קהלת צפרו

כרך שני

דברי ימי היהודים בק"ק צפרו יע"א
במערב הפנימי (מארוקו)

מקורות ותעודות

למצבם ומעמדם, הכלכלי, החברתי, המדיני והרוחני.
קורותיהם ומאורעותיהם, תקנותיהם ומנהגיהם,
מכתביהם, איגרותיהם ושרידי זכרונותיהם. פעולתם
הדתית, ההלכתית והתורתית.

נאספו, נערכו וסודרו עם הערות ומראי מקומות, ויצאו לאור
על ידי עבד ה' **דוד עובדיה** ס"ט
האחרון בשושלת הרבנים בקהלת צפרו, וכעת
משמש בקדש חבר לשבת הרבנות הראשית,
המועצה הדתית, עיה"ק ירושלים ת"ו

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2025

ירושלים תשל"ה

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2025

©
כל הזכויות שמורות למו"ל ולזרעו
Copyright by the author and the publisher

ה ו " ל :
מכון לחקר תולדות קהלות יהודי מארוקו
[בנשיאות הרב דוד עובדיה שליט"א, המו"ל]

הזמנת ספרים: בית וגן 30 ירושלים

ירושלים תשל"ה
Printed in Israel
נדפס בדפוס "דף־חן" בע"מ, ירושלים

כרך זה יצא לאור בסיוע המוסדות:

קרן הזכרון לתרבות יהודית נ. י.
MEMORIAL FOUNDATION FOR JEWISH CULTURE, New York, N. Y.

*

קרן עמוס ע״ש המנוח נשיא מדינת ישראל מר זלמן שזר ז״ל

*

מר דניאל רקנאטי נ״י, בנק דיסקונט לישראל בע״מ

*

משרד הדתות בירושלים

*

כמו כן הגישו עזרה:

המחלקה לתרבות תורנית של משרד החינוך והרבות; המחלקה לתרבות תורנית של עיריית ירושלים; קרן אור המערב ע״י הרב עמרם אדרעי שליט״א; האחים המבורכים מר מנחם ומר אברהם חבר הי״ו ניו יורק, בהשתדלות אחיהם חתני ואו״ע המופלג בתורה ובמעשים רבי הלל חבר שליט״א; מר אהרן אשאר ואחיו הי״ו; הר׳ שחוד גנדי ובניו העי״א במקסיקו סיטי.

*

כולם יעמדו על הברכה

וכן נתקבלה עזרה ממר משה בן יזרי (ממקסיקו סיטי) שנפטר בינתיים, תנצב״ה.

התוכן

עמוד

מכתב מהראש"ל וראש רבני ישראל הגאון מו"ה עובדיה יוסף שליט"א . . יא

יקר סהדותא, מהגר"ב גאראדעצקי שליט"א, נציגו של
האדמו"ר מליובאוויטש שליט"א בפאריז . . . . . יב

מכתב מהרה"ג גרשון ליבמאן שליט"א מיסד ומנהל ישיבת "אור יוסף" בצרפת יג

פתח דבר . . . . . טו

תצלומי חתימות הרבנים . . . . . יז—יח

מכתבו של הגה"ר המקובל האלקי מו"ה יעקב אביחצירה זיע"א
אל הרה"ג מו"ה עמור אביטבול זלה"ה . . . . . יט

פניית ועד הקהלה בצפרו אל ועד הספרדים בירושלים . . . . כא

חוזה עם אברכים לומדי תורה שנת תרנ"ח (1898) . . . . . כב

התעודות . . . . . 296—1

רשימת ראשי תיבות וקיצורים . . . . . 303—297

מפתח שמות המשפחות . . . . . 313—304

שמות המדינות, הערים והכפרים ושמות המלכים 314

רשימה כרונולוגית של התעודות . . . . . 320—315

מפתח העניינים . . . . . 323—321

OVADIA YOSSEF
RICHON LEZION CHIEF RABBI OF ISRAEL

עובדיה יוסף
ראשון לציון הרב הראשי לישראל

JERUSALEM ירושלים רח' נחלת יצחק

לכבוד ידידנו הנכבד הרב הגאון המפורסם כמה"ר דוד עזרא שליט"א מרבני הקהילות הרבנות הראשית ירושלים
שלום ויישר כח

בימים אלה נהנתי לי לקרוא מאמרי הדינים, לקראת סיום הספר בדרך לבית
לבקר מפני הרמאים, אל נבלת בספר הינך "קבלת לבבו" אשר הגיעו
לבבדני בו. ומצוות חן חן לו.
עצתי בין הגיו ובדקתי עליו ברכת הנהנין אישר חליה דאר לאוריתא.
הבא"ת יכרתו לתשרי. לפיכך מאמרתו חולק לבקרול תנרי ולהאדיה.
באורך ימים ושנות חיים טובים ונעימים וכל אשר יפה יבלה.
ידידו אל ברכת חג כשר ומתוק תבל רבו.
בכבוד רב עובדיה יוסף

לשכה אירופית לעזרת פליטים וסידורם
מיסודו של כ"ק אדמו"ר רבי יוסף יצחק זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע שניאורסאהן מליובאוויטש
על יד כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש רבי מנחם מענדל שניאורסאהן שליט"א
באה"כ באירופה הרב בנימין אלי' גארארדעצקי

Bureau Européen du Rabbi M. M. Schneersohn de Lubawitz pour l'Aide aux Réfugiés

770, Eastern Parkway, Brooklyn New-York, U.S.A.

Fondé de Pouvoir pour l'Europe : Grand Rabbin B. GORODETZKI

BUREAU CENTRAL : 80, RUE SAINT-ANTOINE, PARIS (IVe) — Tél. : TUR. 87-12

Synagogue & Talmud-Torah :
34, Rue du Goulet (Esc. 2)
Aubervilliers (Seine)

Yechivah « TOMCHEI-TMIMIM » :
2, Av. du Petit-Château, Brunoy (S.-&-O.)
Tél. : 922-86-26

Séminaire « BETH-RIVKAH » :
3, Av. Raymond-Poincaré, YERRES (S.-&-O.)
Tél. : N° 101

ב"ה כ"א בסיון תשכ"ד, פאריז.

לאסהודי קאתינא במקצת שבחו של אדם הגדול אשר שמו הטוב הולך לפניו, ה"ה חאי גברא רבא ויקירא מלא וגדוש בתורה ויראת ה" אוצרו רחימאי חרב הגאון הנודע לשם ולתפארת בעל מדות תרומיות מוהר"ר דוד עובדי' שליט"א, אשר זה רבות בשנים אשר חנני מכירו ויודעו, והוא אחד מהרבנים חכי חשובים במדינת מרוק אשר ישב על מדין ושפט את העם משפט צדק לאמיתה של תורה, ובכל מקום היותו הקדיש כל כחותיו וכשרונותיו המצוינים להגדיל תורה ולהאדירה, לייסד ולהחזיק מוסדות תורה וחינוך ברוח ישראל סבא, להעמיד תלמידים הרבה ולהשריש בהם תורה ויראת שמים.

ראוי הוא ידידי חרה"ג להתברך מאדון הברכות בכל הברכות המיועדות למצדיקי חרבים ויעזרהו חשי"ת לפעול עוד גדולות ונשגבות לחיזוק התורה והיהדות וחינוך חכשר עד כי יבא שילה בב"א.

חרב מכון משקי"ר אלעזר בנ"ר הודצקי.

רב בנימין גארארדעצקי
ר"ר
RABBIN
B. GORODETSKI

בס"ד

הישיבה הקדושה "אור יוסף" בצרפת

Château du Vignois
ARMENTIERES EN BRIE
Seine & Marne
★

INSTITUTIONS "OHR JOSEPH"
DE FUBLAINES
★
ARMENTIERES - EN - BRIE (S. & M.)
★ ★ ★

Tél. : 91 Congis
C. C. P. 12825-39 Paris
★

יום ג' סד' עלה נעלה וירשנו אותה. התשכ"ד

אל כבוד מרנן ורבנן, הגאונים והצדיקים די בכל אתר ואתר.
ה' עליהם יחיו ויצ"ו.

כבר נודע בשערים אריה שבחבורה, לוחם מלחמתה של תורה, בפסירות נפש עזה ונאמנה, בלי נטיה ופניה עצמית פעל ועשה אוזנים לתורה, הגדיל עצה והפליא תושיה, זכה לאיצטלא דרבנן, הוא הרגה"צ הפסור בלב ונפש כה"ר ר' דוד עובדיה שליט"א מגדולי ושרידי רבני עדות המזרח (מרוקו) רבה הגדול ואב"ד דק"ק עיר ואם בישראל ספרו.

וכבר אחמחי האי גברא רבה, ומפורסם פרסום גדול, יצאו לו מוניטין גדולים, ושמו הטוב הולך בכל רחבי מרוקו, ועליו כתיב כל מן דין סמוכו לנא, ולמפורסמות אין צריכין ראיה, ולמותר להעיד על גודל מרצו ופעולותיו הנועזות והנשגבות, אשר פעל ועשה למען התורה, יותר מסירותו דבלתי מוגבלת, ממש חורב ביום, וקרח בלילה, ותדד שנתו מעיניו, שהיה נע ונד למען ביסוס הישיבות והכולל ומוסדות התורה שהקים, מפעלים של תורה שבהם הקליט ילדי ישראל, והציל אותם משיני אריות וגלי הזמן, בדור יתום כזה ובפרט אצל ילדי הספרדים, הצליח לגדל תלמידים למופת,

ידוע הוא מאמרם ז"ל אם ראית דור שעמודיו מתרופפים. עמוד אתה והתחזק בהם ואתה נוסל שכר כולם, בדור יתום זה שעמודי התורה מתרופפים, גדר גדה ועמד בפרץ הרב שליט"א לחזק עמודיו.

ועתה נשאו לבו ונדבה אותו רוחו הטהור להמשיך דרכו בקודש שלב הזהב בארץ הקודש, עלה אריה מבבל להשתקע בארצנו הקדושה, ורצונו ומגמתו לייסד ישיבות ומוסדות התורה, ובפרט לילדי הספרדים.

והנני פונה בזה אל אחינו בני ישראל די בכל אתר ואתר להיות לאחיזר ולאחיסמך לידידי הרב שליט"א, להכניס ברכה לתוך ביתו, והיה חלקי ממשתתפי במצוה רבה זו, לעודדו ולאפשר לו שימשיך בעבודת זיכוי הרבים, ויתברכו בברכת התורה "ברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת"

ונברך הרב שליט"א שיאריך ימים על ממלכתו, מאן מלכי רבנן, עד זקנה ושיבה, ונזכה כולנו יחד לביאת משיח צדקנו, במהירה בימינו אמן.

הכותב והחותם לכבוד התורה
ולכבוד הרב שליט"א
הר"מ

(—)

חתום: הרב גרשון ליבמאן
מיסד ומנהל ישיבות "אור יוסף" בצרפת

בס"ד

פתח דבר

הקב"ה מתעסק בשבחן של
צדיקים לפרסמן.
(מדרש רבה, במדבר א')

זכות מיוחדת היתה לי, שבעזה"י ערכתי והוצאתי לאור את הספר קהלת צפרו— כרך ראשון, מקורות ותעודות, שהוא בבחינת "והיו עיניך רואות את מוריך". בו הצגתי לפני הצבור הרחב ולפני הנוער המחפש דרך עץ החיי"ם, המקורות והתעודות שהם דוגמא אות ומופת על פעולותיהם הטובות ורחשי הלב הטהור, של רבותינו נ"ן ומנהיגי העדה שהלכו בעקבותיהם. החומר הזה שנתתי לפניהם הוא דמות דיוקנם של הדורות מימים עברו, דור אחר דור "וזרח השמש ובא השמש" אשר הופיעו בכל עת וזמן ובכל עיר ועיר. העיירה שלנו, צפרו, גם היא לקחה חלק בלקח הטוב הזה, ועל אדמתה הברוכה עמדו רבנים וגאונים בחכמת התלמוד והפרד"ס ועלינו איפה להתעורר ולהדמות אליהם במעשיהם הטובים לטובת הכלל והפרט.

הן היום בעזרת השם הנני מקיים את מה שבשרתי והבטחתי בשולי הקדמתי לכרך הראשון, להוציא את הכרך השני, לדלות מתהום הנשיה איגרות כמוסים וחתומים, המהוים עוד נדבך של הבנין הנאמן אשר בניתי מחומר לבנים ואבני קדש, שריד הרוחני, הנצחת אותה הקהלה קהלת צפרו ששמרה על גחלת היהדות והמסורת דור אחר דור. ממעל הבנין רב הקומות הזה, יכולים אנו לעמוד, כנגס על גבי ענק, ולהציץ מרחוק על קורות ימי חיי רבותינו רועי ישראל אדירי התורה וענקי הרוח, אשר נהלו ברוח חכמתם את העדה במעגלי יושר, על אדמת מרוקו, ואשר עד היום לא ידעם איש ולא ראתם רוח אנוש. נפרסמם ברבים, נלך בדרכיהם ובאורחותיהם, כדברי המדרש הנ"ל, וזכותם תלוה אותנו כל הימים.

אסיר תודה הנני לכל המוסדות שעזרו, לכל הקהלות בבתי הכנסת ולכל אלה שרכשו את הספר בשמחה ובטוב לבב, ואשר בתמיכתם יכולתי לפזר הענן והערפל מעל פני שרידי קודש הללו, יה"ר שזכות אבותם וצדקתם תגן בעדם ובעדינו אמן.

סיון המעוטר בכת"ש תשל"ה

המסדר העורך והמלבה"ד
ע"ה דוד עובדיה ס"ט
משמש בקדש, לעם הקדש, בארץ
הקדש, ובירושלם עיר הקדש.

חתימות הרבנים

1

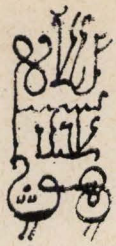

2

3

4

5

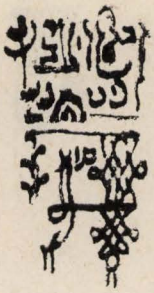

6

7

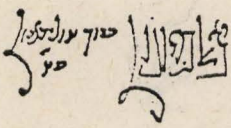

8 9

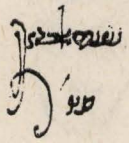

10

11 12 13

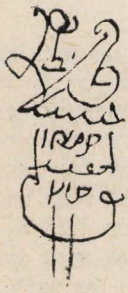

14

חתימות הרבנים

15 16 17 18 19

20 21 22 23 24 25

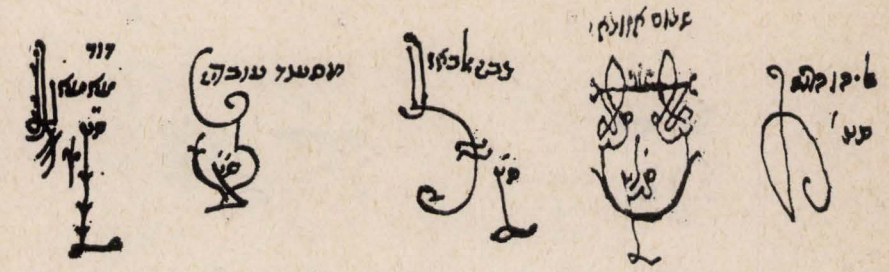

26 27 28 29 30

הרבנים הגדולים

1) רבי יהודה אבן עטר רבי לכביר (=הרב הגדול); 2) רבי שמואל אלבאז; 3) רבי וידאל הצרפתי (פאס); 4) רבי שאול ישועה אביטבול; 5) רבי שלמה אביטבול; 6) רבי אברהם אציני; 7) רבי ישראל יעקב עולייל (צפרו); 8) רבי רפאל בירודגו; 9) רבי ברוך טולידאנו (מקנס); 10) רבי עמרם אלבאז (צפרו); 11) רבי וידאל ישראל; 12) רבי יצחק ן' וואליד; 13) רבי יום טוב הלוי (טיטאוון); 14) רבי רפאל יעקב בן סמחון; 15) רבי יהודה בן עטר השני; 16) רבי יהושע סירירו; 17) רבי חיים דוד סירירו; 18) רבי שמואל בן זמרא (פאס); 19) רבי שמואל אג'ייני (צפרו); 20) רבי רפאל אבן צור; 21) רבי יוסף סירירו; 22) רבי שלמה אבן דנאן (פאס); 23) רבי ישועה אג'ייני; 24) רבי שלמה אג'ייני; 25) רבי מתתיה בן זכרי; 26) זקיני רבי אליהו בן הרוש; 27) רבי שלום אזולאי; 28) רבי אבא אלבאז; 29) רבי מסעוד עובדיה; 30) רבי דוד מאמאן (צפרו).

תצלום מכתבו של הגה"ר המקובל האלהי המלוב"ן כמוהר"ר יעקב אביחצירא זיע"א זצוקלה"ה,
אל הרה"ג הדו"מ מוהר"ר עמור אביטבול זלה"ה. ראה עמ' 261

תצלום מכתבו ותרגומו של הגה"ר המקובל האלהי המלומ"ל כמוה"ר יעקב אביחצירה זצ"ל

צוקלח"ת, אל הרה"ג הדר"ם מוה"ר עמור אבוטבול זלה"ה. ראה עמ' 261

ועד נבחר ונמוסי מק"ק
צפרו יע"א

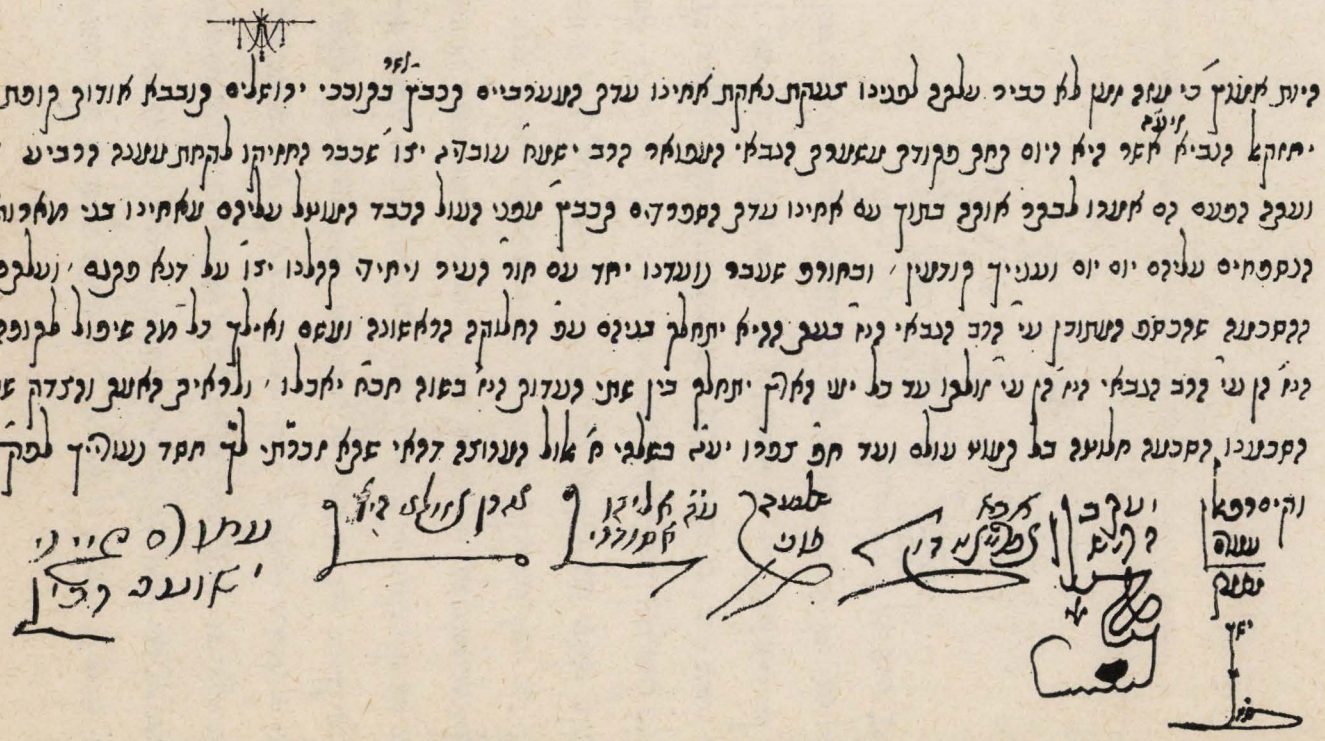

פניית ועד הקהלה בצפרו אל ועד הספרדים בירושלם (על חלוקת קופת יחזקאל הנביא זיע"א) עמ' 50, תעודה 414

חוזה בין ה"מחזיק" ובין האברכים, לומדי תורה, (כולל) משנת תרנ"ח (1898)
ראה כרך ראשון, תעודה 75

בס"ד

מקורות ותעודות

המשך

355

התרכ"ג

רודף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד

אצילי בני ישראל העמודים והמכונות אשר בית ישראל נכון עליהם, תחכמונים ורבי פעלים, מנייהו מלכי יושבי על מדי"ן, ת"ח המחדדין הא והא איתנהו סיני ועוקר הרים, המה מלכיהם, הן הנה היו הרבנים המובהקים, מליאים זיו ומפיקים, עטרותם בראשיהם, ואחריהם יאיר נתיב העומדים על הפקודים, לעשות צדקה ומשפט, נתנו מחמדיהם, וכל העדה כלם קדושים, ה' צבאות יגן עליהם, כי"ר.

בראש אמי"ר יעבור שלום שלמי צבור, שלמי חובה ושלמי נדבה יערב להם, וארש"נו תתן יבולה לפני שוכן זבולה, ירומם נס דגלם וכסא תפארתם והיו רק למעלה וצאצאיהם לעיניהם, יצי"צו ויצ"מחו כערבים על יבלי מים, תוككי ירושלים בחצרות בית אלהים כי"ר.

אות זה מדבר בצדקה אודות האי צו"מ מכת הצנועים ומחובשי בית המדרש שייף עייל ונפיק החכם השלם והותיק כהה"ר יחייא הכהן י"ץ דדחיקא ליה שעתא טובא ובא הכהן עד כי"סו וריקה נפשו, ותלו ביה טפלי הבנות בנותיו ובפרט גדולה שבבנות שהגיעה לפרק בתולה נשאת ולא מצא לאל ידו לעשות נדונייא דבר שבחובה, והן קדם היה מלא ברכת ה' נהנה מיגיעו, והן בעון כל נכסיו הלכו לטמיון, שהיו נתונים בהכשר לבני ברית, אוכל פירותיהם והקרן קיימת ונהפוך הוא הזמן בלתי נאמן, כי כל המתעסקים בשלו ספו תמו ומת או נשבר וטרף ועבר, ואבד העושר ההוא אבידה שאינה מתבקשת והשתרגו עלו על צוארו בעלי חובות, אם עוד רבות והוא עומד בצרת הבת כנז' לכן אחינו אנשי גאלתנו מלאו ידיכם היום זהב וכסף מאשר שמנה מתנות כהונה, ועשו בעבור כבוד תורתו וכהונתו וזקנתו, החלש יאמר גבור אני להעניקו מנה יפה גדושה וטפופה, ובשכר זאת מזרה ישראל יקבצנו, עיניכם תראינה ירושלים נוה שאנן ושבו בנים לגבולם הילדים אשר חנן, החו"פ צפרו יע"א בחדש מרחשון דהאי שתא מדבר בצדקה, רב להושיע לפ"ק ואתם שלם.

רפאל מאמאן ס"ט **חיים אליהו** סי"ט **מתתיה אבן זכרי** ס"ט
רפאל משה אלבאז ס"ט **יקותיאל אלבאז** ס"ט

356

לכם בני ישראל היקרים, שרי קדש תמימים וישרים, מצדיקי הרבים ككבים מאירים, השרידים אשר המה ה' קורא עמי ולאומי, נחלת שדי ממרומי, הזלים זהב מכיס לחונן דלים

ואמללים, ולקרות לשבויי העניים והדלות דרור, ולאסירי התקוה פקח חוח, רב פעלים, רחמנים בני רחמנים גומלי חסדים, בני גומלי חסדים כולם אהובים ברורים קדושים ובתוכם ה׳, אשר ה׳ קורא המה הגבורים היושבים ראשונה במלכות בחצרות בית ה׳, העומדים לשרתו ולברך בשמו, דבר יום ביומו הוא ישלח מלאכו לפניכם ויצוה ה׳ לחננכם ויפרוש סוכת שלמה עליכם, בכל אות נפשכם ונפשנו אנו שארית הצאן אסירי כובד הגלות, מקצה הקהלות הידועים ק״ק צפרו יע״א, המודעים למעלת כבוד תורתכם, החכמים השלימים, וכן רבים המאורות הגדולים והמארים לארץ ולדרים, הדיינים המצויינים והמובהקים, עיני עדת ישורון ועמהם כל ישרי לב, האלופים ועוסקים לשם שמים עם הצבור, מאירים ומזהירים ككבים לעולם ועד, וכעצם השמים לטהר, תדעו כי זה האיש מוביל כתב׳ הוא החכם הותיק, משכים ומעריב, מתהלך בתומו צדיק, ענותן ושפל ברך, איש תם וישר, ירא אלהים וסר מרע, ביתו פתוח לרוחה בית אכסניא של תורה, בגן של קדושים ממשפחה רמה, מזר״ק הטהור כהה״ר יצחק שמעון י״ץ בן לאותו צדיק, החכם השלם והכולל, כולל תהלות ישראל, מר קשישא, חסידא קדישא ופרישא, שמו נודע בשערים המצויינים, המתחסד עם קונו, כמוה״ר אהרן זצלל״הה, בן הישיש וכשר, משכים ומעריב, טוב עם אלהים ועם אנשים, הגביר המרומם יקר ונעלה לשם ולתהלה איש צדיק ירא אלהים כה״ר אלישע ז״ל בן לא״ץ הח׳ הש׳ וכללא הוא כהה״ר אהרן ז״ל ה״ן אפרייאט, ומסטרא דנוקבא גזע איש אלהים קדוש הוא החהש״ו הדו״מ בר אבהן ובר אוריין, זר״ק מצבתו כמוה״ר מתתיה זצוקלל״ה בן לא״ץ הח׳ הש׳ והכר׳ בנן של קדושים כמה״ר אהרן זצ״ל בלא״ץ החכם השלם והכו׳ כולל תהלות ישראל, שייף עייל שייף נפיק כמוה״ר יוסף זצלה״ה בלא״ץ החה״ש והכו׳ חן ערכו מי ימלל, קנקן חדש מלא ישן, אור נערב, נר המערב. מושיע ורב, הדו״מ כמוהר״ר יהושע זלה״ה בלא״ץ החה״ש והכו׳ הדו״מ סבא דמשפטים, מר קשישא, כמוהר״ר אהרן זלה״ה ה״ן זכרי, ע״כ תולדותיו למשפחותיו לבית אבותיו, והנה האיש ההוא אחרי רואה שהצקתהו הדלות, והשעה מצע״קת לו, כי המר לו עונו והצר לו מזלו הפיל תחנתו אליכם בני ישראל הרחמנים, וכבר נודע צערו לרבים להושיבו עם נדיבים, יעזרוהו ויעניקוהו, ובראותינו צרת נפשו על דבר אמת לכתוב ולחתום לו זאת האגרת תולדותיו קורותיו ועדותיו מגדת, למען לעדה לישראל ויהודה ואנחנו עשינו עמו כפי האפשר ולא כפי הצורך, וכן ראוי לעשות, לכן אחינו אנשי גאולתינו התעודדו והמעניקו והמסייעו ישא ברכה מאת ה׳ וצדקה מאלהי ישעו, ואתם הדבקים בה׳ אלהיכם משרתיו עושי רצונו תזכו ותחיו ועין בעין תראו בשוב ה׳ ציון ובגלל הדבר הזה יברך אתכם שוכן עמי ערץ, ויצמח ישועה בקרב הארץ וקויים בנו מקרא שכתוב ה׳ אלהיכם אלהי אבותיכם יברך אתכם ויוסף עליכם כאשר דבר לכם ובא לציון גואל אכי״ר וקיים.

שלום אזולאי סלי״ט **אבא אלבאז** ס״ט **שמעון חיים עובדיה**

357

ב״ה

ידידינו החכם השלם הדיין כהה״ר שלמה אביטבול ישצ״ו.

אחד״ש נקולך אנא כא יעז בייא עלא האד אטבע דייאלך ואוציתך תמשי ענד ידידינו החכם השלם הדו״מ כהה״ר שאול ישועה נר״ו ותכון נוהג בו כבוד ותגלש מעאה, ואפי׳ מא יכון ענדך מא תעמל ענדו אעפ״כ תמשי ענדו לפחות תצקציה שי שאלה ויוואג׳בך ומן

האדשי יכון נמשך תבקא לאהבה קשורה באיינכום, שאעה נתין מלבד די מא כא תעמלשי מן האדשי, אלא אדרבה כא נרא באיין כא תבעד רוחך מנו יאסר, וכן לא יעשה, אשע״ך נחב מנך תרג׳ע מן האדשי ולא תסמעשי כלאם למלשנים ומוליכי רכיל לאיין כא נערף באיין נתין כא תתבע האדוך די כא יכרהו לכההר״ש והאדשי ראה יצ׳רך פיה לחאל ראהום ב״מ יעמללולך כתר מן די סאר ביה ולומא נחבך מא נקולך האד לכלאם, ובלג׳ סלאם להר׳ משה הן׳ אלבאז יצ״ו מן ענדי וקולו עלא לסאני יעטי תמנייאת די ענדו מתקפין לר׳ אהרן אפרייאט, לאיין ד״ת שת״ת מעאה ולפסק דייאלו ראה מכתוב ענדי אגיר מא ג׳ברת פנאי באס נכמלו, ומא ר׳ שאול יצ״ו מא ענדו חתא זכות פהאדשי, ונתין תהלא תחרס תוקף חתא תקבדהומלו ועטיהום לר׳ אהרן ותהלא פיה מן דאבא ללקודאם, לאיין ליום מא יג׳ברשי ימסי לאעלל, והלא ואלבוד תעמל שאיין קולתלך תכון מתקרב ענדו לאיין מחמת די כא תתבעד מנו גורם לעצמך חתא כא יקול פיך ויבזי ביך ותהלא ואלבוד מאילך חאזא בלעונש דייאלו, ואין להאריך כי אם בשלומך ואתה שלם ורב השלם.

אליהו הצרפתי

תרגום

אחרי דרישת שלומך, רציתי להגיד לך שאני מצטער על הטבע שלך. הרבה צויתי עליך שתלך לפני ידידינו החכם השלם הדיין ומצויין כבוד הרב רבי שאול ישועה נטריה רחמנא ופרקיה. ותהיה נוהג בו כבוד, ותשב על ידו, ואף שלא יהיה לך מה לעשות עמו בכל זאת לך אצלו לפחות לשאול איזו שאלה והוא ישיב עליה, ומזה ימשך היחס ותשאר האהבה קשורה בינכם, אבל אתה מלבד שלא עושה את כל זה, אדרבה אני רואה שאתה מתרחק ממנו הרבה וכן לא יעשה. אשר על כן מבקש ממך תשוב מן הדרך הזאת ולא תשמע לדברי המלשנים והולכי רכיל. יען שאני יודע שאתה הולך אחרי הללו ששונאים לכבוד הרב רבי שאול וזה יזיק לך הרבה. והם יעשו לך יותר ממה שעשו לו, ולולי שאני אוהב אותך לא הייתי מגיד לך את כל זה, והעביר דרישת שלום משמי להר׳ משה המכונה בן אלבאז ישמרהו צור ויחייהו ומסור לו ממני שיתן החפצי־ערך המעוקלים אצלו, לר׳ אהרן אפרייאט, שזכה בדין תורה שתתעלה, והפסק דין כבר התחלתו כתובה אצלי, אלא שלא היה לי פנאי להשלימו, ורבי שאול ישמרהו צור ויחייהו אין לו שום זכות בזה, ואתה תשתדל לעמוד ותקחם ותתנם לרבי אהרן, ותשתדל עמו מהיום והלאה כי כעת אי איפשר לו ללכת [לכפר] אעלאל, ועוד תראה בהכרה לעשות מה שאמרתי לך שתהיה מתקרב אליו. יען מחמת שאתה מתרחק ממנו גורם לעצמך. שהוא מדבר אחריך ומבזה אותך. ותזהר שלא יארע לך דבר מעונשו, ואין להאריך כי אם בשלומך ואתה שלם ורב השלם.

358

ב״ה

אב הרחמן החכם השלם הדיין המצויין כמוה״ר שלמה אביטבול נר״ו.

אח״ן עטר״ה ונשיקת פני אור עיני וחמדת לבי החכם הותיק כה״ר רפאל הצרפתי ונשיקת ידי אשת חבר ג׳הרא מב״ת ונשיקת ידי אור עינינו ועטרת ראשינו החכם השלם והכולל הדיין המצויין כמוה״ר שאול סירירו יש״ץ אכי״ר הגדתי היום כי באתי אל הארץ ותביט עיני בשורי את העם היושב עליה נבוכים הם בארץ לא ראי זה כראי זה והיום הזה עצרת תהיה להם ונראה מה יהיו דבריהם אך את זאת אודיע שנטה לבם לפשרה ועל

אודות האגרת אשר באה ונהייתה בצפרו משם כמוה"ר שאול סירירו שנאמר בה שלא יבואו לידון עמך בפאס ומ"ש החכמים אינו כ"א דברים בעלמא להפיס דעתך אודיעך שכהר"י אלבאז הוא שכתבה לכן ובכן אמור הדברים לכמוהרש"ס להוכיחו על פניו ותמנייאת [1] די צאפדוליך נהאר לכמיס די צ'ארנא הומא מאהוסי די עזוז, ומול אסמן ראני תכלסת מנו עספ"א וראני רפדת מנהום סך —לם— די סלפתלך תמא ומא עזיזי ראה צאפד אלכמאל וקול למראת לחכם עלא לחאייך ראה עבאתו תאמו ותמנייא קאתיך חתא תביע דייאלהא ותציפדהום ותוצלך אסבנייא די פאס כאן מצרור, ולקציעאת ליום נמסי אלמעלם נסריהום בעה"ו ואתה שלם.

הצעיר עמור אביטבול סי"ט

359

בה"ו

אור עין מול הגלגל עינא ולבא רחימא דנפשאי החכם השלם הדיין המצויין כהה"ר שלמה אביטבול נר"ו מגן אבות יהיה בעזרו אכי"ר.

אחדש"ו כמשפט ודש"ו ידי"ן החה"ש כהה"ר עמור נר"ו ור"ש לכל הקרב הקרב וסר אל משמעתך כי"ר. האותיות אשר תבאנה להודיעך קשט אמרי אמת דמימי לא חנפי אפי' לגברה רבא וכו' אך אמנה משום דאיכא חלול ה' בדבר אמרתי אני יפה שתיקה וכו' [1], ועל מ"ש כת"ר ששמעת באומרים וכו' מבין ריסי עיני כת"ר נראה שכוונתו לשנות הידו"ע שההתנצלות אינה מועלת ואינה מצלת ורז"ל אמרו שאול באחת וכו' דוד בשתים וכו' [2] וטעמם מחמת שהתנצל ואמר אשר חמל העם על מיטב הצאן וכו' ואם נפשך להסיר התלונה והתרעומת תגיד לנו האמת ממי שמעת ואז יתאמת לנו הענין דאין כוונת כת"ר לשנות ולא להשתנות, דאם הרב נתבקש בישיבה ש"מ, תלי"ת אשרי בניו אחריו הממלאים מקומו ונטעותיו כמותו כן ירבה ש"ל, ואם לא יגיד כת"ר ממי שמע אכן נודע הדבר באמת שכוונת כת"ר לתת עיניו באחרת והכבו' הצנועה אש"ת הרב זלה"ה זיע"א כשומעה אלה הדברים היא צוותה לכתוב לכת"ר בזה"ל קוללו כא יכסו טבכ"א [3] ע"כ אשע"ך הסר וכו' ולזות שפתים וכו' [4] בתשובת כת"ר עם הר"ל בביאור רחב ולכת"ר החיים והשלם ורב השלם.

נא"ה ע"ה יוא"ש סי"ט

360

בה"ו

יקר רוח איש תבונה, נושא ונותן באמונה, יפרח כשושנה, ידי"ן הנבון וחשוב כה"ר אלישע אבן דאנאן, חיו יחיה, גם ברוך יהיה, ובצל שדי יתלונן כיר"א.

1 והכספים ששלחו לך יום חמישי הם שלנו ולא של עזוז, ובעל החמאה כבר נפרעתי ממנו עד סוף פרוטה אחרונה ולקחתי מהם סך —לם— שהלויתי לך שם, ודודי השלים את הכל. ותגיד לאשת החכם, אודות הצעיף לקחתו תאמו, [אשתו של רבי עמור], ובשביל התמורה במזומנים אמרה שתמכור שלה ותשלחם, ותגיע לידך המטפחת שבה היו צרורים, וצלחות־עץ היום אלך לאומן ואקנה ממנו ואתה שלם.

1 פסחים צט.
2 יומא כב:
3 להגיד לך שהנך "חסר בישול".
4 משלי ד כד.

אחדש״ו כראוי ואשו״ש ואל״ש גם לרבות בשלומות רבות, לידי״ן החשוב ומעולה, הלא הוא אביך נר״ו וביתו זו אשתו וכל אשר לו יגדל שלומם ור״ש לכל דורש שלומינו, ועתה ידוע תדע כי שמעתי באומרים לי שס׳ נחל קדומים נמכר בסך —לם—זם— ועל כן קדמתי פניך בשתי שורות להודיעני אמיתות הענין ועתה שלא נתקיימה השמועה, יגיע לידך עמכ״ד ב׳ רייאליס וב׳ דרבאע דיגו —חם— שס״ה —מם— האדאך לחאל ולמחבא תגוז סך —דם— כתר לחאל כירך ולך תחשב צדקה. ווידא למחבא מא תסוואסי צאפדלי למסחאף מעא חאמל לברא ושאיין תקול נזיד יוצלך מעא אלוולי די יקדם לתמא ותעלם אין וואחד לחביב רגבני ועורט בייא נסרילו וואחד להגדה מן האד אזודך כי כטרו ליום ויאנא כא נעורט ביך תסרילו הגדה מליחא ורכיסא לאיין דאז אוקתהא עלא כול איחאל תזברהא רכיסא ותצאפדהאלי מעא למסחאף למדכור וקימתהא תוצלך בלעזם ונחבך תעלמני עלא לחלקים די בית יוסף בשמותם באס נערף כאן די כא יכסוני הומאן די ענדך אוו די ענדי הומאן די ענדך ור״ש. ע״ה יהודה אלבאז ס״ט

ולאסל נהווא די תכתארלי ספר נחל קדומים די מא יכון פיה חתא עיב לא פלגליונות ולא פלוואח כללו של דבר פחאל די תכתאר לנפשך ויבוא שכמ״ה וש״ש.

תרגום

... יגיע לידך עם מוביל כתבא דינא שני רייאליס ושני רבאע שהם —חם— שס״ה— מם— זה מה שיש. ולפי האהבה תוריד סך —דם— תגמול חסדך עמי ולך תחשב צדקה. ואם האהבה לא שוה אצלך תשלח הספר עם נושא המכתב ומה שתגיד להוסיף אני מוכן. ויגיע לך עם הראשון שנוסע אצלכם ותדע לך שידיד אחד בקש ממני ורצה אותי לקנות בשבילו הגדה [של פסח] מן ההגדות החדשות שהופיעו כעת. ואני מבקש ממך שתקנה עבורו הגדה טובה בזול. כי עבר זמנה [אחרי החג], בין כך ובין כך תחפש ותמצא בזול, ושלחנה עם הספר הנזכר. ומחירה יגיע לידך בדיוק, ואבקשך להודיעני על החלקים של ספר בית יוסף בשמותם, בכדי לדעת אם מה שחסר אצלי, הם החלקים שאצלך, או מה שאצלי אצלך, ורוב שלום.

והעיקר שתבחר בשבילי ספר נחל קדומים שלא יהיה בו פגם לא בגליונות ולא בכריכה. כללו של דבר תבחר בשבילי כמו שאתה בוחר לנפשך ויבוא שכרך כפול מן השמים. ושלם שנית.

361

נחום אל קושי אבל מר וקשה להבנים הנעימים בני אחי נועם ואחי טוב הראשון אדם ידי״ן החכם השלם כהה״ר יצחק נר״ו ושני בקדש קדש הלולים איש חיל רב פעלים ידי״ן החכם השלם והכולל כמה״ר ידידיה נר״ו ושלישי בקדש ידי״ן החכם הותיק כהה״ר אליעזר נר״ו ורביעי בקדש ידי״ן החכם המרומם כהה״ר שלמה נר״ו בעל הנחמות ינחם אתכם ויגדור הפרצה הזאת מעליכם ולא תוסיפו לדאבה.

מדרש תנחומא בשבעה דנחמתא, תבואתה לראש אחי ורעי אלופי ומיודעי, המדוכאים באבל כבד זה על גאון עוזי האח אמרה נפשי וכשאני לעצמי אוריד לארץ ראשי ואבל כבד

אעשה בלתו בדד ישבתי יגעתי באנחתי וערשי אמסה בדמעתי אל תדום בת עיני אל נחמות ה׳ ינחם אתכם מעצבונכם ויאמר די לצרתכם כיר״א.

יום מר וקשה קלני מזרועי קלני מראשי וגחל פירוד בוער בי לבי לבי אינו אלא שר״ף ושאר הגוף לא פלט רחפו כל עצמותי ונתקו זמותי ורעיוני יבהלוננני שמעתי ותרגז בטני שמועה זו קשה בעיא צלותא, תצל אזן שומעת וסגור הלב קורעת על אב הזקן, נדד מקן אוי ואבוי כי מבחר הצאן לקוח לשברו נמס כל לב וכהתה כל רוח וסבבו בשוק הסופדים על אב ב״ד רוח אפינו וכל עין במר בוכה אין הדמע לפי חשבון מי יתן ראשי מים.

הנה לשלום מר לי מר ולבי חמרמר, כי צדיק וחסיד גמר אצעק צעקה גדולה ומרה כי נשבה ארון תורה וי להההוא שופרא דבלי בארעא אחד הרואה ואחד השומע כלם שוין לרעה בבכיה רבה קבועה, ויגדל המספד באר״ש יהודה ואש תוקד בקרבו על מוקדה על רישא דדהבא מר ניהו רבה רבה דעמיה מדברנא דאומתיה אור נוצץ השמש יצא ואבקשהו ולא נמצא על דא ודאי קא בכינא מאין הפוגות וכהמס דונג מפני אש לבי בקרבי ימס ויהי למים.

וי חסרא ארעא גברא רבא מרגלית טובה בכו לאובדים ולא לאבידה כי פנה הדרה זיוה והודה אהרן קדוש ה׳ דמי לבר אלהין כי מלאך ה׳ צבאות הוא הוא הנהיג יפה את דורו בנועם מוסרו מה נמלצו אמרותיו הוצק חן בשפתותיו, מה נעמו דרשותיו ומה נאוו הוראותיו ומה מתקו שירותיו וזמרותיו מה יפו משפטיו ודיניו ולשונו תדבר צחות כל רואיהם ישמחו בהם שובע שמחות וישתו בצמא נעימות דבריו כצמא למים.

דרך עוצב כי אדברה לא יחשך כאבי שאגה לי כלביא יומם ולילה גם לרבות לרגעים על תמים דעים אביר הרועים איך ניתן לקבורה רב מת ואין לנו תמורה על זה ידוו הדווים יומם ולילה לא ישבותו על יופי חכמתו ומליצתו וכל בעלי השיר יוצאין בצי״ר ונמשכין בצי״ר וקול צוחה בחוצות וכולי עלמא תמיהים ונפשם בקרבם תהים ערב ובקר דנים ק״ו אם בארזים נפלה שלהבת מה יעשו אזובי קיר וימס לב העם ויהי למים.

הצור תמים פעלו כן גזרה חכמתו ישובו יושבי בצלו לחזות בנועם ה׳ ולבקר בהיכלו ואין להרהר אחר מדותיו כי כל דרכיו משפט וכל מעשהו באמונה ואין לנו כי אם להצדיק דינו עלינו כי צדיק ה׳ אלד״ינו ורחמין למבעי מן קדם אלה שמייא יפן ברחמיו הרבים. אליכם ובשבעא דנחמתא ינחם אתכם ולא תוסיפו לדאבה בדיל שמיה רבה וישלח נחומים לאשה עזובה ועצובת רוח ולא מצאה היונה מנוח היושבת גלמודה גמולה דא מבעלה זאת נחמתי בראותי בחזותי זרעו לברכה בנים שלמים יראי ה׳ וחושבי שמו ממלאים מקומו עליו יאמר שכיבה ולא מיתה נפשו בטוב תלין ובצרור החיים תהיה צרורה כעץ שתול על מים.

פי המדבר אליכם המשתתף בצערכם ובצרתכם לו צר וצדו צעדי מלכת כי סר כחי מי יתנני כי ירחי ודאבה נפשי לשמע החותם בדמע ובמרירות יאנח ילולי יליל גנוחי גנה זעיר שם. בכתב יד הרב יהודה אלבאז ז״ל

362

התרי״ז

בתלת כחדא הוינא ואסהידו קדמנא שני ת״ח בתוע״ג אין הומא כא יערפו בטיב הידיעה אלא כמוהר״ר יהושע ישראל יעקב זלה״ה ה״ן עולייל נלב״ע בש׳ ת״ר לפ״ק, וכמוהר״ר

יהודה זלה"ה ה"ן אלבאז נלב"ע בש' תר"ז, וכהה"ר יוסף ז"ל ה"ן אלקובי באלול תרי"ב עכס"ע וקבלנוה כדחזי וחתי' הכא תמ"ת בחדש שבט ש"ש חמשת אלפים ושש מאות ושבע עשרה ליצירה והשו"ב וקיים.

שמואל אג'ייני ס"ט **רפאל משה צירולייא** סל"ט

363

לך נא ראה את שלום אחי ידי"ן נברשתא דדהבא, ריח כאח לי אלופי ומיודעי ר"ב חביב"א רחוק מעיני וקרוב ברעיוני בתווני דלבאי, את שאהבה נפשי חולת אהבה, דין הוא הד"ר שמו כשם רבו אבא רחמנ"א נר"ו יאיר ויזהיר כאור הבהיר כי"ר.

אחדשו"ט באה"ר כמשפט לאוהבי שמו מאתי אני חות"ם ור"ש לדביתהו דמר הכ' הצ' סי' מסעודא מב"ת שלום הבי"ת עדיף ור"ש לידיד נפשי ורוחי, מאנשי בידיחי, משמח אלקים ואנשים ממ'הדור"י מלי, כל חיך שטועמו אומר לי לי, סי' נחמיה אלבאז הי"ו ש"ר לו נאמר מאתי חו"תם ור"ש לכל הקרב הקרב ולדאבא סבאב לסטור הווא תעלם באיין למוס די עלאס אוסיתך ראני סריתו הנא ענד ר' אלישע כאן ענדו הנא וואחד בסטיפאת זדיד ותהלא נהאר די תעוול תזי עלמנא בנהאר קבל מנו באס נערפו פאמא נהאר נתלקאווך ותהלה פהוקר(?) כי ישיבת הכבד קדחת רביעית ואין להא' כי אם בשלומכם הטוב.

שלם אזולאי ס"ט

אחר שים שלום אליהו בא, אבקשה את שאהבה נפשי, כי אין שכחה תמונה לנגד עיני תמיד, גם אני בחלומי, רעיונך על משכבי סליקו, כחלום מהקיץ, ועלי לשל"ם במיטבא, ולביתך נאוה קדש אתה תשל"ם, ומעתה אשימה עיני אל מול פני המנורה הטהורה רב נהוראי כוליה גופאי, הרב הכו' הדו"מ כמוהה"ר אבי"ה הי"ו, ישר יחיזו פנימו בעוצם התשוקה שלהבת קשורה בגחלת, ורו"ש לב"ב הי"ו, ושלם לידי"ן יעקב אפלאלו יש"ץ וב"ב בכלל הברכה, או"ת זה מדבר וזה בא להודיע לידי"ן מכלוף ע"ע הכתובה, הלא היא כתובה ועשיתי לו זר זהב סביב, יה"ר שתהיה האשה הבאה אל ביתו במזל צומח ועולה, ואני מיחל ומצפה מתי יבוא נחמיה כי הוא ציר נאמן לשומרה בדרך ולהביאה, כ"ד אהוביך ומבשרך דורש שלומיך. **הצעיר אליהו אלבאז** ס"ט

364

התק"ן

בתלת כחדא הוינא ואסהיד קדמנא כה"ר אהרן ן' מכלוף ה"ן סיסו ומתקרי ן' אלמקנאשי בתע"ג אן הווא יערף מקדמת דנא די מנאיין כאן יבני סי גוי סי מסכין בזה האלמלאח מא כאן סי יעטיה ישראל בעל החזקה חתא סי ואח"ך די מנאיין גברו בעלי זרוע כאנו מוואלין לחזקה יתפאצלו מעא לגוי די יבני מן סך עשרה אוקיות חתא לסך חמשה עשר אוקיות ותמא סי גוי די מא כאן סי יפטן במול לחזקה ולא כאן יקבד חתא סי עכס"ע וקבלנוה כדחזי ולראיה ח"פ תמ"ת והיה זה בשמנה ועשרים יום לניסן המעוטר משנת ה' אלפים וה' מאות וחמשים ליצי' והכל שריר ובריר וקיים.

ישראל יעקב בלא"א מרדכי נ"ע עולייל **יוסף בכמוה"ר יהושע בן זכרי סליט"א**

עוד בתלת הוינא ואסהיד קדמנא הי׳ יהודה ן׳ מסעוד ה״ן צרפתי בתע״ג אן הווא עארף באיין אידא כאן סי גוי כא יבני סי מסכין בזה האלמלאח כאן יתפאצל מעאה ישראל בעל החזקה מן סך עשרה אוקיות חתא לסך חמשה עשר אוקיות ולא יותר עכס״ע וקבלנוה כדחזי ולראיה ח״פ תמ״ת והיה זה בזמן הנז׳ שנה הנ״ל וקיים.

ישראל יעקב בלא״א מרדכי נ״ע עולייל יוסף בכמוה״ר יהושע בן זכרי סליט״א

תרגום

כשהיינו בבית דין של שלשה העיד לפנינו כבוד הר׳ אהרן ן׳ מכלוף המכונה בן סיסו ומתקרי בן אלמקנאשי בתורת עדות גמורה שהוא יודע מלפנים שכאשר היה איזה גוי בונה בנין בזה האלמללאח (שכונת היהודים) לא היה נותן לו הישראלי בעל החזקה שום דבר, ואח״ך כאשר גברו בעלי זרוע היו בעלי החזקה מתפשרים עם הגוי הבונה, מסך עשרה אוקיות עד חמש עשרה אוקיות. ויש שהגוי לא היה יודע מבעל החזקה ולא היה לוקח כלום עד כאן סיים עדותו וקבלנוה כראוי ולראיה חתמנו פה.

עוד היינו בשלשה והעיד בפנינו היקר יהודה בן מסעוד המכונה בן צרפתי בתורת עדות גמורה שהוא יודע שאם היה איזה גוי בונה איזה דירה בזה האלמלאח היה מתפשר עמו ישראל בעל החזקה מן סך עשרה אוקיות עד חמש עשרה ולא יותר עד כאן סיים עדותו וקבלנוה כראוי ולראיה חתמנו פה תירי מגו תלת.

365

ידיד ה׳ צבאות אשר את דברו הוא ירא החכם השלם הדו״מ כה״ר אהרן ן׳ זכרי נר״ו.

אחר דטענינא אלף אלפי גמלי דטעיני שלומות ושלמא רבא ליקרא הידיד הנבון יהושע בנך יצ״ו ובס״ט למאי דאזיל ועביד מר לבריה יען כי שמוע שמעתי דמר קא עסיק בצרכי החופה לבריה לכן שאילנא ליה למרי עלמא יש״ל כשם שזיכהו לזה המצוה כך יזכהו לקיים מצות לא תוהו בראה וכו׳ כמו שלב מעכ״ת חפץ, וסיבת שורותים אלו על אודות אלו הס״ק ששלחתי ליד מעכ״ת זה כמה ימים ולא ידעתי למה מעכ״ת מעכב בשליחותו אכן ידוע הטעם מפני שאין קונים כמו שנראה לעין כל אכן זאת הפעם ששלח מעכ״ת לימלך בי על אודות אלו הס״ק על כדי שווים ששוו דהיינו לשע״ר א״ח לכל אחד סך —הם—בת— ולי״ד לכל אחד ג״כ —הם—דת— ולגמרת קדושין סך —דם—דת— אם לא ימכור מעכ״ת אבל שלא ע״י הרחבת זמן כלל יען כי צריכנא לכדי שווין כידוע ע״י האגרות ששלחתי ליד מעכ״ת וכן נמי ס״ק ששלח הר׳ יצחק צבע עי״ד ישועה צבע צריך ג״כ הוא לשלוח דמי ממכרן תכף ומיד ע״י ה״ר עם דמי ממכר ס״ק שבידך, עכ״פ ולא יעבור בלי שום איחור ועיכוב כלל והספר של פרשה ששלח מעכ״ת לאמר ששלחו עם ה״ר שלם ן׳ מאמאן יען הלכתי אצלו וטען ויאמר לי שלא נתת לו כלום ולא נתן לי שום דבר, ולענין פרשת דרכים ששלח כת״ר שלא נמצאו לו קונים אדרבא בעת ששלחתהו ליד מעכ״ת אמרת דקפצו עליה זביני כי מאחר שאינו מצוי ימצא לו קונים הרבה, אכן ישתדל כת״ר עד שימכרו וישלח כדי שוויו עם שווי הס״ק אחרים וישלח ג״כ הס׳ של פרשה עכ״פ עם ה״ר ולא יעבור ואל תצריכנו בחיי כת״ר לבא לידי שום כתב אחר או שום הפצר כי די לנו מה שכתבנו ומה שהפצרנו עד מאד כי מי שהוא רואה שאני כותב לצפרו יע״א אינו אומר משום דבר הצריך

כ״א לרוחא דמילתא כידוע ליודעי חן, לכן אחר המחילה מכת״ר שהטרחתי אותו על דבר שאינו כדאי לטרוח עליו אפ״ה יגמור מעכ״ת הענין עד שיגיע לפרק נגמר הדין כי אין מצוה נקראת אלא ע״ש גומרה כ״ד חפץ נאמן אהבתכם בסדר ואל שדי יברך אותך וכו׳ ויתן לך את ברכת אברהם לך ולזרעך אתך וכו׳ נאם הצעיר המקוה רחמי שוכן זבול

ע״ה דוד בוטבול סיל״ט

366

התרט״ז

בג׳ כחדא הוינא ואסהידו קדמנא הר׳ עיוש בה״ר יהודה ה״ן צרולייא, וה״ר אהרן בה״ר יהושע ה״ן זכרי בתע״ג בזה״ל אין הומא כא יערפו בטיב הידיעה אלא מראת כמוה״ר עמרם אודות אלו הס״ק על כדי שווים ששוו דהיינו לשע״ך א״ח לכל אחד סך —הם—בת— אלבאז נלב״ע מנור מא נפטר לב״ע כמוה״ר יהודה אלבאז ז״ל וכא יערפו באיין אשת הח׳ הנז׳ כמוה״ר עמרם אלבאז בוהא איסמו מרדכי אלבאז ומרדכי הנז׳ כאהא די שמחה אלבאזא מראת הח׳ ה״ו כה״ר יוסף אלקובי עכס״ע וקבלנוה כדחי וחתי׳ הכא תמ״ת והיה זה ר״ח סיון המעו׳ ש״ש ה ת ר י ״ ו ליצי׳ ושו״ב וקיים.

ע״ה יחייא ז׳ מכלוף אדהאן שלמה אזייני סי״ט

תרגום

כשהיינו בבית דין של שלשה העידו לפנינו הר׳ עיוש בן הר׳ יהודה המכונה בן צירולייא והר׳ אהרן בן הרב יהושע בן זכרי בתורת עדות גמורה בזה הלשון שהם יודעים בטיב הידיעה שאשתו של כבוד מורינו הרב רבי עמרם אלבאז נפטרה לבית עולמה אחרי שנפטר לבית עולמו כבוד מורינו הרב רבי יהודה אלבאז זכרונו לברכה ושם אביה מרדכי אלבאז, ומרדכי הנזכר הוא אחיה של שמחה אלבאזא אשתו של החכם השלם והכולל כבוד הרב רבי יוסף אלקובי עד כאן סיימו עדותם וקבלנוה כראוי וחתמנו כאן תירי מגו תלת.

367

בה״ו

אוצר חכמה ודעת עט״ר הרב הגדול הרב מר אבא נר״ו.

קדמתי בנשף ונעשכ״ר ואלף גוילי טעינן בשלם ונשי׳ ידי אמי מרתי מב״ת וגדול השלם לרב אחאי רב עמרם נר״ו ושלם כל ב״ב ושלם הבית בית שמואל ורב שלום הבנים בני רפאל משה וחיים ישמרם השוא״ל גם לרבות אחי ואו״ע כהה״ר שאול נר״ו וביתו זו אשתו העי׳, ור״ש לאחיותי וכל בני ביתם הי״ו ור״ש בתי רעיתי אסתר תמ״ן וש״ר לחתני ואו״ע כהה״ר רפאל נר״ו, או״ת לטובה כי הגעתי למח״פ לחיים טו׳ ואין שו״פר תלי״ת ויאך תעלמוני כאן זברת רחל מן יבאת מעאהא או לא, אידא מא זברתסי באטל, תזיב די יבאת מעאהא אפילו בלקרא וקול לרחל דיך זלטיטא די מ׳ יעקב ן׳ ביהי ראהי פטאקא די קדאם ארימא הייא ולאנטירא תעמלהום פסנדוק וויכונו יתהלאוו פחיים לא יכליוווהסי יבכי ותכון תתהלא פיה פליל, ורפאל משה לא יכון יצ׳ל ימסי פעם בחוץ וכו׳ יתהלא יגלס יקרא, ושעה די מא יכון וואזד מא יקרא יגלס יכמל אנקיל דלמסחאף די כא ינקל ויאידא כטר תמא סי זיר יאך תסרי רחל די יקדהום ותסבק אשטאח הווא אלוולי וכעת אין להאריך כ״א בש״ש ט״ו נא״ה דור״ש.

הקטן שמא״י

ור״ש לבתי יאקות, ורו״ש לבתי חנה הי״ו.

וקול לרפאל משה וואחד אתמנייא מכתוב פראשהא אם ילקה הירח בתשרי קצ״ח וכו׳ ראהי מא פיהא חתא מוצ׳ע מכפ״ש ראהי מעא לקונטרס דלקות יזבדהא וסאפדוהאלי פוסט וואחד לברא נסאפדהא לכהה״ר אברהם ן׳ יצו כל עוד די הווא פמקנאס וש״ש.

תרגום

...אות לטוב כי הגעתי למחוז חפצי לחיים טובים ואין שטן ופגע רע תהלות לאל יתברך. ומבקש להודיע לי אם מצאה רחל איזו אשה ללון אתה בבית, ואם לא תמצא בחנם, תביא אף בשכירות, והגיד לרחל, אותה החצאית של האשה אשתו של יעקב בן ביהי היא מונחת בתא הסמוך לנקרה שבכותל, היא והלאנטירא(?) הניחום בארגז. ומבקש שישימו לב לחיים, ולא ינחוהו לבכות בפרט בלילה, ורפאל משה לא ינחוהו לצאת לחוץ, ולאבד זמנו, ועליו לקחת ספר ללמוד, ואחר גמור הלימוד ימשיך בהעתקת הספר שהוא מעתיק, ואם נכנס סיד למכירה, תקנה רחל ממנו מה שיספיק לסיוד הגג שתשתדל לסיידו מיד, וכעת אין להאריך כי אם בשם שלום טובה וברכה נאמן אהבתו דורש שלומו.

הקטן **שמואל אלבאז**

ור״ש לבתי יאקות ור״ש לבתי חנה השם יחיים וישמרם.

ואמור לרפאל משה דף מצוייר כתוב בראשו אם ילקה הירח בתשרי קצ״ח וכו׳ והוא נקי בלי שום כתם הוא עם הקונטריס של ״הלקות״ [לקות הירח] יוציא הדף וישלחהו בתוך מכתב שאשלחנו לכבוד הרב רבי אברהם בן ישו כל עוד שהוא בעיר מקנאס. ושלם שנית.

368

התרט״ו

בה״ו

בתלת כחדא הוינא ואסהידו קדמנא הר׳ יוסף בהר׳ אברהם הכהן והר׳ עמור בה״ר משה ה״ן אסולין בתע״ג אין הומא כאנו חאצ׳רין אזמן די כאן הי׳ רפאל בהי׳ מסעוד הן הרוש כא ידעי למכלוף בהי׳ יחייא ה״ן עטייא לאענד לקאייד ומכלוף הנז׳ קאללו תאבעני לאענד לחכם ומא חבסי יתבעו ומסא רפאל הנז׳ ידעיה לאענד לקאייד ובירו בעדותם העדים הנז׳ באיין רפאל הנז׳ כאן כא יקול קדאם לגוי מו׳ בועלי וקדאם לגוים בזאף באיין קאלתלו וואחד לגויה פכפר ן׳ יאזגא באיין אזמן די תחווסו פטריק הי׳ רפאל הנז׳ והי׳ מכלוף הנז׳ והי׳ מסעוד אחיו ורפאל הנז׳ רזע לצפרו והי׳ מכלוף ומסעוד אחיו מסאוו לן׳ יאזגא יתבעו לבהאיים די רצ׳ו למסלמין די כאנו ראפדין עליהום אזלוד דזית די עבאוולהום די כאן ענדהום פוואחד אזלד מנהום כנסא דדראהם פיהא סך —תתקם— וקאלתלו לגויה הנז׳ באיין מכלוף ומסעוד הנז׳ עבאוו דאך אזלד די פיה אצ׳ראהם וזבדוהום מנו ועבאווהום וכאן כא יקול רפאל הנז׳ קדאם לגוים באיין למסלמין סי מא עבאוולנא מא חווסונא גיר ליהוד, וע״י האד לקלאם די קאל רפאל הנז׳ קדאם לגוים פטן לקאייד וסאפד מנור מכלוף הנז׳ וקאללו באס זיתו תסכיוולי באיין תחווסתו ונתום הומא די עביתו לפלוס, וקבץ׳ למכלוף הנז׳ פלחבס ועטא לכטייא עכס״ע וקבלנוה כדחזי וחתי׳ הכא תמ״ת והיה זה באחד ועשרים יום לחדש טבת ש״ש חמשת אלפים ושש מאות וחמש עשרה ליצי׳ ושו״ב וקיים.

רפאל משה אלבאז ס״ט **שלמה חותא** סי״ט

תרגום

כשהיינו בשלשה העידו לפנינו הר׳ יוסף בן הר׳ אברהם הכהן והר׳ עמור בן הר׳ משה המכונה בן אסולין בתורת עדות גמורה, שהם היו נוכחים בזמן שהיקר רפאל בן היקר מסעוד המכונה בן הרוש תבע למכלוף בן היקר יחייא המכונה בן עטייא אצל השר, ומכלוף הנזכר אמר לו תתבע אותי אצל הדיין, ורפאל לא שמע אליו וטבעו רק אצל השר. ובירורו בעדותם העדים הנזכרים שרפאל הנזכר היה אומר לפני גוי אחד מולאי בועלי ואצל גויים הרבה שאמרה לו גויה אחת בכפר בן יאזגא, שבאותו זמן שנשללו בדרך היה רפאל הנזכר והיקר מכלוף הנזכר והיקר מסעוד אחיו. ורפאל הנזכר חזר לעיר צפרו, והיקר מכלוף ומסעוד אחיו פנו לכפר בן יאזגא, ללכת אחרי הבהמות שהחזירו הגויים שהיו נושאים נאדות השמן־זית, ששללו מהם, ונאד אחד בתוכם היה מלא מטבעות סך —תתקם— ואמרה לו הגויה הנזכרת שמכלוף ומסעוד הנזכר לקחו אותו הנאד שיש בו המטבעות ופתחוהו ולקחו כל מה שהיה בו, והיה רפאל אומר לפני הגויים, שהגויים לא לקחו שום דבר ונשללנו רק ע״י היהודים, ועל פי מה שאמר רפאל הנזכר באזני הגויים, הגיעו הדברים לפני השר ושלח אחרי רפאל הנזכר נזף בו ואמר לו התלוננתם לפני בתביעה שנשללתם, ואתם הם שלקחתם הכסף. ותפס למכלוף הנזכר בבית הסוהר וקנסו גם בכסף. עד כאן סיימו עדותם.

369

ש׳למים מרובים שלמי חובה ושלמי נדבה לראש גביר, גביר חכם בעוז חביבותיה גבן בתווני דלבא, מלא חסדים בפנים מאירים ורוח נדיבה, הון ועושה בביתו וחיי אריכי וזרע של קיימא כאביי ורבא, הוא ניהו גברא רבה ידידינו טוב מיין מחמד כל [עין] החכם הותיק שלם בכל מדה טובה כמה״ר שלמה ן׳ הרוש ישצ״ו ולעולם יהיה לראש ודורשי רעתו יאבד ויהרוס כיר״א.

קדמא אל אר״ש אנא דאמרי טעמא שידי שהו את קניהן ולא נשענתי על קנה לדרוש בשלומיכון שיסגא ואחר עד עתה מכאן מודעא שלא הייתי בקו הבריאות ממחרת הפסח שעבר קרוב לג׳ חדשים וכמעט שהייתי בכל רע לולי ה׳ שהיה לי ברוך גומל לחייבים טובות שגמלני כל טוב [1] והימנותא להוי שתמיד מדי שבת בשבתו ומדי חדש בחדשו אני מתאוה כוסף ומשתוקק לחזות בנועם כתבו הבה״ר ולדעת את שלומם שירבה ועל הכל קויתי ה׳ קויתה נפשי [2] להתבשר בשורה טובה אם נראה בעליל פרשת העיבור כאשר קמי שמייא גלייא שתמיד תפלתי בפי כל יומא ויומא שיפקודכם האל בזרע של קיימא זרע אנשים זרע ברוך ה׳ המה, יה״ר מלפני בעל הרצון שיפן אליכם ברחמיו המרובים וישמע מהיכלו קולי למלאת משאלי בעדכם ונראה בשמחתכם כי״ר, ויאמר יהודה מה נאמר לאדוני העבודה שנפלו פני לארץ ולא מצאתי מענה במה אקדם פניך הנעימים והדרי בי על ששלחתי לידיד על אודות האלקפטאן [3] כי חשבתי שאחי יעמוד על הקנין ויקבל דמי מקנתו ואחי העדיף בטובו עלי ושלח לי חפץ נחמד חנם אין כסף אל שדי יתן לך ברכה עד בלי די, ואין כחי אלא בפי הנני עומד בעשר חלות את פני עתידות צופה שיתן לך כלבבך פרנסה טובה מידו המלאה והרחבה וימלא כל משאלות לבך לטובה ויפקדכם בבזש״ק זכות רב המגונא

1 ברכות נד: 2 תהלים קל ה. 3 השמלה.

סבא כי״ר, ורו״ש לכל אחיך והקרובים אליך והסרים אל משמעתך ולכל הדורשים והחפצים בטובתך אחת שאלתי מאת האהוב אותה אבקש להודיעני מטוב שלומו בשתי שורות ערוכות בקצרה אך לא באריכות שלא להטריח לו אבל שערי תשובה לא ננעלו, ור״ש מאדון השלם ומאת דורש שלומך וטובתך בלב תמים כל הימים אור ליום שלישי בש׳ בס׳ ונתן לך רחמים ורחמך והרבך [4].

בכ״י הרב יהודה אלבאז ז״ל

370

התר״ו

בע״ה

העי׳ ע״ע בקש״מ בדל״ב ושח״ך כ״א למש״י הי׳ משה דמתק׳ באסי בהי׳ עיוש ה״ן מאמאן ובכח הקוש״ח הוהו״ג ונתחייב לת״ול לגזבר העניים כהה״ר יחייא בכמוה״ר מאיר זלה״ה ה״ן צבע סך ארבעה עשר מתקאלים כ״ט חו״ג ופרעו׳ עזה״ד דהיינו משבוע הזאת שעלינו שהיא פרשת בהעלותך יפרע שני אוקיות וכן בכל שבוע ע״ת הסך הנז׳ ובפי׳ איתמר שאם איזה שבוע לא נתן הסך הקצוב לו שהרשות נתונה ביד כהריח״ץ הנז׳ להביא לו משרת מאת השר ויתן שכירות המשרת דהיינו חצי אוקיא בלי איו״ע וכו׳ והו׳ שטר מו׳ וכו׳ ובנא״ג ומפו׳ כשע״ך שהאמין המת׳ הנז׳ לב״ח הנז׳ ולב״ך עליו ועב״ך בכ״ע שטר זה בלי לחיי׳ שו״ש ק״ו וג״ש וחס״ל ובאח״ג עליו ועיו״א ועכ״ן מקו״ט שקו״ש כתחז״ל דלא כאס׳ וטו״ד ונ״ה בקוש״ח ולראי׳ עה ח״פ והיה זה בשמנה עשר יום לחדש סיון המו׳ בכת״ש ש״ש ה׳ אלפים ושש מאות ועשר ליצי׳ ושו״ב וקיים.

ישועה אלבאז סי״ט ישועה אג׳ייני סיל״ט

371

התקמ״ו

מודה אני ע״ע ח״מ ומתחייב חו״ג לכתוב סת שתת׳ בגויל לבן ונקי בכתב ידי או בכתב ידי כהה״ר יקותיאל הכהן, ותנאיו כמו הס״ת האחרון שכתבתי לכמוה״ר שאול ישועה אביטבול י״ץ אין לגרוע מכל התנאים דבר, בעד סך —קקם— שנתקבלתי מאת שלמה אביטבול, וצריך לבאר שלא נתקבלתי עכשיו כ״א סך —כם— וישלים השאר ועוד נתחייבתי לכתוב שבעה עשר דפים ס״ת בעד סך עשרה אוקיות וקיים והי״ז עשור א׳ לאלול שנת תקמ״ו וק״ש.

עובד ן׳ עטר יס״ט

372

בה״ו

ידי״ן וקי״ל החכם השלים כהה״ר יהודה אלבאז נר״ו.

אחדש״ך מן אנא חמ״א נס״ע ור״ש להכבודה נות בתך ת״מ ור״ש לידי״ן תלמיד ונעים ה״ר שמואל יצ״ו ור״ש לבני הבית יצ״ו לדאבא יא כאי נחב מן הי״ת ומנך כאן מא

4 דברים יג יח.

תספדלי עשרא אוו תנאס דלעוואד עלא קד כלאני מימון בלאסי ומסא ונעס וודא תעמל סי כיר פייא הווא האדא וודא מא חבתסי נחב מן הי״ת ומנך מא תבעהום לי בע די באס בעתו לגוי ותמנייאת כתי יטו תעטיהום לך ראני ספדת ליהא רייאל ולוכרין הייא תדמנהום לך חיתא נספדהום בע״ה ראני מא נעטלסי וודא חבת תספדהום לי ותחסב עלא מימון די כיף קאלי קטע אריאל מן אשכירות די תסאלי ותוסלך למטרבא מעא האמל לברא ולכיר די תעמל פייא הווא האדא די תכתארלי עווידאת מלאח תנאס ותכרילי עליהום ותספדהום לי בלעזים ותחסב עלא מימון ורייאל קטעו מן די תסאלי וואלאבוד עלא קיד ראני גאליס ואן להאריך כי אם בשלומך שירבה אכי״ר.

ע״ה יהודה עוליל ס״ט

ודאבא יא רבי יהודה לכר די תעמל פייא ראני נראה מא הוסי לכיר אגיר פי לוזיה, לכיר פלקפא, ואתה שלום. ע״ה יהודה עוליל ס״ט

תרגום

אחרי דרישת שלום כת״ר ממני אני חותם מטה ורוב שלום להכבודה נות ביתך תבורך מנשים ורוב שלום לידיד נפשי תלמיד ונעים הר׳ שמואל ישמרהו צור ויחייהו ורוב שלום לבני הבית ישמרם צור ויחיים, וכעת אחי אבקש מהשם וממך אם תשלח לי עשרה או שנים עשר מקלות, יען מימון הנחני בלי כלום הלך וישן לו. ואם תעשה לי חסד הוא מה שבקשתי. ואם לא רצית אבקש מה׳ וממך שתמכרם לי כמו שמכרת לגוי, והתמורה תמסור לך יטו אחותי. הנה שלחתי לה רייאל ומה שנשאר, היא תכנס לערבות, עד זמן שאשלח היתרה. בעזרת השם. אני מבטח שלא להעביר את המועד, ואם אתה רוצה לשולחם (המקלות) ותזקוף על מימון כמו שהבטיח לי, נכי רייאל מן השכירות שאני חייב לך. ויגיע לידך המזרון עם נושא המכתב. וחסדך עמי הוא לבחור מקלות טובים שנים עשר. ותשלם למוביל להוביל אותם אלי מיד. ותזקוף הכל על מימון, וה״רייאל״ תעבר אותו למה שאני חייב לך. יען שאני יושב ובטל ואין להאריך כי אם בשלומך, שירבה אמן כן יהי רצון.

ועוד אני פונה אליך רבי יהודה הראה חסדך עמי, כי לא גומלים חסד רק בפני האדם, עיקר החסד, הוא שגומלים אותו גם מאחורי גבו. ואתה שלום.

373

שמואל בקוראי שמו, יהי אלהיו עמו, מעלה מעלה יעלה שלומו, ומזלו ירום ונשא ואויביו יתמו, את שאהבה נפשי קנה שם טוב לעצמו, לעולם לא ימוט הכי קרא שמו, ידי׳ וקי״ל החכם הנבון כהה״ר שמואל ן׳ וואליד יש״ץ כי״ר.

אחדש״ך שלומך ירבה ויגדל מאדון השלום ומאתי אני הבא על החתום ואשו״ש ואל״ש ושלום לאביך הזקן ולכל דורשי שלומנו בכלל ופרט עתה באתי להשכלך בינה על דברת האגרת אשר שלחתי לך כי היא היתה תשובת האגרת הראשונה ששלחת אלי ט״ו בסיון תקנ״ו ותכף ומיד משכתי ידי וכתבתי תשובתה ולא אסתייעא מילתא לשולחה לאלתר והיתה כתובה ומונחת ואני מצפה לשולחה מיום ליום ומחדש לחדש עד בימים האלה ובזמן

הזה שש"ל נשלם חפצי ורצוני כשקנה מר אבי יצ"ו החפץ שאתה מבקש חפץ נחמד כתבתי תחת אותה האגרת שתי שורות לוכסן [1] בנחיצה רבה ובמרוצה כי היתה השיירה נחוצה ללכת פ'עם בחוץ פ'עם ברחובות ולא היה הפנאי משכים להאריך במקום שאמרו לקצר ואחר האמת אף שיש לך עלי תלונה רבה שכמה אגרות הגיעוני מכתב ידיך הנעימים ותשובתי נתאחרה עד עתה אל תתמה על החפץ כי בע"ה לא שלויתי ולא שקטתי ולא נחתי כאשר כתבתי לך באגרת הראשונה ויבא רוגז ששקול כנגד כלם במיתת ידידי וחמודי הר' שלמה אג'ייני נ"ע, אשר בשביל מיתתו דעתי עלי מטורפת וידי רופפת ולא עצרתי כח לכתוב אפי' דבור אחד זאת היא המניעה הגדולה ומכח דבר זה איני צריך לבקש ממך מחילה על איחור תשובתי אליך כי חכם אתה והנני דורש ומבקש מי שילך לעיר מקנאס ותכף ומיד אשלחנו ליד הה"ר שמואל אטובי י"ץ ותשובתך מהרה תצמח בלי איחור ועיכוב.

והבן [2] יקיר לי שמואל דורש שלומך ולמען השם אייאך תסרילו וואחד מחברא דלגרן די תכון מליחא.

כתב יד הרב יהודה אלבאז ז"ל

374

התקכ"ד

בע"ה

עמדו לפנינו מימון בר יצחק אביטבול ופאלומא אשתו הדרים בצפרו יע"א וקיימי השתא פה פאס יע"א על עסקי ריב וקטטה שיש ביניהם הוא אומר שמקללת יולדיו וקרוביו בפניו וגם שבביתה לא ישכנו רגליה ורוב היום הולכת לבית אביה ומתוך כך אינה עושה לו צרכי הבית, והיא אומרת שאינו מתנהג כשורה בהיותו מתחבר למריעים ולהוט אחר שתית המים שרופים ודבר המשכר כגון אלחסיסא [סמים] ומתוך כך מכה אותה ומקלל יולדיה ואחיה, ואחרי שמוע דבריהם ואחרי שהוכחנו שניהם ע"פ מדותיהם עוד נקש"מ בדל"ב ונש"ח הבעל ואשתו הנז' להיות מתנהג עמה כשורה כהלכת גוברין יהודאין שלא יכנה ולא יקללנה ושלא יתחבר בסוד מריעים אשר שכר ירדופו ושלא יקנה המים שרופים מהאתברנ"א [1] ואם הוזקק לקנותה מאתברנ"א לא ישתה אותה שם רק יביאם אל ביתו ויעשה רצונו כשאר בעלי בתים נקיי הדעת ולא כדרך סובאי יין וזוללי בשר ושמהיום הזה והלאה עוד כימ"ה לא ישתה אלחסיס"א כלל כלל לא, והיא גם היא נתחייבה בקוש"ח הנז' שתהיה מתנהגת עם בעלה כשורה שתטבול בעונתה ותתן דעתה לצרכי הבית כשאר נשים הצנועות ולא תהיה יצאנית ואפי' לבית אביה רק פעמים או ג' בשבת לצורך מלאכה שעושה בשתוף אמה וקודם כל דבר יפנו דירתם מבית קרוביהם שהם דרים שם, וידורו בחצר אחרת עם שכנים שיעידו עליהם שאם יעידו שע"ך שעבר הבעל על שום פרט מהנז' הרי מעתה הוא מחויב בכח הקוש"ח לפרוע לה סכי כתובתה ויפטרנה בגט כשר לאלתר ואם יעידו שהיא עולבת אותו בשאינה מתנהגת כשורה ושהיא המתחלת לקלל יולדיו מעתה נתחייבה בקוש"ח הנז' לקבל את גטה ותצא בלי כתובה והודו שטר מוחזק וכו' ובאחריות

1 דמאי פ"ז מ"ח שתי שורות באלכסון.

2 והבן יקיר לי שמואל דורש שלומך, ולמען השם תראה לקנות עבורו קסת טובה עשויה מקרן.

1 בית חרושת לתעשיית הי"ש.

וכו׳ ונ״ה בק״ש וש״ח שנשבעו שניהם בה׳ בשבת שני ימים לטבת שנת חמש מאות ועשרים וארבע מהאלף הששי ליצי׳ בפאס יע״א והכל שריר וקיים.

שאול בכהה״ר יעקב אבן דאנאן **שאול בכה״ר יצחק אביטבול סיל״ט**

נעשו מזה שני גופים וזה ניתן ביד הבעל.

375

בה״ו

להיות שהי׳ מסעוד בהי׳ מכלוף ה״ן חמו ידי׳ אדבדובי מתושבי מתא צפרו יע״א כשהלך להסתחר באהלי פלשתים ותפס אותו בבית הסוהר שר אחד הנק׳ אסיך אברהם בכפר לקסאבי וכשארכו לו הימים בבית הסוהר פייס מסעוד הנז׳ לקהל לקסאבי שילכו לשר הנז׳ לפייסו בשבילו ולהתפשר עמו בסך מה ונטרפה השעה ולא הלכו הקהל הנז׳ לפייס השר הנז׳ ואח״ך הלך השר הנז׳ לכפר תולאל לצור עליו והולך אתו גם מסעוד הנז׳ לכפר הנז׳ וכשראו קהל לקסאבי הנז׳ שנטל אותו לכפר תולאל נכמרו רחמיהם עליו והלכו לשר הנז׳ לכפר תולאל לפייסו על מסעוד הנז׳ אולי יתיר אותו ממאסרו וכששלחו לו הקהל הנז׳ ע״י אחד מנכבדיו לדבר עמו בשביל מסעוד הנז׳ עלתה חמתו באפו ותפס אותם בבית הסוהר והטיל עליהם סך גדול עד שנתפשרו עמו בסך מה וכשתפס אותם התיר למסעוד הנז׳ חנם אין כסף וחזר מסעוד הנז׳ לכפר לקסאבי והקהל עדיין בבית הסוהר וכשנתפשרו עמו הקהל הנז׳ התיר אותם גם הם ממאסרם וחזרו להם לכפר לקסאבי שהוא מקום מושבם ודירתם ומצאו שם עדיין מסעוד הנז׳ בכפר לקסאבי וחייבו אותו בשטר מסך שמנה מאות מתקאלים והן היום שלחו הקהל הנז׳ שטר שחייבו בו מסעוד הנז׳ עם היקר יצחק בהי׳ שלמה הן אסבאג ידי׳ אסאבוני ונתנו לו ההרשאה ובא יצחק הנז׳ למתא צפרו לדון עם מסעוד הנז׳ על השטר הנז׳ וקבל יצחק הנז׳ לפני השר על מסעוד הנז׳ ושלח אחרינו השר הנז׳ לפניו לדון בין יצחק ובין מסעוד הנז׳ וכשנזדמנו לפני השר אח״מ הוציא יצחק הנז׳ ההרשאה והשטר שנתחייב להם מסעוד לקהל לקסאבי ונומינו לו למסעוד שיפרע ליצחק בשטר הנז׳ והוציא מסעוד הנז׳ קב״ע משע״ך שלאונסו נתחייב להם בשטר הנז׳ ובכן פסקנו בניהם שהשטר הנז׳ הוא חספא בעלמא [1] ואין לדון עליו כלל ולראיה ביד מסעוד הנז׳ שכן פסקנו ביניהם ח״ף. בכ״י הרב אליהו הרוש ז״ל

376

מליצה לדרוש מתחת ידי הרב עמור אביטבול ז״ל על פטירת אחותו נ״ע

קול אומר קרא [1], צרה כמבכירה, לבי יחיל בקרבי חלף הלך והנה אינינו לברא, ותבער בקרבי כאש להבה אכלה סביב אבשרא ואטופרא, נמס כל לב אינו אלא שר״ף המבעיר את הבעירה [2], צר לי נאמר צרי״ם וצרו״ת הגיע זמני לומר צ״ירה, כלו בדמעות עיני נפלו פני כל הבשר חס״יר כתותי מיכתת שיעורא, אל הלקח האשה רבה הזאת נעמי שנעימה

1 כלומר במה נחשב הוא גטין י׳: האי שטרא חספא בעלמא הוא.

1 ישעיה מ ו. 2 שמות כב ה.

במעשיה פרידה אחת יש לי, אחת היא יונתי תמתי[3], שם האחת שפרה, חטיבא אחת בעולם[4], ककבים בהילם, יראת ה׳ טהורה, ויהי בהקשותה בלדתה[5] ותכרע ותלה כי נהפכו עליה ציריה, תחיל תזעק בחבליה ובשלייתה היוצאת מבין רגליה[6], נגעלו דלתות העזרה[7], קויתי לשלם ואין טוב לעת מרפא והנה בעתה[8] ותמת שר״ה, על אלה אני בוכיה עיני עיני יורדה מים[9] אין הדמע לפי חשבון, נהרא נהרא, הייתי כאיש נדהם וכשובב בראש חבל אפותיא דספסרא[10], אף רוחי בקרבי קיש קיש קרייא[11] עולה ויורדת הנחה ועקירא, ואביה יר״ק יר״ק וזיויה ישתנון עלוהי פאת פניו ירקרקות היתה אהבה מקלקלת את הצ׳ורה, ויהי לעת זקנת שלמה סבוהו בלהון וזעון ועקן, הולך וצו׳ער צערא דגופא וארכבותיו דא לדא נקשן יצאו מנרתיקן, נעצב אל לבו דברים שבלב נעשה שתקן, והאיש משתאה לה מחרש מברך על הרע כשם שמברך על הטוב[12] כולהו חד שיעורא, ותצ׳ר דבורה וחנה היא מדברת אמריה ממררת... על האי פסידא דלא הדרא, אם אמרתי אשכחה שיחי ומר רוחי... מצערו של אבא מוסיף יגון על יגוני עמו אנכי בצרה, צר לי לאם תבכה ותתיפח, בלב גונח תריע אף תצריה, חסורי מחסרא, נוחם יסתר מעיני בראותי בחזותי בתולותיה נוגות בעינים זולגות מאין הפוגות, שם ישבתי גם בביתי קלני מראשי קלני מזרועי[13] נתפקפקו כל חוליות שבשדרה, אלה אזכרה ואשפכה עלי נפשי כי אעבור אעלה על במותי חדר ועליה, מכון לשבתך פעלת טרחת ויגעת בעד נכריה ואיככה אוכל וראיתי בניך ובנותיך נתונים לעם אחר זו אשה שניה[14], אוי לעינים שכך רואות עיני נגרה לא תדמה תאניה ואניה, גם בלילה לא שכב לבי ותדד שנתי מעיני לא מזיגנא רישא אבי סדיא[15], ערב ובקר וצהרים אשיחה ואהמה עולת תמיד העשויה, אין לנו אלא להצדיק עלינו דין אבינו שבשמים ינחמנו ממעשינו ומעצבון ידינו יוציאינו לרויה ואבוא הום אל העין לדרוש ולתור ...ולי המדרש הוא העיקר עלי דידי רמיא אחלי יכונו לפני צור נורא עלילה יהיה עם פי והגיוני לאוקומי גירסא בסיעתא דשמיא.

קולי אל ה׳ אקרא נפשה תרעה תרביץ בגן עדן אלהים לפני ולפנים אל מקום הקדש ניזונית מאור פני מלך חיים תנו לה מפרי ידיה, והיה המחנה הנשאר לפלטה יעמדו חיים לעולם דשינים ורעננים יציצו וישמחו.

ראה ה׳ והביטה כי באו מים עד משביר והנה עבדיך מוכים זרים אוכלים נחלותיה, ושלח נא משיח אלד׳י יעקב ואסף נדחי ישראל ובא לציון גואל, אל מכון הר ציון ואל מקראיה, כהנים בעבודתם ולוים בדוכנם וישראל במעמדם, ששון ושמחה ישיגו בהר ציון ישישו וישמחו כל המתאבלים עליה בעגל וכו׳.

בכתב יד הרב עמור אביטבול ז״ל

377

מתחילה באו לפני ישועה ן׳ שלם אדהאן ואשתו קובלים ומתרעמים על החכם הש׳ כהה״ר יוסף בן זכרי באמרם שבחנם עכב מלהחזיר בתו לבנם ושהיא ממאנת בבנם הנז׳ והגידה

3 שיה״ש ו ט. 4 ברכות ו. 5 בראשית לה יז.
6 שמות כח יז. 7 פסחים סד: 8 ירמיה טו ויד יט.
9 איכה א טז. 10 על רוחב הסף. 11 ב״מ פה:
12 ברכות מח: 13 סנהדרין מו. 14 ברכות נו.
15 לא סמכתי ראשי על הכרית.

לפני אחת מהשכינות שהליכתה לבית אביה היתה מחמת שלילה א׳ היה החתן והכלה ואם החתן ישינים בבית וגנבה עצמה אם החתן והניחה החתן והכלה לבדם ושמעו צעקת הכלה ועמדו על הפתח לקרוא לו לפתוח הבית ושמעו שהיה אומר לה תשתוק והיא אומרת הרפה לי ידי ואשתוק וכשיצאה ראו ידיה מאדמים במקום תפיסה, ושלחתי ג׳ ת״ח להחזיר הבת הנז׳ כדרך כל הארץ ונומיתי להם אם הליכתה לבית אביה מחמת כן אנו משביעין להחתן שלא להכותה עוד ואם יעבור יוצא ויתן כתובה, ובענין המיאון ראיתי ביד אביה שטר כתוב וחתום כראוי שקבל החתן ע״ע בקושח״ך לגלגל עמה בענין תשמיש ושלא יהיה לה דין מורדת מתשמיש עד שתגיע להיות רואה דם, ובכן באו שניהם ועמדו לפני לדין וטען אבי החתן שהבת הנז׳ עברה יותר מי״ב שנה ויום א׳ וחשיבה כגדולה ומה רוצים להמתין עוד, ועוד טען שזה התנאי שהתנו על בנו הוא שהיה עומד על הנשואין ולא ידע מזה וגם בנו בתוך קהל ועדה בבוא החתן לבית חמיו באימה ובושה וכלימה להתחייב על הכתובה בו בפרק הזכירו לו העדים ענין זה ולהיותו מבוהל לא שת לבו להם ולא הבין דבריהם ואלו היה יודע לא היה נשבע, ועוד שהם גרמו לה המיאון שמלילה א׳ כשלא רצתה להתיחד עם החתן הוכרחו אביו ואמו ללון עמהם בבית הוא עם האב והיא עם האם וגם הדמים שנמצאו בבגדה אינם דם בתולים כי לא נגע ולא פגע ונומיתי להם כל הדברים יגיעים ופטומי מילי נינהו דכיון שקבל עליו בקוש״ח לגלגל עמה עפ״י ב׳ ת״ח החתומים בשטר לא נחשדו לכתוב עד שפרשו לו בלשון שהבין ואם לא היה מקבל תנאי זה לא היו מוסרים בתם לחופה כלל, איברא דבענין הלינה צריכה להתיחד עם חתנה לגלגל עמה לרצותה לבא עליה כדרך כל הארץ או על ידי תחבולה וכיוצא אבל לא יתחייב להיות הוא בין האנשים והיא בין הנשים שאין כאן נשואין כלל וקבל עליו אביה את הדין ובקש מאבי החתן ששלשה לילות הראשונים ילינו עמם בבית עד שירצו את בתם להתייחד עם חתנה וכשבאו להשביע החתן לא נתרצה ואמינא ליה שמן הדין חייב לישבע שלא יכה אותה ושאם יכה אותה יוצא ויתן כתובה והלכו מלפני אבי החתן לרצות את בנו ואבי הכלה לרצות את בתו, והיום ב׳ בשבת י׳ במרחשון עמדו עוד לדין לפני וטען אבי החתן שמתירא שתצעק חנם ותאמר שהכה אותה ונומיתי לו וכי מפיה אנו חיין אין שומעין אלא לשני עדים שיעידו שראו שהכה אותה ואביה קבל עליו את הדין ואמר לו כשישבע בנך אני מכריח את בתי להתייחד עם חתנה מעכשיו בלתי לינת אביו ואמו כלל ואבי החתן היה משתמיט בדברי הבלים שלא ישבע בנו, ומעתה שהעכוב מצד אבי החתן מחוייב במזונות הבת כל זמן שהיא בבית אביה ואם יקשה עורף שלא לקבל עליו את הדין יוצא ויתן כתובה שהרי מן הדין אינו מדרך בני ישראל להכות נשותיהן ועבירה היא בידו כמ״ש מורם בסי׳ קנ״ד ס״ג בהג״ה יע״ש, ואם לא היה מושבע ועומד לגלגל עמה בענין התשמיש היה איפשר לאיים עליה ולהכותה כדי שתשמע לו והשתא דחייב עצמו לגלגל עמה ברצון אינו יכול להכותה על ככה ואם יעבור יוצא ויתן כתובה ולראיה חתמתי בזמן הנ״ל וקיים.

שאול ישועה ס״ט

ומלבד עדות האשה שהעידה לפני הביאו לפני הבת ביום שהלכה לבית אביה ובגדיה למעלה מלוכלכים בדם כימי שיצא דם מפיה או מנחריה ולראיה חתמתי.

שאול ישועה

אגר״ת בת מחל״ה לב [1], לאחינו המדוכאים באבל [2] כבד זה סר צלם וחשך הלם ונהפך לאבל מחולם, ונהי וקיני״ם בכל גבולם, ובראשם הבן הנכאב לבו למוא״ב מי יגונות שאב, זה שמו וזה זכרו ידידינו החכם השלם והכולל כמה״ר אבא סירירו נר״ו וכל בית אביו זלה״ה.

יום מר וקשה קלני מזרועי קלני מראשי [3], לבי לבי אינו אלא שר״ף ושאר הגוף לא פלט רחפו כל עצמותי, ונתקו זמותי, ורעיוני יבהלוני, שמעתי ותרגז בטני [4], שמועה זו קשה בעיא צלותא, תצל אזן שומעת, וסגור לב קורעת, על אב זקן, נדד מקן, וישכון בתי חומר, גמר אומר, אוי ואבוי כי מבחר הצאן לקוח, לשברו נמס כל לב וכהתה כל רוח, ביום ההוא יגדל המספד [5], על שדים סופדין על אב ב״ד רוח אפינו, נלכד בשחתותינו, וילכד יונתן [6]

הנה לשלום מר לי מר [7], ובלב חומרמר מר אקרא על ארון התורה, וי על ההוא שופרא דבלי בעפרא [8], אחד הרואה ואחד השומע, מר גומע, וחבלים יאחזון, ותחתם ירגזון, וחלחלה בכל מתנים ופיק מפיק ברכים, זה צע״ר השמים, על שר הצבא רישא דדהבא, מר ניהו רבה, רבא דעמיה מדברנא דאומתיה [9], אור נוצץ השמש יצא וכמעט קט פניו כסה ואבקשהו ולא נמצא והנה אין יונתן [10]

ווי חסרא ארעא גברא רבא [11], ראש פנה על דא ודאי קא בכינא, ועיני בריכות, והמה פתיחות, מעלין את המדומע באחד ומאה [12] עד כי חדל לספור אין הדמע לפי חשבון, ומספד גדול וכבד מאד, אספידה מפקידה לפקידה, על אודם פטדה חמודה, דמי לפרצידא [13], לתורה ולתעודה, מה נמלצו אמרותיו, הוצק חן בשפתותיו, מה נעמו דרשותיו ומה יקרו תוכחותיו, מה נשגבו דעותיו, ומה נשלמו מדותיו, מה ישרו משפטיו ומה נאוו הוראותיו, מה יפו תירוציו ומה עמקו קושיותיו קשתו קשת גבורים דרוכה וחציו שנונים אשר ירא יהונתן

דרך עוצבי בי, אם אדברה לא יחשך כאיבי, שאגה לי כלביא אריה שבחבורה איך הובל לקבורה, רב מת ואין תמורה, על זה ידוו כל הדווים יום ולילה לא ישבותו, על יופי חכמתו ותורתו, וכל בעלי השיר יוצאין בצ״יר נמשכין בציר [14] וסבבו בשוק הסופדין [15] על איד דודים וקול צוחה בחוצות, וכולי עלמא רועשות, ויהיו תמהים, ונפשם בקרבם תהים, אהה ה׳ אלקים היונתן ימות [16] פי ידבר חכמות, קופת הרוכלים ארי דורש חמורים וקלים בדעתו הרחבה גדול דעה וידע יהונתן [17]

האל תמים דרכו כי כל דרכיו משפט אל אמונה [18], ואין להרהר אחר מדותיו [19] צדיק וישר

1 סנהדרין קיא. אגרת אזלת אסיא וכו׳ ופירש״י היא אגרת בת מחלת שם שידא. וכאן המליצה מכתב לא בריא. ומגיד על מחלת לב.

2 כתובות ח:
3 סנהדרין מו. ראשי כבד עלי רש״י שם.
4 חבקוק ג טו.
5 זכריה יב יא.
6 שמואל א יד מב.
7 ישעיה לח יז.
8 ע״ז כ.
9 כתובות יז.
10 שמואל יד יז.
11 מגילה כח:
12 שבת קמא: תרומה שנתערבה בחולין וכאן המליצה על הדמעות. ואין חדמע לפי חשבון. תמורה יב. וכאן אין חשבון לדמעות.
13 תענית ד. דומה לפרי שתחת האבן ושואב וכיון שצומח צומח ערוך השלם ע׳ פרצד.
14 שבת נא: ובמליצה שהמשוררים יוצאים לקונן על הצרה.
15 קהלת יב ה.
16 שמואל א יד מה.
17 שם כ לב.
18 דברים לב ד.
19 ספרי האזינו לב.

הוא, וכל מעשהו באמונה ואנן בדידן אין לנו כי אם להצדיק דינו עלינו כי צדיק ה׳ אלקינו ורחמין למבעי מן קדם אלה שמייא יפן ברחמיו אליכם ובשבעה דנחמתא ינחם אתכם ולא תוסיפו לדאבה, בדיל שמיה רבה, ונפש הצדיק היא תתעדן במקום אשר נפשות חסדיו חונות, ומזיו השכינה נהנות, כי״ר וזרעו לברכה יסך אלוה בעדן, ועל כסא אביו ישב ולא ינחלו אחרים את כבודו, הנה נחלת ה׳ בנים בן חכם ישמח אב, בהניחו ממלא מקומו כאלו לא מת[20] מה הכא עומד ומשמש, אף התם עומד ומשמש בן איש חי יעומד חי לפני ה׳ ויקום יהונתן[21]

פה המדבר המשתתף בצערכם, ובצרתכם לו צר הלא למשמע חותם בדמע בשבוע פקידת החדש בס׳ ונאכל גדיש במר ומגינה, ראשון הוא לחדשי השנה, ובמרירות יאנח, גנוחי גנח, זעיר שם. בכתב יד הרב יהודה אלבאז ז״ל

379

מן המודעין ולפנים[1] הלא ידעת אדוני כמה מן היגון והצער שיש לי בעת ובעונה הזאת ויגון בלבבי יומם שנאת ורדיפת האויבים לנקום נקם כי רבו שונאי שקר ובעזר משדי בקרב ימים יגיע ליד אדוני קב״ע מיחידי קהלנו כולם כאחד יעידון יגידון בפה מלא אם יצאו אותם הדברים שהגיד כהה״ר מתתיה ן׳ זכרי לכת״ר שאני הוא המעכב שלא יוסיפו לת״ח בקצבת הפרס אם לאו אלא אדרבא אני הוא שדרשתי ברבים בשביל הת״ח ובשביל צערם ודוחקם כאשר כל זה גלוי בעמים אבל מה אעשה כך גזרה חכמתו יתברך עונותינו הטו אלה ופטירת עט״ר היתה בעכרי ועיני לשמיא נטלית כי יראה ה׳ בעניי וישלם לעושי הרעה כרעתם, ועל של עתה באתי אודות ובשביל הי׳ אליהו בן שלוש שהיה נושא בעט״ר שני שטרות חו״ג מסך אוו—תתם לסירוגין דהיינו סך —קם—נם— בכל טינפוראדא[2] ואם העביר איזה זמן וכו׳ חל עליו חובת פירעון הכל בב״א ואחר החיוב נתרצה עם מוא״ב והיה נותן לו סך —נם— בכל טינפוראדא דוקא כל ימי חייו ואף אחרי מותו היה נוטל הסך —נם— דוקא והן היום נתעורר משנתו ותבע אותנו לד״ת באמר לנו שכבר עברו הקצבות הנז׳ כולם ואם כן חייבים אנו להשלים מה שנשאר בשטרות הנז׳ דהיינו סך —אוו— אות יום, ואנכי איש צעיר השבתי לו שמאחר שלא תבע למוא״ב בחיים חייתו בקצבת כל טינפוראדא, א״כ אינו יכול לגבות הסך שנשאר כולו בב״א כי אם לזמנים מוחלפים וכמו שכתב הכנה״ג סי׳ ע״ג בחו״מ הגה״ט אות ו׳ יעו״ש, ולפי שכהה״ר רפאל מאמאן וכהה״ר מתתיה בן זכרי הם שיעצוהו על ענין זה, ושנאתם עמי גברה עד מאד כאשר יעידו כל באי שער עירינו משנאתם ורדיפתם על לא חמס בכפי עוותו עלי את המקראות בדברים הדברים, אשע״ך כתבתי לאדוני גופא דעובדא וכתבתי מה שנלע״ד אני עני, ואדוני יביא הדבר לידי גמר כי אתה אבינו ואם עלה ברצונו להחתים עמו דישרן סמיכן עלוהי ב״ד הצדק, הנה מה טוב ואם לאו יכתוב דעתו די והותיר ואם עלה ברצונו לכתוב תוכחת מגולה לכהה״פ ולכהרמ״ז, ולקצת מיחידי קהלינו ה״ה כהה״ר אברהם מאמאן, הנה מה טוב

20 ב״ר מט. 21 שמואל א כ כד.

1 חגיגה כה: שם מקום וכאן המליצה להודיע לו מה שכתוב בפנים.
2 תקופה של ששה חדשים.

ועשית כחכמתיך מה שנראה בעיניו טוב וקמי שמייא גלייא כי זה כמה רציתי לגלות צערי ויגוני לאדוני כי מי יחוס ומי יחמול יותר ממנו אבל מחמת הצער שעבר על אדוני ברוך רופא חנם הרופא לשבורי לב זאת היתה לי סיבת העיכוב והן היום שנתבשרתי מרפואתו ומטב"ש שירבה עמדתי על עמדי וכתבתי שורותים אלה לאדוני ואדוני יעשה מה שלבו חפץ כי מלאך ה' צבאות וברוח פיו ימית רשע והעיקר הוא אם כתב אדוני איזה אגרת לחכמים הנז' אל יעשה שום רמז שאני הוא שכתבתי לו על רזא דינא ואדוני חכם כמלאך האלהים יעשה מה שלבו חפץ והעיקר הוא תשובת אדוני מהרת תצמח עם אדה"ר כי לתשובתו אנו מצפים כאשר יפול הטל ואין להאריך על אדוני כי אם בששט"ו כנפשך וכנפש עבדך בן אחיך כי קטון הוא תיבני בן גינת ורדים[3].

בכ"י הרב יקותיאל אלבאז ז"ל

380

בינ"ו

התפ"ח.

דייקו חשבונם לפנינו כה"ר אהרן בר כ"ר דניאל נ"ע ה"ן זכרי וה"ר אברהם בר כ"ר סלימאן ה"ן רבוח על הוצאת הבנין של עליה המשותפת בניהם מחצה לזה ומחצה לזה שבחצר הנק' צ'אר כלילו ולא נשאר לזה על זה שום טענה ולא דין ולא דברים הן מצד הבנין הן מצד לוחי הארז שבהם תיקנו טארמא ושריר ושהווא וכזאיין ותפאת[1] הכל כאשר לכל נתן כל אחד חלקו המגיע לו ולראיה שכן היה בפנינו אנו ח"מ כתבנו וחת' פה דלא כאסמכתא ודלא כט"ד היום עישור אחרון לאב יה"ל שנת חמשת אלפים וארבע מאות ושמנה ליצירה וקים והיה כל זה בק"ש בדל"ב וק"ש.

יחיא א"א מימון באנון ס"ט נ"ע יוסף א"א יצחק בר הרוש

מלות המשותפות ביניהם מחצה לזה ומחצה לזה חוץ לשיטה וק"ש.

381

ידי"ן ורוחי בני חמודי אליהו הרוש אנא בוך נסלם עליך וסלם עלא עיאלך מב"ת וסלם עלא יוחנן עזיז קלבי וסלם עלא כתך וראזלהא ודראר דיאלהא ולדאבא יא בוי כיף סאר פיך חתא זוז דלחרוף מא ואזבניס ביהום סאפדת מעא יעקוב ן' עמור אסויסיא ושתא דלתין ומעא נסים הרוש קפוט וטאזין ומעא ן' שלוש תלתי ולכנסא ראהי מא אוצלתניסי ויוצלך כתבא דלהווא חתא יבני יעקוב אטרזמן רד באלך אדא יטלעסי הנא מא טוב מא כאנסי מא כאן עלאס תכסר כלאמך ומא נטוול עליך גיר בלכיר חנא שבח לאל לבאש עלינא מא כסנא גיר... מן אוזהכום וולבוד עלמני בדי תמא ועלמני יאך לבאש עליכום וולבוד וש"ר.

3 כדוגמת אנא חלא בר חמרא (חומץ בן יין) לגבי אבא. והמקור לזה במלכים א' כא' שם מלך ממלכי ישראל אז יחלק העם וגו' חצי העם היה אחרי תבני בן גינת להמליכו וגו' ולכן החותם בחר לו את המליצה תבני מלשון תבן, בן גינת בהוספת "ורדים" וכוונתו כאמור.

1 חדרון ואצטבאות ארונות ומנעולים.

תרגום

ידיד נפשי ורוחי בני חמודי אליהו הרוש (מ״ז הרב אליהו הרוש) אני אביך דורש בשלומך, ודרוש בשלום רעיתך מנשים באהל תבורך, ודרוש בשלום יוחנן יקיר לבי, ודרוש בשלום אחותך ובעלה ובניה, אבא מה קרה לך שלא כתבת איזה מלים ולא השבת לי. שלחתי עם יעקוב בן עמור הכובע וששה תפוזים ועם נסים הרוש מעיל וסיר. ועם בן שלוש השליש [1] והשק לא הגיע לידי ויגיע לידך שטר האויר עד שיבנה יעקוב אטרזמאן, תשים לב אם יעלה בידך מה שהוא הנה מה טוב, ואם לא אל תפסיד דבריך, ואין להאירך עליך רק בטובה וברכה. אנחנו שבח לאל בריאים לא חסר לנו רק... מפניכם ותזהר להודיע לי מה שמתרחש. ואם אתם בריאים ושלום רב.

382

ידידינו מחמד עינינו המאור הגדול עמוד הימני פטיש החזק החכם השלם הדיין המצויין הרב הכוליל אודם פטדה כמוהר״ר יהודה אלבאז יאיר ויזרח.

אחדש״ך ולוחך ואנשיק כפות ידיך גלילי זהב מן ענדי ח״מ ואנשק ידי אחותי רבקא וס״ע אחאי בניך כל א׳ כפי מעלתו וסלם בני חמודי ידידי יניק וחכם הר׳ שאול רפאל הי״ו וס״ע כל מן יסאל עלינא בלכיר סבאב לחרוף אוצלתני עז בראתיך ופהימת סאין פיהא ועלא זרת טאס עייטת לעיוש וקאלי לא יפשר כאין טאס סום —זם—דת— והנא סי טאס עאיב רקיק פחאל לפא מא ענדו לאס יסלאח והאני סאפדתלך וא׳ בסוואר פיה ג׳ רטאל גיר ד׳ בסום —חם—דת— בזיז ונבאע סום —טם— מזמול לוזב פיה פ׳ גם — אידא סלאח ביך כליה ראה מלח ולא כלינא מא נפתסו ויוצלך גם כן נווא נץ רטל ולפלפל חתא נזי ונזבו פידי מחת מכלט ועלא רבי סאפע מעא ש״ר בדברים וקולו באס נסרילו למסאחף ודי כסו כאמל גיר יתהלא פכאה וירסי לקראייא וש״ר.

הצעיר יוסף אליהו יצחק

תרגום

אחרי דרישת שלומך כראוי ? ואנשק כפות ידיך גלילי זהב ממני חותם מטה ואנשק ידי אחותי רבקה. דרישת שלום אחי בניך כל א׳ כפי מעלתו ודרוש בשלום בני חמודי ידידי יניק וחכים היקר שאול רפאל ה׳ יחייהו וישמרהו ודרוש בשלום כל מי ששואל בשלומינו, סיבת המכתב, הוא כי הגיע לידי מכתבך וראיתי מה שכתוב בו, ועל ענין קערת נחושת, קראתי לעיוש ואמר לי שאי איפשר שתהיה קערה במחיר —זם—דת— וכאן קערת־נחושת פגומה דקה ומקומטת אין לה שום ערך. והנה שלחתי לך אחת אם תראה בעיניך משקלה כשלש רט״ל במחיר סופי —חם—דת— ותמכור במחיר —טם— יש בה מהנחושת —גם— אם תיטב בעיניך תניח אצליך כי היא טובה, ומצאנוה רק אחרי חיפוש טוב, ויגיעוך השקדים חצי רט״ל, והפלפל [תבלין] עד שאחזור ואביאו בידי כי הוא מעורב. ולמען השם תהיה סבלן עם הבן ותדבר על לבו, ואמור לו שאני אקנה לו הספרים וכל מה שיחסר לו ישים לב לאחיו ויקבע הלימוד ושלום רב.

1 בקבוק המכיל שליש מהליטר.

התקל"ב

טופס והעתקת שטר ק"ע שרצה בעליו לשולחו למדינה אחרת ומפני חשש דרכים דשכיח נדרשנו להעתיקו וז"ן אות באות: במותב ג' כחדא הוינא ואסהידו קדמנא הר' משה בכהה"ר יוסף ה"ן אדהאן ס"ט והי' שלמה ן' הי' יהודה צבע בתע"ג בל"ע אן אשריף מו' מחמד ן' דריס עז"א אנס להר' משה ה"ן אלבאז והכריחו והעליל עליו עלילות ברשע חתא באעלו נוץ דלחנות שבשורת האלסכאכין די כאן שרא משה הנז' ענד אשורפא ועייא הר' משה אלבאז הנז' לשוחדו בממון ולא חבסי אשריף הנז' יכון מסלק עצמו מעל החנות הנז' ולראיה ע"ה חת"פ תמ"ת והיה זה עשור אחרון לשבט ה ת ק ל " ב ליצירה ושריר וקיים וחתומים ע"ז אני החותם כאן ב' וכהה"ר ישועה אזולאי ונתקיימו לנא החתי' כדחזי.

וס"ל נמ"ך עוד בתלת הוינא ואסהיד קדמנא הר' יהודה ן' מסעוד ה"ן צרפתי בתע"ג בל"ע אן כאן גאליס ענדהום אשריף הנז' וקאל אשרי'ף הנז' למסעוד ן' אברהם ה"ן הרוש אש יסאל ן' לבאז למכלוף ן' דוד הנז' עלאס כא יתקאתל מעאה ויצ'ארב עלא סבת לחנות וואג'בו יהודה הנז' וקאלו נוץ דלחנות דייאלו שראה קאלו אשריף הנז' ראני רדית לבן לבאז תמנייאתו די באש שרא נוץ דלחנות ותכלמת מעא מכלוף יעטיני פיהא תנאס למתקאל ונביעהאלו עכס"ע וקבלנוה כדחי וחתי' הכא תמ"ת בזמן הנז' והכל שריר ובריר וקיים וחתומים ע"ז אני החותם כאן ב' בטופס זה וכהה"ר ישועה אזולאי.

וע"ג נמ"ך במותב ג' כחדא הוינא ואסהיד קדמנא הי' דוד ן' אברהם ה"ן מאמאן וידיע ן' עבדון בתע"ג בל"ע אן נהאר די כאנו יצ'ארבו משה אלבאז מעא מכלוף ן' דוד ן' הרוש הנז' עלא סבת לחנות הנז' קאם ג'א לענדו מכלוף הנז' וקאלו בשם השם אידא הווא בקאלו יסכן פדיך לחנות ן' לבאז ראני קיימת אשרי'ף ישפע פלחנות עכס"ע וקבלנוה כדחזי וחתי' הכא תמ"ת בג' לאדר הב' ה ת ק ל " ב ליצירה ושריר וקיים וחתומים אנחנו שנינו החתומים בטופס זה ונתקיימו לנא החתי' כדחזי.

עוד בג' הוינא ואסהיד קדמנא הי' שלמה צבע הנז"ל אן אהרן ן' גיגי סקסא אשרי'ף מולאי מחמד הנז' וקאלו עלא סבת לחנות הנז' קדמתלך וקדמתלך אידא מא תקולי מן קיימך תספע פהאד לחנות וואג'בו וקאלו אשרי'ף הנז' מא קיימני גיר מכלוף ן' דוד ה"ן הרוש עכס"ע וקבלנוה כדחזי וחתי' הכא תמ"ת והיה זה בכ"ד לניסן ה ת ק ל " ב ליצירה ושריר וקיים וחתומים אנחנו שנינו החתומים בטופס הלזו ונתקיימו לנא החתי' כדחזי וחתימנא הכא עה"ך תמ"ת ושריר וקיים.

אהרן אפרייאט ס"ט **אברהם א"א יעקב אציני סי"ט**

לפני עמדו לדין הי' משה ה"ן אלבאז תובע ליקר מכלוף ה"ן הרוש וטען התובע הנז' שמכלוף הנז' הוא הגורם לו רעה להעמיד הגוי הנ"ב כדי לאונסו למכור לו החנות הנ"ב על ידי שוט לשונו, ומכלוף הנ"ז השיב להד"מ ולזה פסקתי שחייב מכלוף הנז' לקבל חרם שלא נתן שום עצה לגוי ולא דבר עמו מזה כלום לא ע"י ולא ע"י שלוחו ב"ב ושאינו ב"ב ולראיה ח"פ וקיים. **אליהו סי"ט**

תרגום

כשהיינו יושבים בבית דין של שלשה, העיד לפנינו הר' משה בן כבוד הרב הגדול רבי יוסף המכונה בן אדהן סופיה טב, והיקר שלמה בן היקר יהודה צבע, בתורת עדות גמורה

בלשון ערבי, שהשריף [מזרע נביאם] מולאי מחמד בן דריש יקר בעיני ה׳, אלץ להר׳ משה המכונה בן אלבאז והכריחו והעליל עליו עלילות ברשע עד שמכר לו חצי החנות שבשורת הצורפים חצי החנות שקנה כבר משה הנז׳ מהשורפ״א, והרבה לרצותו בשוחדות לסלק עצמו מעל החנות הנזכרת, ולא רצה, ולראיה על הכל חתמנו פה תירי מגו תלת.

וסמוך לזה נמצא כתוב עוד, כשהיינו יושבים בבית דין של שלשה, העיד לפנינו יהודה בן מסעוד המכונה בן צרפתי, בתורת עדות גמורה בלשון ערבי, שהיה יושב אצלם אשריף הנזכר, ואמר האשריף הנזכר למסעוד בן אברהם המכונה בן הרוש, כמה חייב מכלוף בן דוד הנזכר לבן אלבאז. שהוא מתדיין אתו ומריבים ביניהם על ענין החנות ויהודה ענהו ואמר לו, שקנה חצי החנות שלו, והאשריף אמר לו, כבר החזרתי לבן אלבאז מחיר קניית חצי החנות, ודברתי עם מכלוף שיתן לי בעד החצי שנים עשר מתקאל ואמכרנו לו עד כאן סיים עדותו וקבלנוה כראוי.

ועל גבי הדף נמצא כתוב. כשהיינו בב״ד של שלש העיד לפנינו היקר דוד בן אברהם המכונה מן מאמאן וידיע בן עבדון. בתורת עדות גמורה, שביום שהיו מריבים משה אלבאז ומכלוף בן דוד בן הרוש הנזכרים על עסק החנות הנזכרת עמד ובא אצל מכלוף הנזכר ואמר לו בשם השם אם ישאר להחזיק באותה החנות בן לבאז, שכבר דחפתי אשריף, להיות מצרן על החנות. עד כאן סיימו עדותם וקבלנוה כראוי.

עוד היינו בשלשה והעיד לפנינו היקר שלמה צבע הנזכר לעיל שאהרן בן גיגי שאל האשריף מולאי מחמד הנזכר על החנות, אחרי שהזכיר לו [כדרך הגויים] הגדולים והיחסנים שלו, כדי שיגיד את האמת מי השפיע עליו להיות מצרן בחנות הנזכרת וענה האשריף ואמר לא דחפני כי אם מכלוף בן דוד בן הרוש עד כאן סיים עדותו וקבלנוה כראוי.

384

התקס״א

ב״ה

בסימנא מילתא, ברעוא ובחדותא, ופרנסה טבתא, יהא זווגא דהאי רביתא מרים בת אהרן בה״ר מסעוד ז׳ שלוש ששדכה אביה להבחור יעקב ז׳ אברהם ז׳ חמו עפ״י התנאים הללו והוא שהעידנו ע״ע בקש״מ בדל״ב ונשח״ך כל א׳ למ״ש הבחור הנז׳ שלא שידך ולא ישדך זולת הבתולה הנז׳ ושיתן לאביה סך אלף אוקיות מכ״ט שיקנה לה כחפצו סובלנות ופאניוז[1] כמשפט הבנות וקבל אנפשיה הבחור הנז׳ שיהא מתנהג עפ״י עצת אביה בכל ענייניו ובמשאו ובמתנו ועוד קבל אנפשיה בכח הקוש״ח הנז׳ ונתן ד׳ אמות קרקע להבתולה הנז׳ ואגבן הקנה וזכה לה הסבלונות והאלפניוז שיקנה אביה מהסך הנז׳ והרי הם מכלל נכסי נדונייתה שאינו רשאי למכור ולא למשכן שום חפץ מהם אלא להשתמש בהם ולראותן בלבד ובאמ״ץ נזדמן הר׳ אברהם אביו ונקוש״ח ונתן לבנו יעקב הנז׳ החזקה שיש לו בהעליה העמוסה על הבית השני לימין הנכנס שבחצר הנק׳ ע״ש כסוס במתנה גמורה מתנת בריא ובפרהסייא והבחור יתן הוצאות הבנין מה שיעלה לו לתת עם בעל הגוף שבנה העליה הנז׳ ובאמ״ץ העי׳ ע״ע בקוש״ח אהרן הנז׳ שלא שידך ולא ישדך בתו הנז׳ זולת להבחור הנז׳ ולערב פסח הר״ל זמן החופה וקבלו שניהם בקוש״ח שכל

1 חפצי זהב לכלה.

החוזר מהם יתן לשכנגדו קנס הנהוג ולראיה עה"ך חתמנו פה והיה זה בחג הפסח התקס"א ליצירה שהיא שנת ה' אלפים וה' מאות וששים ואחת ליצירה וקיים.
שאול ישועה בכהה"ר יצחק זלה"ה אביטבול סל"ט

על הכל אני חותם חוץ ממתנת החזקה הנז' לא נשארה בזכרוני ולראיה ח"פ וקיים.
ישראל יעקב עולייל סל"ט

גם נתחייב אביו הנז' בקוש"ח שיספיק צרכי החופה משלו ויעקב הנז' יקח אלתחפיף [2] ושבות לעצמו וק"ש. שאול ישועה ס"ט ישראל יעקב עולייל סי"ט

385

עטרת זהב גדולה, מאור הגולה, גאון עוזינו, עטרת ראשינו, המאור הגדול מרנא ורבנא החכם השלם הדיין המצויין הרב המובהק סוה"ר אדוני מורי חמי כמוהר"ר משי"ח נר"ו יאיר כאור החמה שבעתים כי"ר.

אחר עתירת החיים והשלום לאדון השלום יצמיד ויתמיד שלמא דמר יסגא לעילא מן דרגיה ושתי ידים זוכות כאחת לנשק יד הקדש על העליונה ושלם להאח אמרה נפשי רחמתין עזיזא בתווני דלבאי יתיב ידידינו אחינו בשרנו הוא החכם השלם כולל כל אשור"ין כהה"ר רפאל יש"ץ משמי קדשו יענהו ישלח דברו וירפאהו רפואה שלימה [1] וואס נעאוודלך כיף אחנא בוואחד אתהווילא ממש חאשב חמאק עלא דמת ידי"ן כהה"ר רפאל יש"ץ מא יכון ענדו באש בעה"ו וכונת מחתאל באס נג'י ליום שאעא אנאס כלהום מא כלאווניש לאיין כווופוני מן להים די תמא ולמען השם ב"ה אידא תקטעו לחרוף דייאלכום מן ענדנא כונו תעלמונא אידא בדא ירתאח ובלחאק כא נקול באיין יום א' בש' אזמעא אדאכלא עכ"פ נג'י אייאך בעה"ו נסיבו על כיר באס נזיבוה ויוצלך מעא חאמל לברא זוז דסליל וואחדא דחיב למולוך וואחדא דתות ואין להאריך כי אם בשלום.
כתב יד של הרב יהודה אלבאז ז"ל, אל חמיו הרב שאול ישועה אביטבול ז"ל

386

המאיר לארץ ולדרים, גוזר ים החכמה לגזרים, הרב הגדול מעוז ומגדול, אדונינו מורינו, עטרות לראשי אענדינו, אדוני מורי חמי כמוהר"ר משי"ח נר"ו.

2 הכנסות בשעת התספורת. וגם המתנות בשבתות שלפני החופה ושאחריה.

1 מא אספר לך באיזה מצב אנחנו, נבוכים, ומשתגעים ממש אדות מחלתו של ידיד נפשי כבוד הרב רבי רפאל ישמרהו צור, יהיה רצון שלא יהיה לו שום מיחוש בעזרת השם ובישועתו. הייתי מוכן לנסוע אליכם היום, אך האנשים כולם לא הניחוני והפחדוני מן המחלה המתדבקת שיש שם, ולמען השם ברוך הוא אל תאחרו מכתבכם אלינו, ותודיעו לנו על החלמתו, ועם כל זאת אני מהרהר לנסוע אליכם יום א' בשבת הבאה, ואקוה שאמצאינו במצב טוב ונביא אותו בחזרה. ויגיע לידך עם נושא המכתב שני סלים אחד של דובדבנים ואחד של תותים ואין להאריך כי אם בשלומכם.

אחר נשיקת יד הקדש על העליונה, ושלם ידי״ן אף רוחי בקרבי חכם לבב החכם השלם והכולל כהה״ר רפאל יש״ץ, וירפאהו רפואה שלימה כי״ר, ושלם לדביתהו דמר והבנים בניו הע״י, עתה באותיות שתים להודיע ולהביע קצת מהקצת מה שאירע לנו עם האשה הקושי״ת, קשה כשאול שכל דבריה כגחלי אש, כמתלהלה היורה זקים אין מעצור לרוחה, דברים הדברים תלי תלים, ומצח אשה זונה היה לה מאנה הכלם, שקודם שתבעה לאדוני אבי לדין, תחילה וראש הלכה לבית תפלתם (להאלזאווייא), בחצריהם ובטירותם, גם לרבות שהלכה לבית המושל, וצעקה לאמר שאבי העביר עליה את הדין, וכל אשר יש לה הרי הוא בידו, ותהיה צעקה גדולה ומרה, וירא אב״י ולו התבונן למעשה הרע הזה, וכה אמר לה אילו תבעתני לדין תחילה ולא עשיתיו כל תמצא ידך לעשות בכחך עשה, שהדין עמך, ולמה לא תבוש ותכלם מעשות כדבר הרע הזה, וכראות צרתו צרה קבץ החכמים וחלקו להם הנכסים הנמצאים, ונשאר ביניהם הדין על ענין העליה כאשר כתבתי לך, ואבי עכב בדבר עד בוא אדוני אל ביתו לשלם, ותגיד ותודיע להם את דבר המשפט, וביום ד׳ בש׳ אעפ״י שתבע משה אחיה לאבי ללכת לעיר פאס יע״א לעשות משפט, קמו עמדו לנגדו כל החכמים יש״ץ ואמרו לו שלמחר ביום ה׳ תענית צבור ומי יוכל ללכת בחמה מפני החמה, ולכן תמתינו עד שיבוא החכם מעיר פאס ויקוב הדין, וסבר וקבל לפניהם שככה יעשה, וביום ה׳ בש׳ קודם שיאור היום בטרם יכיר איש את רעהו חלפו הלכו להם מהכא להתם, בלי ידיעתינו, ולכן המבוקש מכת״ר פן ואולי תלך הארורה לבתי החכמים יש״ץ, ודמעותיה מצויות כמשל הדיוט וכו׳ [1] ותהפך הקערה על פיה ותאמר דברים אשר לא כן, שתהיה אתה לנו לפה ולמליץ ויגיע ליד אדוני כתב כתוב וחתום מהחכמים יש״ץ שחלקו להם ופקחו על ענייניהם שאבי נר״ו לא העביר עליה את הדין, ותראה להם הכתב, ומשם מודעה רבה שכל דבריה מהבל ימעטו, וכל אשר תתן על איזה כתיבה וחתימה עלי לשלם במיטבא, ולאדוני ולכל ביתו החיים והשלם מאדון השלם ומאת עבד נרצע לאדון והוא הצעיר.

ואל אלקים הוא יודע שמיום אשר שמענו שמעו שאינו על קו הבריאות נשתבש דעתינו, ולא נדע מה נעשה, ובפרט אחותו שכמעט לא קמה בה רוח, היתה לה דמעתה לחם יומם ולילה, ומבקשת מכת״ר למהר חיש קל מהרה להביאו שכאן בודאי ימצא מנוח אשר ייטב לו הן מצד האויר הן מצד שימצא מי שישמשנו.

בכתב יד הרב יהודה אלבאז ז״ל אל חמיו הרב שאול ישועה אביטבול ז״ל

387

פרי צדיק עץ חיים נחמד למראה ותאוה לעינים בר אוריין ובר אבהן מיקירי ירושלים ידידינו החכם השלם כולל תהלות כהה״ר שלמה מאימראן ישצ״ו.

אח״ן פנ״ה ודשו״ך בעוהת״ר ונ״ץ יבורך בברכה המשולשת ושלם בניך הנעימים הע״י דשו״י כי״ר, ושלם לכל הקרובים והאהובים ולכל דו״ש בכלל ופרט הכתב והמכתב להשיב לכת״ר על מצו״ת שילוח הבן יקיר לי וכלתו ת״מ למ״ק בימים האלה ובזמן הזה אי אפשר לפי שאין הזמן מוכשר בגשמים מפני הגשמים ולא נסו לצאת ולבוא ומה גם שלא יאות להם להתראות פנים כי אם בזמן שתהיו דשנים ורעננים תשמחו לקראתם והם ישמחו יעלצו עם הקרובים והאהובים וכל יודעם לפנים, לא בעת כזאת שהקרובים דואגים ומתאבלים שרויים

1 דמעות הפרוצות מצויות.

ביגון ואנחה והמה לא ימנע שיעמיסו עליהם האהובים ללכת מבית לבית ומחצר וכו׳ למקום משתה ושמחה וזה יוצא מחוק דרך ארץ ואגרום שישיחו בנו יושבי שער וכו׳ ומה שאמר כת״ר שאם אין רצוננו לשלוח הבן יקיר לי לשלוח עכ״פ כלתו ת״מ דבר זה לא יכולתי להולמו שאפי׳ קל שבקלים לא ימלאו לבו לעשותו ומשל הדיוט אומרים אראג׳ל פאעסוס ולמרא פלבלדאן תסוס[1] וגנאי לנו ולכם לעשות כדבר הזה ועוד שיתבטל מלמודו ימים מספר ויבטל אחרים עמו ואין מבטלין ת״ת וכו׳ ונוסף גם הוא שביום ה׳ שבוע שעבר י״ו לח׳ הגיעה לפרקה ג׳אמילא ת״מ וכולי עלמא אמרי שאין נכון ללכת בזמן הזה והמבוקש מכת״ר לדבר דברי תנחומין על לב האשה מרת נפש אחותך היא ולעת הכושר יבאו ברנה בעה״ו ויגיע ליד כת״ר תוך האגרת הזאת אגרת נחמה לידי״ן כה״ר חיים אחיך ישצ״ו ולידי״ן כהה״ר שלמה ן׳ לחסן ישצ״ו וטעם האיחור עד עתה יודע לכת״ר שמשעבר חג הסוכות עד הנה ואני מדוכה ביסורין חולי הניזילות ל״א וכמה הרפתקי דעדו עלי השם יאמר לצרותכם ולצרותינו די ואין להאריך כי אם בשלום כת״ר.

בכתב יד הרב יהודה אלבאז ז״ל

388

אחי מלך ואחי רם זרע רב ממשפחת רם הוא אחינו וידידינו החכם השלם כהה״ר אליעזר טולידאנו י״ץ.

אח״ן נפ״ה ושלומות רבות לאלפים ורבבות ונ״ץ יבורך ברכות שמים מעל ושלם בניך הנעמים הע״י דשו״י כי״ר ושלם לכל דו״ש. אות זה מדבר ויש בו כדי להישב על דברותיך הנעמים על דברת שליחות הבן יקיר לי וכלתו קשה עלי הדבר ולא אוכל לעשות מכמה סיבות המונעות חדא משום דלא נסה לצאת ולבוא על ההרים ועל הגבעות ומה גם בזמן הזה שאינו מוכשר בגשמים מפני הגשמים וקים לי בגויה דלא מצי למיקם באורחא אפי׳ ג׳ פסיעות חדא ועוד קתני מאן יציב ידע אנא שאפי׳ הלוך ילך למ״ק סמוך לביא״ה יאמר בפה מלא נתנה ראש ונשובה כי לא ימצא קורת רוח אפי׳ שעה אחת מפני שקרוביו יושבים משתוממים ודמעותיהם מצויות כנחלים נטיו ה׳ ינחמם מאבלם כי״ר ואין לו כח הסבל לסבול ואפי׳ אם ת״ל שיכול לסבול ויתעכב שם עד עת קץ בבואו יוכפל [צער] האשה בכפלי כפלים ושאגתה תתך כמים ממתנים ועד יריכים ומה הועילו חכמים בתקנתם (ולהסיר היגון מלבו במקום אחר את הקרובים ואת האהובים דבר זה אינו מהלכות דעות שקרוביו ביגון ואנחה והוא ילך למקום משתה ושמחה) זאת ועוד הא עדיפא שיתבטל מלמודו ויבטל אחרים עמו ות״ת כנגד כלם וחוששני לו מחטאת ב״מ ואכיתי איכא סיבות אחרים שלא נתנו ליכתב שמונעות ההליכה בזמן הזה והנה גליתי לידידינו כהה״ר שלמה מאימראן ישצ״ו קצת מהקצת ועתה אחי אחלי יכונו לדבר על לב האשה דברי תנחומין דברים המתקבלים על הלב זה חסדך אשר תעשה עמדי ולעת הכושר בא יבוא ברנה בעה״ו ואין להאריך כי אם בשלומך ואדרוש בשלום בשמים ראש ידי״ן כהה״ר דניאל אחיך נר״ו ונ״ץ יבורך בכל מידי דמיטב כי״ר ואנכי אדרוש מעמו למען האהבה שיחפש חיפוש מחיפוש לקנות לי מס׳ ברכות דפוס קטן.

בכתב יד הרב יהודה אלבאז ז״ל

1 הבעל בקנו מצל, ואשתו בערים תטייל.

בה״ו

חמיד לבאי ואור עיני גם הם אור נערב כהה״ר יהודה אלבאז נר״ו.

אחדש״ך עלא שלמה לפילאלי למדוהו לומר באיין כאן ענדו מגז׳י ענד בוה ונומיתי לו אדרבא דאבא די כאן מגז׳י ענדו ואנא כא נגזי״ה מחדש יקולי הא הווא מגז׳י ענדי, סוף דבר מא טלעסי גיר כא ימשי ללחכם מעא איש הבליעל ומנאיין כא יסאפדלי לחכם כא נוואזבו ועלא לענין די אנשי הבליעל ליום דלחד כלט הר״א כהן תג׳אד מעאה והומאן כא יעורטו ממקום למקום ויחידי הקהל מעא לחכמים מא כא יכליוו מא כא יבזיוו ביהום וליום ינג׳מעו פדמתהום לאיין כאנו מזמעין ליום דלחד פלהדייא דלמלך יר״ה והדאוו וגידא דתנאיין ינג׳מעו בלחק אנא כליתהום גיר לכלבים וג׳בדו מנהום לכתוב חיתא ראווהום וקאלולהום כולסי ענדו טיוח דייאלו וליכאן ענדכום להרשאה דלקהל נערפו מא נעמלו ומעא כולסי חית יכתבו סתירה די כל דבר ודבר ואתם שלם.

נאם שאול ישועה

ולבארח כלט אהרן כהן פלעסייא וראח לצ׳אר יוסף ישראל ובקאוו יקולו פיה יוסף ישראל ושמואל דאנאן וש״ש.

ע״ג המכתב:

אור נערב החכם השלם הותיק חמיד לבאי כהה״ר יהודה אלבאז נר״ו.

רשבו״ש

וחאמיל האדי אדם נכבד כהה״ר מסעוד נר״ו איש וביתו ינזלהום אברהם בני פצ׳ארנא ואתם שלם. נאם שאול

תרגום

אחרי דרישת שלומו כראוי על ענין שלמה לפילאלי למדוהו לומר [שהקרקע] כבר מימות אביו שלם עליו מס אלגזייא [למלך או להקדש של הערכאות], ואמרתי להם אדרבא בו בזמן שהוא שלם עליו, ואני באתי מחדש לשלם עליו היה לו להגיד שכבר הוא בידו. סוף דבר לא עלה בידו והולך אל החכם עם איש הבליעל, וכשהחכם שולח אחרי אני משיב [על הטענות], ועל ענין אנשי הבליעל. יום א׳ הגיע הר״א הכהן נתלווה עמו והם הולכים ומפצירים ממקום למקום ויחידי הקהל עם החכמים, מרבים לבזות אותם, והיום יקבעו ישיבה על הענין שלהם. כי היו נאספים יום א׳ בעסק המנחה של המלך ירום הודו וכבר מסרו המנחה ולמחר יום שני יעשו אסיפה, אך אני הנחתי אותם ככלבים, והוציאו מהם הכתבי־זכויות, וראו אותם ואמרו להם, שיש תשובה לכל דבר, ואילו היתה לכם הרשאה מהקהל נוכל לדעת מה לעשות, ועם הכל יכתבו לסתור כל דבר ודבר ואתם שלום.

ואתמול הגיע אהרן כהן בערב והלך לבית יוסף ישראל והיו מחרפים אותו יוסף ישראל ושמואל דאנאן ושלום שנית.

מוביל המכתב הוא אדם נכבד כבוד הרב רבי מסעוד נטריה רחמנא ופרקיה איש וביתו יאריח אותם אברהם בני בביתינו ואתם שלום.

נאם שאול

390

התקפ״ח

ב״ה

להיות שה״ר משה ן׳ אברהם אתורג׳מאן וי׳ אלחנכוס וה״ר אליהו בהרי״ץ אצאייג ומתקרי ן׳ שמעון נשללו בדרך ע״י פלשתים ולא ידעו מי הם הפלשתים ששללו אותם וכשבאו לכפר סרבאנא מצאו שם את ה״ר דוד ה״ן עולייל ונתאכסנו אצלו ערומים רעבים וכסה מערומיהם ויכלכלם בלחם ומזון אח״ך בא אליהם פלשתי א׳ ואמר להם אם תתנו לי סך —קקם—נם— אני אודיע אתכם מי הם השוללים ואחר עמל וטורח נתפשרו שיתנו לו סך מאתים אוקיות כ״ט ולא היה בידם מאומה ממה לפורעם ויבקש מהם ערב והפצירו בהר״ד הנז׳ להיות בעדם ערב בהסך הנז׳ ויט הר״ד הנז׳ שכמו לסבול ויתערב בעדם בהסך הנז׳ ויגד להם הגוי את השוללים וילכו להם היהודים הנז׳ אל אדוניהם וישב להם את חמוריהם ועדיין תובעים אותם להשי׳ את הגזילה אשר גזלו וכשנתעכבו האנשים הנז׳ ולא הביאו דמי הבשורה תפסו הר״ד הערב לפורעם והלך דוד ותבע מהאנשים הנז׳ לתת לו הדמים שנתערב בעדם ויוציאו האנשים הנז׳ את אדוניהם וילך אל הגוי המבשר הנז׳ ויחלה פניו ונתנו לו סך —כם—הם— מ״מ ואמר להם מחול להם בנשאר מפני כבוד אדוניהם, והר״ד הנז׳ נתיירא שמא מחר או מחרתו כשילך לכפר הנז׳ לעשות מלאכתו או בדרך בצאתו יפגענו המבשר ויתפסנו עוד להשלים לו סכי בשורתו כי יד פלשתים תקיפה ומי יכול לדון עם מי שתקיף ממנו ולכן באו האנשים הנז׳ ונקוש״ח כ״א למש״י שניהם שאם תפס המבשר לדוד הנז׳ ונתפשר עמו או פרע הכל בעדם שמעתה חייבו עצמם האנשים הנז׳ בכח הקוש״ח הנז׳ לפרוע לדוד הנז׳ כל אשר יאמר שפרע בעדם הן רב הן מעט והאמינוהו נא״ג כשע״ך על כל אשר יאמר כי הוא זה מה שנתן למבשר הנז׳ באיזה זמן שיהיה והודו וכו׳ ובאחריות וכו׳ ונ״ה בקוש״ח כ״א למש״י מיד האנשים הנז׳ באו״ה והיה זה בעישור אמצעי לאדר ש„ פ ק ח ת לפר״ק ושו״ב וקיים ואמתו, ויציב ונכון וק״ש.

יצחק ן׳ יתאח סי״ט **אהרן אלערבי** סי״ט

391

ידידינו החכם השלם הדיין כה״ר אהרן בן זכרי י״א.

אחד״ש אודות זה האיש וזה שמו העושה עמודי הספרים שכבר נתתי לו כמו סך ארבעה אוקיות לעשות לי עמודי ספר להרכיבם בידים שיש לי דלעלג׳ ועבר עידן ועידנין ולכן ישתדל כ״ת עמו לעשות או יחזיר לי מעותי, גם התפוח של עץ ששלחתי לו שיעשה לי אחיו אם יעשה מוטב ואם לאו יחזיר לי שלי.

ועל שאלת כ״ת ע״ע חסאן שנעשה שוכר במשכונה שאינה של יתומים לכי תידוק תמצא שלא גזרו אלא במתחייב בשכירות כפי סכום המעות דוקא אבל אם יתחייב כפי שומת הקרקע ש״ד וז״ל התקנה שתקנו קדמונינו נ״נ זלה״ה בשנת ש כ ל ט ו ב לפרט היצירה ראינו שאינם מתחייבים בשכירות כ״א בבחינת המעות ועושים קצבה לרבית לפי סכום המעות אם רב ואם מעט לזאת ראינו לתקן וכו׳ זולת מי שימשכן קרקע לחבירו יטפל בו בעל המעות או להשכירו בכדי דמיו לפי ראות שמאי וכו׳ הרי מבואר דבכדי שיויו מותר

ע״י שוכר וידור בעל הקרקע אף שהוא המתחייב בשכירות דמשכנתא דסורא שרי אי אפסקיה אחר ואף שנשאר בעל הקרקע בבית ולא גזרו אלא במש׳ וכן בפסק שיצא מלפני רבותינו זלה״ה כמוה״ר וידאל הצרפתי וכמוה״ר יהודה ן׳ עטר וכמוה״ר שמואל הצרפתי בשנת פרי מגדיו לפרט המאה החמישי נזכר בו תקנה זו, וז״ל אמנם ראה ראינו תקנה לק׳ נ״נ בשנת שכל טוב דשדו ביה נרגא מחמת שעושים קצבה כפי סכום המעות וגזרו שיטפל בו לדור בו או להשכירו בכדי דמיו ובכן הלכנו בעקבותיהם וגזרנו לבל יתעסקו בזה וכרוזא וכו׳ אמנם בנכסי יתומים לא גזרנו מבואר דשרי ע״י שוכר בשכירות בדמי שיויו ולא גזרו אלא בשכירות כפי סכום המעות דומייא מה שעושין בנכסי יתומים ומעשה היה בימי מו״ר יעב״ץ זלה״ה שהיתה השכירות כפי סכום המעות ונטל מהשוכר כפי השומא דוקא ושלם.

נאם אליהו הצרפתי סי״ט

392

התצ״ח

ב״ה

להיות כי הקהל י״ץ היו נושים ביקר מסעוד בר החכם כהה״ר יחייא ה״ן באנון מסים וארנוניות ועמדו יחידי הקהל וגבו לצורך הקהל עומאר״א ומורג״אן[1] וקצת בגדים שהיו בחצר ר׳ אהרן ן׳ זכרי של מסעוד הנזכר והעדונו ע״ע בקש״מ בדל״ב החכם ה״ר יום טוב ן׳ מ׳ מסעוד ה״ן הרוש והגביר ונע׳ שלמה ן׳ שטרית דידע אלפלאלי וה״ר מוסא ן׳ עמור ן׳ יתאח שהם ע״ק כל א׳ וכו׳ מצוי בשאינו וכו׳ והודו בכח הקנין שכל מי שיבוא קרוב או רחוק יורש או נוחל יהודי או גוי או מומ׳ או שום נברא בעולם ויערער על ר״א הנז׳ או יעליל עליו שום עלילה או יטעון נגדו שום טענה או שום שבועה ויתפשר כל מה שיגיע לו מחמת הדבר הזה חייבו ושעבדו עצמם היחידים הנז׳ חיוב ושעבוד גמור בהשתדלותם בגופם ובממונם בכל אונס שיבוא מן הנז׳ הן תביעות גלויות וידועות הן מלתא דאסיקו אדעתייהו הן מלתא דלא אסיקו אדעתיהו בכל אופן שיהיה בלי למימר לא ידענו בכמה נתחייבנו הכל כאשר לכל חייבו ושעבדו עצמם מעכשיו חיוב ושעבוד גמור באופן דלא לימטי שום הזיקא לר״א הנז׳ הן מחמת השררה יר״ה הן מעבדיו הן משום נברא בעולם ורשות גמורה נתנו לנו בכל אופן המועיל כפי הדין לכתוב ולעשות נחת רוח לר״א הנז׳ וליתן בידו יען כי צעק בעת הלקיחה ונגמר הכל בקש״מ בדל״ב בתפיסה ובאחריות גמורה עליהם ועל יורשיהם אחריהם מקרקעי ואגבן מטלטלי שקנו ושיקנו הכל דלא כאס׳ ודלא כטו״ד כתיקון חז״ל וכחיזוק סוב״ד וגם הנגיד המ׳ מכלוף בר סיסו קבל עליו כל אחריות וכל נזק שיבוא מן הגויים בכל אופן שיהיה ככל חוזק וככל תוקף הנז״ל בכח הקנין שקנינו ג״כ מידו וחייב ושעבד עצמו ככל הנז׳ ולא יפסל וכו׳ הן משיבוש לשון וכו׳ הן לישנא דמשתמע לתרי אנפי הכל יהיה נדרש לזכות ולתועלת ר״א הנז׳ ולראיה על הכל ח״פ והיה זה ששה עשר לחדש שבט שנת חמשת אלפים וארבע מאות ותשעים ושמנה ליצירה והכל שריר.

1 חומרים לעבודת הצורפים.

התקכ״ו

ב״ה

כאשר שמענו בת קו״ל יוצאת מילדי הרפה [1], המצפצפים והמהגים בלעגי שפה, ויאמרו לאמ״ר אמרים לא כן על אשתו של מאיר הכהן עם משה בכהה״ר יוסף אדהאן י״א חקרנו ודרשנו בדבר היטב וברורנוהו בי״ג נפה, במעמד האחד המיוחד שבעדר [2] כה״ר שב״ח (שמואל בן חמו) נר״ו ולא נמצא בדבר שום חשש מידי דכיעור כלל מרישא לסיפא, אלא שכתות המשוגעים, עבר עליהם רוח עועים, ויקנאו למש״ה אתייא רדיפה רדיפה [3], הם המדברים גורעין ומוסיפין ודורשין [4] הדבר לגנאי ויעברו קו״ל כעבור סופה ורוח זלעפה, וכל המוסיף לקו״ל העובר מוסיפין לו ועושין פירוש לפירושו לדבר תועה, ודבתם רעה בשבילין דמתא פום־בדתא [5], ומלאה הארץ כארסא של אפא [6], מאלה ומכחש יספרו ותולין הדבר איך יצא יצא משלמה ן׳ יצחק והוא עד הטריפה, והניף אותם תנופה.

ובכן אתא קדמנא שלמה הנז׳ כד הוינא יתבין במותב ג׳ כחדא לפני היכל ה׳ שם שם אימה נופלת עליו לא נצרכה אלא להעדפה, ודילמא עביך חלופא, והגיד בפנינו בתורת עדות גמורה ברורה וצרופה, בזה הלשון אין הווא כאן גאליס פבאב אלגרפא דייאלו ודכיל משה הנז׳ אלביתו די כהה״ר יעקב אחיו והווא כא יסקסי מראת כ׳אה אידא יג׳ביר ענדהום שי טריף דלוחא ודוויר אוזהו משה הנז׳ ורגיב אלבית אומו די מאיר הנז׳ ותאמא כאנית מ׳ מאיר הנז׳ וכרג׳ מן תימא משה הנז׳ ודכ׳יל לצ׳אר כ׳תו ופלמשך די כרג׳ מן צ׳אר כתו כרג״ית מ׳ מאיר הנז׳ מן צ׳אר אומו וכרג׳ אוראהא שלמה הנז׳ ואשעא די כרג׳ משה הנז׳ מן צ׳אר כתו והייא גאייזא חנחין וגאז משה הנז׳ ודכ׳יל אשיך לשלמה הנז׳ ומשא גאז מעאהום הייא שאבקא ואוראהא שלמה הנז׳ ואוראהום משה הנז׳ חיתא דכ׳לית לצ׳ארהא די הייא צ׳אר עמו די משה הנז׳ ודכיל אוראהא משה הנז׳ להאד אצ׳אר ולא ערפסי לאס מן בית דכ׳יל והאדשי כאן פנהאר ג׳רד אלפטורא״ת ע״כ סתם עדותו וקבלנוה כדחזי.

יצאו אנשים בני בליעל בני עפר ועיפה, וגלו פנים ואופנים ומעיילי פילא בקופא דמחטא [7] ותלו עצמן בהני בוקי סריקי שבשתא לפום חורפא, הם אמרו מה שנסתכל לאותו בית בעין רעה נסתכל להאשה הנז׳ ובהוד נחרו שם רמ״ז להאשה הנז׳ והכירה ברמזיו והלכה לביתה להכין עצמה לעבירה וילך משה אחריה פתאום ונכנס לביתה ולעשות מלאכתו נכנס.

האדם יראה לעינים בעין יפה, דעתם המשובשת דעת חמור דנפיק באוכפא [8], וחטאתם כי כבדה מאד להטיל מום ופיסול בעדת ה׳ וחבל נחלתו בזרוע חשופא, ולא שמו אלהים לנגד עיניהם הנאמן ליפרע להשמדא ולהובדא עד סופא. כי מה ראו על ככה ומה הגיע אליהם לומר שמה שהביט לבית הנז׳ להסתכל ביופיה נתכוון ולא מצינו בעיר הזאת כבודה בת מלך פנימה שיצטרך מי שסורו רע להציץ מן החרכים כדי להסתכל ביופיה, והני נשי פריצי דהאי מתא יצאניות הם מבית לבית ומחצר לחצר עד הנהר הגדול נהר אגאי מול בית פיעו״ר ופקחות שבהן יוצאות פעמים שלש בלתי מעוטפים רק בטלית כאנשים בשעת התפלה, ומה מקום לדברי הכסלים אשר נבאו שקר לומר שלהסתכל ביופיה נתכוון ואם במה שניחר

1 הוא ישבי־בנוב הענק שרצה להרוג את דוד המלך, שמואל ב, כא טז.
2 מגילה כח. 3 יבמות קט: 4 יומא מח.
5 עיר פומבדיתא, והמליצה כאן פי מדבר בדותא. שקר.
6 אפעה. 7 ב״מ לח:
8 צורת חמור שנושאין אותה הלייצנים על כתפם רש״י שם והערוך השלם ערך אנקטמין.

בגרונו התחת זאת נאמר שרמז וכו׳ וכן דרך כל הרוצה להוציא כיחו וניעו ומה יעשה מי שיצטרך להוציא כיחו וניעו בדרך והנשים עוברים ושבים וכל הדרכים בחזקת שהנשים עוברים ושבים שם הלוך ושוב ואם במה שנכנס אחריה ודאי הוא דלבית דודו נכנס לבקש הלוח כיון שבקש בבית אחיו ואחותו ולא מצא וצרכיה נקיט ואזיל ומה ראו הפריצים לומר שנכנס לביתה לשכב אצלה להיות עמה ואפילו אם ראה אותו שנכנס לביתה לא מספקינן ליהו בעבירה כלל בשעה שבני אדם עוברים ושבים, והשכנים יוצאים ונכנסים להכן טרף לביתם כי היא עת האוכל ובחצר הלזו יש בה ששה דיורין ומה יעשו אלו הרשעים כי יקום אל לשלם לעושי הרעה כרעתם, וילכדו בגאונם לבית השריפה, שחת. משלחת מלאכי רעים ואת נפשם המרשעת יקלענה בתוך כף הקלע [8] ואבדה הנפש ההיא בחימה יתירה ואמתני ותקיפא, ואשר לא שת לבו אל דברי הכסלים הנה שכרו אתו במדת תשלומי כפל גדושה וטפופה, והיה כעץ שתול על מים אשר פריו יתן בעתו ועליהו לתרופה, ולראית האמת כי היכי דלא תשנא צבו בהנחשדים חנם בדתא מהחשפא, כתבנו וחתמנו פה תרי מגו תלת על מגילה עפה, והיה זה בששי בשבת בעישור ראשון לאדר שנת ואין קול ענות חלושה [10] לפ״ק ושריר וקיים.

ישועה בכהה״ר יצחק אביטבול סיל״ט מסעוד בר מכלוף ה״ן הרוש ס״ט

394

התקמ״ז

טופס שטר קבלת עדות שרצו היורשים להיות כל זכותו בידו ולכן העתקנוהו וז״ן בתלת כחדא הוינא ואסהיד קדמנא הר׳ יצחק בכה״ר שלמה נ״ע הן שטרית בתע״ג בזה״ל אן הווא כא יערף באיין לבית די כאן פוק אלכאף די עמל ליום אהרן כהן בית וחללו פמו מן דאר לכוואהנא כאן מקודם מחלול פמו מן ג׳יהת צ׳אר אדבאדבא ולבית הנז׳ די כאן פוק מנו כא יערפו באיין הווא די משה אדראג׳ ופריחא בנת ן׳ נחמוס מראתו גוף וחזקה וכאנו יסכנו פיה עד יום מותם ע״כ ס״ע וקבלנוה כדחזי וחתי׳ הכא תמ״ת והיה זה בשנים ועשרים יום לחדש אב שנת ז׳ אלפים וה׳ מאות וארבעים ושבע ליצי׳ והכל שו״ב וקיים והתומים החכם השלם כהה״ר ישראל יעקב עולייל והח׳ הש׳ כהה״ר רפאל אביטבול והכרנו חתי׳.

וס״ל נמ״ך וז״ן עוד בתלתא הוינא ואסהיד קדמנא הר׳ יוסף ן׳ משה ה״ן אזולאי וידיע אסהראווי אן הווא יודע בידיעה נאמנה באיין לבית די כאן פוק לכאף הנז׳ כאנו מחלולין פמהום בזוז לג׳יהת צ׳אר אדבאדבא וכאן יסכן וואחד ליהודי כא יקולולו כיור פלבית די כאן פחאל לכאף הנז׳ ולבית די פוק מנו כאן יסכן פיה משה אדראג׳ הווא ומראתו פריחא הנז׳ עד יום מותם ולא יערפהום כא יעטיוו קרא לחד ולא יערפו די חד אכור וברר בעדותו באיין לגס אספלי דלבית די פאס כאן יסכן משה הנז׳ כאן משאווי מעא לגס דזנקא ולבית די כאן פחאל לכאף הנז׳ כאנו יחופולו בדרוג׳ עכס״ע וקבלנוה כדחזי ולראיה ח״פ תמ״ת בששה עשר לחדש אב הנז׳ שנה הנ״ל וקיים וחתומים הח׳ הש׳ כהה״ר ישראל יעקב עולייל והח׳ הש׳ כהה״ר רפאל אביטבול והכרנו חתי׳ וס״ל נמ״ך בג׳ הוינא ואסהיד קדמנא ה״ר יוסף אזולאי הנז׳ בתע״ג אן פריחא הנ״ל הייא כתו די ברהים ן׳ נחמוס בוה די סלימאן ן׳ נחמוס עכס״ע וקבלנוה כדחזי בר״ח זו שנת ה ת ק נ ״ ח וחתי׳ תמ״ת וקיים וחתום החכם השלם הדיין המצויין כמה״ר שאול ישועה אביטבול והחכם הותיק כה״ר שלמה אלבאז והכרנו חתי׳.

8 שמואל א׳ כה כט. 9 תהלים א ג. 10 שמות לב יח.

וע״ג נמ״ך וז״ן בג׳ הוינא ואסהדת קדמנא הזקינה זהרא מלאלא בתע״ג שיודעת בידיעה נאמנה אן פריחא בנת ן׳ נחמוס מראת משה אדראג׳ הייא כתו די ברהים ן׳ נחמוס בוה די סלימאן ן׳ נחמוש וקבלנו עדותה כדחזי וחתי׳ הכא תמ״ת בזמן הנ״ב ושריר וקיים וחתום הח׳ השלם הדו״מ כמה״ר שאול ישועה אביטבול והכרנו חתי׳ וחתי׳ הכא תמ״ת ולראיה עה״ך ח״פ והיה זה בה׳ ימים לחדש אייר הוא חדש זו.

שנת ה׳ אלפים וה׳ מאות וששים ושלש ליצי׳ וקיים.

אליהו א״א משה הכהן ס״ט **עמור אביטבול סי״ט**

תרגום

וזה נוסחו כשהיינו בבית דין של שלשה העיד בפנינו הר׳ יצחק בן כבוד הרב רבי שלמה נוחו עדן המכונה בן שטרית בתורת עדות גמורה בזה הלשון שהוא יודע שהבית שהיה למעלה מהמרתף שעשה היום אהרן כהן בית ופתח כניסתו לחצר הנקרא ״דאר לכוואהנא״ היה מקודם פתוח לפאת החצר ״דאר אדבאדבא״ והבית הנזכר שהיה למעלה עליו, היה ידוע שהוא בבעלות משה אדראז עד כאן סיים עדותו.

וסמוך לזה נמצא כתוב וזה נוסחו עוד היינו בשלשה והעיד לפנינו הר׳ יוסף בן משה המכונה בן אזולאי וידיע אסחראווי שהוא יודע בידיעה נאמנה שהבית שעל המרתף הוא והמרתף היו פתוחים בשניהם לפאת החצר ״דאר אדבאדבא״ והיה דר בבית שהוא כמרתף יהודי אחד קוראים לו כיור והבית שלמעלה הימנו היה דר בו משה אדראג׳ הוא ואשתו פריחא הנזכרת עד יום מותם, ולא היה יודע שהם היו משלמים שכירות למי שהוא, ולא יודע ששייך לשום אדם אחר. וברר בעדותו שרצפת הבית שהיה דר בו משה הנזכר היה שוה עם רצפת הרחוב, והבית־מרתף היו יורדים לו במדרגות עד כאן סיים עדותו.

וסמוך לזה נמצא כתוב בשלשה היינו יהעיד לפנינו הר׳ יוסף אזולאי הנזכר בתורת עדות גמורה שפריחא הנזכרת לעיל היא אחותו של ברהים בן נחמוס אביו של סלימאן בן נחמוס עד כאן סיים עדותו.

ועל גבי הדף נמצא כתוב וזה לשונו בשלשה היינו והעידה לפנינו הזקנה זהרא מלאלא בתורת עדות גמורה שיודעת בידיעה נאמנה אשר פריחא בת בן נחמוס אשת משה אדראג׳ היא אחותו של ברהים בן נחמוס אביו של סלימאן בן נחמוש וקבלנו עדותה כראוי.

395

ב״ה

ידי״ן החשוב ומעולה הר׳ רפאל מרדכי אסולין נר״ו.

אחדש״ו ואשו״ש ואל״ש סבאב לחרוף תעלם אין אוצלוני תלאתא דטאסאת ונחבך תעלמני אשום די באס נביע דוך אזוז לכבאר אשום אתאלי ויאנא ראני נטארד ונביע וחרסלי פלסהאם ועלמני בקימתו ובקימת אטויסא אסגירא באס נערף אס ענדי ונצאפדהולך בע״ה וואס נקולך עלא די כליתני בלא זביב וזיתני פלוקת די מא נעלאמשי אריחא דייאלהא ועיית נפתש מנאיין נסלף ולא זברת אומא ליכאן כאנת מצוייה ענדי מא נכליך תמסי חתא למוצ׳ע ומנאיין תדור שכון די עמללי האד לחסומא תזבר אדוך די קאלי ראני נסירלך תליס דזביב ונצאפדהאלך שאעא קולון ואלא יפעאלון אלדאבא אידא חבת תרקע האד אסי די עמלת הנה מה טוב מא כאנשי ראני נערף אס נעמל חתא יאנא ונחבך לכיר די תעמל

פייא נהווא פלעוואסר דלגויים ראהום כא יתרפקו תסרילי פדאך אלוואקת וזרע תזבר מא תחצד ור״ש.

ע״ה יהודה ס״ט

ע״ג המכתב:

ידי״ן החשוב ומעולה ה״ר רפאל מרדכי אסולין נר״ו לעיר פאס יע״א הלב״יא ופגי״ן רבשו״ש.

תרגום

אחרי דרישת שלומו וטובתו, ואתה שלום ושמך שלום וכל אשר לך שלום, כותב לך ולהודיעך שהגיעו לידי שלש ספלים אבקשך להודיע לי המחיר הסופי למכירת השני ספלים הגדולים אתמודד עם המתחרים ואמכור ותשתדל על המעיל. נא להודיע לי מחירו ומחיר הספל הקטן לדעת מה שאני חייב ואשלח לך, מה אומר לך על שהנחתני בלי צמוקים, וזה היה בו בזמן שאין לי מהם כלום, והרבה השתדלתי לחפש מאין ללוות ולא מצאתי ואילו היו מצויים, לא הייתי מניח אותך לחפש במקום אחר, ואם תרצה לדעת מי אשם ומי גורם הביוש הזה בודאי אדוך, שהבטחני ואמר לקנות לי שק של צמוקים וישלחנו. אך אומרים ולא עושים, לכך אם אתה רוצה להטלא את הקרע הנה מה טוב, ואם לאו אידע מה לעשות מצדי והמבוקש ממך, והחסד שתעשה עמי שלפני החגים של הגויים הצמוקים נמכרים לרוב, ואם תזרע תמצא מה לקצור ורוב שלום.

396

ידי״ן הח׳ הש׳ וה״פה כמוה״ה יהודא אלבאז נר״ו.

אחדש״ו ואשו״ש ואל״ש נעלמך יוצלוך כד דטשת עטי לדלאל וביע לאיין יאנא בעת מנהום בסך —ום— אלוחדא ונתין טרד וביע ורהום מא ענד חד אכור גיר ענדי, גיר כא נכאף לא יכלטו סי אוכרין עליהא טרד וביע ועטי ויחדא מן האדוך די ענדך ליכאה אטבלי, ודי כא תקולי סחאל חשבת לטסתך סי מא חשבתלהא עביהא פנדבא די כא תשאלי ולכיר וזמיל הווא די תחרש פלביע ואנא מן ידי —זם— לזוז כבירא עלא סגירא וסלהם נסריה ונספטהולך לאין אסי גאלי נאר וזביב פלעוויסר נסריהולך באס עטא ה׳ ונספטהולך ובלעוד כתבת לברא וס״ר.

רפאל מרדכי אסולין ס״ט

תרגום

אחרי דרישת שלומך וטובתך ואתה שלום ושמך שלום וכל אשר לך שלום. אודיעך שעומדים להגיע לידך כ״ד ספלים. מסור לסרסור ומכור אני מכרתי מהם במחיר —ום— לכל אחד ואתה תתמודד עם השוק ומכור. ואינם בנמצא אצל אחרים רק אצלי, אבל אני מפחד שיופיעו בשוק לכן מהר למכור, ותן אחד מאלו שנמצאים אצלך לאחיו של אטבלי ומה שבקשת לדעת המחיר לספל אחד שלקחת לא צריך לתת תמורתה כי אני העברתי מחירה לנדבה שאני חייב לך, והחסד והגמול הוא שתשתדל במכירתם אני קניתים במחיר של —זם— לזוג גדול וקטן. והמעיל אקנה ואשלח לך כי הכל ביוקר, אש, והצמוקים לפני החגים אקנה במחיר הזמן ואשלח לך. והמכתב נכתב בחתיכת עץ וסליחה רבה.

397

ב"ה

ידי"ן ורוחי הח' הש' והכ' ה"ה כמוהה"ר יהודא אלבאז נר"ו.

אחדש"ו מן הח"מ נס"ע ור"ש לנות בתך מב"ת ור"ש לבניו הנעמים יצ"ו ור"ש לכל דורשי שלומינו שבאב לשטור הווא תקבט יוסף אסודרי עלא קנטראין דסוף ויילאבוד תברחלו ותורילו כול אוחדא בוחדהא בקית נסאלו סך —כם— מן לפלוס אלוולין ונסאלו רבעין חדיד בסך —נם—הם— עטני שלמה סולין —לם— בקת —כם—הם— עטיתני אנתין סך—°)—בם—דת— בקת ענדך —לם—בם— ועטית למתעלמך —°)—זם—דת— הייא —כם— ורבעייאן וסתא דלחדיד הייא זאת בסך —עם— הייא —קם—כם— אמא קבטו עלא קנטאראין דסוף הני מטוב מא כאן סי עטיה לחדיד ועטיה אדרהם לא יוסלך תפרט וס"ר.

כתב יד מרדכי אסולין

תרגום

אחרי דרישת שלומך וטובתך מן החותם מטה ורוב שלום לנות ביתך מנשים באהל תבורך ורוב שלום לבניו הנעמים ישמרם צור ויחיים ורוב שלם לכל דורשי שלומינו, מטרת המכתב תקבע עם יוסף אסודרי על מאתים רט"ל צמר תקרא לו ותראה לו כל גיזה לבד, נשאר חייב לי סך —כם— מן הכספים הראשונים וחייב לי רבעין ברזל בסך —כם—הם— מסר לי שלמה סולין — לם— נשאר —כם—הם— מסרת לי אתה סך —°)—בם—דת— נשאר אצלך —לם—בם— ומסרתי למשרתך —°)—זם—דת— היא —כם— ושני רבעין ושש של הברזל ס"ה —עם— ובכלל —קם—כם— אם קבל על עצמו מאתים רט"ל צמר הנה מטוב ואם לאו מסור לו הברזל ?.

398

ידי"ן החשוב ומעולה ה"ר רפאל מרדכי אסולין יצ"ו.

אחדש"ו ואשו"ש ואל"ש סבאב לחרוף תעלם אן יוסף אסודרי ברחתלו לענדי וקאלי אין מא בקית תסאלו מן לחשבא אלווליא בין חדיד ובין כולשי גיר —כם—ום— עטאך ארבעא דרבאע בוזהחום דיגו —°)—בם—דת—יו— יבקא ענדו —°)—גם—כת ח' מעא שאיין עטית למתעלם די קולת כא יזי ס"ה —לם—ות— ח' נהייא די ענדו קאלך חבת נקבדלך עלא רבעאיין דסוף בסך —לם— הנה מה טוב ולחדיד תכליה נביעהא בהאד לקימא חתא נצאפר ומנאיין נזי בע"ה נכלסך פקימתו מעא —ות— ח' עלמני מא כאנסי הא חדידך נכליהולך הינא פחאל די קולת ולחדיד די זאני עלא ייד שלמה עמור מא קאלי גיר בסך —נם— ווידא כא תתבע פשי סאייט קבדו מנו ויאנא מא ביני ובינך גיר לכיר ולחשאב אלווילי די בינאתנא האדא שאיין עטיתך מנו אוול סך —שם— ג'יי' תור בסך —נם— ג'יי' דסוף —כם—הם ג'יי' סך —גם— די סרא דלחות להר' יצחק אביטבול ג'יי' די דפענא לר' עמור י"א —צם—הם— עלא יד יוסף אלפילאלי ג'יי די עטאך שלמה עמור —לם— ושאיין בקא מן סך —נם— דלחדיד עטיתך מנהא ארבעא דלרבאע פחאל די מדכור לפוק ודי תמא עלמו ביה וש"ר לא תזהזאשי עלא קיד עלא ספר.

תרגום

אחרי דרישת שלומו וטובתו ואתה שלום ושמך שלום וכל אשר לך שלום. סיבת המכתב, תדע לך ששלחתי אחרי יוסף אסודרי אצלי ואמר לי שלא נשאר חייב לך מן החשבון הראשון בין ברזל ובין הכל רק —כם—ום— פרע ארבע רבעים עולים —°)—בם—דת—יו— ונשאר חייב —°)—גם— ועוד ח׳ עם מה שנתת למשרת שאמרת עולה ס״ה —לם—ות— ח׳ זה מה שנשאר אצלו, אמר אם רצונך לקחת שני רבעין צמר בסך —לם— הנה מה טוב והברזל תניח למכור במחיר כזה אחרי שאסע. ובחזרתי בעזרת השם אפרע תמורתו עם —ות—ח׳, הודיע לי, ואם לאו הברזל שלך אניח כאן כמו שאמרת, והברזל שהגיעני על יד שלמה עמור לא אמר רק סך —נם— ואם אתה תובע היתרה תפרע ממנו, ולא נשאר ביני לבינך כ״א חסד, והחשבון הראשון שהיה ביני לבינך, זה מה שפרעתי ממנו א׳ סך —שם— עוד שור בסך —נם— ועוד של הצמר — כם—הם— ועוד סך —גם— דגים שקנה להר׳ יצחק אביטבול, ועוד מה שמסרנו לרבי עמור ישמרהו־אל, —צם—הם— על יד יוסף אלפילאלי ועוד מה שמסר לך שלמה עמור —לם— ומה שנשאר מן סך —נם— של הברזל פרעתי ארבעה רבעים כמוזכר למעלה ומה שיש הודיע לי ושלום רב אל תתמהמה. כי אני עומד לנסוע.

399

התק״ף

ב״ה

בחמישי בשבת כ״ד יום לתמוז יה״ל מש׳ ה ת ק ף ליצי׳ נכנסנו אנחנו ח״מ לבקר את החולה הנכבד וחשוב ומעולה כה״ר משה אלבאז ומצאנוהו מוטל על ערש דוי והוא מיושב בדעתו כמשפט הבריאים שואל ומשיב על הן הן ועל לאו לאו וצוה בפנינו ואמ״ל דעו לכם שכל נכסי שיש לי תחת כפ״ה קרקע וטלטל ומעות וכל מאי דמתקרי נכסי הרי הם נתונים ביד בני החכם השלם והכולל הדו״מ כמוה״ר יהודה אלבאז יצ״ו להיות פקיד עליהם מעתה ומעכשיו ואף כי אחרי מותי והרי הוא נאמן כשע״ך על כל אשר יאמר כי הוא זה מה שיגיע לכל אחד חלקו בירושה וכי הוא זה מה שמצא מנכסי המעט הוא אם רב לבלתי יחייבו שום א׳ מיורשי וב״ד שו״ש ק״ו וג״ש וחס״ל גם תדעו שכל נכסי נכדי הר׳ מרדכי אלבאז שהיו מונחים בידי וביד דודו כמוהרי״א הנ״ז כבר נטלם עספ״א ולא נשאר בידי וביד דודו מנכסיו מאומה ואדרבא הוספתי לו מנכסי סך —תקם— וכל זה היה במעמד הר׳ מרדכי הנז׳ כשהיה מצוה כהר״מ הנז׳ מתחלה ועד סוף ע״כ צוה בפנינו כהר״מ הנז׳ ואמ״ל כתבו וחתמו ותנו ביד בני כמוהר״א הנז׳ וידענו נאמנה שלא ניתק מחולי זה לחולי אחר אלא מחולי זה נלב״ע ולראיה ביד כמוהרי״א חת״פ ושו״ב וקיים.

400

התקס״ז

בעה״ו

קודם שנתקשרנו שנינו אני החו״מ וידי״ן ורוחי הנכבד וחשוב ומעולה הר׳ אברהם נר״ו בן הישיש הכשר הנבון כה״ר מרדכי נ״ע ה״ן אלבאז ע״ע השידוכין שנתתי את שמחה בתי לבנו חמודו התלמיד הנעים הבחור הנחמד תפארת בחורים הבן יקיר לי פרח שושן הר׳ יצחק

אלבאז נר״ו להיות לו לאשה חשש ידי״ן הר״א הנז׳ מאשתי שהיא בעלת ריב ומדון פן ואולי תהיה מרגילת עמהם קטטה ומריבה כמנהגה הרע והם אינם רגילים בכך מפני שאשתו אשת חיל עטרת ת״ם לכן ובכן לרוב חיבתו וגודל אהבתו ועוצם תשוקתו הרי אני מקבל עלי קבלה גמורה ברצון נפשי והשלמת דעתי בכתב ידי זה שהוא עלי כמאה עידים והרי כתב ידי זה כדין שטר גמור שכתוב וחתום כשע״ך ולתוספת יפוי כח לכתב ידי זה נקושח״ך כ״א למש״י בפני חכם ולהיותו קרוב לא חתם והוא שאני מחייב ומשעבד עצמי חיוב ושעבוד גמור בכח הקוש״ח שמיום שתכנס שמחה בתי עם בן זוגה הר׳ יצחק הנז׳ נר״ו לחופה יהי רעוא שיעלה זווגם יפה שלא תכניס עצמה אמה בכל ענייניה ולא תעשה עמהם שום קטטה ומריבה כלל ואפי׳ ריב קטן שרגיל להיות בין הנשים הכשרות ואם ח״ו תעבור חק ותפיר ברית ותעשה שום קטטה או שום מריבה עם חתנה הנז׳ או עם אביו או עם אמו מב״ת מעכשיו אני מחייב ומשעביד עצמי בכח הקוש״ח הנז׳ לשלחה מבתי ולגרשה ולפוט׳ בגט כשר לאלתר ולפרוע לה כל סכי כתובתה אם נתחייב בהם כפי הדין ועוד אני מקבל על עצמי בכח הקוש״ח כ״א למש״י שמיום שתכנס בתי לחופה עם בן זוגה הר׳ יצחק הנז׳ נר״ו שהרשות נתונה ביד מר חמיה וביד בעלה שאם ירצה להיות סמוכים על שולחן אחד הרשות בידם ואם ירצו לעשות מדור בפ״ע הרשות בידם וכל אשר יעשו מקו׳ ומרוצה בשפ״י שעמ״ך נתייסדו השידוכין מעיקרא ולראית האמת והצדק שכן קבלתי ע״ע בקושח״ך כתבתי וחתמתי פה קודם זמן השידוכין והיה זה באחד בשבת חמשה ועשרים יום לחדש תשרי שנת חמשת אלפים וחמש מאות וששים ותשע ליצירה והכל שריר ובריר וקיים.

מאיר א״א יחייא נ״ע צבע ס״ט

401

לייד הח׳ הש׳ כה״ר מתתיה ן׳ זכרי מן ענדי יאנא נסיבתיך נס״ע וס״ע רפאל וס״ע רחל ולדאבא האד בנת ן׳ אדהבי די קולתונא צאפדנא למרימא ליהו נסקסיוהא שעה קאלתנא ראהי ענדהא וואחד כתהא פמקנאס כ׳יר מנהא בנת ן׳ אדהבי וכבר מנהא ידא חב ימשי יראהא ידא עזבתו ימסי לענדהא יקולהא קאלתליך חנא מוסא ראהי מעלמתיך מא חבתסי תעטיהא לקרא ידא הייא עזבתו יזיבהא ויקולהא שלום עטייא ראה עטאהא ווידא מא עזבתוסי יכליהא וויזי ולדאבא ידא זברת האדי וערפתוהא אילא מליחא האדי כילי מן לפאסייא בלא חרוב בלא סי בעדמן מא ענדהאס רזקהא עלא אלאה ולדאבא יא רבי מתתיה כא נקדמליך גיר רבי ידא מא תרא פייא לוזה רבי ידא מא תגלס תמא בזאייד סוואי חתא תרא ידא הייא עזבתו האדי ימסי יזיבהא כירלי מן לפאסייא נזבר מעאמן נאכל חלקמא בארדא ולדאבא מרימא ליהו ראהי סאוורנאה וקאלתנא האדי ראהי מזייאנא ודי דהרלכום אנא כא נרגבכום עלא האדי עלא קיבאל מעאמן תעיסו ודי דהרלכום עמלוה והאדי כיר מן למטלקא כלהא חרוב וקולו ימסי יראהא מא יזיסי לעגז והייא פייד אלאה ופיידכום יאנא די עלייא האני קולתהאלכום ידא הדאכום אלאה תעעטלו בזאייד סוואי חתא תרא וקול לרחל תמסי לחנא מוסא תסקסיהא תקולהא... כאן הייא אוו כתהא, ווידא חבתו חתא כתהא ידא עזבתכום עביווהא ורחל יוצלהא דרהם דלפת מעא סלימאן וזלטיטא די בנהא מעא לקמיזא ולקפטאן יוסלהא מעא אליהו פרייאט... תבדיל לרפאל וסלהאם וצפד שלהאם

לכאך באס ישבת ולדאבא יא רבי מתתיה רא שלמה חותא זאבליך זנזאר וטאבקו וזיב למראתיך —ום— דלפלפלא לכדרא ווכרא וכמסין דלים לחר ושא וסרינא נץ רטל דלפלפל וניץ רטל דזרארע ותבדל דייאלך גדא נסבן ונצאפדהוליך וש״ר ורגב עמיך יקול לאיהו פרייאט ימסי מעאך ורגב עמיך יעטיך לקידאר וש״ר.

ולדאבא יא רפאל סאפדנא לכ׳אי יעקב סאוורנאה עלא האדי וקאלך אידא זברת האדי כ׳ירלך מא ענדהא וואלי ועניהא מסדודין כירלך מן לפאסייא וסי מטלקא אוו הזאלא מא יופקך עליהא אידא זברת תמסי למקנאס תזיב דיך לוכרא אידא עזבתך זיבהא מא עזבתך זיב האדי כתהא ולא תקלקסי האדי סגירא מא קדרת לקתאל דסגירא האדיך בעדא כביברא וש״ר.

תרגום

ליד החכם השלם כבוד הרב רבי מתתיה בן זכרי ממני המותך דורשת בשלומך ודרישת שלום לרפאל ודרישת שלום לרחל, וכעת בת בן אדהבי שאמרתם לנו הלכנו לשאול עליה אצל מרימה ליהו, אבל היא אמרה שיש לה אחות במקנאס יותר יפה ממנה בת בן אדהבי, ויותר גדולה ממנה, אם ירצה ילך לראותה אם תמצא חן בעיניו ילך אליה ויגיד לה משם חנה מוסא היא אומנתך ולא רוצה לתתה לשרת בשכירות אם תמצא חן בעיניו יביאינה ויאמר לה ששלום עטייא, כבר החליט למסורה לנישואין. ואם לא תמצא חן בעיניו יניחנה ויבוא בחזרה, ואני ממליצה על זאת אם היא יפה וטובה, שאינה ערמומית, כאשה מעיר פאס ובלי שום דבר, הגם שהיא עניה, מזלה מאת ה׳, וכעת רבי מתתיה למען ה׳ תראה בצערי ותשב שם ימים אחדים עד שתראה אם תמצא זאת חן בעיניו ילך ויביא אותה יותר טובה עלי מאשה מעיר פאס, כי אמצא עם מי לאכול פרוסת לחם בשקט, וכבר התייעצנו עם מרימה ליהו והמליצה עליה שהיא טובה והכל לפי מה שיראה בעיניכם, אני מבקשכם על זאת שיכולים לחיות אתה ומה שיראה בעיניכם תעשו וזאת טובה ממגורשת, שהיא כולה מליאה ערמומיות ואמור לה ילך לראותה לא יתעצל, והכל ביד השם ובידכם אני מה שעלי אמרתי, אם ירצה אתכם השם, תתאחרו ימים מועטים עד שתראה. ואמור לרחל תלך לחנה מוסא תתייעץ אתה... ותשאלנה אם עליה או על אחותה ואם תרצו לקחת אחותה אם תמצא חן בעינכם לקחוה, ורחל יגיע לידה דרהם לפתות עם סלימאן וזלטיטא ? של בנה עם החולצה והקפטאן יגיע לידה עם אליהו פרייאט הלבוש לרפאל ושלח לאחיך שילבשנו בשבת, וכעת רבי מתתיה הנה שלמה חותא הביא זנזאר(?) וטבאק, והביא לאשתיך —ום— פלפל ירוק. וחמשים לימון חריף. וקנה חצי רט״ל פלפיל וחצי רט״ל תבליגין, והמלבוש שלך מחר יתכבס ואשלחינו ושלום רב. ובקש מדודך שיגיד לאליהו פרייאט ילך אתך ובקש מהדוד שיתן לך הפרד. ושלום רב.

וכעת, רפאל שלחנו לאחי יעקב להתייעץ אתו על זאת הסכים ואמר שאם תמצא זאת יותר טובה לך, שאין לה קרובים, ועיניה סגורות, יותר טובה לך מאשה מעיר פאס, או מגורשת ואלמנה שלא נסכים עליה, אם תמצא ללכת לעיר מקנאס תביא האחרת אם תמצא חן בעיניך הביאה, לא מצאה חן הביא זאת ולא תתעצבן, כי זאת קטנה, ואני לא יכולה ליטפל בקטנה, והאחרת היא גדולה ושלום רב.

התקצ"ב

ב"ה

להיות שכהה"ר ישועה בכ"ר אהרן ה"ן אלבאז וכ"ר שלמה בכ"ר שמואל ה"ן חמו נשתתפו עם ה"ר יצחק ה"ן אלבאז בכ"ר אברהם במלאכת הבורית והטילו לכיס השות' סך מה והרי"ץ הנז' לא הניח כלום כי אם חצר הבורית וכליה ולא יחשוב עליהם שום שכר וכאשר ירדו לחשבון מצאו שהפסידו סך מה ותבעו להרי"ץ הנז' לפני בדי"א לפרוע להם חלקו בהפסד גם תבעו אותו בסך מאה ותשעים אוקיות שאמרו שהלוו לו כדי לתקן האלטינזיר גם תבעו אותו בשני ככרים של בורית שהיו מונחים בחצר הנז' ואמרו שמכרם הרי"ץ הנז' ונטל מעותיהם לעצמו והרי"ץ הנז' אמר שפטור ומותר הוא מלתת חלקו בהפסד מאחר שלא הניח לכיס השות' כלום ולענין הסך —קם—צם— אמר שאינה אצלו בתורת הלואה כי כך היה תנאי בניהם שבהפסיד האלטינזיר [1] יתקינו אותו מהאמצע וכן עשו שתקינוהו מהאמצע ולענין הבורית אמר שלא היה מונח בחצר כי אם מחצית הככר והוא שמכר ונטל לעצמו ופסקו להם בדי"א שבענין ההפסד פטור הרי"ץ הנז' שאינו חייב לשלם חלקו מביתו ולענין ה־קם—צם— והבורית כשישבעו שבועת השות' יכלול הרי"ץ הנז' בשבועתו שכדבריו כן הוא ויפטר ואחר הרבות אמרים בניהם נכנסו רודפי שלום ולא הניחום לישבע ופשרו בניהם בין בהפסד בין בתביעת הבורית וסך —קם—צם— עזה"ד והוא שיתן הרי"ץ לכהר"י ולהר"ש הנז' סך —שם—מם ואיש על מקומו יבוא בשלום יובן שפרד אחד משותף בניהם מחציתו לכהר"י והר"ש ומחציתו להרי"ץ שמו אותו בסך —ככם—פם— ונטלוהו כהר"י והר"ש בשומא הנז' וסך —ככם— הנשארים יתחייב להם הרי"ץ הנז' לפרקים. ובכן העי' ע"ע בקש"מ בדל"ב ושח"ך כ"א למש"י הר' יצחק הנז' ובכח הקוש"ח הודה הו"ג והקנה להם לשותפים הנז' מחצית הפרד הנז' בכל מקום שהוא ועוד נתחייב הר' יצחק הנז' בכח הקוש"ח הנז' לתת ולפרוע להכר"י והר"ש הנז' סך מאתים אוקיות כ"ט חו"ג ופרעונם סך מאה אוקיות לערב חג הסוכות הרל"ל וסך מאה אוקיות לערב חג הפסח הבא אחריו בלי איחור ועיכוב ובלי טו"ך ובלי שא"ז מבדי"ץ ובנאמנות גמורה ומפורשת כשע"ך שהאמין המתחייב הנז' לב"ח הנז' ולב"ך עליו ועב"ך בכ"ע שטר זה בלי לחייבם שו"ש ק"ו וג"ש ואחס"ל ובאחריות גמו' עליו ועי"א ועכ"ן מקו"ט שקו"ש כתחז"ל ומעתה מחלו השותפים הנז' זל"ז וזל"ז ולא נשאר בניהם שום תביעה ודין ודברים לא תביעת ממון ולא תביעת שבועה ק"ו וג"ש ואחס"ל ואפי' אם יתברר שכפי הדין חייב הרי"ץ הנז' לשלם חלקו העולה לו מביתו אפי' הכי מעתה ומעכשיו מחלו השותפים הנז' להרי"ץ הנז' בעד הסך שנתן להם כנז' ואפי' אם יתברר שהרי"ץ הנז' פטור מתביעת ההפסד הנז' מעתה ומעכשיו נתן להם הסך הנז' בתורת מתנה וג"ה בקוש"ח ולראיה עה"ך התמנו פה והיה זה שנים עשר יום לסיון המוכתר בכש"ת ש"ש חמשת אלפים וחמש מאות ותשעים ושתים ליצי' והשו"ב וקיים.

יוסף אג'ייני ס"ט **יוסף אביטבול** סי"ט

נעשו מזה ב' גופים זה ניתן ביד יצחק וכיוצא בו ביד שלמה.

1 סיר גדול שמבשלים בו חומרי תעשיית הבורית.

403

התק״ן

ב״ה

העי׳ ע״ע בקש״מ בדל״ב ושח״ך כ״א למש״י עזיזא אשת הר׳ ישראל ה״ן סעייא ובכח הקוש״ח הודית הו״ג והתחייבה לתת ולפרוע לכה״ר משה בה״ר מרדכי ה״ן אלבאז לזכות הקהל י״ץ סך חמשה עשר אוקיות כ״ט חו״ג ופרעונם לכשתדרש ממנו בשט״ז בלי שום איחור ועיכוב ובלי שו״טו כלל לעולם ובלי שום שאלת זמן מבדי״א והודת שטר מוחזק ומקויים עליה בכח סובדי״א בתפיסה ומאסר ובנאמנות גמורה ומפו׳ כשע״ך שהאמינה המת׳ הנז׳ להר״מ הנז׳ ולב״ך עליה ועב״ך בכ״ע שט״ז בלי שתחייבם שו״ש ק״ו וג״ש וח״ס לעולם ובאחריות גמורה עליה ועי״א ועכ״ן קו״ט שקו״ש כתחז״ל דלא כאס׳ ודלא כטו״ד ונג״ה בקוש״ח ולראיה ע״ה ח״פ והי״ז שמנה ימים בתמוז שנת ה׳ אלפים וה׳ מאות וחמשים מ׳ שמנה נתקנה ושו״ב וקיים.

מסעוד א״א עמור ן׳ יתאח סי״ט **דוד בכה״ר ישועה אזולאי סל״ט**

404

ב״ה

שני המאורות, אבנים יקרות, הרבנים המובהקים, מאירים כברקים, הלוא המה החה״ש וכללא הוא כמוהר״ר רפאל מאמאן נר״ו והטור השני כמוהר״ר מתתיה אבן זכרי ישצ״ו השוא״ל כי״ר.

אחד״ש ונפ״ה מאהב״ה בעוהת״ר וחי״ן אתם שלם וביתכם שלם וכו׳ וידי״ן מנחם וידי״ן עזוז יס״ע ודונא תס״ע סבאב לחרוף תעלמו ותחקו יא כוואני עלא מדמת סאיין שמעת באיין כא תחבו תזיוו להנא תרדוני וואס כפאת סי מסאלא פנימית עליכום חתא תוקפו עלא הדא למסאלא כא תערפו באיין ליכאן בקית הינא גולה ונדח בלא סגל אנתום די תפתסו פייא ותנגזו מן תחת אטרף לדי יעמללי לכבוד ולפאבור שאעא תהלות לאל יתברך זברת הינא מעאסי ותכאלטת מעא ליהוד ולמסלמין ומחייב ענד זולת פסך עצום מלבד לקרן די תערפו די ידי״ן עזוז מן סהר לוולי נעטא וא״כ כיף נעמל ללמסייא וזאת ועוד לקרא דלמסכין מכלסא מתנייא וסראב מעמול וזביב מטייחין ומכ׳רווץ׳ מכל עבר ומכל פנה אשע״ך דאכלת עליכום בעתיקא קדישא ובצדיקים יסודי עולם ונשמות אבותיכם הקדושים אידא תוקפו עלא די יזי אוו יגרוכום תזיוו מעאהום ראה סי מסייא מא נמסי וויבקאלי גיר לעיב דנאס די יסקאוו עלא מדמתי ונרדהום וואנא בעה״ו יקדמלי רזלי פראחא ונזי יום א׳ בש׳ מעא לבהאליל אוו יום ב׳ בלי ספק איה״ב ונתלאקאוו פנים בפנים ונתוואפקו עלא מא יכון ודי דהרלכום נעמלוה, וראה לחאל מעיד עלי אן ענדי תשוקה רבה בלי שיעור פלמזייא דייאלכום באס נגווזו סי ימים רבים מעאכום נזוולו מא פקלבנא ובשביל באס אלא יזיוו אנאס מעאכום מוכרח נסקא בוזהי ייאנא ונתוואראוו שאעא בעד שעה ענדכום תמא וכלסי תערפוה ביטיב הידיעה ואפוכי מטרתא מגן למה לי ונחבך תעתקני בדוך טריפאת דדהב ועמלני אס עמלת מעא סריף ונחב מן לחאל ומנך תחרס ידי״ן כה״ר שלם אחיך אשר אני דב״ש ימסי לסי עלי ן׳ מולוד יקבדלי אסנזא די בוי ז״ל די כונית עטיתו פדיך אספרא די בינאתנא באס יביע אצאבון וואלבוד וואלבוד ואין להאריך כ״א בששט״ו כנש׳ וכנפש נא״ה והוא איש צעיר. **יעקב אדהאן ס״ט**

ומנור אמא כתבתלכום פלחנות האד לברא אנא דאכל לערבית ממש ובנו די יששכר עטאני ברא מן ענד כמהרמ"ז נר"ו כי"ר וקריתהא ופהמת סאיין פיה עלא האד לעניין דלמסייא ורית באיין תיקתו כלאס בבני אדם ובשיחה בטלה דייאלהום כאלו ליום זיתו לצפרו וכלסי כא תערפוה בבירור ואח"כ מנור ערבית מסית נרגב על ליסיר ועטאתני רחמא ברא חתומה וסתומה מאת כמהר"פ נר"ו ועייטת לידי"ן כהר"פ אג'ייני וקרינאהא ועטיתו לברא די ידי"ן כהה"ר דוד נר"ו וקומת נתסאייח מעא רחמא עלא די מא עטאתהאליסי וקאלתלי ליום עאד קבדתהא ונסאתהא פחזאמהא והאגדא כא יסיר פלבראוואת כלהום, ובסחתכום סעודת סיום מסכתא די עמלתו וזאני צער די מא חדרתסי פיהא בלחאק אנוס רחמנא פטריה לאיין כאנו ענדי דייאף די מא נמססי ונכליהום הינא, וסוף דבר בחיי מורי ורבותי כל דבר שיש בו ספק שב ואל תעשה עדיף ועמלולי מחילה על ביטול המחשבה כ'יר מן די תעמלולי מחילה על ביטול המעשה ופיה צער כתיר.

הצעיר יעקב

ע"ג המכתב:

שני צנתרות הזהב הרבנים המובהקים, מאירים כברקים החכמים השלימים כוללי תהלות הדו"מ כמוהר"ר רפאל מאמאן נר"ו וכמהר"ר מתתיה אבן זכרי ישצ"ו.

הלב"י ופגי"ן קרוב"ץ

תרגום

...מטרת מכתבי להודיע ולהשמיע אחי ורעי על מה ששמעתי שאתם עומדים לנסוע לכאן להחזירני. האם נעלם מכם איזה דבר פנימי, עד שתעמדו על זה, הלא תדעו, שאם נשארתי כאן בלי עסק גולה ונדח, מצדכם הייתם מחפשים אחרי, ותעוררו מן הצד אנשים שיכבדוני ויתחסדו עמי, אך תהלות לאל יתברך, מצאתי כאן פרנסתי, ונכנסתי לעסקים עם יהודים וגויים, ונתחייבתי אצל הזולת בסכומים גדולים. מלבד הקרן שאתם יודעים של ידיד נפשי עזוז מהחדש הראשון יצא מתחת ידי לעסקים. ולפי זה אין לי דרך לחזור אצלכם. זאת ועוד שכירות הדירה שלמתי בכפל, והיין מוכן, והצמוקים שרויים. ואני מפוזר בכל עבר ופנה, אשר על כן אני קורא לכם בשם עתיקא קדישא ובשם הצדיקים יסודי עולם, עם נשמות אבותיכם הקדושים אם תעשו כדבר הזה, או תסכימו על מי שהוא או תשתתפו עם הבאים, כי בשום אופן, אני לא אחזור ולא יועיל שום דבר, ומה שיצא מזה הוא, שיתלוננו עלי האנשים שיבואו למעני בעת שלא אוכל לעשות רצונם, ואחזיר פניהם ריקם, ואני בעזרת השם ובישועתו כשיתחיל רגלי להבריא אסע יום א' בשבת או יום ב' בלי ספק עם הגויים לבהאליל ונתראה פנים אל פנים ונתייעץ בינינו על מה שיהיה, ומה שיראה לכם נחליט עליו, וה' יודע שתשוקתי רבה על נסיעתכם אלי, ונעביר איזה ימים רבים בישיבתכם. ונשוחח על מה שיש בלב, אך בשביל שיבואו עמכם אנשים, אני מוכרח לנסוע בעצמי ונתראה שם כולנו שעות אחדות. והכל אתם יודעים בטיב הידיעה ואפוכי מטרתא מגן (על חנם) למה לי, ואבקשך לשלוח לי אותם חתיכות זהב. ותודיע לי מה עשית עם השרי"ף ומבקש ממך. שתשדל אחיך ידיד נפשי כבוד הרב שלם אחיך שאני דורש בשלומו, שילך לגוי סי עלי בן מולוד יקבל ממנו המאזנים של אבא זכרונו לברכה שמסרתי לו באותה הנסיעה שהיתה בינינו למכירת הבורית. ואין להאריך כי אם בשים שלום טובה וברכה כנפשכם וכנפש נאמן אהבתכם והוא איש צעיר.

אחרי כותבי בחנות מכתב זה אני הולך להתפלל מעריב והנה בנו של יששכר מסר לי מכתב מן כבוד הרב רבי מתתיה בן זכרי נטריה רחמנא ופרקיה כן יהיה רצון עברתי עליו והבנתי מה שיש בו על ענין הנסיעה והחזרה אצלכם. וראיתי שכבר האמנתם בבני אדם ובשיחתם הבטילה. כאילו אתם אנשים זרים ורק היום הגעתים לצפרו, ואין לכם שום ידיעה והאמת שאתם יודעים הכל בבירור, ואחרי כן אחרי מעריב הלכתי לבקר הילד ורחמא מסרה לי מכתב חתום וסתום מאת כבוד הרב רפאל נטריה רחמנא ופרקיה ושלחתי אחרי ידיד נפשי רבי פנחס אג׳ייני ועברנו על המכתב ומסרתי לו מכתבו של ידיד נפשי רבי דוד נר״ו. ונזפתי ברחמא על מה שלא מסרה לי המכתב, מקודם ואמרה שהמכתב הגיע רק היום ונשכח ממנה היות והחביאתו באבנטה, וכך קורא בכל המכתבים, ותהנו במסיבת סעודת סיום מסכתא שעשיתם ונצטערתי שלא השתתפתי עמכם, אך אנוס רחמנא פטריה. כי היו אצלי אורחים ולא מן הנימוס להניחם ולנסוע. סכום הדברים בחיי מורי ורבותי בדבר הזה שיש בו ספק (אם אחזור אצלכם) שב ואל תעשה עדיף, ומבקש סליחתם על ביטול המחשבה וזה יותר טוב מן בקשת הסליחה שאבקש מכם בעת ביטול המעשה עם קצת צער.

405

התקפ״ה

ב״ה

בג׳ כחדא הוינא ואסהיד קדמנא הר׳ יצחק בכהה״ר רפאל ז״ל ה״ן אביטבול בתע״ג בזה״ל אן קדאמו נשתתפו אברהם ן׳ יהודה ה״ן סיסו והר׳ מימון ה״ן אלכסלאסי הנק׳ אלכסלאסי בשלהי אלול שעבר [1] ע״ז האופן דהיינו אלכסלאסי הנז׳ ימשי יכדם בכפר אלבהאליל ואברהם הנז׳ יכדם פצפרו ושאיין ירזקהום הי״ת יקצמוה חלק כחלק ונזל אברהם הנז׳ לכיס השות׳ הנז׳ חדיד ארבע רטאל ווקייא אלרוב ומברד בסך —בם—דת— ותמנייא ברמא תבאליין וכמסא דסבאכי וסתא גטאווי ועמלו באיין תמש׳ השות׳ הנז׳ ביניהם מזמן הנ״ל ועוד כל זמן די אלכסלאסי הנז׳ כא יכדם בכפר הנז׳ עכס״ע הר׳ יצחק הנז׳ וקבלנוה כדחזי ובאמ״ץ כד הוינא בג׳ כחדא אסהד קדמנא הבחור שמואל ה״ן זכרי בתע״ג בזה״ל אן קדאמו נשתתפו האנשים הנ״ל על האופן הנ״ל וקשרו השות׳ הנז׳ ביניהם בתקיעת כף ככל המפורש לעיל זולת האלתנזול דנזל אברהם הנז׳ למימון הנ״ל מא חצ׳רשי עליהום וגם הר׳ יצחק הנז׳ ברר בעדותו שהשות׳ הנז׳ היתה בתקי׳ כף עכס״ע וקבלנוה כדחזי וחתי׳ הכא תמ״ת והי״ז בששה עשר יום לאדר ה ת ק פ ״ ה ליצי׳ והכל שריר ובריר וקיים.

שלמה בן חותא סי״ט **עמור אביטבול** ס״ט

נכתב מן הצד

(בכ״י הרב עמור אביטבול ז״ל)

1 הוא זמן הפשרה וזמן הג״ד ואיפשר שט״ס הוא ואם אינו ט״ס קרוב להיות מזה ראיה לנתבע שלא היה הכל ריוח שרחוק הוא שיהיה כל הריוח ההוא בימים מספר.

תרגום

כשהיינו יושבים בב״ד של שלש העיד לפנינו הר׳ יצחק בן כבוד הרב הגדול רבי רפאל זכרונו לברכה המכונה בן אביטבול בתורת עדות גמורה בזה הלשון שבנוכחותו

נשתתפו אברהם בן יהודה המכונה בן סיסו והר׳ מימון המכונה בן אלכסלסי הנק׳ אלכסלאסי בסוף אלול החולף על זה הדרך דהיינו אלכסלסי הנזכר ילך לעבוד בכפר אלבהאליל ואברהם יעבוד כאן בעיר צפרו ומה שירויחו להם מן השמים יחלקו ביניהם חלק כחלק והניח אברהם הנזכר לכיס השותפות הנזכרת ברזל ארבעה רטל ועוד שלשת רבעי אוקייא, והפצירה בסך —בם—דת— ושמנה סירים בלויים וחמש נסכות (חתיכות מתכת של כסף) ושש כסויים, וקבעו שהשותפות הנזכרת תמשך ביניהם מזמן הנזכר ועוד כל זמן שאלכסלסי יעבוד בכפר הנזכר עד כאן סיים עדותו הר׳ יצחק הנזכר וקבלנוה כראוי ובאותו מצב כשהיינו בשלשה העיד לפנינו הבחור שמואל המכונה בן זכרי בתורת עדות גמורה בזה הלשון שבפניו נשתתפו השותפים הנזכרים לעיל, על האופן הנזכר לעיל וקיימו עליהם השותפות הנזכרת בתקיעת כף על כל המפורש לעיל, זולת במה שהניח לכיס השותפות אברהם הנזכר למימון הנזכר, הוא לא היה נוכח, וגם הר׳ יצחק הנזכר ברר בעדותו שהשותפות הנזכרת היתה בתקיעת כף עד כאן סיים עדותו וקבלנוה כראוי וחתמנו כאן שנים מתוך שלושה.

406

התקכ״ז

ב״ה

בצפרו יע״א עברו דברי ריבות בין מכלוף בר דוד ן׳ הרוש ובין אשתו ראשונה רבקה בת החכם השלם החסיד כהה״ר יוסף גבאי זלה״ה ואחיה כה״ר מאיר י״א מדבר בעדה והכניסו יד גויים באמצע ונלאו לפשר ביניהם ולא עלתה בידם ולבסוף נתרצה הבעל ואחיה הנז׳ ונתחייבו בש״ח שיבואו שניהם וידונו פה פאס יע״א וכעת עמדו שניהם לפנינו וטען אחיה הנז׳ שאינו נוהג עמה כראוי בשאר כסות ועונה ועוד שמכה אתה ועל עסק עתה שהכה אותה מרדה והיא עכשיו בבית אחיה, ומכלוף הנז׳ השיב שלא הכה אותה אלא ע״פ מדותיה שהיא מקללת אותו ואת יולדיו בפניו ולפי שהוא כובש את יצרו שלא לקלל את יולדיה ח״ו מפני כבודם לא יוכל להתאפק לסבול קללות לפיכך הכה אותה ולענין מזונות ופרנסה זו כסות המציא לפנינו עדים שהוא זן אותה כראוי לא יחסר כל וכן בענין הכסות לא תחסר כל מנשי בני עירם. ובענין עונה טען בעלה הנז׳ שאדרבא היא מורדת עליו ורוב הפעמים מבטלת טבילתה ולפעמים שטובלת היא שלא בעונתה, וזאת לא זאת שהיא ואחיה הנז׳ מכניסים יד גויים באמצע להשלים ביניהם ולהכריחו שיכתוב לה לזכותה קצת מהקרקע הידוע לו ולא עלתה בידם. ואחר שמוע דבריהם ראינו להשלים ביניהם עד״ז והוא שהעדונו ע״ע כה״ר מאיר והיק׳ מכלוף הנז׳ בקש״מ בדל״ב ובש״ח כראוי למה שתועיל ששום אחד לא יכניס יד שום גוי מאילי הארץ באמצע ואיזה מהם שיעבור ויכניס יד גוי באמצע ושכנגדו יברר זה בעדים ויברר ג״כ שהפסידו ממון אזי ידונו ע״ז בעירם או שידונו פה פאס יע״א ובכח הקו׳ ושבו׳ הנז׳ נתחייב מכלוף הנז׳ שמהיום הזה והלאה יתנהג עם אשתו הנז׳ כהלכת גוברין יהודאין בשאר כסות וכו׳ ושלא יכה אותה ואם היא קללה אותו או את יולדיו בפניו שיעמיד עליה השכנים עדים שיתרו בה משם בדי״א שאם משם והלאה תחזור עוד לקלל שתצא ממנו בלי כתובה ויכתוב בעלה התראה זו ואם אח״ז עמדה בקלקולה ידונו ע״ז בעירם או אם יתרצו שניהם יבואו וידונו פה פאס יע״א וגם היא מהיום הזה והלאה תהיה נוהגת עם בעלה הנז׳ כבנות ישראל הצנועות לענין טבילה בזמנה ואם ח״ו עברה ע״ז תספיק עדות הנשים השכנות בענין זה וידון עמה ע״ז בעירם או

במקום שירצו שניהם גם בכח הש"ח הנז' נתחייבו כהר"מ ומכלוף הנז' להיות נוחים זה לזה ששום אחד מהם לא יהיה מוחה ומעכב על חבירו בהיותו משתדל באיזו עדות שלא יעכב ע"י עדים שלא להעיד ולא ע"י הסופרים ומקבלים העדות שלא לחתום והודה עה"כ כהר"מ ומכ' הנז' שטר מוחזק וכו' וג"ה בקוש"ח בא"ה בעישור אמצעי לחשון שנת תקכ"ז לפ"ק בפאס יע"א וקים.

שמואל שאול אבן דנאן ס"ט

נעשו ב' גופים וזהו שינתן ביד כהר"מ הנז'.

407

התרכ"א

בע"ה

האור כי טוב אור היוצא מן העין חיבת עין ימין עינא וליבא, רב חביבא החכם השלם והכולל בישראל להלל הדו"מ כמה"ר מתתיה אבן זכרי ישצ"ו.

אחדש"ו כדחזי האלף לך שלומות, שכולם מתאימות, בא האות לפכוחי צערא ציעורי"ם דרבנן, מודעת זאת כי על עיני העדה החובה מוטלת ורמיא וברי בחיובא לנטות שכמם לסבול טורח ומשא וריב העדה בהצותם, ולנחותם ולהטותם באמירה רכה להסיבם מדרך העקומה לדרך הפשוטה ואל יצטער כת"ר על שגילו מה שהיה טמון בלבם כי אין כל חדש וכי ח"ו אלמלא לא ראית לא האמנת אומרם גדולה שנאה וכו' [1] ולדעתי אנוסים הם מצד היצר המפתה למאוס בטוב וכו' וזו ראיה כי טובים דודיך [2] מצורף לזה כי אין השנאה עצמית אצלם כי אף השונא ת"ח רוצה וחפץ שיהיה בנו ת"ח ואין אדם דורש רעה לבנו באופן כי כך חובתינו ללמד עליהם סנגורייא ולבקש מטו מבעל הרחמים שלא יענשו בסבתכם ה' צבאות יגן עליהם ה' צבאות יגן עליכם [3] ה' צבאות יגן עלינו, וידענו בבירור כי כ"ז גרם לכת"ר מצד דמוכח ליהו במילי דשמייא וכבר מלתיהו אמורה [4] ואעפ"ך אל יקוץ כת"ר מן התוכחת הוכיח תוכיח עד הכאה וכו' [5] ואל יתיאש כת"ר שלא יקבלו כי בטוחים אנחנו בשורש הקדושה כי יעשה פרי הלולים ויפתחו אוזנם כאפרכסת לשמוע דברי חכמים לא נצרכה אלא לקבולנהו בשמחה ושב יעקב ושקט ושאנן ואין מחריד ואף כי לעת כזאת הוא שנוי בעיניהם והגדילו בשנאתו מצד שהוא ת"ח כי בודאי אלו היה משאר המון העם הא פשיטא שכבר התווכחו עמו ועבדי פייסא, אבל מצד שהוא ת"ח מצאו מקום לגלות שנאתם ומצא מקום היצר להשלים מבוקשו אבל בטוחים אנו כי את והב בסופה מצד הכל חוזר אל השורש הטוב וזרוק חוטרא [6] תוכיח והכל סובב על קוטב א' כמדובר וכתבנו דברים אלו לכת"ר להפיס דעתו מעט ולפכוחי צערא פורתא אבל ידע כת"ר נאמנה כי הרבה נצטערנו בצערו של כת"ר מצד הבזוי והפגם המגיעו מהנהו וכו' ואל יחוש כת"ר לדבריהם כי הכל לפי המבייש ואל יעלה על דעת כת"ר שלא חששנו לכבודו ודין גרמא ששתקנו לא כן אלא הטעם הוא משום שקיימנו בעצמינו הוו מתונים כי רבים עתה ע"ה והאנשים האלה לא קבלו תוכחת וראינו כי נשתקע במוחם אהבת הניגוד והקינטור רח"ל מהאי דעתא ה' יסלק שנאת חנם מבינינו ומבניהם ויפרוש סוכת שלם עלינו ועל כל עמו ישראל, מעתה

1 פסחים מט: 2 שיה"ש א ב. 3 זכריה ט טו.
4 כתובות קה: 5 ערכין טז: 6 ב"ר ספנ"ג.

אנו מבקשים מכת״ר בוא יבוא ברנה לשבת עמנו ימים או עשור ונתעלסה באהבים נגילה ונשמחה בו בתורתו ויפכח צערו מעט בוא ברוך ה׳ למה תעמוד במקום שאין להם חפץ בך ובדכוותך לעת כזאת עד אשר ישובו ואמרו גלכה ונשובה ושחרו פניכם בעשר חלות׳ ושבתם לשלם ברחימותא ובחביבותא כאשר יאות ואין להאריך כ״א בש״ש טובה, כצמח השדה רבבה, כנפשך שובעך וננא״ה דוש״ו החו״פ פאס יע״א בס׳ ויקח קרח מש׳ ש ל ם ר ב ל א ו ה ב י ליצירה. אבנר ישראל הצרפתי סי״ט ישצ״ו

קול הנער מתחת לאר״ש דברי שלם לאחי נוע״ם ואחי טו״ב ואותה אנו מבקשים יבא נא הוד אלינו מקבלה ואילך כי שמעתי שהוא שרוי בצער ולפכוחי צעריה בא יבא ברנה ואולי עי״כ יתנו לבם לשוב ושב יעקב והיו לאחדים בשלם ובמישור ואין להאריך כ״א בשוט״ו שירבה כנה״ר ונפש נא״ה והוא הצעיר.

שלמה אליהו אבן צור סליט״א

408

ב״ה

יום ה׳ בשבת ס׳ כי תשא את ראש בני ישראל.

פרי מפרי וגידולי תרומה מעשר מן המעשר ידי״ן החכם כהה״ר יהושע אבן זכרי נר״ו יאיר כאור החמה שבעתים כי״ר.

אחד״ש כהוגן וכשורה, ושלם רב לאוהבי התורה, מאתי אני החותם ומגברא רבא ויקירא ידי״ן כהה״ר משה נר״ו אענדנו לראשי כתר ועטרה, סיבת שורותים אלו יצהירו אל עבר פניך להודיעך איך הגיעני כתב גלילי אצבעותיך הנעמים ואעלוז המון רבה, כשמחת בית השואבה, וכשמחה בקציר, סופ״ת השי״ר [1], כי זה כמה נכספתי לראות כתב קדשך ולא ראיתי עד היום הזה אמרתי אך זה היום שקוינוהו מצאנו ראינו ושם נאמר אודות העץ של יאבלוז(?) שהוא טוב וכו׳ אך את הבדיל שבוע הבא בע״ה אני שולחו לאחי נר״ו ואין להאריך כי אם בשלומך כ״ד אחיך מקוה רחמי יוצרו.

שאול בכמוהר״ר מתתיה סירירו יס״ט

ואחרי כתבי שלא נמצא בדיל אינה ה׳ לידי מעט מזער ויגיע לך עם מוביל כתבא ואם המצא ימצא עוד שום בדיל יעלה ויבא ויגיע לאחי נר״ו ועשית כאשר דברת אלי בדברי קדשך אל תפל דבר מכל אשר דברת וזה חסדך אשר תעשה עמדי שעם כל שיירא ושיירא תשלח לי אגרת שלומים להודיעני איך שלומך וש״ש איש צעי״ר. שאול סירירו יס״ט

409

התקמ״ח

ב״ה

טופס והעתקת שטר מחאה נדרשנו להעתיקו במאמר בדי״א לצורך איזה סיבה וז״ן אב״א תב״ת בלי תו״מ באו לפנינו אח״מ הר׳ משה בה״ר מרדכי ה״ן אלבאז ס״ט והי׳ אהרן בן הר׳ יעקב הכהן מדברים וקובלים בעדם ובעד כל כללות הקהל יש״ץ קהלינו ק״ק צפרו

1 מלכים ב׳ ד׳ לח. שפת הסיר להעמיד הסיר במקום מושבה. ובאה המליצה סופת סוף הזמן של קטיפת הפרי, וסיר מלשון שירה, הגיע זמן לשורר על קבלת המכתב.

יע"א על הי' מכלוף בן דוד ה"ן הרוש שעמד ובנה חנות אחת סמוכה לחצר הנק' ע"ש כהה"ר מימון אספלייא במבוי שהרבים בוקעים בו ומשתמשים בו ג"כ החצירות הסמוכות ונראות באותו מבוי אותה שלא כרצון בני כרצון בני קהלינו והרי הוא מחזיק ומשתמש בה בגזלנות והאידנא לא איתדר לנא למיתבע ליה בדינא מחמת איזה סיבה הנודעת לכל ובכן הרי אנחנו עושים מחאה גמורה כדת וכהלכה בפניכם שבזמן שיזדמן לנו או לב"ך לבנינו ולבני בנינו עד עולם למיתבע ליה בדינא או לב"ך אנחנו או ב"ך וכו' תובעים אותו ולב"ך ומוציאין בלעו מפיו והדרא ארעא הדרי פירי שמיום הוסדה ועד זמן שיכשר לתובעו ולראיה שכך מיחו וקבלו בפנינו בעדם ובעד כל כללות הקהל כתבנו וחת"פ והיה זה בסיון ה ת ק מ " ח ליצי' פה צפרו יע"א והכל שריר ובריר ויציב וקיים.

שלמה אביטבול נר"ו **אברהם בן יעקב אציני נר"ו**

וס"ל נמ"ך וצ"ל שהמחאה הנז' היתה קודם שיחזיק בה אפי' שנה אחת שכך ידענו נאמנה ולראיה חת"פ בזמן הנז' שנה הנז' וקיים וחתומים ע"ז החכמים הנז' ונתקיימו לנא חתי' כדחזי.

וע"ג המחאה הנז"ב ודאי מועלת ואף אם ימים באים ויטעון שקנה מאת הקהל אין טענתו טענה בלא ראיה ועדים ואף שעברו ג"ש מהמחאה ידוע הוא שאין מחזיקין בנכסי קהל וכ"ש זה שירד לה בגזלנות ובאלמות ולכן דינא הוא דכל אימת דאיתדר ליהו לקהל הדרא ארעא והדר פרי כפי מה שיחייב הדין וח"ף בתמוז ח"ן לפמ"ה.

יקותיאל בירדוגו נר"ו **רפאל בירדוגו נר"ו** **ברוך טולידאנו נר"ו**

וס"ל נמ"ך הדין דין אמת שכל זמן שירצו הקהל לסלקו הרשות בידם ואפי' אם לא היתה המחאה הנ"ב שהרי אין מחזיקין בנכסי קהל ויד הקהל על העליונה אם ירצו לשום לו ההוצאות וידו על התחתונה או ליטול עציו ואבניו וכמ"ש מרן סי' שע"ה ס"ו ועיין מ"ש שם באר הגולה בשם הרשב"א והר"ן ז"ל ולראיה ח"פ בזמן הנ"ל וקיים וחתומים ע"ז החכמים הש' הדו"מ כמוהר"ר שאול סירירו נר"ו וכהה"ר יהודה בן עטר נר"ו וכהה"ר רפאל דוד בן עטר ונתקיימו לנא חתי' כדחזי וקיים.

ישראל יעקב עולייל סי"ט **יוסף בכהה"ר יהושע בן זכרי סלט"א**

וס"ל נמ"ך הדין דין אמת שכל זמן שירצו הקהל לסלקו הרשות בידם ואפי' אם לא היתה המחאה הנ"ב שהרי אין מחזיקין בנכסי קהל כמ"ש מורם בחומ"ש סי' קמ"ט סל"א משום קדרא דבי שותפי כמ"ש הש"ך ס"ק ל"א ולראיה ח"פ בזמן הנ"ל וקיים וחתום כהה"ר רפאל אבן צור נר"ו ונתקיימו לנא חתי' כדחזי וחתי' הכא תמ"ת והכל שו"ב וקיים.

שלמה א"א מימון נ"ע אביטבול **רפאל אביטבול סי"ט**

הדין דין אמת כמש"כ ולראיה ח"פ טיטואן יע"א בשלהי אלול המרוצה שנה הנ"ב.

ע"ה משה הלוי ס"ט

410

ב"ה

שלשלת יוחסין, גזע ישישים, קופה של שרשי"ם, החכם השלם הגזבר הנאמן כהה"ר מתתיה בן זכרי נר"ו אלדי אברהם בעזרו כי"ר.

אחדש״ו מאהב״ה ונפ״ק בעות״ר וחי״ן ור״ש לאח טוב לי מרגלית טובה החכם השלם כהה״ר רפאל משה אלבאז נר״ו ור״ש לבחירי רצתה נפשי האהוב הנאמן החכם השלם כהה״ר יעקב אדהאן נר״ו ור״ש לאיזי וחביבי חביב עד לאחת החכם השלם כהה״ר אליהו הרוש נר״ו ור״ש לבסימו דרוחין החכם השלם כהה״ר אהרן אפרייאט נר״ו ואחרון חביב אהוב ונחמד החכם השלם כהה״ר יהושע ישועה אזולאי נר״ו ור״ש לכל הת״ח האהובים הנעמים אתה ה׳ תשמרם וכצנה רצון תעטרם כי״ר.

האות כי טוב למרס בדם האהבה ולהודיע לידיד אין יום א׳ בש׳ תלאקא בייא ידידינו אהובינו החכם השלם וכללא הוא כהה״ר אבנר הצרפתי נר״ו ורגבני נכתבליך בריווא עלא דמת ידי״ן החכם השלם כהה״ר אליהו בטאן נר״ו ההולך קדמת אשו״ר למח״ק ומחמת ידי שמעת באיין ידידינו ועט״ר כמוה״ר עמור נר״ו ראקד ה׳ ישלח לו רפואה שלימה כי״ר וכונת בעוונות עקלי טאייר ממש בלי גוזמא קולתלו מא ימסיס יום ב׳ חתא תזינא סי בשורה טובה עלא דמת כאי עמור הי״ו ואח״ך ימסי ותלי״ת כן היה ואוצלתנא בשורה טובה הקב״ה יכמל בלכיר ווישמענא עליה בשורות טובות למ״ש ורזעלי יום ד׳ נכתבלו וכליה כא נערף אדוחק דייאלכום. ותאמארא דייאליך וואלאכין לית דין צריך בושש ודוחק הזמן גרם לו ונתין ועשית כחכמתך ולפום צערא אגרא וכא נערפיך ש״ל באיין זריז ונשכר וידעת את אשר תעשה לו כי איש חכם אתה לא נצרכה אלא להעדפה ועלא דמתו מא נחתאז שבח מא נקוליך למפורסמות א״צ ראיה ואל ש׳ יהיה בעזריך כה דברי אחיך נדון ביוצא חוץ למקומו והוא איש צעיר.

ע״ה רפאל מאמאן ס״ט

תרגום

...והפציר בי לכתוב לך מכתב המלצה על ידיד נפשי החכם השלם כבוד הרב רבי אליהו בטאן נטריה רחמנא ופרקיה הנוסע אליכם, ובשביל השמועה ממחלתו של ידידינו ועטרת ראשינו כבוד מורינו הרב רבי עמור נטריה רחמנא ופרקיה ה׳ ישלח לו רפואה שלימה כן יהיה רצון והייתי בעונות רוחי מרחפת עלי ממש ובלי גוזמא, אמרתי לו שלא יסע יום ב׳ עד שנתבשר בשורה טובה אודות החלמת אחי עמור ה׳ יחייהו וישמרהו. ותהלות לאל יתברך כן היה הגיעה בשורה טובה הקדוש ברוך הוא ימשיך בבריאותו וישמענו עליו בשורות טובות למען שמו, וחזר אלי יום ד׳ בשביל המכתב. ואם שלא נעלם ממני דוחקכם וטפול המאומץ שלך, בכל זאת אין להשהות ענין זה. ודוחקו גרם לו ואתה תעשה כחכמתך. ולפום צערא אגרא. ואני יודע אותך שבח לאל, שאתה זריז ונשכר וידעת את אשר תעשה לו כי איש חכם אתה לא נצרכה אלא להעדפה, ועליו אין לי מה להרבות בשבחיו כי למפורסמות אין צריך ראיה, ואל שדי יהיה בעזרך, כה דברי אחיך נדון ביוצא חוץ למקומו.

411

אור״ו מרא״ש שער רישיה עד טופרא דביניתיה, בכוליה תלמודא איתיה, נפישא חביבותיה, רואיו יקי״רוהו באמת אמרו הנמצא כזה, חכם עדיף מנביא וחוזה [1], מזה בן מזה, ראה זה

1 ב״ב יב.

חדש, אב בית דין מקודש, וכל העם עונין אחריו מקודש מקודש [2], כמוהר"ר עמור אביטבול י"יי כיר"א.

יש עבד שנותן שלם אכרעא ברך כוליה גופאי הוקשו רישא לסיפא וגופא בתר רישא מגרר גריר בפישוט ידים ורגלים אחרי קומי מכרוע אני ארבה נעתרות נשיקות רגלוהי דבר נש דדמי לבר אלהין ואני תפלה מצי"ל אנ"י למען תחיה רבות בשנים, מרוב הונים ותפארת בנים, כיר"א.

אות לטובה להגיד כי ישר להוציא דיבת הארץ להטיל בה מום וגנאי וגנו"תי על העיר הזאת [3] אוכלת יושביה אוי נא לה אמרה רקת [4] ריקנית מכל טוב משונ"ה נחל"ה זו אישתנית לגריעותא כי הפכה עורף לאמונים על תולע, יצא מן הכלל חד מנן המיוחד עמיתינו בתורה הנפש והבשר כוליה גופאי שדעתו יפה שכל זך ונקי אהוב טהור לב שמימיו חדים וקלים חריף ושנון כמה"ר אליהו ה"ן בטאן אתה קדוש תומך ועודד ברכי דרבנן תומכיהו עודדהו אין מזהירין לנזהר וא"ש כה אמר העלם

אבנר [הצרפתי] סי"ט

412

בע"ה

ידידינו אהובינו מחמד לבבינו כל יקר ראתה עינו הח' הש' זר"ק הדו"מ כהה"ר רפאל משה אלבאז יצ"ו ושני לו בקדש אהוב נאמן נטע נעמן הח' הש' זר"ק הדו"מ כהה"ר יקותיאל אלבאז יצ"ו כי"ר.

אחדש"ד מאהב"ה ונוה צדקים יבורך כי"ר אות לטובה עלא סבת האד ליהודי יוסף ן' לילתי די נתומא חאדרין ויכון נעלב האד לעלבון כלו די כתבתו פיידו ואחר עמל וטורח עאד נתרצה לדיך לכתבא די פיידו וליום די נתומא כא תערפו אלחק וכא תכונו מצילים עשוק מיד עושקו תופקו עלא האד אדלם מאסי בעל דבר הווא די דלמו נתומא די כא תערפו מהות הענין באיין לאצל די האדסי הווא גלב כידוע לכל וזידתו סארעתוה באיין כאה מא רדאסי להאדסי וחייבתוה על אסהווא די קאל ידי"ן כה"ר חיים אליהו יצ"ו האדסי מאהוסי דיאלכום מאסי נסדקו המבדיל פחאל אסרע דלגוים אנא ביעת ומראתי מא באעתסי מאחר די רפד אחריות סתם הווא יחתאז ירדיה זאת ועוד בפי' אתמר באיין כאי ענדו ארבע וביני לבינו והאדסי סופר ועד כא יסהדו ביה וזאת ועוד גיר מסא לספרו וקאלו עלאס מא כאן עכוב ובעדן יקול מא כאברוס יחדאז יקבל חרם לא הווא ולא כאה, הווא יקבל חרם באיין מא קאלהאסי לכאה. וכאה יקבל חרם באיין מא סמעסי האד לפצאל מן אזולת ודלעילא מנהון הווא מנור מא תרסמו לחוואנת והווא חאדר מנוראה ביומאיין עאד קאם יכון מערער וסבר וקבל ורבי חיים אליהו פחרם יקול באיין האד לעיכוב מאסי הווא די עלמו דהשתא לעיכוב מצדו והאדיסי כלו לא ארסם דלחואנת די כאן פנהאר ולעיכוב פנהאר ולא לכלאם די קאל קדאם אסופרים באיין כאיי בינו ובינו ראה כולסי בקבלת עדות ענדי מכתוב ונחבכום תציפדו עלא ידי"ן ר' חיים אליהו י"ץ ותעטיוה יקרא האד לברא וקולו לגלב די גלב עלא יוסף אנא בע"ה מא יסיבסי

2 ר"ה כד.

3 מלכים ב יט לד והמליצה כאן מלשון גנאי. 4 מגילה ו.

יגלב עלייא ולא יעמלסי פבאלו יעמל סי זאייד אוו נאקס מן גיר די פדיך לכתבא בשום אופן ולהווא דטכאכין דצלא די פוק לחואנת יחתאז יעטיה לחוואנת וראה עבא מן באב אדאר שבר ונץ האני מתרה בו בעדן יבניה נהדמו ולחאנות אתאלתא מא תכון גיר פמודע באב אדאר ולבוויתא אסגירא מא יכונסי מרבה דיורין ולארד דסוק מא ירפד מנו חתא סי די כא יקול באס יכמל י״ב זרתות ולחלקא תכון בסבאיך דלחדיד מן פוק ומן ספל וכולסי האני מתרה בו אידא מא עמלו סי ראה יהדם כולסי וירזע יבניה והאדסי עליכום רמי חיובא באס מא ידלמסי ואחד אזקן וכשר פחאל האדא והאדסי באס כא תעמלו חילול ה׳ ב״מ וכא תעמלו פתחון פה באס יקולו אנאס האדא מא עמל דיין אס יעמל גירו ועלא האד ליהוד עלאס קאלו חז״ל פתח פיך לאלם להציל עשוק סאעא נתומא מא כא תחבוסי לחק, לחק דלחכם יחתאז יכון מהודר בזאף ודלעני כיף מא טען עליה חייב אשע״ך נחבוכום תוקפו לחק די האד לעלוב ומא תכלווהסי יתעדא עליה ואידא נתום מא חבסי יסמעלכום יזי להנא יעמל מעאי דית״ש ושכמ״ה וא״ש.

ע״ה **מרדכי אפלאלו** יס״ט

תרגום

אחרי דרישת שלום כבודכם מאהבה ונוה צדיקים יבורך כן יהי רצון, אות לטובה. אודות היהודי יוסף בן לילתי, שאתם נמצאים במקום, ויהיה נעלב עלבון כזה כמו מה שכתבתם בידו, ואחר עמל וטורח נתרצה לכל מה שכתוב בידו, והיום שאתם יודעים את האמת ובידכם להציל עשוק מיד עושקו, תעמדו מנגד על העול, ולא בעל דבר הוא המעליב אותו אלא אתם שיודעים מהות הענין שכל זה הוא נצחון כידוע לכל. ועוד דנתם אותו שאחיו לא נתרצה לכל זה. וחייבתם אותו על מה שתובעו חנם ידיד נפשי כבוד רבי חיים אליהו ישמרהו צור ויחייהו, המעשה הזה לא ראוי לכם, וחס ושלום אנחנו מגיעים המבדל לדין שדנים הגויים, ואומרים ״אני מכרתי ואשתי לא מכרה״. מאחר שקבל עליו אחריות סתם הוא חייב לרצות אותו, זאת ועוד בפירוש איתמר שאחי יש לו רביע וביני לבינו וסופר ועד מעדים על זה, זאת ועוד כשהלך לצפרו ואמר לו למה לא היה שום עכוב, והגם שהוא טוען שהעלים ממנו ולא הגיד לו. חייב לקבל חרם הוא ואחיו, הוא יקבל חרם שלא אמר לאחיו, ואחיו יקבל חרם שלא שמע מהפשר הזה מהזולת, ועל הכל אחרי שנרשמו החנויות בנוכחותו, אחרי יומיים בא לערער וסבר וקבל.

ורבי חיים אליהו בקבלת חרם ישבע שהעכוב לא בא ממנו והוא לא הודיע עליו, והעכוב בא מצדו, וכל זה הרישום של החנויות שהיה ביום אחד, והעיכוב ביום אחר, ולא כפי מה שאמר אצל הסופרים, שענין אחי ביני ובינו, הכל כתוב אצלי בקבלת עדות, ואבקש שתשלחו על ידיד נפשי רבי חיים אליהו ישמרהו צור ותמסרו לו מכתב זה לעבור עליו, ואמרו לו שהנצחון שנצח יוסף, לא יוכל להרכיב עלי ולא יעלה על דעתו שיוסף או יגרע, יותר ממה שכתוב באותו שטר, ואויר האצטבאות של בית־הכנסת שעל החנויות חייב לזכותו לבעלי החנויות, וכבר לקח מן פתח החצר זרת וחצי, והריני מתרה בו, שגם אם יבנה אותו אבוא ואסתור מה שבנה, והחנות השלישית לא תהיה רק במקום פחת החצר, והחדר הקטן, לא ירבה על ידיו דיורין, ורצפת הרחוב לא יקח ממנה ולא כלום. יען שהוא אומר שישלם י״ב זרתות, והארובה תהיה ברשת ברזל למעלה ולמטה, ועל הכל אני מתרה בו שאם עשה, מה שלא ראוי לעשות עליו להרוס ולבנות. וכל זה עלכם החובה. שלא יעשוק איש זקן וכשר כיהודי הזה. וכל מה שאתם עושים, אתם מחללים את ה׳ בר מינן

ונותנים פתחון פה, להמון העם שאומרים ראו מה עושה הדיין, ומה יעשה ההדיוט, ועל היהודי הזה אמרו חכמים זכרונם לברכה פתח פיך לאלם, להציל עשוק וכו׳, אך אתם מתרחקים מן הצדק. הצדק של תלמיד חכם במשפט צריך להיות מהודר, ושל העני כל מה שיטעון עליו יחייב אותו, אשר על כן אבקש מכם להוציא לאור את הצדק של העלוב הזה, ולא תניחו מי שיתגבר עליו, ואם לא רצה לשמוע לכם יבוא לכאן לעמוד עמי לדין תורה שתתעלה.

413

בני ואו״ע רפאל מאמאן יש״ץ אכי״ר.

אחדש״ו מן ענדי אנא לכאתם לספל נס״ע וס״ע וומך מב״ת וס״ע... צארכום זמיע ועמך יס״ע ועלא צארהום, תעלם באיין וסלוני ב׳ בראוואת די כתב יד״ן כמה״ר שמואל אלבאז לימן יכון סלאמי וערפת סאיין ענדכום ולדאבא תעלמו באיין לפלשתים די כונת נסנא זאוו ומא זאבוסי לבהאיים לאיין מא חבוסי ירדולהום קאלולהום די ענדכום מא תעמלו עמלוה ומסאוו יקיימו לגיתא די כותהום באס ידארבו וסאפדו ללקאייד וקאלולו חנא באקיין ראפדין וידא מא כדנאסי נעטיוו מן ענדנא וקולתלו אנא מא נגלסי שעא פרדייא האדא זהד פדייאר אנאס וקאלי לא קסבר עלייא גיר ללכמיס אידא כלטו לבהאיים כייאר מא כאנסי נסאפדך גיר עלא כאטרך לדאבא בעה״ו יום א׳ ולא יעבור רא חנא נזיוו אם יגזור ה׳ בחיים באס אמא כאן וחנא מטררחין מא כאסנא גיר די כסנא מן אוזהכום ודי כא תקולי באיין לוכאן זית כלאס אנא כרהת למזייא אס עמלי חתא גלסת הדא סהר וסי ולאכין נטלבו להאל ית׳ יחשב כלסי מן כפרת עון ויאמר לצרותינו ולצרות עמו ישראל דיי אכי״ר ודי כא תקולי עלא דמת למסייא בלגור ואס אנא חבת בכטרי נמסי ללברד ולאכין קאלך תמסי מעאיי ותמא תקבט מתאעך ולא תעמלו בלכאטר דייאלכום כיר ומא יעמל האל ית׳ לכיר אנא קאבט בהאל ית׳ והבוטח בה׳ חסד יסובבנו וראני וסית סי לחסן ולחאז יקול ללקאייד יכתב ברא ללקאייד להנא יסאפדני דגייא וויעטיהאלכום נתום סאפדוהא ליידי... בעה״ו גיר יגוז ראני נזי ולאכין מא כסרתוסי עליהא אידא עטאלי סי ברא סאפדוהא וידא מא... כלאס ודי יכסכום סאפדולי עליה לפאס בעה״ו וש״ר. ע״ה חיים אהרן סיי״ט

תרגום

אחרי דרישת שלומך וטובתך, ממני אני החותם מטה אדרוש בשלומך, ודרישת שלום לאמך. מנשים באהל תבורך, ודרוש בשלום... המשפחה בכלל, והדוד דורש בשלומך ובשלום משפחתו, תדע לך שהגיעו לידי שני מכתבים שכתב ידיד נפשי כבוד הרב שמואל אלבאז, שאני דורש בשלומו. וידעתי את כל המתרחש אצלכם, וכעת תדעו שהפלשתים שהייתי מחכה להם, הגיעו ולא הביאו הבהמות כי לא רצו להחזירם, ואמרו להם מה שבכחכם לעשות עשו. והלכו להזעיק אחיהם להושיעם ולהלחם בעדם, ושלחו אחרי השר ואמרו לו שהם עוד עומדים להציל, ואם לא יוכלו יתנו מנכסיהם, ואמרתי לו אני לא אוכל לשבת עוד מספיק לי להתארח אצל בעלי בתים. ואמר לי תחכה רק ליום חמישי אם יגיעו הבהמות מה טוב ואם לא אשלחך בשלום כרצונך. כעת בעזרת השם יום א׳ ולא יעבור אנחנו באים אם יגזור ה׳ בחיים איך שיהיה, וברוך ה׳ לא חסר לנו כל טוב, מה שחסר

לנו רק לראות פניכם היקרים. ומה שאתה מייעץ לי לבוא, האם אני מתנגד לזה, מה קרה לי שישבתי כאן זה יותר מחדש. על כל פנים אבקש מה׳ שיחשוב הכל לכפרת עון ויאמר לצרותי ולצרות עמו ישראל די, אמן כן יהי רצון, ומה שאמרת על הנסיעה? האם אני רציתי בכך לנסוע למקום קר, ובכל זאת הוא אומר שתלך עמי ושם תקח רכושך. ומה שתעשו ברצונכם הוא טוב ומה שיעשה האל יתברך הוא מבורך, אני בטוח בהאל יתברך והבוטח בו חסד יסובבנו, וכבר צויתי סי לחסן ולחאז שיגד לשר שיכתוב מכתב לכאן שישלחני מהר, המכתב ימסור בידכם ואתם תשלחוהו לידי... בעזרת ה׳ אחרי שיעבור אני בא, ובכל זאת המכתב שיכתוב אם לא יועיל לא יזיק אם יתן מכתב שלחוהו, ואם... מספיק, ומה שיחסר לכם שלחו לי לספק לכם מכאן פאס בעזרת השם ובישועתו ושלם רב.

414

התרפ״ז

היות אמו״ץ כי מזה זמן לא כביר עלתה לפנינו צעקת נאקת אחינו עדת המערביים תכב״ץ אשר בתוככי ירושלים תובב״א אודות קופת יחזקאל הנביא זיע״א אשר היא היום תחת פקודת משמרת הגבאי המפואר הרב ישמ״ח עובדיה יצ״ו שכבר החזיקו לקחת ממנה הרביע, ועתה הפעם הם אמרו לבתר אותה בתוך עם אחינו עדת הספרדים תכב״ץ מפני העול הכבד המוטל עליהם מאחינו בני מארוקו הנספחים עליהם יום יום וענייך קודמין, ובחורף שעבר נועדנו יחד עם הו״ר העיר ויחידי קהלנו יצ״ו על דנא פתגם, ועלתה ההסכמה שהכסף המתוכן ע״י הרב הגבאי הנז׳ בעת ההיא יתחלק בניהם ע״פ החלוקה הראשונה, ומשם ואילך כל מה שיפול לקופה הנז׳ הן ע״י הרב הגבאי הנז׳ הן ע״י זולתו עד כל ימי הארץ יתחלק בין שתי העדות הנז׳ בשוה חכ״ח יאכלו, ולראית האמת והצדק שכן הסכמנו הסכמה חלוטה בל תמוט עולם ועד ח״פ צפרו יע״א בשלהי חדש אלול המרוצה דהאי שתא ז כ ר ת י ל ך חסד נעורייך [1] לפ״ק וקיים.

רפאל עמרם מאמאן יש״ץ יעקב הרוש אבא אפרייאט הי״ו שלמה פוני
ע״ה אליהו אסודרי אהרן אזולאי עמרם אג׳ייני ישועה רובין

(—)

מקום החותם

415

התרצ״ג

בעזה״י

אנחנו חבירי הועד חות״מ רינא לפי העת והזמן באיין חנא צריכים נזידו פלגרנא מעא שוחטים לידידינו כמוהר״ר שמעון חיים עובדיה הי״ו, ובעדן הווא מא קבלסי ידכל פהאד סגל, חנא רגבנאה וזיירנא עליה חתא קבל, ודי רססינא מעאה הווא יעבי חכ״ח מעא ארבעא דשוחטים די ענדנא, דהיינו הווא זמעא וידידינו כמוהר״ר אבא אלבאז מי״ו זמעא, וידידינו כמוהר״ר רפאל מאמאן הי״ו זמעא וידידינו רבי חיים עמרם אלבאז הי״ו זמעא וידידינו

1 ירמיה ב ב.

רבי שמעון אזייני הי״ו זמעא, האדא די רסינאלהום עלאס יתמסאוו מליום לקדאם ווידא תזאדת סי זמעא ללוסט, ווידא נקסת סי זמעא תנקס ללוסט, ולרח״ף צפרו יע״א בח׳ כסלו ש׳ התרצ״ג ליצי׳ וקיים.

עמרם אג׳ייני יוסף רחמים שקרון הי״ו יעקב אביטבול די טבאלי הי״ו
שלמה חיים חותא ע״ה יעקב זכרי

(—)

מקום החותם

גם אני החו״מ הסכמתי עם אנשי הועד ישצ״ו על כל האמור ולרח״פ צפרו יע״א בזמן הנז״ל. אבא אלבאז ס״ט

(—)

מקום החותם

תרגום

אנחנו חבירי הועד חותמי מטה ראינו לפי העת והזמן שצריכים להוסיף בבית המטבחים עם השוחטים גם את ידידינו כבוד מורינו הרב רבי שמעון חיים עובדיה השם ישמרהו ויחייהו ואף על פי שהוא לא קבל עליו ליכנס בעסק זה של השחיטה הפצרנו בו והכרחנוהו ליכנס. וזה מה שסכמנו עמו. שהוא יקח חלק כחלק עם ארבעת השוחטים הקבועים שלנו. דהיינו, הוא ישמש שבוע ימים. וידידינו הרב אבא אלבאז השם יחייהו וישמרהו שבוע, וידידינו כבוד מורינו הרב רפאל מאמאן השם ישמרהו ויחייהו שבוע. וידידינו רבי חיים עמרם אלבאז הי״ו שבוע, וידידינו רבי שמעון אג׳ייני הי״ו שבוע, זה מה שסדרנו ביניהם מהיום והלאה, ואם יתוסף ביניהם איזה שבוע יתוסף לאמצע, ואם יחסר איזה שבוע יהיה חסר לאמצע ולראיה חתמנו פה.

416

התקמ״ד

ע״ג המכתב:

בעה״ו

תובלנה בשמחות וגיל אל מול פני המנורה הטהורה הלא הוא החכם
השלם הרב הכולל כמוהר״ר שלמה אביטבול נר״ו
עיר צפרו די פאס יע״א
אמג״ר קרוב״ץ ופגי״ן

בעה״ו

רחוק מעיני קרוב ברעיוני אחי ידי״ן אשר נפשי קשורה בנפשו הלא הוא החכם השלם הרב הכולל החסיד העניו כהה״ר שלמה אביטבול נר״ו מן ענדי אנא נס״ע כמ״ס וסלאם עלא אמי מרתי מב״ת ור״ש לניות ביתך מב״ת ור״ש לבניך הנעימים ישצ״ו ואדוני אבי ישצ״ו מתפקד בשלומכם שירבה ויגדל ואחי ואחיותי ואנשי הבית כולם מתפקדים בשלומכם.

אחד״ש בעד כתבנאלכום ואחד לברא בסדר וירא כל העם וירונו כא נזידולכום האד לברא בסדר שאחריו בשביל שבא למחנינו זה החכם השלם החסיד העניו הרב הכולל כהה״ר אברהם ן׳ זימרא נר״ו וספר לנו כמה ערעורים שעברו בינך ובין הר׳ אהרן אפרייט על אודות

הבית שמכר לו אבי ישצ״ו וספר לנו החכם הנז׳ שהר׳ אהרן הנז׳ מערער על כל נחלה וחלק שיש לאדוני אבי במחניכם תדעו לכם איך היו הדברים בשעה שבא הר׳ אהרן הנז׳ למחנינו זה ושאל אותו אדוני אבי על הבתים והחצרים שהניח לו אביו נ״ע בין במשכונה בין מנחלת אבותיו והשיב לו הר׳ אהרן הנז׳ שלא נשארה שום בית ושום חצר מנחלתו כולם נתאנסו ונטלם שר העיר ולא נשאר לו זולת בית אחת בחצר הידועה לזקנו הר׳ שלמה בן סטרית דוקא ותו לא מדי ומפני זה נכנס עמו בדברים עד שמכר לו הבית הנז׳ בחצר הנז׳ בסך עשרה מתקאלים ולא יזכה במכר הנז׳ הר׳ אהרן הנז׳ כי אם לאחר מיתת אמו בחיי אריכי וכמה עדים העידו בכאן שכך היו הדברים ואם תצטרכו לעדות הנז׳ ועודכם מערערים תשלחו לנו שלוחכם ואנו כותבים העדות של העדים כמו שהיו הדברים ולא בא הר׳ אהרן הנז׳ כי אם ברמאות מפני שעל כל מה ששאלו אדוני אבי ישיב לו שלא נשאר שום דבר כי אם הבית הנז׳ וכפי דבריו של הר׳ אהרן הנז׳ מכר לו הבית הנז׳ וג״כ אמי מב״ת לא סילקה שעבוד כתובתה מעל נחלת אדוני אבי אף מעל הבית הנז׳ אשר ע״כ הוא מתרה על אהרן הנז׳ וגם אנחנו בניו מתרים עליו על אהרן הנז׳ שלא מכר לו שום דבר זולת הבית הנז׳ אם יזכה בה מצד הדין וג״כ אתה תתרה בו ותשו׳ מהרה תצמח עם הבא ראשון איך הוא נוסח השטר שיש בידו לפי שלא ידענו מה כתב בו וכמה רמאים יש בעולם אשר ע״כ תשובתכם מהרה תצמח תכתבו איך הוא הענין ודין ודברים שעברו בניכם מפני שלא רצינו למכור נחלתינו שרצינו לחזור למקום אבותינו בע״ה ולכת״ר החיים והשלם מאדון השלם ומאת עבדו החו׳ פ״ה באגאדיר סדר והזרתם את בני ישראל מטומאתם ובשנת קדמת אשור לפ״ק.

ע״ה ישועה א״א מימון אביטבול ס״ט

ואנא נתני בסלאמי עלא לחאדרא פי קלבי לגאייבא מן עיני אימא מב״ת לדאבא יא אימא מזיית לפכ׳ האדי די עמל חפידך די עשר מתקל די עטאני כברתו בכטר מנהא וג׳אני ברמאות וכא נצקציה ואש בקא שי מן נחלה דייאלי קאלי מא מאזלת גיר דיך לבית די פאש נהייא אמך וקאלי באין נתי מא בקא ענדך חתא פלס גיר הווא כא יפוות עליך די כא תאכל ושראלך ג׳וג׳א די לקראשל די באש כא תעייש ראצך ויקול מא בקא ענדהא משוה פרוטה ולמעלה גיר כא תסאסי פי צ׳ייאר לגוים עלא משיט צוף וקאלי קבט האד עשר מתקאל עטיתהאלך כברתך ביהא הייא ענדי פאש נהייא אכליה בנהא ר׳ שלמה מא יפתש פיהא ולוכאן מא יאנא די כא נקבדלו תלמידים מא יקרי מא יעיש וקאלי חבת אנא נזכא בלבית די פאש נהייא חית כא ננפעהא וצקציתו קותלו מא עטאתך אימא ברא קאלי אנא הווא לברא די כולשי די יקולולכום פי לברא נקולהולכום אנא וגשמני ברמאות דייאלו בעד חבת נמשי לתמא אנא קאלי מא הנאך לאיין תמשי מא בקאלך עלאש תמשי אכליה כוואנך מא יצקציוו פיך אגיר אנא וכתך רצמי ומן נהאר משא כלאנא כא נבכיו בכבארנא בצגארנא עלא למעאווידאת די כאן יעאווד עלא דוחק דייאלכום חתא ג׳א האד לחכם ר׳ אברהם ן׳ זימרא ועאוודלנא עליכום לכ״יר בעדא ש״ל ופרחת אנא ואלדי מאהו פחאל האדאך די נכדני מן כל מאהי ג׳יהא מנכום ומן נחלה דייאלי אוראלי גיר דלאם פאש מא נסאלו ולאיין יקאן נמשי בע״ה מנאיין תעלמוני בוג׳אב לברא נמשי חתא לפאס ותורא מא ננדר אוג׳הו עלא די עמלי ועלא שאיין עאוודלי עמלכום ולאה ילקינא בוג׳הכום עלא כ׳יר ועאפייא ועלמונא בוג׳אב לברא וש״ר.

תרגום

ואני אבוא בדרישת שלום כפולה על הקרובה ללבי ורחוקה מעיני אמי מנשים באהל תבורך, אמא, הנכד שלך בא ופרש מלכודת לרגלי במה שמסר לי עשר מתקאל, ואני טפלתי בו ביותר מהסכום הנזכר, ובא ברמאות ואני שואל לפי תומי אם נשארה לנו איזה נחלה, ואמר שלא נשאר כלום רק אותו הבית שגרה בו אמך, ואמר עוד שלא נשאר בידיך שום כסף לפרנסה. ורק הוא המוציא עלייך במה לאכול ולשתות, והוא שקנה לך זוג מסריק הצמר. שע״י תוכל להחיות נפשיך. והוא אומר שאין לך משוה פרוטה ומעלה. רק מסתובבת על פתחי הגויים, לבקש עבודה לסריקת הצמר, ובקש ממני לקחת עשר מתקאל שנתן לי לכבדני. והאמא שלך היא אצלי. הגם שבנה רבי שלמה, לא שם לבו אליה. ואם אני לא הייתי מטפל בתלמידיו, לא ילמד ולא יתפרנס, ואמר לי שרוצה לזכות בבית שהיא גרה בו, כי הוא המהנה אותה, וכאשר שאלתיו האם אמא לא נתנה לך שום מכתב, ענה ואמר שהוא במקום המכתב, וכל מה שיכתבו לך במכתב אני מוכן להגיד לך. וברמאותו רימני. הגם שרציתי לנסוע אליכם, הוא התנגד ואמר שאין לך על מה ללכת. האחים לא שואלים עליך, רק אני ואחותך. ומיום שנסע הניח אותנו בדכאון נפשי על הסיפורים שספר ועל דוחק הפרנסה שלכם, עד שבא החכם רבי אברהם בן זימרא וספר לנו על הטובה שאתם שרויים בה. ושמחתי אני ובני, ולא כמוהו. שדכאני מכל צד. ממצבכם ומנחלתי. הראה לי רק חושך בכל מה ששאלתיו. וכאשר יהיה באפשרותי לנסוע אליכם כאשר אקבל תשובה על המכתב, אסע לעיר פאס, ותראו שלא אוכל להסתכל בפניו על מה שעשה, ועל מה שהגיד עליכם. והשם יפגישני עם פניכם ברוב טובה ושלום. ותשובה בכתב. ושלום רב.

417

התרי״ט—התר״ך

בע״ה

בתלת כחדא הוינא ואסהדו קדמנא הי׳ יצחק בהי׳ אברהם ה״ן אביטבול ידי׳ אלחדאד והי׳ מרדכי בהי׳ כליפא בן נסים ה״ן הרוש בתוע״ג אין יום שני בשבת חמשה ועשרים יום לחדש סיון שעבר ש׳ הנזל״ק עבאהום הר׳ חיים בהי׳ מסעוד ה״ן אביטבול ידי׳ בן תמאיוסת לכפר תאמזאזית אספלייא לחצר הנק׳ צ׳אר סי׳ בן לחסין בנו די סי׳ מוח׳ בן אלגאזי ובדא חיים הנז׳ יהדים צ׳אר הנז׳ חתא הדמהא כלהא ולאגדא סבחו למעלמין כא יבנווהא וכאן חיים הנז׳ כא יעאוונהום פלבני דצ׳אר הנז׳ וקאללהום אלעדים הנז׳ הוו עלי סהדי אין האדסי די כא נעמל פהאד אצ׳אר אדעתא באס נכון זוכה בחזקת ישוב דייאלהא ואח״ך מנאיין קדאווהא בלבני בנא פיהא חיים הנז׳ אלברג׳ וולקטארא ונקיר אדעתא יכדם פיהא צ׳אר אסאבון ווסקף אצ׳אר כלהא וברו בעדותם העדים הנז׳ אין חיים הנז׳ כאן ידפע מן ענדו אלאזים כלו די באס בנאוו אצ׳אר הנז׳ והאד אצ׳אר הנז׳ די בנא חיים הנז׳ אדעתא דלחזקה כנז׳ האדו הומא אלמצרים דייאלהא סמוכה מצד ימין לצ׳אר סי ן׳ קאצים ומצד שמאל סמוכה אלמעבר די פאס כא יגוז אלמא די פוסט אתסר הנז׳ ואחוריה כלפי צ׳אר סי עלי בוסווסייא ופתח החצר הנז׳ רואה פני החצר הידועה חזקתה לה״ר אליהו צבע עוד בררו העדים הנז׳ בעדותם הנז׳ אין חתא ארווא די הייא סמוכה לחצר הנז׳ בנאהא חיים הנז׳ מן ענדו וקאללהום הוו עלי סהדי אין האד לבני די כא נבני פהאד ארווא אדעתא באס נכון זוכה בחזקת ישוב די האד ארווא עוד ברר בעדותו יצחק העד הנז׳ אין האד ארווא האדי ארבע שנין מ״מ והייא

טאייחא כלל ומרדכי העד השני הנז׳ ברר בעדותו אין האד ארווא האדי תלת שנין מן די בדא ימסי לתאמזאזית והווא כא יערפהא סאייחא חתא די ליום די בנאהא חיים הנז׳ כנז׳ עכס״ע וקבלנוה כדחזי וחת׳ הכא תמ״ג ולראיה ביד חיים הנז׳ ח״פ והיה זה אור ליום אחד בשבת ערב ראש חדש אב ש׳ ט י ר ת כסף לפ״ק אצ״ל שקבלנו עדות העדים הנז׳ לאור הנר כראוי והכל שריר ובריר ואמת ויציב וקיים.

ישועה א״א משה אג׳ייני נר״ו סי״ט י״ץ אברהם ן׳ חמו ס״ט

להיות שבזמן אשר עשה חיים הנז׳ חזקת ישוב הנז׳ בכפר תאמזאזית כנז״ל היה שותף עם הי׳ מימון בהי׳ משה ה״ן חמו ידי׳ אדבדובי ועם הי׳ משה בהי׳ יוסף ה״ן עולייל כאשר הודה בפנינו אח״מ חיים הנז׳ בהו״ג נמצא שעולה להם שליש בחזקת הנז׳ לכ״א והן היום כשהפרידו ערובת שות׳ הותווכו בניהם עזה״ד והוא שימ.כור חיים הנז׳ שליש בחזקה הנז׳ לשות׳ הנז׳ ובכן העי׳ ע״ע בקש״מ בדל״ב ושח״ך כ״א למש״י הי׳ חיים הנז׳ ובכח הקוש״ח הוהו״ג שבעד סך שבעה וארבעים מתקאלים כ״ט שנטו״ק מיד הי׳ מימון והי׳ משה ה״ן עולייל הנז׳ משניהם בשוה גמר ומכר להם שליש החזקה הנז׳ מכי גמו׳ שו״ק כדו״כ במוצאי׳ ומו׳ וכו׳ עם כל שמוש בגג ובית שער אכסדרא ומרפסת הכל כאשר לכל מכר המוכר הנז׳ ללוקחים הנז׳ מתהומא דארעא ועד גבהי שמים לרום בלי שיור שום זכות למוכר הנז׳ ולא לב״ך שכבר סל״ע ורשותו וזכותו וכחו ושעבודו ועצם ורשות וזכות וכח ושעבוד כל ב״ך מעל המקח הנז׳ והקנה וזיכה וריקן הכל לחלוטין וצמיתות ביד הקונה הנז׳ לדורות עולם ומעשה יזכו ויחזיקו הקונים הנז׳ במקחם הנז׳ ז״ג וחזקה גמו׳ לבנות ולסתור וכו׳ ולעשות חו״ר ואין דובר אליהם דבר ועל המוכר הנז׳ לסלק להפיץ ולהדיח כל עורר וטוען ותובע ומשטין ומקטרג ומלגלג מעל המכר הנז׳ ומעל מקצתו סג״ל דנפשיה ודאתי מחמתיה דוקה בהשתדלותו לאחריותו בהונו ואונו עד שישאר המקח הנז׳ מנוקה ומשופה מכל קטרוג וערעור ביד הקונים הנז׳ לדורות עולם וכך אמר המוכר הנז׳ לקונים הנז׳ זילו חזקו וקנו ואנא בס״ד איקו אבתרייכו ואדכי ואשפי ואמריק זביני אלין ועמליהון ושבחיהון דממילא ודהוצאה וצביאו הקונים הנז׳ וקב״ע והחזיקו במקחם הנז׳ כאדם המחזיק בדבר הקנוי לו מד״ת שת״ת והו׳ שטר מו׳ וכו׳ ובאח״ג דנפשיה ודאתי מחמתיה דוקא עליו ועיו״א ועכ״ן מקו״ט שקו״ש כתחז״ל דלא כאס׳ וטו״ד ונ״ה בקוש״ח ככל שטרי מכר קרקע העשוים באו״ה ולראיה עה״כ ח״פ והיה זה בשני ימים לחדש מרחשון ש׳ כ ת ר תורה לפ״ק והכל שריר ובריר ואמת ויציב וקיים.

רפאל משה אלבאז ס״ט ישועה א״א משה אג׳ייני נר״ו ס״ט י״ץ

תרגום

בשלשה היינו והעידו לפנינו היקר יצחק בן היקר אברהם המכונה בן אביטבול ידיע אלחדאד והיקר מרדכי בן היקר כליפא בן נסים המכונה בן הרוש בתורת עדות גמורה שביום שני בשבת חמשה ועשרים יום לחדש סיון שעבר שנה הנזכרת לקמן הסיעם הר׳ חיים בהי׳ מסעוד המכונה בן אביטבול ידיע בן תמאיוסת, לכפר תאמזאזית התחתונה. לחצר הנקראת צ׳אר סי בן לחסן בן סי מוחמד בן אלגאזי והתחיל חיים הנזכר להרוס החצר הנזכרת עד שהורידה כליל. ולמחר השכימו שם הבנאים והתחילו לבנותה, וחיים הנזכר עוזר על ידם בבנין החצר הנזכרת, ואמר להם לעדים הנזכרים הוו עלי סהדי שכל מה שאני עושה בחצר הזאת, אני עושה בשביל לזכות בחזקת ישוב שלה, ואחר כך שנגמר בניינה

בנה בה חיים הנזכר מגדל ובור השריית האפר ותעלה. אדעתא להקים בה תעשיית הבורית וסדר בה תקרה על פני כולה. וברורו העדים בעדותם שחיים הנזכר היה מוציא כל הוצאות הבנין מכיסו ומצרי החצר הנזכרת הם, סמוכה מצד ימין לצ'אר סי בן קאצים. ומצד שמאל סמוכה למעבר המים שבתוך הכפר, ואחוריה כלפי חצר סי' עלי בוסווסייא ופתחה רואה פני החצר הידועה חזקתה להיקר אליהו צבע, עוד בררו העדים הנזכרים בעדותם הנזכרת שגם האורווה שהיא סמוכה לחצר הנזכרת בנאה היקר חיים הנזכר מממונו ואמר להם הוו עלי סהדי שהבנין שאני בונה באורווה הנזכרת אדעתא שאזכה בחזקת ישוב שלה. עוד ברר בעדותו יצחק העד הנזכר שהאורווה הנזכרת, זה כארבע שנים מ"מ והיא תחת ההרס. ומרדכי העד השני הנזכר ברר בעדותו שהאורווה הזאת מזה כשלש שנים והוא נוסע לכפר תאמזאזית והוא רואה אותה תל עפר, עד שכעת בנאה חיים הנזכר כנזכר עד כאן סיימו עדותם וקבלנוה כדחזי.

418

התרכ"ח

בע"ה

להיות שהר' חיים בהר' כליפא הן הרוש והר' מרדכי שנק' ע"ש אביו הר' מרדכי בה"ר אהרן ה"ן אלבאז קנו האלסאקא די טאבא ולכיף לשאת ולתת פה צפרו יע"א מאת הקונים אותה מאת יר"ה ועמד מרדכי הנז' ונשתתף בחלקו עם אחיו הר' אהרן ה"ן אלבאז וכאשר נשארו להם חמשה חדשים לתשלום זמן קנייתם וראו שהיציאה יתירה על השבח הלכו למתא פאס יע"א אצל המוכרים לפייסם לוותר להם סך מה בכ"ח וכן היה באופן שנשאר להם לפרוע בדמי המקנה בחמשה חדשים הנז' סך אלף ושש מאות מתקאלים כ"ט וכל אותם החמשה חדשים היו מתעסקים במכירתה הר' חיים הנז' ובנו הבחור אהרן, וככלות הזמן ירדו השות' הנז' לחשבון מה שבא לכלל גובייגא ליד חיים הנז' עם מה שהוא באשראי אצל הזולת ולא הגיעו אפילו לסך שנושים בהם המוכרים הנז' ובכן עמדו לפני בדי"א ונפלו בניהם כמה הכחשות גם טענו על חיים הנז' אהרן ומרדכי אחיו הנז' איך יתכן שקודם שיוותרו להם המוכרים סך מה בכ"ח אפ"ה היו פורעים הקצבה ומרויחים ועכשיו שנתמעטה הקצבה איך יהיה הפסד ואחר הרבות אמרים ביניהם נכנסו רודפי שלם ופשרו ביניהם שיפרע חיים הנז' סך המקנה הנז' עספ"א ויוסיף לאחים הנז' סך חמשים מתקאלים כ"ט מכיסו וכן עשו ונתחייב חיים הנז' בסך שנשאר אצלו לאחים הנז' בשטר לזמן כמשו"ח בידם ובכן העי' ע"ע בקש"מ בדל"ב ושח"ך כ"א למש"י הר' חיים הנז' וכר' אהרן הנז' לאחר שקבל עליו אחריות הר' מרדכי אחיו הנז' שהוא כעת באהלי פלשתים לרצותו מכיסו אם יערער על הפשר הנז' ועל פיטור השבועה שיבוא זל"ק עד כדי סך חמש מאות מתקאלים כ"ט ובכח הקוש"ח הוהו"ג שלא נשאר להם זע"ז וזע"ז שום תביעה מיום הוסדה ועד עתה לא תביעת ממון ולא תביעת שבועה ק"ו וג"ש ואחרס"ל, מפאת השות' הנז' גם הודו בכח הקוש"ח ופיטר כל אחד מהם נשי חבריו ובניו מכל מין שבועה ק"ו וג"ש ואחרס"ל ומחשש שמא מסר מודעה שום אחד מהם על איזה פרט מפרטי הפשר הנז' לכן הודו בכח הקוש"ח ונתנו רשות גמורה לשלשה מבדי"א להפקיע ולהפקר כל זכות דתימטי לשום אחד מהם מכח איזה מו' או שום דבר המגרע איזה דבר מפרטי הפשר הנז' בכח הפקר ב"ד הפקר גם הודו בכח הקוש"ח וקבלו עליהם הפשר הנז' שפישרו אותם בדי"א בל ימוט עולם ועד כב"ד

של שבעים ואחד ואין רשות לשום דיין ליזקק עוד לדינם ונ"ה בקוש"ח מידם באו"ה ולראיה ע"ה ח"פ והיה זה בשני ימים לחדש אלול המרוצה שנת חמשת אלפים ושש מאות ועשרים ותשע ליצי' והשו"ב וקיים.

ע"ה רחמים יוסף אג'ייני ס"ט רפאל משה אלבאז ס"ט

אנן בי דינא דחתימי לתתא בכח ב"ד יפה אנו מפקירין ומפקיעין כל זכות דתימטי לשום אחד מהאנשים הנז' אשר נקבו בשמות מכח איזה מודעה או כל צד ואופן הגורם שום הורעת כח לשום פרטי מפרטי הפשר הנז' והרי הוא כחרס הנשבר וכדבר שאין בו ממש ולא ידון עליו הדין כלל ואין רשות לשום דיין להזקק לו כי כתותי מכתת שיעוריה בכח הפקד ב"ד הפקר ולראיה בידם ח"פ בחדש ושנה הנ"ל ושו"ב וקיים.

רחמים יוסף אג'ייני ס"ט רפאל משה אלבאז ס"ט יקותיאל אלבאז ס"ט

419

ב"ה

אור כי טוב אורו מראש בוצינא דנהורא, רב נהוראי סתם משנה רבי מאיר סני בקדש קדש דרבנן שרגא בטהרא טהר גברא, רב באשו"רי אשו"ר כולל ידידינו הדיין המצויין כמוהר"ר עמור אביטבול נר"ו.

קדמת בנשק בנשיקת פה אל פה בנשקין דרחימו רחם רחמתים נעתרות נשיקות דרך חבה, בתראה שלם שלם לא פסיק טעמא, אלף עולות יעלה שלומו שלמי צבור ושלמי נדבה, גם ברכות יעטה מורה ליתו תלתא דמתנו ליהו הני ברכי דרבנן חיי אריכי, כי היכי דלימטייה שיבא וזרעו כמי שמים סמיכי דרבנן סביב לשולחנו כי בי עשרה שכינתא שריא גם כסף וזהב לא יגרע מצדיק עינו עד דכייל ליהו בקבא, ור"ש לידידינו הח' הש' והכולל הדו"מ כמוה"ר ישראל עולייל נר"ו ורו"ש לידידינו או"ע ה"ה הח' הש' הדו"מ כמוהר"ר יהודה לבאז נ"י גם לרבות שני אחים הנעמים אחינו ושרינו הח' הש' והכולל כמוה"ר שמואל ור"ש לידי"ן רב אחאי ורב רחומאי הח' הש' והכולל כמוה"ר עמרם אלבאז נר"ו.

אות לטובה עתה באתי להטריח על כת"ר להשקיף במה שכתבתי כפק"ד בענין הבועה הנמצאת בשאר אברים שהנקב פוסל בהם חוץ מהראיה ותדקדק בדברינו ובדברי... נר"ו ותצטרף ידידינו החכמים הנ"ל ותשיבו אותנו דבר בתשובה נצחת, ואת כל ונוכחת, ויהיו דברי כת"ר באורך וברוחב וכל דבר סתום יעשה לו פותחת ותשובתכם הרמה מהרה תצמח ואל תאחרו אותה כי השעה צריכה לכך אשר באה שאלה מעיר תאפילאלת ומקדמת דינא היינו מחו' בד"ז אע"ה וידידינו כמה"ר ידידיה נר"ו ואע"פ שבא כתב מכת"ר והיה נראה ממנו להכשיר הבועה ג"כ וכתבתם אפ' על בדיקת מרן חלק הט"ז ובאמת תמהתי על כת"ר האיך יכתבו דבר שהרי הט"ז לא חלק אלא על בדיקת הגהות איסור והתיר יוע"ש בדברות קדשו, ואומר חלות"י היא מכת"ר לתת לב ע"ז ואעפ"י שאין מדרכי בכך להטריח על שום אדם וכ"ש על כת"ר הנה בטחתי על רוב אהבתו וידעתי בו כת"ר שלרוב ענותנותו שיתן לב על דברינו אלו וידקדק הטיב וכבר העמיס ידידינו כמוה"ר ידידיה נר"ו על כמוהר"ר יעקב סירירו נר"ו ועל ידידינו כמוהר"ר דוד חיים ן' זמרא נר"ו ואני ישבתי ועמדו על דברנו אלה ודקדקו בדברי הפוסקים והסכימו לאסור וכמו שכתבנו באורך ושכמ"ה.

ע"ה וידאל סי"ט

420

ב"ה

בסדר אלה הדברים וכו'.

מגלה פנים שלו כהלכה [1], איש אמונה ואין שקר, איש עניו זיכה וזכה, ולבב יקיר הוא ע"ה כה"ר יוסף אביטבול.

אחדש"ו עתה באתי ואין עתה אלא לשון תשובה [2] להשיב על דברי כזב, ואמת אין דברים המורכבים על בלימה ודמיון, הלא המה, בראשית ע"מ שאמרת שארש"ת שפתי כל דברי שקר ויש ששמעו מפי באף ובחרון ולשון הרע ברשעות ואין כשרון, ועברתי על דברי רז"ל שאמרו ד' כתות וכו' [3], סטיא שפיל לסיפא [4] דשמעתתא ואז תבין הלכתא כמתכונתה, שאמרה כל המספר והמרגל וכו' ראוי להשליכו לכלבים [5] היאך אתה קבלת אותו ועברת על דבריהם, וכ"ש שלא דברתי ח"ו, ואם תוציא אפי' עד אחד הריני מקבלו כשני עדים כשרים, ואם לא תוציא הרי אתה מכת שקרים שאינם מקבלים פני שכינה [6], ועוד תנינן כל המחליף בדבורו כאלו עע"ז [7] ולא יהיה עליו סתרה, ועל מה שאמר' שעלי נאמר נגד שמא [8], כגון זה הדבר לא קרינן ביה נגד שמא, דפוק חזי מאי עמא דבר מי ששמו יעקב אומרים לו עכו, ומי ששמו יוסף אומרים לו יסו וא"כ כל העולם רבנים וחכמים, רבים וכן שלימים שאומרים לכה"ר יעקב אדהאן רבי עכו ולהי' יוסף ן' ברהים שאומרים לו יסו אתה קורא עליהם נגד שמא, אלא ודאי קיצור השם כך הוא אבל בעושה מעשה יוסף קרינן בך יוסף, ובעושה מעשה יסו הנוצרי קרינן בך יסו, וא"כ עתה שדברת בי צרה על לא חמס בכפי ודאי מעשה יסו זה, ועל מה שהוצאת בי פסול באומרך אני ר"ע בר"ת ולסוף מקומו נבזה והוצאת שם רע, א"כ עליך אמרינן נגד שמא, ור"ת של שמך זהו י'לד ס'ובא ו'זולל י'לד ס'ורר ו'מורה, ושם שמים אתה מחלל באומרך ראה זה קטן הכמות וכתותי מכתת שיעוריה, זה ודאי לשון הרע ועל זה ירפו ידים, בעדי עדים, כי הדבור בין השנים והשלישי כחומץ לשינים וכעשן לעינים, ולמה לך כולי האי לומר לכל עובר הנה לי כל ענות, ריב לשונות, דברי חכמים כדרבונות, מ"מ הרוצה ליהנות, יקיים דברי תורתינו הקדושה שאמרה קול ענות חלושה ואין ממלל לבני אינשא, לכן אבקש ממך שאלה שדיבורינו לא תשדי ביה קלא, כי אין בלשוני מילה הצעיר עמ"א ודברי זה ישיבו תשובה על שהוצאתה בי שם רע ודיבה קום התהלך באר"ש לארכה ולרחבה, הפוך בה והפוך בה דכולא בה [9].

421

בע"ה

היום יום ה' לס' ולא תשאו עליו חטא בהרמכ"ם [1]

את שני המאורות הגדולים [2] תרששים וארלים הרבנים הכוללים כוללי תהילות ישראל אלו ה"ן הימי"ם שגומרים עליהם את ההלל הדיינים המצויינים אבות בחכמה ורכים בשנים אשר אור כבודם ותורתם זורחת והיא כפורחת בעוב"י ציפרו יע"א אתה ה' תשמרם וכצינה רצון תעטרם כיר"א.

1 אבות ג יא. 2 מ"ת ק צ. 3 סוטה מב.
4 ברכות י. 5 פסחים קיח. 6 סוטה מב.
7 סנהדרין צב. 8 אבות א יג. 9 שם ספ"ה.

1 במדבר יח ל. 2 בראשית א טז.

תחילת דבר זריזין מקדמין[3] בבטוי שפתים, צול״ו צול״ו לרוכב בערבות[4] למען יחיו דגן ויפרחו כגפן[5] פוריה וידם בצלח״ת צ׳ליחא דרחמנא בצל״ח העודף[6] ואשלמ״ה להם תשלומי כפל ש׳בחי שלמים שלמא עליכו מלכי מאן מלכי רבנן[7] אות זה מדבר כצורת דרך אר״ש מן המודיעית ולפנים׳[8] כי כבר ודאי קדמא להם הידיעה כי בהיותי במערב בעי״ת ארבאט שם נמצא אתי ידי״ן ואו״ע הרב השד״ר כמוהר״א פינסו ולהיותו חולה חילה פני שאגמור שליחותו ודין גרמא כי חזרתי לאחורי כי עשות רצונו חפצתי ואחרי שובי נחמתי בראותי גודל הצער הצריך לסבול בזה הנדבה וכמעט נתתי בדעתי לחזור למקומי ובני בני הלך הר׳ כמוהר״א פינסו לעה״ק וסיפר להם המעשה אשר עשה ושמחו כולם וכתבו לי איגרת שאגמור שליחותם וגם כתבו איגרת מיוחדת לעוב״י פאס ולמח״ק וכיוצא כדי שיעמדו לימיני, ושלי״ת כי התחלתי הנדבה פה פאס ביוקר השער, והא ודאי כבר קדמא להם הידיעה וכתו״ר יקבלו איגרת על שם הדיין המצויין ר׳ מתתיה ן׳ זכרי וחבריו העוסקים עמו לש״ש בקופת רח״א (רחל אמנו) זיע״א אשר עשה הר׳ השד״ר כמוהר״י קאלמארו[9] יצ״ו על ידם הא ודאי שהם משתדלים בכל עז ותעצומות ואיני כמזכיר אלא כמזהיר, הגם יקבלו איגרת אחרת אשר שלוחה לכוללות העיר וזרזין מקדמין ומעתה יודע לרו״ם כי אתמול בלילה היינו יושבים במסיבה אחת ושם נמצא אתנו אחד מתושבי העיר ציפרו יע״א זה שמו מסעוד ן׳ עילי ואמרו לי יחידי פאס שזה האיש שבוע הבאה הוא הולך לארץ רחוקה ואמרו לי שאברך אותו כאן ויתנדב ואני בקשתי בפנקס הנדבה אשר עשה הרב כמוהרי״ק ולא מצאתי אותו ואמרתי בדעתי ודאי שהיה חוץ לעיר ולא נתברך הבית בגללו כמו כולם ואמר לי תחילת דבורו שיעשה דורו והא ודאי רו״ם מעלתכם יודעים דרכי הנדבה שצריך לומר לו בהוספה על מה שהוא אמר ולבסוף אמרתי שלפחות יתן שלושים אוקיות וגם בזה לא נתרצה והלכתי לביתי ובאו לפייס אותי ואמרתי שזה מעולם אינו נותן נדבה שהוא לעולם חוץ לעיר וכששמע זה כעס כעס גדול והלך מאתי והן כהיום שלחתי לו ובא אצלי והתחיל במיני צעקות וביזיונות... לאין קץ והחרמתי אותו והוא השיב לי בזה הלשון תעשה ששה אלפים חרימות מי עושה להם חשבון וכשומעי זאת אשתוממתי כשעה חדא וזלגו עיני דמעות שאחד פחות כמו זה יאמר כדברים האלה ומה זה הכבוד שנשאר לא״י שכינה תזעק בקול מר, אויה כי בני יצאוני, ומעתה אחי ורעי אם נא מצאתי חן בעניכם ואם ירוש׳ נוה שאנן חביבה אצלכם צריכים אתם לתבוע עלבון עיקו״ת ירוש׳ ת״ו ותכף לקבלה תכריזו אותו בשוקים וברחובות והרימו מכשול מאת קהל ישראל ושום בר ישראל לא ידבר עמו כי בכח המסור בידי מעיקו״ת ירוש׳ ת״ו החרמתי ונדיתי אותו והוא מופרש ומובדל מעדתינו עדת ישראל ואיני מוחל לו אלא עד שיבוא לפני ויתן קנס כפי אשר עיני חכמים עיניכם יחזו וכל ישראל ישמעו ולא יזידון[10] ובטחתי באהבתכם ואמונתכם וחיבתכם עם עיר ציון קרית מועדינו שכה יעשו וכה יוסיפו ושכמ״ה אלא מעתה

3 פסחים ד.
4 עד״ה תהלים סח ה. וכאן בצדי צולו לשון תפילה, דניאל ו יא ומצלא ומודא.
5 הושע יד ח.
6 עד״ה שמות כו יב וכאן בצדי והכוונה ביתרון הצלחה.
7 גיטין סב.
8 חגיגה כה: שם מקום וכאן הודעה פנימית.
9 ראה יערי צד 735 ״בשנת תרט״ז נשלח בשליחות למרוקו״.
10 דברים יז יג.

לכל יחידי סגולה אדרוש שלסמם וטובתם ותשובתם הרמת"ה מהרה תצמיח נא"ה צעי"ר המשתלח.

והוא הצעיר ברוך פינטו [11] ס"ט

422

התר"ה

ב"ה

להיות שכאשר נתמנה לנגיד החכם השלם כהה"ר יהושע חיים אהרן בן מאמאן על ק"ק צפרו יע"א התנא עליהם שכל פסידא ודררא דממונא דתימטייה מפאת עסקיו עם הקהל על כללות הצבור ליהדר ונאמן הוא על כל אשר יאמר כי הוא זה ההפסד ודררא דממונא שנמשך לו מפאת עסקיו עם הקהל והרשות נתונה בידו ליפרע מאיזה מהם שירצה והמה לישתעו דינא בהדי הצבור וכל זה בקוש"ח שנקוש"ח על כל האמור י"ט אנשים אשר נקבו בשמות בעדם ובעד כל בני עירם כמ"ש ביד החכם הנז' וקרה מקרה בלתי טהור שהיה לחכם הנז' דין ודברים עם גוי אחד ואמר הגוי שתבעו לדין לערכאותיהם וסירב לדון עמו והלך והגיעו הדברים למלך יר"ה ונתפס החכם הנז' ע"י שר העיר עז"א וגזר עליו המלך יר"ה סד גדול אשר כל שומעו תצלנה שתי אזניו וכל יש לו נתן ביד השר לפירעון הסך הנז' ולא הספיק והוצרך להלוות מאת יחידי הקהל די מחסורו אשר יחסר לו וימחול להם בחיוב שנתחייבו לו בהפסד וקרע להם שטר החיוב אלא שקדם בנו החכם השלם כהה"ר רפאל ישצ"ו והטפיס שטר החיוב הנז' ומסר מו' על המחילה באומרו שהוא שליח מאביו הנז' ונכתבו ע"ז פס"ד מחכמי מקנאסא יע"א ומחכמי פאס יע"א שהחיוב במקומו עומד מחמת הג"ד הנז' ואע"פ שההפסד היה על הסירוב שאמר הגוי עיקר ההפסד היה על מה שהסכים עם בני ק"ק צפרו ללכת לקבול לפני המלך יר"ה על השר והשר עילה מצא ובנה עליה מצודים וחרמים לפני המלך עד שגזר עליו כל אותו הסך הגדול והמציא להם ק"ע משני עדים שכן אמר להם השר בפירוש שסיבת תפיסתו עיקרה על מה שקבלו היהודים עליו בהסכמתו והסירוב לא היה כי אם סיבה והאריכו למעניתם לקיים החיוב כמשו"ח ביד החכם הנז' וגם אנחנו צעירי הצאן פה צפרו יע"א סמכנו ידינו על הפס"ד הנז'..

והן היום עמד החכם הנז' ותבע לאיזה יחידים מאותם שנתחייבו לו בשטר החיוב לגדל פרע כל הסך שהפסיד והמה לישתעו דינא עם כללות הצבור והנה המתחייבים הנז' יש מהם שכבר מתו ויש מהם אשר חיים עדנה, ורצה ליפרע מכהה"ר ישועה בה"ר אהרן ה"ן אלבאז ומהיתומה בת הר' שלמה ה"ן חמו מכח התנאי שהתנה שרשאי ליפרע מאיזה מהם שירצה וראיתי אני ע"ה חותם כאן ראשון שיש לחקור אם שטר זה הוא שטר חוב ממש וישבע כהה"ר חיים על שטרו ויטול מאחר שלא האמינוהו על הפירעון או נימא שאין זה כי אם שטר ראיה והוי מלוה ע"פ וישבעו המתחייבים ופטורים וראיתי למהר"ם אלשיך סי' נ"ד שנשאל על ראובן ושמעון שהלוו מעות לגוי ונכתב בערכאות שהם של ראובן וכתב שמעון שטר על ראובן שהמעות שהלוו ראובן לגוי הנז' יש לראובן החצי ויש לשמעון החצי וגבה ראובן המעות מן הגוי וטוען שפרע לשמעון חלקו ושמעון כופר על מי

11 ראה יערי צד 736 "שנשלח בשליחות ירושלים ניסן תרי"ט... (בצאתו לשליחות היה איפוא צעיר פחות מבן עשרים)".

מוטל השבועה אם אותו שטר יקרא שטר ראיה והוי מלוה ע"פ וישבע ראובן ויפטר או אם הוא שטר חוב ממש וישבע שמעון ויטול, תשובה האי שיטרא לאו שטר גמור הוא להשתעבד ראובן על ידו דהא אם מת הגוי ונאבד הממון אין על ראובן חיוב על חלק שמעון וכו' וסיים שנאמן ראובן בשבועתו ויפטר יעש"ב. ונד"ז אתי בק"ו ומה התם שבשעה שנכתב השטר על ראובן היה החוב ברור ומחשש שמא יאבד להבא נחשב שטר ראיה דוקא הכא בנ"ד שבשעת החיוב עצמו עדיין לא היה ההפסד ולא נברא לא כ"ש שאינו אלא שטר ראיה ותו לא וליכא למימר דנדון הרב היה בלא קנין ולא אמר להם כתובו דלא חשיב שטר כדאיתא בסי' ט"ל, דא"כ אמאי הרב דחיק ואתי מרחיק לאפוקיה מדין שטר מחמת שאיפשר שיאבד הממון תיפוק ליה משום שלא היה קנין ולא אמר להם כתובו אלא ודאי שהיה בו קנין ולפחות אמר להם כתובו ולכן לא מצא הרב מקום לאפוקיה מדין שטר אלא מחשש שמא יאבד הממון כאמור וא"כ יצא לנו הדין בדין זה דלגבי החיים נאמנים בשבועתם שפרעו או מחל להם ואע"ג דבסי' פ"ב סי"א איכא פלוגתא דליש מי שאומר קמא יכול לטעון מחלת לי אעפ"י שיש נאמנות בשטר ולי"א בתרא דקי"ל כוותיה מחילה הוי כמי שטוען אמנה או רבית ע"ש, התם בשט"ח גמור אבל בנד"ז שאינו אלא שטר ראיה ונאמן לומר פרעתי נאמן ג"כ לומר מחלת לי מדי דהוה אכ"י שנאמן לומר פרעתי יכול לטעון גם כן אמנה וכמ"ש מרן בסי' ס"ט ס"ב יעו"ש ה"נ בנד"ז נאמנים לומר שפרעו בשבועה או מחלת לנו מגו דיכולים לומר פרענו ולגבי היורשים אנן טענינן להו שפרע לאביהם או מחל לאביהם, ואם באנו לחייבם מצד הפס"ד שבידו דפסק מרן בסי' ט"ל ס"י דאינו נאמן לומר פרעתי אם יש בידו פס"ד התם איירי בפס"ד שנכתב אחר שעמדו לפניהם בדין דבזה איירי שם וכמו שמוכח בסעיף שלפניו אבל בנד"ז דלא עמדו בדין כלל אלא שנשאלו בתי דינים ע"ז והשיבו על פי כתביו ולא עמדו לפניהם בדין כלל לא מקרי פס"ד לענין זה דאינו נאמן לומר פרעתי ולא הוי אלא תביעה עפ"י כאמור, ואפי' אם היה השטר הנז' שט"ח ממש כיון שנקרע השטר ולא נשאר כי אם המודעה הוי מלוה עפ"י לדעת הרב תוקפו ש"י בסי' ס"ו יעו"ש, ואחר התעצם הריב בניהם נכנסו רודפי שלם בניהם ונתפשרו עזה"ד שיתנו כללות הקהל לכהה"ר יהושע חיים אהרן הנז' החנות הידועה לצבור שהיא סמוכה לפתח שער האלמלאח מבחוץ הרואה פני מזרח וסמוכה מצד אחד לנהר הנכנס לבית הכסא הנק' אלבוויתאת והיתומה הנז' תנכה מהמשכונה שמשכן לאביה הר' אברהם בה"ר דוד ה"ן מאמאן אלף אוקיות ומחלה לכהה"ר חיים בשטר אחד שהיה נושא בו אביה מסך חמש מאות אוקיות ותנכה ג"כ משטר שכירות שנתחייב הר' אברהם הנז' לאביה סך חמש מאות אוקיות ס"ה שני אלפים אוקיות גם נתחייבו הקהל לכהה"ר חיים אהרן הנז' סך מאתים וחמשים אוקיות כ"ט מלבד סך חמש מאות אוקיות כ"ט שפרעו בעדו לשר עז"א ומלבד סך מה שנתנו בידו ובעד כל זה מחל להם כהה"ר חיים אהרן בתביעה הנז' ובכן העי' ע"ע בקש"מ בדל"ב ובשח"ך כ"א למש"י כהה"ר חיים אהרן הנז' ובכח הקוש"ח הו' הו"ג שבעד הסכום הנז' שנתנו לו הקהל כנז' מחל להם בתביעה הנז' לחיים ולמתים ופיטר לחיים משבועה המוטלת עליהם ולא נשאר לו נגדם שום תביעה לא תבעת ממון ולא תביעת שבועה מיום הוסדה ועד עתה ואפי' יתברר הדין שחייבים לפרוע כל תביעתו ולא תועיל להם שבועה אעפ"כ מעתה ומעכשיו מחל להם בעד מה שנתנו לו כאמור והאמין לכל המתחייבים בשטר החיוב הנ"ב לו' שסך מה שנתנו לו כנז' הוא כדי כל התביעה שהיה תובעם נאמנות גמו' ומפורשת כשע"ך בלי לחייבם שו"ש וג"ש וחרס"ל, ובאמ"ץ העי' ע"ע בקש"מ בדל"ב ובחש"ך כ"א למש"י ז' טובי העיר הלא המה המו"ן כה"ר

ישועה בה"ר אהרן ה"ן אלבאז ובן אחיו הר' אהרן בכהה"ר שלמה ה"ן אלבאז והר' אברהם בה"ר שלמה ה"ן סמחון והר' אליהו בה"ר יעקב ה"ן אביטבול והר' אברהם בה"ר ישועה ה"ן עולייל והר' יעקב בה"ר משה צירוייא והר' יוסף בה"ר ראובן אלכשלאשי ובכח הקוש"ח הו' הו"ג וקע"ע הפשרה הנז' וזיכו והקנו החנות הנז' לכהה"ר חיים אהרן הנז' זכיה גמורה והקנאה גמו' ככל שטרי מכירה והקנאה העשויים בקרב ישראל באופן המועיל והוא יפרע האלג'זא שיש בחנות הנז' מכיסו ואפי' יתברר כפי הדין שהם פטורים מהתביעה הנז' ואפי' חיוב שבועה אין עליהם אעפ"כ נתנו לו כל הסכום הנז' בתורת מתנה גמו' גם קע"ע שאם חזרו לחקור ולדרוש בדין זה מעכשו חייבו עצמם בכל התביעה שהיה תובעם באופן שלא נשאר ביניהם שום דין ודברים עמו מיום הוסדה ועד עתה לא תביעת ממון ולא תביעת שבועה ומחשש שמא החכם הנז' מסר מו' ע"ז או הם מסרו מו' ע"ז ונשבעו שני הכתות שלא לבטל המו' ושלא להתיר השבועה לכן התרנו לשני הכתות תחלה שבועת שלא להתיר ואח"ך שבועת שלא לבטל ובכן העי' ע"ע בקוש"ח החכם הנז' ויחידי הקהל הנז' והודו לפנינו בכח הקוש"ח שלא מסרו שום מודעה ע"ז כדעת הרמ"ה ז"ל עוד ביטלו לפנינו כל מו' ומו' דמו' דנפקי מגו מו' ע"ס כל המו' כדעת הרא"ש ז"ל עוד פסלו ע"ע עדי מסי' המו' ועדי עדיהן ע"ס כל העדויות כדעת הרשב"א ז"ל עוד ביטלו לפנינו כל דברים הגורמים ביטול לפשרה זו והפשרה היא הקיימת עוד הודענו אותם שיש פוסקים סוברים שאם נאנס על ביטול המו' דלא מהני הביטול אבל הרא"ש ז"ל סובר שאעפ"י שיהא אנוס על ביטול המו' דמהני הביטול והמו' בטלה אע"פ שאמר בשעת מסירת המו' כל מה שאבטל לא יהיה בטל אינו מועיל דאגב אונסיה גמר ומבטל וקע"ע דעת הרא"ש ז"ל בכח הקוש"ח דלא לידיינו להו דייני כי אם כפי דעת הרא"ש ז"ל ונה"ך בקוש"ח מיד שני הכתות על כל האמור לעיל ובאמ"ץ נקוש"ח החכם השלם כהה"ר רפאל בן מאמאן והסכים על הפשרה הנז' ועל כל הביטולים הנז' ולראיה ע"ה ח"פ והיה זה בשבעה עשר יום למרחשון ש"ש חמשת אלפים ושש מאות וחמש ליצירה והכל שריר ובריר ונכון וקיים.

עמור אביטבול סי"ט **אליהו אזולאי** סיל"ט

אנחנו בית דין חו"מ הסכמנו על הפשרה הנז' ביריעה החוברת וגם על האלף אוקיות כ"ט שנתנה היתומה הנז"ל שסך שני אלפים אוקיות כ"ט שנתנה פרעו לה כללות הצבור משל צבור סך אלף אוקיות כ"ט ועם היות שהבת הנז' היא פטורה מתביעה זו כנז"ל אעפ"כ הסכמנו על הסך אלף אוקיות שניכו לה מהמשכונה מכמה טעמי חדא ממ"ש הש"ך סי' ס"ט סוף סק"ח כשהדיין רואה איזה אומדנא שלא היה מניח הכת"י בידו אם היה פרוע הכל לפי ראות עיני הדיין וכמ"ש הריב"ש והרב בהגה יעו"ש ובנד"ז יש ויש כמה אומדנות גלויות ידועות המוכיחות היטב שלא נפרע החכם הנז' בהפסד הנז' לא כולו ולא מקצתו, גם ממ"ש מרן סי' י"ב ס"ג מותר לב"ד לוותר בממון היתומים חוץ מן הדין כדי להשקיטם ממריבות ע"כ וגדולה מזאת כי בעיר זו צפרו יע"א הגויים מצויים בשכונת היהודים וכל עסקי היהודים גלויים להם לא היה דבר נעלם וכבר הוגד לשר מענין תביעה זו ולא סיימוה קמיה ואעפ"כ הוצרכו שתי הכתות לתת לו סך אלף אוקיות לסתום פיו ואם היה הריב מתעצם ביניהם ויתגלה לשר סך התביעה שהוא סך ששת אלפים מתקאלים ויותר הדבר ברור כי יתן בכיס עינו ויקח מן הנתבעים והתובע יותר ויותר ואין אומר השב בפרט לגבי היתומה הנז' שעין השר עליה שירשה הרבה מאביה מכל טעמים אלו הסכמנו על מה שנתנה וכדי להשקיט ריב ומדון ולא ישאר לשני הכתות שום זכות וטענה לחזור

מהפשרה הנז׳ הפקרנו בכח הפקר ב״ד הפקר כל זכות שנשאר לשני הכתות מאיזה טעם ואופן שיהיה ולראיה ח״פ והיה זה יום ד׳ בש׳ חמשה עשר יום לחדש טבת משנת ויהי הקשר אמיץ לפ״ק ושו״ב וקיים.

יהודה אלבאז סל״ט עמור אביטבול סי״ט עמרם אלבאז ס״ט

423

התקפ״ז

אית לן תלתא קראי: אשרי אנוש יעשה זאת ובן אדם ויחזיק בה[1],
עץ חיים היא למחזיקים בה[2], כי בצל החכמה בצל הכסף[3]
לא תחסר כל בה

ש׳לישי א׳וריים[4] ו׳תאוה ל׳עיניים, י׳ושבי ש׳בת ו׳תחכמונים ע׳מודי הבניינים, א׳צילי ב׳גי י׳שראל ט׳וטפות ב׳ראשיהם ו׳עיניים ל׳הם, העמודים והמכונות אשר הבית בית ישראל נשען עליהם שלשה כתרים הם כתר תורה

אלין אינן דמטילי מלאי לתת מנה לתופסי התורה לזכות בהם, למען יחזקו בדת המעוז כי בצל החכמה בצל הכסף שקולים הם ויבואו שניהם, קבלו עליהם עול תורה דרושים לכל חפציהם, מגישי מנחה בצדקה ותיטב לה׳ מזבחי אלהים וכתר כהונה

אלו גבאי צדקה אשר ישרתו בם בקדש לשר״ת ולכה״ן, יזהירו כזהר הרקיע ומצדיקי הרבים ככוכבים במשמרותיהם, פרנסים גזברים ואמרכלים עושים באימה רצון קונם לשרתו וכ׳הנו לו עוסקים עם הצבור לשם שמים וזכות הרבים תלוי בהם וכתר מלכות

מאן מלכי רבנן אלו ראשי גליות גולות עליות בתעצומותיהם, יראה להם וגובה להם, עט׳רות ויעז׳ר הרועים ונסיכי אדם לברם האלהים, מארי דאולפנא, הרבנים המובהקים די בכל אתר ואתר מדינה ומדינה יבלו בטוב ימיהם, המורם מהם, ומהמהם, כיוצא בהם, צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ועולה על גביהן כתר שם טוב

מכנף האר״ש שפתינו אתנו יוצאות וחלות, בעשר חלו״ת יעשו דרך בקשה משומע תפלות, ירום הודם ונשא וגבה מאד ברום המעלות, גדול השלם שניתן לאוהבי תורה ולומדי תורה[5] שלם מן השבר ומן השפיכה ומן הטומאה[6] ואין למו מכשולות גם בניהם עדי עד ישבו בכסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשינו[7] יציב גבולות, ועיניהם תראנה ירושלים נוה שאנן כהנים בעבודתם ולויים בדוכנם וישראל במעמדן מעלות על גבי מעלות בבי״א כי״ר.

אותותי אלה תבואינה מול יקרת הדרת מעלתם, לבי לחוקקי ישראל נדיבי עם אלהי אברהם ישיתו לב להאי דורונא דמלכא החכם הותיק כהה״ר אליהו בן לאותו עלוב תם וישר ירא אלהים החכם השלם ענותן ושפל ברך כי קדוש הוא כהה״ר אהרן ה״ן אפריאט הי״ן וישים כבוד מנוחתו כי״ר זה הבן בכ׳ור הוא דיתיב ועסיק באורייתא תדירא מתוך

1 ישעיה נו ב. 2 משלי ג יח. 3 קהלת ז יב.
4 ר״ת שאול ישועה אביטבול. 5 מ״ר יא יח.
6 ירושלמי תרומה פ״ב ״שלא תשבר ושלא תשפך״.
7 ירמיה יז יב.

הדחק וצריך סעד לתומכו נודד הוא ללחם איה פרט למזומן ואין כסות בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים, ולא זאת דתלו ביה טפלי כנגד ארבעה בנים שהניח המנוח אביו ז״ל ואחותם הבתולה שהגיעה לפרק בתולה נשאת ובכן הוצרך לדפוק על שערי בת רבים להיות לו לעזרה, משגב לעתות בצרה, אי לזאת אחינו רחמנים בני רחמנים גומלי חסדים בני גומלי חסדים שאו ידכם קדש לפתוח לו דלתות העז׳רה, עזרוהו עזרוהו סמכוהו סמכוהו הנתינ״ו לו הנתינ״ו לו כדי שיכנס ויצא מלפניכם מלא כל טוב מטללי ברכותיכם וגשמי נדבותיכם, כי כך היא חובתינו לתת מנה אחת אפים לתופסי התורה ובפרט הני פרחי תורה המתחילים להוציא פרח ולגמול שקדי״ם והגיעו עצי תנובתם להוציא פירות להצליח בלמודם מוטל עלינו להכינם ולסעדם ולהחזיק בידם, וכל מאן דסעיד מארי אורייתא, נטיל ברכאן מעילאי ותיתאי, ובכן אחינו הביטו אל אברהם אביכם אשר יצוה את בניו ושמרו דרך ה׳ לעשות צדקה להשגיח עליו בעינא פקיחא ועינא דאשגחותא בנטיעת אש״ל לפי כבודו וכבוד אביו ז״ל ודי מחסורו אשר יחסר לו ולמהר לשלחו טעון ברכה מעין שבע רצון ומלא ברכת ה׳ גם ה׳ יתן הטוב והשיב ישיב בנים לגבולם מליאים כל טוב כהנים בעבודתם ולויים בדוכנם וישראל במעמדם ובא לציון גואל בבי״א כי״ר החו׳ פה צפרו בחדש זו משנת ואת ש ד י ו י ב ר כ ך ליצירה ה׳ יברך את עמו בשלם כי״ר.

ע״ה שאול ישועה בכהה״ר יצחק זלה״ה אביטבול סיל״ט
שלמה בלא״א מימון אביטבול סיל״ט

הנה אנחנו באים באר״ש, יוצאות וחולות ותהי הפשיר״ה לעמוד לימין מכ״ד האי דורונא דמלכא דלית ליה מגרמיה כלום וגם דל״ה דל״ה, ובביתו אין לחם ואין שמלה, ותלו ביה טפלי אחיו ארבעה ואחותו הבתולה, והיה מקיים את התורה מעוני ויושב בין ברכי החכמים יומם ולילה, ולא זז מחבבה לעולם ויהי אך עסוק בלמודו ואינו מחזיק לעצמו גדולה, למוד אותו השבט ראשיהם כפופים ברא כרעא דאבוה הענוה והשפלות היא להם אחוזת נחלה, אחינו לכן אליכם המצוה הזאת עם סגולה, להשקיף עליו בעין החנינה והחמלה, והמנותא להוי שכל פרוטה ופרוטה שתנתן בידו אלד׳ים חשבה ממעל לחשב החסדים והזכיות והרי היא כקורבן עולה, כי מקום ראוי והגון הוא לכל מידה מעולה, ובטוחים אנו במעלתכם כי תעמדו לימינו ותעניקוהו פי צדקתכם והיה שבע ומלא ברכת ה׳ תבענה שפתיו תהלה, וכעת אין להאריך כ״א בש״ש טו״ב נאום החותמים פה פאס יכוננה עליון אמן, בחדש ובשנה הנזכרת בפנים ואתם שלם ורב השלם.

נאם יהודה ן׳ עטר יס״ט יהושע סירירו סליט״א חיים דוד סירירו סליט״א

אף אנן נמי תנינן להא דתנו רבנן לעילא אודות האי גברא מכ״ד דאביק ומיסר״ך סרי״ך שרא דעניותא אבתריה בתר עניא עניותא אזלא[8] כאשר חכמים הגידו עליונים למעלה אי לזאת דברינו אלה מול אחינו שבגולה, להיות לו מעיר לעזור ולהביט אליו בעין החמלה, לעודדו מפרי צדקתם וענפי טובתם טובה כפולה, ובשכר זאת אלהים חיים ישקיף ממעון קדשו לשים אתכם תהלה, ובא לציון גואל אל המנוחה ואל הנחלה, כ״ד חותמי ברכות פה מכנאסא יע״א ורב השלם.

ע״ה רפאל בירדוגו ברוך טולידאנו ס״ט פתחיה מרדכי בירדוגו סי״ט

8 ב״ק צב.

התקע"ב

ב"ה

יורשי הח' הש' כהה"ר דוד בוטבול ז"ל חלק היורשים שעלה בגורלם

חוק לישראל	ום	דת	ערוך		גם
שלשה שריגים	אם	דת	משמיע ישועה		דת
חומש בפי' אברבנאל	בם		הרב המאירי		ות
ילקוט תורה	הם		קורא הדורות		ות
שונה הלכות	גם		הרמב"ן תורה		גם
דברי שלמה	הם		לבוש ב"ח	בם	הם
פ"ח י"ד	זם	דת	הרמב"ם ד"ח	מם	
לחם הפנים	גם		תהלים רד"ק ד"ק	בם	דת
בית יהודה	אם	דת	ח"מ בלי הגה		ת
פי צדיק	גם		ש"ח אורח חיים		גם
מאיר עיני חכמים	דם		עירובין	אם	דת
א"ה בא"ה	הם		משנת חסידים	כם	
ב"י י"ד	חם		עין יעקב ד"ק ח"א	בם	
פני יהושע	הם		ראשית חכמה	°)	
לב אהרן	גם		משנת חסידים	בם	
עקידה	אם	דת	ספר הכונות	בם	
קרני ראם	אם		מנחת יהודה כ"י	בם	
ויקהל משה		ות	שבט מוסר	דם	
פי' חמש מגלות	אם		כפתור ופרח	אם	
הרמב"ם חלק נשים	בם	דת	י"ד ערך לחם	הם	
אברבנאל נביא'ם	אם		דרכי נועם	בם	דת
כוס ישועות	בם		חכם לב		דת
פי' התורה	אם		אשילי רברבי	°) בם	דת
סי' תפלות ב'	גם		סי' נביאים		דת
תיקוני הו"ר	אם	דת	דרושים כ"י		ת
קרני ראם	אם		חלק ח"י	אם	דת
ליקוטי הפרדס	אם	דת	יונתן בן עוזיאל בראשית	גם	דת
היכל הקדש		ות	ע"ח נזיקין וטהרות	בם	
רבינו בחיי			מגילת אסתר	בם	דת

בכאן חררוהו העכברים

בכאן חררוהו העכברים

קדושין ונדה	אם	ת
טור ד"ח	בם	דת
אור נערב	בם	דת
ביאור קהלת	הם	דת
קמא ומציעא		

כלי חמדה	דם	מגלת אסתר	ת
יד יוסף	זם	שולחן ערוך ח"מ	בם דת
מציעה	גם	תי' שובבים	ת
תוספת יו"ט	ה) הם	זוהר חדש	אם

בג' כחדא הוינא ואסהיד קדמנא החכם השלם הדיין המצויין כמה"ר שלמה אביטבול י"א בתע"ג שהספרים הנב' ובירעה החוברת קנה אותם החכם הנז' ממעות ההקדש שהקדיש הר' סעאד הכהן והיו מונחים ביד כמוהר"ר שאול הנז' לזכות ההקדש ונשארו אצלו עד יום מותו ועדיין הם ביד יורשיו מלבד ש"ע אבן העזר ותהלים רד"ק ד"ק שלא היו אצלו עכס"ע וקבלנוה כדחזי וחתי' הכא תמ"ת והיה זה בג' לחדש אלול ש' בקעת לפ"ק והכל שריר ובריר וקיים תי כמוהר"ר שאול ישועה אביטבול זלה"ה עבר עליהם הקולמוס וק"ש.

ישראל יעקב עוליל סי"ט מאיר צבע סליט"א

עוד במותב תלתא כחדא הוינא ואסהיד קדמנא החכם השלם כהה"ר אליהו משה הכהן י"א אין הווא יודע בידיעה נאמנה וברורה שהספרים הנז' נשארו ביד החכם השלם והכולל הדו"מ כמוהר"ר שאול ישועה אביטבול ז"ל עד יום מותו ונטלו אותם יורשיו וחלקום בניהם זולת איזה ספרים שלא נשארו בעין שהחליפם החכם הנז' עם הזולת בספרים אחרים וחלופיהן ג"כ נשארו ביד החכם הנז' עד יום מותו וחלקום ג"כ היורשים עכס"ע וקבלנוה כדחזי וחתי' הכא תמ"ת זמן הנ"ל וקיים.

מאיר צבע סליט"א יוסף א"א אברהם אלקובי סי"ט

425

התק"ף

ב"ה

שאלה: ראובן ושמעון קבלו מעות מלוי על הבורית, ונקוש"ח שניהם לפרוע לו הבורית לזמן קבוע והודו שיש להם לקת'יל (פי' ארא"ש שעושים מאפר וסיד) כדי כל הסך ואח"ך נתייקר הבורית עד קרוב לכפל ותבע לוי מהם לפרוע הבורית כשהיו בחיים ונפרע לוי מהם מקצת והשאר נפרע בו אחרי מותם יורנו המורים מה דינם, ואם יש רבית בדבר או לא.

תשובה: הנראה לע"ד בדין זה הנה כתב מרן בי"ד סי' קע"ה ס"ד אם היה למוכר מאותו המין אעפ"י שעדיין לא נגמרה מלאכתו לפסוק עליו עד כדי השיעור שיש לו אעפ"י שעדיין לא יצא השער והוא שלא יהיה מחוסר אלא מלאכה א' או שתים אבל אם מחוסר ג' מלאכות אסור עכ"ל ובנ"ד אין להם ומחוסר ה' מלאכות שאף שהודו שיש להם אלקתי"ל עדיין מחוסר מלאכה, א' הוצאת לקת'יל ללבורג, ב' הבישול, ג' נתינת האש תחת האלטנג'יר, ד' הנחת הבורית בהאלנקי'ר, ה' עירוב הבורית וכשתדקדק תמצא יותר, וכמו שאמרו בבבא מציעא דף ע"ד ע"א בפלוגתא דרב ושמואל והלכה כרב באיסורי, ואם כן כיון שמחוסר כל המלאכות אסור לפסוק עליו, ומה גם בנ"ד לא הודו כי אם בלקתי'ל ועדיין חסר להם השמן זית ועצים, ואפי' לקתי'ל לא היה להם כי אם אפר וכמו שהעידו עדים, אלא

שלדוחקם אמר להם הסופר שצריך להודות שיש להם אלקת׳יל כדי כל הסך והודו ואחר שאין להם בורית בעין א״כ מה מכרו הרי אין להם מה למכור כי אם אפר והוי המעות הלואה גבייהו וכל מה שיתנו יתיר על הסך שקבלו הוי ר״ק ויוצאה בדיינים... מורם בהג״ה סי׳ קס״א וז״ל כללא דרביתא וכו׳ אלא שבדרך מקח אינו אלא אבק רבית שהוא מדרבנן עכ״ל ובנ״ד הוא דרך מקח ואם תפס אינה יוצאה בדיינים, הני מילי היכא דהיה להם קצת בורית אף שלא יהיה כדי כל הסך אבל הכא לא היה להם כלל שום בורית אלא אפר ומה מכרו ונשארו המעות הלואה גבייהו ובדרך הלואה הוי ר״ק ויוצאה בדיינים, ומה גם שלא תפס כי אם אחרי מותם שלא מדעתם, ואף שיש עד אחד שמעיד שאמרו ללוי עד שנמכור הבורית ותפרע איפשר שהיה בדעתם לימלך בב״ד וכשיאמרו להם שהוא רבית לא יניחוהו לתפוס, וטענינן ליורשים וזה אפי׳ את״ל שזה אבק רבית, אבל לפי מה שהוכחנו שהוא ר״ק אפי׳ תפס מפקינן מניה ואף שפסק בהג״ה סי׳ קס״ג ס״א דנאמן המוכר לומר שיש לו וא״ץ ראיה לדבריו, הני מילי בסתם דלא ידעינן אם יש לו או לא אבל בנ״ד שיש בירור בעדים ואף לוי מודה בזה שלא היה להם כ״א אפר, אין הודאתם הודאה ולדוחקם הוציאו דבר שקר מפיהם ואיפשר שלדעתם לא שקרו מאחר שהיה להם אפר דימו בדעתם כאלו הוא קתי׳ל אחר שמצוי אצלם והעיקר היה חסר להם כגון שמן וסיד ועצים ומחוסר כמה מלאכות זה מה שנלע״ד אם יסכימו מורי צדק והשם יצילינו משגיאות ח״פ במרחשון שנת פ ע ל ת לחוסים בך לפ״ק וקיים.

יהושע יש״י סי״ט

426

התקס״ד

בחשון התקס״ד באה לפני הכבודה רחמא בת שלם אלערבי נ״ע קובלת ומתרעמת על שהוציאו שם רע על אלמנת אחיה באמרם שהיא הרה לזנונים ושלחתי להנגיד לענוש כל המוציא עליה שם רע ויהי לימים בא אצלי הנגיד ואמ״ל שהקול הולך וחזק מחמת שמשכמת והולכת יום יום אצל מילדת נכרית ואמ״ל המילדת שהיא באה אצלה לבקש תרופה להפיל עוברה ובכן שלחנו אחריה לחקור בדבר היטב ועדין היא מתאמצת ומכחשת הקול ואומרת נקיה אנכי וחלילה לי מעשות זאת ובחינם הם מוציאים עלי ש״ר ונומינו לשלוח להמילדות לבדקה ואמרה האשה אמן אמן בכך אני רוצה להוציא עצמי מדי חשד ושאם ימצא לי הריון עשו בי משפט הנואפת בכפלי כפלים ותוספת לאות ולמופת, ונכנסו עמה המילדות לחדר ובאו לפנינו ואמרו שיש לה הריון מד׳ חדשים ויותר ואז באה לפנינו בשברון מתנים ונפילת אפים והודית על הריונה וחקר ממנה הנגיד ממי היא הרה ובא לפני ואמר שאמרה לו שהיא הרה מהרמ״א והביא אותה לפני ונומיתי לה הודיעני גופא דעובדא היכי הוה ואמרה האשה... בנותיה ואיש אחד דחף הדלתות בכח ונפתחו... ונומיתי לה ומהיכן ידעת שהוא פ׳ ואמרה ששאלה ממנו... פ׳ ושאלתי ממנה אם היו דברים בינו לבינך מקודם ואמרה לא היו דברים מעולם ונומיתי לה א״כ איפשר אחר הוא שקרא עצמו בשמו להעלים עצמו ואמרה מעשה שהיה כך היה וגזרתי עליה בחרם גמור שלא תזכיר עוד שם פלוני שסוף דבר זה להשמע בהיות כריסה בין שניה ותאמר האמת שאינה יודעת מי הוא שנכנס וכאשר גבר הקול חזרתי והתריתי בה התראה בב״ד פעמים שלש שלא תזכיר האיש הנז׳ ושאם תזכרהו ותגרם לו הפסד עליה ליהדר ולהיות שמקודם בא בנה וקבל לפני עליה באמרו שנכנס לבית ולא מצא שום אדם בבית וכמעט שישב יצאה מהמערה

שיש שם בבית היא וגוי א׳ ושלחתי אחריה והוכחתיה והיא הכחישה בדבר והלכה לה גם באו לפני יהודים קובלים ומתרעמים עליה ששמעו מן הגוים שהיו מספרים זל״ז בהריחיים שמצאו אותה בגן א׳ עם גוים מתעללים בה וגם הם נטלו חלקם ונומיתי לה הלא הוכחיתך על שמועות רעות ובודאי מעשה גוים הוא זה שאינם חשים אם תתעבר וגומרים בה והשיבה אמה ואמרה אם תאמר מן הגוים יקחו אותה אצלם עד שתלד ונומיתי להם לא תזכירו לא זה ולא זה רק תאמר כדבריה הראשונים שלא ידעה מי הוא הנכנס אצלה באישון לילה באפילה ושאם תזכיר שום יהודי עליה ליהדר כל פסידא דתמטייה וכאשר נשמע הדבר לשר ושלח אחריה עם הנגיד וא׳ מיחידי הקהל והזהרוה עוד בדרך וכשהגיעה לשר אמרה לו מפ׳ אנכי הרה ושלח השר אחריו ואמ״ל כך הם דברי האשה ואני יודע ששקר אמרה ופרוטה שלך אסורה עלי רק תתן לזה שאני שולח למלך שמא יקדמנו אחר מן הגויים המבקשים רעת היהודים ותהיה רעה רבה והלכתי אני ח״מ עם יחידי הקהל ועשינו כל היכולת והתרצה השר בסך אלף אוקיות שישלחנה למלך ונתן הסך הנז׳ לפנינו וחזר השר וקנס להאשה הנז׳ ובאה לפני עם שלוחי משה הנז׳ לאמר שהוא יתן בעדה הסך הנז׳ ושתקתיה בנזיפה ונומיתי לה שהדין הוא שהיא חייבת ליתן כל מה שהפסד הוא ואין עליו שום חיוב כלל דכיון שכופר ולא הודה לדבריה אין בדבריה כלום ואין הולד שלו ואין עליו שום חיוב ליטפל בו לזונו ולפרנסו וטענה האשה שישבע לי שאין הולד שלו ונומיתי לה שאין עליו חיוב שבועה כלל כמ״ש בפירוש הריב״ש בסי׳ מ״א בנדון כזה וז״ל כיון שהוא מכחיש ואמר שמעולם לא בא עליה אינה נאמנת שא״כ כל הזונות תאמרנה שהם מעוברות מגדולי הארץ וכו׳ וכיון שכן שמעון זה נאמן בטענתו ואין מזקיקין אותו לשבועת היסת שהתורה האמינתו יע״ש באורך ועיין באר היטב בסי׳ ד׳ סק״ל ובסי׳ כ״ב סק״ד שהביא דברי הריב״ש וכתב שכן כתב בה״י יע״ש ולעניין קנס נמי לא מפיה אנו חיים ואינה נאמנת כמו שפסק מר״ן בסי׳ קע״ח סעיף ב׳ והיא תשובת הריב״ש בסי׳ רס״א יע״ש, העולה מן האמור אפי׳ ישתוק עידן ועידנין אין שתיקתו כלום כי מפני השר שקנסו אין יכול לתובעה וליפרע ממנה היום וכבר עמדה לדין עם שלוחו כהר״ש ב״מ ונתחייבה ולעת הכושר יוצא בלעה מפיה ולראיה חתמתי במרחשון ה ת ק ס ״ ד ליצירה וקיים.

בכתב יד הרב שאול ישועה אביטבול ז״ל

427

ראשית חכמה יראת ה׳ היא אוצרו ידידינו ידיד ה׳ החכם השלם הדיין המצויין כמה״ר שלמה אביטבול נר״ו.

אחד״ש מאהב״ר ואת שלם פרי צדיק עץ חיים לי הנפש החה״ש כהה״ר עמור נר״ו יאיר ור״ש כל ב״ב בכלל ובפרט הע״י כי״ר זאת אומרת הגיעה אלי האחת אהובה כת״י קדשו ואעלוז המון רבה כראות פני אלהים ועל מ״ש כת״ר שאני מתרשל בענייני כת״ר כאשר יאמר משל הקדמוני וכו׳ חלילה לי אבל אני משתדל למצוא שעת הכושר במר דודי הרב נר״ו לחתום כי קשה בעיניו הדבר הזה כאשר כבר נראה לפניו ונדחה פעמים רבות ויהיו בעיניו כדיוטגמא [1] ישנה ומצורף לזה רוב הטרדות מבע״ד הללו יוצאין והללו נובלין לכן אני משתדל למצוא שעת הכושר ואם לא מצאתי אז אשתדל עכ״פ למלאת רצון כת״ר

1 ספרי פ׳ ואתחנן על הפסוק אשר אנכי מצוך היום ורשי שם, גזירת המלך שבאה במכתב והיא ישנה שאין אדם מחשיבה בעיניו.

להחתים הב"ד וחכמים וזה קל הוא בעיני באופן שענייני כת"ר חביבין עלי עד לאחת ואיני מתרשל ולא אתרשל בהם לעולם, ויגיע לכת"ר קוייאריז ? ב' וכתף ב"ייר ? די עלאש אוציתני וע"ע הפס"ד שלנו שמעתי שעדיין שנגדינו שולח אגרות לכת"ר לפתות אולי יחזור וגם לנגיד פאס שולח לשלוח לך לפייסך ואני היות שידעתי את תומת כת"ר וחסידותו לבל יחניף לשום אדם לנגד האמת מ"מ חוששני פן יפתה גם יוכל באיזה ראיות הזכות עם היות שכבר כל אשר בידו ראה כת"ר לכן אני מוסיף לפייס ולהזהיר לעמוד כת"ר על משמרתו ואם שלח שום ראיה יודיעני וחזי דעלך דידך קסמיכנא כי ת"ל יצא טבעך איש אמת ומודה על האמת ושלם האדון ישגא מאד כנפש הקטן נאמן בבריתו מוכן לשרתו.

תולעת יעקב ס"ט

428

...ובתוכם ובכללם תזכור ותפקוד לטובה ולרחמים לאבא מארי י"ץ ותשלח לו רפואה שלימה לרמ"ח איבריו ושס"ה גידיו ורפא את תחלואיו ואת מכותיו ומכאוביו וכפר את חטאתיו וחדש כנשר נעוריו בזכות שם אנרנל היוצא מפסוק אל נא רפא נא לה ותפתח לו שערי ארוכה ומרפא כחזקיה מלך יהודה וכמרים הנביאה ותבטל מעליו כל גזירות קשות ורעות המתרגשות ובאות לעולם אורך ימים ושנות חיים ושלום יוסיפו לו וגם עד זקנה ושיבה אלהים אל תעזבהו עד יגיד זרועך לדור לכל יבוא גבורתך ותסיר ממנו כל מיני חולי וצער וכאב כמו שנאמר והסיר ה' וכו' ופ' ועבדתם וכו' ופ' רפאני ה' וכו' ופ' וזרחה לכם וכו' עשה ל"ש וכו' עשה למען הצדיקים הקבורים במערה הזאת, ולי אני עבדך בן אמתך ולמען שמך הגדול זכרני ה' אלהי ופקדני בפקודת ישועה ורחמים והעלה ארוכה ומרפא לכל חולי עמך ישראל ובתוכם תשלח לי רפואה שלימה לחולשת מאור עיני הביטה עננו ה' אלהי האירה עיני פן אישן המות ותזכני לעסוק בתורתך לשמה ותדריכני לעבודתך וליראתך עבודה שלימה עבודה תמה שלא ע"מ לקבל פרס בשום צד.

בכתב יד הרב מר זקיני מו"ה **אליהו הרוש** ז"ל. תפילה זו ייסד אותה על מחלת אביו ז"ל ובכלל תפילה על חולשת מאור עיניו, כפי מה שהיה מספר לי עטרת ראשי מר אבי זלה"ה שעיניו של זקנו מהר"א ז"ל היו תמיד אדומות מרוב שקידתו בתורה בימים ובלילות זיע"א.

429

סיבת אותותי אלה אצ'ירה נא לידידי, עמו אנכי בצרה על אודות בנו כי נגעה בו יד ה' כי לקח אותו אלהים ויעבר והנה איננו, ע"כ המו מעי ותפעם רוחי אריד בשיחי על חסר יביאנו וצריך להצדיק עליו את הדין ולקבולינהו בשמחה על טוב ועל רע נברכה לפני ה' עושנו, והן הן יסורין של אהבה אשרי הגבר אשר תיסרנו ואלהים חשבה לטובה ומי לנו גדול מאהרן הכהן שתק וקבל שכר אף על זה יעלזו חסידים, ירננו ובשכר זה בעל הנחמות ינחם אתכם וימלא חסרונכם וברכות לראש צדיק יחולו ודרך תבונות יודיענו אחת שאלתי מאת ה' אחיו הקטן יגדל הקטן יהיה לאלף ויקויים בו כי לגוי גדול אשימנו ואין להאריך כ"א בששט"ו.

בכתב יד הרב מ"ז הרב **אליהו הרוש** ז"ל

430

איש חיל רב פעלים, שפתותיו נוטפות מר ואהלים, לוחם מלחמתה של תורה חמורים וקלים, מפליא עצה מגדיל תושיה, [נ"א] מגדיל תורה מגביר חיילים, כהה"ר שלמה אלעלוף ישצ"ו כי"ר.

עתה באתי באותיות שתים אודות האי צורבא מרבנן דמחדדן שמעתתיה צניע ומעלי מכ"ד מר שמואל חכים יתקרי שלם הוא ושלימה משנתו, דייק ותני ומכוין את שמועתו, שקד על לימודו ולא פנה אל רהבים כ"א בתורת ה' חפצו ואליה תשוקתו, נאה בשמו ובמעשיו ובמקומו, שמואל בקראי שמו, ול"ו אח"ז במדת הענוה, ישר באדם דרכו ישרה ונאוה, וביראת ה' הריחו, ואין צורך להאריך בשבחו, כאשר עיני כת"ר יחזו עפעפיו יבחנו כי יצא נכחו, ואף אנן נימא נמי דמילתא דלא שכיחא היא מקום ראוי כזה ולאו כל שעתא ושעתא מתרמי, אי לזאת חלותי היא לתמוך ידו ולסעדו, להיות לו מעיר לעזור עזר כנגדו, דתלו ביה טפלי ודחיקא ליה מילתא טובא ואין לאל ידו, הלחם אזל, ואף השמלה היתה בכלל ומה גם על אודות בנו, שהגיע לפרק האיש מקדש לבנות בית ובא עד כיסו להפיק רצונו, ואין עוזר לו בפרט לעת כזאת שהעיר סגורה, ונפיש יוקרא, והוצאה מרובה, ה"ן יוצא ואין בא, ואף אם אין הזמן מוכשר, ראוי הוא לעשות לו הטוב והישר, וכדי הוא לסמוך ידו, אפי' בשעת הדחק במנה הראויה לפי כבודו אשע"ך נא גבור עליך המצוה הזאת ואתה תהיה לו לפה בפני רבים ונכבדים, הם העומדים על הפקודים, ולהליץ בעדו בפני יחידים אהובים וידידים, במתק מליך הנחמדים, ולעשות לו אכסנייא יפה ולהעניקו במדה טפופה, זריזין מקדימין יפה שעה אחת קודם, למהר לשלחו מן הארץ ולית דין צריך בושש ושכ' מן השמים, על כל דבור ודבור מנה אחת אפים, כ"ד איש צעיר שפל ואפל נדכה ביסורין בתוכחות על עון ע"ה אלי"ה. הרב מ"ז רבי אליהו הרוש ז"ל

431

התר"ט

ב"ה

נדרשנו מאת הר' רפאל בה"ר דניאל ה"ן זכרי לשום לו דמי מזונות הבן שיש לו מאשתו הראשונה הבחור דניאל דמתק' דינר שהוא כעת כבן י"ד שנה מ"מ וראינו שיספיק לו לפי העת לצד הפחות סך מדה ורביע של חטים שהם נמכרים כעת בסך שבעה עשר אוקיות למדה, וסך עשרים אוקיות כ"ט בכ"ח לצורך ליפתן ושאר צרכים לבד מהכסות שיתכסה מחלקו המגיעו בירושת אמו כל זמן כפי דבר הצריך לו, ולראיה שכן שמנו לו כד הוינא בתלת ח"ף והיה זה בששה ועשרים יום לחדש כסלו ש"ש חמשת אלפים ושש מאות ותשע ליצי' ושו"ב וקיים. מתתיה אבן זכרי ס"ט רפאל משה אלבאז ס"ט

432

נדיבי עמים עם אלהי אברהם, רחמנים גומלי חסדים, הם העומדים על הפקודים, פרנסים ומנהיגים דבכל אתר ואתר מדינה ומדינה משען ומשענה, ועטרותיהם בראשיהם החכמים השלמים הדיינים המצויינים אתה ה' תשמרם וכצנה רצון תעטרם, כי"ר.

שפתינו אתנו, יוצאות וחו"לות, בעשר חלו"ת, יעשו דרך בקשה על אודות האיש הלזה, דל ורזל, הגבר ראה עוני, זה שמו אשר יקראו לו הר' אברהם בר המשכיל ונבון הר' יעקב בר החכם השלם כה"ר מרדכי בר החכם השלם הרב המקובל האלהי אשר יצק מים על ידי אליהו ז"ל כמוה"ר יצחק בר משה ה"ן ארבוח זלה"ה דמכפר תאמאנארת אשר סבוהו גם סבבוהו צרות רבות ורעות בלה"ן וזעו"ן ועק"ן וכמה חובות אשר השתרגו עלו על צוארו ובא עד כ'יסו ואין עוזר לו למצוא טרף לביתו להחיות נפשו ונפש ילדיו העטופים ברעב לכן אתם הרי ישראל פריכם תתנו להעניקו מפרי צדקותיכם במדה גדושה ומנה יפה לא נצרכה אלא להעדפה, כמנהגכם הטוב רחומים רחמו על דל ועשו עמו כנימוס לכבוד אבותיו לקדושים אשר בארץ המה.

בכתב יד הרב רפאל משה אלבאז ז"ל

433

מראש מקדמי אר"ש שואלין ודורשין שלמ"א דכי"ן רב תשלומ"י כפ"ל כפול ומכופל לרבנן ומשבין שלום לכל אדם הגדול לפי גודלו והקטון לפי קוטנו כולם כאחד יתברכו באלהי אמן הבכור כבכורתו והצעיר כצעירתו איש אשר כברכתו, וצאצאיהם לעיניהם טעונים ברכה לפניהם ולאחריהם, עוד ינבון בשיב"ה שיב"א מכשורא ה"ן פותחין בנולד, אודות האי דורונא דמלכא מה נאה נר זה הרואה אומר ברקאי דרך ככב ככבא דשבי"ט וקם שבט גזע היחס והחמדה, דמי לפרצידא, ענף עץ עבות משולש בחזקת בתי אבות, החכם השלם כהה"ר דניאל טולידאנו נר"ו והנה בוע"ז עלה הצע"ר למעלה עקרבים ועבר ציג"ה, והיו תוצאותיו מנג"ב נגו"ב מכל טוב אפי' כדי לינה, ומשמן בשרו מס' על האר"ס לאשר תלו ביה טפלי ולרש אין כל, די השיב נפשות ביתו נודדים ללחם איה, בשפל ישבו ידם על התחתונה, כאשר עידיו בחיתומיו זכין לו ובכן חנו"תינו במדב"ר אל אצילי בני ישראל שאו ידכם קדש במנה אחת אפיים הראויה להתכבד נגד אבותיו בכל מקום אשר תדרוך כף רגליו עת לחנינה, כי תקדמוהו ברכות טוב מטוב הטובים סלעי"ם מחסה לאביון בצר לו איש כמתנת ידו גם ה' יתן הטוב בתיכם שלום מפחד מליאים מפיקים מזן אל זן ועניכם תראינה ירושלים נוה שאנן וארמון על משפטו ישב כבראשונה, ומלך מלך והשכיל ועשה משפט וצדקה בארץ החו"ף צפרו.

כתב יד הרב יקותיאל אלבאז ז"ל

434

כה אמר יי' שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי לבוא
וצדקתי להגלות[1]: אשרי אנוש יעשה זאת ובן אדם יחזיק בה[2].

ש'רים א'מונים ו'ישרי ל'ב (ר"ת שאול') המחזיקים ביד תופסי התורה, ס'ומכים י'דיים ר'פות י'די ר'שים ו'נחשלים (ר"ת סירירו') להחיות רוח נשברה, ה"ן פודין את השבויין

1 ישעיה נו א. 2 שם ושם ב.

יותר מכדי דמיהן[3] ולא חיישי לדוחקא דצבורא, ואם ת״ח הוא יותר מכדי דמיו ביותר מעשרה, זו תורה וזו שכרה[4], מוציאין ונותנין בר ולחם ומזון לאכול עניים מארץ לא יום אחד ולא יומים ולא עשרה ימים עד אשר יצא בכל יום יהיו בעניהם כחדשים לא נצרכה אלא לקבולנהו בשמחה ונפש מאירה, ומתקנין לו בית דירה, ולשם לו שם מטה ושולחן וכסא ומנורה, ויהי אך יצוא יצא, ידיהם דמים מלאו לתת לו די מחסורו ועניומו על דרכי איש לשלחו דרך ישרה, הן הנה היו לבני ישראל גזברים ופרנסים וגבירים וכל העוסקים עם הצבור לשם שמים[5] כל קבל די השתכחת ביהו רוח יתירה, ועטרותיהם בראשיהם אריות שבחבורה, קולעים אל השערה, משיבי מלחמה בגבורה, בעלי עיון וסברא, דעסקי באורייתא תדירא, המה החכמים השלמים דיינים ומצויינים הרבנים המובהקים, די בכל אתרא ואתרא, ואחריהם כל איש ישראל עדה שלימה זכה וברה, יפרו ישע וישגו חיל ועשו והצליחו יחד כלם סבא וזעירא, מלפני אל גדול ונורא כיר״א.

מרא״ש מקדמ״י אר״ש שואלין ודורשין שלמ״א דכי״ן רב תשלומ״י כפ״ל כפול ומכופל לרבנן ומשיבין שלום לכל אדם[6] הגדול לפי גודלו והקטון לפי קוטנו כלם כאחד יתברכו באלדי׳ אמן הבכור כבכורתו והצעיר כצעירתו איש אשר כברכתו וצאצאיהם לעיניהם טעונים ברכה לפניהם ולאחריהם[7] עוד ינבון בש״יבה ש״יבה מכש׳ורא[8] הן פותחין בנולד[9] אלה תול־דות פרץ פרץ הולד את חסרו״ן[10] חסורי מחסרא, ויגל יה״ודה מעוני ומרוב עבודה, יהו״דה ועוד לקר״א[11], האי קיר״א קש״ייא מקרה בלתי טהור הכל כקרוביו[12] ואח יולד לצרה[13], יוסיף שנית ידו במתן דמים על לא חמס בכפיו כי כן נגזרה גזרה, ויוסף הורד מצ׳רימה[14], שיעורו כפול ומכופל עברה וזעם וצרה הוא ניהו העלוב החכם השלם כהה״ר יוסף ן׳ סעדון נר״ו אחיו של יהודה הנז׳ אותו ואת בנו תרתי משמע הכניסום בעובי הקורה, וישמו עליו שרי מסים[15] משא כבד שאפילו נקש לכל אשר לו בית דירה, וכלי תשמישו וינתנו למכירה, לא הגיעו אפי׳ לחצי שיעורא, מלבד כמה הרפתקי, דעדו ליה בהלכות מלכים זה רודה וזה מרדה וזה עושה בעברה, וישב בארץ נוד[16] נע ונד ומטולטל טלטולא דגברא[17], ובכל זאת לא שב אפו ועוד ידו נטויה[18], עליו פתחו בנזקי ממונו וסיימו בניזקי גופו עוד זאת היתה יתירה, ולא יכול יוס״יף להתאפק לכל הנצבים ויקרא[19], צעקה גדולה ומרה, ואין חונן ואין מרחם ונפל בין זאיבים כשה פזורה, ויפן כה וכה וירא כי ה״ן י״ש ארוכה ומרפא להוציאו מאפילה לאורה, לדפוק על פתחי נדיבי עמים לפכוחי צערא, והם יביאו אליו עוד נדבה ראויה והגונה כהגון וכשורה, ולהיות כי אין לו פה לדבר כי מעולם לא נסה ללכת באלה כי אם מפני חרב היונה אשר נגעה אבישרא ואטופרא, הוכרח במעשיו לעבוד עבודה שהיא זרה, ליסע ממת״קה ולחנות במר״ה, כי לעולם היה נהנה מיגע כפיו תדירא, וקובע עתים לתורה, לכן חילה פנינו לכתוב שורו״תים אלו להיותם לו לעזרה,

3 גיטין מה. שם אין פודין וכאן ה״ן פודין. 4 מנחות כט:
5 אבות ב ב. 6 ברכות יג: 7 ברכות מא:
8 סנהדרין ז: חתיכה קטנה מן הקורה. וכאן מלשון זקנה הגונה.
9 נדרים סד. דבר שלא היה בעולם בשעת הנדר והכוונה מתחלין במתרחש.
10 רות ד יח מדברים על מי שהיה עשיר ונעשה עני וחסר.
11 קדושין ו. ויהודה שמדברין עליו במכתב, היו לו כמה מקרים.
12 שבת קה: 13 משלי יז יז. 14 בראשית טל א.
15 שמות א יא. 16 בראשית ד טז. 17 סנהדרין כו.
18 ישעיה ט יב. 19 בראשית מה א.

להודיע קצת צרותיו לא באריכות רק בקצרה, לכן אחינו די בכל אתרא ואתרא, אשר תדרוך כף רגלו חושו מהרה, החלש יאמר גבור אני העשיר ל״ו ירבה והדל לא ימעיט[20] מלהעניקו מנה יפה חובת גברא, ולפום צערא אגרא[21], דכגון דא ודאי מצוה רבא היא להציל לקוחים למות כי הוא בסכנתא חמירא, ונפשו למות הערה, לא נצרכה אלא לקבוליה בשמחה באכסנייא נאה והדורה, ולמהר לשולחו בשיירא בטוחה.

435

התר״ב

ב״ה

ידידים המהדרין ומרימים דגל הצדקה ברצונם הטוב ונפשם חפיצה ששים ושמחים לעשות רצון קונם, בהונם ואונם, וממונם נותנים לכסף מוצא, בני האיתנים, גזע אמונים, גומלי חסדים ביישנים ורחמנים, עם אלהי אברהם האבן הראשה, אוחזים מעשה אבותיהם בידיהם מעשה אבות יעשו בנים כל דבר שבקדושה, ישראל קדושים רצים וחשים לתמוך ולהחזיק ידי רשים נחלשים עושים ומעשים איש את רעהו יעזורו במענה רך ובמילי טבי דמתקין כדובשא, איכו השתא אנן נמי שפתינו יוצאות וחולו״ת בעשר חלו״ת ובנא לשון בקשה בבעו ובמטו מנייכו מלכי עמדו עמודו עמידה שיש עמה סמיכה לימין איש יהודי זה דודי ממשפחת רם, החכם המרומם, וחשוב את האלד״ים הוא ירא כהה״ר יוסף שלום הררי ישצ״ו אשר סבבוהו בלהן וזעון ועקן אין די לכתוב קצת צרותיו מעול הכבד וגזרה קשה אשר הוטל עליו ועל בית אביו נ״ע שנים עשר נפשות אשר היו לקוחים למות או ח״ו ימרו טוב ברע ופדו את נפשם בהון רב וכל אשר להם נתנו בעד נפשם עד אשר נקשו כל אשר להם תכ״ה מקרקעי ואגבן מטלטלי ולא הספיקו להשלים פדיון נפשם ולא יכול יוסף להתאפק ונדון ביוצא חוץ למקומו לקב״ץ על הגיבאו״ת מעיר לעיר וממדינה למדינה אולי ימצא תעל למכתו, לכן ובכן חל עלינו חובת ה״ן פודין את השבויין יותר מכדי דמיהן וכל המוסיף מוסיפין לו איישר חיליה ואוצרותיהם ימלא צורי וגואלי וכגון דא מצוה רבה שכל המקיים נפש אחת מישראל כאלו קיים עולם מלא ובשכר זאת אל חי חלקנו ימהר יחישה פדות נפשינו ויקבץ פזורנו אל ארצינו ואל נחלת אבותינו, והיתה הרוחה ונמצא מנוחה לעבוד את ה׳ אלד״ינו עבודה שלימה כי הוא זה תאות נפשינו החותמים פה צפרו יע״א בס׳ בריתי שלום כאן שנה אראה בצדקתו לפ״ק וישע יקרב ממזרח וממערב ושלום רב. בכתב יד הרב יהודה **אלבאז** ז״ל

436

השרידים אשר ה׳ קורא מוסדי ארץ העמודים והמכונות רבני אלפי״ן שמהם תצא תורה דברי חכמים כדרבונות, ואחריהם פרנסים גזברים וכל עם הקהל גבירים הרמים מחזיקים ותומכים ידים רפות בהונם הונות ובראש האחד המיוחד נשיא אלהים נר״ו יאיר תורה וגדולה במקום אחד יחדיו יהיו תמים יהי שלום בחלם בהשקט ובטח עד עולם, במנוחות שאננות כיר״א.

20 שמות ל טו. 21 אבות ספ״ה.

אחר ערוך שיח ותפלה לפני יוצר מטה ומעלה יתרומם על כל ברכה ותהלה יטה אליכם כנהר שלום ותבלו ימיכם בטוב ושנותיכם בנעימים ברבות הטובה טובה כפולה בבעו מנייכו מלכי יראי אלקים אנשי אמת עושים צדקה וחסד עם כל בשר אשר בצר וידו ל״ו תקצר מהשיג ידי ספקו ופרנסתו ומחייתו ומחיית אנשי ביתו אף השמלה בכלל חסורי מחסירא ואין כסות בקרה, נא חושו ועשו כמנהגכם הטוב רחומים רחמו ועין אל תעלימו נדרו ושלמו לכבוד האי דורונא דמלכא טוב שפל רוח זה שמו ה״ה כהה״ר מרדכי דלית ליה מגרמניה כלום וגמר מיכה מיכה [1] והוא איש בושת לא איש דברים הולך בתום ורוח נמוכה אליכם המצוה הזאת סמכוהו במתנת ידיכם ועשו אתו ברכה ועמדו לימינו עמידה שיש עמה סמיכה והענקוהו במנה יפה, לא נצרכה אלא להעדפה, ובשכר זאת אלד׳ינו מרחם יזריח אורה מתוך אפלה ובזרועו יקבץ אסירי גולה, אל המנוחה ואל הנחלה מיד האלד׳ים סלה ושלומכם ירבה ויגדל למעלה למעלה. בכתב יד הרב יהודה אלבאז ז״ל

437

התקצ״ח

יודעי דעת ומביני מדע שרי צבאות ישראל המכונות והעמודים, ס׳פיר גזרתם אמרות טהורות באר״ש ערב״ה בהדי כבשי דרחמנא מזהב נחמדים, אמרת שיח רחשם לתת לכל שואל די מחסורו אשר יחסר לו בשפע רב שכולו מלא חסדים, ק׳ולם י׳תנו בקו׳ל עוז ותעצומות הבו לה׳ בני אלים מעלין ולא מורידים, יצו ה׳ אתם את הברכה חיים עד העולם דשנים ורעננים, שקטים ושאננים, על התורה ועל העבודה, ועל גמילות חסדים, אכי״ר.

ראשית הג״ש תפלה ותחנה, מול שוכן מעונה, יקומם ירומם נס דגלם, וכסא תפארתם ברום המעלות, על במותי ההצלחות וגם עד זקנה, גם בניהם עדי עד ישבו לכסא כירח יכון עולם בעלי אושר בעלי חכמה ובינה וצאצאיהם לעיניהם יחיו דגן ויפרחו כגפן שתולים בבית ה׳ בחצרות אלדינו עיר הצדק קריה נאמנה, אכי״ר.

זאת אומרת וחנ״ה היא מדברת, על דברת האיש הלזה מפרחי כהונה זה שמו אשר יקראו לו המשכיל יצחק הכהן בה״ר אלעזר הכהן נ״ע נין ונכד לאותו צדיק החכם השלם הדיין המצויין מוהר״ר אפרים מונסונייגו זלה״ה אבי אמו אשר הוא בסוד הצמצו״ם ודחיקא ליה שעתא טובא ולית ליה מגרמיה כלום אפי׳ אסתירא בלגינא [1], אמטו להכי נידון ביוצא חוץ למחיצתו וחילה פנינו בעשר חלו״ת להיות לו לפה ולמליץ אל כל המקום אשר תדרוך כף רגלו עיר ועיר מדינה ומדינה, לפתוח לו דלתות העזר״ה איש כמתנת ידו אתיא נתינה נתינה, לכן אחינו אנשי גאולתנו אליכם המצוה הזאת כהני ה׳ להעניקו מנה יפה גדושה וטפופה במתן דמי״ם והזלת סלעי״ם מנה ראויה והגונה, כי הוא איש בושת לשאול חלקו בפיו וממדב״ר מתנה ולמהר לשלחו שבע רצון ומלא ברכת ה׳ כמנהגכם הטוב והישר עם כל עובר אורח באורח הנכונה, וארוחתו תהיה ארוחה בשופע ורוחא, מאש״ר שמנ״ה, ובשכר זאת צור שוכן מעונה, ימהר יחישה מעשהו לקבץ עם מרעיתו וצאן ידיו מכל עבר ופנה, ועלו מושיעים בהר ציון ואל גבעת הלבונה, ובא לציון גואל צמח צדיק ינון שמו כי

1 ב״מ קי״ד.

1 ב״מ פ״ה.

בא מועד הגיע עת לחננה, אכי״ר נאם החו״פ צפרו יע״א בש״ש טו״ב בשנת מה נאוו על ההרים רגלי מבשר לצירה, ואתם שלום מאדון השלם.

נאם איש צעיר **רפאל משה אלבאז** ס״ט

438

י׳חידי ש׳לומי ו׳חורי ע׳ם ה׳קדש, א׳מוני ב׳ני י׳שראל ט׳פסריהם ב׳חיריהם ו׳דרושים ל׳כל חפציהם, שלשה כתרים הם, כתר תורה אלין אינון דמטלין מלאי לתת מנה לתופשי תורה למען יחזיקו בדת המעוז שקולים הם ויבואו שניהם, וכתר כהונה אלו גבאי צדקה כי בם בחר ה׳ לשרתו וכהנו לו זוכים ומזכים ומצדיקים הרבים וזכות הרבים תלוי בהם, וכתר מלכות עולה על גביהם, מאן מלכי רבנן די בכל אתר ואתר עיר ועיר מדינה ומדינה הרועים ונסיכי אדם [1] לברם האלהים [1]*, העמודים והמכונות אשר הבית בית ישראל נשען עליהם, והנה מלאכי אלהים, אלו הדיינים רבני אלפין הרבנים המובהקים די בכל אתר ואתר יחיו דגן ויפרחו כגפן [2] גם בניהם עדי עד ישבו בכסא מרום מראשון מקום מקדשינו [3] כי״ר.

פתח התיב״ה פותחת בברוך ברכות שמים מעל מבריכה העליונה על ישראל ועל רבנן ועל תלמידהון ולשלם אין קץ דלא פסיק טעמא מבינייהו אינהו ואבזריהו גם בניהם עדי עד ישבו בכסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו כי״ר.

אות זה מדבר בצדקה להקים סוכת ד׳וד הנופלת בצריך ליטול כדי חייו הכתוב מדבר הוא הבחור ונבון הר׳ דוד ן׳ יהודה עלאל זה עני קרא ושנה ולא מצא עזר כנגדו מן שמים נלחמו בו מראש הגדי [4] ועד זנב התלי [5] נודד הוא ללחם איה פרט למזומן ואין כסות בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים והרי זה עבר את פרקו וקאי בבל תאחר לפרות ולרבות בטוהר נישואי אשה ואם מצא אשה לא מצא טוב לעשות לה כמשפט הבנות וכגון דא מצוה רבה, לא ישקל כסף מחירה וכל חפצים לא ישוו בה לרבות חפצי שמים ואפי׳ ס״ת בהיכל מוציאין את דמיו בתוצאות חיים עם אשה בנין עזר עדי עד ומי שמע כזאת ולא ירדוף אחריה כאשר ירדוף הקורא בהרים ויתן ויחזור ויתן ונתן הכסף וקם לו בקימה שיש בה הדור מצוה עד שליש משלו ואליכם אישים המצוה הזאת למהר לשלחו טעון ברכה מעין שבע רצון ומלא ברכת ה׳ גם ה׳ יתן הטוב ויפתח לכם את אוצרו הטוב.

בכתב יד הרב **שאול ישועה אביטבול** ז״ל

439

התקפ״ב

כי הוא זה פנקס העזבון שהניח אחריו הר׳ אלישע בכהה״ר אהרן ז״ל ה״ן אפריאט שיתחלק בין אלמנתו חנה בת עמור אביטבול נר״ו ובין הבן אהרן שממנו וממנה כפי התקנה מחצה להאלמנה ומחצה להבן הנז׳ לאחר פריעת כל החובות ונישום הכל על פי ג׳ בקיאים כ״ב בשבט שנת ה׳ אלפים וה׳ מאות ושמנים ושתים ליצי׳.

1 עד״ה מיכה ה ד.

1* קהלת ג׳ יח׳. 2 הושע יד ח. 3 ירמיה יז יב.

4 אחד מי״ב המזלות.

5 ראה הראב״ע שמות ג טו. ובכתר מלכות לרבי שלמה בן גבירול ז״ל ״ובליל ארבעה עשר אם יעמדו על קו התלי שניהם ויפריד ביניהם״.

וזה מה שנתברר לחלק האלמנה על פי השומא וע"פ הגורל.

פסתול	קם	סם		פראסקירא	לם	הם	
תותלא	קקם			קפטאן זביבי	צם		
כראס נקרא		לם	הם	טביצלאת סגאר ג'			
קמג'א נוויזין	קם	גם		וטייאפר ד'	לם	זם	דת
קמג'א אזיגאטו		עם		מצאחף עדא יוד'	מם	ום	דת
נאצייא		מם		סבנייא חמאלא		זם	דת
ק'וסאק'את זוז	קם	לם	הם	מכדא ברוקאדו ותאנס	לם	הם	
מכדא מסזרא		לם		קאליקול	מם		
טובאג'א		עם	הם	כלי חרס מצה וקציעה			גם
מהראז		°)	זם	דת	תגטייא זרקא		בם
טאסא פזרא		כם	הם				
חסכאת ב'		חם		ס"ה	אוו	קקם	סם זם
חאייך בן סגרא		כם	הם				

וזה מה שנתברר לחלק היתום ע"פ השומא וע"פ הגורל:

זראלדיטא		שם		קמג'א חאמילא	קם		
דמאלז ומרג'אן		צם	הם	טבאצל ד'	מם	אם	
כאמייא	קם	גם		ספר החנוך ומגלה	מם	הם	
קמג'א כדר		גם	הם	סטילא		זם	דת
נאצייא		מם		קפטאן די מייא	מם		
שפיפא	קם	מם		מידא בדראבז ומידא סגירא			
מכדדא כדרא		בם		וטובאג'א דלמסיח וחסירא			
אנטירא		עם	הם	מדיונייא ס"ה	לם	אם	דת
נר חנוכה		°)	חם	קראב		דם	
קנדיל דספר		כם	הם	מנדיל		בם	
יידין דלמרזאן			זם	מכדא		הם	
חאייך ן' סגרא		°)	הם				
חנבל		לם		ס"ה	אוו	קקם	מם ום

וזה מה שנשאר בלא חלוקה וכשיעמדו על פרק המוכר יתחלק ביניהם חלק כחלק ותחילה יטול היתום מהטלטל הנמכר סך —כם—אם— שהם יתירים אצל אמו והנשאר יתחלק ביניהם בשוה.

קמג'א וסרוואל דטרוואל		כם		קפא דלחלפא וואסכל		אם	דת
יסאלו ליוסף ן' לילתי		לם	זם	דת	קפא דלעזם וטבק באלי וחלאבא	אם	דת
קמג'א בייץ'		לם		כאס דלקדוש		אם	דת
קפטאן סוסייא			זם	דת	יתר פזלטיטא על בגדי אלמנות °)	הם	
מלחפא		°)	בם	קבאקב			גם
טריפאת דלפסתול			ום	קדרא דלמא		אם	דת
לקאט			אם	דת	טאזין ומתרד ומגטא ומנדיל		

וטיפור נחאש			גם	
שפאייפ סקילי אוקייתאיין				
אלארוב		בם	אם	
רוח אתותייא ומברד נבאעו	°		דם	ות
תפילין וסדור תפלה			ום	
טיפור כביר דנחאש וא׳ סגיר			זם	
כלי מלאכה וספר		כם	אם	
בראד דספר			בם	
תראב דלבוט מ״מ	°			
גלילסייא סגירא מהרסא				דת
רוח אתותייא ה׳ רטאל				
אלארוב		כם		
דמליג׳ דספר ע״ה			לם	
טאס דספר כביר נבאע		כם	הם	דת
טאס אכור סגיר נבאע	°		חם	דת
רטל דלקייאם סערא			דם	
חסירא באלייא וזונא			אם	דת
חאייך דלגטא			ום	
קרסאל באלי			אם	דת
עקידאת דלפזרא וטרייף				

דשפיפא דסקילי			בם	
תמן ורבע דסקילי באלי			בם	
מע״ב דלמכדא דטלס די באעו				
ומא שסגלה ממעשה ידיה				
ס״ה		כם	בם	דת
שעיר מ״מ ג׳ מדוד			זם	דת
טרייף דלקטיפא			אם	דת
טרייף דלקוסאקא			אם	דת
קפטאן באלי			אם	דת
חסירא מדיונייא וזוזתאיין				
דתראזק	°			
חומר השבועה			הם	
וחלק שיש לבעל הנז׳ בבית הידוע להם.				
האדון לחובות די יתוסאלהום				
עמור אביטבול גר״ו			נם	דם
ג׳יי׳ יסאלהום שט״ח קקם			פם	
די עטא לבן קרמוס דלקרא				
דלבית			דם	דת
די עטא ליעקב אפריאט			הם	דת

ואם יצאו עליהם חובות אחרים כל אחד יפרע חלקו וכן שמן לנר״ן ולפקידת השנה מחצה על האלמנה ומחצה על היתום והנשאר אחר פריעת כל החובות הוא שיתחלק ביניהם מחצה להאלמנה ומחצה להיתום.

לפנינו נשבעה בנק״ח בתפילין הקדש חנה אלמנת אלישע הנז׳ אחר האיום כראוי שלא הכחידה ולא הטמינה מכל מה שהניח בעלה הנז׳ לא כסף ולא שוה כסף ולא מכל מאי דמתקרי נכסי ושאין לה תחת כ״ה זולת מה שהראית לפנינו כמפונקס לעיל ולא נתנה שום מתנה לשום נברא בעולם לא במתנה גמו׳ ולא בע״מ להחזיר ולא אתפיסה בעלה צררי לפירעון כתובתה ולא מחלה לבעלה בכתובתה ולראיה שכן נשבעה חת״פ יום ד׳ בשבת עשרה ימים לחדש אייר הוא חדש זו שנת ה׳ אלפים וחמש מאות ושמנים ושתים ליצירה והכל שריר ובריר וקיים. מאיר צבע סליט״א יהודה אלבאז ס״ט

440

ידידינו ואור עינינו אור פנימי ואור מקיף, רבא אלנא ותקיף, הרב הכולל בישראל להלל, כמוהר״ר עמרם אלבאז נר״ו יאיר, והוי זהיר.

קדמא אל אר״ש עלי לשלם במיטבא, במדת תשלומי כפל מרובה, שלמא דכן רב למר ניהו רבה, גם ברכות יעטה מור״ה הני ברכי דרבנן ליתו תלתא דמרחמו לנא הוא ובניו בקכ״י.

אות לטובה על עסקי עתה באתי לחלות פני כת"ר בעשר חלו"ת לסייע כת"ר במצוה הבאה לידך אל תחמצנה [1] אודות הר' שם טוב צרולייא שבא הוא ואביו תחנונים ידברו לחלות פני כת"ר לדבר עם הכבודה רבקה אשתו של שם טוב בת כהה"ר שאול אחיו של כת"ר לבוא עם בעלה למתא פאס עד יעבור זעם ויתחיב לה לעת שתרצה ללכת לעיר מולדתה אצל קרוביה ותרצה לישב עמם ימים או עשור שלא יעכב על ידה וישתדל לעשות רצונה ללכת עמה בכל פעם גם יתחייב שאם עלה ברצונה שתחזור לעיר מולדתה לדור בקבע שילך לדור עמה ויעשה לה חפצה ורצונה אך תעשה רצונו בדבר הזה דוקא לישיב עמו בכאן ימים או עשור עד עבור זעם כי הוא מוכרח במעשיו כעת לדור עם אביו מחוסר הפרנסה וכעת הוא דר בכאן לסבת הפחד ומוכרח במעשיו להיות נגרר אחר אביו ואין דעתם להשתקע בכאן אלא לשעה עד יעבור זעם ועל כת"ר המצוה זו לתווך שלם בין איש לאשתו וכ"ש שאינו רחוק מעיר מולדתה והכל אחד פאס וצפרו וכעיר אחת דמיין ולכת"ר החיים והשלם כנפשך וכנא"ה דור"ש.

נאם איש צעיר וידאל הצרפתי יש"ץ

441

קהל קדוש ונבחר קהל צפרו יע"א ובראשם הגביר המרומם אי"ש מפזר ונוסף עוד אכסנייא של תורה כהה"ר משה אלבאז י"ץ ואחריו יאיר נתיב הגביר המרומם המשכיל ונבון איש אשר מזרע אהרן הוא אוהב התורה ולומדיה כה"ר דוד הכהן י"ץ ואחריהם יאיר נתיב כל ראשי קהלכם ישמרם השומר אמת לעולם ויגין בעדם אכי"ר ובראש כל דרדע ואשכול את שני המאורות וכו' החכם השלם הדיין המצויין החסיד העניו כהה"ר ישועה אביטבול יצ"ו והחכם השלם הדיין המצויין החסיד ועניו כהה"ר שלמה אביטבול י"ץ מאתי אני החו"מ מתפקד בשלם כת"ר שירבה ושיגדל כחומה וכמגדל, ולעד לא ידל, אכי"ר.

סיבת שורותי אלו לכת"ר אמרו חז"ל צריך אדם להודיע צערו לרבים וכו' [1] ידיע להוי לכת"ר שזה שמנה שנים שאני כלוא בבית ואסור בכבלים כבל העניות וכבל היסורין ובכל זאת לא מנעתי עצמי מלימודי לקיים מ"ש והגית בו יומם ולילה [2] וקבלתי את יסוריי באהבה רבה ולכן ובכן אחי וריעי חונו על האי גברא דיתיב בצערו מאני דתבירא דקודשא ב"ה כדרככם הטוב והישר עם כל עמילי תורה ובפרט עמי שאני כלוי [כלוא] בבית יושב ושונה עומד ולומד רכות מעומד קשות מיושב [3] ועוסק במעשה חידודים בהויות דאביי ורבא ובדברי האר"י ז"ל וחלילה למאריה דאברהם לעבור על מה שאמרו חז"ל אל תעשם עטרה להתגדל בהם [4] אלא דשרי ליה לצורבא מרבנן דמלחיך עפרא מתחת כפות רגלייכו לאודועי נפשיה באתרתא דלא ידעי ליה [5] ובשכר המצוה הזאת אל שדי ישלח ברכה רוחה והצלחה בכל מעשה ידכם ועתיק יומין יברך יתכון וישמע קול צלותכון בעידנא דתצטרכין ליה זו ברכה שבירך רשב"י לר' אלעזר בריה [6] וידעתי נאמנה שאתם תופסים מדתו של

1 רש"י ז"ל על פסוק ושמרתם את המצות, שמות יב יז.

1 שבת סז. 2 יהושע א ה. 3 מגילה כא.
4 אבות ד ה. 5 נדרים סב.
6 אדרא רבה, בהתחלה בפסקת מצחא דגולגלתא.

אברהם אבינו ע״ה רחמנים ביישנים גומלי חסדים [7] שנא׳ ויטע אש״ל בבאר שבע [8] זו מדת המלכות שנקראת בת שבע שקשטה בכל מיני צדקות וכא נחב מן השי״ת ומנכום איש את רעהו יעזורו ולאחיו יאמר חזק ותעמלולי ואחד נדבה ראויה והגונה עלא קד אוזהכום לעזאז [9] ואין רשאי להאריך במקום שראוי לקצר ותשובת כת״ר מהרה תצמח אכי״ר.

ע״ה חיים ארוואץ ס״ט

442

התר״ט

שני צנתרות זהב פרוים, לנו לעינים, קודש הלולים, כפרים עם נרדים, גינת ורדים, כוללי תהלות, ושרי המעלות, הדיינים המצויינים, דנחתי לעומקא דדינא [1], כמוה״ר עמור אביטבול יש״ץ וכמוה״ר עמרם אלבאז יש״ץ.

שבחי שלמים, ישאו הרי״ם שלם ההרים הרמים, והדר מצלינא צולו לרוכב בערבות [2], לחיי המלכים עוד רבות, למען יעמדו ימים רבים בשובע שמחות, על מרומי ההצלחות, והיו תוצאותם, בצלמם כדמותם, כיר״א.

למאי דאתינן עליה הוא ניהו האי צורבא מרבנן החכם ונבון צניע ומעלי כהה״ר יעקב עטייא נ״י אשר הוגד לכם ידעתם ושמעתם, משפחת בית אביו מגדולי רומ״י רודפי צדקות ועותרא סגי, נחזי אנן מאי דקמן, הן לשעבר היה לבוש שני תכלת וארגמן, ויקרא את שמו מן, והנה בעתה גלגל החוזר החליד לו בין סימן לסימן [3], דל . . . כבוד יעקב ומשמן, נעתם אורו כיומא דעיבא, חלופי שופרא כיבא [4], מאגירא רמה יורד ונוקב עד התהום באתרא דהוה עייל בשרא וכוורי, וד׳ מאה שופרי [5], השתא מיהא כל מילי מיטב אפי׳ סובין, מה לתבן, ושרא דעניותא מצא ידיו ורגליו, בביתו וחמותיו, ובקושטא נטע בתוכינו האי צורבא מרבנן דחביב, ונוגה לו סביב, שקוד ללמוד תורה נתגדל בין ברכי דרבנן למעלה מעשרים ויהיו חיי צר״ה, והנה בעתה הגיע לפרק האיש מקדש וידו ריקה, אין כל. בכן אתאנו לחלות מארי דתורה נטורי קרתא, אלה יעמדו לימינו לחזק ידים רפות במתן דמים מתנתא טמירתא, ולא ישמע קולו בבואו משום כסופא כי אי״ש בוש״ת לתבו״ע אל שאו״ל ואל בית הדמים [6], נא גבורים ואבירים עמדו לימינו עמידה ועמה סמיכה, למלאת ידו ברכה, במתנתם מרובה, לא נצרכה אלא לכדרבא, מרובה מדה טובה, ריבה וחזר וריבה, הגם לקבוץ מיחידי סגולה המתנדבים בעם איש כמתנת ידו, כן יתן לידידו זו היתה יתירה

7 יבמות עט. 8 בראשית פרשת חיי שרה.

9 והמבוקש מהשם יתברך ומכם איש את רעהו יעזורו ולאחיו יאמר חזק ותעשו נדבה ראויה והגונה לפי כבודכם.

1 ב״ק טל.

2 מליצה מהפסוק תהלים סח ה, ובמקום סלו באה צולו, מלשון תפילה.

3 חולין לב. גלגל החוזר נתחב בן הסימנים הטובים שהיו לו.

4 שבת סב: על הפסוק (ישעיה ג כד) כי תחת יופי אמר רבא היינו דאמרי אינשי חלופי שופרא כיבא, כויה תחת היופי.

5 מ״ק ט״ז. בארבע מאה שופרי שמתיה ברק למירוז והמליצה כאן שופרי מלשון ארבע מאות הטבות, מיטב שדהו ומיטב כרמו שפר חקליה ושפר כרמיה.

6 מתבייש לתבוע ולשאול כספים וזה נלקח מפסוק שמואל ב כא ב.

7 ישעיה מב ז.

וכנפש נא״ה דוש״ו החו״פ פאס יע״א ש׳ להוציא ממסגר אסיר לפ״ג וש״ש וש״ר.

יעקב סירירו יס״ט יעקב אבן צור סי״ט וידאל הצרפתי סי״ט

443

התקפ״ו

יראי אלקים אנשי אמת אנשי חסד החכמים השלימים הדיינים ומצויינים כהה״ר יהודה אלבאז וכהה״ר עמור אביטבול ישצ״ו והנגיד המעולה החכם ונבון כהה״ר חיים מאמאן ישצ״ו.

אחד״ש שירבה ונ״ץ יבורך ור״ש לבניכם ולכל הנלוים אליכם ור״ש לכל הב״ד והקהל ישצ״ו, אות זה מדבר אודות אחי ידי״ן החכם השלם כהה״ר אברהם נר״ו שמפני הרעב הגדול לתפ״ץ אשר נקש כל אשר לו הוכרח בע״כ שלא בטובתו לצאת חוץ למחיצתו לדפוק על דלתי נדיבים ובחזרתו בא לעיר פאס יע״א ומשם הלך לצפרו יע״א ולא יכול להתעכב ואמר לי שהבטיחוהו כת״ר שכשיעשו נדבה בקרוב להחכם שד״ר נר״ו תעשו לו נדבה ג״כ ותשלחו לו ע״י ציר אמונים, וידי׳ להוי לכת״ר כי לא הביא בידו כלום זולת מעט מזער כי כל מה שהיה גובה קמא קמא היה שולח לב״ב לכן המבוקש מאחי לקיים דבריכם והבטחתכם הטובה כדרך הצדקים שמבטיחים ועושים או׳ מעט ועושים הרבה בפרט למקום ראוי והגון כזה ועשו לכבוד מו״א זצ״ל לשלוח לו מנה יפה ע״י ציר אמונים ה״ר או׳ תשלחו לידידינו כהה״ר חיים ן׳ דנאן ישצ״ו לפאס ומשם ישלחנה לכאן ושכר כת״ר כפול ומכופל מה׳ כנפשכם וכנפש דוש״ו החו״פ בשילהי תמוז הנה שכרו אתו לפ״ק ור״ש.

ע״ה מימון בירדוגו סי״ט

444

מטע ה׳ להתפאר הלא זה הוד ידידינו החכם השלם הדיין המצויין כהה״ר עמור אביטבול נר״ו.

אחדש״ו אות לטובה יצא לישע מכ״ד זה שמו המו״ן שלמה בהי׳ משה ה״ן שטרית, זה האיש עני חשוב כל ימיו היה נהנה מיגיעו ולעת עתה הנה בעתה קדמוהו ימי עוני ונשאו ריקם ריקם ברעב ובצמא וישת אל המדבר פניו ותהי הפצירה לדבר עליו לפני מצוקי ארץ לעמוד לימינו וכת״ר אחד מהם יעמוד בכל כחו לדבר עליו לפני בני העיר אולי יפתחו לו דלתות העזרה להשיב נפשו ונפשות אנשי ביתו שהניחם רעבים גם צמאים ושכמ״ה ואין להאריך כ״א בש״ש טו״ב ואתה שלם ורב שלם.

שמואל בר אברהם בן זמרא רפאל אהרן מונסוניגו ס״ט

445

רבא דעמיה מדברנא דאומתיה[1] איש על מחנהו דן את הדין עמוק עמוק יסובבנהו

1 כתובות יז. מנהיג.

יבוננהו, החכם השלם והכולל הרב המובהק ונוגה לו ברק כמוהר״ר עמור אביטבול ישא ברכה מאת ה׳ כל היום יברכנהו, כיר״א.

לפני״ם מן השור״ה והנה נער כורע ומשתחוה, הרחק כמטחוי עד שיתפקקו כל חוליות, ותכלנה נטויות, וצל״ה גם היא וחי לעולם רבות בשנים, דשנים ורעננים, מרוב הונים, בבנים ובני בנים, והיו למאורות זרעו בו למינהו, כי״ר מטי המדבר״ה לאדונ״י ר״ם יגיע לידך פס״ד ע״י ידי״ן הח׳ הש׳ והותיק כהה״ר מתתיה בן זכרי יצ״ו לגלות דעתו עליו כאשר ירוהו מה׳ ולבא על החיתום כת״ר וידי״ן רב עמרם חסידא יצ״ו ושכר בטלה דכד׳ יתן כמהר״מ הנז׳ ואין להאריך כ״א בשלומך שירבה ויגדל מן כל ברכתא כנפשך שובעך וכנפש נאמן אהבתך. והוא הצעיר שלמה אליהו אבן צור סיט״א

446

בע״ה

שרגא דנהורא, איסנפר [1] רבא ויקירא, החכם השלם והכולל כמה״ר עמור אביטבול נר״ו יאיר וזרח, יציץ ופרח אכי״ר.

פת״ח התיב״ה הי״א אמרת בשלמא שלם שלם לא פסיק טעמא, למ״ר ולדי שרן סמיכין עלוהי [2] כל המחובר לטהור [3], מצלינן האידנא לחיי מלכא ובנוהי שנים יאריכו, ימים יאריכו, להם זרוע עם גבורה, במלחמתה של תורה, גם עוש״ר נלוה עמם בצל״ח העודף בהצלחה מרובה, על אחת כמה וכמה טובה אכי״ר.

ובא האות להודיע לכת״ר שהאיר וזרח אל עבר פנינו האי גברא מכ״ד החה״ש מתהלך בתומו צדיק חד מינן ממשפחתי ומבית אבי כהה״ר יצחק ן׳ זמרא נר״ו ויען שהאיש ההוא מסוה הבושה על פניו ולא איש דברים כי לא ניסה ללכת באלה ומיום היותו והוא נהנה מיגיע כפיו כאשר העידו עליו חו״ר עירו כאשר עיניכם תחיזנה משרים, והוא צוה לי אחי להיות לו לפה ולמליץ עם כת״ר, לכן אליך המצוה הזאת השר לסעדו ולתומכו בעמידה שיש בה סמיכה בנטיעת אש״ל ומת״ן דמי״ם ולמהר לשולחו יפה שעה אחת קודם כי הוא מקום ראוי והגון לכל דבר שבקדושה, הכרת פניו ענתה בו וענתה בו צדקתו ואין להאריך כ״א בש״ש טו״ב הכ״ד המר ונאנה, ילולי ייליל גנוחי גנח [4], העטוף באבלו לא נח ולא שקט גם יומו גם לילו, המקוה רחמי קונו, שיגדור פרצותינו, ויאמר די לצרותינו, הוא הצעיר מחוי קידה כרעא כחיזרא [5].

נא״ה חיים דוד בן זמרא ס״ט

447

בע״ה

אורו מראש שער רישיה עד טופרא דביניתיה, בכוליה תלמודא איתיה הרב הכולל בישראל להלל, מימיו נאמנים מיין צלילן מיין דכיין, הדיין המצויין כמוה״ר עמרם אלבאז יש״ץ אכי״ר.

1 אבן טובה מלשון ויסדתיך בספירים, ישעיה נד יא, בסמפירינון.
2 תרגום והחונים עליו במדבר ב ה. 3 כלים יב ב. 4 ר״ה לג:
5 ערך השלם. ערך חזר פירש רב האי גאון הוא אחד ממיני קוצים שמצוי בבבל וקורין אותו אלחזר.

אחרי נשיקת הרצפה מדרך כף רגל רגלוהי דבר נש דדמי לבר אלהין אדברה נא שלם רב לאחי ורעי מצי״ל אני ישבו לכסא רם ומתנשא ועיני אדוני המלך רואות אכי״ר.

בא האות קובל דנא נטיעה של קודש שקוד ללמוד תורה ועלתה לו יראת חטא קודמת וחכמתו מתקיימת החכם השלם והכולל כמה״ר אליהו בטאן ישצ״ו הנה הוא הולך למח״ק קא תבע אל שאו״ל מחסרון כיס קשה כי אין כל מאומה בידו כידוע לכת״ר נא גבור ישלח דברו הטוב לעודדו ועקימת שפתיו מעשה רב להושיע וידעתי דלית דין צריך הכתב והמכתב אך אמרתי יהיו דברי אלה שלא להצריכו לשאול חלקו בפיו ולכת״ר החיים והשלם כיש אנ״ה המלאה לה חכמה ודעת ויראת ה׳ ונפש קטני מקטני תלמידיו.

הצעיר **אבנר ישראל הצרפתי** סי״ט ישצ״ו כי״ר

448

התר״ז

ידידות נפשינו, מחמדי עינינו, דקב״ה בעי ביקרייהו, והדי בפלפולייהו, החכמים השלימים, כלל גדול בתורה, כמוה״ר עמור אביטבול ישצ״ו וכמוה״ר עמרם אלבאז נר״ו יאיר נהרא נהרא.

אחר שים שלום טובה גם בניכם עדי עד ישבו לכסא, רם ומתנשא, ללקוט שושנים מבן חדק, לשפוט תבל בצדק, אותתי אותות ידברו בצדקה להושיע להאי גברא זה שמו כהה״ר יעקב הצרפתי יש״ץ חלות״י היא לעמוד לימינו ולתומכו ולסעדו, ולעודדו, במתן דמי״ם איש כמתנת ידו, ולשלחו מן הארץ חי״ש מהרה שבע רצון ובשכר זאת קץ בן ישי בראש, עד מהרה ירוץ, כי״ר נאם נא״ה דו״ש וטובתכם גם עושר וכבוד עמכם במחצתכם, ועמכם מקור חיים, עוד רבות בשנים עיניכם הרואות בני בנים, שני עושה שלישי הענף דומה לשורש, גבור בארץ, החו״פ פאס יע״א משנת ו י ר מ ק ר ן לפר״ק וא״ש שלמ״א דכן רב.

וידאל הצרפתי סי״ט

449

רבא דעמיה מדברנא דאומתיה[1] החכם השלם והכולל חן ערכו מי ימלל הדו״מ כמוה״ר עמור אביטבול נר״ו יאיר וזרח, יציץ ופרח אכי״ר.

אחדשו״ך ושלם הבית עדיף ורשט״ו לכל בני הבית הי״ו זאת אומרת וחנ״ה היא מדברת נ״א לשון בקשה שיקיים מכת״ר מצות שילו״ח הק״ן[2] להודיעני אם הגיע ליד כת״ר הפס״ד אשר שלחת לי כי ירא אנכי פן ואולי לא יגיע ליד כת״ר כי שלחתי אותו ע״י גוי וכל אנשי צפרו אמ״ל שאותו הגוי מכיר האדון ובודאי יגיע אותו ליד האדון ואחר שנתתי אותו בידו חזרתי ונחמתי על אשר פשעתי ונתתי אותו ביד הגוי פן ואולי יאבד אותו ואיך אשא פני מול כהר״י אב״ץ לכן כת״ר יקיים מצות שילוח הק״ן יפה ש״א קודם עם הב״א ובחיי ראשי כי אני בוש ונכלם להטריח כ״כ על מעכת״ר אבל מה אעשה כי רשאי אדם לחבול בעצמו ולא בשל אחרים ואגב יודיעני האדון אם דעתו מסכמת לדברי הרב

1 כתובות יז. 2 לשלוח מכתב הכתוב ע״י קולמוס הנעשה מקנה.

המבי"ן ז"ל ושכמ"ה וכעת אין להאריך כ"א בשלם האדון ובני ביתו שירבה מאת אדון השלם כנפשך הרמה וכנפש הצעיר בעבדי הצור. שלמה אבן צור סי"ט

מאת ידי"ן הרב הכולל שד"ר רשט"ו לרום מעכת"ר ורשט"ו לכמהרי"א ורשט"ו להנגיד יצחק הי"ו ומדע לבינה שאתמול קבל כתבו של הנגיד יצחק ולא מצא פנאי לקיים מצות שילוח הק"ן כי הוא הולך לחט"ו לעיר מכנאס יע"א.

450

אור נערב, מושיע ורב, גבור בארץ רישא דעמא, מלא רוח חכמה, החכם השלם והכולל הדיין המצויין כמה"ר עמור אביטבול י"ץ.

קדמה לפני האני אצבי"ר [1] שלמי צבור לאלפי רבבה, למר ניהו רבא, וזרעו לברכה, טעונים סמיכה, כמעשהו ממנו, זרעו בדומה לו נטיעות דומות לשרשים, קודש קדשים, כי"ר, האות כי טוב נא גבור אחת שאלתי ממעכ"ת אותה אבקש שתעמוד לימין האי דורונא דמלכא [2] רבין חסידא החכם השלם הרב הכולל כמה"ר משה י"ץ הוא ההולך קדמת אשור למח"ק וחילה פני לכתוב לכת"ר עליו ובשבילו וידעתי נאמנה שאיני צריך לצוות לכת"ר כי קים לי בגוויה שהוא רב חסד מטה כלפי חסד, קושטא קאי שזה כמה והוא שרוי במח"ק ועינינו ל"ו ראו שהוא מתחסד עם קונו ונראו בו כמה סימני טהרה ומעולם לא נשתנה ממדותיו ומעלותיו, והן כת"ר ישגיח בעין חמלתו ביתר שאת ובכל מקום אשר דרך עשו לו כבוד גדול כאשר צדיק יבחן בכתביו אין מספר וכת"ר ידבר על לב יחידי קהלו לשלחו כרצונו אחת שאלתי ואתה קדוש מצוה זו יכולה שתגן לך ולזרעך ואיני כמזהיר, וכפילנא שלמא לבר מיניה דמר אליהו זכור לטוב, ומבקש ממנו שישתדל לגבות לי המעות שיש לי ביד הי' משה עולייל וכבר שלחתי לו אגרת ע"ז ושערי תשובה נגעלו, והכתב בקצר אמיץ כי השיירה פעם בחוץ ודי בזה לחכם שכמותך, תרב גדולתך, כנפשך וכנפש נאמן אהבתו. ע"ה ידידיה יס"ט

451

ב"ה

תובלנה בשמחות וגיל [1] בהיכל מלך, איש גבור חיל, רובץ כאריה ולוחם מלחמתה של תורה [2], צנצנת המן [3], עם קדושים נאמן, זה סיני בקדש נהדר, דין הוא הדר, ידידינו ידיד האל ואוהבו החכם השלם והכולל, ענותן כהלל, הדיין המצויין כמה"ר יהודה אלבז נר"ו, ברך ה' חילו.

אחדש"ו ונפ"ש בהעת"ר ושלם לעזרך עזר משדי כבודה בת מלך פנימה [4] אשה יראת ה' דביתהו דמר ושלמא רבא לבני עלייה סולת נקיה אנשי שם ותהלה אחים כאור זורחים זרע קדש גור אריה יהודה החה"ש כהה"ר שמואל וכהה"ר עמרם ישמרם השומר אמת

1 עד"ה ישעיה סו' ט' ובאה המליצה מלשון איסוף. 2 מתנת המלך.

1 תהלים מה טז. 2 סנהדרין קיא:
3 יומא נב: 4 תהלים מד יד.

לעולם, והילדים אשר חנן ה׳ את עבדך מנשקים ידי כת״ר ובניו בחמש ידות כ״א לפי כבודו ור״ש ידידינו הנבון וחשוב כהה״ר יוסף לקבי נר״ו ור״ש ידידינו הנבון וחשוב הר׳ ישועה אלבאז ור״ש לידידינו המשכיל ונבון הר׳ יצחק אלבאז ור״ש ידידינו החכם השלם כהה״ר חיים ן׳ מאמאן ה׳ ימלא חסרונו ור״ש ידידינו הר׳ רפאל אלבאז ור״ש כל הקרב הקרב אל כת״ר בכלל ובפרט הם ובניהם וכל אשר להם כ״א לפי כבודו ולפי מעלתו.

שור״י בארץ[5] יכתבו לבקש את שלום אחינו מאדון השלם יצמיד ויתמיד שלומכם וברוכים תהיו בהני תלת מילי שמשנ״ו רבנן בדיבורייהו[6] בני סמיכי וחיי אריכי דשנים ורעננים בעושר ונכסים ורוב פנינים וכל בנייך למודי ה׳ יאריכו ימים בטוב לפי רוב השנים.

באתי באותות שתים אודות האיש הלזה מזה בן מזה ממשפחת רם הנבון כה״ר חיים בן לאותו צדיק כמוה״ר ברוך טולידאנו ז״ל נין ונכד להרב המפורסם כמוהה״ר יעקב ז״ל דביש ליה בהאי מתא על אודות צר״ת הב״ת בת בתו של אותו צדיק חסידא קדישא מרביץ תורה ברבים הרב הקדוש כמוהר״ר משה מאימראן זלה״ה אשר בגרה ופרקה עברה ואין איש מאסף אותה הביתה כי אפס כסף ותלי״ת זכות אביה לא תמה וכל עכבא לטבא שלעת כזאת נזדמן לה בן זוגה ת״ח אחד ופסק לו אביה נדונייא לפי כבודו ובא עד כיס״ו ואין עוזר לו ובראותו צרתו צרה הסכים ללכת למח״ק שתתמלאו עליו רחמים לכבוד אבותיו ואבותינו הקדושים זכותם תע״ל ולכם הכ״ד נאמן אהבתך מקוה רחמי קונו יטה אליו חנו. ע״ה משה טולידאנו ס״ט

452

התק״ע
בס״ד

כה אמר יי׳ שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי
לבוא וצדקתי להגלות[1] ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה[2]

ראשי העם ההרים הרמים הן הם גופי תורה, פקוד״י ה׳ העומדים על הפקודים אנשים של צורה, אוצר כל כלי חמדה מימיהם מהמקדש יוצאים במקום טהרה, לחומת אש ולכבוד יושבים ה״ם ישיבה בעזרה, אצילי בני ישראל עומדים לנס עמים כתר ועטרה, השמש יצא על הארץ מוזהרי״ן ועומדים כזוהר הרקיע ליהודים היתה אורה, רדפי צדק יד עניי אינהו ולית ליהו דיו נותנים וחוזרים ונותנים לית ליהו שעורא, נא״ה נ״ר זה להאיר על הארץ עומדים על טהרו של משב״ח[3] טיהר יומא וטהר גברא[4], יצו האל חסדו עמהם יהי עליהם סתרה, כי״ר.

קול מלתא דמתאמרא באפ״י תלתא אמירה לגבוה כמסירה, מצלינן האידנא רבנן ותלמדיהון ישישו וישמחו וגם עד זקנה ושיבה ורבו יתירה, אף בר״י דמוריין בעלי משנה בעלי גמרא, וחסד עליון יחופף עליהם חומת אש סביב שורא ובר שורא[5], אכי״ר.

5 עד״ה וסורי בארץ יכתבו, ירמיה יז יג מלשון הסרה, והמליצה בשי״ן מלשון שורות המכתב.
6 ב״מ כג: ושם בגמרא מלשון שנוי וכאן מלשון קרא ושנה.

1 ישעיה כו א. 2 שם א כז.
3 לשון שבח טהור במקום טהרו של מזבח המקום המגולה שבו, יומא נט.
4 ברכות ב: 5 פסחים פו. חומה קטנה וחומה גדולה.

קול שישנו בלמידה יצא הכתב לישע מכ״ד זה שמו אשר יקראו לו הנכבד וחשוב גם שב גם ישיש ה״ר מכלוף בהי׳ חיים ה״ן חראר נר״ו הן גביר היה יושב בכבודו של עולם מתפרנס מיגיע כפיו ולא חסר דבר וכאור בוקר מסכים הולך לבית הכנסת ופתח וה״ן סוגר מפתחות העזרה בידו, והן עתה נצנצה בו רוח טהרה ובקש לעלות ולשכון כבוד בעיר עז לנו נאוה תהלה, ובא עד כיס״ו ואין עוזר לו ומרוב חיבת הארץ כפף ראשו כאגמון לילך על פתחי נדיבים להיות לו מעיר לעזור עם היות שמעולם לא נסה ללכת באלה הדברים אהבה מקלקלת השורה, ויתאפק האיש ויבא אל ביתו ומכר כל אשר לו לא הניח דבר גדול או קטן וכראותו שעדיין לא הגיע אפילו לחצי שיעור קטן שפך שיחו לפנינו לכתוב בידו שתי שורות הללו לצוות״א בעלמא אל כל המקום אשר יבוא שמה יקדמוהו ברכות טוב בנטיעת אש״ל באכסנייא נאה גם ערבי״ם בתוכה מתן בסתר דמ״י דמכסיי״ן דחייש לגלו״י, ולמהר לשלחו בחברת בני ברית בשיירא בטוחה במשאת וארוחה, ובשכר זאת ימהר אל עליון יחישה מעשהו והיתה הרוחה, וארמון על משפטו ישב כסא דוד בהשקט ובטחה, כיש את נפשיכם וכנפש החותמים פה פאס יע״א ביום שלשה עשר לחדש אדר שני שנת ה׳ י ש מ ר ך מכל רע לפ״ק ואתם שלם ורב השלם.

יהודה ן׳ עטר יס״ט יהושע סירירו סליט״א חיים דוד סירירו סליט״א
שמואל א״א אברהם אבן זמרא

גם אנחנו הח״פ מזהירין על האי גברא ככל אשר כתבו החכמים למעלה ראש.

רפאל בירדוגו ברוך טולידאנו ס״ט

453

התר״ז
בעה״ו

קול ענות, הגיא והי וקינות, ונפש דואבת, בערה בה להבת, שעולה השלהבת, יללה רבתה, אל שמועה באה ונהיתה, אזל״א גרי״ש סגולת״א [1], כי יצא הקצף בקצ״ף מלא, ויאמר ה׳ יאוד״ה יעלה [2], ויעל יהודה [3]

קול ה׳ שוב״ר ארזי״ם, ארז הלבנון חכם הרזי״ם, יושב בשבת תחכמונים יאות למבכי למיחם הספדא כתנים, הי וקינים, כי גמר חסיד כי פסו אמונים, אשר היה למחסה לכל ערי יהודה

קול בוכים עין במר בוכה, בעמק הבכ״א, לא ננעלו שער״י דמעה [4], וי׳ חסרא ארעא [5], מי יורה דעה, מי יבין שמועה [6], כולהו תנויי בנזיקי״ן ועוקצי״ן [7], כי נגזר מארץ ראש וקצי״ן מל״ך יהודה

קול אומר קרא זו תורה, איה הפה שאצ״ר כל ספו״ר טהורה, איה הלשון הממהרת לדבר צחות, והשביע בצחצחות, באר״ש נכוחות, שבט״ו יתן וכתב לו ספר התורה, חסורי מחסרא, שב״ט יהודה

1 שמות הטעמים והניקוד והמליצה אזל ונתגרש רכוש יקר.
2 שופטים א ב.
3 שם א ד.
4 ברכות לב:
5 מגילה כח:
6 ישעיה כח ט.
7 סנהדרין קו:

קול גדול הגיע עת לקנג״ה, פינו מלא ציר״ה ולשוננו קינ״ה כותלי בית המדרש יזעקו
אן פנה, קראו למקוננות, רבות בנות, הנה טפחו״ת ל״ו מענו״ת, יצאה חמ״ה מנרתיקה,
הלמה מחקה, שולטן מדבית יהודה [8]

קול נהי כליל לאישי״ם לספוד לצר״ה, וענתה הציר״ה, צר״ו חכימייא למהוי כספדייא,
צווחין בייא בייא, ירוצון ויקוננו, תרדנה עינינו דמעה ועפעפינו [9], כי צדיק אבד
ואין איש [10] יהודה

קול ברמה כל העם אשר בשער, נבהלו נחפזו אחזו צע״ר, קרעים הלביש אף כי לבית,
אש״ת לפידו״ת אש להבות, הרי זה בכ״י יותן זה אומר בכה, וזה אומר בכו, יעלה
ארי״ה משובכו, אריה יהודה

קול האר״ש אנן מה נענה איעכול ניב שפתים, בדאבון נפש וכליון עיניים, גזירה היא
מן השמים, אין לנו אלא להצדיק דינו צדיק הוא ה׳ כי פיהו מרינו, מאי דניחא קמי
קב״ה ליעביד ערבה לה׳ מנחת יהודה [11]

קול תפלה נגש והוא נהנ״ה מזיו השכינה, עליונים מבקשים את רב״י [12] בוא יבוא ברינה,
אל הקדש פנימה לראש פינה שתין הלו״לי, לא בהיל לאסתכולי, אכיל מדיליה [13],
קב״ה חדי בפלפוליה שמע ה׳ קול יהודה [14]

קול שהוא עיקר ועמו תפלה יביע, אל נחמו״ת ה׳ אל נחמו״ת יופיע, ישלם נחומים לו
ולאביליו [16] ז׳ דנחמתא ישביע, ומחה ה׳ דמעה אנא ה׳ בקרב שנים תודיע, ולבניו יריק
ברכה עד בלי די, ונחמ״ת שדי, זכותו עליהם תגין, אלף המגן, יהיה עליהם למחסה,
למוד היה אותו שבט להוציא מלכים לכסא לא יסור שבט מ־ יהודה [18]

נאם המשתתפים בצרתכם החו״ף בס׳ ויקחו לי תרומה [19], משנת וזכרתי להם
ברית ראשונים [20] לפר״ק בפאס יע״א והשו״ב וקיים.

יעקב סירירו סי״ט יעקב אבן צור סי״ט ראובן סירירו סי״ט
רחמים חיים דוד אבן זמרא סי״ט וידאל הצרפתי סי״ט ידידיה מונסוניגו יסט״א

454

התר״ז

בה״ו

ספר חזו״ן ניחו״ם א״ל קוש״י אלופינו מסובלים, לאבל כבד זה נבהלים, רבני אלפין החכמים השלמים כוללי תהלות הדיינים המצויינים, הראשון אדם כמוה״ר עמור אביטבול נר״ו ואשר על ידו השנ״י הבן הנכאב, אשר מי יגונים דלה דלה גם שאב, כמה״ר עמרם אלבאז ישצ״ו בעל הנחמות ינחמם בשב דנחמתא, והיו רק למעלה לעילא מן כל ברכתא, כי״ר.

8 יומא נג: 9 ירמיה ט יח. 10 ישעיה נז א.
11 מלאכי ג ד. 12 כתובות קד.
13 ע״ד מ״ש ירושלמי ערלה א ג. 14 דברים לג ז.
15 ע״ד מ״ש ברכות לה: וכאן במליצה במקום טפלה באה תפלה.
16 ישעיה נז יח. 17 ב״ר צד ח.
18 בראשית מט י. 19 שמות כה ב. 20 ויקרא כו מה.

וי׳ הי׳ בימי ספו״ד הסופדי״ם, צי״ר וצווח״ה, להיות כל איש צור״ר בביתו והכל מתוקן תיקון סופדי״ם, צר״ו חכימייא למהוי כספדניי״א, נהי ונהיה, צווחין בייא בייא, קל זיע דמצווחי״ן, והמה בוכים מענין ומטפחין, בקול ענו״ת חלושה, וקול מהומה וחרדה, אל שמועה כי באה וחזות קשה אשר חז״ה על יהודה

וי׳ הי׳ כשמוע כל המלכים המה חכמים מחוכמים, גדולים ועצומים, כי לא טובה השמועה, נפוגו ונדכו ואכלו לחם דמעה, ומפי השמוע״ה למדו להעביר קול שופר תרועה, יתרועע״ו אף יציר״ו צי״ר הצירי״ם, ונאספו שמה כל ההדרי״ם, לספוד לצר״ה ולבכותה ויד קו״ל העם באחרונה, בא יבוא ברינ״ה, יעטו כמעיל קינ״ה, מדינה ומדינה, הרבו עצבותם, למשפחותם לבית הוות״ם, אשר המה מלינים כמתאוננים, מרוב אוני״ם, אונ״י דסריכי אהדדי תאניה ואניה וירב בבת יהודה

וי׳ הי׳ כאשר תמו כל דברי הציר״ה, דרוש אדרוש במדרש תנחומ״א, בקול תפלה ותחינה ורחמין למבעי מן קדם אלה שמייא יגדור הפרצה הזאת מעלינו ומעליכם והיה לנו לחומה, והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה אל מקום הדש״ן, מקום הקדש פנימה, שם יקצור אשר זרע פרי מעשיו וצדקתו ותהי משכורתו שלימה, ובצל שדי יתלונן, שקט ושאנן, חיי שבק לרבנן, מלכי ישראל ויהודה

ויהי השמש באה עד שלא שקעה שמשו של רב יהודה האיר ובא, אילנא די רבא, ברא מזכי אבא, נצר משרשיו פרה ורבה, מסיני בא, עמר״ם נבחר, כי בו ה׳ בחר, אשר בתוך זמנו נטע אלהי אפדנו, ועמד על כנו, ... ולחדש בהלכות, שמורו״ת וערוכות, דולה ומשקה מתורתו, לכל קהל עדתו, להבין ולהורות, הלכה לדורות, ולא יסור שבט מ־ יהודה

וי׳ הי׳ קו״ל מרי״ם תרומ״ת קצ״ף מאחיכם הנאנקים והנאנחים, אשר לאבל זה אבדה מבנים עצה, לשחוק אמרנו מקול״ל ולשמחה מה זו עושה מעלין את המדומ״ע בא׳ ומאה חותמים פה מכנאסא יע״א בסדר קדש קדשים בשנת וישימו הצניף הטהור ע ל ר א ש ו לפ״ק ור״ש.

יהודה בירדוגו י״ץ סי״ט יוסף בירדוגו ס״ט חיים טולידאנו ס״ט

455

בע״ה

נוחם יסד״ר מעיני אתא לנחומי הני צעור״י דרבנן, אל בית המר״י למרי נפש אחינו המדוכאים והמנוגעים באבל כבד ורב של אותו צדיק יהודה שמילא יתמלא שמו במעשיו ובקדושתו אתה ה׳ בשבעא דנחמתא תנחמם, יחד להם תרומים, ודגלם תקומים, ובחסד וברחמים תרחמם, כיר״א.

הנה לשל״ם מר לי מר ולבי חמרמר, יחרד לבי ובשרי סמר, הה ליום המר כי חסיד גמר, יום צרה וצוקה בו כוכבים אספו נגהם וכבודם לקלון הומר, כל עצמותי נעים ונדים, ובשרי נעשה חדודים, לרבות העצמות והגידים, ושאר כל הגוף לא פלט כתותי מכתת רפא יתיב האברים והפדרים, אבד שכרן וסכויין, ברוב הקיפן ועוביין, ואהיה כאיש אשר לא שומע מה אענה ומה אומר, זה מן המפורסמות אין דבר נכחד כי המנחם והמנוחם הם שני גבולי אלכסון כי הם שני הפכים בנושא אחד, לא כן אנכי עמדי כי אחי אתם לא נופל אנכי מכם, גם לי לבב סר זעף כמוכם, אין דבר חוצץ ביני וביניכם, על זה היה לבי דוי גם אני

חלות״י ונכויתי בגחלתכם, ואני גם לא אדע מה אעשה, אם אומר אם אחשה, והדבר קשה, כמאמר איוב אם אדברה לא יחשך כאיבי ואחדילה וכו׳. הלא לאמונה כי שפתי תעו במדב״ר נימוק הלשון עד המטוטלת, ועצמותי כמוקד ניחרו אש אוכלת, ניקב הלב לבית חללו ויקח את המאכלת, ראיתי כל גבר ידיו על חלציו, ותחת פתיגיל שק ואפר יציע לובשי שחורים הן הן מלבושיו, כי נלקח מארץ חיים ארון האלקים עצום עושה דברו, אוי לו לדור שכך עלה בימיו פנה זיוו פנה הדרו, ויפץ ענן אורו, כי סליק חד מינן חצ״ר עינן, קדיש דרבנן, עטרת תפארת, והיה החסון לנעורת, ראיתי ההרים והנם רוחשי״ם, דברים כגידים קשים, ובקול שירים מואסים, ראיתי את החיים המהלכים תחת השמש זה יכתוב ידו הגה וקינים, להתחבר עם יענה ותנים, וזה יכתוב דברים המענים, לא רע״י זה כרע״י זה הצד השוה שבהם, אין נוח בהם, ואני בתוכם כגבור עברו יין, נמשל כבהמות ואדם אין, זאת נחמתי בעניי כגון דא ודאי לכפרא קאתי כי מי יוכל ומי יחו״ס חוץ ממנו ישגיב בכוחו מי ישקיט ומי ירשיע, רב להושיע, קול לו קול אליו, אלף המגן תלוי עליו, זכותו גדולה... ומיכלא, ובא והתפלל בעד בנו י״ץ ובעד כל הקהלה, יתר הבז הנשארת מתוך הגולה, וזרעו יירש ארץ והמה יעלו על גבי מעלה, ונשמתו הטהורה היא מהלכת בין החיו״ת וראמה ונסכה... שמה כימי נעוריה, מקום ספיר אבניה, נהנית מזיו השכינה תנו לה מפרי ידיה, כי רועה היא במרעה טוב ושמן בי״ג נהרי דאפרסמונא דכייא תשלח קציריה עד ים ואל נהר יונקותיה, הלא כה דברי אחיכם הקטון אשר צר ומצטער בצערכם, החו״פ בס׳ ואתם תהיו לי ממלכת... שם כבודו לפ״ג. המו״ן ידידיה מונסוניגו יס״ט

456

ב״ה

נטורי קרתא, דייני מתא, הראשון אדם כמה״ר חיים אליהו אביטבול נ״י ואיש ל״ו נהדר, בקדש נאדר, כמה״ר רפאל משה אלבאז נר״ו אתה ה׳ תשמרם וכצנה רצון תעטרם כיר״א.

ישאו הרים שלם שלמי״ם מרובי״ם, שלמי״ם וכן רבים, וינטלם וינשאם וכסא כבוד ינחלם, על מי מנוחות ינהלם, דשינים ורעננים, בבנים ובני בנים, חיים וקיימים, ואל שדי יתן להם רחמים, כיר״א, בא האות אם אמרתי אספרה מה שאירע למש״ה זה האיש מש״ה ידידינו החכם השלם והותיק כהה״ר משה עטייא נר״ו יאיר כי״ר את כל הקורות אותו לא מצאנו לו חבר מן המקר״א, עברה וזעם וצרה, הן קדם הוה דחיקא ליה שעתא טובא, מיגרר גריר דתלו ביה טפלי והיה לוה ואוכל ציבחר מיכא וציבחר [1] מיכא מצטרף לחשבון גדול זה דרכו כש״ר לו ניחא ליה דליקו בהימנותא לפרוע חובותיו בהגיע תר הפרעון שקצב עם המלוים חק ולא יעבור כאשר יודע שער עמי ועי״כ אם לא מצאה ידן לפרוע פרעו״ת היה לוה בהכשר לקיים מצות פריעת בע״ח [2] חביבה מצוה בשעתה, אף הוא היה מתכוין להיות מכת הצנועין ולא היה מודיע צערו אפי׳ לא׳ מאלף ודין גרמ״א שכל העם אשר בשער היו טועים אחריו מלמלאת ספקו לבל יגדל הכאב בחושבם ידיו רב לו וכי כביר מצאה ידו על חד וכו׳ וא״ץ, ולשכך אוזן בעלי המעות שהלוו לו בהכשר היה לוה עוד בהכשר לפרוע פירות ופירי פירות עד כי חדל הכאב וצ״ר בצירי״ם עד צ״ר האלף מתקאלים, בצירוף כל בעלי חובות, ועיני ראו איזה שטרות ששעבד בהן מצעותיו וגלימא דאכתפיה

1 מעט מכאן ומעט מכאן, תרגום כתר לי זעיר, איוב לו ב, אמתין לי צבחר.
2 כתובות פו.

ומידי שבת בשבתו הולך בתום ילך בטח, משוט בארץ הולך וסובב לראות אוהב וריע ללוות מזה וליתן לזה ופניו משתנות ככרום ומשום חולשא דאורחא הפצוהו לרגליו בלה"ן זעו"ן ועק"ן [2]*, הן ונזקן וי' הי' כראותו כי אין מרגוע לנפשו בזה ובבא לאורך ימים ושנים כי אם עד שיגד"ל פר"ע הבע"ח ועי"כ ימצא קורת רוח בע"ה ללמוד לשמור ולעשות כי שמעתא בעייא צלותא הפך פניו לצפו"ן לילך למקום שאין מכירין אותו מחוז מראכש יע"א שעלה בדעתו שם ישאול חלקו בפיו אולי תהוי ארכא למחלתו, ומצא כדי גאולתו, והלך בצערו"ת ויחן בין צוקו"ת ובין צרת"ן, כי הוא אחוז בחבלי בו"ש זרוק חוטרא וכו' אעיקריה קאי [3] ולא יכול להתאפק ותוחלתו נכזבה ולא עלתה בידו יצא שכרו בהפסדו בהוצאות הדרכים שכר וכו' ול"ו א"ץ לבוא ושב אל המחנה מחז"ק ויתן אל לבו למכור כל מה שיש לו כל לאתויי מאי מטה וכו' ומנורה כדי לפרוע הבע"ח וישב באהלים ללמוד וללמד אלה הדברים אשר דבר מש"ה והיה בבואו הקיפוהו בע"ח, תנורו של עכנאי אלה מזה ואלה מזה ומכר מה שמכר ולא הספיק ונשאר משועבד ביד הבע"ח והלך ללוות ברבית מאת הגויים אשר סביבותינו וכשומענו את הדברים האלה שתקנו אותו ונומינו לו ישתקע הדבר ולא יאמר דלא ניחא לן בהכי ויעצו אותו חכמים חביריו ישצ"ו לילך למחנכם קדוש לגבות מגמלא אוניה וסוף כל סוף ירחם המרחם ונתרצה לדבר זה אם לא יהיה הדבר בפרסום כי מלשכת חשאים בא סי' למטה אשר סתו"ר וכו' ותענו ותאמרו יסב"ו עליו כי היתה סיבה שבא למכור ספרים ובכן אחת שאלתי, ואומר חלות"י יקומו הנהרי"ם ורעו צאנכם הצבור והיחיד החלש יאמר גבור אני [4] והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ [5] ועם היות שנעצוהו שאין תקנה כ"א בהגלות לבו לפרסם עניותו ודלותו לאחונא דבי גלותא הקרובים אלינו לא נשאו לבו ללכת למח"ק והיה טעמו שאנשים אחים אנחנו ולעיר אחת נחשב וכדי שלא יראה בושתו רצה למנוע עצמו מזה, ועוד בה בא טעו"ן שכבר הלך למח"ק בקיץ תרט"ו וחזר בידים ריקניות ולא חילק בין אותו זמן שהיו גדולי העיר המתנדבים בעם וב"ד הגדול רב עמרם זלה"ה מצויים אצלינו פה מתא פאס יע"א מהבלבול שהיה בעיר צפרו לתפ"ץ, מצוה בחזר"ת אחי אתם אהבתי אתכם לולא צערו של ת"ח זה וחביבותיה גבן לא הייתי נטפל לכל זה ולאו בכל שעתא ושעתא מתרחיש כהאי וכחסדכם כי כה תעשו כאשר חפצתי ולמהר לשלחו שבע רצון ומלא ברכת ה' וידי"ן מהר"א הצרפתי ישצ"ו בהכי ניחא ליה ומחמת צערו שטרוד באבל אחותו ל"א לא מצא לאל ידו לכתוב ולחתום וככתוב וכחתום דמי ושכמ"ה נאם החו"פ נאה"ב דורש"ו וא"ש.

הצעיר שלמה אליהו אבן צור סליט"א

והקריב הכהן את שלמי"ו לשני צנתרות הזהב אחי"ם לי הנאהבים והנעמים יחיו דגן ויפרחו כגפן כי"ר, אדברה נא דבר, מה לתבן את הבר [6], וכי יאמר האומר ואהר"ן מה הוא כי ידבר שלם אל חסידיו, זאת אשיב אהבה מקלקלת השורה [7] לכבוד אחי הנעים ישצ"ו אשר ראיתי צרת נפשו כמביא למעלה, לכן יצאתי חוץ לשיט"ה כיהודה ועוד לקרא לשלחו מאתם מלא וגדוש וידי מש"ה כבידים בכסף ובזהב ויהי ידיו אמונה דמי"ם מלאו ואל שדי יריק לכם ברכה עד בלי די כנפשכם הרמה והנשאה גם חסיד"א בשמים וכנא"ה הן הדיוט נבזה ונקלה.

אהרן הכהן סקלי ס"ט

*2 בראשית לו כז.

3 ב"ר נג, פו'. 4 יואל ד י. 5 במדבר יג כא.

6 ירמיה כג כח. 7 ב"ר נה יא.

התר״ד

ב״ה

נחמת שדי ממרומים, ופריסת סוכת שלם ורחמים, יחדיו יהיו תמים, אל ידידינו ומחמדי עינינו, רבני אלפין חו״ר צפרו יע״א ודיתבי בי מרזחא ברישא הם אחינו המנוגעים והמדוכאים באבל כבד זה כמוה״ר יהודה אלבאז וכמה״ר עמרם בנו אתה ה׳ תשמרם, האר פניך להם, ותאריך בטוב ימיהם, לא יוסיפו לדאבה עוד ונגע לא יקרב באהליהם, כי״ר.

פתח הצע״ר נכנס בחשאי ויוצא בקולי קולות, על לא טובה השמועה, מחל״ה ונוע״ה, חזות קשה הוגד לנו, אל הלקח צבי עופר מחמד עינינו, אדם מוע״ד בעדי עדיים, מה מאד גדל הצער כאש תבער יער רחפו עצמותינו, נתקו מזמותינו, חרב עד צואר הגיעה, ובאישון בת עין מדה״ד פגעה, וימת שמואל

על שבר זה ידוו הדווים, ונמס כל לב ורפו כל ידים, וכהתה כל רוח וכל ברכים תלכנה מים, ישומו ישרים על זאת והנם צועקים בלב חמרמר ובבכי ודמע ומספד מר, יום אשר ערבה כל שמחה, ונגש״ו יגון ואנחה, ופנינו ימיננו טפחה, מפני היד שנשתלחה, באשכ״ול הכופ״ר שמואל בקוראי שמו, כל הרואה אומר ברוך שככה לו בעולמו, על יומו נשמו, עודנו באבו בא יומו, חדא תמיהא לא דכירי אנשא, נח נפשיה דמר קציצ״א, והנפש היפה, כעבור סופה, קטומה וגרופא, גם רוח נדיבה, הא׳ אהובה, אחס״ר דרי חסור״י מחסר״א ולא אמטית ליה שיב״ה מכשרא, אכתי לא עיילתא אפיקתא וישכב שמואל

הכל חייבים בר מיח״ם הספדא, קול לו קול אליו קול שאון שואן ברעש, שובר ארזים ויבקע עצי, והמר עליו כהמיר על הדביר והאולם כל העם מקצה, פשטו ידיהם בגדו״ד עד שפך דם עליהם, ושאר כל הגוף לא פלט יפוג ידכה ישוח, להיות כל איש צור״ר בביתו, צר״ו חכמייא למהוי כספדנייא, והנה איש צרו״ר קצפ״ו קצ״ף שור״ף, בפיהם אומרים ציר״ה, כי נח נפשיה דמר זוטר״א, וי חסרא, ארעא דישראל גברא, יקירא, איש ש״ר ואוה״ב אהוב למעלה ונחמד למטה נודעת לו חבה יתירה, לו בשיר זרוע עם גבורה, וגם דלה דלה בחכמה ויראת חטא, מקומן של שבחי״ם, כל מעשהו באמונה כי נאמן שמואל

אנן מה נעני אין כוחינו אלא להצדיק דינו ית׳, די כל מעבדוהי קשוט, נחנו פשענו ומרינו, וה׳ הפגיע בו את עון כולנו, הא ודאי לכפרה קאי גדולים צדיקים במיתתן הם העומדים על הפקודים למגן וצנה בעד שארית הנמצאה, וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל קהל ישראל ויתפלל שמואל

לפנים להיכל יכנס במחיצתן של צדיקים דרא דקמי קב״ה לחזות בנועם ה׳ ולבקר בהיכלו במנוחות שאננות ובמשכנות מבטחים... קבע, ברכה מעין שבע, לבניו אחריו יהיה סתרה, נפשו בטוב תלין וזרעו יירש ארץ, ורעו בגאון ה׳ ויקויים בהם מק״ש... פליטת בית יהודה הנשארה שורש למטה ועשה פרי למעלה, ורוחו ונשמתו שניהם כאחד טובים ינוחו על משכבותם, ונוספה נחלתם במקום קדוש יהלכו, ירונו וישמחו, בעשר חופות בינן של צדיקים.

הכ״ד אחיכם המשתתפים בצרתכם, גם אנחנו ככם, נהיינו ונחלינו, לפני לחמנו אנחתינו, החתמים פה מכנאסא יע״א בסדר אחינו המסו את לבבינו ש׳ ובירושלים תנוחמו לפ״ק.

ע״ה יהודה בירדוגו י״ץ סי״ט יוסף בירדוגו ס״ט חיים טולידאנו ס״ט י״ץ

458

התרכ״ה

ב״ה אור לעשרה ימים לחודש אדר המהודר כאן שנה הכרת פניו לפ״ק.

הולך ואור למעלת טובים השנים מזהב פרויים כוללי תהלות החכמים השלמים יושבי על מדי״ן בנש״ק ראשון בקודש כרכא דכולא ביה, הרב הכולל בישראל כמוהר״ר רמ״א נר״ו ושני לו החכם השלם הדו״מ כמוה״ר יקותיאל אלבאז נר״ו יאיר והוי זהי״ר כזהרורי חמה בתקופתה כי״ר.

אח״ן פנ״ה בעות״ר וחי״ן והדר מצלינא אצלויי לפני שכינת עוזינו הנה זה עומד אחר כתלינו כותל המערבי למען יאריכו ימים על ממלכתם בבנים ובני בנים דשנים ורעננים, גם עשו׳ר נלוה עמם כי״ר, טעמא דאיכא דבור להודיע במרו״ק כי כששמעתי בבוא ברתיה דרב עמרם חסידא זצוק״ל יצאתי להקביל פניה בשמחה וטוב לבב ונתאכסנו אצלי מיום י״ג לניסן עד ר״ח אייר ששכרו ביתם ותלי״ת לא הוציאו אפי׳ פש״ן כמו שיגידו למעכ״ת החוזרים מהכא להתם והכל בשביל א״מ עט״ר דוקא כאשר גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם וכשהלכו לביתם חודש א׳ קודם שנדורו יחד בכל יום הייתי הולך אצלה אני ואשתי ומדברים על לבה והיתה לה אשתי כאחותה ממש ובעונות כשכלו ימיה שקצבו לה מן השמים הלכה לבית עולמה ונקברה בהר הזיתים כמו המיוחסים וזרזתי בעלה עד שבנה לה ציון הקבר במצבת אבן כמנהג המדינה ואשריה ואשרי חלקה היא זכתה בארץ בלי ספק כמ״ש ועמך כולם צדקים אימתי בזמן שכולם ירשו הארץ ולא בזמן שיוצאים ממנה בעונות, ויהי רצון מלפניו שיזכנו לאורך ימים ושנים לקבורת הר הזיתים, וכפילנא בשלמא למר ניהו רבא, הרמ״א ולמען ה׳ ברוך הוא שישגיח בעינא פקיחא על בר אחתיה דמר בכל מידי כמו האב לבן ובחיי שבדמעות עיני אני כותב ואין לנו אלא להצדיק דינו יתברך ברוך גוזר בצדק ועמו הסליחה רבא שאיני מזהיר אלא כמזכיר דוקא ולאפס הפנאי ורוב הייסורין לא יכולתי לבוא בארוכה ורו״ש הח׳ הש׳ כה״ר יוסף מרדכי ורו״ש הח׳ הש׳ והכולל כמוה״ר ישועה אג׳ייני ורו״ש מר שמואל אחיו ורו״ש חו״ר צפרו בכלל ופרט וש״ר.

יחייא אביטבול

ע״ג האגרת

ב״ה

מציון מכלל יופי לצפרו, יע״א.

הולך ואור למעלת האור כי טוב רענן כגן רטוב הח׳ הש׳ והכולל הדו״מ כמוה״ר יקותיאל אלבאז נר״ו יאיר כי״ר ופגי״ן

459

התקע"ב

ב"ה

לפנינו אח"מ בא החכם השלם כהה"ר יוסף ז' זכרי י"א ואמ"ל ידיע להוי ליכו שיש לי איזה חובות בשטר ובעפ"י נגד בני ברית וירא אני שמא תשמיט שביעית חובותי על כן אני מוסר פרוזבול בפניכם לבדי"א ואני נותן להם במתנה ד' גרמידי מן ארעאי בקש"מ בדל"ב ואגבן הרשיתי אותם למיגבי לי כל חובות שיש לי בשטר ובעפ"י ואי לא בען בי דינא למיגבי לי חובותי הריני גובה אותם כל זמן שארצה ולא איתי דימחא בידי וכו' ותו אנא משכיר ללוים אתרא זוטא בארעאי לאשתמושי בה תשמיש מועט ובכן אנן סהדי דחתימי לתתא במאמר בדי"א ויפו כחו של המלוה כי היכי דלא תשמיט ליה שביעית חובותיו והיה זה בשלהי שנת השמטה ש"ש בקעת לפ"ק והכל שריר ובריר וקיים.

ישראל יעקב עולייל סי"ט **מאיר צבע סליט"א**

460

התרמ"ט

בא בפנינו אנחנו חות"מ הי' משה יעקב בהי' שלמה ה"ן עזראן וידי' וידאל ואמ"ל מוסרני לחכמים היושבים על כסא ההוראה כל חובות שיש לי נגד כל בר ישראל שבשטר ושבע"פי שאגבם כל זמן שארצה ואם אין קרקע ללוים אני משאילם קרקע כל שהוא בחצירי להשתמש בו תשמיש מועט ולראיה שכך אמ"ל וכך צוו לנו בדי"ץ שכל מי שיבוא לפנינו למסור חובותיו לידם לכתוב ולחתום ולתת בידו כו"ח והיה זה בתשעה עשר יום לח' אלול המרו' ש' חמשת אלפים ושש מאות וארבעים ותשע ליצי' היא ש' השמטה פה צפרו יע"א ושו"ב וקים.

שלמה אג'ייני ס"ט **מסעוד עובדיה ס"ט**

461

התרל"ו

ב"ה

גפן פוריה, מבני עליה, עמו עוז ותושיה, החכם השלם וכללא הוא כהה"ר מסעוד עובדיה, נר"ו יאיר וזרח ברחובות קריה, כיר"א.

אחר דרישת שלומו, בנימוקו וטעמו, מי שם פה עובר בשו"ק במישו"ר ובמשו"ק משי"ק לפי תומו, כמשפט לאוהבי שמו, הנה נא הואלתי לדבר אל הידיד בראשית מאמר, אמירה סיבו"ת לאורך הגלות המר, אם מפני שלא הייתי בקו הבריאות, ולא מצאתי ידי די"ו לכתוב והיה לאו"ת, אם מפני טירדות הסופר מדי העבודה שמה חבר"ו חבילי טרדי"ן, ככ"ר לאד"ן, ועולה על גביהן מד"ו ב"ד, עוצ"ל וכבו"ד מן השלשה הכי נכבד, וכבר רמזתי לו רמז נאה בשמו וחניכתו יפה בעט"ו, דהיינו ר' מרדכי אדהאן, עולה בגימטרייא, העצל הגדול בעצלנים, בדקדוק, וכשומעו ותהי לו לשמחה, שמצא טוב טעם ודעת והתנצלות על מדת עצלנותו, כי כשמו כן הוא וירא מנוחה.

אני עניתי לשמחה מה זו עושה, דאם היה מתחיל ומזרז עצמו מיד ולאלתר היה נוטה טבעו אל הזריזות ימהר יחישה, יען וביען שנרמז בו גם כן ענין הזריזות, שהרי ר' מרדכי

אדהאן, עולה בגימטרייא, מאד זהיר ונזהר, בדקדוק, אלא שהכל הוא ממנו ע"ד זכה וכו' לא זכה וכו', וא"כ ערב"ה השמחה, באר"ש ערב"ה ושוח"ה, אך אמרתי לו, דהרמז הראשון איפשר שבא לרמוז על המלאכה לבד, לבל יהיה נמשך וכרוך אחריה ויתבטל מעבודתו, ודתו, והרמז השני ירמוז על זריזותו במצות ומעשים טובים, כאשר הוא באמת זריז ונשכר בהם, ולא פנה אל רהבים, ואז נתן שמחה בלבו ויתעלס באהבים, באופן שעל לא חמס בכפי הרבה הידיד להתרעם עלי עד שגזר אומר ששערי תשובה נגעלים מראשית השנה ועד אחרית שנה, אך לא האשמתי אותו, על התרעמותו, אם מפני שהוא על דבר מצוה, אם מפני שאיפשר שלזה ירמוז הכתוב בסתר רע"ם, ויהיה רעם מלשון התרעמות דרך הלציי, ור"ת רע"ם ר' מסעוד עובדיה, ואמרתי בחפזי שמה שגרמז שלא כסדר, בא לומר שאין תרעומותיו כשאר תרעומות בני אדם רק משפה ולחוץ ובקרבו ישים או"ר ב"ו, יובילו ש"י לש"ם שב"ו, והוספתי עוד לומר כי זוהי הכוונה ברמ"ז הרומ"ז, בסתר רעם כלומר בחשבון אותיות הנסתרות, מאותיות רעם כי רעם במילוי, הם ריש עין מם, ואותיות הנגלות לנו הם ר ע ם ואותיות הנסתרות, הם יש ין ם שעולה בחשבונם ת"י שהוא בגימטרייא בשמחה ולב טוב בדקדוק, לרמוז שהתרעמותו הוא על דרך ל"ו טוב אהבה בתענוגים, לא כשאר התרעומות הנהוגים, וקרוב לדרך זה אמרתי לרמוז במאמרו אשר ברא שתשובתי היא מראשית וכו' על זה הדרך דהיינו שהאותיות הראשוניות הקודמות לתיבת השנה באלפא ביתא שהם דרמ"ד עם האותיות האחרונות לתיבת שנה שהם תס"ו עולה חשבון הכל תשי"ג שהוא בגיטמרייא דוד עם רבי מסעוד עובדיה י"ץ עם הכולל, כלומר שכך נאה ויאה להתנהג דוד הקטן עם אהובו ר' מסעוד נר"ו בתשובתו, והיה עכ'ב ימים עד שנה פריו יתן בעתו.

הנה טפחות, ממילי דבדיחות, עתה באתי להשיב ממני הכבוד באר"ש נכוחות על מ"ש כת"ר בענין פ' והיה אם שמוע שהגם שיש בו פיסול החוזר להכשרו עכ"ז אמת חפצת בטוחות, לחזור ולכותבה מחדש, חרות על הלוחות, וכתב כן בפשיטות וה"ן בפיו תוכחות, וזכורני שבלומדי בשנים שעברו הלכות תפילין לא איתמר הכי בכל גוונא, אלא באם היו האותיות מוקפות גויל בשעת כתיבה, וכשבא הסופר לחתוך הקלף ולהשוותו פגע ברגל הנו"ן או הקו"ף, בזה הוא דאמרינן דיכול לגרד קצת וחוזר להכשירו, משא"כ אם לא הקיפם גויל מעולם גם בשעת כתיבה, זה תלוי באשלי רברבי אך בחלקו"ת דיש מכשירין ע"י הגרד, ויש פוסלין אפי' ע"י גרד, ודין הוא דלכתחילה חובה הוא לחוש לדעת האוסרים ולא הוצרכתי להאריך בזה כי בנד"ד בלא"ה יצאנו ידי חובה, שמצאנו בכתיבות הנז' פיסול שאינו חוזר להכשרו, דהיינו שבפרשת קדש בתיבת ובבהמה נמצא בי"ת שניה עגולה כעין כ"פ, ואין לה שום תיקון והריני מקיים בה מצות שילוח, ובעיניו יראה חכם לבב ואמיץ כח, כי כן הכרחתי על הסופר י"ץ וחזר כתיבות אחרים מחדש יפים ונחמדים עשויין כהלכתן ובשבעה שיטין כאשר הוא הדין לכתחילה עם כל כתיבות של תפילין של ר"ת הכל עשה יפה בעט"ו מעשה ידי אומן, ע"ע ס' הראב"ע ז"ל אין קונה בפרט בזמן הזה שנתעוררו כמה בני אדם להסיע דירתם ממחז"ק לשכון כבוד בארצנו תוב"ב.

החסרונות שיש בס' זל"א הם בחלק חומ"ש מהדורא קמא חסר שמנה עלין ממערכת אל"ף עד מערכת אות חי"ת, ובסופו חסר ממערכת שי"ן עד תשלום הספר, לכן אם ייטב בעיני כת"ר לקנות לי אחר שלם בגופו ולשולחו לי ובזה אדע כי מצאתי חן בעיניך, גם אם ייטב בעיני כת"ר לשלוח לי ס' שם הגדולים ח"א וח"ב הגם שיש לי ח"א אמרתי למוכרו ולהביא מן החדש, עם כת"ר הסליחה סולח"ן בת ארבע על אשר באתי בקצי"ר

האומ"ר לרוב הטרדות, ולכת"ר החיים והשלם מאדון הש' כיש נא"ה ונא"ה דור"ש חותם פ"ה בחדש אדר הנהדר הן סדר למקרא ושמן למאור כאן שנ"ה ושמחת עולם על ראשם ליצירה.

ע"ה אד"ם (ר"ת אני דוד משאש) יש"ץ כי"ר נר"ו

חלק טוב לידידינו ואו"ע החכם השלם והוותיק כהה"ר יוסף ן' מאמאן נר"ו שלם רב ואור נערב, כי"ר ע"ע האלזאבאדור כבר דברתי עם דודו הר' ישועה נר"ו פה אל פה שהגיע לידו והגיעה שומתו ע"י הסרסור לסך —סם— ונמלכתי עמו על מכירתו, והסכים אך לא סמכתי על דבריו, עד עת בא דברו, ועמו הסליחה למה שלא ייחדתי לו הדיבור לאפס הפנאי.

לאור עינינו, עטרת לראשינו, רם ועצום גדול בישראל שמו כמוהר"ר יוס"ף תהלות כסא רחמים נר"ו, ע"ע הספרים אמת באו אלי האנשים להוליכם והזמנתי אותם וביום הליכתם חלפו הלכו למו, ולא באו להוליכם ולעת עתה יגיעו ע"י הר' דינאר בן זכרי זולת ספר תורת השלמים שהוא ביד מו"ר אחי רב שר שלם נר"ו ולא מצא פנאי לחפשו כי הוא טרוד בחופת בתו בסיט"ו כי"ר ובושתי ונכלמתי להרים פני אליו בע"ט מן העטי"ם עמו הס"ר.

נא אחי שים שלם טובה וברכה לכל ידידינו נפשינו ובראשם רבותינו החכמים ישמרם צורם, ויאיר אורם, כי"ר.

ע"ג המכתב:

בבקשה מאחי יעתיק לי פיוט אחד להרב המובהק כמוהר"ר עמרם אלבאז זלה"ה של פורים שהוא נועם אספר תהלות אל וישלחהו אלי עכ"פ.

462

ב"ה

התרט"ו

בא לפנינו אח"מ הר' רפאל אברהם בהר"ר יוסף ה"ן אלקובי ואמר לנו הרי אני מוחה לפניכם וקובל על אחי אבא הר' שלום ה"ן אלקובי שגזל אותי בית השני לשמאל הנכנס לחצר הנק' ע"ש זקיני הר' אברהם ה"ן אלקובי והרי הוא כעת מחזיק בשלשה רבעים בבית הנז' ואוכל אותם בגזלנות והאידנא לא יכילנא ליה לפי שהוא גברא אלמא, ועוד מפני סיבות אחרות הידועות לי אצלי, ולעת הכושר אנא תבענא ליה בדינא על כל מה שנהנה מהבית הנז' וכדי שלא יחזיק בבית הנז' אני מוחה בפניכם מחאה גמורה תוך שלש שנים למיתת אבי כההר"י הנז' כדי שלא ישלים בבית הנז' שני חזקה וכיון שאני מוחה לפניכם תוך שלש שנים שהוא גוזל את שלי אין לגזלן חזקה, ואני מוחה לפניכם מחאה שהיא מו' ומקו' אליבא דהלכתא וכתחז"ל ככל המחאות העשויים באמת וישר בקרב ישראל ואף אם אשתוק עידן ועידן לא יורע כחי בשתיקתי כי על מחאה זו אני סומך וכחי וכח כחי חוזר וניעור עד יצא כנוגה צדקי וידענו נאמנה אח"מ שמחאה זו נעשית תוך ג' שנים לפטירת כהרר"י הנז' אביו של הר"א הנז' ולראיה וזכות ביד הר"א ח"פ והיה זה בשני ימים לחדש תמוז יה"ל ש"ש חמשת אלפים ושש מאות וחמש עשרה ליצי' ושו"ב וקיים. רפאל משה אלבאז ס"ט

463

התקצ"ד אור ליום ג' י"ד לח' כסלו
מש' ימינך תסעדני לפ"ק

לקראת הרב משיח"ן ליל"ו אכי"ר.

אחר נשי' יד הקדש על העליונה אדברה נא שלם רב למלכא ובנוהי אתה ה' תשמרם כצנה רצון תעטרם אכי"ר.

קבלתי הא' אהובה וששתי כעל כל הון שהאדון בקו הבריאות והריני כמשי"ב על מ"ש כת"ר שאני אמרתי כי חשי"ד הוא ח"ו שזה הדבר יעלה על לב וכבר הגדתי טעם לדבר שלא הייתי זוכר מהחסרונות או מן הנקוד' וטלוא' כי אני עבדך מצאתי ירשתי הספר הנז' ואין מטבעי לחפש חיפוש מחיפוש בחסרות ויתרות ומה גם בזה שבא לידי בלא כסף ובלא מחיר. ומ"ש כת"ר לדבר אל המלך מאן מלכי דא רבנן דין הוא הדר כמהר"ש הלוי נר"ו הגדתי לו כל הכתוב לחיים בכתבו של רבי וענה ואמר שכבר קיים בו מצות שלוח ליד כמהר"ר עמור נר"ו. ונא אבקשה מהאדון ידבר נא דבר באזני ידידינו הרב כמהר"ר עמור נר"ו עד שיתן לי טעם לדבר למה לא בא אל היישו"ב תשו' האגרת ששלחתי לחלות את פניו למחול לי על אשר נכנסתי לפנים ממחצתי ודברתי אתו קשות ח"ו ושם נאמר אם אינו עושה בגיני יעשה בגין כת"ר וחליתי את פניו בעשר חלו"ת להשיבני דבר עם הא' אם מחל לי שמאד נצטערתי מקבלת האגרת ששלח לי לשמי כמלונ"ה במקש"ה. ומ"ש האדון שהוא יסבול מעט ואני מעט. יפה עשה שלא נעלם מ"ש איכה אשא לבדי ועל דברת ספר נחל קדומים בע"ה אם אלך אל ארצי מח"ק טיטוואן יע"א בע"ה אגיע לפרק הקונה ולפרק השולח בע"ה, וכבר עשיתי ככל אשר צויתני על מותר הנדבה אבל הנח"ץ השיאני ולא כתבתי לא לכת"ר ולא לידי"ן כהרי"ץ כדבעי לי למעבד וסמכתי על האדון למתק הדברים ושו"ר. ע"ה דוד בן הרוש

ע"ג האגרת:
רגלה של זו עול"ה לקראת הרב המובהק
החכם השלם והכולל הדיין המצויין כמהר"ר
יהודה אלבאז נרו יאיר
צפרו יע"א ופגי"ן קרוב"ץ.

464

התקס"ו

גדול יהיה הבית הזה האחרון מן הראשון מצא אשה
מצא טוב ויפק רצון מיי' בסימנא טבא ובמזלא יאייא

באור ליום חמישי בשבת שמנה ועשרים יום לחדש כסלו בשנת חמשת אלפים וחמש מאות וששים ושש לבריאת עולם למנין שאנו מנין כאן במתא פאס יע"א איך השם הטוב החכם ונבון כהה"ר אברהם דנא החתן יס"ט בר כבוד השם הטוב החכם השלם הדיין המצויין והכולל שייף עייל שייף נפיק ולא מחזיק טיבותא לנפשיה כרכא דכולא ביה כמהה"ר שאול ישועה יס"ט בר כבוד השם הטוב החכם השלם ענותן ושפל ברך כהה"ר יצחק ז"ל בר כבוד השם הטוב הישיש ונכבד שנגלה עליו זכור לטוב אליהו הנביא בחופתו

כה״ר ישועה ז״ל בר כבוד השם הטוב הישיש ונכבד כ״ר יהודה נ״ע המכונה אביטבול, אמ״ל להכבודה סולטאנא בת כבוד השם הטוב החכם השלם הותיק טוב שפל רוח את ענוים כהה״ר יקותיאל משה הכהן ז״ל, בר כבוד השם הטוב החכם השלם כהה״ר שלמה הכהן ז״ל, בר כבוד השם הטוב החכם השלם ממלכת כהנים כהה״ר יהודה הכהן ז״ל, בר כבוד השם הטוב הישיש רודף צדקה וחסד כה״ר שלמה הכהן נ״ע בר כבוד השם הטוב הישיש הנגיד הולך צדקות ודובר משרים כ״ר ישעיה הכהן נ״ע בר כבוד השם הטוב איש תם ירא אלדי״ם וסר מרע כ״ר שלמה הכהן נ״ע דידיע ן׳ נחמיה המכונה אלכלאץ, הוי לי לאנתו כדת משה וישראל ואנא בס״ד אפלח ואוקיר ואזון ואפרנס ואכסי יתיכי כהלכת גוברין יהודאין דפלחין ומוקרין וזנין ומפרנסין ומכסין ית נשיהון בקושטא ויהיבנא ליכי מהרייכי כסף זוזי מאה דאינון מזוזי כספא תריסר ופלגא דחזו ליכי מנאי ומזוניכי וכסותיכי וספוקיכי ומיעל לותייכי כארח כל ארעא וצביאת אתתא דא והות ליה לאנתו וצבי איהו ואוסיף לה מדיליה תוספת על עיקר כתובה דא עד תשלום חמשת אלפים אוקיות מכ״ט ממטבע מלכות פאס, ועוד רצה ונתן לה דא״ק ואגבן נתן לה במתנה גו כתובה דא חמשת אלפים אוקיות מכ״ט ממט׳ הנז׳ ודא נדונייא דהנעלת ליה עם נפשה מבי נשא בין בגדים ותכשיטין ושמוש ערש וקרקע מה שרצה וקבל ע״ע בשומת עשרת אלפים אוקיות מכ״ט ממט׳ הנז׳ נמצא סך כתובה דא כלה עיקר ותוספת ומתנה ונדונייא עשרים אלף אוקיות מכ״ט ממט׳ הנז׳ ונשבע החתן יס״ט ש״ח בת״ך ובהשי״ת כראוי שלא ישא אשה אחרת עליה כי אם על פיה ורצונה או כפי תקנות הקדמונים זלה״ה ושלא יוציאנה ממדינה זו וממדינת ספרו למדינה אחרת כי אם על פיה ורצונה, ואם ישא אשה אחרת עליה שלא על פיה ורצונה ושלא כפי התקנה או יוצאינה ממדינה זו וממדינת ספרו למדינה אחרת שלא על פיה ורצונה שיפרע לה כל מה שהחזיק לה על עצמו ויפטור אותה בגט כשר לאלתר וקבל על עצמו החתן יס״ט אחריות חומר כתובה דא כולה עיקר ותוספת ומתנה ונדונייא עוי״א עכ״ן מקו״ט שו״ש כתחז״ל דלא כאס׳ ודלא כט״ד וקנינא מיניה על כל מאי דכתיב ומפרש לעיל קש״מ בדל״ב והכל כפי המנהג והתקנה אשר נהגו ותקנו להיות ביניהם קהלות הקדש קהלות פאס יע״א המגורשי׳ מקאשטילייא ישמרם ינצרם ינטרם יעזרם ויפלטם וימלטם צור רוגע הים וימהר יחישה מעשהו לקצבם מארצות שביים לנוה רבצם ומחוז חפצם וארץ צביים, שעל מנת כן נכנסה הנדוניא לרשות החתן בתנאי מסויים והכל שריר ובריר וקיים.

ע״ה יוסף אשורקי סי״ט רפאל אהרן מונסוניגו סלט״א

465

התרפ״ג

צפרו יע״א ר״ח אלול המרו׳ ש׳ 683.

שפעת שלומים, וברכות (שדי) ממרומים, יחולו על ראש עטרת החכמים, מבחר עצמים, נזר תפארתינו, נשיא אלקים בתוכנו, ראש הרבנים, אב לבנים, גאון ירושלים כמוהר״ר יעקב מאיר הי״ו אלקים יענה שלומו, ולפני שמש ינון שמו ויתענג על רוב שלם אמן.

רב מהולל! מודעת זאת כי בימים החולפים התעוררו רבת מבני עמינו ברגש רב ותשוקה עזה ללכת לשכון כבוד בעיה״ק ירושלים תוב״ב, התשוקה הנמרצה הזאת להטה

אותם מסביב עד כי כספם וזהבם לא נחשב בעיניהם למאומה, כל הון ביתם ומקנה קניינם מכרו במחיר לא טוב, ויקוו כי בהגיעם למחוז חפצם ימצאו חית ידם במסחור או בחרושת המעשה כאשר הסכינו פה בערי מארוקו, אך לדאבון לבב תקותם זאת היתה להם מפח נפש, כי מעת בואם בשערי ירושלים התעתדו לרגלם חתחתים ומכשולים רבים אשר חכו להם על יד השער המסחור וחרושת המעשה פנו אליהם עורף, מחיר הפראנקים (הנמוך) מצורף אל צוק העתים רדפו אותם בלי חשך ויכלו את שארית כחם, רבים הטו שכמם לסבול כובד אבן ונטל החול ובכל זאת לא מצאו מנוח, ויאמרו נואש, עד כי לאחרונה המה ראו כי אין דרך מוציאם מן המבוכה הזאת כי אם בשובם אל ארצם איש איש על מקומו ולעומת שהלכו כן הם שבים יום יום בנפש מרה ויתמלטו בעור שניהם באפס דמים כי הכסף אזל מכליהם, בתגרת יד מסלות הברזל וכל נושאי אדם בים וביבשה ונתקיים בהם מאמר אני מלאה הלכתי וכו׳ ואלה הצאן הנשארים בירושלים תוב״ב נבוכים הם בארץ וגם אניתם הנהלאה חשבה להשבר ואנו מצטערים על שתי פרידות טובות שבה הלא המה כמוהר״ר אלישע אפריאט וכמוה״ר שלם מרדכי אזולאי הי״ו אשר גם המה באו בצער״י ירושלים בתוך הבאים והם מתפרנסים בצער עם עדת המערביים הדלה והעניה, אי לזאת באו לחלות את פני רו״מ הדר״ג למען יטה אליהם חסר כטבע הטוב להטיב, וכאשר גם אנחנו משתדלים תמיד לטובת ק״ק הספרדים יכב״ץ בכל היכולת האפשרי, כאשר צדק יבחן מפי השד״רים הבאים למחז״ק, והנה שמענו באומרים כי בימים האלה נוסדה בירושלים תוב״ב ישיבה גדולה תחת יד פקודת הדר״ג הנקובה בשם פורת יוסף תכב״ץ אשר בה התנוססו כאבני נזר רבנים חכמים אבריכים ללמוד תורה והמחזיקים מספיקים להם די מחסורם אשרי עין ראתה כל אלה, בכן תוחלתנו היא מאת פני הדר״ג לעמוד לימין האברך כמוהר״ש אזולאי הי״ו להטעימו מפרי נדבת הישיבה המהוללה הזאת עם האבריכים כמוהו הבאים אליה לעתות ידועות, (כי עם החכמים ידענו כי אין תקוה שכבר הפיסו וזכה מי שזכה) כי החכם היקר הזה ראוי והגון הוא לכל דבר שבקדושה והאל החונן חננו בשכל יקר ודעת נכונה וישקוד על דלתי התורה בישיבות היותר גדולות אצלנו ואח״ך הרביץ תורה בעי״ת פאס יע״א בתתו לקח טוב לתלמידים חשובים והיה מתפרנס בריוח ועד הנה לא מצאו אנשי פאס מלמד ומנהל יקר כמוהו, תקותינו חזקה כי דברינו אלה יעלו לרצון ולריח ניחוח לפני הדר״ג ולא ישיב את פנינו ריקם, וגם אנחנו לא נחדל מהתפלל בעד האדון ובעד כל ב״ב והסרים למשמעתו, למען יאריכו ימים ושנים, דשנים ורעננים, וזכות התורה הק׳ תהיה בעדם מגן וסתרה צנה וסוחרה אכי״ר אני הוא המדבר בריה קלה, במלוא מובן המלה, החותם ברוב עוז ושלם והוא איש צעיר. ע״ה שמעון חיים עובדיה הי״ו כי״ר

466

התש״ח

ב״ה

פרטי־כל

אסיפה במשרד ועד הקהלה ביום ח׳ אדר א׳ התש״ח בשעה שלש אחה״צ: באסיפה נוכחו כל אנשי הועד ועמהם הרב דליגי ונשיא הקהלה, הוזמנו לאסיפה זו פקידי חברת הרשב״י ואחדים מאנשי השם.

סדר היום: לטכס עצה ולתקן תקנה לתועלת הקהלה.

הסבר לתקנה

מהמצב החולף נוכחנו לדעת שכמה אנשים סגלו איזה נכסים לנהל בהם המסחר בכדי להחיות נפשם ונפש משפחתם, ברם כאשר הגיעו לזמני ששון וחגי נדב"ה ובפרט זמני החתונה הוכרחו בחורים מחופותם לנצל הונם בהוצאות טפילות שאינם מוכשרות לפי רוע הזמן ודוחק הפרנסה, וידי נשים רחמניות נצלו ילדיהם מהונם ואונם, יען כי בעניינים אלו הדבר מסור בידם וכל אשה שוררת בביתה ומתקנאת בחברתה, והוצאות המשתאות הולכות ומתרבות מיום ליום והזמן פונה עורף להפסדים ולהבלי הבלים כאלו ואחרי עבור השמחות באים ימי הרעה ואין לאל ידם לשלם נשיים ולספק צורכי ביתם וצורכי ילדיהם אשר ילדו.

הרבה בחורים שהגיע זמנם לפרק הנושא משיבים רגלם אחור מרבוי ההוצאות העומדות לנגדם, תלונות וקריאות לעזרה מגיעים לאוזנינו יום יום בכדי לשים מעצור לזרם ההוצאות והיתה הרוחה.

לכן התאספו ראשי עם להעמיד את דברי התקנה שנתקנה ד' שבט תש"ב בשנוי איזה פרטים.

נוסח התקנה המוסכמת

מצות מילה

א — בשבוע הבן או הבת יכול להזמין בני המשפחה (הכוונה בני הבית של אבי האשה ושל אבי האיש).

ב — ביום המילה סעודת מצוה בעוגות או מזונות ופרפרת.

ג — אם תחול המילה ביום שב"ק הקרואים יהיו רק בני המשפחה (כנז' בסעיף א').

בר מצוה

א — ביום הראשון להנחת תפילין תהיה סעודת מצוה כנ"ל בסעודת מילה סעיף ב'.

שידוכין

א — ביום השידוכין יביאו השדכנים למשודכת סבלונות כנהוג, שום סעודת הרשות לא תהיה לא בשבת ולא ביו"ט.

חתונה

א — בליל שקודם יום החופה אבי הכלה יכול להזמין בני המשפחה כנ"ל במצות מילה.

ב — אחר הקדושין יזמין לסעודת הבקר למי שירצה כנ"ל במצות המילה.

ג — בליל החופה יזמין החתן לבני משפחתו ומשפחת כלתו, וכאור בקר כ"א על מקומו ילך לשלם.

ד — בליל שבת שאחרי החופה יכול אבי הכלה להזמין אצלו החתן והכלה דוקא.

אבילות ב"מ

א — סעודת הבראה לא יהיו כ"א בתבשיל א' דוקא, והנשים אף האבילות לא יבקרו בבית החיים כ"א בשני בשבת דוקא.

אחרי שנוסחה הוזמנו עוד יחידי הקהל המתנדבים בעם וכלם הסכימו ונענעו ראשם. האסיפה ננעלה בשעה שמונה בלילה.

רב העיר	מרדכי בן יעיס	פקידי חברת הרשב"י
דיין ומו"צ	נשיא הקהלה	מאיר ן' סמול
הרב דוד עובדיה	שמעון מאמאן	יחייא בן כלפון
	עמרם אג'ייני	ישועה רובין

וביום י"ט לחדש מרחשון התש"ט שוב קיימנו וחזקנו התקנה הזאת.

דוד עובדיה רחמים טבאלי

בית דין הגדול

הרבני

בעיר הבירה ראבאט

ראבאט יום ט"ז אדר א' ש' תש"ח.

למעלת הרה"ג כמוהר"ר דוד עובדיא יצ"ו דומ"ץ.

דומ"ץ בעי"ת ספרו יע"א.

רב נחמד!

מתכבדים אנו להודיע לכת"ר שבשבוע שעבר היו אצלנו אדון מרדכי ן' יעיס נשיא ועד הקהלה הישראלית העירית, בלוית אדון אברהם הרוש.

האדונים האלו הציגו לנו טופס תקנה אחת שהסכימו עליה חכמי ואצילי עירכם ודרשו ממנו לאשר אותה.

תשובתנו בזה היא שענין כזה ראוי שיהיה מאושר על ידי מועצת הרבנים ואז יוכל להתקיים ולהתגשם בתורת תקנה, וכן היא דעתו של האדון מ. בוטבול יצ"ו.

ובכן יואל כת"ר להציג התקנה הזאת למועצת הרבנים השנתית העתידה להיות בקרוב, לדון עליה.

ולכת"ר החיים והשלום. שאול אבן דנאן הי"ו

467

התר"ף

העי' ע"ע בקש"מ בדל"ב ושח"ך כ"א למשי' הר' יוסף בה"ר כליפא ה"ן חמו דידי"ן אדב' ובכח הקוש"ח הוהו"ג וחיי"ע לזון ולפרנס להכ' חנה אמו ולתת לה כסות ומדור בפני עצמה לפי כבודה מהיום וכל ימי חייה חנם אין כסף ואחרי מותה יעשה לה תכריכין וצרכי קבורה כנהוג אין דבר נגרע והו' שטר מוח' וכו' ובאח"ג עויי"א ועכ"ן מקו"ט שקו"ש כתחז"ל דלא כאס' ודלא כטו"ד ונ"ה בקוש"ח ולראיה ע"ה ח"פ צפרו יע"א והי"ז בשבעה עשר יום לח' אדר הנה' ש"ש ה' אלפים ושש מאות ושמנים ליצי' והכל שריר ובריר וקיים.

ישועה שמ"ח עובדיה ס"ט יהושע עמרם זכרי ס"ט

468

התש"ך

ב"ה

נזמאעו לחברה גומלי חסדים המקיימים לינת הצדק מעא למרדא ורסאוו סדר בינאתהום.

(נתאספו חבירי חברת גומלי חסדים המקיימים לינת הצדק עם החולים וסדרו ביניהם).

לילת לחד ונהאר לחד
(ליל מוצ״ש ויום א׳)

אבא רובין — חיים דהאן
מסעוד עבו — אברהם צאייג

לילת לתנאיין ונהאר לתנאיין
(אור ליום ב׳ ויום ב׳)

אברהם אביטבול — שמעון מלכא
יעקב אלבאז — עמרם יללוז
מאיר עולייל

לילת לתלאתא ונהאר לתלאתא
(אור ליום ג׳ ויום ג׳)

אברהם לוי — יוסף חמו
פנחס לוי — יקותיאל עולייל
שמואל פרייאט

לילת לארבע ונהאר לארבע
(אור ליום רביעי ויום רביעי)

מתתיה שניאור — יהושע עובדיה
יוסף צאריווא — משה שקרון

לילת לכמיס ונהאר לכמיס
(אור ליום חמישי ויום חמישי)

אלעזר עובדיה — גבריאל מלכא
אבא אזולאי — עמרם צאייג

לילת זמעא ונהאר זמעא
(אור ליום ששי ויום ששי)

אליהו ילוז — משה סריקי
שמעון סעדון — יללו לוי

לילת שבת ונהאר שבת
(ליל שבת ויום שבת)

אליהו טרזמאן — אברהם לקבי
מימון הרוש — משה טאפירו

זארי אברהם לקבי (השמש).
ל׳ ניסן תש״ך, צפרו.

469

יעלאמו מן האד לכיתאב אנא אהלא אדמאתי מלאחי צפרו אסקטנא ענאהום ג׳אמיעא אתאכלוף אלמכאזאנית באיג׳מאעיהא וואזעלנא לאהום אנא ידפאעו אלוואלידינא אלרצ׳א מולאנא עלי חפצ׳אהו אלאה כמשאתו עשר מתקאלין מן כולי צהרין מן גירי זייאדאתין וואלא סכראתין וואלא עאמאלאתין ליצ׳עפיהם וואמן ג׳אדא עאליהום שייאן ג׳יאדאתין עלא מא דוכירא תלחאקוהו אלעקובאתי.

אבני שי״ש חלק א סימן כג.

תרגום

להוי ידוע מן המכתב הזה שאנשי החסות תושבי מלאח צפרו, הורדנו מהם כל המסים הממשלתיים בכלותם. וקבענו להם שימציאו לבנינו הרצוי מולאנא עלי ישמרהו האל חמשה עשר מתקאל כל חדשיים ללא שום תוספת ולא דמי שרות ועמלה. בגלל עניותם ומי שיוסיף עליהם איזו תוספת על מה שנזכר יגיעהו העונש.

470

להיות שהב׳ מרדכי בהר׳ שלמה בכהה״ר וידאל ה״ן עזראן הרחיק נדוד למדינת הים בשנת ה ת ק ס ״ ח ליצי׳ והניח איזה קרקעות שזכה בהם מכח ירושה הלא המה השמינית בהעליה הרביעית לימין העולה להאלפוקי שבחצר הנק׳ צ׳אר ישראל ומתחיל למנות מעליית קיר קטנה הסמוכה למדרגות האלפוקי הנז׳ עם השמינית בהעליה הסמוכה לה שהיא העמוסה על הבית השני לשמאל הנכנס לחצר הנז׳ והשמינית בבית שתחתיה הנז׳ והשמינית בחנות אחת הידועה להר״ש אביו בשוק הצורפים וקודם לכתו למדינת הים מינה תחתיו אפוט׳ לפקח על הקרקעות הנז׳ לכמוה״ר יהושע יש״י זלה״ה ה״ן עולייל, ולפי שהר״ש אבי מרדכי הנז׳ היה עני ולית ליה מגרמיה כלום היה נהנה כל ימי חייו מחלק מרדכי בקרקעות הנז׳ כמשו״ח ביד יורשי החכם הנז׳ ואחרי מות החכם הנז׳ נשארו הקרקעות הנז׳ נטושים ורטושים דהיינו שהר׳ שלמה בהר׳ משה ה״ן עזראן אחי מרדכי הנז׳ היה נהנה משמינית החנות ומשמינית העליה העמוסה על הבית השני לשמאל הנכ׳ לחצר הנז׳ והר׳ משה יעקב בהי׳ שלמה בהי׳ יעקב אחי מרדכי נז׳ היה נהנה מהשמינית בבית הנז׳ ושמינית העליה הרביעית לימין העולה להאלפוקי הנז׳ היה ביד הזולת בתורת משכונה בב״ד בעד איזה הוצאות שהוציא בתיקון העליה ומעת שהרחיק נדוד מרדכי הנז׳ עד היום זה ששים שנה והלך בן כ״ה שנה מעלה מטה לא נודע מקומו איו אם חי אם מת גם אם הניח יורש או לא ואף שקרוב לודאי שכבר מת אע״פ כן אין בידינו יכולת להוריד קרוביו בני אחיו לנכסיו מ״מ כיון שלא נודע מה היה לו הטוב והישר הוא שבני קרוביו הראויים לירש אם אין לו יורשים יהנו כעת מפירות הקרקעות הנז׳ עד עת בוא דברו לדעה מה יעשה לו ובכן בכח ב״ד יפה הורדנו לה״ר שלמה בה״ר משה אחי מרדכי הנז׳ לשמינית החנות הנז׳ ולשמינית העליה הידועה לו היא העליה עמוסה על הבית השני לשמאל הנכ׳ לחצר הנז׳ והורדנו לה״ר וידאל בה״ר יעקב אחי מרדכי הנז׳ ולהר׳ משה יעקב בהר׳ שלמה בהר׳ יעקב הנז׳ ולהר׳ מרדכי ויעקב אחיו בני הי׳ אליהו אחי וידאל הנז׳ לשמינית החנות הנז׳ ולשמינית העליה הידועה לו היא העליה העמוסה על הבית השני שממושכנת בידו ולשמינית הבית השני לשמאל הנכ׳ לחצר הנז׳ ליהנות מפרותיהם דוקא אבל אין להם רשות למכור גוף הקרקע עד שיתברר מענין מרדכי הנז׳ מה היה לו גם אם הניח יורש או לא ויש בזה טיבותא לקרקעות הנז׳ שכאשר יהנו קרוביו מפירותיהם ישגיחו עליהם לחזק את בדקם ולראיה וזכות ביד האנשים הנז׳ ח״ף בחדש אייר הוא חדש זו ש״ש.

בכתב יד הרב יקותיאל אלבאז ז״ל

471

להיות שחזקת החצר שהיתה פתוחה למבואות הגוים והיתה נקראת ע"ש הגוי סי' מוח' לפאטמי וכעת נק' ע"ש הגוי סי תהאמי ן' טאהר היא החצר הסמוכה מצד אחד להחצר הנק' צ'אר ריקא ומצד אחד סמוכה למבואות הגוים לחצר הנק' מקודם ע"ש הגוי סי' מוח' אסוסי והיום נק' ע"ש סי דריס בויעקוב היתה בחזקת יורשי הנגיד הר' יוא"ל יצחק ה"ן אביטבול, וזה ימים מקרוב מכרו יורשי הרי"ץ הנז' החזקה הנז' לזולת ועמדו ופתחו לה פתח בתורבץ החצר הנק' צ'אר ריקא ועמדו שכיני צ'אר ריקא הנז' ועכבו עליהם מחמת ריבוי הדרך גם עיכבו עליהם טובי העיר מחמת שהמבוי שבו עוברים לנהר שבחצר הנז' הוא מעבר הרבים וחזקת המקום ההוא הוא של עניי העיר ועיכבו עליהם מלעבור בגבולם ליכנס לחצר הנז' ואחר הרבות אמרים ביניהם חלקו החזקה הנז' עזה"ד דהיינו שעניי העיר זכו ברביע החזקה ושלשה רבעי החזקה נתגלגל הדבר וזכו הר' אברהם בהי' ישועה ה"ן עולייל והר' שם טוב בהר' יעקב ה"ן צירולייא ברביע החזקה יובן שהר' שם טוב זכה בחמשה חלקים משמנה חלקים ברביע החזקה הנז' והר' אברהם עולייל הנז' זכה בשלשה חלקים משמנה חלקים ברביע החזקה הנז' וזכה הר' אברהם בהר' משה ה"ן יחייא אסולין ברביע החזקה הנז' וזכה הר' אליהו ה"ן שטרית ידי' אלפי' והר' אברהם בנו והר' ישועה בהר' ברוך ה"ן עמרם ברביע החזקה הנז' כמשו"ח ביד כל אחד מהם כתבי זכיותיו בידו והן היום עמדו האנשים הזוכים בחזקה הנז' עם גזבר העניים ורצו לברר כל אחד ואחד חלקו ולחלוק חזקת החצר הנז' עם קצת זכות שיש להם בגוף הקרקע יובן שאחר שבנו ושכללו החצר הנז' קנו קצת בגוף איזה בתים ועליות מאת הגוים בעליהם כמו שיתבארו לקמן לארבעה חלקים בתים ועליות כנגד בתים ועליות בשומה ע"י ב"ד ויחלקו ע"פ הגורל וכן עשו והזמינו ג' שמאי ב"ד ושמו כל הבתים ועליות שיש לאנשים הנז' בהם החזקה לבד כפי שומת העת, ושמו ג"כ הבתים ועליות שיש להם בהם המחצית כפי שומתם ופנקסו זה כנגד זה על ארבעה פתקין ובכן העי' ע"ע בקש"מ.

בכתב יד הרב יקותיאל אלבאז ז"ל

472

...וכבר יש בידינו תקנה קדומה הלא היא כתובה לאבותינו ורבותינו זלה"ה בכמה פסקי דינין שחזקה שלא נודעו בעליה זוכים בה עניי העיר...

הלכה למשה חומ"ש סי' צח.

473

הת"צ

להיות כי גדל הכאב על המס על הקהל יש"ץ הב"ה יקיל, ומחמת זה נדחקים עד שעושים ומתקינים גאב"ילות והתחכימות שלא כדין כדי להסתייע בענייני המסים ונעשה מזה כמה מחלוקות ומריבות ואמרנו להם שכל מה שעושים מהאלגאב"ילות וההתחכימות אינו מן האמת ואדרבא ממכשולות אלו נולדים ונהרים כמה מסים חדשים והוצאות והפסדים והאמת

הוא שיבררו שמאים שיוכשרו בעיניהם שיהיו בעלי יראה ומדע וישומו כל אחד מהקהל מה ראוי ליתן ומי שלא יוכל ליתן כפי השומה ישבע בס"ת שת"ת כפי התק' שנהגו ביניהם והשיבו יחידי סגולה יש"ץ שהרבה אנשים שאין להם נכסים אבל יש שהוא בעל מלאכה ומסתפק בריוח גדול כמו העשירים ויש שהוא בעל משא ומתן ומסתפק בריוח גדול ויש שאינו בעל מלאכה ואין אחרים נותנים לו עסק ואינו מסתפק כי אם בדוחק גדול ויש שהוא תש כח או זקן ומתפרנס בדוחק ואם ישבעו בעלי מלאכה או בעלי העסק שהם מתפרנסים בריוח כעשירים ולא ימצאו להם נכסים נמצא שיתנ' במסים כמו האנשים האומללים המתפרנסים בדוחק אין זה מדרכיו יתברך ונמצא ח"ו עול גדול בזה בכן נשאנו ונתננו בדבר ונראה לנו שזה הדרך שנכתוב ישכון אור, וכתבו כפי הדין שיבררו שמאים בעלי יראה ומדע וישומו כל אחד כפי מלאכתו ומשאו ומתנו ועסקו בשל אחרים ופרנסתו כפי הנראה והנגלה לעיניהם וזו השומה אין בה שבועה לפי... אלא כפי הנגלה, ועוד ישומו כל אחד כפי נכסיו ומי שירצה יתן כפי השומה ישבע ובזה נחה שקטה הארץ איש על מקומו יבוא בשלם וכמה מיחידי סגולה ישר בעיניהם תקון זה ולראיה חתמנו פה צפרו יע"א בשני לח' זו שנת ארבע מאות ותשעים ליצירה.

שמואל בן חותא ישועה אבן חמו יחייא ן' מימון ן' באגון

474

ספר כתב לעני בן טובים שירד מנכסיו, כתבו למוה"ר יעקב טולידאנו

האחד לימין הגולה, משען ומשענה, מעוז לדל ומחסה לאביון, בחמלה וחנינה, אב החכמה ומעין היראה, ומקור הקדושה וכתרה של תורה, המלך הקדוש עצום ורב, הח' הש' הדו"מ כמוהר"ר יעקב טולידאנו יזיי"א ומה' יפיק רצונו, ועל גפי מרומי ההצלחות, ושובע שמחות, ומסכת ברכות, יטע אהלי אפדנו, אור צדיק ישמח כזוהר טוהר אור החמה בצביונו כי"ר.

מחוינא קידא קמיה דמרן, בפשוט ידים ורגלים, ועייפנא ושדרנא ניהליה אלומות שלומות בת לא יכיל אלפים מגילי, ולא משתבש מאן דתני גמלי, וכל דסמיך למלכא, דמשלחן גבוה קא זכי, בחונים יושבי גורן עגולה, ללמוד מפי הגבורה, יהי ליהו שלמה רבה, וחיי וצבא, וחולקא טבא כי"ר.

שתי אותותיו אלה בלכתם ילכו, והנה תסובינה תבואנה בהיכלא דמלכא, להמליץ יושר בעד האיש הלזה, דמחוסר פה הפעל, ומושך ידיו מפני בושתו, כי תקדמהו ברכות טוב, מטוב הטובים, כי הוא זה בן טובים, שירד מנכסיו, מאגרא רמא לבירא עמיקתא, הוא היה מן הנותנים, דמיהב יהבי בעין יפה, לא נצרכה אלא להעדפה, ובהו"נו שר"ה, לחזק ידים רפות, ובמושב נגידים ושועים היה מושבו, עוסק עם הצבור לשם שמים, המו"ן צניע ומעלי,, פב"פ, זה הגבר ראה עני, ושרה דעניותא בחר בו, ויחן סביבו, ולא זז מחביבו, עד דמשקל שקיל כל העשרה קבין עניות שירדו לעולם, וצרותיה"ן וצרו"ת צרותיה"ן, ונחל קושי העניות גרפו, טרפ"ו שרפ"ו וצרפ"ו, ומשמים ארץ דחפו, הדפו נהפך לשדו, ואין כל מהו"מה בידו, עמודי פרנסתו נשברו, ושרשי מזונותיו נעקרו, ושערי השפע ממנו נעדרו, ובביתו אין לחם פרט למזומן, ואין שמלה פרט לכסות לילה, ובמה ישכב לאיי

אפנויי מופנה, נכנס ויוצא לבית בדוק, הלכה למוציא מר ממות, פת חרבה וסיל״וה בה, דלא מבע דמא, ולא זו אף זו בניו ובני ביתו ברעב ובצמא ובחוסר כל, נודדים הם ללחם איה, ואין כסות בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים, ואליו תלויות עיניהם, מצפות מיחלות, ועיניו רואות וכלות אליהם ואין לאל ידו, זקן ואינו לפי כבודו, ההפך עליו בלהות בלה״ן וזעו״ן ועק״ן, וחצי יוקר השער, שות שתו הצ״ער, ודבקו צע״רים זה בזה ואלו לדיו יהיו ימים, וקני סופר כל עצי רתמים, אין די לכתוב קצת צל קורותיו וצרותיו, וזו עדיפה מכלהו, אין כמוהו בכל האר״ס ארס״ה של עכנא, זה הדחק דוחק הבעלי חובות, דמיגז גייזי, בזוזי בתר בזוזי, נתנו יעקב למשסה לאמר תנה את נש״יי, זה הקרן ואת ילדי הנולדים לך באר״ס אלו הפירות, אלה תולדו״ת יעק״ב, עבד לוה לבני בליעל ל״ו במר״ד ול״ו במע״ל, והיה כאשר ינוס מפני האריה, ופגעו הדוב וכל נושא בא ל״ו יחכה, לא רע״י זה כרע״י זה, הצד השוה שבהן שדרכן להזיקו, בהונו ואונו, מחוט ועד שרוך נעל, וכתבו עליו הנפק, צא איש הדמים, ויצא יעקב רמוס, חצרי וטירות בת נדיב לעבוד עבודה שהיא זרה לו, לכן ובכן המבוקש מכת״ר, לעמוד לימין אביון ברוח שפתיך תאמצהו, לעודדו ולסעדו, ולמהר לשלחו שבע רצון, ומלא ברכת ה׳, ולתת לו כדרכיו וכפרי מעלליו, כ׳ל לו כ׳ל אליו, ומשום דהוא רודף צדקה, ימצא צדקה בניחותא, ובשכר זאת ימים על ימי מלך יוסיפו לו, הוא ובניו בקרב ישראל, ישא ברכה מאת ה׳, רוב בנין ורוב מנין, יעמוד חי בשיבה טובה, בשובה ונחת, נאם עבדא דמתחנן למריה, יקומם ירומם כסא רום תפארתו, החותם בס׳ אדם כי יקריב מכם קרבן לה׳ איש צעיר מעפר דל.

בכ״י הרב שאול ישועה אביטבול זלה״ה

475

התקכ״ב

קבוץ לעני

שבילי דשמעתא נהירין ליה כשבילי דמתיא, לילי ויומי עסיק ומשתדל באורייתיה, ועם מארי מתניתא ומארי תלמודא ידיע דוכתיה, מתניתא והלכתי ואגדתא שגירן בפומיה, ומשנינן בשפוותיה, גבר סוכלתן וחכים, פ׳ מלכא דשלמא דיליה מכל זעוון ישיזביניה, ומכל עקן יטר יתיה, אכי״ר.

י׳ושבי על מדין, יר׳אה להם וגובה להם, אר׳בעה המה רגלי המרכבה, ש׳רפים עומדים ממעל סוככים בכנפי׳הם למחסה ולמסתור וחומה נשגבה, ו׳כולהו אית להו דרב חס׳דא, ורב חי׳ננא, להיות רוח שפלים ולב נדכאים, לפלא נדר או בנדבה, ע׳מודי שמים ומצוקי ארץ, העומדים בפרץ, ומרגלית טובה תלויה בצואר׳ם, לעורר לב נדיבי עמים, במד׳בר וער׳בה, ה׳יושבים ראשונה במחנה שכינה, משען ומשענה, לנפש נענה, לקרוא דרור לשבוים, כגון דא מצוה רבה, א׳מוני ב׳ני י׳שראל ט׳עוני ב׳רכות ו׳המה ל׳מנוחות ושובע שמחות, במדה טובה מרובה אכי״ר, המה הרועים ונסיכי אדם, מלכי ואפרכי, ראשי השלישים, הרבנים המצויינים, גדולים ועצומים, דייני ורבני ומנהיגי קהילה קדישא, אבן הראשה, קהלות הקודש קהלה פ׳ יע״א, כי״ר.

ראשית הג״ש בארסת שפתים, אשתחוה אפים, ומחוינא קידא קמי מורי ורבותי, בפשוט ידים ורגלים, ומקדימנא לטיבותייהו, שלם שלם דלא פסיק טעמא, אינהו וכל אבזרייהו, כלם כאחד יהיו זוכים, ונכסיהם מתברכים, גם בניהם עדי עד תשתימו לשרים ונסיכים, והתענגו על רוב שלום.

שתי אותותי אלה להמליץ יושר ולדבר בצדקה לישע האי גברא מוביל כתבא דנא, מחוסר פה הפעל, ומושך ידיו מפני בושתו, הוא ניהו איש נבון וחכם זרע קדש הר׳ יחייא בכה״ר משה, בן לאותו צדיק החכם השלם, החסיד כה״הר אברהם ן׳ עטייא זלה״ה, ההוא אחז מעשה אבותיו בידיו במילי דמעליותא, ושו׳פרא דצניעותא, וגם הוא מריח מים יפריח, ופרקו נאה ומעלי, כאשר עיני מכת״ר הלא לאמונה מישרים, בו תחזינה, הוא היה ש״ץ קבוע בכפר אחד סביבות תאפילאלת, ומילדי הרפ״ה בעלי אגרופין וזרוע חשופה גרשוהו דחפוהו הדפוהו מהסתפח בנחלת ה׳, ויהי אך יצא יצא נקי מנכסיו וכל רכושיו, ונחל ק׳ושי העניות גרפו, ומשמים ארץ דחפו הדפו צרפו ושרפו, וטרוף טרפו, נהפך לשדו, ואין כל מאומה בידו, לחטוף ולאכול מזון ופרנסת עצמו, לחם צר ומים לחץ, כ״ש דתלו ביה תפלי (טפלי) ששה נפשות, ביתו זו אשתו וחדר הורתו, וארבעה המה קטני ע׳רס, אחיו ובית אביו לעומת מחברתו, בשפל ישבו ברעב ובצמא ובחוסר, כי בביתו אין לחם פרט למזומן, ואין שמלה פרט לכסות לילה, ובמה ישכב לאיי אפנוי מופנה, לא בחמה מפני החמה ולא בגשמים ואליו תלויות עיניהם, מצפות מיחלות, ועיניו רואות וכלות, ונוסף עליהם חצי יוקר השער, ושות שתו הצע״ר, אריה ביער וטרף אין לו, ואם לא בא אפי׳ לכלל פת חרבה וסי׳לוה בה, איך יוכל מלט משאת ומעמסות, נושים ונוגשים דמיגז גייזי בזוזי בתר בזוזי, כלם אחוזי האיש הלזה, ל״ו במר״ד ול״ו במע״ל, וכתב ועליו הנפק, צא צא איש הדמ״ים, עני ורוכב על חמור, רמוס חצירי וטירות. נדיבי עמים מגרני חסדיהם יעניקוהו, וחסד ואמת מן ינצרוהו, לכן ובכן המבוקש ממעכ״ת כי תקדמוהו ברכות טוב, מטוב הטובים, ולעמוד לימינו, ברוח שפתותיכם תאמצוהו, לעודדו ולסעדו, למהר לשלחו שבע רצון וקאי בבל תאחר, והשהיה פוסלת כי אליו משלחיו נושאים את נפשם, ועדיו בחתומיו זכין לו, שהביא כתב מחכמי עירו, על מצו׳ת ומרורי׳ם הדביקוהו, ושכר מכת״ר רבוע יהיה כפול מאת ה׳ מן השמים נאם עבדא דמתחנן למאריה, יקומם ירומם כסא מעלתכם, וחדות מעוזכם, ועינכם תראנה ירושלים נוה שאנן.

החותם בס׳ שובה ה׳ רבבות אלפי ישראל, שנת הולך ביושרו ירא ה׳ לפ״ק ושלם.

ישועה אביטבול

476

התק״ם

ש׳לישי א׳ורים, ו׳תאוה ל׳עינים, י׳ושבי ש׳בת ו׳תחכמונים, ע׳מודי ה׳בנינים, א׳צילי ב׳ני י׳שראל, ט׳וטפות ב׳ראשיהם, ו׳עינים ל׳הם, העמודים והמכונות אשר הבית בית ישראל נשען עליהם, שלשה כתרים הם כתר תורה

אילין אינון מטילי מלאי, לתת מנה לתופסי התורה, למען יחזקו בדת המעוז, דרושים לכל חפציהם וכתר כהונה

אלו גבאי צדקה, אשר ישרתו בם בקדש, לשרת ולכהן, ועוסקים עם הצבור לשם שמים, וזכות הרבים תלוי בהם וכתר מלכות

מאן מלכי רבנן, אלו ראשי גליות, מארי דאולפנא, הרבנים המובהקים, עטר׳ות ויע׳זר הרועים, ונסיכי אדם לברם אלקים [1].

מכנף האר״ש שפתנו אתנו, יוצאות וחלו״ת בעשר חלו״ת, יעשו דרך בקשה בנא ותחינה משומע תפלות יבלו בטוב ימיהם, ובתיהם שלום מפחד בלילות, ועיניהם תראנה ירושלים נוה שאנן, כהנים בעבודתם ולוים בדוכנם, וישראל במעמדם מעלות על גבי מעלות, כי״ר.

הנצנים נראו בארץ, נצנצה רוח טהרה, בהם שו׳אלים ודור״סין דרוש וקבל שכר, הליכה בידם, איש וביתו באו המה ובניהם, זה יצא ראשונה שמואל בקוראי שמו בה״ר חיים יעקב ישראל, בן לאותו צדיק, אכסניא של תורה כה״ר שמואל ז״ל, בן לאותו צדיק, רודף צדקה וחסד, החכם השלם המרומם, כהה״ר יעקב ז״ל, בן לאותו צדיק החכם השלם והכולל כמוה״ר שמואל בן חמו ז״ל, נכספה וגם כלתה נפשו לעלות וליראות עיר האלהים איוה למושב לו, יש׳יבה בארעא, הסתופף בבית ה׳ בחצרות בית אלהים, ולא זז מחבבה חיבת הקודש וחיבת בי׳אה, עד שנטש את נחלתו, ועזב את אביו וארץ מולדתו, ובכל מקום שהולך ב׳יתו עמו, השוה הכתוב אשה לאיש שוו בשיעוריהם בחביבותא דארעא, עיר הקודש קולטתן מחיים, יינקו שדי אמן, ימוצו ויתענגו מזיז כבודה, עשר קדושות הם, אתם הרי ישראל הביטו וראו טוב כוונתו הרצויה, עזרוהו עזרוהו סמכוהו סמכוהו בנטיעת אש״ל וטללי ברכ״ה, לא נאמרו אלא למצניעהם, ה׳ צבאות יגן עליהם, וממכת המות יפדם, ולא תקרב באהליהם, והשב ישיב שבות בניו שגלו מעל שלחן אביהם, אל ארץ אבותיהם.

החותם פה צפרו בחדש זו משנת כי י ש ר י ם דרכי ה׳ צדיקים ילכו בם, כי״ר.

שאול ישועה אביטבול

477

ש׳רי א׳לפים, ו׳אלופים ל׳אלפי ר׳בבה, י׳תר ש׳אתם ו׳יתר וע׳וז ה׳דרם, ב׳רכה ו׳נדבה, א׳מוני ב׳ני י׳שראל, ט׳עונים ב׳רכות ו׳מעוררים ל׳ב נדיבי עם אלקי אברהם, במדבר ובערבה, היושבים ראשונה במחנה שכינה, משען ומשענה, וחומה נשגבה, המה הרועים נסיכי אדם מלכי ואפרכי, הרבנים המצויינים גדולים ועצומים, די בכל אתר ואתר, פרנסים גזברים, וכל העוסקים עם הצבור לש״ש מאהבה, יהא להו שלמא רבא וחיי וצבא, וחולקא טבא וארכא, בחיי, עוד ינובון בשבא כי״ר.

ולציון יאמר איש ואיש יולד בה, עץ חיים היא למחזיקים בה לא תחסר כל בה, ש׳רי א׳לפים ו׳אלופים ל׳צבא, י׳תר ש׳אתם ו׳תפארתם, ע׳בודת ה׳צדקה א׳שר ב׳גללה י׳רשו ט׳ובה ב׳זה ו׳בבא, ל׳עורר נדיבים עם אלהי אברהם, במדבר ובערבה, היושבים ראשונה, במחנה שכינה, משען ומשענה, וחומה נשגבה, וכלהו אית להו דרב חסדא ודרב חיננא, להחיות נפש שפלים ולב נדכאים, לפלא נדר או בנדבה, המה הגבורים, קדשי בני ישראל, אלקים חטבם, חטיבה בתר חטיבה, מנייהו מלכי ואפרכי, ראשי גליות, הרבנים המצויינים, די בכל אתר ואתר, פרנסים גזברים וכל העוסקים עם הצבור לש״ש, בנפש חפיצה ורוח נדיבה, יהי רעוא מן קדם מארי שמיא דיהא ליהו שלמא רבא, וחיי וצבא, וחולקא טבא, וארכא בחיי עוד ינובון בשיבה אכי״ר.

1 קהלת ג יח.

מכנף הארץ שפתינו אתנו, יוצאות וחלות, בעשר חלות, יעשו דרך בקשה, בנא ותחינה, משומע תפילות, ירום הודם ונשא וגבה מאד, ברום המעלות, יחיו דגן ויפרחו כגפן, באשכולות.

אותותי אלה בלכתם ילכו מול הדרת יקרת מעלתם, להיות לפה ולמליץ, להדין אתתא עלובתא, אשר זה לה ימים של צער משנתעלם בעלה, והיא יושבת למקוצעות בכבלי עגונה, היינו עזובה היינו שכוחה, ותשב לה מנגד, תוהא ובוכה על רוע מזלה, ותרד עז מבטחה, להיות בה׳ מבטחה, לעלות לדור בעיר עוז לנו אל המנוחה, היא האשה שמחה בת משה עולייל אשת הנעלם מימון ן׳ יעקב ן׳ חמו, אשר עזבה נחלתה וארץ מולדתה ותדבק נפשה ונפש בניה, הבן משה והבת עיישא שהניח לה בעלה הנז׳, ובחרו הסתופף בבית ה׳ בחצרות בית אלהינו, לרכוב אניות, ולדרוך בציות, לזמירו וליזלו באורחא, מחיבת הארץ איידי דחביבא חיבת הקודש, וחיבת ביאה היינו שבחה, אתם הרי ישראל הביטו וראו טוב כוונתם הרצוייה לתור להם מנוחה, ומקדמינן אשה לאיש כי אין דרכה של אשה לקדם אהדורי אפיתחא, עזרוה עזרוה, סעדוה סעדוה, הנת׳ינו לה הנת׳ינו לה, עד שתכנס ותצא מצוק לרוחה, החכם בחכמתו, יתן קולו לפני חילו, בדבר גבורות, וחן ערך המצוה הזאת, גדולה הבטחה, והעשיר בעושרו עשי׳רי לעז׳רה, לפתוח לה דלתות הע׳זרה, מפני היד שנשתלחה, וכל העם מקצה יריקו עליה מגשמי נדבתם וטללי ברכתם, ולמהר לשלחה, טעונה ברכה, מעין הברכה, עד שתצא מליאה, ברכת ה׳ גם ה׳ יתן הטוב, והשיב ישיב בנים לגבולם מושיבי עקרת הבית...

שאול ישועה אביטבול

478

התק״ם

העמודים והמכונות אשר הבית בית ישראל נשען עליהם, יראה להם וגובה להם, ג׳ כתרים הם, עטרו״ת אלו ראשי גליות, ודורשי כתרי אותיות לברם האלקים וטיבו״ן, המטיבים לטובים, מגישי מנחה לה׳ והקטר חלבים, ותיטב לה׳ מזבחי אלהים, ויעז״ר העוסקים עם הצבור לש״ש, פרנסים גזברים ודלתות לעזר״ה, שלשה אלה יעמדו על הברכה, והתענגו על רוב שלום, גם בניהם עדי עד, המורם מהם כיוצא בהם כי״ר.

אותותי אלה בלכתם ילכו להמליץ יושר בעד האיש הלזה הנכבד והחשוב ה״ר פ׳, אשר קדם מפעליו מאז היה מן הנותנים, דמיהב יהיב בעין יפה, לא נצרכה אלא להעדפה, ונצנצה בו רוח טהרה, איזה למושב לו ישיבה בארעא, ואהבת נפשו אהבה, ימוץ ויתענג מזז כבודה, יונק שדי אמו דבשה וחלבה, ולא זז מחבבה, עד שנטש נחלתו ומכון שבתו, ועזב את ארץ מולדתו מחיבת הקדש וחיבת ביאה, הסתופף בבית ה׳ בחצרות בית אלהינו אי לזאת אתם הרי ישראל, הביטו וראו טוב כוונתו הרצויה, איש וביתו באו, וארחין רחיקא וזוודין קלילא, ועיניכם תחזינה מישרים, בעינא פקיחא, עינא דאשגחותא, להשגיח עליו בעין החמלה, בנטיעת אש״ל ודי מחסורו אשר יחסר לו, גם ה׳ תן הטוב, ועיניכם תראינה ירושלים נוה שאנן.

החותם פה צפרו, בחדש זיו משנת ישבו י ש ר י ם את פניך ושלם.

שאול ישועה אביטבול

479

התק"ם

ש'רים א'לופים ו'ברי ל'בב, י'קרי ש'ועי ו'רועי ע'ם ה'קדש, א'שר ב'זרועם י'קבצו ט'לאים ב'עוז ו'תעצומות ל'עם אשר ברגליהם, ועמודי עולם, ע'טרות וטי'בון ו'יעזר, שלשה עמודים הם עמוד התורה

אלו ראשי גליות, קדשי בני ישראל דורשי כתרי אותיות, הרבנים המובהקים די בכל אתר ואתר גלות עליות לברם האלקים[1], ועמוד העבודה זה האשה אשר יקריבו חלב"ם ודמם, צדק לבשו וילבשם, כתנות, מגישי מנחה וארוחה ומשלוח מנות, ותיטב לה' מזבחי אלהים, ועמוד גמילות חסדים אלו גבאי צדקה שכלם מליאים חסדים, פרנסים גזברים ואמרכלים, הם העומדים על הפקודים, עוסקים עם הצבור לש"ש וזכות הרבים תלוי בהם.

מכנף האו"ש שפתינו אתנו, שואלים ודורשים משומע תפלות ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום, גדול השלום שניתן לאוהבי תורה, ואין למו מכשולות, כי"ר עיניכם תראינה תחזינה מישרים בעינא פקיחא, עינא דאשגחותא, להשגיח בעין החמלה להדין גברא קריינא דאגרתא, איש תם וישר, ירא אלהים ברחימו וחביבותא, וש'פרא דצניעותא הוא ניהו כה"ר שלמה בר כבוד החכם הותיק כהה"ר משה, בר כבוד הישיש ונשוא פנים כה"ר מסעוד, בן לאותו צדיק החכם השלם, הדיין המצויין ח"ק כמוהר"ר משה אדהאן זלה"ה, וגם הוא מריח מים יפריה, ופרקו נאה צניע ומעלי, כאשר עיניכם תחזינה משרים, הוא היה מהמיוחדים שבחברת גומלי חסדים, חסד שעושים עם המתים, מהרוחצים וקוברי מתים, וקובע עתים לתורה, ומלא צדקות, דמיהב יהיב בעין יפה, ועוד היום נצנצה בו רוח טהרה, נכספה וגם כלתה נפשו לעלות וליראות הסתופף בבית ה' בחצרות בית אלהינו, אוה למושב לו ישיבה בארעא, ואהבת נפשו אהבה, יונק שדי אמו ימוץ ויתענג מזיז כבודה דבשה וחלבה, אתם הרי ישראל הביטו וראו טוב כוונתו הרצויה, לפתוח לו דלתות העזרה בנטיעת אש"ל די מחסורו אשר יחסר לו, גם ה' יתן הטוב והשב ישיב בנים לגבולם, כהנים בעבודתם ולויים לדוכנם וישראל במעמדן כי"ר.

החותם פה צפרו בחדש זו משנת ואהל י ש ר י ם יפריח ושלם.

שאול ישועה אביטבול

480

בע"ה

אהובינו חמודינו המשכיל הנבון כה"ר יצחק בכמו"ההר שמואל ישצ"ו המכונה חותא מעיר צפרו.

אחד"ש כת"ר ושלום אדוני וגבירי ה"ה כמוהה"ר אביך יזיי"א ושלום אחיך יצ"ו ושלום עקרת הבית מב"ת ושלום כל אנשי השלום דכתי' ורב שלום בניך, ובראשם כמוהה"ר ישועה אבן חמו יצ"ו ושלום החסיד העניו כמוהה"ר מאיר די אבילה יצ"ו ובשלום בנו יוסף יצ"ו ובשלום אנשי ביתו ובשלום כה"ר השר והטפסר יוסף גבאי וכה"ר מסעוד ן' רבוח יצ"ו ובשלום כל אנשי חברתינו ישמרם השומר אמת לעולם אכי"ר. עתה באתי באותיות שתי"ם שאי"ן ארב"ה להוסיף תוספת תרעומת אחר תרעומת על שלא חשת להשיבם על פעמים שלם אגרות ששלחתי מעיר פאס ומכאן ובראותי גבהות הלבב ושאתה מתנהג שלא כשורה פציתי פי להנגיד, ואשא משלי ואומר:

1 קהלת ג' יח'.

מה [1] אהבתי חברתך — כי היית גמל״ן (א) וספ״ן (ב) בביתך
ראש דברים אני מגיד — אבל אין כונתי להנגיד
דסיימתינהו (ג) לשבחי דמרך — בדעתי ובשכלי נערך
כבוד והדר אעטר למר — ואם אַקל (ד) הפכו חמור
ירצה מנחתי מנחת עני — אף כי דברי תורה יש עשיר במקום עני (ה)
בבואי לשאול את מי נועצת — כי להשיבני לא חשת
ראה אבי גם ראה הא דתנן — משיבין אף בבית המעונן (ו)
אם אשכחיה לרב״א בפרקא (ז) — ורבי יהודה רחש לאו דוקא
אלא אפי׳ באמצע משיבין — א״כ לאדם שלא בפניו חבין (ח)
יש דרך ישר לפני איש — אף דכל אנשים שולל מביש (ט)
צדקת פרזונו בישראל (י) — אבל בלאו הכי יש לאל
חוש השכל מחייב מילתא — וחוץ מזה תנן בברייתא (יא)
קדוש יאמר לו דכיון לדעתי — כי כל האמתיים מחזיקים סברתי

וא״כ מיהי תיתי לשלול חיוב ההשבה, ובדעתי אין תוחלתי נכזבה, אם אכרית (יב) מאסף וחובר חברים, עדיין לא הוברו הדברים, והוו צריכין צריכין עלמא למטרא אבל זאת אשיב אל לבי הדן את חבירו וכו׳ ומקודם היו הדברים דברים ברים, אבל ההשקפה להפך טובה (יג) וההשתדלות תראה האמרים אמרים מרים, וכת״ר אם תקרא מגילתי מתנמנם נים ולא נים תיר ולא תיר דכי מדכרי לך תדכר (יד) ואם לא תידכר מי לא תנן לא יצא אף כי שניתי (טו) כן דרך ההלציים והזמניים לפי המקום והפרק (טז) והאש הכעס העולה בי זה שנתיי״ם אגרות ששלחתי לכת״ר ולא חשת להשיבני ואם דרשת ולא מצאתי לגוף טוב

1 משום דאל יוצא אדם מידו אלא דבר מתוקן, ראיתי להרחיב בביאור אף כי פשוט וזה החלי.

(א) גמלן מלשון גמילות חסדים.
(ב) וספן מלשון ספונים ודומה לו מאן ספין בהאי עלמא ומאן חשיב בהאי עלמא.
(ג) דסיימתנהו וכו׳ במס׳ ברכות אהאי דאמר העיזוז האדיר כן אני אם ארבה בשבחים נראה דסיימתי ולא היא.
(ד) ואם אקל כלו׳ אפי׳ אקל דהיינו מעט דע כי אדרבה הוא חמיר כי ההיא דתנן דהעזוז והאדיר.
(ה) יש עשיר במקום עני דברי חז״ל ופשוט.
(ו) בית המעונן נקרא בית המקדש, ובתי כנסיות נקראו מקדש מעט א״כ תנן דמשיבין אף בבית הכנסת במסכת ברכות מפני הכבוד ופשוט.
(ז) אם אשכחיה לרבא בפרקא דדוקא בין הפרקים משיבין רבי יהודה אומר באמצע משיב.
(ח) א״כ לאדם שלא בפניו חבין אף כי ארז״ל אין חבין לאדם שלא בפניו עכ״ז בכאן הסברה נותנת דביד רמה עשית.
(ט) דכל אנשים שולל מביש פשוט.
(י) צדקת פרזונו מדרש חז״ל צדקה עשה הקב״ה עם יש׳ שפזרם לבין האומות וכו׳ אף כאן אלמלא מפוזרני ממך היה יש לאל ידי ואוכיחך ואערכה וכו׳.
(יא) תנן בברייתא הוא חיצוני מן השכל.
(יב) אם אכרית וכו׳ המחשבות שמחברים ומאספים הדברים עדיין לא הוברו הדברים ואתה צריך למטרא ולחצים ולהתווכחות.
(יג) ההשקפה להפך טובה דרז״ל כל השקפה לרעה ותפסתי לשון ערומים.
(יד) דכי מדרכי לך תידכר פי׳ אם תזכור החסרון שעשית תינח ויצא ידי חובתו.
(טו) אף כי שניתי דתנן קראה מתנמנם לא יצא והוי שינוי כן דרך ההלציים.
(טז) המקום והפרק דרז״ל דלא מיקרי תשובה אלא כך.

אלא שתיקה לא כך דרשו דורשי רשומות ועיין באורך על מקומו יבא בשלום, ויקרת תהלת הלת ההתפארות וההתנצחות לעולם שכולו ארוך שהיה החכם מתנשא הוא שלא קדמני אדם בשלום ומכ״ש ההשבה דכ״ע מודו, ואפי׳ גוי בשוק והלואי עשאוני בני דאכתי מהאי לא מסתפינא דאנן איקרנא גוי דכתי׳ ומי כעמך וכו׳ ואנא דין מלתא אשתעו לי נחותי ימא על דרך ורחבה מני ים אבל אנא לא אתפארנא דאיקרנא גוי דיש פנים לכאן ולכאן (יז) והמלה מושכת עצמה והלואי ואף אם אני עליך מחוץ, ולכך הקולמוס היה רצוץ ואף נשיקותי נעתרות (יח) וכ״ש התשובה הרי חבירו עתר ענן (יט), הקטורת וכשם שהקטורת מכפר אף דברי יכפרו וכת״ר דריש סיפיה דדרשא וסם המות נתון בתוכו (כ), והראות טלפים (כא) ולא כחזירים הדלים וכלל העולה ההתלמדות והרגל הטבע במדות המשונות אינו טוב דההרגל שני לטבע, ואדם ביון מצולתו נטבע, וצריך פעמים שלש להסיר המכשול וריח ניחוחי הוא שתשביני באגרת לא אוגרת ולא מסוכסכת ולא עולה ויורדת כנחש ואית ביה משום הקריבהו נא לפחתך הלדברך הוא חש אף כי הלב טובות רחש, וחוקר כליות ה׳ ובכן ראיתי להגיד לכת״ר אגב שבבואי מעירכם הקדושה לפאס הפצרתי הפצרות מרובות וכלל העולה כתבו וחתמו ונתנו בידי שטר חוב על חמי שמחוייב במזוני ופרנסתי אני ואשתי מיום כניסתי לחופה ובית דירה בחצירו ובתנאי אם אעסוק בתורה שתת׳ מן הבקר עד הערב ואף אני בשבועה אף דמושבע הנה השטר כמוס עמדי חתום באוצרותי ובכן ראיתי לחתום בשי״ם שלו״ם נאם זעירא דבית רבן.

מרדכי בר א״א יצחק אצבאן ס״ט

ואחרי כותבי אגרת זאת הגיעוני כתבי ידיך הנעימים ועכ״ז תרעומת האיחור עדיין במקומו מונח אבל עכ״ז אינו דומה השונא פרקו מאה ואחד וכו׳ והספרים יגיעו למעכ״ת ביד מוביל כתבא ועכ״ז הוה סליק אדעתאי לעכובי חד ולמשלח חד ומצד והין צדק שלחתים כשניהם בשתים שהן ארבע אפס קצהו לא תראה וכפילת השלומות לאדוני כהה״ר מאיר די אבילא ועתה אדוני מלת מכנסיים היא לבדה דרה, והבנתה נעדרה, כי לא החזקתי טובה לשכחה ע״ד ונתקשיתי בחד״ש עד יערה עלי כת״ר רוח ויאמר כזה ראה וקדש ובחיי כת״ר תשתדל למהר לשלחה עם הבא ראשון ממחניכם הקדוש כי אבי יצ״ו צריך להם ודי. ובכן חתמתי פה בסדר יוסף עליכם ככם אלף פעמים.

הצעיר מרדכי

ובחיי אדוני כה״ר מאיר שתגיד לי על בנימין זאב טורף אם בא למחנכם הקדוש או לא ולא בא כשיבא תעמוד לימיני עד שתציל האפשר מפני הדליקה אבל ההשבעה אין משביעין אותו שודאי שקר יענה והספרים שלחתים על הרוב ליד כת״ר שתשתדל עד

(יז) דיש פנים לכאן ולכאן דמצינא דאף אומות העולם איקרו גוים.

(יח) ואף נשיקותי נעתרות ז״ל רש״י בפרשת אלה תולדות בפסוק ויעתר הרבה והפציר וכן נעתרות נשיקות דומות למרובות וכן עתר ענן הקטרת א״כ נשיקותי נעתרות ודומות עליך למרובות.

(יט) הרי חבירו עתר ענן הקטורת פי׳ אף אם עתר הקטרת ומה הקטרת מכפר וכו׳.

(כ) וסם המות פי׳ כדרז״ל הא לכם תשמיש חביב וקטרת שמה וסם המות וכו׳ וכת״ר עלה לסיפיה דדרשא ואנן גמרינן תפוס לשון ראשון בכל מילי.

(כא) והראת טלפים פי׳ חז״ל מראה טלפים כחזירים ראוני שאני טהור שמראה צד התמות והטהרה שבו וכת״ר אדרבא הפך וטלפיים החזרתם טפלים ודי.

שתפיק רצונך מהם ושלחם בחיי האדון ובתשובתך על המכנסיים אגב תגיד לי שם הספרים האחרים שמכר במחניכם כי הרבה אבדו מב״ה של רבינו שיחיה והיה נכנס לשם ואף עמק המלך הגיד לי יהודי אחד שאבד לו אבל ברוך היודע אם הוא שמכר שם או לאו ולכן תשתדל שיגיד לי כת״ר הסימנים שלו דרשיעי שרי לפרסומינהו ואין להאריך כי אם בשלום האדון ובשלום בנך יצ״ו ובשלום ראשי הצבא וש״ש ובספר בשרתי צדק תמצא מאמרים נחמדים בפרשת ויצא ובפ׳ תרומה ופ׳ משפטים ופרשת יתרו ואין צריך לספר שבחיו כי עיניך יראו ודי.

481

התקל״ט

ש׳מוע שמעתי הקול קול יעקב אשר אהב לעמוד על הזבח ומיסרך סריך ומיגרר גריר כתבי הלכות שחיטה, א׳סף וליקט ואיזן וחקר בכלהו תנויי דתנו רבנן בשחיטה ובשבעים טריפות ואבזרייהו מחתינהו בחדא מחטא, ו׳כלהו כתיבי באדרעיה בהלכות כרוכות וחדודות והדורות שגורות וסדורות בפיו ובלבו דינא רבה ודינא זוטא, ל׳א הניח דבר קטון ודבר גדול משלח׳ן גבו״ה קא זכי וקש׳ותיו ומנקי׳ותיו אשר יסך בהן כל שיטה ושיטה. י׳ום ליום יביע אומר בטעמי הדבר ופירושו, מה למעלה ומה למטה, ש׳ואל ומשיב, שומע ומוסיף וקרינן ביה שפיר יודע בתר דבעיא הדר פשטא. ו׳הידים ידי אומן, איתמחי גברא, זריז ונזהר, מישהה לא הוה ש׳הי ומיעקר נמי לא עקר, היינו שמוטה על הדין ועל האמת, דאין דינא דג׳רמי, וה׳ן מטמא מד׳רס ומיפסל פסיל, ליו׳שבי חל׳ד עד דפרע בית השחיטה. ה׳שיגה ידו ומצא מציאה מחיפוש במנהגי פאס יע״א וחידושי דינים דברים המוצדקים צלולים ומתוקים מחלב חטה. א׳נא ב׳נפשאי י׳הבית ט׳יבעא ב׳ידיה ו׳יהבנא ל׳יה מנאי הורמנא בקושטא, משום דחזינא ביה סימני טהרה, וגברא חזי אשר יעשה טוב ולא יחטא, וקמי דידי מסדר גירסיה, אומר על האסור אסור ועל המותר מותר, ולא החליף השיטא, וסר סכינא חריפא, מתוקנת כהלכתה, ומרגיש בה פגימה דקה מן הדקה, בהרגשה שכלית וימין ושמאל לא נטה, ושחט לפני כראוי פעמים רבות מתחילה ועד סוף ישנה לשחיטה. ונשח״ך לחזור על למודו עד מלאת שנה תמימה, לקבוע עתים יום יום בשעת הפנאי, וביום השבת יערכ׳נו בלי דבר השמט׳ה, לכן ובכן הרשות נתונה ממני אחו״מ לה״ר יעקב בן יהודה ה״ן אלבאז ומתקרי אדהבי דממתא פאס יע״א, לשחוט שור שה כשבים ושה עזים וכל דבר הטעון שחיטה, וכל האוכל מזבח שלמיו סמוך לבו לא ירא שהרי הוא מומחה ויודע הלכות שחיטה ולראיה בידו חתמתי פה צפרו יע״א בחדש זו משנת גם בין העמרים תלק״ט לפ״ק.

נאם שאול ישועה בכמוה״ר יצחק זלה״ה אביטבול ס״ט

482

התקכ״ד

כתב ששלחתי להחכם הדו״מ כמוהר״ר שמואל שאול אבן דנאן בחלותו ויחי מחליו.

כל בעלי השיר יוצאין בשיר [1] ונמשכין בצלצלי תרועה, מיתד וב׳ תנועות ויתד ותנועה ויהי לי לישועה, לשמחת האדון כי היתה הרוחה ומחלה נועה.

י׳מלל פי גבורות רב מחולל — אשר חובש ומעלה תעלה
ש׳אי נפשי מקום תודה וכליל — תהלות אל מאד נשגב ונפלא
וכ׳ל חושי יעוררו להלל — לגומל טוב אלי׳מלך בחמלה
ע׳לי עשור ונבל תוף וחליל — וכנור גם בצלצלי תהלה
ה׳דר עוזו ותפארתו אמלל — אפזז ו־אכרכר ב־המולה

א׳ברכהו בניב שפה ברורה — אהודנו ולו נאוה תהלה
ב׳טוב החיה וגם היה לעזרה — אלי גדול בשם פועל ומלה
י׳הביה לן ולא יהביה לעפרא — והוציאו לאורה מ־אפילה
ט׳עינת רוב ברכות ש־בעהו — חסין קדוש ושומע תפלה
ב׳רוב כבוד והדר ע־טרהו — פנה אליו והיה רק למעלה
ו׳מכל צר ומצוקה מ־לטהו — וגם פל־טהו נורא עלילה
ל׳מענך בחיים קד־מהו — ורוב שלום וגם טובה כפולה

הגדתי היום שבחי שלמים, עלי לשבח לפאר לרומם לעלא ולקלס עילאה משזיב ומציל, ועביד אתין ותמהין, די שזיב לאדוני זה ויהביה לן ולא יהביה לעפרא.

ואילו פינו מלא מלין ע״ג מילין ותלי תלין, בת לא יכיל חמשת אלפין מגלין אין די באר אחד מני אלף כעל כל אשר גמלנו ה׳, ורב טוב לבית ישראל, אין טוב אלא תורה מרבה המשרה, מוציא מאפילה, ושזיבהו והחלימהו והחייהו ויהי עליו סתרה, ואני תפילתי לגבוה אמירה, כימי מועד... במנוחות שאננות, ומסכת ברכות ושובע שמחות, יהי רעוא... יומוהי ושנוהי, בטוב ובנעימים, ולא יראה ולא ימצא. . כי״ר. נאם עבדא דמתחנן למאריה... שנת עתה ידעתי כי הושיע ה׳ משיחו.

שאול ישועה אביטבול

483

מלכי צדק מלך שלם [1], סומך נופלים ועוזר דלים, להחיות רוח שפלים, המלך הקדוש ומלך המשפט, הרב הגדול עז תהלתי, משי״ח כמוהר״ר אליהו הצרפתי נר״ו והאח נפשי חמיד לבאי, ענף עץ א׳בות [2], חמדת כל הלבבות, מוכתר בענוה וכל מידות טובות, רחימא דנפשאי בש״ק כהה״ר יעקב בנו יש״ץ.

אחדש״ו מכת״ר ותרב גדולתם, ומחזיקנא טיבותא, לעילא מן כל ברכתא, לעטרת תפארת, ממלכת עולם גברת, עדה השלימה ונבחרת, עדה שופטת ועדה מצלת [3], לבל תהי האמת נעדרת, ארץ צבי גדלה שעשועיה [4], במקרא במשנה ובדרך ארץ, מה מתוק מדבש לשונם לשון של זהורי׳ת [5], הלא זאת בת שב׳ח ששבחה ניכר, ונאספו שמה כל ההדר׳ים [6],

1 בראשית יד יח.
2 במדבר כג מ. והמליצה כאן בן לצדיקים.
3 סנהדרין ב:
4 מו״ק כה: מדבר בשבח עיר פאס יע״א.
5 יומא סט: לשון זהורית שתולין לסוס משום גוי וכאן המליצה לשוז של זהב מזהיר.
6 כל ההדורים במקום ונאספו שמה כל העדרים בראשית כט ג.

שם הבדולח ואבן השוהם [7] ודר וסוחרת [8], מה ידידות נכבדות, כנסיה שהיא לשם שמים שאורה רב, ומזיו כבודה יונקים והולכים לאורה כולהו בני מערבא רמה [9] כרמה זוהרת, מה טוב ומה נעים הקבוץ הנבחר, כל הכתוב באגרת, כולם אהובים כלם ברוכים כגפן אדרת, יוסף הוא השליט ית׳ר יתר׳ו חובב שחיבב את התורה חיבה יתירה נודעת לו אמו״ץ ואמצי״א [10], במתא מחסיא, כה״ר יוסף ן׳ עטייא נר״ו ולבנימין אמר ידיד ה׳ ישכון לבטחון כה״ר בנימין ן׳ סמחון, ודוד חגור אפוד בד נפיק ועייל שייף [11], נגיד ומצוה, כה״ר דוד לכרייף, ויעקב בחר לו יה, איש חמודות רודף שלום ומשבית מדון, כה״ר יעקב ן׳ סעדון, ושלם בתורתו מרום וקדוש ישכון, ואת דכא [12], כה״ר סאלם ן׳ מלכא, ויבוא יעקב שלם, במדותיו ודעותיו, תמידין כסדרן, כה״ר יעקב מאימרן, ויברך אלקים את יצחק תן לו מעין ברכות טעון, כה״ר יצחק ן׳ שמעון, ושמואל בקוראי שמו, בצל שדי יתלונן, והיה עלהו רענן, כה״ר שמואל בן דנאן, וליוסף אמר מבורכת ה׳ ארש׳ו, בכל זמן ועידן, כה״ר יוסף בוסידאן, ומשה עלה כשמן של פלייטון, כה״ר משה לובאטון, ונכבדות מדובר בו כה״ר מסעוד בן עבו, יזכה לעלות אל פני האדון כה״ר מסעוד בן סעדון, יחד כולם יהיו זוכים ומבורכים, מכ״ב אותיות דרשינן סמוכים, אתה ה׳ תא׳שירים, כל היום תב׳רכם, מעלה מעלה תג׳דילים, וכל טוב תג׳מלם, ועל במותי האושר תד׳ריכם הוד והדר תה׳דירים, דרך תבונות תו׳דיעם, לטובה תז׳כרם, בקרב שנים תח׳יים, בטובך תט׳יבם, באורחותיך תי׳שרם, בשיבה טובה תכ׳לכלם, באורח משפט תל׳מדם, עטרת תפארת תמג׳נם, במעגלי צדק תנ׳חם, בחסד תס׳עדם רוח נדיבה תס׳מכם כצינה רצון תע׳טרם מיריבי עמים תפ׳לטם, בזה ובבא תצ׳לחם, כאישון בת עין תצ׳רם, על כל עלמות תק׳ימם, מכל און תר׳חיקם, מכל מכשול תש׳מרם.

בכ״י הרב שיש״א ז״ל

484

התקמ״ד

ציון היא דורש אין לה מכלל דבעייא דרישה [1], הכל מעלין לארץ ישראל תנן [2] ולא עולין ליתן שכר למעלה כעולה במדה גדושה, ולציון יאמר איש ואיש יולד בה אחד הנולד בה ואחד המצפה לראותה [3] בדרישה וחפישה.

ש׳לישי א׳ורים ו׳תאוה ל׳ענים, י׳רשבי ש׳בת ו׳תחכמונים ע׳מודי הבניינים, א׳צילי ב׳ני י׳שראל ט׳וטפות ב׳ראשיהם ו׳עינים ל׳הם, העמודים והמכונות אשר בית ישראל נשען עליהם, שלשה כתרים הם, כתר תורה.

א׳לין אנון דמטילין מלאי לתת מנה לתופשי התורה למען יחזקו בדת המעוז קול אומר קרא, כי בצל החכמה בצל הכסף אידי ואידי חד שעורא, וקרינן בהו משתמשי באור תורה, עץ חיים היא אשר בנו שניהם וכתר כהונה.

7 שם ב יב.
8 אסתר א ו. אבן טובה, או שטיח יקר.
9 גבעה מבריקה ונוצצת.
10 חוזק ואומץ.
11 ענין שפלות, סנהדרין פח:
12 ישעיה נז טו.

1 ר״ה ל.
2 כתובות קי:
3 כתובות עה.

ו׳הוא מיוחד לאשר ישרתו בם בקודש לשרת ולכהן, אלו גבאי צדקה פרנסים גזברים ואמרכלים ומצדיקי הרבים ככבים במשמרותיהם, כי בם בחר ה׳ לשרתו וכיהנו לו, עוסקים עם הצבור לשם שמים וזכות הרבים תלוי בהם וכתר מלכות.

ל׳מלכי רבנן מיוחד רבני אלפין המה הגבורים הרועים ונסיכי אדם לברם האלקים, יראה להם וגובה להם אלו הדיינים, הרבנים המובהקים די בכל אתר ואתר מדינה ומדינה ועיר ועיר והנה מלאכי אלקים מוכתרים בכתר שם טוב.

י׳תר ש׳את ו׳יתר ע׳ז ה׳דרו לעמו יתן, יברך את עמו בשלם, בפרטות וכללות, גדול השלם שניתן לאוהבי תורה, שלם מן השבר ומן השפיכה ומן הטומאה, ואין למו מכשולות, גם בניהם עדי עד ישבו בכסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשינו, יצב גבולות, ועיניהם תראינה ירושלים נוה שאנן, כהנים בעבודתם, ולוים בדוכנם, וישראל במעמדם מעלות ע״ג מעלות, כה יעשה ה׳ וכה יוסף.

א׳חינו ב׳ית י׳שראל ט׳עוני ב׳רכות ו׳כללות ושיר למעלות, ל׳כו חזו האי צורבא מרבנן עוטה מעטה תהלות, יצא מוניטין שלו בשמו ובמעשיו ובמקומו עיר גדולה של חכמים ושל סופרים פ א ס יע״א וכל גלילות, שם הרביץ תורה ברבים, והעמיד תלמידים הרבה ויבן היכלות, דין הוא הדר האמור בתורה ובמעלות המדות, שייף עייל שייף נפיק וריחו נודף כריח אפרסמון, החכם השלם והכולל כהה״ר יוסף סאמון יזיי״א אף אנן נמי שכן כבודו בארצנו כשלש השנים ונהנינו לאורו וזכינו לקדשו עפ״י הראיה, כמה מעלות הולך ואור בתורה וחסידות ופרישות וטהרה וטבילות, וכל העם עונים אחריו מקודש מקודש, מה נאה נר זה נר מצוה ותורה אור. הא למגמר הא לאגמורי. אף לילות, והילכך ברוכי מברכינן הטוב והמטיב והנותן ריח טוב, מור ואהלות, ויהי ה׳ את יוסף ויהי איש מצליח בלימודו, כשמואל בדיני וכרב באיסורי, פסיק ותני, ובטרפיות ובדיקות שלם הוא בכללות, הכי קרא שמו יוסף, הולך ומוסיף קדושה על קדושתו, ותדבק נפשו לחזות בנועם ה׳ ולבקר בהיכל קדשו, וישם רגליו כאילות, לשבת ישיבה בארעא קדישתא, הכא תרגימו נהוריתא, ול׳ו תעלה במעלות, ואתם הרי ישראל הביטו וראו טוב כוונתו הרצויה, בלי שום פנייה, אלא מלב ומנפש מעשיו רצוים להתהלך לפני ה׳ בארצות החיים בתוככי ירושלים, בן פורת יוסף.

חזק חזקו ואל ירפו ידיכם כל בית ישראל כולו, להעלות נר זה נר מערבי חד מינן כי סליק להתם, אוה למושב לו, עזרוהו עזרוהו, סמכוהו סמכוהו לפי כבוד תורתו ומעשיו תלמוד גדול ומעשה גדול, זך וישר פעולו, כי אם בזאת יתהלל החכם בחכמתו, ברוח שפתיו, יאמצהו יתן קולו לפני חילו להודיע לבני קהלו דבר גדולתו, בשקל הקודש ישקלוהו, כאילו הוא שליח משלוחי א״י תוב״ב, אשר שמם ושמעם הולך בכל המדינות, לתת להם דין קדימה, ולעטרם בזהובים, וככה יעשה לאיש אשר אלה לו, קדוש יאמר לו, והעשיר בעושרו לו ירבה ויחזור ויתן, ונתן הכסף וקם לו, בקימה שיש בה הידור מצוה עד שליש משלו, ואחריו כל אדם ימשוך, ולא נצרכה אלא לקבולי בשמחה, ולעשות לו אכסניא נאה די מחסורו אשר יחסר לו, ולמהר לשלחו טעון ברכה מעין שבע רצון ומלא ברכת ה׳, גם ה׳ יתן הטוב, עד כי יבוא שילה, ומלך מלך והשכיל אשרי כל חוכי לו, החותם פה צפרו יע״א במרחשון משנת הוא ההולך ק ד מ ת אשור לפ״ק.

נאם שאול ישועה אביטבול

התקמ"ד

ש'רי א'לפים ו'המאות ל'צבאות, י'קירי ש'ועי ו'פרנסי ע'ם ה'קודש א'שר ב'זרועם י'קבצו ט'לאים ב'עוז ו'תעצומות ל'עם אלה הם מקראי קודש עמודי עולם עטרו'ת וטיבו'ן ויעז'ר שלושה עמודים הם עמוד התורה

אלה ראשי גליות, ראשי בני ישראל מארי דאופלנא דורשי כתרי אותיות הרבנים המובהקים דעסקי באוריתא קדישתא די בכל אתר ואתר, גולות עליות המה הגבורים הרועים ונסיכי אדם לברם האלקים ועמוד העבודה

זה האשה אשר יקריבו חלבם ודמם המתנדבים בעם, צדק לבשו וילבשם כתנות מגישי מנחה בצדקה ומשלוח מנות ומתנות ותיטב לה' משור פר ומכל זבחי אלקים ועמוד ג"ח

אלו גבאי צדקה, פרנסים גזברים ומצדיקי הרבים שכולם מלאים חסדים הם העומדים על הפיקודים, מוציאים מזה ונותנים לזה גומלי חסדים בני גומלי חסדים, העוסקים עם הצבור לש"ש דרושים לכל חפציהם אלו ואלו נצ'רפים בבית הדש"ן דשנים ורעננים והמורם מהם כיוצא בהם.

מכנף האר"ש שפתינו אתנו יוצאות וחלות בעשר חלות, יעשו דרך בקשה, בנא ותחינה, משומע תפילות, ירום הודם ונשא וגבה מאוד ברום המעלות, יבלו בטוב ימיהם ובתיהם שלם מפחד בלילות, למען ירבו ימיהם ברבות הטובה, וארכא בחיי, גם בניהם עדי עד יעמדו על הברכה יחיו דגן ויפרחו כגפן באשכלות.

אותותי אלה יביעו ידברו עתק, לבי לחוקקי ישראל נדיבים עם אלקי אברהם אביהם, ישיתו לב להאי דורונא דמלכא, צניע ומעלי, תם וישר ירא אלקים, זה שמו אשר יקראו לו ה"ר יעקב צבע נר"ו אשר קדם מפעליו מאז דהיל ומוקיר רבנן ברחימו וחביבותא לצאת ולבוא לפניהם, עומד ומשמש ונדרש לכל חפציהם, דבק ומתאבק בעפר רגליהם, קידש ידיו ורגליו לשרת בם בקודש ופלח בית אלהא, מקפץ על הגבאות בכל מגבת עניים, תמידין ומוספין והוא עומד עליהם, ועוד היום נצנצה בו רוח טהרה, נכספה וגם כלתה נפשו לעלות וליראות הסתופף בבית ה' בחצרות בית אלקים, איוה למושב לו, ישיבה בארעא, ואהבת נפשו אהבה, ולא זז מחבבה חיבת הקודש עד שנטש את נחלתו וזנח מכון שבתו ומולדתו ועזב את ביתו זו אשתו, מחביבותא דארעא עיר האלקים, על כל מאנה ללכת אתו אמטו להכי עמד ופיטר אותה בגט כשר לאלתר וכל יש לו נתן בידה לפרעון כתובתה, ויצא נקי מנכסיו וכל רכושיו, ובטח בחסד עליון, יעודדהו יסעדהו יעזרהו יסייעהו יסמכהו יסובבנהו יביעהו יצירנהו ויגמור בעדו המאיר נגוהים, אתם הרי ישראל הביטו וראו טוב כוונתו הרצויה ומלאו ידיכם ברכה עזרוהו עזרוהו סמכוהו סמכוהו החכם בחכמתו לכוין אימרא ועשירי לעזרה וכל העם מקצה יריקו עליו מברכותיהם ועת לטעת לו אש"ל באכסניא טובה ולמהר לשלחו טעון ברכה מעין שבע רצון, ומלא ברכת ה' וה' צבאות יגן עליהם והשיב אותם אל אבותיהם, ואנו ליה עינינו, יקומם ירומם סוכת דוד הנופלת וארמון על משפטו ישב כבראשונה ובא לציון גואל מקבץ נדחי הבנים שגלו מעל שלחן אביהם ותחזינה עינינו ירושלים נוה שאנן כהנים בעבודתם ולויים בדוכנם וישראל במעמדם כי"ר החותם פה צפרו במרחשון שנת הוא ההולך ק ד מ ת אשור לפ"ק ושלם.

שיש"א

התקס״ט

גדולה צדקה אית לן תלתא קראי דכולא בה, אשרי אדם יעשה זאת ובן אדם יחזיק בה, עץ חיים היא למחזיקים בה, כי בצל החכמה בצל הכסף הפוך בה והפוך בה.

ש׳בחו א׳הובים ו׳רוממו ל׳אל י׳חדוהו ש׳בחוהו ו׳לעולמי ע׳ד ה׳ללהו א׳שר י׳דידים ט׳ובים ב׳עוז ו׳תעצומות ל׳עם ברוך אלקים, חביבין ישראל חיבה יתירה נודעת להם ועילא מניהון סרכין תלתא אשר הבית בית ישראל נשען עליהם אלה הם מקראי קודש ע׳טרות וטיבו׳ן ויעז׳ר ג׳ כתרים הם כתר תורה

א׳לין אינון דמטילין מלאי לתת מנה לתופסי התורה, למען יחזקו בדת המעוז קול אומר קרא כי בצל החכמה בצל הכסף אידי ואידי חד שיעורא, ואור תורה מחיה אותם, דקרינן בהו משתמשי באור תורה נהר׳א נהר׳א, עץ החיים היא אשר בנו שניהם וכתר כהונה

ו׳הוא מיוחד לאשר ישרתו בם בקודש לשרת ולכהן אלין אינון גבאי צדקה, גזברים פרנסים ואמרכלים קצינים ורוזנים ומצדיקי הרבים ככוכבים במשמרותיהם כי בם בחר ה׳ לשרתו וכהנו לו מנכסי כהונה, והימייניהם עוסקים עם הצבור לש״ש וזכות הרבים תלוי בהם וכתר מלכות

ל׳מלכי רבנן מיוחד רבני אלפין אחשיבנהו רחמנא להלכותיהם המה הגבורים הרועים ונסיכי אדם לברם האלקים יראה להם וגובה להם אלו הם הדיינים הרבנים המובהקים דבכל אתרא ואתר מדינה ומדינה ועיר ועיר הן בית דין שקול מוסיפין עליהם, והמה מלאכי אלקים מוכתרים ב־ כתר שם טוב

אלו ואלו נצ׳רפין בבית הדשן דשנים ורעננים והמורם מהם כיוצא בהם כי״ר.

׳יתר ש׳את ו׳יתר ע׳ז ה׳דרו לעמו יתן יברך את עמו בשלום מפחד בלילות, גדול השלם שניתן לאוהבי תורה שלם מן השבר ומן השפכה ומן הטומאה ואין למו מכשולות למען ירבו ימיהם ברבות הטובה וארכא וחיי יעמדו על הברכה, יחיו דגן ויפרחו כגפן כאשכולות, גם בניהם עדי עד ישבו בכסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו, יציב גבולות ועיניהם תראנה ירושלים נוה שאנן כהנים בעבודתם ולוים בדוכנם וישראל במעמדם מעלות ע״ג מעלות.

א׳חינו ב׳ית י׳שראל ט׳עוני ב׳רכות ו׳תהלות ל׳נורא עלילות, לבי לחוקקי ישראל נדיבי עם אלקי אברהם, ישיתו לב להאי דורונא דמלכא הנבון וחשוב כה״ר מאיר צבע נר״ו דיתיב ועסיק באוריתא מתוך הדוחק, ולא מצא עזר כנגדו, נודד הוא ללחם איה, פרט למזומן ואין כסות בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים והרי זה עבר את פרקו וקאי בבל תאחר לפרות ולרבות בטוהר נשואי אשה ומצא אשה ולא מצא טוב לעשות לה כמשפט הבנות וכגון דא מצוה רבה ללמוד תורה ולישא אשה, לא ישקל כסף מחירה וכל חפצים לא ישוו בה לרבות חפצי שמים, ואפילו ספר תורה בהיכל מוציאין את דמיו בתוצאות חיים עם האשה בנין עזר עדי עד וחוזר ונמכר לצורך תלמוד תורה וכ״ש בהצמדם יחד במקום אחד, אי לזאת רחמנים בני רחמנים גומלי חסדים בני גומ״ח סברוהו סברוהו עזרוהו עזרוהו סמכוהו הנתי׳נו לו הנת׳ינו לו התנינו לו במתן אדם ירחיב לו ונתן הכסף וקם לו בקימה שיש בה הידור מצוה עד שליש משלו והחכם בחכמתו ישיח באמרתו וברוח שפתיו יתן קולו לפני חילו, להודיע לבני קהלו דבר גבורות וחן ערך המצוה הזאת והעשיר בעושרו עשירי לעזרא לפתוח לו דלתות העזרה, וכל העם מקצה יריקו עליו מגשמי נדבתם וטללי ברכתם ופרי צדקתם ועת לטעת לו אש״ל באכסניא טובה ולמהר לשלחו טעון ברכה מעין

שבע רצון ומלא ברכת ה׳ כי על כן לא בא אל שער בת רבים עד דאזיל סומקא ואתי חוורא, ומושך ידו מפני בושתו כי רבה היא, והמשכיל אל דל ופותח לו פתח טוב מטוב הטובים יפיק רצון מה׳ ועיניו תראנה ירושלים נוה שאנן וארמון על משפטו ישב ובא לציון גואל אבי עד שר שלום נאם החו״פ צפרו יע״א במרחשון בס׳ קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה לפ״ק ושלם.

נאם שי״ש (שאול ישועה)

487

התקס״ז

שלישי אורים, ותאוה לעינים, יושבי שבת ותחכמונים, עמודי הבניינים, אצילי בני ישראל, טוטפות בראשיהם ועינים להם, העמודים והמכונות אשר הבית בית ישראל נשען עליהם, יראה להם וגובה להם, שלשה כתרים הם, עטרות אלו ראשי גליות, ובעלי תושיות ודורשים כתרי אותיות, הרועים ונסיכי אדם, לברם האלהים וטיבו״ן, המטיבים לטובים, מגישי מנחה לה׳ והקטר חלבים, ותיטב לה׳ מזבחי אלהים, ויעז״ר הפותחים דלתות העזרה לעזור להדרעזר, מביני גמרי, העוסקים עם הצבור לשם שמים, פרנסים גזברים המזכים את הרבים וזכות הרבים תלוי בהם.

שלשה אלה יעמדו על הברכה ברבות הטובה, גם בניהם עדי עד זרעם נכון לפניהם, נטיעים מגודלים על התורה הויות דאביי ורבא, ועל העבודה עובדים מאהבה, ומעשה מרכבה, למען יאריכו ימים שנות דור ודור עוד ינובון בשיבה וחיי וצבא, וחולקא טבא מושבעי״ם ועומדים ברכת ה׳ אליהם כי״ר.

האותיות אשר תבאנה, יגישו אז ידברו הני מלי דחנה שואלים ודורשים בעד כל רחם לראש גבר מוביל כתבא דנא האי דורונא זרע קודש מצבתו באמונה, צניע ומעלי ונפש נענה הוא עונה, כה״ר יוסף, בן לאותו צדיק הח׳ הש׳ עצום ורב כמוה״ר אהרן אדרעי תנצב״ה, והנה בועז עלה הצער למעלה עקרבים ועבר צנ״ה והיו תוצאותיו מנג״ב נגוב מכל טוב אפי׳ כדי לינה, ובביתו אין לחם פרט למזומן, ואין שמלה פרט לכסות לילה, ובמה ישכב, לאי אפנויי מופנה, ומשמן בשרו מ״ס על הארס, לאשר תלו ביה טפלי ולרש אין כל די השיב נפשות בני ביתו נודדים ללחם איה בשפל ישבו ידם על התחתונה, ונוספה נחלתן על האר״ס ועל המזון זו ארסה של עכנא, מוקף רובדין של אבן נגף וצור מכשול, עבד לוה לבני בליעל, ל״ו במרד ל״ו במעל ול״ו נודע כי באו אל קרבנה, וכתב עליו הנפק זה איש הדמי״ם, הלוך ונסוע ממדינה למדינה.

ובכן חנותינ׳ו במדב׳ר, ואומר חלותי היא אל אצילי בני ישראל שאו ידיכם קודש במנה אחת אפיים הראויה להתכבד נגד אבותיו, בכל מקום אשר תדרוך כף רגלו ועת לחנינ״ה כי תקדמוהו ברכות טוב מטוב הטובים סלעי״ם מחסה לאביון בצר לו איש כמתנת ידו, גם ה׳ יתן הטוב, ביתיכם שלום מפחד מלאים מפיקים מזן אל זן ועיניכם תראינה ירושלים נוה שאנן וארמון על משפטו ישב כבראשונה, ומלך מלך והשכיל ועשה משפט וצדקה בארץ.

החותם פה צפרו בכסלו משנת אראנו נפלאות לפ״ק ושלם.

שאול ישועה אביטבול

התקס״ז

ש׳לישי א׳ורים, ו׳תאוה ל׳ענים, י׳ושבי ש׳בת ת׳חכמונים, ע׳מודי הבניינים א׳צילי ב׳ני י׳שראל, ט׳וטפות ב׳ראשיהם ו׳עינים ל׳הם העמודים והמכונות אשר הבית בית ישראל נשען עליהם, שלשה כתרים הם כתר תורה

אלין אינון דמטילי מלאי לתת מנה לתופסי התורה לזכות בהם למען יחזקו בדת המעוז, כי בצל החכמה בצל הכסף, שקולים הם ויבואו שניהם קבלו עליהם עול תורה דרושים לכל חפציהם מגישי מנחה בצדקה, ותיטב לה׳ מזבחי אלהים וכתר כהונה

אלו גבאי צדקה אשר ישרתו בם בקודש לשרת ולכהן, יזהירו כזוהר הרקיע ומצדיקי הרבים ככוכבים במשמרותיהם, פרנסים גזברים ואמרכלים, עושים באימה רצון קונם לשרתו וכיהנו לו עוסקים עם הצבור לש״ש וזכות הרבים תלוי בהם וכתר מלכות

מאן מלכי רבנן, אלו ראשי גליות גולות עליות בתעצומותיהם, יראה להם וגובה להם, עטרות ויעזר הרועים ונסיכי אדם לברם האלהים, מארי דאולפנא הרבנים המובהקים די בכל אתר ואתר מדינה ומדינה, יבלו בטוב ימיהם המורם מהם ומהמהם כיוצא בהם, צדיקים יושבים ועטרותיהן בראשיהם ועולה על גביהם כתר שם טוב

מכנף האר״ש שפתינו אתנו יוצאות וחלו״ת בעשר חלו״ת, יעשו דרך בקשה משומע תפלות, ירום הודם ונשא וגבה מאוד ברום המעלות, גדול השלם שניתן לאוהבי תורה ולומדי תורה, שלם מן השבר ומן השפיכה ומן הטומאה ואין למו מכשולות, גם בניהם עדי עד ישבו בכסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו, יציב גבולות, ועיניהם תראנה ירושלים נוה שאנן, כהנים בעבודתם ולויים בדוכנם וישראל במעמדן, מעלות על גבי מעלות בבי״א כי״ר.

אותותי אלה תבואינה מול יקרת הדרת מעלתם, לבי לחוקקי ישראל נדיבי עם אלהי אברהם, ישיתו לב להאי דורונא דמלכא, החכם הותיק כה״ר אליהו, בן לאותו עלוב תם וישר ירא אלהים החכם השלם ענותן ושפל ברך כי קדוש הוא כהה״ר אהרן הי״ן וישים כבוד מנוחתו כי״ר, זה הבן בכו״ר הוא דיתיב ועסיק באוריתא תדירא, מתוך הדחק, וצריך סעד לתומכו, נודד הוא ללחם איה פרט למזומן, ואין כסות בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים, ולא זאת דתלו ביה טפלי כנגד ארבעה בנים שהניח אביו ז״ל ואחותם הבתולה שהגיעה לפרק בתולה נשאת, ובכן הוצרך לדפוק על שערי בת רבים להיות לו לעזרה, משגב לעתות בצרה, אי לזאת אחינו רחמנים בני רחמנים גומלי חסדים בני גומלי חסדים, שאו ידיכם קודש, לפתוח לו דלתות העזרה, עזרוהו, סמכוהו סמכוהו הנתי״נו לו הנתינו לו כדי שיכנס ויצא מלפניכם מלא כל טוב מטללי ברכותיכם וגשמי נדבותיכם, כי כך חובתנו לתת מנה לתופסי התורה, בפרט הני פרחי תורה, המתחילים להוציא פרח ולגמול שקידי״ם, והגיעו עצי תנובתם להוציא פירות, להצליח בלמודם, מוטל עלינו להכינם ולסעדם ולהחזיק בידם, וכל מאן דסעיד למארי אוריתא נטיל ברכאן מלעילא ותיתא, ובכן אחינו הביטו אל אברהם אביכם אשר יצוה את בניו ושמרו דרך ה׳ לעשות צדקה, להשגיח עליו בעינא פקיחא, עינא דאשגחותא, בנטיעת אש״ל לפי כבודו וכבוד אביו ז״ל, ודי מחסורו אשר יחסר לו, ולמהר לשלחו טעון ברכה מעין שבע רצון ומלא ברכת ה׳, גם ה׳ יתן הטוב והשיב ישיב בנים לגבולם מלאים כל טוב, כהנים בעבודתם ולויים בדוכנם וישראל במעמדם ובא לציון גואל בבי״א כי״ר.

החו"ף צפרו בחדש זו משנת ואת שדי ויברכך ליצי' ה' יברך את עמו בשלום כי"ר. **שאול ישועה אביטבול**

489

התקס"ז

כך היא חובתנו לתת מנה לתופסי התורה, למען יחזקו בדת המעוז, להצליח בלימודם, וכך נאה לנו לתמכם לסומכם ולעוזרם, ולהחזיק בידם, להכינם ולסעדם, וכל מאן דסעיד למארי אורייתא נטיל ברכה מעילא ותתא, כתפארת אדם, וכל אדם חזו בו בכמה מילי מעליותא, ושופרא דצניעותא, דן הוא הדר האמור בתורה, ובמעלות המידות הוא אח"ז ועמד בסודם, ובא עד כיסו ואין כל מאומה בידו, ובעו"ז עלה הצ"ער, ומשמן בשרו מס' על האר"ש, ולאשר תלו ביה טפלי, ובביתו אין לחם פרט למזומן ואין שמלה פרט לכסות לילה, ובמה ישכב לאיי אפנויי, מופנה, מגור מסביב בהווסדם, נודדים ללחם איה, ואין כסות בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים, ועיניו רואות וכלות, אלה תולדות אדם, ונוסף עליהם חצי רעב ויוקר השער שות שתו הצ"ער, כאש תבער יער, ויאמר להשמידם ויט שכמו לסבול משאות ומעמסות, מלוי ברבית הוק"ף ולבסוף ישב, תוהה ובוהה כי נפל פחדם והנוגשים אצ"ים לוחצים כולם אוחזים האיש הלזה דמיגז גייז בזוזי בתר בזוזי, ונהר דנור יוצק יסודם, וכתב עליו הנפק זה איש הדמי"ם לסובב נתיבות עם אלהי אברהם ישראל במעמדם, ובכן חנותינו במדב"ר ואומר חלות"י היא אל אצילי בני ישראל, שאו ידיכם קודש במנה אחת אפים במנה הראויה להתכבד מטוב הטובים, מגשמי נדבתם, וטללי ברכתם, ופרי צדקתם, ואת חסדם, עזרוהו עזרוהו סמכוהו סמכוהו, הנתינו לו הנתינו לו, עד שיכנס ויצא טעון ברכה מעין שבע רצון ומלא ברכת ה' גם ה' יתן הטוב בתיהם שלם מפחד גם עושר גם כבוד, בבית מועדם וברכה והצלחה בכל מעשה ידם דגנם ותירושם וכל מאודם, ועיניהם תראנה ירושלים נוה שאנן בבוא משיח לישראל יום אשר פדם, בו"ק בבי"א.

כה דברי החותם פה צפרו בחודש אב רחמן משנת ואומר אעלה אתכם לפ"ק ורוב שלם. **שיש"א**

490

התקס"ג

ש'אול א'ני ו'נדרש ל'שואלים, י'חידים ש'למדו ו'עמדו ע'ל ה'זבח א'שר ב'חשק י'פה ט'ועמים ב'טעמם ו'עמוקים ל'הבין ולהורות בדיני שחיטה ובדיקה, ובכן בא לפני החכם השלם הותיק כה"ר יצחק בכה"ר יעקב ה"ן אסולין, אשר אהב וחשק לעמוד על הזבח בנפש שוקקה, אסף וליקט ואיזן, וחקר בכולהו תנויי דתנו רבנן בשחיטה, ובשבעים טריפות, מנהגי פאס יע"א, כל הלכה פסוקה משלחן גבוה קא זכי, וקשותיו ומנקיותיו אשר יסך בהן אשר על ספר חקה, וכולהו כתיבי באדריעיה בהלכות ברורות וחדודות, שגורות וסדורות בפיו ובלבו יליף טעינ"א ופריק"א, שואל ומשיב, שומע ומוסיף, וקרינן ביה שפיר, יודע ולא מחית נפשיה לספיקא וקמי דידי הוא מסדר גירסיה על הדין ועל האמת, אומר על האסור אסור ועל המותר מותר, הלכתא בטעמא, שבעתיים מזוקקה, והידים ידי אומן איתמחי גברא, זריז ונשכר, מישהא לא שהי, ומיעקר נמי לא עקר אגב דוחקא, ודאין דינא דגרמי, והן מטמא מדר"ס ופסיל בחלד"א, וכל היכא דשכיח היזקא, וסר סכינא חריפא, מתוקנת

כהלכתה, ומרגיש בה פגימא דקה מן הדקה, ושחט לפני כראוי שחיטה הגונה, בעוף ובבהמה גסה ודקה לכן ובכן הרשות נתונה ממני לכה״ר יצחק הנז׳ לשחוט שור שה כשבים ושה עזים, וכל דבר הטעון שחיטה ובדיקה, משום דחזינא ביה סימני טהרה וגברא חזי, הא גברא והא טסקא, וכל האוכל מזבח תודת שלמיו סמוך לבו לא ייראא, שהרי הוא מומחה ויודע הלכות שחיטה, ולא תהיה זאת לפוקא.

החותם פה צפרו בחדש א׳הוב ל׳מעלה ו׳נחמד ל׳מטה שנת בשר יאכל לפ״ק וקיים.

שאול ישועה אביטבול

491

התקנ״ב

אף * ידינו תכון אתכא דריש גלותא [1] מ״שיח רישא דכל רישין שלשלת יוחסין [2], גזע ישישים [3], בנן של קדושים [4], עמודי שמים ממעל, ומצוקי ארץ מתחת הוא הרב תנא דבי אליהו רבה [5], ארי דבי עילאי [6], השוא״ל מדעת שאל״ה בב״עלים [7] שאל״ת חכם צבי תשוב״ה [8] נצחת, להציל ידידות זרע קודש שארנו משחת [9], הבא ליטהר להמלט על נפשו משחין פורחת [10], שאת או ספחת [11] ואש מתלקחת [12], ועד לא עבשו. פרודותיו [13] עמדה לו זכות אבותיו להחזיר אבידת הנפש יקר בעיני ה׳ שלא ליטמע להשתקע לבלתי ידח ממנו נדחת, ונצנצה ולבלבה בו רוח טהרה כצרוף כסף וכהתוך את הזהב לפשוט צורה וללבוש צורה, בפרצוף ופדחת, זרעם נכון לפניהם נטע שורק, כולו זרע אמת [14] קלט נטיעתם עזקו כרמם שקלו מאבן [15] לטהר כל חלאת זוהמת בשר בקלחת, נתנו ריחם הטוב עד חלא הדר חמרא עמד טעמם בו וריחם לא פג ולא נמר [16], כיין המשומר, ותחת מק בושם יהיה רוקח מרקחת, ותורה תחגור פתיגיל ויופי תחת היותה חוגרת שק [17] וצווחת, וסורי הגפן נכריה [18] נהפכו להיות גפן אדרת פוריה והיא כפורחת, ונתגבר הכל על החלק להדבק החלק בכל, נאחז בסבך בסבכי עץ החיים אלהים חיים ומלך עולם השמש זורחת, אתם הרי ישראל עזרוהו עזרוהו סמכוהו סמכוהו, הגו סיגים מכסף [19] כזהבי הזה שפושט ידיו ונוטל זהב מן הכור להוציא יקר מזולל [20] בן שנראה בעליל [21], אז ידלג כאיל פסח ויתרון לשון אלם בשירה נאה ומשובחת, הביטו אל אברהם אביכם [22] ואת הנפש אשר עשה בחרן [23] כל המקיים נפש אחת [24], אסא דקאי ביני חלפי אסא שמיה ואסא קרו ליה [25],

* מכתב המלצה זה נכתב כנראה על משומד ממשפחה רמה, שהשפיעו עליו לחזור ליהדות ומפחד פן יכירו בו הגויים וישרפוהו כאשר כן היה מנהגם למומר שחוזר בו, לכן עמדו לשולחו מחוץ למדינה לעיר ליוורנו, ובמכתב זה מבקשים לעזור לו עזרה כספית וגופנית.

1 ברכות מ. 2 ב״ר פ״ב יב. 3 מ״ק כה:
4 פסחים קד. 5 הרב אליהו הצרפתי ז״ל. 6 חולין נט:
7 ב״מ צד:
8 מגדל עז ה׳ תשובה פ״ה ושו״ת דברי ריבות סי׳ שכו.
9 לקוח מנוסח ברכת המילה. 10 שמות ט ט.
11 ויקרא יג ב. 12 שמות ט כד. 13 יואל א יז, מלשון עפוש.
14 ירמיה ב ב. 15 עד״ה ישעיה ה ב. 16 ירמיה מח יא, ות״י שם.
17 ישעיה ג כד. 18 ירמיה ב כא. 19 משלי כה ד.
20 ירמיה טו יט. 21 ראש השנה כא: 22 ישעיה נא ב.
23 בראשית יב ה. 24 סנהדרין לז. 25 שם מד.

וזו הלכה רווחת, ותחת הנעצוץ יעלה ברוש ותחת הסרפד יעלה הדס[26], עומד בין ההדסים[27] ונפשו שוקטת ובוטחת אשרי אנוש יעשה זאת[28], כי יקנה נפש קנין כספו[29], קנה ש״ט קנה לעצמו קנה לו דברי תורה קנה לו חיי העו״ה[30], ברכות שמים מעל ברכות תהום רובצת תחת[31], וברכות אובד דאם תוציא יקר מזולל, על המשתדל תבוא, להציל ולהחיות גופו ונשמתו והיה השרב לאגם, וצמאון למבועי מים[32] חיים, כמו שגילה סופו על תחילתו זרע קדש מצבתו[33] ואת כל ונכחת[34], חזקו ידים רפות וברכים כושלות אמצו[35], לכו ונלכה באור ה׳ הלך אחר מדותיו, מה הוא מחיה מתים ורופא חולים פוקח עורים וזוקף כפופים וכל נפש שוחחת, אף אתה כן כולהו איתנהו הכא למשתדל לשלחו לעיר מזרחת[36], ולבב משמחת, עיר לוורנו יע״א, החותמים באדר הנהדר בהוד והדר בשנת לא תראה את שור אחיך או את שיו נדחים השב תשיבם לאחיך[37].

ע״ה שאול ישועה אביטבול

492

התק״ם

ש׳ומרי א׳מנותם, ו׳נשיאים ל׳אומותם, י׳תר ש׳אתם, ו׳יתר ע׳וז ה׳דרתם, א׳ורחים ב׳אורחות, י׳ושר ט׳פופים, ב׳חסד ו׳מרבים ל׳עורר נדיבי עם אלהי אברהם להזיל גשמי נדבתם, וטללי ברכתם, להחזיק ולפתוח דלתות העזרה, להולכים קדמת אשור, אל ארצם ואל נחלת אבותם, אלה הם מקראי קודש הרבנים המצויינים די בכל אתר ואתר, והאופנים לעומתם פרנסים גזברים, וכל העוסקים עם הצבור לש״ש, יבלו בטוב ימיהם ושנותם, גם בניהם עדי עד יעמדו על הברכה מול אור פניך כי רציתם כי״ר.

לפנים האר״ש למען שתי אותותי אלה בלכתם ילכו לפה ולמליץ למחסור פה הפעל האי דורונא דמלכא, איש תם ירא אלהים ברחימו וחביבותא, צניע ומעלי, בשפרא דצניעותא החכם הותיק כה״ר יהודה עולייל, אשר קדם מפעליו מאז היה מכת הנותנים, אשר יקריבו חלבם ודמם בעין יפה, לא נצרכה אלא להעדפה, והוא מחברת גומלי חסדים חסד של אמת שעושים עם המתים, מהרוחצים וקוברי מתים, וקובע עתים לתורה, ונהגה מיגיע כפו, והיום נצנצה בו רוח טהורה ותדבק נפשו לשבת ישיבה בארעא, ואהבת נפשו אהבה ימוץ ויתענג מזיז כבודה, יונק שדי אמו דבשה וחלבה, ולא זז מחבבה, עד שנטש נחלתו ועזב את ארץ מולדתו, איש וביתו מחיבת הקדש וחיבת ביאה, גם שב גם ישיש הר׳ מכלוף אביו בראותו את בנו מתאמץ ללכת ולא יכול להתאפק על פרידת בנו, עמד הוא ואשתו ונקשו כל אשר להם, ונתנוהו לפרעון חובותיהם, ולא יכלו להתמהמה, וגם צידה לא עשו להם, אתם עם ה׳ הרחמנים בני רחמנים, הביטו וראו כוונתם הרצויה לשום עיניכם עליהם, ולהביט עליהם בעינא פקיחא, עינא דאשגחותא, בנטיעת אש״ל ואכסניא טובה, ומתנה כמתנת ידיכם מרובה, ולמהר לשלחם טעונים ברכה מעין שבע רצון ומלאים ברכת ה׳ גם ה׳ יתן הטוב להטיב אתכם ולהפרות אתכם, ה׳ צבאות יגן עליכם והשיב אתכם אל ארץ אבותיכם, ויברך אתכם כאשר דבר לכם.

החותם פה צפרו בחדש זו משנת כי ישרים דרכי ה׳ לפ״ק. **שאול ישועה אביטבול**

26 ישעיה נה יג.
27 זכריה א ח.
28 ישעיה נו ב.
29 ויקרא כב יא.
30 אבות ב ז.
31 בראשית מט כח.
32 ישעיה לה ז.
33 עד״ה שם ו יג.
34 בראשית כ טז.
35 ישעיה לב ג.
36 לערי המזרח.
37 דברים כב ב.

493

התרצ״ו

בהתאסף עם חכמי ורבני העיר וחבירי הועד והק״ק יצ״ו, על ענין הכפרות ששוחטין בעיוה״ך. המה ראו כמה מכשולים היוצאים מזה כנודע. וכבר צווחו על זה קמאי ובתראי ונוספה נחל׳תנו בשנה זעומה כזו, אשר דלתי השפע סוגרו על מסגר בעוה״ר הי״לד. והתרנגולים ביוקר, ומה יעשו העניים האומללים דתלו ביהו טפלי, ואין בידם להשיג דבר המספיק מדלית איסר. לכן עלתה הסכמתינו לתקן המעוות. והוא שכל בעל הבית לא יעשה הכפרות זולת תרנגול אחד לזכרים שבבית, ותרנגולת אחת לכל הנקבות שבבית. זולת הבן שהוא נשוי והוא עם אביו במדור אחד שאז גם הבן ישחוט לעצמו ואשתו לעצמה. וכן אם היתה שם אשה מעוברת שיוסיפו תרנגול אחד בשבילה. ועל זה אין להוסיף בשנה זו. וביוה״ך שיבוא עלינו לשלום ומשם ואילך, אם נראה בעיני חו״ר העיר והקה״ק להמשיך תקנה זו הלאה הרי טוב, ואי לא לא. ולראית האמת והצדק שכך עלתה הסכמתינו במעמד כל החברה קדישא פה צפרו יע״א בשלהי חדש אלול דהאי שתא תכלה שנה וקללותיה ואם ת ר ו ץ לא תכשל לפ״ק וקיים.

ע״ה אבא אלבאז יס״ט **עמרם אג׳ייני** **יוסף רחמים שקרון** **שלמה חיים חותא**
יעקב זכרי **יעקב טובאלי**

(—) (—)
מקום חותמת הבד״הץ מקום חותמת הועד

תקנה זו הוכרזה בבתי כנסיות ביום ש״ק 3 תשרי תרצ״ז. הצבור והעם נענו לזה ומעצמם קיימו וקבלו עליהם גם בשנים שאחרי שנה הנ״ל עד היום.

494

ידי״ן וקי״ל החכם השלים כהר״ר יהודה לבאג׳ מאתי החותים מטה נס״ע.

אחדש״ו שבאב להרוף תעלם באיין זאני כאה די בנימין אביטבול וקאלי באיין מא וואזבתשי, תעלים באיין נהאר די שאפדתלי לחרז ושקייף גדא שאפדתלך לברא ושאפדתלך למוש אינגליז מא אילו קימא, ועטית לדי זאבלי לאמנה סך —אם—דת— ולברא ולמוש מעא אברהם אדהבי, וואס אנא נזהזה פלברא דייאליך, ליום זאתני ע״ז בראתך וגדא שאפדתליך לוזאב מעא נז״ל ומניין מא וואזבתנישי עלא לברא שאפדליך ברא אוכרא נהאר לכמיס מעא נסים בן שמעון ולמוש אידא מא עטאהולכשי ראני נקבד מגו רייאל פיה ורכיס, ודי תקולי כיפ אנא, די נהוויא לחרייג׳ עמלתהא עלייא די כיף קולתלי, ודי נהווא שקייף ראני דהנית ביה בלטכא דזית ג׳ אייאם ובייתו תחת נזום ושקייף ראני כא נשכנו ונכווי ביה ונהאר לארבאע הווא למיזאל דשבע אייאם באס נדכלו פלקבור למנשי ושי ראחא מא זברת אוחק אטעאם די כלית מן ידיך קולהא לגוי ונחב מן לחאל ומנך כאן מא תוואזבני עלא האד לברא גדא וואלבוד וס״ע ניות בתיך מב״ת וס״ע החכם ונבון כה״ר שמואל וס״ע ניות בתו מב״ת ואין להאריך כי אם בשלומך ציירבה.

יעקב ן׳ טאטא

תרגום

אחרי דרישת שלומו וטובתו, סיבת האותיות, תדע כי בא אלי אחיו של בנימין אביטבול ואמר לי שלא השבת. תדע שבאותו יום ששלחת לי הקמיע, והכלי חרס, למחרתו שלחתי מכתב, ושלחתי סכין תוצרת אנגלית (סכין יקר) שאין לו ערך. ומסרתי למי שהביא הפקדון סך —אם—דת—, והמכתב והסכין (שלחתי) עם אברהם אדהבי (מה אתה חושב) האם אני אזלזל במכתבך, היום קבלתי ולמחרתו שלחתי תשובה עם הנזכרים לעיל, וכשלא קבלתי תשובה, שלחתי מכתב אחר יום חמישי עם נסים בן שמעון, והסכין אם לא מסרוהו לך אני אקח ממנו בעד (התמורה) רייאל, וזה בזול, ומה ששאלת איך מצבי, הנה הקמיע תליתי עלי כפקודתך, והכלי חרס, סכתי במה שבתוכו עם שמן זית שלשה ימים, ובכל לילה הנחתיו (בחוץ) תחת הכוכבים והחרס אני מחמם אותו ובו נותן כויות, ויום רביעי הוא סוף השבעה ימים, שעלי להוליכו לקבר השכוח, אך שום מנוחה והרוחה עוד לא מרגיש. אני נשבע לך בלחם שאכלתי אצליך תגיד לגוי (כותב המכתב חושש שלא לספר למקבל המכתב את צרותיו ולכן תולה הקללה בגוי) ואבקש מהזמן וממך שתשיבני על מכתב זה מחר במיוחד. דרישת שלום לבעלת הבית מנשים באהל תבורך ודרישת שלום להחכם ונבון רבי שמואל ולרעיתו מנשים באהל תבורך ואין להאריך כי אם בשלומך שירבה.

495

טובייגא דחכימי, מרגניתא דלית לה טימי, אח בשרי ועצמי, זכור אזכרנו לילי ויומי, גם לרבות שבתי וקומי, השוכן בחדרי משכיות לבי החכם השלם והכולל הדיין המצויין כמוה"ר רפאל אהרן מונסוניגו גרו לא יכבה, ורבנותיה דמר לעד תרבה אכי"ר.

אח"ן פנ"ה בהעת"ר ולשלם אין קץ וקצבה וזרעו לברכה עינא ולבא הם ובניהם ונשיהם וטפם הנני נוטה אליהם כנהר שלם, שלמא רבה. גם לרבות אשת חיל אשה חשובה תמ"ן ברבות הטובה והבנים הנעימים יציצו ויפרחו עיניך תראינה בשמחתם כנפשך וכנפש דורש טוב ודובר שלם לכל זרעו זכר ונקבה, אנא דאמרי זה כמה לבי בל עמי מצרות הזמן, וקמי שמייא גלייא שצרת עצמי איני מחשבה לכלום בערך צרת האח אמרה נפשי מהני שביבי בישי ואנן נמי בהאי פחדא יתבינן ועינינו אל ה' אלהינו יפר עצתם ולא תעשנה ידיהם תושיה למען שמו ולמען תורתו, והנה שבוע שעבר שמעתי באומרים לי שרצון כת"ר לשלוח ספריו מהתם להכא, ושום כתב לא הגיעני מאחי על זה, ואם ירצה האדון לשלוח הנה מה טוב, אבל דע לך אחי שאף שהפקדתי קצת מהקצת בבתי הנכרים, הספרים לא מצאתי מקום ראוי להצניעם, ואם עלה בחפץ האדון לשלוח הנה הם מכלל ספרי ורחמין למבעי מן קדם מרי שמייא שיאמר די לצרותיכם ולצרותינו וברוב חסדיו יאיר פניו אתנו ומן יציב ידע אנא שאחי אין לו פנאי לעסקיו וכ"ש לעסקי אחרים אבל מה אעשה שהבן יקיר אלצני דחקני אודת ובשביל אזלאייל דלברנוץ ומחמת ההכרח אני שולח לאחי עם מכ"ד זוז כביבאת דסוף מגזולא ומלוונא תעטיהום לדי יטלעלי אזלאייל ותעלמני בסחאל קטעת מעאה ליזארא נצאפדהא והעיקר הוא יפה שעה אחת קודם כי בא מועד לחט"ו בע"ה ומא ענדו מא ילבש זולת האד לברינץ די סריתלו ללחול [1] ועם כת"ר הסליחה.

יהודה אלבאז

496

התר״ם

ב״ה, יום דב״ש, סידרא נקיט חקת התורה, ש׳ לפאר מקום מקדשי לפ״ג.

לי הנפש גם לי לבב, מבני חובב, החכם השלם וכללא הוא כלל גדול בתורה, יראה וענוה עשר ידות, כמה״ר מסעוד עובדיה נר״ו יאיר אור בהיר, והוי זהיר, כיר״א.

אחנפ״ה ושלם רב לאהבי כמשפט לאהבי ותפלתי על חכ״י למען תחיה אתה ובניך אתך והבי״ת יבנה, מרוב הונים, ואורך ימים ושנים, ותפארת בנים, אכי״ר.

אות לטובה להגיד כי ישר באיין גיר זא ידי״ן כהר״ש טולידאנו, ציפדלי מעא בנו ס׳ זל״א, והווא מא תלאקיתסי ביה נחית מא כרזתסי נתלאקאה, ופרחת ביה יאסר, ובארכית ברוך שומר הבטחתו די הבטחתני באיין גיר יתכטר סי סדור זדיד תציפדהולי, וטלבת ר׳ יעאווני עלא מכאפית כירך, ואח״ך מנאיין תלאקית ידי״ן שלם טו׳, קאללי באיין קולתלו בזה הלשון, קול לר׳ דוד האד סדור ראני סריתו בסך —עם—, יביעו ודי זאב ר׳ ביני ובינו, וחבת נביעו לקיים דברך הטוב ע״ד ותגזר אומר וכו׳, בלחאק כאטרי מא כלאניסי נביעו, לאיין כיצד יתכן באיין סדור די צריך לילו ומוכרח לו נביעו, זה לא יעלה על הדעת, וקולת ודאי מא דכרת עליה לביע גיר לצד די מא נעביה סי אנא, ועלה בדעתי לכאורה מא נעטי פיה גיר לקרן באס סריתו, בלחאק חזרתי לאחורי לאיין מנאיין כונת נחית תסריה אדעתא דריוח, להוציאך ריקם א״א, עליהא חשבת פחקך דריוח סך —ו— בצירוף —עם— יהיה סך —פם— ואם מעט בעיני כת״ר ואוסיפה, נחשב ס׳ נוה שלם סריתו בתורת מקנה, מא קבדתוסי בתורת מתנה, ולוכאן סרית מנו זוז אוו ג׳ כאן מליה, ודי כתאב דאבא הווא האדא, הסך —פם— הנז׳ יוצלך מעא ידי״ן מוסי סניוויר, צ׳ראהים די —הם—דת— באוזהום, ואחת שאלתי מאת הידיד, אידא תכטר סי סדור זדיד מן האד נעת ציפד מננו, ולאפס הפנאי אין להעלות ארוכ״ה רק בש״ש טובה וברכה, כיש את נפשיך ונפש נאמן אהבתך. ע״ה דוד משאש יש״ץ כי״ר נר״ו

תרגום

אות לטובה להגיד כי ישר שכאשר בא ידיד נפשי כהר״ש טולידאנו, שלח לי עם בנו ספר זכור לאברהם, ואני עוד לא פגשתיו, כי אני לא יצאתי לחפש אחריו, ושמחתי בו (בספר) מאד. וברכתי ברוך שומר הבטחתו שהבטחת לי שכאשר יראה איזה ספר חדש בשוק ישלחנו אלי. ואני מתפלל לה׳ שיעזרני לגמול לך כמדת טובך. ואחר כך כאשר פגשתי ידיד נפשי שלם טולידאנו, אמר לי שאמרת לו בזה הלשון: ״תגיד לרבי דוד שהספר הזה קניתיו בסך —עם— והוא ימכור אותו והריוח יתחלק בין שנינו״. ורציתי למוכרו לקיים דברך הטוב ע״ד הפסוק ותגזר אומר ויקום לך (איוב כב כח). אך לבי לא נתנני למוכרו כי איך יתכן למכור ספר שאני צריך לו, זה לא יעלה על הדעת, ולכן חשבתי שלא הזכרת את ענין המכירה רק כאשר אם אני לא אתעניין לקחת אותו, ועלה בדעתי מתחילה שלא אתן תמורתו רק הקרן במה שקניתי אותו. אך חזרתי

1 אדות ובשביל שולי המעיל ומחמת ההכרח אני שולח לאחי עם מוביל כתבא דנא שני סלילים מצמר טווי ושזור וצבוע תמסרם למי שיסדר השוליים ותודיע לי כמה גמרת עם האומן בעד שט״ו ואשלח, והעיקר הוא יפה שעה אחת קודם כי בא מועד לחיים טובים ולשלום בעזרת השם. ואין לו מה ללבוש כ״א המעיל הזה שקניתי לו לתלבושת ימי החול.

לאחורי מאחר שקנית אותו למען הריוח, ולהוציאך ריקם אי איפשר לכן תזקוף עלי ריוח של —ו— בצירוף —עם— ס"ה —פם— ואם זה הריוח מעט אני מוכן להוסיף, וסכום של הריוח שאני אמסור על הספר הזה יהיה על הספר נוה שלום (שמסרת לי בתורת מתנה) וכאלו קניתיו בסכום הזה, ואם היית יכול לקנות ממנו (מהספר זכור לאברהם) שנים או שלשה היה טוב (למוכרם ולהרויח בהם) אך מה שהיה היה, הסך —פם— הנזכרים יגיעו לידך עם ידיד נפשי מוסי סניור, המוזמנים בסך —הם—דת— בעצמם(?), ואחת שאלתי מאת הידיד שאם יראה וימצא איזה ספר חדש דוגמת זה הספר, שלחנו אלי. ולאפס הפנאי אין להאריך כי אם בשם שלום טובה וברכה כאשר עם נפשך ועם נפש נאמן אהבתך.

497

התרט"ל

הודה לפנינו אח"מ בהו"ג הר' יעקב בהי' יוסף ה"ן יעיש שלא נשאר לו שום תביעה אצל החכם השלם כהה"ר מסעוד י"ץ בהי' יוסף ה"ן עובדיא מיום הוסדה ועד עתה מפאת התלמוד שהיו שותפים בו יחד לא תביעת ממון ולא תביעת שו"ש ק"ו וג"ש וחר"סל שכבר נמכר ונטל הר' יעקב הנז' דמי חלקו המגיעו בתלמוד הנז' וכן אמ"ל הר' יעקב הנז' כתבו וחתמו ותנו ביד כהר"מ הנז' שובר גמור שובר ומריע כל תביעה שאתבענו בדמי התלמוד הנז' שכבר פרע לידי דמי חלקי בתלמוד הנז' ולראיה שכן הודה לפנינו הר' יעקב הנז' בכתבו וחתמו ותנו ח"פ בשלהי שנת תרטל לפ"ק וקים תי' ביד נכתבה ב"ש והכל שריר ובריר וק"ש. **חיים יוסף דוד אזולאי** ס"ט

498

התרפ"ח

8 חשון תפר"ח סאלי יע"א.

לקדוש ה' מכובד רב אחאי גאון ורב משבחא, הרב המופלא דיינא דלע"ד קדוש יאמר לו כמוהר"ר שמעון חיים עובדיה יה"ל הודו והדרו אכי"ר.

צפרו יע"א

מהח"ול באתי בשלמא דכן רב ממני ומאו"ע זה בני כמה"ר מיכאל יששכר הי"ו ורו"ש להרבנים היקרים ה' עליהם יחיו אכי"ר.

שטין רהוטי על אודות זה האיש הלזה דל"ו זה שמו שלמה אלמסכאני נר"ו אשר כל ימיו מסתפק בדוחק ובצער להחיות בניו ובנותיו ולעת עתה לא עליה דמר נסתמו לפניו אורות השפע ותלו ביה טפלי מוטלים ברעב ובחוסר לכן יעצוהו כליותיו לדפוק על שער נדיבי עם חלותי היא למנ"ר לעמוד לימינו להעניקו מפרי צדקת הקהל ושכמ"ה ועמך הסליחה רבה המשתוקק לראות פני קודש אחיך. **הצעיר רפאל אנקווא** ס"ט

499

התרכ"ז

כתר תורה וכהונה, וכתר שם טוב קנה, ואת צנועים הוא נמנה הח' השלם כוללי תהלות וכל אישו'רין כהה"ר אהרן הכהן ישצ"ו.

אחר עתירת החיים והשלם, ושלם הבית עדיף, ואני תפלה נגד פני עליון, יבורך בתלת בר׳כי דרבנן מחי״ה ושער לב״ן ופשיו״ן [1], בבנים ובני בנים ורוש לסיעת מרחמוהי ודשרן סמיכין עלוהי [2].

או״ת לטובה עתה באתי להודיעך קשט אמרי אמת שיש בידי איזה מעות של הקדש והקדישום הבעלים לקנות מהם תלמוד גדול לת״ח ללמוד בו, והנה בעת״ה קניתי איזה גמרות נפרדות, חדשים מקרוב באו למחניכם קדוש כמו חמשה עשר ואמרתי אלקטה נא ואספתי להשלים עליהם התלמוד ובמקומינו זה הם נעדרי המציאות והנה באתי אליך עתה לחלות פני האדון לעמוד על המשמר ועליך המצוה הזאת להשלים החסרון הלזה כי קרוב אליך הדבר שבמח״ק מצויים כמה קובצים לימכר וכהנים זריזים הם ומצאת כי תדרשנו ויגיע לידך פנקס המסכתות החסרים להשלמת התלמוד בתוך האגרת הזאת ואתה תבחר ותקרב כשיבוא לידך איזה קובץ או גמרא נפרדת של מעלות דוקא אף שלמדו בהם קצת ובלבד שלא יהא קרוע או מדובק אמת קנה לפי ראות עיניך ועלי לשלם במיטבא ואם בוא יבוא תשלום התשלום מאותם שנמכרו במח״ק ע״י ידי״ן ר׳ שלמה אלעלוף עכ״פ מהם תקנה ואם המצא ימצא תלמוד שלם טוב ויפה הנה מה טוב ומה נעים והנפרדות שקניתי אני מוכר, ואע״פ שאני מטריח עליך אשר לא כדת של תורה להשתמש אפי׳ בכהן קטן [3] וכ״ש כה״ג אף דלאו צו״מ עכ״ז לא נמנעתי כי ידעתי שבדבר מצוה דהוי ת״ת דרבים ודאי דניחא ליה למר להטריח עצמו במצוה כמנהגו הטוב, והאל הטוב מקור הטוב ורב טוב ישלם טוב בעין טוב לאיש טוב דורש טוב לעם טוב אלו ת״ח ולא ימנע טוב לטובים ולישרים בלבותם, בסדר ובשנת **טוב הדבר אשר דברת לעשות** [4] לפ״ק כ״ד הצב״י. ע״ה ב״ה **אליהו ן׳ הרוש**

500

ב״ה

לקדם רבי ומורי הרב שיחיה נר״ו.

אע״ג דקמיה דמר גליין כל הני הרפתקי דעדו עלי בכל יומא ולא בעינא לאודעא // עם כל דא לפכוחי פחורין בהני מלין איכווני גם כי היכי דיתגלגלון רחמי רבי עלי למבעי עלן רחמי // ולאדרכא אפילו זעיר מעקתי לא יכילנא // ותו דקמיה דמר ידיען ולא צריכנא // ברם דא מילתא לגלויי בעונא // דעל דא וודאי קא בכינא על אתתא דיתבא ערומא // אפי׳ כסותא ארישא לא אשכחת למירמא // וכ״ש שאר גופא דמתחזי קמי סיהרא וחמה // ועל חסרונא דמזוני אע״ג דטובא מצטערנא // אילו הוה לה מידי דביה מכסייא // אמזוני לא קפידנא // ואלו אשכחנא לאוזופי מנוכראי ברביתא // לא הוו מטון מלי לקמיה דמר אפי׳ באגרתא // אע״ג דלא ספקי מעשה ידי למזוני // וכ״ש למפרע רביתא בשבועי // אילו אשכחית הונא מזבינגא נפשאי לרשיעי // דגברא דנהום כריסיה לא שוי למריה ולמרתיה למאי מתבעי // באופן דעל דא כעטני על משכבי סליקו ולא אשכחית לאתטמרא בעפרא // דלא ידענא למיפשט האי תיקו דלחומרא // ואי אתינא

1 שלשה סימני טומאה בצרעת הנזכרים בספר ויקרא יג ב והלאה. וכאן בהשאלה לשלשה ברכות של חכמים בני, חיי, ומזוני. מחי״ה חיים, ושער לב״ן בנים, פשיו״ן מזונות מרובים.

2 ואחזת מרעהו בראשית כו כו, תרגם אונקלוס וסיעת מרחמוהי. ותרגום והחונים עליו במדבר ב ה, ודי שרן סמיכין עלוהי.

3 עיין בשו״ע או״ח בסוף סימן קכח.

4 דברים א יד.

לטפויי במלין לא ספקי כמה גוילין // והא מר ידע מני חד רמיזא כמה אורחין ושבילין // וקמיה דמר גלייא מאי דליעביד לי להא מילתא // דהא קשייא הוא בזיונא דאינתו // ויהי רעוא דיתקיים על ידא דמר כי תראה ערום וכסיתו דעליה דמר רמיין מלי לאשתדלא ביהו // דמר לגבי דידי דמי כרבי אב הוא // דהא תלמידך כברך // ולמאן אזקוף עיני בר מיקרך // והא אמינא קמיה דמר דלכל צערא דאית גבאי לא חיישנא // בר מהא מילתא דלית לה תקנה // והא מר מאי דבעי ליעביד // ובג״ד אנא מצלינא רחמנא לנטריה לברא דמלכא הר׳ עובד ושלמא דמר ליסגי כנהרין דשלום // אלין פתגמי עבדך דלית ליה מגרמניה כלום // [1]

תרגום

לפני מורי ורבי הרב שיחיה נטריה רחמנא ופרקיה הגם שאצל אדוני גלוי כל הזמנים הרעים שעוברים עלי כל יום ואני לא רוצה לגלותם, ובכל זאת להפיג הדאגה בדברים אלה התכוונתי, ועל ידי כך לעורר רחמי מורי ורבי שיבקש רחמים עלי, ולהזכיר אפילו מעט מצרותי לא יכול, מה גם שאצל אדוני הכל ידוע ולא צריך [לגלות] אך יש דבר שרציתי לגלות, ועליו אני בוכה, על האשה שיושבת בלי כסות [וכמעט] ערומה ואף כסוי לראשה לא מצאה מה לשים, וכל שכן חסרון הכסות לגוף שגלוי ביום לשמש ובלילה לירח, כי חסרון הלחם אם כי מצטער גם על זה הרבה, מכל מקום אם היה לה מה ללבוש, היינו יכולים לסבול חוסר הלחם. ולולי מצאתי ללות מן הגויים ברבית, [ולקנות לה מלבוש] לא היו מגיעים הדברים הללו לפני אדוני אף במכתב, הגם שאיני מסגל כלום ומעשה ידי לא מספיקים ללחם, וכל שכן לשלם את הרבית בכל שבוע ואם הייתי מוציא הון הייתי מוכר עצמי לרשעים, כי הגבר שמחיר האוכל שלו לא שוי [לא יכול להביא] לאדונו ולאדונתו מה הוא מועיל להם. הרהורי לבי בשביל העצה על הכסות לא נותנים לי מנוחה ועולים על מטתי, ולא מצאתי איך להסתיר בתוך העפר. כי לא יודע איך לפתור את הבעיה החמורה הזאת. ואם הייתי יכול להרבות במילים לא יכילו הרבה יריעות. והנה אדוני ידע ממני רמז אחד שיש בו כמה דרכים ונתיבים, ואצל אדוני ידוע מה לעשות בדבר הזה. שהרי קשה וחמור בזיון האשה. ויהי רצון שיתקיים על ידי אדוני הפסוק בישעיה נח ז כי תראה ערום וכסיתו ומוטל על אדוני להשתדל בדברים הללו, ויחסי לאדוני הוא כרבי־אבי שהרי התלמיד נחשב כבן ולמי אשא את עיני חוץ מהיקר עלי, והנה אני אומר לאדוני שכל הצער שעובר עלי אינני חושש לו, חוץ מהדבר הזה (המלבוש) שאין לו תקנה, ואדוני יעשה מה שהוא רוצה, ועל זה אני מתפלל לשם שישמור בן אדוני הרב עובד ושלום אדוני ישגא כנהר שלום, אלה הדברים מעבדך שאין לו מעצמו ולא כלום.

501

בסדר הנני נותן לו את בריתי שלום.

אור גולל, בישראל להלל החכם השלם והכולל, אור עיני, בני חמודי כמה״ר רחמים אלישע אפרייאט נר״ו יאיר אכי״ר.

אחדש״ו מאתי אני חותם מטה ור״ש לידי״ן הח׳ ונבון גביר ונעלה לשם ולתהלה כה״ר ציון אלעלוף נר״ו ור״ש לנות ביתו תמ״ן ור״ש להבנות בנותיו יצ״ו, סבאב לחרוף באס

1 מכתב זה בארמית כנראה נשלח אל רבי אליהו הצרפתי מתלמידו. אשר בו מתנה לפניו צרתו מחוסר פרנסה וכסות. וסומך עליו לבוא לעזרתו.

נעלמך יא בני שמעתי מאחורי הפרגוד באיין מוראדך תזיד לקדאם פהאד לוקת די בנאדם פדארו גאלס כמעט מאסי ינחרק וכ״ש גיר ימסי פטרקאן ולווידאן ויבית פלכלא ולעולם רעועה ותכליני משועמם כא נערפך אילא בדוחק ובצער בלחאק כא יסעמל בנאדם יקבד לקדא ברדא חתא יחן השי״ת ולא יגרבהא עלא דארו ולא עלייא ווידא חבת תזי תמסי לקצאבי מוואליהא יערפונא וכא נערף איל יכאברו מעאך כיר מן די תמסי לבלדאן די מא יערפונא סי וואנא כא נבית האדו עינייא לסמא נטלב להשי״ת מא יכרזך סי מן מודעך יעטיך די יכסך פי מודעך יה״ר, וראני בצער עליך בזאף ועאלם עלייא השי״ת לוכאן קדרתלך בזהד מא נכלכסי תמסי חתא למודע ונרפד לחיתי ביידי סאעאת האנתין כא תראני כיפ אנא אפי׳ דקיק חתא כא נרא עליה צער כביר עאד איידא נלחקו ודי עטא השי״ת מקובל ומרוצה בספ״י ונחבך איידא זבדלך ציון אזרא דייאלנא תקולו אילא מוואלין לקראוואת עבאוונא סך תלאתין צורו ומא סיבנא מא נקבדו מנהום היינו טעמא באס מא סיפדתלוסי לפירות וייאך יטלק השי״ת שפע עלא ישראל ונתכאלסו בע״ה, ויאך תקולו עלא דמת שמורה יאך יעטינא וואחד סוואי וואלאבוד ונחבך תעלמני עלא האד אסי בזוז דלחרוף יתהדן כטרי סוואי ועלמני כאן אוסלתך וואחד לברא מעא דוד אצאבוני נהאר לכמיס לאיין מן די רית סי ווזאב מא אוסלני קאללי באלי לא יכון מא אוסלתלך סי ומא תקנטהאסי עלא ראסך תשועת ה׳ כהרף עין והרבה פתחים למקום ואין להאריך כי אם בשו״ש שירבה ושיגדל יה״ר ואל״ש.

ונחבך תס״ע עלא ידי״ן חיים דוד ותקוללו הי״ת יפקדהו בבנים זש״ק יה״ר בקרוב.

יהושע אהרן אפרייאט ס״ט

תרגום

אחרי דרישת שלומך וטובתך מאתי אני חותם מטה, ורוב שלום לידיד נפשי החכם ונבון גביר ונעלה לשם ולתהלה כבוד רבי ציון אלעלוף נטריה רחמנא ופרקיה. ורוב שלום לנות ביתו תבורך מנשים, ורוב שלום להבנות בנותיו ישמרם צור ויברכם, סיבת האותיות [הללו] להודיעך בני, ששמעתי מאחורי הפרגוד שרצונך לנסוע הלאה, בזמן הזה שהאדם בביתו עומד לישרף [מהחום הלוהט] וכל שכן מי שנוסע בדרכים ובנהרות וגם יהיה מוכרח ללון בשדות, ומצב הבטחון רעוע, ואחרי נסיעתך תניחני מבוהל [דואג לך]. אני יודע שמצבך בדוחק ובצער [מפאת הפרנסה], אך מה יעשה האדם, יצטרך לקבל ברצון מה שגגזר עליו, עד שיחון ה׳ יתברך, ולא תניחני אני ובני הבית מבודדים כגרים. ואם ברצונך לבוא בחזרה ולנסוע לעיר לקצאבי שאנשיה מכירים אותנו, ובטוח שתרומתם אליך תהיה גדולה. וזה יותר טוב מללכת אל מקומות שלא מכירים אותנו, ואני בכל לילה נושא עיני לשמים ומבקש מה׳ שלא יוציאך ממקומך, ויתן לך מחסורך בעיר מולדתך ויהי רצון [שיהיה כך] ומצטער עליך מאד השי״ת בוחן לבות, ואם היה ביכולתי ובכחי [לעזור לך] לא הייתי מניחך לנסוע לשום מקום ואשא את זקני בעצמי [שאשא עול הפרנסה על שכמי] ואתה יודע ורואה איך מצבי שאף הקמח לא משיג אותו רק אחרי צער גדול. ומה שיתן השם יתברך מקובל ומרוצה בסבר פנים יפות, ואבקשך שאם מר ציון ישוחח אתך עבורנו תגיד לו שהשוכרים לא רצו לשלם ולקחו לעצמם סך שלשים צ׳ורו, ולא מצאנו מאומה בידם, וזה הנימוק שלא שלחנו הרוחים של העסקא שבידינו, ומחכים מהשם יתברך שישפיע מטובו על ישראל, ונשלם החובות בעזרת השם, ותראה אם תהיה לך הזדמנות להגיד לו על ענין חטים השמורים בשביל חג הפסח [הבא] אולי יתן לנו קצת. וזה הכרחי,

ועליך להודיע לי בשני מלים [מכתב קצר] לתת לי קצת שלוה ונחת, [וכמו כן] להודיעני אם הגיע לך מכתב עם דוד אצאבוני יום חמישי. כי מאחר שלא קבלתי שום תשובה, אני חושב אולי לא הגיע. מכתבי לידך, ואל תדאב נפשיך, כי תשועת ה׳ כהרף עין והרבה פתחים למקום ואין להאריך כי אם בשלם וברכה שירבה ויגדל יהי רצון ואתה שלם וכל אשר לך שלום.

ומבקשך לדרוש בשלום ידיד נפשי רבי חיים דוד, ותברך אותו שיהי רצון שהשם יתברך יפקדהו בקרוב בבנים זכרים של קיימא.

502

ב״ה

ההוא סבא [1] דמשפטים [2] המיוחד שבעדרו [3], פאר הדור והדרו, פלפלא חריפא [4], טינרא תקיפא [5] בוצינא דנהורא [6], הוא מאריה דאתרא, רב נהוראי, רב איל״אי, אריה דבי עלאי, נוח לשמים ונוח לבריות כולם, הן שפתיו רעהו מלך [7] מלכו של עולם, ענויתן ושפל ברך כהלל, אין גומרין עליו את ההל״ל, זה הדר ניהו אדו״מ הח׳ השלם והכולל תהלות ישראל, הדיין המצויין, מורה הצדק, מחזיק כל בדק, פריו יתן בעט״ו ועליהו לא יבול, כמוהה״ר עמור אביטבול ישמרהו השומר אמת לעולם, ויאריך ימים על ממלכתו, גם לרבות שלום נטיעותיו כמותו.

ואחר קדוש זה יאיר נתיב, לדבר בשלום מר הכותב שקדשוהו עליונים קדשוהו תחתונים, אב הוא בחכמה ורך בשנים יושב בשבת תחכמונים, נטע נעמן גזע ישישים, ויש לו בגדולים שם, מבנן של קדושים, כל הרואה אותו משתאה, אומר אילן זה ניר זה מה נאה, מותיב ומפרק תניא ותנן ואהדדי דסתרי, גם לרבות מכילתא וספרא וספרי, הח׳ השלם והכולל, חן ערכו מי ימלל כהה״ר מתתיה בן זכרי, ישמרו צורו, ולעד יהל נרו ורו״ש לאחים שלא יתפרדו בניך בכלל, ורו״ש לעקרת הבית מב״ת, ורו״ש למור דודך ישצ״ו, ורו״ש לבניו בכלל, גם לרבות כוליה ביתא דא היא אתתא, ורו״ש לכל חכמי העיר בכלל ובפרט.

אחר שים שלום טובות וברכות רבות, משוכן ערבות, על ראשכם יחולו ממלך שהשלום שלו, וממני ומאתי אני החומ״ט הדוב״ש סיבת שורותים אלו כדי להודיע למעכ״ת הרמתה [8],

1 ברכות ה:
2 ההוא סבא דפרשת משפטים בזוה״ק.
3 מגילה כח.
4 יומא פה:
5 תרגום אונקלוס ל־צור החלמיש, דברים ח טו.
6 כתובות יז.
7 משלי כב יא.
8 תרגום: שקבלתי מכתב ששלחתם לי אודות הספר מראות הצובאות שאחפשנו אצל רבי שלמה אלפאסי, אך עליכם לדעת שכעת לא קיימת עוד אותה הדרך, שהנוסעים היו עוברים על ידינו כמו שהיתה מקודם שהיו העוברים ושבים לנים (אצלנו בכפר) אנזיל, כעת יש דרך על יד (כפר) איית חללי, ושום עובר אורח לא עובר על ידינו, ולכן החכם הזה, אם עבר לא ראינוהו, אך השמים יעידו עלי שאחפשנו בחיפוש מדוייק יותר ממה שצריתים עלי מעלת כבוד תורתכם (ואני מוכן) לשלוח הרבה מכתבים לבדוק ולחפש אחריו בכל האמצעים שיזדמנו לידי. לרדוף אחריו בכל המאמצים בכל מקום אשר תדרוך כף רגלו. ועל מה שהזמנתם אותי לבוא אצלכם ידוע מאמר חז״ל (ספרי דברים א כז, ופירש״י וש״ח שם) מה דבלבך על חברך (רחמך) מה דבלביה עלך, ה׳ הבוחן לבבות יודע שגם אני התגעגעתי אליכם מאד מאד יותר מדאי. נבקש מה׳ שיתיר מאסרי ומאסרכם (בגלות).

אלא לחקתני לברא די ציפדתולי עלא קיבאל ספר מראות הצובאות באס נפתסו ענד ר׳ שלמה אלפאסי בלקח תערפו אלא ליום מה בקאתסי טריק תגווז עלינא פחאל מא כאנת זמן די כאן טאליע ונאזיל יבית פנזיל ליום רזעת טריק לייד איית חללי מא כא יגוז עלינא חד ובשביל כך האד לחכם אידא גאז מא רינאהסי, ובחלק הן בשמים עדי ושהדי במרומים חתא נפתס מנור האד לחכם בחפש מחופש יותר ויותר ממה שנצטויתי ממעכ״ת ונציפד סחאל דלבראוואת לבדוק ולחפש בכל מקום שתגיע ידי ולתור אחריו בכל מאמצי כחי בכל מקום קרוב אשר תדרוך כף רגלו, וסאיין ציפדתלי עלא למזייא די נזי מה דבלבך על חברך מה דבלביה עלך יודע מחשבות ובוחן לבבות יערף אלא תוואחסתכום חתא אנא ייאסר יותר מדאי בלחק נטלבו הי״ת יטלק סראחי וסראחכום לכל מידי דמיטב וגם לרבות כל ישראל ויביא לנו משיח צדקינו יקבץ נדחי גלותינו בובז״ק אכי״ר ואין להאריך כ״א בשלומכם הטוב. ע״ה יחייא ן׳ מכלוף אדהאן ס״ט

503

התקס״ז

ב״ה

עמדו לפני לדין הר׳ מרדכי בן אהרן אלבאז תובע בעד גרושתו במה שגמלה לבתו טרם מלאת לה כ״ד חדש שלפי דבריהם היתה לידת הבת באלול התקס״ה אם בתחילתו עדיין חסר לה ג׳ חדשים ואם בסופו חסר לה ד׳ חדשים, והשיבו כה״ר משה אלבאז אבי גרושתו הנז׳ המדבר בעדה דלתועלת הבת גמלתה היום עד שלא יבואו ימי הקיץ שמזיק ליונקות ועוד שזה ג׳ ימים משגמלתה ואם תחזרנה להנקה תסתכן ושלחתי אהר שתי מילדות זו שלא בפני זו ואיימתי עליהם לפני היכל הקדש לומר האמת מה שהוא תועלת הבת וכל א׳ השיבה שתועלת הבת לגומלה היום שלא תסתכן מרוח הקיץ [1], וגם סכנה להחזירה להנקה כיון שזה ג׳ ימים משגמלתה, ובכן פסקתי בניהם דמה שעשתה עשוי, איברא דלענין נשואיה צריך להמתין עד מלאת כ״ד חדש ואין מועיל מה שגמלתה כפסק מרן באה״ע סי׳ י״ג סי״א וענין התקנה שתקנו לזכר ד׳ חדש ולנקבה י״ח חדש אינה אלא בהיכא דמתה האם דאין מחייבין לאב לשכור מינקת יותר מזה, חזר וטען שיש לו הפסד במה שגמלתה שכל עוד שלא גמלתה אינו נותן זולת מחצית ההנקה ובמזונות יצטרך להוסיף וע״ז השיבו הר׳ משה הנז׳ אם על זה הוא מבקש לא יוסף על מה שנותן להם בההנקה אלא אחר מלאת כ״ד חדש אעפ״י שיש מקום לומר כיון דלתועלת הבת גמלתה יתחייב להוסיף במזונותיה למסמס לה בבצים וחלב וכיוצא מ״מ אינהו לא קפדי לתובעו ביותר ולראיה חתמתי ג׳ בחדש זו התקס״ז ליצירה וקיים.

שאול ישועה ס״ט

504

ב״ה

האח אמרה נפשי, חלקי וכוסי [1], רב אחאי החכם השלם והכולל הדיין המצויין עצו״ר כמוה״ר רפאל אהרן מונסוניגו ישצ״ו כיר״א.

1 שהתינוקות היו מתים מחסרון נוזלים, וקראו לזה ״ריח סיף״.

1 תהלים טז ה.

אח"ן נפ"ה ואשו"ש ואל"ש מודע לבינה שביום ד' שבוע שעבר הגיע לידי כיה"ק עם ס' דב"ט וסמוך ונראה כתבתי תשובה ונשתלחה יום ה' בש' ע"י משה אסולין וכאשר בא משה הנז' ולא הגיעה לידי תשובה אמרתי שמא לא הגיעה האגרת ליד כת"ר והלכתי למשה הנז' לדרוש אחר האגרת ונשבע כמה שבועות שנתנה ביד או"ע כמה"ר ידידיה ישצ"ו ואכתי שערי תשובה ננעלו ואנכי לא ידעתי לזאת שוב אשוב פעם שנית להעתיק האגרת השלוחה וז"ן ראשית הג"ש [2] הגשה לפיוס [3] בי אדוני אל נא תשית עלי חטאת העבודה שלא הגיעה שום אגרת מאחי זה כמה וחלילה לי מעשות זאת שיגע ויראה כיה"ק ואעלם עין מהשיב תשובה ומגדר האהבה אעפ"י שלא יגיע לידי כיה"ק רמי עלי חיובא למרס בדם אהבתו מדי שבת בשבתו לצד הפחות אלא שעומד לנגדי איך אכתוב אגרת ריקנית שאין עמה מתן דמים [4] על דא ודאי בושת פני כסתני וידי אחזו רפיון מלתפוס בקנה לכתוב שתי שורות וקמי שמייא גלי שאני תמיד איחל לישועתו ית' יעשה עמי אות לטובה ויגמור בעדי במה שחשבתי לעשות והוא למשכן החלק שיש לי בבה"כ אף בפחות ממה שמשכנתי אותו כדי שאוכל להרים פני אליך האדון נר"ו שכפי האמת מן יציב ידע אנא שהרבה יותר מדאי הטרחתי על אחי וסלח נא אנכי אדרוש בשבועה אמירה דא שתמיד לבי יחיל בקרבי לחשוב מחשבות יומם ולילה לא אשבות כדת מה לעשות וזאת אשיב אל לבי תשועת ה' כהרף עין. ועל אודות הספר סמוך ונראה הראתיהו לאומן ואמר שצריך לדעת מה הרצון לעשות בעלים החסרים מכל וכל אם יעשה במקומם נייר חלק או לא וכן בעלים שנשתייר מהם למחצה לשליש ולרביע אם ישלים חסרונם בנייר הראוי לכתיבה או בנייר איך שיהיה גם על הלוחות ומכסה העור אם יעשה אותו משלו כדי שידע מה יאמר בשכר טורחו ועמלו ועדיין נשאר הספר מעוכב בלי תיקון מפני ששערי תשובה ננעלו ומכאן מודעה רבא שכן אירע לאגרות שעברו וע"כ אין תשובה מוצאת ולכף חובה נא אחי אותי אל תדין ושוטים שקלקלו בשליחותם עתידים ליתן את הדין [5] ומחמת שהקולמוס רצוץ ולית ליה די"ו יפה, דין גרמא שאין הכתיבה תמה ותשובתו הרמה מהרה תצמח ביד ציר נאם אהבתך המשתוקק לראות פניך הנעימים יה"ר שיהיה בעו"ק כן יאמר אלהי אמן.
צעיר אנכי בע"ח יהודה ס"ט

אחי וראש נ"י.

אחדש"ו כבר כתבתי פעמים לכת"ר שיש לי צער גדול על ההתנצלות שכותב כ' שמגרעות נתן בעיני השומעים שאו' שאהבתינו יש לה קץ ואם יתן איש את כל הון ביתו באהבה וכו' והארכתי בדברים וכתבתי ג"כ שחסרון לא יוכל לימנות בכתיבה והעי' הוא תיקון יפה ולוח ומכסה העור יפה שעה אחת קודם מפני ביטול ת"ת, נאם הכותב בנחיצה רבה עבדך **ראי"ם**

505

התקפ"ח

ב"ה

בהיות שעמדו גויי הארץ הלזו עם השר עז"א [עזזו אללאה] עפ"י מאמר יר"ה לקחת האלג'זא דג'אמע [1] מיום שמלך יר"ה ועד היום וגזרו אומר שכל חנות וחנות תתן סך

2 במקום ראשית הגז, והכוונה קודם שאגיש. 3 ב"ר מ"ט יג.
4 שאשלח עמה כסף החוב שאני חייב. 5 ע"ז נד:

1 חכירת קרקע ההקדש של המסג'ד.

מאתים אוקיות של האלג'זא שעבר ומהיום הזה ואילך יחדשו להם אלג'זא כפי ראות עיני האלנאצ'יר [2] והבאב לבאסאר(?) וכעת אינו מצוי בכאן הר' שלמה בכה"ר וידאל ה"ן עזראן, וכשתפסו אשתו ואשת משה בנו שאינו מצוי גם הוא בכאן ותפסו גם יעקב בנו לפרוע המאתים אוקיות העולה להם בחנות הידועה להם בשוק הצורפים היא החנות הראשונה לשמאל היורד ללג'זארין [אטלזים] דלגויים לא מצאו ממה לפרוע ודרשו ומצאו החכם השלם הדו"מ כמה"ר שלמה אביטבול י"א ומשכנו אותה בידו בהסך הנז' ובכן העי' ע"ע בקש"מ בדל"ב ושח"ך כ"א למש"י הר' יעקב בהר"ש הנז' והכ' אסתר אשת שלמה הנז' והכ' מסעודא אשת משה ן' הר"ש הנז' ובכח הקוש"ח ההו"ג וקבלו הנשים הנז' אחריות בעליהן הנז' שבעד מאתים אוקיות כ"ט שקבלו מאת החכם הנז' גמרו ומשכנו שלשתם ביד החכם הנז' החנות הנז' גוף וחזקה במוצאי' וכו' מש"ג מהיום ועד ר"ח ניסן הרל"ל בנכוי ב' פש"ן בחדש ובתוך הזמן הנז' לא יפדו ואחר עבור הזמן יפדו אם ירצו וכ"ז שלא יפדו תמשך המש' הנז' בנכוי הנז' כמשכנתא דסורא ומעתה רשאי החכם הנז' לעשות במשכונה הנז' כל חו"ר להשכיר ולדור ולתת ולהחליף ולמסור ואין דובר אליו דבר ועל הממשכנים הנז' לסלק להפיץ ולהדיח כל עורר וטוען ותובע ומקטרג ומלגלג מעל החנות הנז' באופן שתשאר מנוקה ומשופה מכל ערעור ושטנה שבעולם עד שיפדו והודו שטר וכו' ובנאמנות ואחריות גמו' עליהם ועי"א ועכ"ן מקו"ט שקו"ש וכו' ונ"ה בקוש"ח ככל שטרי משכונות העשויים באו"ה והיה זה בשלשה ועשרים יום לחדש תמוז שנת ה' אלפים וה' מאות וששים ושמנה ליצירה והכל שו"ב וקיים.

ישראל יעקב עולייל יהודה ן' מכלוף הרוש

העי' ע"ע בקש"מ בדל"ב ושח"ך הח' השלם הדיין המצויין כמה"ר שלמה הנ"ב ובכח הקנין ההו"ג ונתן דא"ק ליתומי הר' משה בהר' שלמה ה"ן עזראן ואגבן הקנה ומסר להם שטר משכונה הנז' לשיזכו בו ובמ"ש בתוכו וכן אמר המקנה הנז' ליתומים הנז' קנו לכם האי שטרא ושעבודא דאית לי ביה ודכתיב בגויה והודה שלא מחל וכו' ולא גבה וכו' ובאחריות וכו' דנפשיה וכו' ונ"ה בקש"מ בדל"ב באו"ה והי"ז בששה עשר יום לתמוז שנת ה' אלפים וה' מאות ושבעים ושבע ליצי' וקיים.

יהושע ישראל יעקב עולייל סילט"א שמעון אזולאי סל"ט

506

התקנ"ו

ב"ה

העי' ע"ע בקש"מ בדל"ב ושח"ך כ"א למש"י יחידי קהלינו קהל צפרו יע"א הלא המה כה"ר משה אלבאז וכה"ר דוד הכהן וכה"ר שלמה ן' מאמאן וכה"ר משה אדהאן וה"ר יצחק אג'ייני וכה"ר שלמה אחיו והר' מכלוף ן' עטייא והר' דוד אזולאי והר' סמחון ן' הרוש והר' אברהם אסודרי יש"ץ ובכח הקוש"ח הודו הו"ג שהם ער"ק זל"ז כל אחד בחו"ח חי' וכו' עשיר וכו' מצוי וכו' וקבלו מאת יהודה בה"ר משה ה"ן אלבאז ממעות היתומים שבידו סך חמש מאות אוקיות מכ"ט בעי' ושו"ת שתמשך בניהם מהיום ועד חדש ימים ואם יתרצו וכו' וכמ"של מהש' במעות הנז' וזו' וחי' וח"ח בכל מין עסק משו"ם ומלאכה

2 הממונה ומשקיף על קרקעות ההקדש.

ומצ״ב יטולו המת׳ הנז׳ אוקייא א׳ כ״ט בשט״ו וג׳ חלקים בהריוח ובה״מ הנז׳ הרביע והיתו׳ קרוב לשכר וכו׳ והבחי׳ ביד המת׳ הנז׳ שאם יתנו לבה״מ הנז׳ בעד החלק המגיעו בהריוח סך שנים עשר אוקיות וחצי אוקייא כ״ט בכ״ח כימ״ה פטורים מריוח השות׳ ואם ירצו יתנו חשבון השות׳ עספ״א והודו שטר מוח׳ ומקו׳ בכל חסובדי״א בתפי׳ ומאסר ובנאמ׳ גמו׳ ומפו׳ כשע״ך שהאמינו המקבלים הנז׳ לנותן הנז׳ ולב״ך עליהם ועב״ך בכ״ע שט״ז בקרן ובריוח בלי לחייב׳ שו״ש ק״ו וג״ש וחר״ס לעולם ובאח׳ גמו׳ עליהם ועי״א ועכ״ן מקו״ט שקו״ש כתחז״ל דלא כאס׳ ודלא כטו״ד ונ״ה בקוש״ח ולראיה ע״ה ח״פ וצ״ל שהודו בכח הקוש״ח שיש להם סחורה חליפי המעות הנז׳ במה להתעסק והיה זה בתשעה ועשרים יום לחדש מרחשון שנת חמשת אלפים וחמש מאות וחמשים ושש ליצי׳ והכל שריר ובריר וקיים.

ע״ה שלמה אביטבול ס״ט אברהם א״א יעקב אציני ס״ט

507

בע״ה

ידידי ה׳ וחושבי שמו, החכמים השלימים הדיינים המובהקים מאירים כברקים, כוללי תהלות יושבי על מי״דין דמתא צפרו יע״א ועמהם יראי ה׳ ק״ק ישצ״ו אתה ה׳ תשמרם כי״ר.

אחר דרישת שלומכם וטובתכם מאהב״ה יאריך ימיכם בטוב כי״ר אות לטובה אצלתני עז בראתכום על אודות ידי״ן הי׳ מכלוף וידי״ן יהודה אחיו ישצ״ו באיין סמעתו אין הומא חבו יסריוו אסאכא די באב למלאח ותהוולתו על פי השמועה, והומא להד״מ לא עלתה על לבם כלל והיה לכם לדרוש ולחקור באמיתות הענין מיהו אשר מלאו לבו לבדות זאת מלבו ולהוציא לעז זה והאנשים הנז׳ כל מגמתם להיטיב לכל בני קהלכם ישצ״ו וידי״ן מכלוף יצ״ו עז ביה לחאל כתיר עלא האד לחאסאד די תחסדוה והווא תערפו טבעו מא יחב עדאווא די חד ויהודי מא זאבד עאר חד אשע״ך נחבוכום מא תעאוודוסי תכתרו להדרא עלא האדסי מא יכרז מנו רבח ובעדן מכלוף עז ביה לחאל כתיר וראני רגבתו אע״ה מא יהדרסי מעאכום מטוב עד רע לאיין אגנאן קביח לא עליכום ולא עליה ותקציר פהאדסי מליח ואתם שלום. ע״ה מרדכי אפלאלו יס״ט

תרגום

אחרי דרישת שלומכם וטובתכם מאת ה׳ ברוך הוא יאריך ימיכם בטוב כן יהי רצון. אות לטובה, שמכתבכם אלצני, לכתוב אודות ידידי נפשי היקר מכלוף וידיד נפשי יהודה אחיו ישמרם צור ויצלם. על מה ששמעתם שהם עומדים לקנות רשיון הטבאק והאל׳כיף שבשער המלאח [השכונה] והשמועה גרמה לכם בהלה, זה]שקר[ולא היו דברים מעולם, ולא עלה על לבם דבר זה כלל. ומן הראוי עליכם מקודם לדרוש ולחקור האם זה אמת. ואנחנו לא יודעים מי הוא זה אשר מלאו לבו להגיד דברים בדויים כאלו, ולהוציא לעז כזה על אנשים [חפים מפשע] שכל מגמתם לעשות טובה לכל הקהל ישמרם צור ויחיים, וידיד נפשי מכלוף ישמרהו צורו צר לו מאד על חשד כזה שחשדתם בו, וכבר ידוע לכם טבעו שמתרחק ממריבה ולא רוצה שיהיה לו אף אויב אחד. ולא גורם רעה לשום אחד, אשר על כן אני מבקש שלא להרבות עוד בדברים אלה, שלא תצמח מהם טובה,

והגם שמר מכלוף הנז׳ לא היה מרוצה מאד אני בקשתי ממנו שלא ידבר עמכם על זה מטוב ועד רע כי הנרגנות לא תביא טובה בכנפיה לא עליכם ולא עליו והשתיקה בזה טובה. ואתם שלום.

508

התקצ״א

בה״ן

להיות שכאשר נשתדכה הבתולה מרים בת החכם השלם והכולל הדיין המצויין כמה״ר עמור אביטבול י״א עם הבחור משה בכ״ר אהרן ה״ן אזולאי היו השדוכין על תנאי, ראשונה שכאשר תכנס עמו לחופה לא ידחקנה בענייני תשמיש אלא יגלגל עמה כפי רצונה לפי ערך רכות שניה וקטנותה עד שתגיע לפרקה, ועוד קבל ע״ע הר׳ אהרן אביו של הבחור הנז׳ להאכיל ולזון על שולחנו את הבחור בנו הנז׳ עם כלתו חמש שנים רצופות מפיתו יאכלו ומכוסו ישתו, ועוד קבל ע״ע הר״א הנז׳ שהשושבינות אשר יקבל בזמן החופה המעט הוא רב יתן אותם במושלם להבחור בנו הנז׳ אלו הם התנאים שהיו בניהם ואני החותם כאן שני הייתי עד בדבר ואדעתא דהכי נתיסדו השדוכין ונגמרו בניהם והן היום סמוך לנשואין כאשר ראה החכם הנז׳ שאי איפשר לאהרן הנז׳ לעמוד בתנאי השלישי לתת השושבינות לבנו לפי שצריך לה לשלם את נשיו עמד מאליו ומחל לו בתנאי הנז׳ ותנאים הראשונים כדקאי קאי, ובכן העי׳ ע״ע בקש״מ בדל״ב ושח״ך כ״א למש״י הבחור משה הנז׳ ובכח הקוש״ח הו׳ הו״ג וחייב עצמו חיוב גמור להתנהג עם אשתו הנז׳ בענייני תשמיש כפי רצונה ולגלגל עמה לפי ערך שניה וקטנותה עד שתגיע לפרקה. והיה זה קודם כניסתם לחופה ואהרן הנז׳ נקוש״ח כ״א למש״י וחייב עצמו להאכיל ולזון על שולחנו לבנו הנז׳ ולכלתו הנז׳ חמש שנים רצופות מהיום מפיתו יאכלו ומכוסו ישתו ונ״ה בקשו״ח כ״א במה שהחזיק על עצמו ולראיה ע״ה ח״פ והיה זה בטבת ש״ש חמשת אלפים וחמש מאות ותשעים ואחת ליצי׳ והשו״ב וקיים.

אליהו אזולאי סי״ט **עמרם אלבאז ס״ט**

509

התקפ״ד

ב״ה

בג׳ כחדא הוינא ואסהיד קדמנא הי׳ אברהם ה״ן לילתי בתע״ג בזה״ל אן בליל ששי שעבר היתה איזה מחלוקת בין הבעל הר׳ מרדכי בהר׳ מרדכי נ״ע ה״ן אלבאז ובין אשתו מסעודא בת הר׳ ישועה עולייל נ״ע וכשמוע כהה״ר יהודה ה״ן אלבאז וכהה״ר עמרם בנו יצ״ו קול מחלוקתם רגבו מן אדרוז דלפוקי ובדאוו ינהוהום ויקולולהום מאהושי דרך ארץ האדשי כשאר המוכיחים ומעולם לא הכו ולא נגעו החכם ובנו הנז׳ במסעודא הנז׳ אפי׳ באצבע קטנה ובקא אברהם הנז׳ וואקיף מאותו זמן די פאס רגבו האב ובנו הנז׳ מן אדרוז עד העת שיצאו מסעודא ואמה מהחצר של מרדכי הנז׳ והשגיח עליהם וידע בידיעה ברורה שלא הכו החכם ובנו הנז׳ שום מכה למסעודא הנז׳ ולא לאמה כלל כי אם היו מוכיחים אותם כאמור ובאמ״ץ אסהדת קדמנא ריק״א אשת אברהם הנז׳ ככל האמור וברורה בעדותה שכך היו סדר הדברים בליל ששי הנז׳, אן הייא גאלסא בביתה שהוא

הבית הסמוך לביתו של מרדכי הנז׳ ושמעת קול מסעודא הנז׳ והייא בוכה ומצירה וכא תצ׳רב פרוחהא מרוב הכעס שהיה לה וברור לה בירור גמור שלא הכה הבעל הנז׳ את אשתו הנז׳ ואח״ך יצא הבעל מביתו להאלבראח ועייט וקאל אג׳יוו יא ג׳יראן תראוו פאס יאנא מעא האד למרא קבדית לקצעא דסקסו מסקייא ופטכתהא והא אנתום כא תראוו סקשו מזליע כול חבובא ופאיין ג׳את אוחיק אוחיק חתא נג׳יב די ירא האדשי קאמת נסבתו קאלתלו אידא ג׳יבת נקוללהום אנתין די הרקתו קאם מרדכי הנז׳ וקאלהום מא תכופוסי מן הי״ת תקטעו האד לקטעא וואזבתו נסבתו וקאלתלו האדאך הווא מא נקולו גיר אנתין הווא די הרקתו וואזבהום אלבאז הנז׳ וקאלהום עטאוני אתאסיע סירו פחאלכום מן ביתי חתא נראוו די יפרקנא הומא כארזין מן צ׳אר נסבתו ומראתו והומאן ברכ״ו פמרדכי הנז׳ וקטעולו חוואייזו די כאנו עליה חתא רדוהום סראווט ומנאיין חבו יכרזו מן אצ׳אר קאמת נסבתו הנז׳ וקאלת לבנתהא הנז׳ גוז בעדא נטכלו אלבית נרתקו רוחנא ודכלו וראת ריק״א הנז׳ חתא מדית ידהא מסעודא אשת מרדכי הנז׳ ללמרפע ורפדת די רפדת ועמלתו פסונהא כאנית כא תדור פג׳יהא אוכרא פלבית מא ערפתהא כאן רפדית סי אוו לא עכס״ע ובאמ״ץ אסהדית ג״כ קדמנא מרים אלמ׳ משה ה״ן שטרית ככל האמור ומפו׳ לעיל אחת לאחת וברורה בעדותה אן מנאיין חבו ימסוו פחאלהום האם וקבלנוה כדחזי וחתי׳ הכא תמ״ת והיה זה בשלישי בשבת ר״ח כסלו ש״ש ה׳ אלפים וה׳ מאות ושמנים וארבע ליצי׳ והשו״ב וקיים.

שלמה ן׳ חותא סי״ט **אליהו אזולאי** סי״ט

תרגום

כאשר היינו בשלשה, העידו לפנינו היקר אברהם המכונה בן לילתי, בתורת עדות גמורה בזה הלשון שבליל ששי שעבר היתה איזה מריבה בין הבעל הר׳ מרדכי בן מרדכי נוחו עדן המכונה בן אלבאז ובין אשתו מסעודא בת היקר ישועה עולייל נוחו עדן וכשמוע כבוד הרב הגדול רבי יהודה המכונה בן אלבאז וכבוד הרב הגדול רבי עמרם בנו ישמרם צור ויחיים קול המחלוקת, השקיפו מן המדרגות של הקומה, והתחילו להוכיחם ואומרים להם שאין כל זה מן הנימוס, כדברי המוכיחים, ולא הכו ולא נגעו במסעודא הנז׳ החכם ובנו הנזכר אפילו באצבע קטנה, ונשאר אברהם הנזכר עומד להשגיח משעה שהשקיפו האב ובנו הנז׳ מן המדרגות, עד שיצאו מסעודא ואמה מן החצר של מרדכי הנזכר, וידע (העד) בידיעה ברורה שלא הכו כלל החכם ובנו הנזכר שום מכה למסעודא הנזכרת ולא לאמה, אבל היו מוכיחים אותם כאמור. ובאותו מצב העידה לפנינו ריקא אשת אברהם הנזכר ככל האמור, וברורה בעדותה שכך היו סדר הדברים בליל ששי הנזכר. איך שהיא היתה יושבת בחדרה, החדר הסמוך לחדר של מרדכי הנזכר, ושמעה קולה של מסעודא הנזכרת שהיתה בוכה ומצירה ומכה בראשה מרוב הכעס שהיתה כועסת. וברור לה בירור גמור שבעלה (של מסעודא הנזכרת) לא הכה את אשתו הנזכרת. ואח״ך יצא הבעל מחדרו לפרוזדור וצעק וקרא לשכינים ואמר בואו לראות איך מצבי עם האשה לקחה צלחת הכוסכוס המוכן [ששפכו עליו הירקות והמים הרותחים] וזרקתה [על הרצפה]. ואתם [השכינים] תראו גרגירי הכוסכוס מפוזרים וכל גרגר לאיפה הגיע. בשבועה ובשבועה אלך ואביא מי שיראה כל זה. עמדה חמותו ואמרה לו אם תביא מי שהוא, אנחנו נגיד שאתה המפזר [הכוסכוס] ומרדכי ענה להם, האם לא מפחדים מן השם יתברך להגיד שקר כזה, אמרה חמותו זה מה שנגיד שאתה הוא השופך [הכוסכוס] וענה להם מרדכי תנו לי

רוחב לב. ופנו לכם מחדרי עד שנראה מי שיפריד בינינו, הן יוצאות מהחדר, והנה חמותו ואשתו הנחיתו מכות על מרדכי הנזכר וקרעו את בגדיו שהיו עליו, עד היותם לסמרטוטים וכשעמדו לצאת מן החצר עמדה חמותו ואמרה לבתה, בואי קודם כל נכנס לחדר נסדר את עצמינו, וכאשר נכנסו ראתה ריקא [העדה] הנזכרת, שמסעודא הנזכרת הושיטה ידה לאצטיבה ולקחה מה שלקחה, והכניסה לתוך חיקה, ואמה היתה בפנה אחרת בחדר. ולא ידעה אם לקחה מה שהוא או לאו, עד כאן סיימו עדותם. ובאותו מצב העידה לפנינו מרים אלמנת משה המכונה בן שטרית, ככל האמור ומפורש לעיל אחת לאחת [בדיוק] וברורה בעדותה שכאשר רצו ללכת להם האם ובתה הנזכרים בפנים [מאחורי הדף], עמדו על מרדכי הכוהו וקרעו בגדיו שעליו והוא [עומד ו]צועק עד כאן סיימו עדותם.

510

התרפ"ו

כ"ב לתמוז יה"ל כאן שנה ת ר ו מ ם ותתגדל.

לקדוש ה' מכובד הר"ם נהרי"ם, לי לבב ובתי עינים, הרב המופלא וכבוד ה' מלא (הר"ם נהרי"ם), רובץ בין המשפטי"ם, דיינא דלע"ד קדוש יאמר לו כמוהר"ר ישמ"ח עובדיה יהיל הודו והדרו אכי"ר.

צפרו יע"א

רב גדול ונכבד שלמא רבא ויקירא ממעמקי הלב לנפש יקרה.

שרתה עלינו שכינה בהופעת אור יקרות לעינינו כתי' יד"ה ידיו רב לו וראיתי מה שאריה נעשה [שואל] על פירוש שכתבנו שפירעון סך הכתובה ע"פ הדאוי"ד [החוק] דע ידידי דכוונתנו עפ"י הידוע לנו סתמו כפירושו דהיינו תשלומי כפל 5 פראנקוס שלם ישלם 10 פראנקוס.

דע ידידי הגם שלא נשתבשנו לפרש בהאלדאוי"ד [בהחוק] שום פירוש עכ"ז הואיל ושמענו שהפחה של מח"ק נתן כתף סוררת וגזר אומר שלא יבוא הדבר לתשלומי כפל על זה עכ"ב היתה לאותו פסק עד אשר באנו בהמלכה לפני מי שגדול והיתה התשובה לכתוב סתם על פי האלדאוי"ד וסתמו כפירושו לבוא בכפילא ודין גרמא דעצירא מלבוא במצות שלוח הפסק זמן רב ולידידי שלמא רבא מטובים שנים חבירי הרב' המופלגים כמוהרי"ק וכמוהריב"ע הי"ו מעתה מהדרנא בתשלומי כפל ממיטב האר"ש, גם לרבות שלמא רבא מאו"ע זה בני ידידי כמוה"ר מיכאל יששכר אשר בא סימן מיכאל יש"א ברכה מהדוב"ש כל הימים.

רפאל אנקאווא ס"ט

511

התס"ך

ראינו קב"ע שכבר נהגו כמה פעמים בעיר הזאת שאין שום אחד מב"ב פורע במס יותר מהגדול שבפנקס המס ואפי' יהיה עשיר גדול דהמנהג מבטל הלכה, לכן ובכן הקרבנו זה הענין לפני מר קשישא אבן הראשה מורינו החה"ש הדו"מ כמוהר"ר משה בן חמו גר"ו ונשאנו ונתננו לפניו בזה הענין היטב ואחרי שקלא וטרייא א"ל מורינו הנז' הן אמת שקודם ראותי הקב"ע ולא נתברר לי היטב שכבר נהגו המנהג הנז' הייתי חוכך

בזה להחמיר, אמנם עכשיו שראיתי מה שנהגו משנים קדמוניות אמרתי היכא דנהוג נהוג והמנהג מבטל הלכה. לכן ובכן נדרשנו לכתוב פס"ד ולברר שכל הקם נגד מה שנהגו כבר לא תועיל עורמתו דהמנהג מבטל הלכה ותול"מ, ולהיות אמת ח"פ צפרו יע"א בס' אלהים חשבה לטובה למען עשות כיום הזה להחיות עם רב בש' תס"ד לפ"ק.

משה בן חמו **דוד בן שטרית**

מוצב"י חלק ב' סימן קנ"ה.

512

אהובינו החכם השלם הר' דוד אראג'יל ה' ישמרהו ויחייהו, אורך ימים ישבעהו אנס"ו. הבאים בחתום דייני ומנהיגי קהלות הקדש פאס יע"א מתפקדים בשלומך ומודיעים לכבודך איך בתוך ימי שנה זו שאנו בה הודיע לנו הנבון הר' יוסף ן' שטרית יצ"ו על יד שלוחו שקנה מגוי אחד שמו סידי מוסא כסוס מחצית גוף החצר הידועה מקודם למעולה הר' מסעוד ן' אסיני יצ"ו בעיר צפרו שמצריה מצד אחד חצר ן' אמלאל ומצד אחר חצר מרדכי ן' אלצייג ואחרי כן קנה מהר' מסעוד הנז' יצ"ו כל חזקת החצר הנז' ונתרעם הר' יוסף הנז' נגד קצת בני ברית שרצו לקנות מהגוי הנז' גוף המחצית השני של החצר הנז' וכבר כתבנו וחתמנו לזכות הר' יוסף הנז' שאין רשאי שום בן ברית לא לקנות ולא למשכן ולא להשכיר מן הגוי הנז' גוף מחצית החצר הנז' לא כלו ולא מקצתו... החזקה מבעל החצר הנז' ונכנס במקומו ועכשיו שלח הר' יוסף הנז' לאמר שהפסק דין שכתבנו וחתמנו לזכותו על אודות הדבר הזה אבד ממנו ובקש אותו ולא מצאו וחלה פנינו על יד שלוחו להניף ידינו פעם שנית בכתב אמת ורשום בספר על כל מה שהיה כתוב לזכותו על החצר הנז' כי פחד אליו מקצת בני ברית המבקשים רעתו פן ילכו לקנות מהגוי הנז' מחצית השני שיש לגוי בחצר הנז' או למשכנו או להשכירו כלו או מקצתו וכאשר ראינו תביעתו נכונה נדרשנו לשאלתו ובכן אנו מחלים פניך הנעימים בהגיע כתבנו זה לפניך תשלח בעד האנשים ההם ותוכיחם תוכחת מגולה ותאמר להם כי לא נכון לעשות כן ומאן דעביד הכי קים ליה בארור מסיג גבול רעהו [1] אם צייתי לדינא מוטב ואם לאו מחינן ליהו בסלוא דלא מבע דמא [2] וגם ראוי למעלת כבודך להכריז בתרועה וקול שופר בגזירת נ'ח'ש' על כל מי שיקנה או ימשכן או ישכיר שום קרקע מאיזה גוי שלא ברשות והסכמת בן ברית בעל החזקה וכל העם ישמעו ויראו ושלום על הפטורים נאם אחיך החותמים בשלשה ועשרים יום לחדש אלול בשנת בשמחות משוש (?) לפ"ק דייני העירה פאס יע"א.

שאול פיריו

513

אהובינו החכם השלם הר' דוד אראג'יל ה' ישמרהו ויחייהו אורך ימים ישביעהו הבאים בחתום מתפקדים בשלומך ומודיעים למעכ"ת איך בא ועמד לפנינו מכלוף ן' אצאייג יצ"ו בר אברהם נ"ע והודיע לנו שיש לו חצר שם בספרו במצר חצר ר' יוסף צבע בשותפות עם אברהם ן' אצאייג יצ"ו בר משה נ"ע ומלבד הדיורים שהיו בחצר הנז' בנה בית חדש

1 דברים כז ז.

2 ב"ב קנא: ופירש הערוך השלם ערך סל "החרם שמכה כמו קוץ אעפ"י שאינו שותת המכה ההיא דם". 3 דברים יז יג.

מכלוף הנז׳ בחצר משלו מממונו ותמיד היה תובע מכלוף הנז׳ לאברהם הנז׳ מחצית דמי ההוצאה כדי שיזכה אברהם הנז׳ במחצית הבית החדש הנז׳ ולא נתן לו מאומה וכשחלקו החצר ולפיכך בעת חלוקת החצר לא תבע מכלוף הנז׳ לאברהם הנז׳ מאומה מדמי הוצאת הבית חדש וגם מכלוף הנז׳ לא תבע לו שום דבר ועכשיו העמיד מכלוף הנז׳ לאברהם הנז׳ לדין לפנינו ותובעו מחצית דמי ההוצאה בבנין הבית חדש הנז׳ וטען אברהם הנז׳ ואמר למכלוף הנז׳ אמת הוא שקודם שחלקו ביניהם החצר הנז׳ היה תובעו מחצית דמי ההוצאה אבל בשעת חלוקת החצר הנז׳ נבלעה ההוצאה המגיעה לאברהם הנז׳ לתת למכלוף הנז׳ בכלל הדמים שנתן לו בעד מחצית החצר הנז׳ היתירים על שיווי מחצית החצר ולפיכך בעת חלוקת החצר לא תבע מכלוף הנז׳ לאברהם הנז׳ מאומה מדמי הוצאות בנין הבית החדש כי פרוע הוא ביתר דמי שיווי מחצית החצר שנתן אברהם הנז׳ למכלוף הנז׳ ומכלוף הנז׳ טוען ואמר לא נפרע ממחצית דמי הוצאה בנין הבית חדש כלל כי הדמים היתרים שנתן לו במחצית החצר הנז׳ הוא בשביל שחלקו שנטל אברהם הנז׳ בעד מחצית החצר הנז׳ הוא יותר יפה מן החלק שנטל מכלוף הנז׳ בעד מחציתו בחצר הנז׳ ואחר שמוע טענותיהם החל וגמור באנו לחלות פניך שתדרוש ותחקור הטיב אם יש שום ראיה או שום עדות לאברהם הנז׳ שפרע למכלוף הנז׳ מחצית דמי הוצאת בנין הבית חדש בכלל הדמים שנתן לו לפירעון מחצית החצר יפטר מתביעתו של מכלוף הנז׳ שתובעו ואם אין שם עדים חייב אברהם הנז׳ לתת למכלוף מחצית דמי הוצאת בנין הבית חדש הנז׳ ואז יזכה אברהם הנז׳ במחצית הבית חדש ובעוד שלא יתן לו אברהם הנז׳ דמי מחצית בנין הבית חדש אין לו שום זכות כלל.

שאול סירירו

514

ב״ה

ראש שער מקומו, דורש טוב לעמו, המלאך הגואל, נשיא ישראל, שלשלת יוחסין, בנן של קדושים, בר אבהן ובר אוריין, ידידינו השם הטוב החכם השלם כולל כל איש״ורין כמה״ר רפאל הצרפתי נר״ו יאיר כאור הבהיר כי״ר.

אח״ן פנ״ה ממרחק באהבה ולשלם אין קץ לאדון ולכל ב״ב הע״י עתה באתי לדפוק על דלתי רחמיך בשניות מדברי סופרים[1] במטו מיניה דמר תבוא לפניך תחנתי ואל תעלם אזניך לרוחתי לשועתי[2] אודות ובשביל האיש אברהם ן׳ עזוז שמעולם לא היה לי עמו שום עסק של משא ומתן לומר שהרוחתי עמו כי אם שכירות קרקע אני נושא בו ונלאיתי להרויח לו זמן זמנם זמניהם[3] ימים אין מספר שלא לדוחקו על הפרעון אולי אצא עמו בשלם בלי שום קול דין ודברים והוא קנה לו מדה רעה שהוא כפוי טובה מדה המגונה המאוסה ונתעבת בעיני אלקים ואדם שמעולם מיום שעקר דירתו מכאן לא עלה על דעתו לאמר עד מתי קץ הפרעון ולצד הפחות אם לא אפרע הרבה אפרע מעט והוא לא כן ידמה ולבבו לא כן יחשוב אלא היינו שכוחה היינו עזובה ועשה עצמו כאלו איני נושא בו כלום ומה שכתוב ע״ג השטר מהפרעון לא היה כי אם על צד ההכריח שלא בטובתו ואלו נשאר לרצונו ודעתו לא היה פורע כלום שכל מגמתו לעשוק אהב ולא ירא אלקים ורצה לקיים בעצמו לוה רשע ולא ישלם[4] אי לזאת שלחתי לכת״ר שיעמוד לימיני עמידה

1 יבמות כ. והכוונה כאן לכתוב פעם שנית.
2 איכה ג יט.
3 מגילה ב.
4 תהלים לז כא.

שיש בה סמיכה להוציא בלעו מפיו ולהציל עשוק מיד עושקו וכגון דא מצוה רבה וכת"ר דן יהודה מעלומי העין ולא כך היא המדה וזכור אהבת קדומים ולא תהיה לי כנוש"ה ואם יצא לטעון ולומר שהוא עני ורש ואין ידו משגת לפרוע כי יחנן קולו אל תאמין בו כי שבע תועבות בלבו[5] והראיה על זה שמיום שעקר דירתו והלך בשום טינפוראדא[6] לא עלה על זכרונו לשלוח לי הן רב הן מעט ולא יעלה על הדעת לומר שבשום טינפוראדא לא הרויח ומשו"ה לא פרע הא ודאי ליכא למימר אלא ודאי שחפצו ורצונו הוא שלא לפרוע, וכת"ר שיש לאל ידו לעשות יכריחנו על הפירעון בע"כ שלא בטובתו ולא תחמול ולא תכסה עליו[7] ויבא שכמ"ה, ועל איש הטוען עני ורש אנכי ואין כל מאומה בידי רחומים רחמו על דל פירשו הראשונים ז"ל מאמר נעים זמירות ישראל דהע"ה עני ורש הצדיקו[8] שיש בו מהדקדוק וכי לעני ורש דוקא מצוה להצדיקו ולא לעשיר והלא כל אפייא שוין ומצוה עלינו להצדיקם בדינם אחד עשיר ואחד עני ולא יעלה על לב לומר שבא לצוות שלעני ורש הצדיקו אותו בדינו אעפ"י שאינו צדיק חלילה לומר כן שכבר אמרה תורה ודל לא תהדר בריבו[9] אלא הכי פירושו לפי שלפעמים כשתובע בעל חוב את חובו והנתבע טוען עני ורש אנכי ואין לי מה לפרוע ולא השיגה ידי אפי' שיעור מחייתי, אל תסמוך על טענתו הכוזבת לפוטרו בכך אלא תשפוט אותו במישור והוציא מתחת ידו מה שהוא חייב לאחרים ואל ישעה בדברי שקר כדי לעשוק התובע אלא הצדיקו אותו שיהיה צדיק כדבריו אשר דבר שיהיה באמת עני ורש בפועל וזה ע"י מה שתוציאו מתחת ידו מה שהוא חייב לאחרים ואל ישעה בדברי שקר כדי לעשוק התובע אלא הצדיקו אותו הצדיקו שיהיה עני ורש. וחי נפשך אדוני שאלולי שאני בדוחק ובצער כאשר קמי שמייא גלי הייתי מוסיף להרויח לו זמן עוד אבל ההכרח הכריחני ועד הלום הביאני ואיני צריך לומר לכת"ר איזה אופן שתעשה עמו כדי להכריחו על הפירעון כי תלי"ת איש חכם אתה ותדע את אשר תעשה לו ופשוטה לפנים שתעשה לפנים לומר אני פורע מכיסי ומממוני בעדך כדי שלא אשיב פניו ואגרותיו ריקם ואתה חזק ואמץ על הפירעון ואף שלא תתן לי כלום אולי יפותה ונוכלה לו[10] להוציא בלעו מפיו ובודאי כשתעשה כן ועיניו רואות ישתדל בכל מאמצי כחו לפרוע ולא יאחר ואף שאני מאריך טרחא עם כת"ר הסליחה כי אין לי גואל זולתך ולך תחשב [תהיה] צדקה לפני ה' אלהיך. נאם נאמן אהבתך באמת ואמונה ערבית ובאמת ואמונה שחרית הצעיר.

בכתב יד הרב יהודה אלבאז ז"ל

515

התפ"ד

באתי לכתוב מעשה שאירע פה צפרו יע"א שאלמנה אחת שמה מקנין בת הר' אברהם ה"ן שרביט נ"ע שהיתה עניה ומרודה ומחזרת על הפתחים באלו ימי הרעב ודוחים אותה בבושה וכלימה, וליל חמישי עשרים יום לח' מרחשון שנת פ ד ת לפ"ק בא אליה אביה בהקיץ וראתה עמו אדם אחר כולו לבוש לבנים, והאיר הבית מאורו, ואמר לה אביה הנז' שאותו אדם הוא אליהו ז"ל אח"ך נתן לה מוזונא (מטבע) אחת של כסף ואמר סגור ידך עליה וסגרה ידה ואמר לה זאת המוזונא תתן אותה ליצחק בן חמו שהוא מאכיל אותך לפעמים

5 משלי כו כה. 6 תקופת חצי שנה. 7 דברים יג ט.
8 תהלים פב ג. 9 שמות כג ג.
10 ירמיה כ י. 11 דברים כד יג.

ונסגר ידה עד הבקר ובאו כמה בני אדם לפתוח ידה ולא רצה ליפתח שהיה סגור עד מאד עד שבא יצחק הנז׳ ואז נפתח ידה ונטל המוזונא הנז׳ ואותה המוזונא הנז׳ ראו אותה בני אדם טבועה במטבע המלך, זהו מה שעבר בעיר הזאת, וכתבתי אותו בקיצור ריש מלין לזכירה כי הוא פלא והי״ז שלום.

נמצא כתוב בכ״י הרב כמוה״ר שמואל בן חותא זלה״ה.
וכך נמצא כתוב בכתביו של הרב רפאל משה אלבאז. ז״ל.

516

מספרים על ההר שהיה נקרא זבל לקביר, ששלשה בחורים נכנסו לתוכו, והוא עשוי מערה בתוך מערה כמערת המכפלה, הבחורים הללו לא יצאו ממנו ומספרים שאחד מהם היה ממשפחת אזולאי ושמו אברהם ומי שיש לו חולי ב״מ פונה שמה ומשתטח שמה בבקשת רחמים, וה׳ היה מקבל צעקתם בזכות אותם הצדיקים, פעם אחת היה יהודי אחד חרש שאינו שומע ואינו מדבר ועלה בדעתו לעלות להר הזה להשתטח בליל יום הכפורים, בחצות הלילה ראה ג׳ אנשים לובשים בגדים לבנים מעוטפים ודומים למלאכים ואמרו לו שהוא נתרפא כבר וצוה עליו אחד מהם שהוא ממשפחת אזולאי, שילך להרב ישועה אזולאי שהוא שליח צבור בבית הכנסת הגדולה הי״ג שהאלברנוס [המעיל] שקנה מחדש אסור ללובשו יען שעל ידו נכנסה בו רוח גאוה, וזה יהיה לסימן בידך שהיית פה בהר הקדוש הזה.

מפי אחד מהמשפחה הנז׳

ויש עוד אגדה המספרת שקדושת ההר בעיני היהודים היתה על ידי מה שמסופר כי בהגיע ימי חג הפסח ויהודי אחד הוצרך למכור הברנו״ס (המלבוש העליון) ומסרו לסרסור למכירה בנתים עבר רב אחד שהיה ידוע לצדיק וחסיד בשם רבי משה הכהן ז״ל (הרב מלכי רבנן מייחס את האגדה להרב ישועה אזולאי ע״ש בערכו דף ע״ח ע״ב) הרב רצה לקנותו והוסיף בשומתו וכל הקונים פסקו מלהוסיף עליו והמוכר נאלץ למוכרו לחכם הנזכר אף בפחות בשביל הוצאות החג, באתה לילה עבר יהודי רוכל אצל המערה שבראש ההר וכשחשכה עליו הוצרך ללון שם עד אור הבקר ובחצות הלילה נתעורר לתיקון חצות ופתאום הופיע עליו אור גדול ונתמלא בפחד וראה לעומתו איש זקן שאומר לו מה לך פה, המקום הוא מסוכן, ואך להצלחתך אני עושה אותך לשליח מצוה, תלך לרבי משה הכהן ותגיד לו להחזיר הגזילה וידור הנאה מהמלבוש שקנה היום וזה לך האות שתגיד לו המקום שהוא לומד בו היום הוא מסכת ביצה דף יוד, ואחר שגמר הדברים הללו נעלם, ובבקר השכם היהודי הזה נשא את רגליו והלך לעיר אצל רבי משה, והגיד לו את כל מה שקרה לו, מיד רבי משה לקח את המלבוש והלך לדפוק על פתח בעליו והחזיר לו את המקח ואחרי כן הלך לבית הכנסת והודיע לצבור את מה שעבר עליו בענין המלבוש ומאז נתקדשה המערה שבתוך ההר בעיני העם לבקשת רחמים, לכל אשה הרה בחדש התשיעי, ובל״ג לעומר ובימי חול המועד. וכמו כן מספרים שרבי שמואל אלבאז ז״ל נתגלו לו שלשת הבחורים הקבורים שם, והודיעוהו שקבורתם נמצאת לפני ולפנים.

517

מספרים על הרב המקובל כמוהר״ר ישועה אזולאי שבזמן שבאה בלשת (הנק׳ בראבראַ) על עי״ת צפרו והיתה העיר במצור ומצוק וברעב והיו ישראל בתענית בתפילות ובתחנונים והעיר סגורה ומסוגרת ואין יוצא ואין בא וכל העיר וסבבותיה מלאה פלשתים מזויינים בקשתות וברמחים ובאו כל הקהל להרב הנז׳ לבקש עליהם רחמים, מה עשה הרב מסר עצמו על קדוש ה׳ ולקח צלוחית של חרס חדשה וכתב בתוכה שמות הקדש ונתן ביד בחורה בתולה, ואמ״ל שתקחי בידה צלוחית זו בחצות הלילה ותלכי עד מקום קבוצת הערבים ותכנס בתוכם ותזרוק הצלוחית הנז׳ בכח ותבואי בחזרה בלי מורא ופחד, וכן היה בחצות הלילה פתחו לה הדלתות של העיר ויצאה לבד עם הצלוחית בידה עד מקום קבוצת הפלשתים ואין פוצה פה ומצפצף, וזרקה ושברה הצלוחית הנז׳ ותשוב בחזרה לחטו״ל ומספרים כשכשעלה עמוד השחר לא מצאו שמה אף גוי אחד ותפתח הארץ את פיה ותבלעם, ואת בתיהם ואת אהלהים, ונפתחו דלתות העיר בשלום, וכל העם שמעו ויראו, עמד הרב מיד וכתב צוואה לבני ביתו, ובתוך החודש נתבש״מ וחלי״ש.

מספרים כמו כן על הרב כמוה״ר אליהו אזולאי זלה״ה שבזמן שבאו האויבים על עיר צפרו והיתה העיר במצור וסגרו האויבים את מעינות מים של העיר ונשארה העיר חריבה ויבישה ואין מים לשתות העם, אותו הזמן היתה בבית הרב חתונה ואין מים לשתות עמד הרב וכתב שם קדוש וחפר חור בקיר ויצאו מים רבים ותשת העדה ואחר שברחו האויבים והיה שלם בעיר נסתם המעין.

מפי נכדו

518

אשכבתא דרבנן

מכתב ידו של הרב רפאל משה אלבאז ז״ל

נתבש״מ הרב מוהר״ר יודא עוזיאל [הג׳] אור ליום ו׳ בשבת ט״ו לאדר התמ״ט ליצי׳

״ הרב כמוהר״ר שאול ן׳ דנאן ז׳ לאלול התמ״ט

״ הרב כמוהר״ר מנחם סירירו ז״ל ביום שב״ק כ״ג לאדר התס״א

״ הרב הגדול כמוהר״ר וידאל הצרפתי ליל ד׳ בשבת י״ד כסלו התס״ד

״ הרב המופלא כמוהר״ר משה ן׳ חמו כ״א לאלול התס״ז

״ הרב כמוהר״ר שמואל הצרפתי ב׳ לאב התע״ג בן ג״ן שנים

״ הרב הגדול כמוהר״ר יהודה ן׳ עטר זלה״ה יום ג׳ בשבת י״ט לסיון התצ״ג והיו ימי חייו ע״ז שנה ונולד באלול התט״ו בו בחדש שעלה אל האלקים מוהר״ר שאול סירירו זלה״ה, שחתום בתקנות כן נמ״ך בכ״י בנו מוהר״ר עובד.

״ הרב המובהק כמוהר״ר יעקב אבן צור זלה״ה ליל שב״ק א׳ לטבת שנת תקי״ג לפ״ק והיו ימי חייו שמנים שנה פחות ד׳ חדשים ונולד יום שב״ק ז״ך לאייר התל״ג ליצי׳ : כן נמצא בכ״י מוהר״ר רפאל בנו.

״ הרב משה בן זמרא ביום ראשון של חוה״מ סוכות תקל״ח

נתבש"מ הרב הגדול כמוהר"ר אליהו הצרפתי זלה"ה ליל ו' בשבת כ"ו אלול תקס"ה ונולד בשנת תע"ה והיו ימיו צ"א שנה: כן נמ"ך בכ"י בנו.

" הרב הגדול כמוהר"ר שאול ישועה אביטבול באלול התקס"ט והיו ימיו שבעים שנה.

" מוהר"ר שמואל ן' זמרא שנת תק"ץ והיו ימיו צ"ג שנה

" מוהר"ר ישראל יעקב עולייל בחדש אדר הת"ר בן פ"ז שנה

" מוהר"ר רפאל אהרן מונסונייגו ט' באב שנת הת"ר קרוב לשמנים

" אבא מארי כמוהר"ר שמואל אלבאז י"ב לתמוז התר"ד והיו ימיו נ"ה שנה

" הרב המובהק מר זקיני כמוהר"ר יהודה אלבאז זלה"ה ט"ו בשבט תר"ז והיו ימיו ע"ז שנה

" הרב מוהר"ר רחמים חיים דוד ן' זמרא ז"ך חשון תר"ח

" הרב מהר"ר יעקב סירירו תרי"א בן פ"ב שנה

" הרב הקדוש החסיד שבכהונה כמוהר"ר יהודה הכהן זיע"א שנת תרי"א

" הרב המובהק כמוהר"ר עמור אביטבול זלה"ה ר"ח טבת התרי"ד והיו חייו ע"ד שנה

" מוהר"ר וידאל הצרפתי כ"ח לאב התרי"ו בן ששים שנה

" הרב מר דודי כמוה"ר עמרם אלבאז ר"ח טבת תרי"ז והיו ימיו נ"ח שנה

" הרב מוהר"ר ידידיה מונסונייגו ערב ר"ח כסלו שנת תרכ"ח

" מוהר"ר שאול אבן דנאן שנת תרל"א

" מוהר"ר שלמה אליהו אבן צור שנת תרל"ג

אוי לעינים שכך רואות גזר המלך מולאי אלחסאן יר"ה לפנות כל הקברות שבמערה שבמתא פאס יע"א כי הוא צריך למקומם ופנו מהמערה כל עצמות הצדיקים הקבורים שם למקום אחר ומכללם הוצרכנו להביא עצמות מר אבי כמוהר"ר שמואל אלבאז זלה"ה שהיה קבור בפאס לקברות אבותיו במתא צפרו יע"א ונקבר כאן בששה ימים לח' חשון משנת התרמ"ד ליצי' קשה סילוקן של צדיקים מקברותיהם יותר מחורבן בית המקדש.

" רב אחאי ורב רחומאי הרב המפורסם כמוהר"ר אבנר ישראל הצרפתי זלה"ה בשמנה ימים לח' תשרי ש"ש התרמ"ה ליצי' והיו ימי חייו נ"ח שנה

" השר הצדיק דורש טוב לעמו כמה"ר סיר משה מונטיפיורי זלה"ה שנת התרמ"ה בעיר הבירה לונדון יע"א והיו ימי חייו ק"ב שנה תנצב"ה וחלי"ש.

עד כאן מכתבת ידו של הרה"ג מוהר"ר רפאל משה אלבאז זלה"ה.

ואני הוספתי עוד איזה רשימה קצרה של רבנים אחרים ז"ל שלא הזכירם הרב ז"ל, ושנפטרו אחריו זיע"א.

יום אלחד כ"א לי סהר כסלו שנא כמס אלאף ומאתיין ותלאתא וכמסין ללכליקא תופא החכם השלם הדיין הר' סעדיה הרופא בר כבוד אלמרחום אלמקדדס אלמנעם כהה"ר מימון הרופא ז"ל אבן דנאן וכאן דאלך אוול אלנהאר. כן נמ"ך בכת"י נכדו מוהר"ר סעדיה אבן דנאן זלה"ה.

נתבש"מ הרב כמוהר"ר דוד אראג'יל, לפי המקובל בידינו שנת ח ש "ף ה'

" החכם השלם העניו רבי שמואל די אבילה ר"ח אלול התצ"א כך כתב בפנקסו רבי ישועה די אבילה.

נתבש"מ רבי יוסף גבאי ארבעה ימים (?) שנת ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים במתא פאס יע"א, כן מ"כ בנייר ישן

" כמה"ר רפאל אביטבול (בן הרב שיש"א ז"ל) ב' אב התקס"ג כבן ל"ג שנה

" הרב כמה"ר יוסף אלקובי אלול תרי"ב

" הרב כמוהר"ר רפאל מאמאן כ"ז סיון תרכ"ג

" כמוה"ר מתתיה בן זכרי י"ד תמוז התרכ"ג

" כמה"ר יהושע בן זכרי ט"ו תמוז התרכ"ג

" כמוה"ר יקותיאל אלבאז י"ד כסלו תרל"ד נולד טו"ב תשרי פקד"ת

" כמה"ר חיים אליהו אביטבול ה' סיון תרל"ח

" הרב שלמה אלבאז כ"ד אייר תר"מ

" הרב שלמה אלבאז ד' אלול תר"מ

" מר זקיני הרב כמוהר"ר אליהו בן הרוש ז"ל יום ב' בשבת י"ג סיון התרמ"ג

" כהה"ר אליהו חיים אביטבול ע"י שטף מים שעבר בעי"ת צפרו בליל שב"ק כ"ז אייר התר"ן

" הרב כמוהר"ר רחמים יוסף אג'ייני כ"א אדר ראשון התרנ"א

" הרב כמוהר"ר רפאל משה אלבאז יום ו' כ"ב תמוז התרנ"ו כבן ע"ג שנה

" הרב כמוה"ר אליהו אלבאז ה' לחדש אלול התרנ"ו

" הרב כמה"ר יהושע ישועה אזולאי ו' חשון התרנ"ח

" הרב כהה"ר חיים יוסף דוד אזולאי י"ח כסלו התרנ"ט

" הרב כמוה"ר, שלם עמאר כג' תשרי סת"ר

" הרב כמוה"ר יצחק דאנאן כ"ד אייר סת"ר

" הרב כמה"ר שלמה אג'ייני ש' תרס"א בעיר פאס יע"א

" הרב כמוהר"ר יעקב בירדוגו כ"ט ניסן תרס"א

" הרב כמוהר"ר חיים אליהו אברהם שטרית ז' אלול התרס"א

" הרב כמה"ר יהושע אהרן אפרייאט כ"א טבת התרס"ב

" הרב מר זקיני הרב כמוה"ר מסעוד עובדיה ז"ל י"ג לחדש סיון שנת התרס"ג

" הרב כהה"ר רפאל אביטבול ב' אב תרס"ג

" הרב כמה"ר רחמים יוסף מאמאן כ"ה שבט התרס"ו

" הרב כמוהר"ר רפאל אבן צור ליל א' ט"ו כסלו תרע"ז נולד תמוז תק"ץ

" הרב כמוהר"ר שלום אזולאי יב שבט התרפ"ב נולד שנת תרי"א

" החסיד וקדוש הרב חיים הכהן ר"ח חשון תרפ"ה נולד ש' תקצ"ו

" הרב כמוהר"ר אבא אלבאז זלה"ה יום ה' כ"ו אלול התרח"ץ נולד י"ד תשרי תרי"א

" הרב כמוהר"ר חיים יקותיאל בירדוגו כ"ג הת"ש

" הרב כמוהר"ר רפאל ע' מאמאן ז"ל ז' לחדש תמוז תש"ז

" הרב כמה"ר דוד מאמאן ט"ז כסלו התש"ט

" הרב מו"ר אבא עט"ר כמוהר"ר ישועה שמעון חיים עובדיה זלה"ה, ו' אלול התשי"ב, נולד ז"ך אייר תרל"ב תנצב"ה

" הרב כמה"ר יקותיאל אלבאז ז"ל ט"ז כסלו התשכ"ב ונולד כ"ה כסלו תרנ"ד.

519

הרכ״ה

מ״כ בכ״י כמוהר״ר סעדיה ן׳ דנאן זלה״ה

שמעתי מהחכם כהה״ר שמעון דוראן ז״ל בהיותו כאן בעיר פאס יע״א מעשה אירע בימי חכם אחד מהחכמים הקדמונים נ״ן ז״ל שהגמון אחד נתוכח עם החכם ואמר לו אני אראה לך מן התורה כי יש״ו הוא המשיח אף בשם רע שכניתם אליו, אמר לו החכם אמור היכן מצאתיו ויענה ההגמון ויאמר י׳בוא ש׳ילה ו׳לו ר״ת יש״ו, מיד ענהו החכם עכשיו שאתה מביא ראשי תיבות אף אני אענך ממקום שבאת ואני דורש את כל המקרא בר״ת לא יסור שבט מיהודה וכו׳. ר״ת לא י׳סור ש׳בט יש מ׳יהודה ו׳מחוקק מ׳בין ר״ת מום ר׳גליו ע׳ד ר״ת רע כ׳י י׳בוא ש׳ילה ו׳לו ר״ת כישו י׳קהת ע׳מים ר״ת יוד עין ישחקו עצמותיו באותה שעה שתק המין ולא מצא מענה ולבל ישכח ממני לפי שהוא כעין נבואה לכן העליתי אותו על ספר הצעיר החותם באדר השני המהודר שנת יהי מקורך ברו״ך לפ״ק. **סעדיה אבן דנאן**

בכתב יד רבי רפאל משה אלבאז ז״ל

520

התס״ד

בס״ד

להיות כי יטו אלמנת אברהם ארוואץ נ״ע נפטרה לב״ע וחיי לרבנן ולכל ישראל שבקת ולא הניחה בן זכר ליורשה כי אם הנקבות והם אלו שמחה אשת חיים ן׳ סיסו בר ע׳ ישועה נ״ע וזהרא אשת יצחק בר ע׳ משה ן׳ חמו נ״ע ובלידא אשת מסעוד בר יוסף אבוטבול נ״ע ומרים אשת אברהם בר׳ ע׳ עמור ן׳ עטייא נ״ע ובני בתה דונא אשת שלמה בר יעקב אציני נ״ע והם הבחורים יעקב ואברהם ויוסף ויהודה וקודם שנפטרה יטו הנז׳ נפטר יצחק בנה והניח בת אחת ונפטרה אותה הבת ונפלה ירושת בת יצחק הנז׳ עם ירושת יטו זקנתה הנז׳ לפני הבנות הנז׳ ולפני בני שלמה הנז׳ לפי שאין להם יורש אחר זולתם והניחו המורשים הנז׳ קרקעות ונכסים והנכסים חלקו אותם כמשפט חלוקתם וכל אחד מהם לקח חלקו העולה לו וזכה בו והקרקעות והמשכונות ג״כ חלקו אותם מלבד החצר המשותפת בין המורישים הנז׳ ובין שמעון אצאייג שסמוכה מצד אחד לחצר מרדכי בר ע׳ מכלוף אצראף נ״ע ומצד אחד למבוי עדיין היא לזכות כל היורשים הנז׳ ועלה לשמחה אשת חיים הנז׳ בקרקעות הנז׳ משכונה אחת נגד מרדכי בר אלעזר הכהן מסך ארבע מאות אוקיות כתובה על בית מרדכי הנז׳ שבחצר הידועה לחיים הנז׳ ולאחיו ועוד עלה לה חנות אחת בשוק שבשורת חנויות של באב אדרב רואה פני צפון וזה מלבד חלקה בחצר שמשותפת בינם ובין שמעון הנז׳ שהוא החומש יובן שזכתה שמחה הנז׳ במשכונה הנז׳ ובחנות הנז׳ ובחומש החצר הנז׳ בזכייה גמורה ולא נשאר בהם ליורשים האחרים הנז׳ ולא לב״כ שום זכות ולא שום דין ודברים אפילו מקום נעיצת יתד ומסמר ומעכשיו זכתה שמחה הנז׳ במשכונה ובחנות ובחומש החצר הנז׳ ובכל הנאותיהם ותשמישיהם ומוצאיהם ומובאיהם והגרת מימיהם לדור ולהשתמש וליהנות ולירש ולהוריש ולהחסין [1] ולהנחיל ולמכור ולמסור ולבנות ולסתור ולהחליף ולעשות בהם חפצה ורצונה ככל אדם העושה

1 תרגום צדיקים ירשו ארץ תהלים לז כט, צדיקים יחסנון ארעא.

חפצו ורצונו בשלו ולית מאן די ימחא בידה ולא נשאר לה בחלקים האחרים ובקרקעות האחרים ובמשכונות האחרים שום זכות אפי׳ מקום נעיצת יתד ומסמר ולא שום דין ודברים וסליקה עצמה וזכותה ועצם וזכות כל ב״כ מהם ולהיות שהבחור יהודה בן שלמה הנז׳ עדיין לא הגיע לפרקו לכן עמד אביו שלמה הנז׳ והסכים על כל הנז׳ ועמדו בניו הנז׳ וקבלו עליהם אחריות יהודה אחיהם הנז׳ ולעילא מן הכל היה בהסכמת ב״ד יצ״ו לפי שגבו לו ולאחיו הנז׳ חלקם... במקום הראוי להם יותר ממקום אחר כמו שכתוב בידם שהקרקע שעלה להם היה מקודם של שלמה... ועכשיו שבו אל אחוזתם ובכן העידונו ע״ע בקש״מ בדל״ב האחיות הנז׳ על כל הנז׳ והסכימו בעליהם הנז׳ על הכל בקש״מ בדל״ב ככל חיזוקי ותיקוני סופרי ב״ד יצ״ו ותנאי כפילי כתנאי בני וכו׳ בלי שום אסמכתא ובב״ד חשוב ובביטול מודעי דמודעי ומודעי דנפקי מגו מודעי עסכ״ה והרשונו לכתוב שטר זה כמה פעמים עד שיצא שלם מכל מום והכל יהיה נדרש לזכות שמחה הנז׳ וכן העידונו על עצמם בקש״מ בדל״ב בני שלמה הנז׳ בהסכמת אביהם הנז׳ על הכל הנז׳ בכל חוזק ותוקף ובב״ד חשוב ובאחריות וכו׳ ובהסכמת ב״ד יצ״ו ולראיה על הכל שכן אמת ומקויים כדת וכהלכה חתמנו פה מתא צפרו יע״א בשלשה ועשרים יום לטבת שנת אהבת עולם אהבתנו לפ״ק והכל שריר ובריר וקיים.

מאיר בר יוסף ס״ט דאוילא נ״ע ישועה א״א משה ן׳ חמו ס״ט

לא בא הכתוב לסתום אלא לפרש שמה שכתוב לעיל שהחצר המשותפת בינם ובין שמעון אצאייג שהיא עצמה הבית הכנסת הנק׳ ע״ש אתאזי שהאלספלי הוא אשר נעשה בית הכנסת והאלפוקי הוא אשר נשאר לזכות שמעון צאייג הנז׳ והא אשר מצד אחד סמוכה לחצר מרדכי אצראף ומוחזקת היום ביד הר׳ מרדכי אלבאז ומצד א׳ למבוי והיא אשר היא עדיין משותפת בין היורשים הנז׳ החומש לכל א׳.

521

אחינו היקרים

האד לווקת רע ומר לווזנא באס נהדרו מעאכום עלא קיבאל סגל דלחברה די כא תסממא בדאך ליסם לעזיז חברת רבי שמעון ן׳ יוחאי ע״ה זיע״א, ופלמסאחף דלפוסקים כא תסממא בשם חברה קדישא די הייא וואחד לחברה די חסד ואמת, וליסם דייאלהא מדכור ומסנוע כתר מן לחברות קאמלין, בפרט פבלאדנא די כאנת לבלאד קאמלא חברה קבאר וסגאר אין נקי. וכאנו מטפלין בצרכי צבור את החיים ואת המתים דהיינו כאנו מגבבלין בררוחאן דלעראייסאת די הייא מצוה רבה ליל ונהאר. וג״כ בדראר׳ די כאנו מתחנכים למצות תפלין, ומא כאן הבדל בין עני לעשיר, כאנו יתעמאלו האד למצות בפרסום גדול ובהארה ולחביבות דלמצוה כראוי, וג״כ כאנו מטפלין מעא למרדא בנבאתאת, באופן די כאן יכון פלחברה כאנו ענדו לכ׳ות ולכתאף בזאף לא פוקת שמחות ולא פלהיפך ב״מ, וכאנו בני אדם כא יעזזו סגאלאת דלחברה אפי׳ וולאדהום כא יזיבוהום נהאר להלולה ידכלוהום פהאד לחברה לעזיזא וכא יעטיוו עליהום מנה יפה בשמחה ובטוב לבב, ועלאס מא כאנו ידכלו, עממרהום מא כרזו כאטיין אפי׳ לחכמים כאנו ילחקו עלא יד לחברה לחוואייז די מא קדרוסי ילחקו הומא. וליום בעוה״ר ירדו עשר מעלות אחורנית אפי׳ לעראייס ומוואלין תפלין ראכום כא תראוו דאך תבהדול באס כא ידוזו דהיינו נשים כתר מן לאנשים וגלה כבוד מישראל מא בקאת חתא מעזזא ללמצות אוי לדור שכך עלתה

בימיו. ולא עוד אלא אפי׳ נאס די כא יפאלטו מא כא יקדרוסי יתכללסו מנהום מן חית מא בקאלהום לב טהור עלא האד לכדמא וכא יכררזו מן פמהום דברים אשר לא כן. וכא יסיבו לקלב סחיח באס יקולו אפי׳ לכרוז מן לחברה. ולמקדדמין מא קדולהום בזהד ובקאוו כצאן אשר אין להם רועה. יקדר יכון אידא זאדו סוואי עלא האד סי אפי׳ למייתין יבקאוו מסייבין ח״ו, מן חית סי חכאם מא בקא עליהום, ומא כא יכממוסי פרוחהום גיר ימותו לאו״י אס יסיר ביהום. תערפו באיין מדותיו יתברך הומא מדה כנגד מדה פחאל די קאלו רבותינו מן דקביר יקברוניה ומאן דספיד יספידוניה ומאן דידל ידלוניה, פחאל מא רינא בעינינא נאס די כאנו זריזים פהאד למצוה די חסד ואמת כאן יתעמאלהום לאופן וזמן באס יכונו ינדפנו בכבוד גדול. וסי ווחדין כאנו ימותו פלווקאת דייקין וכאנו ינדפנו קבורת חמור רח״ל, האד סי כאן ענדנא מפורסם כא נסופוה דימא, ובנאדם כללו די תאבעאה למות לאזמו יכממם פי ראסו וויעמל לחסד של אמת באס חתא הווא יתעמאל מעאה לחסד וואחד סאעא די יכון מיית מוטל אבן דומם וויתעאווד עליה לכ״יר פחאל מא קאלו רבותינו פלמדרש באיין גיר כא ימות בנאדם כא יזיוו למלאכים יסקסיוו הקב״ה עלא האד בנאדם כיף נהווא. כא יקוללהום הקב״ה צאו וראו מה הבריות אומרות עליו, ג״כ קאלו רבותינו באיין די כא יעמל לחסד בפרט מעא למייתין כא יכון מדרדק בצל כנפי השכינה פחאל די קאל לפסוק מה יקר חסדיך אלהים ובני אדם בצל כנפיך יחסיון, יחב יקול מה יקר חסדיך אלהים די כא תעמל דימא מעא בני אדם בלי הפסק, ובני אדם אידא הומא יעמלו לחסד פחאלך, בצל כנפיך יחסיון, דימא יכונו מדרדקין בדל די השי״ת. ג״כ האד ליסם לעזיז די כא תסממא חברת רשב״י די כאן עוסק פהאד למצוה הייא מגינה ומצילה עלא די יכון ימסי פטריקו. וראכום כא תערפו באיין זמן כאנו נאס כא יעטיוו ערוק כבאדהום וויעמלו תכאבר פלכלאסאת דלחברה ועממר סי חד מא כררז עלא פממו באס ידרבו עליה מן זמאם, וויכון מובדל מן לחברה. חתא להאד לווקת די נכספו לוזוה וקסאחו לקלוב ואין פחד אלהים לנגד עיניהם רח״ל.

אשר על כן ראהום נזמאעו לקומיטי ולמקדמין דלחברה ועמלו הסכמה קבועה באיין מן ליום לקדדאם די פאלט ומא חבסי יכללס פחאל לקאעידא ידרבו עליה מן זמאם לחברה, וגיר יכון ענדו מא ידפן פלמערה מא יקדר ידפן גיר בלפלוס די ירמיוו עליה למקדמין כפי ערכו וכפי ערך לפאלטא דייאלו. מן חית בית החיים מן זמן עטאווה אצבור פייד לחברה יעמלו פיה כחו״ר וטול מא הווא עאייס יבקא מרסום ענדהום לחרפה ובוז נטלבו להשי״ת יהדיהום וויחל עיניכום גיר ללחוואיז למלאח ומא נתחווזוסי להאד לחרפה תנסמאע עלינא פלבלדאן די כאנו לחברה די צפרו מסכורין ומסנועין כתר מן לבלדאן, ג״כ ראהום רסאוו באס מא יקדר חד ידפן פבית החיים לא תרבייא ולא סאקוט מן גיר חתא יקבד לבטאקא מן לבירו דלקומיטי, ודי דפן בלא אדן יתרבבא. וראכום כא תערפו באיין כאיינא וואחד תקנה פלקומיטי מנזלין פיהא לחכמים ולקהל, באיין די מא כללסי נדבה ראהום יחסרולו לחוואיז דדין כאמלין ומכללם חתא לקבורה לאוי״ו שמעו ותחי נפשכם, ונגע לא יקרב באהלכם, וה׳ הטוב לא ימנע טוב להולכים בתמים, ובדבר הזה תאריכו ימים וששון ושמחה תשיגו ויבולע המות לנצח אכי״ר.

תרגום

אחינו היקרים

חמסינו על הזמן המר שהכרחנו לדבר עמכם, על עסק החברה הנקראת באותו השם

היקר, חברת רבי שמעון בר יוחאי עליו השלום זכותו יגן עלינו אמן. ובספרי הפוסקים נקראת בשם חברה קדישא שהיא חברה של חסד ואמת. ושמה של החברה מוזכר וידוע יותר מחברות אחרות. בפרט בעיר הזאת שכל הצבור הוא חבר בחברה גדולים וקטנים, והיו מטפלים בצרכי צבור במה שנוגע לחיים ולמתים. דהיינו היו מלוים ומוציאים כלה לקראת החתן, יום ולילה. שהיא מצוה רבה (אבות דר"ן מא), ומוליכים את הבר מצוה שמתחנך במצות תפילין מביתו לבית הכנסת, ולא היה שום הבדל בין עני לעשיר. ומצוות אלו היו נעשות בפרסום בחיבה ובהוקרה כדין וכדת. כמו כן היו מטפלים בלינת הצדק ללון עם החולה. ומי שהיה חבר בחברה זו היו לו אחים והיו לו עוזרים בין בימי השמחה או בימי האנחה בר מינן. והכל היו מחבבים עסק החברה, ואף בניהם הקטנים היו מביאים אותם ביום ל"ג לעומר להכניסם בחברה היקרה ומשלמים בעדם (דמי חבר) מנה יפה בשמחה ובטוב לבב. ומי שהיו נכנסים אליו חברי החברה על איזה עסק, אף פעם לא יצאו בידים ריקניות, ואף הרבנים היו משיגים הרבה דברים לחיזוק הדת על ידי החברה, מה שלא היו יכולים הם עצמם להשיג.

וכעת בעונות הרבים הצבור ירד עשר מעלות אחורנית. ואף הכלות והבר מצוה הנכם רואים מי מלוה אותם ובאיזו ירידה עוברים שהנשים יותר מהגברים, ועל זה נאמר גלה כבוד מישראל, וירדה מהלב חביבות המצוה, ואוי לו לדור שכך עלתה בימיו, ולא רק זה אלא הגיעו הדברים שאף מי שמסרב לציית למשמעת החברה, לא יכולים לקנוס אותו כי לא נשארה התמימות והלבביות על עסק זה. ותחת זה מוציאים מפיהם דברים אשר לא כן. ואף יכולים בלב חזק להגיד שיעזבו את החברה, ונשיאי החברה אין להם כח כנגדם. ונשארנו כצאן אשר אין להם רועה, ויכול להיות שההתדרדרות תגיע למצב שלא ימצאו מי שיקבור את המתים, והמתים ישארו מושלכים חס ושלום, כי שום כבוד ושלטון לא נשאר לראשי החברה, והאנשים לא חושבים על עצמם מה יקרה להם אחרי פטירתם לאורך ימים ושנים [ומי יטפל בהם].

עליכם לדעת שמדותיו יתברך המה מדה כנגד מדה כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה [מועד קטן כח:] דיספיד יספדוניה דיקבר יקברוניה [דיטען יטענוניה] דידל ידלוניה, כמו שראו עינינו שאותם שהיו זריזים במצוה זו של חסד ואמת, היה הזמן פועל שיקברו בכבוד גדול. ואחרים היו מתים בשעות דחוקות ונקברו קבורת חמור רחמנא ליצילן, כל זה היה מפורסם וראינוהו תמיד. ובן אדם תמותה שהמות רודף אחריו, יחשוב על עצמו ויעשה חסד של אמת, וכך ימודו לו ויגמלוהו חסיד בו בזמן שיהיה מוטל כאבן דומם. ויספרו עליו טובות כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה [ ] שהמלאכים שואלים על הנפטר להקב"ה, והוא אומר להם צאו וראו מה הבריות אומרות עליו, כמו כן אמרו רבותינו שמי שעושה חסד עם המתים חוסה בצלו של הקב"ה כמו שאמר הכתוב מה יקר חסדיך אלהים ובני אדם בצל כנפיך יחסיון, הכוונה איך יקר הוא חסדיך אלהים שאתה עושה עם בני אדם תמיד בלי הפסק, ובני אדם הולכים בדרכך ועושים חסד כמוך. בצל כנפיך יחסיון ימצאו מחסה ומסתור בצלך.

כמו כן השם היקר הזה חברת רשב"י שהיה עוסק במצוה זו, היא תגן על כל מי שהולך בדרכו. והרי אתם יודעים שהיו חבירי החברה מוציאים הוצאות מכובדות במסיבות שהיו עושים בזמן שחבירהם היו נכנסים לביתם לקנוס אותם, ואף אחד לא העיז לפתוח פיו ולהגיד שהוא עוזב את החברה ויהיה מובדל מהם, עד הזמן האחרון שהעזות מצח גברה והלבבות חזקות כאבן ואין פחד אלהים נגד עיניהם רחמנא ליצילן.

לכן ועד הקהלה ונשיאי החברה עשו אסיפה ובה דנו על המצב והסכימו שמהיום הזה והלאה מי שסרב לציית לפקודת החברה ולא רצה לשלם הקנסות המוטלות עליו כנהוג, יוציאוהו מהחברה ובעת שיהיה לו מה לקבור בבית החיים, לא יקבור עד שישלם המחיר שיטילו עליו נשיאי החברה כפי ערכו וכפי ערך העבירה שעבר. יען שבית הקברות כשהקדשוהו הצבור מסרוהו ביד החברה לעשות בו כחפצם ורצונם. וכמובן נבקש מהשם יתברך שירצה אתכם ויפתח עיניכם רק לדברים הטובים, ולא נצטרך לבוא לידי מדה כזו ולחרפה שתשמע עלינו בערים הסמוכות, ששמע חברה רשב״י של עיר צפרו היה לה יד ושם יותר ממקומות אחרים.

גם כן החליטו ששום אחד לא יכול לקבור בבית החיים לא תינוק ולא נפל עד שיקח אישור מועד הקהלה, ומי שיקבור בלי אישור יענש. ועליכם לדעת שיש תקנה (ראה לעיל תעודה 18) שחתומים בה חכמי העיר ויחידי הקהל, שמי שלא שלם חלקו בנדבת חג בחג יעכבו עליו כל צרכי הדת ומכללם גם הקבורה לאורך ימים ושנים, שמעו ותחי נפשיכם, ונגע לא יקרב באהלכם, וה׳ הטוב לא ימנע טוב להולכים בתמים, ובדבר הזה תאריכו ימים. וששון ושמחה תשיגו ויבולע המות לנצח אמן כן יהי רצון.

522

דיסכור די קולת קדאם לחככאם עלא
לכרוז די סי׳ יוחנן יתאח מן סייאכא
יום 13 ניסן התח״ש

ב״ה
סייד לקולוניל
סייאדאת לבאסא
סייד סאף דלבאלאדייא

ווקפת פהאד זמע ביסם לעאממא דייאלי באס נכתתר כירכום עלא האד לוקר ולעזז די עמלתו לסיך דייאלנא סייד יוחנן יתאח נטלב לרבי באס יכתתר כירכום וויזידלכום פלעזז ופדאראזאת דלחוכומא.

פהאד זמע ראחנא בוואחד לגבינא כא נפרקו סיך מן לכדמא דייאלו מעאנא, לכדמא די תלאתין עאם די כאנת בספא בלמלאחא בסייאסא מעא קביר וסגיר, וכאן מכללי סגאלאתו פי סביית לעאממא.

בלחאק מן זיהא ווכרא כא נפרחו די סאבאב לכרוז דייאלו הווא מן לעמר די קביר, האד זמע הווא אימארא עלא כדמתו למליחא, כא נטלבו למולאנא יטוול עמרו וויגווז סיב דייאלו בכיר ובסחחא.

מעא תאלי קלאמי ראחנא כא נקבלו בוזה מליח לסיך זדיד סייד רפאל זכרי וכא נטלבו מעאה באס מולאנא יעאוונו פי כדמתו ופטריקו למסגגמא וכא נבורכולו עלא האד תסמייא דייאלו די תזיה בסחחא ובלכיר לילו ולמזמועין ולעאממא די פראנסא ודלמארוק.

תחייא פראנסא
יחייא סידנא סלטאן עזו לאה
יחייא למוגריב

תרגום

מה שנאמתי אני ע"ה דוד עובדיה רב העיר לפני השלטונות
ביום שיצא לפינסיה הנגיד מר יוחנן יתאח
יום 13 ניסן התח"ש

כבוד קצין העיר
כבוד הפחה
וכבוד ראש העיריה

עמדתי באסיפה זו בשם עמי להודות לכם על החבה וההערצה שחבבתם והערכתם את הנגיד שלנו מר יוחנן יתאח, אבקש מהשם שירצה אתכם ויגדל חסדכם, יחפוץ ביקרכם ותוסיפו לעלות בדרגות ובמעלות השלטון.

באסיפה זו אנו נפרדים בעצב רב מהנגיד. ומן עבודתו עמנו מנהיגות של שלושים שנה שהיתה בתמות, בטוב, ובסבלנות עם גדול וקטן, היה דוחה עסקיו מפני עסקי הצבור.

ומצד שני שמחים שמה שעוזב הוא מפאת הגיל, ואסיפה מכובדת זו אות ועדות על עבודתו המבורכת. נבקש מהשם שיאריך ימיו, וימי זקנתו יעברו עליו בטובה ובבריאות.

עם סוף דברי אנו מקבלים בפנים מאירות לנגיד החדש מר רפאל זכרי, ומברכים אותו שה' יעזרהו בעבודתו ובדרכו הישרה, ומברכים את מנויו שיהיה לו ולשומעים בבריאות ובטובה ונחת. ובכלל הברכה לעם הצרפתי והמרוקאי.

תחיה צרפת
יחיה אדוננו המלך ירום הודו
ויחיה המגריב.

523

התקצ"ב

לא יום אחד ולא יומים נמשכה קטטה בין שמחה אשת הר' יצחק בה"ר אברהם ה"ן אלבאז ובין ג'והאר אשת הר' אהרן בה"ר משה ה"ן אזולאי על אודות תשמישי אמצע החצר המשותפת בין יצחק הנז' ובין אהרן הנז' וגדלה צעקתם ומריבתם מאד. והיו היום נועצו לב יחדיו להביא שמאים להגביל וליחד לכל מדור ומדור מקום תשמישו כדי שכל אחד יכיר את מקומו ולא ישיג גבול רעהו ואיש על מקומו יבוא בשלום, ובכן נכנסנו לחצר הנז' וראינו שהעליה העמוסה על הבית שלפני פתח החצר הנז' ועל האלסט'וואן (הפרוזדור) ועל האלבוויתא (חדרון) הקטנה שלפניו אשר דר בה יצחק הנז' יש לה אכסדרא מיוחדת בפני עצמה מוקפת חומה מלוחות ארזים ויספק לה ההקף הנז' לתשמישה ואין לה להשתמש באמצע החצר שלמטה כלל. גם הבית של אהרן הנז' שפתחו כנגד שער החצר הנז' יש לו ג"כ אכסדרא מיוחדת בפ"ע מוקפת חומה מלוחות ארזים ויספיק לו ג"כ ההקף ההוא ואין לו להשתמש חוץ מההקף ההוא כלל והבית שלפני פתח החצר שפתחו מצדו עם האלבוות'את הקטנות שכנגדו יחדנו להם האכסדרא שלפניהם עד גבול התקרה שעליהם שהמקום מוגבל מג' צדדים דהיינו מלמעלה מוגבל בתקרה שעליו ומשמאל הנכנס לחצר הנז' הוא מוגבל במדרגות שעולים בהם לעליית יצחק הנז' ומימין הנכנס לחצר הנז' הוא מוגבל בפתח הבית שע"ג המערה הנכנסת לבית אהרן הנז' והבית שע"ג המערה הנז' ישתמש כנגד פתחו דהיינו הפנה שבין המעלה (המדרגה) שעולים בה להבית הנז' ובין האלתלוי'ח

[כותל של קרשים] של ביתו של אהרן הנז׳ וגם מצד האחר של מעלה הנז׳ הפונה להאלכסדרה המקורה שיחדנו לבתים שלפני פתח החצר דהיינו מצד המעלה הנז׳ עד מזוזת הבית הימנית לנכנס לבית הנז׳ והבית הסמוך להאלדריב׳א [לשביל] ישתמש באכסדרה שלפניו עד צורת הפתח העשוייה שם הסמוכה לפתח המערה שתחת הבית הנז׳ והמקום הנשאר פנוי לפני פתח האכסדרה של ביתו של אהרן הנז׳ ולפני המדרגות של המערה שתחת הבית הסמוך להאלדריב׳א הנז׳ לא ישתמש בו שום אדם שהלואי יספיק למעבר ביתו של אהרן הנז׳ ולמעבר הבית הסמוך להאלדריב׳א ולמעבר המערה שתחתיו. ולהיות שאהרן הנז׳ הוא ובנו עיסה א׳ ובנו דר בבית הגדול המוקף אכסדרה ואהרן אביו דר באחת מהאלבוויתא׳ת הקטנות התנו ביניהם שכל עוד שאהרן הנז׳ דר בהאלבוויתא׳ת הנז׳ לא ישתמש בהאכסדרה שלפני שלשת הבתים שיחדנו לשלשת הבתים הנז׳ שלפני פתח החצור שהרי יש לו מקום במה להשתמש והוא האכסדרה הסמוכה לביתו שהיא מוקפת לוחות ארזים אחר שהוא ובנו עיסה אחת וכל זה הוא אם נשאר אהרן הנז׳ דר באחת מהאלבוותא׳ת הנז׳ אבל אם השכיר לאחרים שתי האלבוויתא׳ת הנז׳ ישתמשו במקום המיוחד להם וגם אם חזר אהרן הנז׳ לדור בבית הסמוך לפתח החצר שפתחו מצדו ישתמש במקום המיוחד להם אף על פי שנשאר הוא ובנו עיסה א׳ דלא מחל בתשמיש המקום הנז׳ אלא אם כן נשאר דר באחת מהאלבוויתא׳ת הנז׳, ובכן נקוש״ח הר׳ אהרן והר׳ יצחק הנז׳ והודו ברצון נפשם והשלמת דעתם וקבלו עליהם החלוקה הנז׳ עוד כל ימי הארץ לבלתי נטות ממנה ימין ושמאל דלא להשנאה ולהעדאה מינה לדרי דרין גם הודה אהרן הנז׳ בקוש״ח שבעד סך מאה ועשרים אוקיות שהיה נושא בו הר׳ יצחק הנז׳ ומחלה לו עכשיו בעד התביעות שהיה תובעו אהרן, גמר אהרן ומחל לו בתביעותיו הנז׳ דהיינו שהיה תובעו בגובה שהגביה יצחק הנז׳ תקרה העליונה של אכסדרה שלפני עלייתו וגם היה תובעו בהאלדריב׳א מצד חלק עלו אשת הי׳ מכלוף הכהן שהיה בבית הא׳ לימין הנכנס לחצר הנז׳ שפתחו מצדו וקנה ממנה חלקה אהרן הנז׳ ובעד הסך הנז׳ שמחל לו יצחק הנז׳ מחל לו ג״כ אהרן הנז׳ בתביעות הנז׳ וגם יצחק הנז׳ קבל עליו בקוש״ח להיות אהרן הנז׳ מעביר מי השופכין של ביתו מהצנור הקבוע באכסדרה הבית של אהרן הנז׳ על האלדריב׳א הסמוכה לו ולית מאן די ימחא בידיה מהיום ולעולם ולראיה בידם שכן קבלו ע״ע האנשים הנז׳ אשר נקבו בשמות חת״פ והיה זה בסיון המו׳ בכת׳ מ״ש חמשת אלפים וה׳ מאות ותשעים ושתים ליצי׳ ושוב וקיים.

עמור אביטבול סי״ט **עמרם אלבאז** ס״ט

524

התפ״ט

עם היות שקצת מיחידי עם סגולה קהל צפרו יע״א עם הרבה מהקהל ישצ״ו ה׳ עליהם יחיו עמדו לפנינו ונתקבצו על אודות פנקס המס שעשו לתפוס בו מדי חדש בחדשו ה׳ יקל עול המס מעל עמו ישראל אכי״ר ואמדו קצת מאותם הקהל שעשאוהו ודברו בפנינו ונשבעו בדבריהם ואמרו שעשו אותו במשוא פנים ושלא כדין מחמת יראה ובכן שאלו ממנו אנחנו החותמים ב״ד לכתוב להם דין תורה פסק דין ומה שהורונו מן השמים הוא זה שהפנקס שעשו בטל ומבוטל ולא ידין ממנו הדיין כלל בטל האיסור מעיקרו והפנקס שהיו תופסים בו מקודם מי שנמצא כתוב בו ליתן —אם—דת— ולמעלה ישבע על נכסיו וכפי מה שימצא אצלו מהמעות ונכסים וטלטל הוא מה שיתן כפי מה שיתבאר ומ—אם—

דת— ולמטה אנחנו ב"ד נעשה על מאמרינו ורשותינו קהל יצ"ו שישומו אותם ויפנקסו אותם כפי מה שיורום מן השמים וזה משפטם כפי התקנה הקדומה בממון יתנו עליו חמשה אוקיות לכל מאה מתקאלים ובקרקע שני אוקיות וחצי אוקיא לכל מאה מתקאלים, וישומו אותם כפי ההנאה דהיינו מי שנהנה בקרקעו עשרה אוקיות ישום אותו הקרקע במאה אוקיות וכן עזה"ד יתנהגו ובנכסים שהוא הטלטל ובגדים עזה"ד בגדי חול אינן נחשבים ובגדי שבת שהוא מלבושים ותכשיטי כסף וזהב ונחושת ובדולח יתנו עליו אוקייא ורביע אוקייא לכל מאה מתקאלים ועזה"ד יתנהגו וסברו וקבלו והקב"ה יבחר לנו הטוב במה שהוא טוב ויקל עול המס מעל עמו ישראל אכי"ר ולראיה שכן פסקנו הדין וקבלו ע"ע כתבנו וחתמנו פה בשלהי טבת שנת חמשת אלפים וארבע מאות ותשעה ושמנים ליצי' בסדר ואזכור את בריתי והשו"ב וקיים ולאחר שישבעו ותצא המערכה (ההערכה) יתנהגו פנקס המערכה (ההערכה) מהיום לשנה תמימה וקיים שנית.

שמואל בן חותא סי"ט **ישועה בן חמו ס"ט**

525

התר"ז

בתלת כחדא הוינא ואסהיד קדמנא הי' דוד בכהה"ר שלמה ז"ל ה"ן חותא בתוע"ג וברורה אין שמע מן לגויים פבני סליים פאיית אסמח ופאיית תמים מן לגויים ולגויות כא יקולו אין בזטיט וולד בולחפא הווא די קטל ליהודי ורביבו די סאפד לעתמאני לסליימי מוחמד ועבד סלאם ובירר בעדותו דוד הנז' באיין סי יהודי מא זא לבני סלים די סאפד לעתמאני גיר שאול אלקובי ומתעלמו משה עוד הגיד דוד הנז' בתורת עדות אין פלשתייא ווחדא זאת מעאה פטריק וקאתלו באקי כא תתיקו סירו פחאלכום ליום ראהום כא יערפו לסוואק קטעו עליהום עאם אוו עאמאיין חתא יערפו בחק ליהוד ומכלל הדברים קאלתלו ליהודי ורביבו די קתלו חסאבלהום ענדו סי פלוס בזזאף באס קתלוה סאעא סי קליל הווא די סאבו ונדמו עלא די קתלוה סאבולו ארבעא דליזור וכמסא דתסאמיראת ולקרסאל וסי אגרוס וסך 50 דראהם פקראבו ומנאיין, כאן ידרבו כאן בחרארת רוח יטיר חתא לסמא ווינזל עכס"ע דוד הנז' ולראיה ח"פ תמ"ת וקבלנוה כדחזי והי"ז בשלשה עשר יום לאב הרחמן יה"ל ש"ש חמשת אלפים ושש מאות ושבע ליצי' וקיים.

עמרם אלבאז **מתתיה ן' זכרי**

חיי עמרם סי' ל"ב.

תרגום

כאשר היינו בשלשה העיד לפנינו היקר דוד בן כבוד הרב הגדול רבי שלמה זכרונו לברכה המכונה בן חותא, בתורת עדות גמורה שהוא שמע מן הגויים בני הכפר בני סליים באיזור אסמח, ובאיזור תמים מן הגויים והגויות, שהיו מספרים (שהגוי) בזטיט ממשפחת בולחפא הוא שהרג היהודי והחורג ששלח הגוי לעתמאני לסליימי מוחמד ועבד סלאם ובירר בעדותו דוד הנזכר ששום יהודי אחר לא נסע לבני סלים ששלח לעתמאני כי אם שאול לקובי ומשרתו משה. עוד הגיד דוד הנזכר בתורת עדות שפלשתית אחת נסעה אתו בצוותא בדרך, ואמרה לו, האם עוד מאמנים בחייכם, לכו לכם, הפלשתים יודעים [שאתם מביאים סחורה] לשווקים, הפסיקו שנתיים עד שידעו תועלת היהודים, ובתוך הדברים

ספרה לו, על היהודי והמשרת שהרגו, יען שחשבו שעמהם כסף הרבה ולכן הרגום, ואח"ך לא מצאו רק כסף מועט. והתרחטו על הריגתו[ם]. מצאו רק ארבעה סדינים וחמשה חולצות. [מכשיר שבו סורקים הצמר] ואיזה עורות, וסכום של חמשים דראהם בתוך הילקוט שלו ובזמן שירו בו מקושי יציאת הנפש היה עף עד לשמים ויורד עד כאן סיים עדותו דוד הנזכר.

526

התר"ה

בתלת הוינא ואסהידו קדמנא שע"ק ה"ה הי' מימון בהי' שלמה הי"ן ה"ן יתאח והי' שאול בהי' משה הי"ן ה"ן אלקובי בתורת עדות גמורה וברורה אין אזמן די כאנו יבניוו אולאד אזבלו פדאר בן לייאזגי ופלמעסרא די קדאמהא ולמעסרא הנז' מצד מזרח סמוכה אלפראן די פאס כאן יטבך הגוי סי' למיר ואחורי החצר הנז' די הווא צד מערב כא יוואלי למלאח לזנקא די הר' מכלוף בן עטייא ידי' בן ליהוא ומן צד דרום כא תוואלי לפרראן דלחאפא די סי עלי לכדר וצד צפון די החצר הנז' כא יוואלי לחצר הר' מכלוף בן עטייא הנז' ושאר הנז' יטלע מן לפנדק דטאלב בועזא לזנקא די מנהא כא יטלעו לתאקסבת ולזמגילא יזיהום אדאר ולמעסרא הנז' לצד ימין ולערסא דזאמע כנגדם לצד שמאל וברו בעדותם עדים הנז' באיין אזמן די כאנו יבניוו אולאד אזבלי פלמוואדע די דכרנא כאן הי' סמחון בהי' יהודה ה"ן הרוש מסייעו לגויים הנז' בבנין הנז' ווימדלהום לחזר ולבגלי וויכדם מעאהום וקאללהום לעדים הנז' כונו עדים באיין האד למעאוונא די כא נעאוון פלבני להאד לגויים באס נזכא בלחזקה דדאר ולמעסרא הנז' עכס"ע וקבלנוהו כדחזי וחתי' הכא תמ"ת והיה זה בששה ימים לחדש אייר הוא חדש זו ש"ש חמשת אלפים ושש מאות וחמש ליצירה ושו"ב וקיים.

עמרם אלבאז ישועה אג'ייני

חיי עמרם סי' סו.

תרגום

כשהיינו בשלשה העידו לפנינו שני עדים כשרים הלה המה היקר מימון בהיקר שלמה השם יגקום נקמתו המכונה בן יתאח, והיקר שאול בהיקר משה השם יגקום נקמתו המכונה בן אלקובי, בתורת עדות גמורה וברורה שבזמן שהיו בונים בני אזבלו בחצר של בן אלייזגי ובית הבד שאצלה, ובית הבד הנזכר מצד מזרח סמוכה להפורני שבו היה אופה הגוי סי' למיר, ואחורי החצר הנזכרת שהוא צד מערב פונה לשכונת היהודים מלאח ולמבוי של היקר מכלוף בן עטייא ידיע בן ליהוא, ומצד דרום פונה לפורני של השפלה של סי' עלי לכדר ומצד צפון של החצר הנזכרת פונה לחצר מכלוף בן עטייא הנזכר. ושאר הנז' (?) עולה מן פונדק של הגוי טאלב בועזא למבוי שממנו עולים לשכונת תאקסבת וזמגילא. החצר ובית הבד יהיו לצד ימין והגנה של הקדש המסג'ד כנגדם לצד שמאל וברו בעדותם עדים הנזכרים שבאותו זמן שהיו בונים בני אזבלי במקומות הנזכרים, היה סמחון בן היקר יהודה הרוש מסייע לגויים הנזכרים בבניינים הנזכרים ומושיט לבנאים אבנים וטיט, ועובד כפועל, ואמר לעדים הנזכרים הוו עדים שמה שאני מסייע בבנין של הגויים הללו הוא כדי שאזכה בחזקת החצר ובית הביד הנזכרים עד כאן סיימו עדותם.

להיות שבא לפנינו הי׳ חיים ה״ן הרוש מעיר צפרו יע״א בוכה וקובל ומתרעם על מה שאירע לו שנתפס הוא וארבעה אנשים עמו על אודות העורות שנשאו ונתנו בהם שהעלילו עליהם שנתפסו על ידי השררה עז״א ואחר שנתפסו יצא דבר מלכות שיפרעו האנשים הנז׳ סך מה דהיינו חמשה האנשים הנקובים בשמות התפוסים ובהיותם עדיין בבית הסוהר דברו ביניהם והפחידו והגזימו על חיים הנז׳ עד שיתחייב להם בהודאת פיו לפרוע שליש בהפסד וכשבא לפנינו דחינו אותו ואמרנו לו ת״ל יש אלקים שופטים במח״ק ומה לנו ולכם ליכנס בגבול שאינו שלנו ואחר ההפצרות נתן טעמים ותבלין המספיקים לדבריו שידענו בטיב שחו״ר מח״ק אין רצונם להתטפל בעניין זה מחמת סיבה ידועה, והן עתה ראינו שהחיוב הנז׳ לפי קב״ע שהמציא לפנינו הי׳ חיים הנז׳ הוא בטל ומבוטל דכבר כתב הרשב״א זלה״ה והביא דבריו רבינו בבית יוסף סי׳ ר״ה דכל המודה בדבר שאינו חייב בו בטל והרי כמתנה וקי״ל דבמתנה בגלוי דעת סגי דכל היכא דידעינן דלא ניחא ליה שהוא עושה זה ברצונו הטוב אותו החיוב בטל וכ״ש היכא דהוא אנוס הגם דלא מסר מודעה אין מעשיו כלום ואפילו אם עשה מודעא ובטילה אפילו הכי מאחר דידעינן באונסיה אותו הביטול אינו כלום כמ״ש מורם בסימן ר״ה עיין להרב מאמר קדישין ס״ק יו״ד דמוכח שם מדבריו בהדיא כדברינו דבהיכא דהוא אנוס אף דלא מסר מודעא אין מעשיו כלום וכן מוכח להדייא מדברי מהרי״ק זלה״ה והביא דבריו הרב מ״ק ס״ק ח׳ וגדולה מזו כתבו הפוסקים דאפילו פשרה דקי״ל שדינה כמכר וממילא צריכה מודעא והכרת אונס מ״מ אם הוא אנוס אין צריך מסירת מודעא, ועיין מזה בסי׳ י״ב בסע׳ י״א בחומ״ש ומשם בארה, וכללא הוא בידינו שכל מה שאדם עושה מחמת יראה ויסורין לאו כלום הוא, עיין להרב גור אריה סי׳ י״ב ועיין לו עוד בסי׳ ר״ה ועיין להרב פחד יצחק אות מים הנ״מ שכתב משם הרב כנס״ה בסי׳ ר״ה דיראה הוי אונס שכן כתב משם מהרש״ך ח״ב סי׳ קצ״ז ועיין בני חיי סי׳ ר״ה יע״ש בדברי הרב פחד יצחק דף כח ודו״ק, ומאחר שפשרה בטעות חוזרת כ״ש פשרה באונס ומה גם בנ״ד שהיה תפוס בבית הסוהר ומעתה אחר שנתגלה שהחיוב שנתחייב היה אנוס פשיטא דאותה ההודאה או החיוב כמאן דליתנהו דמי, ועם היות שיש לו שותף מ״מ מן שמייא רחימו עליה ומזלא דידיה גרם אחר שדבר מלכות הוא שלא יפרעו כי אם חמשה אנשים דוקא ויהיו דברינו אלה להלכה ולא למעשה ועל חו״ר העיר שני שרי צבאות ישראל העומדים על הפקודים יגמר הדין ולא רצינו להאריך בדבר זה מכמה סיבות ודי בזה כי הדבר תלוי ביד חו״ר עירם כאשר יגזורו כן יקום כי הם יודעים בטיב העניין וצוי״מ וימ״ן כה דברי הח״פ פאס יע״א באדר שנת ע ת ל ח נ נ ה לפ״ק והכל שריר ובריר ונכון ויציב. וקיים.

ראובן סירירו סי״ט **ידידיה מונסונייגו ס״ט**

על חו״ר עירם מוטל להוציא דין אמת לאמתו וכאשר יגזור כן יקום כי הם יודעים בטיב עניינם נאם החו״פ.

רפאל יעקב ן׳ סמחון סי״ט

528

התרי״ז

בתלת כחדא הוינא ואסהידו קדמנא הבחור יוסף בהי׳ ראובן ה״ן אלכסלאסי בתוע״ג וברורה אין הווא כאן חאצ׳ר מנור באב אלמלאח חתא די כלט הי׳ מימון ן׳ נסים ה״ן אצאייג ידי׳ ן׳ שמעון והי׳ משה ן׳ אברהם ה״ן סיסו עלא הי׳ יוסף ן׳ אהרן ה״ן סיסו וג׳מזוה ימסי ילעב מעאהום לק׳ארטא ומסא מעאהום יוסף הנז׳ ילעבו לקארטא פלגרפא די פאס כאן סאכן אליהו צבע וכלט עליהום יוסף אלכסלאסי הנז׳ חתא לגרפא הנז׳ וסאבהום כא ילעבו לקארטא בתלאתא מימון הנז׳ ומשה הנז׳ ויוסף הנז׳ ומשה ומימון הנז׳ כאנו יסלפו ליוסף הנז׳ באס כאן ילעב מעאהום לקארטא חתא די זדאוו עליה ארבעין מתקאל דסלף וקאלולו מא נלעבוסי כלאס וקאלולו מימון ומשה הנז׳ ליוסף הנז׳ דוז תחייבלנא עלא האד אסך די סלפנאלך פלעאב ונסברולך חתא די לילת פסח ומסא מעאהום יוסף העד הנז׳ חתא די חייבו בשטר ליוסף הנז׳ בסך ארבעין מתקאל לזכות מימון הנז׳ וברר בעדותו העד הנז׳ אין כא יערף בבירור אין האד לפלוס די עלאס תחייב בשטר יוסף הנז׳ לזכות מימון הנז׳ הווא אסך די סלפולו מימון ומשה הנז׳ ליוסף הנז׳ פלעאב דלקארטא די כאן ילעב מעאהום כנז״ל עכס״ע וקבלנוה כדחי וחתי׳ הכא תמ״ת והיה זה באחד עשר יום לח שבט ש׳ ה׳ אלפים ושש מאות ושבע עשרה ליצי׳, ובאמ״ץ בתלת כחדא הוינא ואסהיד קדמנא הבחור שלמה בתוע״ג וברורה ככל עדות שהעיד יוסף הנז׳ אין חסר אין יתר עכס״ע וקבל׳ כדחזי וחתי׳ הכא תמ״ת והיה זה בזמן וחדש ושנה הנ״ל ושוב וקיים.

יקותיאל אלבאז **אליהו כלפון**

תרגום

כאשר היינו בשלשה, העידו לפנינו הבחור יוסף בן ראובן אלכסלאסי בתורת עדות גמורה וברורה שהוא היה נוכח אחורי שער השכונה [אלמלאח] עד שהופיע[ו] היקר מימון בן נסים המכונה אצאייג ידיע בן שמעון, והיקר משה בן אברהם המכונה בן סיסו. על היקר יוסף בן אהרן המכונה בן סיסו וקרצו לו עין שילך עמהם למשחק הקלפים בעליה שהיה דר בה אליהו צבע. והופיע יוסף אלכסלאסי לעליה הנזכרת ומצאם במשחק הקלפים בשלשתם, מימון, משה, ויוסף הנזכרים, ומשה ומימון הנז׳ [במשך המשחק] היו מלוים [כסף] ליוסף הנזכר שימצא במה לשחק. עד שהלוואה הגיעה לסך ארבעין מתקאל [ואח״ך] אמרו לו להפסיק את המשחק. ונלך אתך להתחייב בשטר על סך ההלואה שהלוונו לך במשך המשחק, ונתן לך הרחבה לפרעון החוב עד פרוס הפסח. והלך עמהם יוסף העד הנזכר וקבל עליו יוסף בקנין ובשטר בסך ארבעים מתקאל לזכות מימון הנזכר, וברר בעדותו העד הנזכר שהוא יודע בבירור, שהסך שהתחייב עליו יוסף הנזכר בשטר לזכות מימון הנזכר הוא הסך שהלוו לו מימון ומשה הנזכר במשחק הקלפים ששחק עמהם כנזכר לעיל, עד כאן סיימו עדותם וקבלנוה כראוי וחתמנו שנים מתוך שלשה, והיה זה באחד עשר יום לח׳ שבט שנת חמשת אלפים ושש מאות ושבע עשרה ליצירה, ובאותו מצב כשהיינו בשלשה העיד לפנינו הבחור שלמה בתורת עדות גמורה וברורה ככל מה שהעיד יוסף הנזכר אין חסר אין יתר עד כאן סיים עדותו וקבלנוה כראוי וחתמנו כאן שנים מתוך שלשה והיה זה בזמן וחדש ושנה הנזכרים לעיל והכל שריר ובריר וקיים.

529

ראשי שרי צבאות ישראל, המה הגבורים, מהדרין מן המהדרין, החכמים השלימים הדיינים המצויינים, כמוהר"ר יהושע ישראל עולייל וכמוהר"ר יהודה אלבאז וכמוהר"ר עמור אביטבול י"א.

בראשית מאמר שלמי"ם ערוכים יצאו נצבים, והמה בכתובים. ואחרי כן במצ'ילה נעלה למען ירבו ימיכם, אכי"ר. אות לטובה להגיד כי ישר על אודות ובשביל אור זרוח הרב הכולל זה סיני שד"ר מעה"ק ירושלים תובב"א אשר הוא כעת במחז"ק ורצונו לשים לדרך פעמיו למח"ק בחג הפסח כדי לגבות משם נדבה, אשע"ך עליכם המצוה אתם הרי ישראל לתור לו מנוחה אכסנייא נאה והגונה באשר ייטב לו ולשלוח לו אגרת מכתב יד קדשכם לדעת מה יעשה כי ההוא אמר שלחג הפסח מוכרח שיהיה אצלכם להתפשר עמכם בטוב אשע"ך תשלחו אגרת לו לשמו כדי לקבלו בכבוד ואין להאריך כ"א בש"ש טו"ב ואתם שלם ושוא"ל שלם. רפאל אהרן מונסונייגו סלי"ט

530

לקראת מלך רב, אור נערב, עצום ורב, אב בחכמה ורב, דיינא דנחית לעומקא דדינא, ממנו יתד ממנו פנה, ה"ה החכם השלם והכולל הדיין המצויין כמוהר"ר יהודה אלבאז נרו יאיר בעדי עדיים ואתו עמו הנגיד המעולה כה"ר ישועה אלבאז נר"ו יאיר כי"ר.

יחיל מדבר בשם שלם טובה וברכה ואתייא מבנייא על מוביל כתבא דינא זה שמו הר' חסדאי אלבאז י"ץ שמטה ידו ואין עוזר לו ותלו ביה טפלי ואין לאל ידו למיקם בספוקיהו. זאת מכלל דאיכא אחריתי שיש לו בת בוגרת והגיעה לפרק בתולה נשאת והוא מנוגב מכל טוב בכל מידי דמיטב. והן עתה חילה פני לכתוב לו אותיות שתיים כדי לדפוק על פתחי הנדיבים אולי יחנוהו וירחמו עליו לבנות בית ה'. ולכם אתם אחי עמדו עמודו וסייעהו סייעתא דשמייא וגדולה מצוה זו שתגין אלף המגין. ובשכר זאת אל חי חלקנו, יקבץ נדחינו כי"ר כה דברי אדם מועט.

ע"ה ידידיה מונסונייגו יס"ט

531

שרי צבאות ישראל החכמים השלמים הדיינים המצויינים כמוה"ר ישראל עולייל וכמוה"ר יהודה אלבאז וכמוה"ר עמור אביטבול י"א.

אחדש"ו כמשפט לאוהבי אות לטובה להודיע במרום קדשכם כי גנב להי' מרדכי בהי' יחייא אסולין סך מה של גיזי צמר וכבר הודה ולא בוש ואמר שהמעות שבהם פדה משכונה אחת במח"ק הם מנכסי מרדכי הנז'. אשע"ך עליכם המצוה הזאת לשלוח אחריו ולכופו ולגבות ממנו מה שיש לו מצוי כעת וגם המשכונה הנז' יתן השטר ביד מעכ"ת כי חוששים שמא ימכור אותה לאיזה גוי ויאכל המעות וישאר מרדכי הנז' רועה רוח ורודף קדים, וכבר דברנו עמו ובבקר השכים ברח וישת אל המדבר פניו. אמטו להכי אתם הרי ישראל

שימו לבבכם עליו ולא יחרוך רמיה צידו כ״ד חותמי ברכות פאס יע״א ואתם שלם ושוא״ל שלם. וצ״ל שהאיש הלזה שמו אברהם אמלאל וד״ש.

רפאל אהרן מונסוניינו סלי״ט **יעקב אבן צור סי״ט**

532

ראש ישיבה הוא ועם כשרים קבע ישיבתו, הולך את חכמים וכ״ל זר מרחיק מחברתו, הולך ביושרו ירא ה׳ ולא הל׳ך בגדולות ובנפלאות ממנו שייף עייל מנעוריו ועד ימי זקנותו דעתו דעת עליון תחלת דברי פיהו חכמה ותבונה בהמה מצות מצות ריב״ה וישת לו עדרים ולא שת לבו לדברי ערי״ם כי חפץ בדרכי אל ובתורתו, חכם עדיף[1] תכלית החכמה וראש המדע הן אלה קצות דרכיו ולראשו ישית ציץ ונזר כתר המלך כי כן נתברך מפי האב הגדול איש אשר כברכתו[2], הגבר הוקם על (על) גבר באחיו ומלך מלך ותכון מלכותו מאד כי כן דבר המלך ודתו, צדק לבש וילבשהו שמו נאה לו חתום בגושפנקא דמלכא וה׳ אתו[3], וכחומה נשגבה במשכיתו שם יה שומרו מכל צדדיו ונעוץ בסופו ותחלתו ידיד האל ואוהבו, דורש טוב לעמו איש שהכל בו, יום ולילה לוחם במלחמתה של תורה תורת אלהיו בלבו, דרך האל שמר עמד בסודו והלך בנתיבו, יושב אהלים ובקרבו ישים או״ר ב״ו, הוא ניהו הח׳ הש׳ מתחסד עם קונו הדיין המצויין ועם קדושים נאמן כמה״ר יהודה אלבאז יש״ץ ויחלצהו כי חפץ בו.

אחני״ה ולשלום אין קץ כמשפט לאוהבי שמו כי״ר. ולתתך עליון בחד בית״א זו עקרת הבית, ומה׳ אשה משכלת תאריך ימים בטוב עם כת״ר סבתא בביתא כי״ר. והנה נוטה כנהר שלום נהרי נחלי שלומי ונשיקין דרחימו לפרי צדיק בניו הנעימים ה׳ ימלא משאלות לבם לטובה כאשר ייטב לך כי״ר מלא רחמים יפן אליהם ברחמים ויאריך ימיהם בטוב ודורשי ה׳ לא יחסר כל טוב עוד ינובון בשיבה ועיניהם תראינה בבוא לציון גואל צדיק ונושע בשוב ה׳ שיבת ציון כי״ר, ורו״ש לכל בני ביתו והסרים אל משמעתו כקטון כגדול יחיו דגן וכו׳ כי״ר. ועט״ר אמ״ר גר״ו מעמיס לכת״ר ולבניו הנעימים ולכל בני ביתו כקטון כגדול אלף אלפי שלומות עד בלי די דלית ליה דיו ויה״ר שיהא זה הנשואין בסימן טוב והצלחה בעזר ה׳ לכת״ר ולבנו כי״ר. ולילה כיום שפתינו אתנו אנחנו וכל בני ביתינו יוצאות וחולות למזוויג זיווגים שיעלה זיווגם יפה כי״ר וכה יעשה אלהים לאדוני וכה יוסף וראה בנים לבני בניך כי״ר.

עתה באתי להשיב מפני הכבוד לאדון על דברת הכסף זהו מה שנמצא ד׳ מיזאן לארוב ומוזונא ונמכרה בסך —כם—בם—דת— למתקאל ומה שבא לידי גובייגא מלבד שכר הסרסור הוא —פם—בם— נפרע דימי הספר והאלפסתול בסך —כם—זי ודמי האלנסייא [?] והזריעה ס״ה —עם—חם—בת— נשאר בידי של כת״ר סך —גם—ות— הנה הנם מונחים עד עת בוא דברו של כת״ר לדעת מה יעשה ואל יחשוב אדוני לי לעון על שיאחרו פעמי תשובתינו כי דין גרמא שלא נזדמן עם מי אשלח ומי ילך לנו ואנחנו לא נדע ואם הוצרך מעכ״ת לאיזה דבר בכאן הנני מוכן לשרת ולקיים מצותו, ועל דברת [ספר] הבית

1 ב״ב יב. 2 ברכת יעקב לבניו וליהודה אמר גור אריה יהודה וגו׳.
3 שם י״ה בשם יהודה בתחילת שם יה־ודה, ואות יו״ד ואות ה׳ בתחילה ובסוף. ואות ו׳ באמצע. שם הויה ב״ה מלא.

חדש ישלח כתבו הבהיר אם עדיין רצונו בו ויכתוב סך האחרון שאין להוסיף עליו ואקיים מצותו כשיצא לימכר וכן ג"כ על ספר מדרש שמואל כה דברי המוכן לשרתו, ומשתוקק לראות פני הדרת הדרתו בן קטי"ן זעיר שם. ידידיה יס"ט

אחת שאלתי מאת כת"ר אותה אבקש שתדרוש משמי בשלום בחירי רצתה נפשי ואהבת עולם אהבתיהו אוצר כל כלי חמדה קירות לבי ומחמד עין ידי"ן הטוב מה שהוא טוב כהה"ר עמרם בנך י"ץ בפרט ואעפ"י שכבר נכלל בנעימה עם האחים שלא יתפרדו כי"ר שנה הכתוב עליו לעכב זאת ועוד כי הכפל מורה על לשון חיבה כד"א פעמים באהבה ידידיה והכתב נחוץ הרבה.

533

לקראת מלך רב החכם השלם הדיין המצויין כמוהר"ר יהודה ן' אלבאז נרו יאיר וזרח יציץ ופרח מטהו יפרח כי"ר.

אחדש"ו בהעת"ר אעתר נא יטה אליו כנהר שלם וכנחל שוטף ושלם ב"ב בכלל הע"י. הדא אמרה מן המודיעית שהאיר אל עבר פנינו החכם השלם הותיק כהה"ר משה הכהן נר"ו והוא מעיר גדולה של חכמים ושל סופרים מתא מראקי"ש יע"א ארץ מולדתו ושוב נתיישב במתא טאנג'א יע"א ושם נשא אשה ונצנצה בו רוח טהרה לשים לדרך פעמיו אל עז לנו ארץ הקדושה תובב"א ובבואו סמוך למקנאס יע"א הוא ובני ביתו לבוא למ"ק כדי ללכת למחוז חפצו שללו אותו השוללים ונקשו כל אשר לו אפי' אגלימא דעל כתפיה והניחו אותו ריקם לג"ש איכו השתא צריך לשים לדרך פעמיו מעיר לעיר לדפוק על פתחי נדיבים למצוא טרף לביתו ולהכין צידה לדרכו והוצאות הדרכים עד הגיעו לפחות לעיר תלמסאן יע"א. אי לזאת במטותא מיניה דמר תעמוד לימינו כי הוא הגון וראוי לכל דבר שבקדושה והכרת פניו ענתה בו ותאזור כגבר חלציך עם הק"ק ישצ"ו להעדיפו במגה הראויה להתכבד כמנהגך הטוב והישר כי זו מצוה רבה וגדול המעשה וכו' ועליך תבא ברכת טוב ושכמ"ה ושלם כת"ר יגדל ואת מלכים לכסא ירום וינשא כנפשך וכנפש נאמן אהבתך החותם בששט"ו בס' ושמחת לפני וכו' אתה ובנך ובתך וש"ר.

ע"ה שאול סי"ט

534

ב"ה

אחיהוד בן שלמי חכם לבב ואמץ כח החכם השלם הותיק כהה"ר יהודה אלבאז נרו יאיר. אחדש"ו כראוי ור"ש לנות צדקך מב"ת, והבנים כנטיעים מגודלים ה' עליהם יחיו כי"ר.

העט הזה הנה יום בא דוחק ונכנס פרוץ מרובה מטיח דברים כלפי מעלה לפני מי שגדול פעמים בא בקצרה ופעמים בארוכה קים לי בגוויה דמור דסליח"ה הוא דעביד לדבר הזה יסלח האדון לעבדו אל תשת לבך, הרי זה בא ללמד על עצמו יצא איני כמזהיר אלא כמזכיר אולי משגה הוא דהאידנא כת' עוסק במצוה וכ"ש מר דטריד בגרסיה ורבים קמים עליך, אני אמרתי בחפש"י לא אחלל בריתי ומוצא שפתי לא אשנה וארבע מאו"ת כסף ביני ובינך מה היא גם את הכל יקח כאשר בא אדוני המלך אל ביתו בש"ש טובה וברכה, ואם הקשו עורפם ויגל בלח"ש אוזנם מקול מחצצי"ם ההולכים לתור את האר"ש

למצוא מקום פטור לתקוע עצמם לדבר הלכה, אני אשלם תודות לאל כי יש לי כח לעמוד בהכלי מלכים להשתעשע בשכלם ובניביהם ולבי ולבך ידעי הן אני כפיך, אנא בריה קלה אפי׳ באלף לא בטל, ולא באד״ו הראש׳ דחייתי, ולפני מלכים אתיציב לדרוש ולתור מה האר״ש השמינה היא אם רזה אי בר סמכא היא אי בורכה, מן יציב ידע אנא מקבל עלי את הדין אם אמת היה הדבר מחזקנא טיבותא לרשאי דמדנפשיה גחין במודי״ם דרבנן בנפש שפלה ורוח נמוכה, בטחתי בחסד אלד״ים כי אעמו״ד בסך אדדם עד בית אלד״ים וכגבוי דמי קרנא ושבחא אבות ותולדות כמאן דמגח בקופסא דמי ומאריך אפי וגבי דילי ובא יבוא אצלי במקלו ותרמילו שלם ישלם שני טורים רמונים על השבכה, עריבים עלי דברי דוד והריני כבן עזא״י לית לי דיו אמור בכפילא מה זאת עשית ומה נעשה בדיני כי יבוא דבריך, עכ״פ ימהר יחישה מעשהו להשיב אמרים אמת הכל בכתב ראה הפקדתיך, ושלח תשלח שטרי בידך מאי בעי עם הפס״ד גם את הא׳ גם את השני ועתה בבוא הספר הזה אליך, בושת פני כסתני, אזל סומקא ואתא חוורא ויקח לו לב״ן הקשיתי לשאול מקמי טיבותיה דמור ונאמן אתה וממלכתך, אתם עדי ערכי עלי אינו שוה לכלום מתג קטן גמר מיכ״ה מיכ״ה, נאם המשתוקק לראות פניך והוא הצעיר רפאל

אחלה אדוני הכתב הזה ל״ו וייעתק ממקומו ע״י אחד מהתלמידים למען יהיה למשמרת לבניך אחריך כי״ר.

535

ב״ה

אוצר חכמה ודעת אחיהוד בן שלמי החכם השלם והותיק כהה״ר יהודה אלבאז נר״ו יאיר כי״ר.

אחדש״ו ור״ש לביתיה דמור תבורך מפי עליון בבני סמיכי וחיי אריכי וכו׳ כי״ר הנה עתה חדאי נפשאי אמור בכפילא ואחזה אנכי אור יקרות יד שלוחה אלי אף היא תשיב אמריה ותגדיל חסדך אשר עשית עמדי את הכל עשה יפה בעל הגמול י״א ישלם גמולך כי״ר, ולמאי דשאילנא מקמיה דמור בההיא דסי׳ רמ״ט [או״ח], פליאה דעת ממני ולמה זה תשאל לשמי ומי כמוני תקרא, ומימי מי מערה, ועמך מקור חיים ומקוה טהרה, אך עלי לקיים גזירת האדון, והוא שכוונת או׳ אפי׳ סעודה שרגיל בה כלו׳ אפי׳ של סעודה שרגיל בה ואקביעות קאי ור״ל ולאכול בלי קביעות אפי׳ של סעודה שרגיל בה בחול מותר, והכוונה לומר שא״ץ קביעות שעור גדול אלא אם הוא אוכל בלי שיעור קביעות סעודה אפי׳ סעודה הרגיל בה שאינו שוהא בה מותר ולעולם בסעודה שאינו רגיל בה קאי, והשתא יפה מאי דסמיך אבל מצוה להמנע מלקבוע וכו׳ והכוונה שאעפ״י שהתרנו לאכול בלי שיעור קביעות סעודה הרגיל בה, אפילו סעודה שאינו רגיל, מ״מ מצוה להמנע ולקבוע וכו׳ דקביעות אסירא, וכן פירש לי כמוה״ר רמ״א נ״י. ואודיע לכ״ת שהיו לי כמה כתבים עומדים בפשר [?] על ענין הלכה זו, וכעת אין בידי להשיב מפני דוחק השעה שצריך להשיב לאדון תכף ומיד, ואחלי יכונו לפני האדון ימהר יחישה להודיע לי דעתו הרחבה בזה, ואדביני ביני עדותיך אתבונן, והנה יגיעו ליד האדון דמי׳ —הם— בי— והד״ת נתנה בפרוטרוט ולמאי דחלשא דעתיה דמור על התנצלותי שהתנצלתי בכתב אי ניחא קמיה דמור אענה גם אנכי חלקי יש לי ללמד על עצמי זכות דכך נאה ויאה

להתנצל וקרא כתיב ויתנצלו בני ישראל, ומדעת קוני בי דכתיב וסביביו נשערה שמדקדק עם חסידיו, וכך נאה וכך יאה לשני אוהבים כמונו לדקדק כחוט השערה וכפי ערך גודל האהבה, הנח"ה כל דהו שוברת, וקרא אחרינא כתיב אהבתי אתכם ע"ך אפקוד וכו' ולערך אהבתך כי הצקתני, ערכי עלי כאלו לבי הלך חסירי"ם ואין נוגה לו וע"ך ראוי לי להתנצל יותר ויותר ובטוח אני שכל הדברים הללו יבחנו בכור ויצא לצרוף אהבה רבה, וע"ע אגרות הרמ"ז בקשתי ולא מצאתי והיתה תשובתי זאת לאדון בנחיצה רבה, יען דזחלתי ואירא שלא לעבור בבל ילין ועד הגל הזה בקנה רצוץ ואותיות עקומות, ממני יצאו הדברים אני הקטן דורש ר"ש לאדון וביתו כל הימים. **רא"ם נ"י**

ותשובת כ"ת מהרה תצמח עכ"פ.

536

ב"ה

את שאהבה נפשי, שחרי ורמשי, הנפש עם הבשר, שר ל"ו נאמר ש"ר, ואור עיני ולבי החכם השלם והכולל הדיין המצויין כמוה"ר יהודה אלבאז נ"י יאיר כי"ר.

קדמתי בנש"ף בע"התר ואשלם במיטבא לחיי מלכא ובנוהי יחיו דגן כי"ר וכל המחובר לטהור טהור ישאו ברכה מאת ה', אותותי אלה בקרבך קדוש שתשגיח בעין החמלה להאי דורונא דמלכא ח"ק לישראל מכ"ד אותו ראיתי צדיק לפני. ועל של עתה באתי אגלה אזנך לאמר שיש לו ספר הקנה מהגהות הרב חיד"א זלה"ה אתה תחזה תראה ותשמח ותתענג בדשן תורתו שכבר הבטחתיך שיגיע לידך והן עתה יגיע ליד האדון ותתענג בדשן נפשך כנפשך שבעך וכנפש נאמן אהבתך נפשו קשורה בנפשך אין לך מנוס ממני אם אתה תרחק אני אקרב לאור הנערב. **נאם עבדך רא"ם**

ועה"ך למהר לשולחו יפה שעה א' קודם ולצוות עליו באכסנייא כי הוא ראוי והגון לכל דבר שבקדושה ומתנהג בחסידות ור"ש. **רא"ם**

537

ב"ה

רוחי ונשמתי זה רעי וזה דודי החכם השלם הדיין המצויין כהה"ר יהודה ה"ן אלבאז נ"י.

אח"ן פנ"ה באתדבקות רוחא ברוחא, גם אני אשחר לדרוש בשלם מר בריה דרבינא, גם את האשה ת"מ, הכתב והמכתב כי ידבר שלם רב פרט וכלל, תודעני מה נעשה בדין הבן יקיר נ"י כי לך הוחלתי זה כמה ואין תשובה מוצאת, וקשה עלי פרידת כתב האח ולא נראתה הקס"ת למרחוק שמעתי באו' שספר חומת אנך על פרש"י של הרב הגדול זצוק"ל מצוי בעיר מכנאס, ולא זכיתי לראותו עדיין. ומפי השמועה למדנו שחבר ס' אחר הכי קרא שמו כסא רחמים ולא הספיק להביאו אל מזבח הדפוס עד שעלה אל האלדי"ם, וב"ה כשיראה הספר הזה אני שולחו להאדון. ותודעני מה נעשה בספר כ"י ששלחתי אל האדון אם נתחברו סדקיו או לא. ותשו' כת' מהרה תצמח נאם המשתוקק ראות פניך.

והוא הקטן רפאל אהרון

538

ב"ה

עצו"ר בישראל יקר מפז ופנינים, שבחיו רבו עשרת מונים, שמו נודע בשערים המצויינים, הלא זה הוד החכם השלם והכולל הדיין המצויין כמוה"ר יהודה אלבאז נ"י יאיר כי"ר.

אחנפ"ה בע"התר הן שלם ליוצא ולבא במלחמת חובה וכפלינן שלמא לאדון וביתו האשה רבה והבנים בניו יהיו מושבעים ברבות הטובה, אלה יעמדו על הברכה עוד ינובון בשיבה כי"ר. לעת קרבו ויאתיון אותותיך אותות מאירות ומזהירות כמאורות ואברך את ה' הגומל טובות ותהלת ה' ידבר פי אשר הצלך מכל צרה וצוקה במה אקדם ה' והימנותא ליהוי שבאותו היום שהלך כ"ת כמעט הלך לבי הוא היה אומר שבודאי האדון בצער ואני תפלה כל היום ההוא וכל הלילה ולא שקטתי עד ששאלתי וא"ל שכ"ת הגיע למחוז חפצו לשלם.

מודע לבינה שבא כה"ר משה אסוסי וא"ל שהביא בידו ג' ספרים אבודרהם ודברי שלמה ויעיר אוזן, והנני מוכן לקבלם מידו ולקיים בהם מצות שלוח עם מי שירצה האדון, ועל דברת הכסף, הן עתה המלך יר"ה צוה שלא יקחו כ"א בסך —בם—חם—דת— למתקאל לפי שפתח בית המטבע ועושה מטבעות של כסף, ולכן גזר שלא יקחו כ"א בסך הנז' כדי שיקח הריוח לעצמו. ועכ"פ בעניין זה צריך שהייה עד יעבור זעם ותחזור לסך —לם— וג'וג'לא לא הודעתני מה יעשה בדינה, לפי שהאידנא יוקר השער בעולם ולא נתנו בה כ"א סך —ककם—°)— עה"ך יבוא דבר כ"ת מה נעשה ותפין? [ותפלין] הנני צויתי עליו וכ' יודעני עם מי אשלח. וע"ד המש' הנני כתבתי לכ"ת אגרת בפני עצמה אתייא תוך תוך. ואין להאריך כ"א בהלל והודות לה' שהגיעך למחוז חפצך, יאמרו נא בית אהרן כל"ח. נאם נאמן אהבתו בל תמוט עולם ועד.

רפאל אהרן סי"ט

539

מלכי צדק מלך שלם, איש חיל רב פעלים, כל פריו קדש הלולים, עיני ולבי לזיו כבודו צופים ומיחלים, אור עיני החכם השלם והכולל הדיין המצויין כמוה"ר יהודה אלבאז נ"י יאיר כי"ר.

אחנפ"ה בנשוק חבור ובהעת"ר וד"ש לאור עיני כמה"ר עמרם נ"י ולכל דשרין סמיכין בביתיה דמור גדולים וקטנים ה' עליהם יחיו דשנים ורעננים כי"ר, הן היום אור נגה עלי בית אהרן ברכו את ה' המה ראו כ"י הקדש וישישו בשמחה, שמח לבי הנה עדי בשמים כי אין לי שום שמחה כשמחה זו בראותי כ"י כ"ת כראות פני אלדי"ם, אותותיך הם לי במקום מזוני, ובהם אני משכח יגוני, ומרבה ששוני, כן יהיה תמיד כי"ר. על דברת הרשב"ד אסתייע מלתא שקדם הוא ובא אצלי ונטה ללון על כ"ת באו' שלא שלחת לו אגרת ושלחת לו שטר משכונה ודחית אותו בא"ה באו' שאין לו שום זכות ולפחות היה לך לו' לו מאיזה טעם דנתו, וחשבת אותו כא' הריקים, ונהגת עמו כמנהג האויבים ולא כמנהג האוהבים, ונתחלף לך בין איוב לאויב, הן אלה קצות דרכיו ורע"ם גבורותיו, ונלאיתי נשוא ללמד זכות, ולכן באותה שעה אמרתי עת לחשות ואין מקום לשאלה זו עתה עד שישלח לו כ"ת כתב

התנצלות, ויעמוד הסניגור בע"ה, וע"ע ן' סניור עדיין הקרקע מעוקל מאותו זמן ששלח לי כ"ת והוא נשום בסך —קקם— מ"מ וב"ח הרבה ורצו ב"ד להורידם וכשבאו דברי כ"ת עכבתי הדבר ועדיין תלוים ועומדים, וע"ע יחייא צבע חרה אפי לפי שעמדתי בכל עוז עד שנתנו להם בהיותם בכאן כל הסך שגבו על המטה עספ"א, ואיך עתה הכחישו במוחש דבר הגלוי וידוע לכל, ולא כך היא המדה, והגיע לידי סך —י)—הם— אך סך —לם—הם— ששלח לי כ"ת לגבות מאת מרדכי אסולין לא נתן לי כלום וכבר הודעתי לכת' כ"ז פעמים שלש ותשו' כ"ת מהרה תצמח לידי"ן הרשב"ד ולי אני עבדך **ראו"ם**

ע"ג המכתב:

ועליה דמר קא סמכינא למדרש בשלמא רבה לכל החברה קדישא כל אחד כפי כבודו וכפי מעלתו ואתה תהיה לי לפה וש"ש.

540

ב"ה

ידי"ן החכם השלם הדו"מ כהה"ר יאודה אלבז נר"ו.

אחדש"ו וש"ר כאוות נפשך לטובה אות זה מדבר לאחי נר"ו אודות שהפציר בי ידי"ן כהה"ר ראובן אבן צור קרוב לנו האיש שרוצה לילך להשתטח במ"ק על קברות הצדקים זי"ע ולא ידע אנה ילך אחלה פניך שכת"ר ישתדל ע"י אחד מאוהבי נותך להשתדל עמו כראוי וכנכון בכל המצטרך לו כמנהגך הטוב ואין להאריך כ"א בשלומך שיגדל.

נאם נאמן באהבתך צעיר אנכי הקטן **רפאל אבן צור** סי"ט

541

צנצנת המן, זכרו כצוף ומן, ומתוקים דבריו בטעמן, הוא החכם השלם הענו הדיין המצויין כמוה"ר יהודה ה"ן אלבאז י"ץ.

אחדש"ו מן החו"פ דורש שלומך וטובתך ור"ש לקרובים ולכל בני בתך יזיי"א. אותותי אלה בקרבך קדוש על אודות כה"ר מסעוד ה"ן אצאייג י"ץ קודם ראש השנה עשה חופה לבנו ונאבדה לו טבעת זהב דייאמנט והכריז עליה כמה פעמים ואין קול ואין עונה והן היום באה שמועה מהתם להכא שכת"ר הוא שקנאה מיד שלמה ן' מימון ה"ן יתאח ולא נודע בסך מה ואם פרע כת"ר ונגמר המכר הנה שלמה חייב להחזיר המעות ותחזור הטבעת לבעליה כי שלמה יש לו ידיעה שהטבעת נתנה אותה לו פריחא ייתאחא למכרה על ידו בצפרו ודינא הוא שתחזור אבדה לבעלה, לא רצה לדבר עם פריחא הנז' על זה עד שידבר עם כת"ר שחפצו בידו, והנה הוא הולך למ"ק לדבר עם כת"ר וכת"ר יעמוד עמו ויוצא משפטו לאור יחזיר לו הטבעת כי השהייה בזה פוסלת וכתיב וכוסה קלון ערום ולכת"ר החיים והשלום.

נאם ע"ה ב"ה יהודה יס"ט

542

ידי״ן אחי ומרחמי החכם השלם והכולל כהה״ר יהודה אלבאז יש״ץ.

אח״ן פנ״ה בנישו״ק חיבו״ק ואלף אלפי שלומות ושלם מר אביך ומרת אמך הע״י ושלם הכבודה אחותי רעיתי קרובה ברעיוני ורחוקה מעיני עונה על משבר יענה בעת תשא אליו עיניה כי״ר. ושלם הבנים הנעימים הראשון אדם בני ואור עיני שמואל נר״ו ושלם הבן יקיר עמרם הי״ו והבת היקרה בת שבע ושלם הכבודה הצנועה מרת אסתר אשת אבי ת״מ ושלם הבן יקיר מנחם אחי ושלם החכם השלם כהה״ר מרדכי ן׳ יתאח ושלם אחותי רעייתי דונא אחותי הי״ת ירפאה מכל מכאובה ושלם הבנים הנעימים יצחק ואברהם והבנות בחיי״י, ושלם האשה הכבודה והצנועה אשר גמלה אותנו כל טוב רחל ת״מ ושלם הכלה הכלולה חנה ת״מ ושלם כל דש״ו וכל דיקרב ודיקרב ובפרט רבותי ת״ח מחוינא קמייהו קידה [1] ולדאבא יא כאי חנא פייד הי״ת יסורין של הקב״ה לא נצרכה אלא לקובלנהו בשמחה, ולמריד אכאי תערף חאלתו אליל כא יכון פעולם אוכרא וגיר פלמהמורות וגיר כא יפתח לחאל כא נחל עיני ונעתק רוחי ונתום לעיקר הווא בקשת רחמים ורגב די יקרא תהלים בעדי וסעלו סלאוואת ואידא תזבר תסלף —חו—דת— כא יטלע פיהא ועמללו חיתא תמא פדיון נפש ראני עמלת הנא ב׳ ובעל הרחמים המרחם כרוב רחמיו ירחם עלי למען שמו אכי״ר. אחיכם רפאל

543

שופר בעיר משופרא דשופרי עטרות ויעזר תפארת חכמים ערו׳ב כבד מאד מול צו״ף שבח״י שלמים, ה״ה אחיהוד רב חסד החכם השלם והכולל הדיין המצויין כמה״ר יהודה אלבאז נר״ו יאיר כי״ר.

אחנפ״ה ור״ש לשלם תפארת אדם ועמודי הבית כלם כאחד ישאו ברכה מאת ה׳, מודע לבינה שהיתומים מוטלים ברעב וכבר קראתי ולא נעניתי פעמים שלש ולא כך היא המדה ועל עסקי עתה באתי תכוף בעל המש׳ לפדות, כת׳ יודע שהיתו׳ מוטלים ברעב והדין במש׳ יתו׳ לפדות לכשידרש ואם נתנו כתף סוררת בפעם הזה אודיעים את ידי אני שולח ע״י השררה לכוף אותם לשלם וזה התראה ג׳ אם יקבלו עליהם את הדין ועל כת׳ תלונתם הרבה תלונות די עלי דידיה קא סמיכנא, ומה נאמר לאדון מגודל צערי עמהם יומם ולילה יסובבו עיר לאמר ראו מה עשה לי פ׳ וחילול ה׳ בדבר ותמיד כל היום שמי מנואץ בפיהם ובפי גדוליהם וחלופיהם לומר וכי זה דרכה של תורה, אשע״ך מרוב צערי גם אני אדברה בצר רוחי אשיחה עמוד כגבור והתגבר אל תשיבני ריקם מלפניך עשה לקדוש ה׳ ור״ש. עבדך רפאל אהרן סי״ט

1 והנה אחי אנחנו ביד השגחתו יתברך. ואלו יסורין של הקב״ה לא נצרכה אלא לקבולינהו בשמחה [ספרי ואתחנן ל״ב], וכבר אתה יודע מצבו של החולה, בלילה תקיף ליה עלמא. הוא משוטט בעולמות ונופל במהמורות, וכשמתחיל היום להאיר פותח את עיני סועד את הלב במה שהוא. והעיקר מצדכם הוא בקשת הרחמים, וראה מי שיגיד תהלים עבורי, וגם להדליק נרות בבתי כנסיות, ואם איפשר להלוות —חו—דת— וסדרו עלי פדיון נפש, וכבר עשיתי כאן שנים ובעל הרחמים ירחם עלי למען שמו אמן כן יהי רצון.

544

ב"ה

אור ישראל וקדושו, נזר אלהיו על ראשו, יאור לי החכם השלם והכולל הדיין המצויין כמוה"ר יהודה אלבאז נ' יאיר כי"ר.

קדמתי בנש"ף בהעת"ר ור"ש לאחי וריעי בני סמיכי ה' עליהם יחיו כי"ר נפלו פני כי הקשיתי לשאול עבדא דטרח למאריה זה כמה ואני מאריך טרחא הגיע לידי הסולת ה' ישלם גמולך בחן בחסד וריוח והצלה וכל טוב ויגיע ליד כת' האלמזווד [הנאד], וסלח נא אנכי אדרוש מעם האדון וכשאני לעצמי אין כחי אלא בפי מתחנן למארי עלמא ירום קרנו ויזקוף מזלו ויאריך ימים על ממלכתו כי"ר. נאם עבדך **רא"ם**

545

ב"ה

אור ישראל וקדושו, נזר אלהיו על ראשו, יאו"ר לי החכם השלם והכולל הדיין המצויין, כמוהר"ר יהודה אלבאז נרו יאיר כי"ר.

קדמתי בנש"ף בהעת"ר ומצלי לחיי מלכא ובנוהי, יהי שלמא רבא מן שמייא חיים עד העולם, מה נאמר לאדוני על גודל חטאתינו, כי מנעו הטוב ממנו, שבע מתות בכל יום, זה כמשלש חדשים לא נראתה הקס"ת כלל מגודל הצער נע ונד, ובימים שעברו שלחתי לאדון אם יראה זמן מוכשר ושיירה בטוחה שנלך לשם אמלטה נא שמה, וכאשר הרגישו בי כמעט הייתי בכל רע לולי ה', לפי שאמרו לגויים אם ילך זה תשאר העדה כצאן וכו' ובשבוע שעבר באה אלי אגרת מכת' ע"ד הפס"ד וכתבתי אותו וחתמנו בו כלנו יחד ולפי שנשאר הפס"ד אצל ידי"ן כמהר"י, חזר וכתב הוא לבדו שיש להתישב בדבר, וכראותי עמדתי מרעיד ואמר לי שנסתפק קצת ודחה אותי באד"ו הרא"ש [1], איך שיהיה זהו מה שהיה וידעתי כי לא מלבו, אלא שבעלי לה"ר הרבו עליו דברים הרבה, לכן הכי אחי אתה אבקשה טוב לך למען אהבת האמת שבינינו נא אחי כי תסבול ולא תבול הטה אזנך ושמע לדברי אהובך, שתהיה מכת הנעלבים הוי שונא ממונך בדין [2] וכל אשר יאמרו לך תעשה והמקום ימלא חסרונך [3], שמענה ואתה דע לך [4], כי אתה נרדף מיותר ממאה רודפים הדוברים על צדיק עתק [5], לכן נא גבור קדש שמך בעולמך בקש שלום ורודפהו [6] אל תחוס על עצמך ועל כבודך, לך התר־פס ורהב [7] ואל תאמר גברא רבא אנא, כי השעה צריכה לכך תעלא בעידניה וכו' ולא תשקוט ולא תנוח עד אשר תעשה שלם ובכן צדיקים יראו וישמחו, ועולתה תקפוץ פיה כי"ר. נא גבור אל תהי בז לעצת עני קמי שמייא גלייא כי קשה עלי פרוטה שלך יותר ממאה מנה, כי אני מכיר צערך ועלבונך, אבל מה אעשה שעלינו חיובא רמי ואהבת את ה' בכל מאדך בכל ממונך [9] ואת אשר יאהב ה'

1 פס"ז לך לך יז יג, טור או"ח סי' תכח, לא אד"ו ראש. אין קובעין ראש השנה ביום א' ד' ו'. והכוונה כאן שדחה אותי כאותה הדחייה של ראש השנה, וכשאדם דוחה חבירו מנענע הראש.

2 מכילתא יתרו יח, על שונאי בצע "אלו שהם שונאים לקבל ממון בדין.

3 ברכות טז:

4 איוב ה כו.

5 תהלים לא יט.

6 שם לד טו.

7 משלי ו ג: התרפס ורהב הכנע ונפול לרגלי אחר וכאן התר־פס פתח ידך כף היד נקרא פס מגילה כד:

8 שם טז:

9 ברכות סא:

יוכח[10], כל ממון שבעולם יאבד מפני קצת חלול ה׳. ידעתי בעצמי כי הפרזתי על המדה לדבר לפני כת״ר במעוט דרך ארץ, כאלו הוא צריך לדברי, אך אש האהבה היא שגברה לשפוך שיחה קלה, דבר שאינו הגון חלילה. מודע לבינה שבצער זה אנו מצטערים בכל יום שבאים אצלנו, הפריצים ומביא בידו צלחת או קלחת ששוה —אם— ואומר לי תלוה ע״ז —°)— ואני מקבל אותו בשמחה בסבר פנים יפות, ואומר לו חלילה מליקח משכון קח שלך ואני נותן ככל אשר פצו שפתיו מתנת חנם, אולי תבא חכה לתוך פיו מלדבר לה״ר. ואם באתי לספר יכלה הזמן ומה גם שלבי בל עמי, קנצי למילין אחינו אתם העתירו אל ה׳ יאמר די לצרותינו, ויעשה שלם בינינו כי״ר.

שכר הפס״ד —הם— נאם עבדך רפאל אהרן סי״ט

אדר היקר הנפש עם הבשר החכם השלם והכולל הדיין המצויין כמוה״ר עמור נ״י.

אחדש״ו ושו״ש קצירת האומ״ר כלבא רעייא תלי קולתי״ה[11] ככלב שב על קיאו, חזרתי על הראשונות לבקש עוד מכ״ת להשתדל בכל עז לכבה את האש ואת הגחלים להט החרב המתהפכת בלה״ר הדוברות על צדיק עתק ידידינו כמהריא״ל נ״י, אל תתנו דמי לו עד אשר יעשה שלם והמקום ימלא חסרונו, ואת אשר יאהב ה׳ יוכח יעשה לכבודו ית׳, נקטה נפשי בחיי לא יכולתי לסבול דברים הדברים אלה הדברים, ישתתקן יתחרשן כי״ר, ותשובתך מהרה תצמח.

עבדך רא״ם

קו״ל רוחו יוצא כסיל, כמעט חוששני למאן דסני ליה שימשך לו איזה היזק מזה רח״ל, לכן לא ישקוט האיש כ״א כלה הדבר בע״ה בשלם יחדיו כי״ר שמח נפש עבדך כי אליך אדונ״י נפשי אשא ור״ש.

546

את שאהבה נפשי, באהבתו יום ולילה לא אחשה, יאור לי החכם השלם והכולל הדיין המצויין כמה״ר יהודה אלבאז נרו יאיר כי״ר.

קדמתי בנש״ף בעהת״ר ואני אדרוש שלם אחי וריעי הם ובניהם וכל אשר להם ועקרת הבית מב״ת ה׳ עליהם יחיו, זה חזיתי כ״י של כ״ת וששתי כעל כל הון כי זה כמה חדל שבטו, ואני בכל יום מצפה אראה אור כי יהל כי אין לי שמחה כ״א בראות כ״י הבהר עלץ לבי, וע״ע אהרן אזולאי נ״י אם עדיין לא נתפשרת עמו אל תעש עמו שום דבר וימים ידברו, יען שלא מלבד שאוותר לו אלא יעשה עמו סירוגין בחדש זוהי שקשה, אך אם נתפשר מה שעשה רצוי ומקובל, ואם יתרצה יתן לי עתה סך —קם—פם— מעות מזומנים והשאר מחול, כי אין לי חפץ באריכות ימים ושנים בסך —°)— בחדש קשה עלי הדבר הזה, ואני כמזכיר לכת״ר אם יראה משה שקרון ידבר עמו ותגיע האתנקייא(?) לאור עיני רבי עמרם ומחמת החום נתפררה, והוא יאכל ממנה מעט כפי שעור דעתו ולכ״ת החיים והשלם.

רא״ם

10 משלי ג יב.

11 ב״מ פד: ופירש״י שם יתיד שהיה הגבור רגיל לתלות עליו כלי זיינו הנבל הרועה תרמילו תלה.

547

וזאת ליהודה, לתורה ולתעודה, אור עיני זה סיני. החכם השלם והכולל הדיין המצויין כמוה"ר יהודה אלבאז נ"י.

קדמתי בנש"ף ור"ש לכל המחובר לטהור טהור יחיו דגן כי"ר.

אות לטובה כי באה הפצירה לכתוב לאדון שתי שורות לעזר מכ"ד, אין קץ לצרתו ותדבר עליו ליחידי הקהל כי הוא מקום ראוי, ומות"ר לסיי"ע בבצי"ם [1] שיגיעו לידי יום מחר או מחרתו עכ"פ שהשעה צריכה וכבר נפלו פני וערכתי נר אל כל התחינה כי יבא האדון יום ב' בש' הר"ל ולא יעבור כתיב ובמה יודע אפה (איפה) כי מצאתי חן בעיני אדוני הלא בלכתך עמנו האדון יודע שאין לי שום צד שמחה כ"א בראות פני האדון כראות פני אלדים וכבר כתבתי לך שלישים בנסתר ובנגלה ולא זכיתי לשום תשו' ולא ידעתי מה חטאתי, לדבר הזה יסלחו הצדיקים ור"ש. מאת העבד **ראי"ם**

548

מנת חלקי, וצור חזקי וחשקי, אור עיני החכם השלם והכולל הדיין המצויין כמוה"ר יהודה אלבאז נרו יאיר כי"ר.

קדמתי בנש"ף בעהת"ר ולשלם אין קץ לאחי וריעי ה' עליהם יחיו כי"ר יגיע ליד כ"ת האלמזווד [הנאד] ועם האדון הסליחה וע"ע הטלית הנני מצפה מתי תבוא תמצוה זאת לידי ואקיימנה והכתב נחו"ץ. עבדך **ראי"ם**

549

האשל אשר ברמה, מלא רוח חכמה, יאור לי אור עיני החכם השלם והכולל הדיין המצויין כמוה"ר יהודה אלבאז נרו יאיר כי"ר.

קדמתי בנש"ף בעהת"ר ולשלם אין קץ לאור עיני ולכל המחובר לטהור חיים עד העולם כי"ר, בא האות מפני שלא זכיתי לתשו' כת"ר ע"ע [הספר] דבק טוב מפני שאני צריך לו ללמוד עם בני נ"י ואגב ישתדל כ"ת ע"ע שכי' המש' של קיץ שעבר לקיים בה מצות שלוח והכתב נחו"ץ ור"ש. **ראי"ם**

550

אח מעיין, ובור [1] סיד שאינו מאבד טפה [2] מיין דכיין, מימיו מן המקדש יוצאים [3] כנהר

1 המליצה הושאלה מנדה יג. ואו"ח סי' ג טו מביצים בכיס ההולדה של הזכר, אל ביצי עופות, שבקש לסייעו ולשלוח לו ביצים.

1 ויקרא יא לו ושם אד מעין וכאן במליצה אח מעין, אחי שמתעמק ומעין בתורה.
2 אבות ב ח. 3 יחזקאל מז יב.

שאינו פוסק[4] וכמעיין, האח אמרה נפשי[5] החכם השלם והותיק כהה"ר יהודה ה"ן אלבאז גרו יאיר כאור החמה כי"ר.

אחנפ"ה מאה ואחד ולית לי דיו[6], אף ידי תכון לאחוז אותו בקשר של קיימא[7] ידים מוכיחות הויין[8], עוד זאת אדרוש בשלם הגברת האשה שלם[9] ובניה אתה יחיו דגן ויפרחו[10], הנה שפתי ל"ו אכלא[11] קו"ל בנשי"ם דיין[12], שור"י באר"ש יכתבו[13] מכאן מודעה רבא כי בא האו"ת ע"ט להשליך[14] נהיר נהוריה כשרגא הנה זה בפרק המביא[15] תניי"ן, הא גופא מרתת כלו אשר מחזה שדי יחזה[16] רב יהודא קאי אבבא ואשתדור[17] עביד דמי דמכסיין, משתכל הוית בשבטיך פעלת אדונ"י העלה חר"ש בידו הגדיל אדונ"י לעשות למאן אימ"ר אם אינו עניין, אחד הרואה הכי קאמר בתמיהה המסוכ"ן תרומה[18] חרש את חרשי אדמה גרי"ס יתיב להשיב דברים על בוריין, אני אמרתי בחופזי מה לתבן את הבר, ומה אני כי אתן במדב"ר אר"ש שיט"ה וללמוד אני צריך בינן דמוריי"ן, עיני ולבי חרוד יחרדו אשתקל מלולי ויהיו דברי עמקן כהן עמיין, ידי לעושיהן שם פחדו פחד וקס"תי בידי תחליף ולא שמעו קול מקנה וקניין, מטיבותיה דמור ויהיו דבריו עם יוע"ם בן צרוי"ה[19] גברא דלא חזי וחש"ב לו לאשתעויי בהדיה גם אדוני יתן הטוב אתפסיה צררי וילבש צדקה כשריין, יעלו לרצון לפני אלדינו וכמו שהורמו דמיין, הגדתי היום מלתא דפשיטא דא"ץ ערוב וכדאי' בסי' קע"ז ס"א אפי' אוכלם בלא פת אין טעונים ברכה וה"ט דהן טפילין לפת וכל א' לבדו יאכל ולאו כחדא שריין, ובלשון חז"ל יפה ת"ת עם ד"א[20] בזה אחר זה דאין שייך להיות שניהם יחד, והרא"ם בפרשת וישלח ע"פ תחת האלה אשר עם שכם כתב דאין לשון עם נופל על דבר שהוא חבירו, ומילי פשיטי ננהו בפומייהו דרבנן סלקן ואתיין, קרוב לודאי הוא אצלי שכת' פשיטא ליה דא מלתא אלא שרצה לעשות לי דרך רמז או עקיצה בזה ואני כחרש לא אשמע לא ידעתי אכנה שותיה דמור בקומתן ובצביונן, אחלה אדוני אם יש מלין השיבני ויוריני מדרכיו ונלכה באורחותיו להיות עולה

4 אבות ו א. 5 שמחה אמרה נפשי.

6 ב"ק כה. דיו לבא מן הדין להיות כנדון. ושם מקשה הגמ' ור"ט לית ליה דיו ? וכותב המכתב מנשק מאד ואחד, ובלי די. 7 שבת קיג. וכאן ברית אהבה על ידי קשר.

8 גיטין פה: "ציון וסימן ההיכר" עיי' ערוך השלם ערך יד.

9 מליצה לדרוש בשלם אשה, לקוחה משבת קטז סוף. ושם "אמא שלום" דביתהו דרבי אליעזר וכאן "האשה שלום".

10 הושע יד ח.

11 תהלים מ יוד. שם לא באלף וכאן בואו. והכוונה שכותב המכתב נמנע מלשאל בשלומה של אשה ומוסר בידו קול שאילת שלום זו להעביר אליה כי הקול בנשים דיין.

12 מליצה (בשנוי קול במקום כל) לקוחה ממס' נדה ב. כל הנשים דיין שעתן.

13 שורות ודבור זה נכתב, מליצה לקוחה בשנוי מירמיה יז יג.

14 עט במקום עת להשליך קהלת ג ה השליך ושלח אותיותיו הכתובים בעטו.

15 נאמרו הדברים במכתב המגיע בזמן, פרק המביא כדי יין ביצה פ"ד.

16 כאשר הגיע המכתב כל הגוף רתת שראה בו חזיון נבואי, מחזה שדי, במדבר כד ד.

17 רב יהודה עומד על הפתח וכועס ומורד ועושה. הכל מכוסה.

18 ישעיה מ כ, האם עני יכול לתרום.

19 כנראה שרבי יהודה עמד לצדו של יהודי ממשפחת צירויה שהיה חייב לכותב המכתב והכותב מכנהו בלשון גנאי השחור צירוייא, ראה תעודה 554. ושוב מסתייג כותב המכתב מהשיתוף ששתף רבי יהודה במילת "עם" עם יועם בן צרויה. ומביא ראיה הלאה על זה.

20 אבות ב ב.

מן המניין, ראה אנכי עיני ולבי שם כל הימים ובאהבתו אני קשור שואל כעניין, לחיי מלכא ובנוהי ורחושי מרחשן שפתי כל זמן ועדיין נאמן עלי הדיין[21], לתשוקת כ"ת באתי בקש"ת נחוצ"ה להשיב אמרים תכף ולא יעבור כת' ותשובת כ"ת מהרה תצמח. נאום אחיך המשתוקק תמיד לראות פניך דאינון דכיין. רפאל אהרן סל"ט

551

ב"ה

וזא"ת ליהודה, מלבשתו ענוה ויראה יראת הרוממות, והיא תכלית השלמות, זהו מקומן של שבחי"ם כמהר"י אלבאז יש"ץ.

אחד"ש כראוי ור"ש לבית יהודה ור"ש לכהה"ר מאיר צבע י"ץ ור"ש לכל החברים הי"ש נעלמך אין אדהייב מא שווא גיר סך —כם—זם— ויצחק ן' מרג'אן ווסקני וקאלי ביע מליח ואחר ההשתדלות ביעתו בסך —בם—חם—דת— ודקדקתי משקלו ג' מיזאן גיר רובוע ונוואייא ורבע ייזב פיה סך —עם—ום—דת— תוצלך כלהא רבאעת מעא נושא הכתב וע"ע אזוויהראת בקאוו פדלאל ג'מעתאיין ובעדן באעהום בסך —לם— אלתמן בשוואר רזעו באופן קולת אלדלאל מה היא אלמסקנה קאלי סך —כם—הם— קולתלו אנא נעטי פיהום —כם—זם— קאלי מא הנא מן יעטי האד אשום ולדאבא תביע עלמני חבית תכליהום ותסבר נכביהום חתא יזיב הי"ת די יעטי בזאייד שוואיין וש"ש לכהר"מ הנז' וקולו יעטיך סך —נם— ותעמר אידא מא נבאעשי קבדו בעין ואידא באעו קבד חקו ותשובת כת"ר מה"ת נא"ה רמ"א

תרגום

אחרי דרישת שלומו כראוי ורב שלום לבית יהודה ורב שלום לכבוד הרב הגדול רבי מאיר צבע ישמרהו צור ורב שלום לכל החברים השם ישמרם. אודיעך כי הזהב, לא נתן למכירה רק בסכום של —כם—זם— ויצחק בן מרג'אן הסכים למכירתו ואחר ההשתדלות מכרתי בסך —בם—חם—דת— ודקדקתי משקלו שלשת משקל נכי רביע. ועוד שקד [מין משקל] ורביע ועלה בס"ה סך —עם—ום—דת— הכל יגיע לידך רבעים [מטבעות] עם נושא המכתב ועל ע"ע המרגליות נשארו ביד הסרסור משך שבועיים, והגם שמכרם בסך —לם— לכל שמינית אם אסכים. וכשלא הסכמתי הוחזרו אלי ואמרתי לסרסור מה הסכום הסופי, ואמר לי סך —כם—הם— השבתיו, אני אקחם לעצמי בסך —כם—זם—. והוא השיב לי שאין מי שיתן בהם סכום כזה, ולכן אם ברצונך למוכרם או להניחם עד שה' יזמין לידי מי שיתן סכום יותר נא להודיע לי, ושלום שנית לכבוד הרב מאיר הנזכר ואמור לו שיתן לך סך —נם—[?] אם לא נמכר קח אותו בעין ואם מכרו קח חלקו ותשובת כבוד תורתו מהרה תצמח נאמן אהבתו.

552

ב"ה

נר ישראל אור עיני ש"ר ל"ו נאמר החכם השלם והכולל הדיין המצויין כמוה"ר יהודה אלבאז נרו יאיר כי"ר.

21 ע"ז טז:

קדמתי בנש"ף בעהת"ר אני שלם וכי אדבר לכל המחובר לטהור טהור שלם ישלם במיטב הארץ אות לטובה עם היות שכת' קיים מה שאמר הכתוב אל תען כסיל שזה כמה פעמים שלחתי לכ"ת צעקתי ואין עונה, מה אעשה ומה נדבר ומה נצטדק מוכרח אני לקיים ע"ע כסיל שונה באולתו עד הכאה עד קללה, ולצורך מצוה שאני אם ירצה האדון להשתדל בתיקון ס' דבק טוב שיגע לידו ולצוות לאומן לתקינו תיקון גדול בתוס' שכר כאשר יאמר ועל זה בא הכתוב לצוות לתקינו שעה א' קודם מחמת ביטול למוד הילד ולזה אני צריך ושכר האומן יפרע אור עיני רב עמרם חסידא ואין להאריך כ"א בש"ש טו"ב ור"ש.

רפאל אהרן סי"ט

553

ב"ה

אדר היקר, שורש ועיקר, יאור לי החכם השלם והכולל הדיין המצויין כמה"ר יהודה אלבאז נ' יאיר כי"ר.

אחנפ"ה בעהת"ר ובני סמיכי יחיו דגן כי"ר ושלם נות צדקתך מב"ת מודע לבינה שנמכרו ב' המטבעות בסך —נם—טם—ו— ולכן המבוקש מכ"ת להודעני כמה נשאר בידי מהסך הנז' לפי שחליתי ולא נשאר בזכרוני דקדוק החשבון, ולכן כ"ת יניף ידו להודעני כמה נשאר לו בידי, ומה יעשה בסך הנשאר עה"ך ישבני בתשו' ומה נדבר לאדוני מ"ך כמה הרפתקי דעדו עלן, שהיו כל בני הבית מוטלים ע"ע דוי לולי ה' שהיה לנו, ולעת עתה ת"ל ריחם ה' עלינו כן ברחמיו הרבים אל יעזבנו ואל יטשנו ותשו' האדון מהרה תצמח **ור"ש.** **רפאל אהרן סי"ט**

554

ב"ה

איש אלדים קדוש הוא, אור עיני החכם השלם והכולל הדיין המצויין כמוה"ר יהודה אלבאז נ"י.

קדמתי בנש"ף בעהת"ר ואני תפלה לחיי מלכא ובנוהי הם ובניהם ונשיהם ה"י בטוב כי"ר יגיע לכ"ת מגדול דוד והטנזיר הנה הוא בביתי כמוס עמדי והגעני שטר די ן' צרויה, נא גבור צלו עלי ישלח לי ה' רפואה כי"ר וישתדל כ"ת על מס' שבת ועל המלקות [1] שכתבתי לכ"ת וסלח נא אנכי דורש מהאדון שאיני יכול לכתוב ולהוציא דברי מחשק אהבת האדון ור"ש.

רא"ם

555

ב"ה

האור כי טוב נר ישראל יאור לי החכם השלם והכולל הדיין המצויין כמוה"ר יהודה אלבאז נ"י.

1 רצועת המלקות שמקבל המכתב ישתדל לתקנה ע"י אומן.

קדמתי בנש"ף ור"ש לכל בני הבית ה' עליהם יחיו כי"ר, הן היום באה אלי אגרת מכ"ת ויגש אליו יהודה מכאן אתה למד שדבר אליו קשות אך חי התורה והעבודה שקודם שבאה אלי אגרת מכ"ת בהיותי בפני עצמי כתבתי אל כ"ת וז"ל ונתן הכס"ף וק"ם ל"א כי לא נחפוץ במות המ"ת כי אם בשובו מדרכיו וחי"ה ש"ם ישר נוכח עטו עכ"ל והן עתה עשיתי ככל אשר ציויתני בספ"י ומחמת שהשטר הוא בפאס אלבאלי והגויים עושים שמחה גדולה כמאמר המלך מכאן ע"ס שלשה ימים יגיע ליד כ"ת קרוע עם איש שישלח כת"ר למען קדוש יש' התפלל בעד עבדך ישלח רפואה למכתי כי ידי אחזו רפיון והנה אסור עד ישקיף וירא ור"ש כי לא יכולתי. **רא"ם**

556

ב"ה

לעומת עוצמת נוגה תפארתו, ועז ותפארת תהלתו, יאור לי החכם השלם והכולל הדיין המצויין כמוה"ר יהודה אלבאז נ"י.

אחנפ"ה בעהת"ר ואני תפלה לחיי מלכא ובנוהי, יחיו דגן ויפרחו כגפן הם ובניהם ונשיהם כי"ר, ובסט"ו תגלנה בנות יהודה כי"ר האירו עיני כי ראיתי כתבו הבהיר עלץ לבי, וע"ע הכוסות הבן יקיר לי הוא שנטפל במכירתם, וכבר שלח לכ"ת דקדוק חשבונותיו כמה נמכרו וכמה הוציא ומה שנשאר, והלבוש ששלח כ"ת לשאול עליו הוא של חומ"ש ונישום בסך —°)— והב"ח עדיין לא נמכר, וכשירצו הבעלים למוכרו אודיע לכ"ת, וע"ע האלברמא עדיין לא תקנה והנה אנכי מזריזו על הדבר והכתב נחוץ.

נאם רפאל אהרן סי"ט

ויעקב הנז' נפשו לשאול הגיעה אם רצון כ"ת יקזדר לברמא כלהא אוו גיר תרקעהא אוכאן ותשו' האדון מהרה תצמח ור"ש.

557

ב"ה

אור עיני זה סיני רב אחאי גאון החכם השלם והכולל הדיין המצויין כמוה"ר יהודה אלבאז נ"י.

קדמתי בנש"ף בעהת"ר, זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו אבוא בבשורה שאה רע"א נ"י מצא תרופה ות"ל ית' אשר לא עזב חסדו ה' יגמור בעדו לטובה כי"ר.

יוצלך חמור א' חומ"ה עם כ"ר ימין יתאח נ"י והרבה טרחתי לקנות איזה חטים לשולחם ולא עלתה בידי, וידיע לאדון שהחמור נתן בו כ"ר שלם בא סעוד סך —נם— בהמתנה לסוף ב' חדשים ולא נתרצה אדוך בזה, והרבה נצטערנו על אשר שלח לנו ידי"ן מהרש"א דמאן דסני ליה למר יש לו מחוש הפה הקב"ה ירפאך רפואה שלימה ועלמני עלא סבת בת שבע שאמרו שיש לה איזה מחוש, ואבקשה מאדון יכנס בכי טוב עם בני ביתו לשמחם ויסיר דאגה ואנחה כי כבר מן השמים רחימו עלן ואור עיני היום בטוב מצא תרופה ה' יגמור לטובה, ולעת עתה מחמת שעשה איזה תרופה לא כתב לכ"ת בכ"י ותהלות ה' יבשר בהגלות נגלות אור יקרות ש"ל ור"ש. **רא"ם**

והכתב נחוץ ועם האדון הסליחה ובני ביתי נושקים ידי כ"ת.

558

צ״ר ל״ו נאמר, שבט יהודה בדוחק ובצער, ה׳ ינחמהו בשבעה דנחמתא אכי״ר.

אל שמועה כי באה צרת הבת רבת המעלות, ידי כבדה על אנחתי, ברית כרתי לעיני על הארץ יריקו וירד מים עד יום, ומה אענה ומה אומר לקול צללו שפתי בראות הא״ח חמותי חם לבו בקרבו שופ״ך [1] את הארבעים ויהודה עוד רד עיניו כיונים, והניף יד אל אל הנהר בעיים, והאחים הנאמנים והנאנקים יהמו יחמרו מיעיהם נחלו לא יועילו והמים להם חומה ועבר בים, והאם רובצת שתין תכלי מטו לה [2] ברכיה כשלו ונפלו ועיניה בדמעות כלו נשאו דכיים, אני הגבר ראה עני מה אענה ומה אומר אין לנו אלא להצדיק דין אל חי וקיים, אחינו אתם לא תוסיפו לדאבה עוד ועיניכם תחזינה מלך יקבץ נדחי ישראל מארץ שביים, כי״ר כותב בדמע.

ראי״ם

559

ב״ה

הלב והקרב, למול הדרתו תאב בקר וערב, בתאות המועיל ותאות הערב, הלא זה הוד החכם השלם והכולל הדיין המצויין כמוה״ר יהודה אלבאז נ״י.

קדמתי בנש״ף בעהת״ר ואני תפלה לחיי מלכא ובנותי, וכל המחובר לטהור טהור מה נאמר לאדוני מקושי הפרידה דרך עוצב בי, כי ילדי אל אל ישועו כי יבכו עלי לאמר אנא פנה דודי, קמי שמייא גלי כי עבדך היתה לו דמעתו לחם, והנה עתה בא אלי מכתב מכ״ת ושמחתי כעל כל הון, ולמה הטריח עצמו לשלוח דורון ה׳ ישלם גמולך, נא אחי תשלח לי סנהדרין, והודעני כמה צריך ליתן בדמיה ודמי תיקון הסמ״ע, ואור עיני ידידיה נ״י מעמיס שלם לאחיו כמה״ר עמרם נ״י ויודע אותו ע״ע הספרים שא״ל למכור, נא גבור אל נא תסתר פניך ושלח נא אנכי אדרוש מעמו לשלוח לי כתב יד ימינו בכל עת כי פועל ידיו ארצה תמורת פני קדשו. נאם אחיך **רפאל אהרן** סי״ט

560

ב״ה

את שאהבה נפשי רוחי בקרבי יאור לי החכם השלם והכולל הדיין המצויין כמוה״ר יהודה אלבאז נ״י.

קדמתי בנש״ף בהת״ר, ור״ש לכל בני הבית גדולים וקטנים ה׳ עליהם יחיו כי״ר אם נא מצאתי חן בעיניך תשתדל בתיקון ספר עמודי שמים והגמרא שתגיע לידך ע״י אומן האו׳ לדבק טוב הוא והעיקר שימהר יחישה מעשיהו יפה שעה א׳ קודם מחמת ביטול תורה לפי שהילד בטל הוא בלי למוד מחמת חסרון הספר ושכר האומן יתן אותו אור עיני כמוה״ר עמרם נ״י ולך תהיה צדקה.

נאם אחיך ראי״ם, ור״ש

1 במקום סופג, ואולי הכוונה למלת ״הארבעים״, לגיל הנפטרת, שהאב מוריד ושופך דמעות על שנותיה.

2 ב״ק צב: ששים מכאובות.

561

ב"ה

ממנו יתד ממנו פנה הוא שורש ועיקר, פה מפיק מרגליות משוהם יקר, אור עיני זה סיני החכם השלם והכולל הדיין המצויין כמוה"ר יהודה אלבאז נרו יאיר כי"ר.

קדמתי בנש"ף בעהת"ר ואת אחי אני אדרוש שלומם וטובתם הם ובניהם וכו' ושלם הגבירת מב"ת, אות לטובה כתבתי לכ"ת על דברת אהרן אזולאי ועדיין תשובה תולה, ועל של עתה באתי כי תדרוש משמי בשלם אור הנערב עצום ורב ידידינו שד"ר נ"י ואמור לו בושת פני כסתני על אשר לא נראה זבוב בהיכל מלך ללוותו לויה כמשפט, וקמי שמייא גלי כי לא ממני היה הדבר שהמשרת רמני שבא אלי בבקר ולקח ממני ס' מערכי לב ושאלתי אותו אם החכם הולך עתה, וא"ל עדיין עד חום היום וכשגמרתי התפלה א"ל שכבר האדון הלך וחרה אפי כי לא זכיתי ללוותו, וזה היה עכ"ב שלא שלחתי לו שום כתב יען כי נפלו פני ובושת פני כסתני ולכן כ"ת יראה לו הכתב וידבר עלי טובות וסלח נא אנכי אדרוש מעמו ואם לא למעני יעשה למענך כי אנשים אחים אנחנו ור"ש.

ר"ם

562

ב"ה

האשל אשר ברמה, מלא רוח חכמה, אור עיני החכם השלם והכולל הדיין המצויין כמוה"ר יהודה אלבאז נ"י.

קדמתי בנש"ף בעהת"ר ואני תפלה לחיי מלכא ובנוהי, יהי שלם בחילם חיים עד העולם כי"ר למאי דשאילנא מקמיה דמור, מקור הדין בחומ"ש סי' רי"א אין אדם מקנה דבר שאינו ברשותו. ובא"ה סי' צ' סי"ב בעל שמכר קרקע של אשתו לא עשה ולא כלום, ובחומ"ש סי' שע"ג אם הכיר בה היא גזולה אינו נוטל מהגזלן אלא הקרן לבד, וכתב הסמ"ע כיון שהכיר בה שהיא גזולה לא נתן לו הדמים בתורת מקח אלא בתורת הלואה יע"ש, וזה כמה שנים כתבנו פס"ד דאם האב מכר קרקע של בנו שיגבה אפי' הפירות וכמדומה לי שהיא סברת הריב"ש דגבי בנו אמרינן אדעתא דארעא נחית.

והנה רחל באה לפני כ"ת ותגיד לך קצת מהמקצת ביזוי וזלזול שעשה לי ידי"ן כהה"ר שאול נ"י ועמך הסליחה ור"ש.

ר"ם

563

ב"ה

גדול הרועה, אורי וישעי, ש"ר ואור לי אור עיני החכם השלם והכולל הדיין המצויין כמוה"ר יהודה אלבאז נ' יאיר כי"ר.

קדמתי בנש"ף בעהת"ר ואלף שלומות דורש ומבקש לאחי"רם ולכל דשרין סמיכין עלוהי כלם כא' יתברכו בברכה המשולשת כי"ר קבלתי הא' אהובה והגיעו לידי סך —נם—חם— וכבר קיימתי דבר כ"ת על אותה המתנה, וע"ע תנקייא [?, וכנראה חמאה רכה], יוודע לכ"ת שהי' אליהו אסודרי נ"י הוא שהיה מטפל בקנייתה והנה בעתה אינו במחז"ק, ולכן צריך להמתין עד שאבדוק מי הוא הגוי שהיה מוכרה לו, לפי שהגוי שהיה מוכרה לאליהו היה בדוק אצלנו הרבה פעמים, ועכשיו לא נודע לנו מה שמו של הגוי והנני מחפש בקרובי

אליהו הנז׳ להודיע לנו מה שמו של הגוי, ואשתדל לקנותה, שאף שא״ל שיש גוים מוכרים אותה מ״מ אינם בדוקים אצלנו ואין בהם אמונה ולכ״ת החיים והשלם.

אחיך ראי״ם

564

נפש היפה, בור סיד שאינו מאבד טיפה, וכל אמרתו צרופה, ישר יאור לי החכם השלם הדיין המצויין כמוה״ר יהודה אלבאז נ׳ יאיר כי״ר.

קדמתי בנש״ף בעהת״ר ורוב אלפי שלומות לאחי וריעי יהי שלם בחילם הם ובניהם וכו׳ ולעולמי עד לעקרת הבית אם הבנים מב״ת, הגדתי היום כי באו לחטו״ל בשרי ועצמי ופיהם מלא תהלות מה גדלו מעשיך אדוני ה׳ ישלם גמולך אין די באר ואהרן מה הוא כי גדול עד שמים חסדך, וכבר שלחתי לכ״ת שולחן ארבע על דברת אהרן אזולאי, ולא זכיתי לשום תשובה והן עתה זו התראה רביעית שאם לא יקבל עליו את הדין שאני שולח מורשה גמור בסך —קם— בשכרו לכופו ע״י השררה לעשות משפט, גם ע״ע משה שקרון לא הודעתני מה נעשה בדינו, וזהו שקשה לפי שא״ל אור עיני אחרע״א שיש לו משכון של זהב של אהרן הנז׳ וא״כ למה לנו כל החרדה הזאת והיה עכב זמן זמנם ימכור המשכון ואיש על מקומו יבוא בשלם והכתב נחוץ ולאחי החיים והשלם.

עבדך ראי״ם

565

ב״ה

שרוני המיומן, מתוק מדבש ומן, האהוב הנאמן, נר ישראל יאור לי החכם השלם הדיין המצויין כמוה״ר יהודה אלבאז נ׳ יאיר כי״ר.

קדמתי בנש״ף בעהת״ר ואני תפלה לחיי מלכא ובנוהי וכל המחובר לטהור טהור כלם כא׳ יתברכו מפי עליון, ויזכו לראות בנחמת ציון אכי״ר.

הודעתי הן כתיב שהגיעו לידי הספרים ה׳ יאריך ימיך כי״ר גם הגיע —תשם—נם— ועשיתי כאשר ציותני וכתבתי על גבי השטר —קקם—נם— וקמי שמייא גלי שהרבה נצטערתי בצרת כ״ת ושרי ליה מאריה שכ״ת לא היה לו אמונה בדברי כלל במה שהיתי או׳ לו אל תתן לבך לדבר הזה פעמים רבות וכפר עליו מאשר חטא על הנפש שצער את עצמו במה שלא היה לו להצטער ושרי ליה מאריה, ודמי תיקון הספרים יתן אותם אור עיני רב עמרם נ״י ויחשוב אותם עלי, ולא הודיעני כ״ת על שכירות המש׳ של קיץ שעבר עד היום מה נעשה בדינם, לפי שהמש׳ הנז׳ אין בה שום שייכות כלל, אם ירצה האדון דיה לצרה בשעתה ולא יוסף לדאבה עוד על תשלום החוב עד שירחיב ה׳ גבולו לדבר הזה יאמין כ״ת אמונה שלימה שח״ו כ״ת גורם לי צער הרבה שאני מצטער בצערו ונמצא כ״ת מצער עצמו ומצער אחרים ולא כן היא המדה ואין להאריך כ״א בש״ש טו״ב ותשו׳ מהרה תצמח ור״ש.

עבדך ראי״ם

566

ב״ה

אוצר חכמה ודעת, יאור לי החכם השלם והכולל הדיין המצויין כמוה״ר יהודה אלבאז נ׳ יאיר כי״ר.

קדמתי בנש"ף בעהת"ר ושלמים מרובים להידידים והנאהבים ה' עליהם יחיו כי"ר מודע לבינה שהגיע לידי המעות ה' ישלם גמולך כי"ר ועל אודות לפלאפל, גם אני כמוך מה שקנינו נמאס ונבאש והנני מחפש אם אמצא אנכי אעשה כדבריך בע"ה, והודעני ע"ע גשמי השנה כי ענינו לה' תלויות עד שיחננו ה' ור"ש.

עבדך רא"ם

567

ב"ה

אור נערב, נחמד מזהב ומפז רב, ישר ואור החכם השלם והכולל הדיין המצויין כמוה"ר יהודה אלבאז נרו יאיר כי"ר.

קדמתי בנש"ף בעהת"ר וש"ר לנות בית היא ובניה אתה יתברכו מפי עליון אות לטובה כי רוח סערה עברה קמיה דמור ונתחלפו לך בין איוב לאויב יען שכ"ת דבר אתי קשות, באו' ואנכי הרואה שכל זה לא היה ולא נעשה ועתה הרי שלך לפניך, הנה עדי בשמים וסהדי בחכמים שלפניהם נקוש"ח שאם שהה יותר מך' יום שאני מחוייב בסך —קקם— ותגיע לכ"ת ק"ע מד' חכמים והם י"א דעדיפא מינה שהיה מתחילה בלבי על החכם הנז' ומאהבת כ"ת דחקתי עצמי ודברתי עמו על זה, וכ"ת חשב עלי רעה אלד"ים חשבה לטובה, והמבחן לזה הלא בפעם א' כששלחתי לכ"ת להעתיק כמה פעמים שלחתי לך למהר יחישה מעשהו כי בעל הבית החכם הנז' דוחק אין די באר גודל דוחקו. וקמי שמייא גלי שמפני אהבת כ"ת עברתי על מדותי ודברתי עמו יען שהיה בלבי טינא עליו, ועתה מה אעשה ברוך גוזר בצדק זו תורה וזו שכרה נעויתי משמוע היאך כ"ת עלה על דעתו דבר זה, שאפי' כל חללו של עולם אני חושב אינו כלום מגדרי אהבה, ועכשיו חושדני בדבר קל כזה יהיה חלקי ממי שחושדין בו, ובכל זאת אני לא אברח ותחת כנפיו אארח ור"ש.

רא"ם

568

ב"ה

ידידנו החכם השלם הדיין המצויין כמה"ר יהודה אלבאז נרו יאיר כי"ר.

אחד"ש מאהבה ור"ש למודי ה' ישצ"ו זאת אומרת שבא לפני איש א' ממחנכם קדוש והגיד צערו שזה כשתי שנים והוא גולה ונדח באהלי קדר מפני חמת המציק ולא יכול לבוא בעיר ועתה בא למחז"ק וחילה פני להודיע לכת"ר לשלוח אחר אשתו שבמחניכם קדוש ולהודיעה שאם תרצה לבוא למח"ז עם בעלה הנז' מוטב ואם לאו שהוא מוכן לישא אחרת במחז"ק ואם תרצה לשלוח לה גיטה ולעשות מה שהד"ן הנה הוא מוכן לעשות מה שהד"ן ובלא"ה הוא טוען שהוא חשוך בנים ושיכול לישא עליה אך אמרתי לו שאינו רשאי לישא בעיר אחרת ולקבוע עצמו שם וגם שיהיה ידוע דיכול למיקם בסיפוקייהו על כל זה חילה פני להודיע לכת"ר ולשלוח אחר האשה ולהודיעה ולראות מה תשובתה ולהשבני דבר ותשובת כת"ר מהרה תצמח לדעת מה יעשה ישראל ושכמ"ה, ושם האיש מושי בר יוסף ז' חמו ושם אשתו מסעודא בת מימון ז' חמו ושלום כת"ר יסגא מאד כנפש נא"ה.

הקטן יעקב בירדוגו ס"ט

569

ב"ה

האשל אשר ברמה החכם השלם והכולל עצום ורב כהה"ר יהודה ן' אלבאז נר"ו.

אח"ן פ"ה בעהת"ר אעתר אל אלוד' יטה אליו כנה"ר שלם וכנהר שוטף גם לרבות בני עליה, זרעא מעלייא כ"ר, מן המודיעי"ת שזה כמו ד' חדשים מ"מ שבא למח"ק החכם השלם הדו"מ כמה"ר שלמה אביטבול נר"ו והמציא לפנינו כמה ק"ע ע"ע ספרי הקדש המפונקסים אצלו שקנוים ממעות הקדש הר' סאעד הכהן[1] והיו מונחים בבית גנזיו בבית הרב כמוהרשי"א זצוקלה"ה ותבע שוה"ד שיתנו אותם היורשים לת"ח לקרות בהם לנ"נ בעל ההקדש, ועוד תבע שוה"ד על ענין שכירות קרקעות ההקדש שביד הרב זלה"ה שמעולם לא נהנה בהם שום ת"ח או עני והכל כאשר לכל היה אוכל אותם הרב זלה"ה והמציא כמה ק"ע ע"ז ואחר שראינו הק"ע שבידו כתבנו וחתמנו עפ"י הכתבים הנז', ואה"נ אם יש זכות או ראיה ליורשי הרב לפטור עצמם גם אנחנו ידינו תכון עמם דקושטא קאי ואדרבא כל מה דמצינא למיהפך בזכותא דיתמי מהפיכנן, ובלא"ה שכמוהר"ש הנז' אמר שאין דעתו לתובעם עתה מטעם שהיורשים הם קרובים ליחידי הקהל עד לאחר זמן ב"מ זהו הענין שהיה בפנינו ובמטותא מיניה דמור אל יתגלה כתב זה לשום נברא, ובהגיע אגרת זה ליד כת"ר יקרענה וישליכנה לאיבוד ושלם כת"ר יגדל ואת מלכים לכסא ירום וינשא כנפשך וכנפש נאמן אהבתך החותם בששט"ו נא"ה דור"ש וטובתך. ע"ה שמואל ס"ט

570

ב"ה

שנים כרובים זהב ה"ה החכמים השלמים הדיינים המוציינים כמה"ר יהודה אלבאז וכמה"ר עמור אביטבול נר"ו יאיר כי"ר.

אחדש"ו אות לטובה על דברת שמחה בת הי' מכלוף הכהן נ"י שהיא נשואה עם אליהו מונסונייגו ואמה דרה במ"ק, ומחמת שהיה לה איזה חולי המונע תשמיש, היתה האשה הנז' מבקשת מהבעל שתלך אצל אמה ולא היה הבעל רוצה להניחה לילך שאין לו מי שישמשנו, וגם לא היה רצונו להכביד על אמה להיות מטפלת במזונותיה, ואח"ך שלחה לה אמה ללכת אצלה, ומחמת שבא שליח מאת האם והרבה והפציר בבעל, עמד הבעל ושלחה עם א' מקרוביה ונתן שכר הבהמה ושכר האדם והפסיד סך —לם— בשכר ההוא, ואחר עבור כמו חדש ימים שלח אחריה פעמים שלש ונגעלו שערי תשובה, אמטו להכי חזר הבעל הנז' ושכר א' מקרוביה והפסיד עוד סך —°)—הם— ושלח אחריה לבוא, וחזר השליח בידם ריקניות והביא תשובה בידו באו' שלא תבא האשה כ"א עד שיפרע לאמה סך —קכם— דמי מזונות שהיתה זנה אותה בזה הימים, ולכן עמד הבעל וצווח שהוא לא נתרצה לשולחה ולהפסיד עליה הסך הנז' כ"א מחמת שפייסה אותו אמה שתלך אצלה ושלא כרצונו הלכה כ"א מחמת שהבת היתה רוצה ללכת מעצמה, וכבר שלח אחריה פעמים שלש ולא נתרצית לבא, ומה מקום יש לעכבה זו, איך שיהיה המבוקש מכ"ת ישלחו אחריה ויעשו בה התראה אם תבא אצל בעלה מוטב ואם לאו הרי הוא פטור ממזונותיה מכאן ולהבא ורשאי ליקח לו אשה אחרת עליה, ואם טוענת אמה שיש לה עליו מזונות תעמוד עמו לדין על מה שעבר, ועכ"פ אין לה לעכבה ולו' שלא תלך עד שישלח לה דמי מזונות

1 ראה תעודה 207, 130.

דזה אינו מן הדין, ותשובתם מהרה תצמח עם ה״ר, ואם רצתה לבא, הבעל יפרע שכר המביא אדם ובהמה עספ״א ור״ש.

שמואל בר אברהם בן זמרא יהונתן סירירו סי״ט רפאל אהרן מונסוניגו סלי״ט

571

ב״ה

חכם בעוז גבר, שפתותיו שושנים נוטפות מר עובר, לי הנפש גם לי לבב החכם השלם כהה״ר יהודה אלבאז גר״ו יאיר כאור החמה שבעתיים, ויוסיפו שנות חיים כי״ר.

אחד״ש מאהב״ה, ושלם האשה רבה, תהיה לאלפי רבבה, ושלמא רבא, לבן יקיר לי מפז וזהב שבא, הנער שמואל יאריך ימים וש״ח על הארץ הטובה, יצליח בתורה ארוכה מארץ מדה ורחבה, ואחיו עמו כנטיעים מגודלים יחיו דגן ויפרחו כגפן עוד ינובון בשיבה, כי״ר, זאת אומרת כי הגיעוני אמריו הנחמדים, על אדני פז מיוסדים, ויאמרו לאמר כי לא הגיע ליד הקדש פי׳ דיבור התוס׳, ומה מאד צר לי אבל חפשתי באמתחותי ומצאתי המימורייא [הטופס הראשון] שלו ולאפס פנאי לא חזרתי עליו לעת עתה וזה לשוני, הגיעה אלי שאלת כת״ר ולע״ע אשיב בקצרה לאפס פנאי כי אני עומד בפרק מגלה נקראת ואומרה אמת כי הקושי מפורסם בדבריהם וכבר דשו ביה רבנן קמאי מהרש״ל ומהרש״א ז״ל ומפני הכבוד אשיבו לכת״ר מה שהורו לקוצ״ד מה׳ אם יראה בעיני גדולים והוא דה״ק ומשני אי לא כתב אלא ובעל הן אמת דשמעינן מינה דאשה בביאה ולא אמה אבל ק״ו דעבדי׳ מיבמה אזל ליה דאיכא למימר אמה העבריה תוכיח וכו׳ ואין עיקר הראיה לאשת איש אלא מגופא דקרא ולא כך היא דרכה של תורה דגופא ומיעוט אתי ממלתא חדא ובהכרח לומר דכוליה קרא לגופיה אתא וא״ך אמה מנין שאין נקנית וכו׳ אלא להכי אתא ובעלה ובעל לגופיה וה״ה לאמה כנ״ל בביאור דבריהם ולאפס פנאי קצרתי במקום שאמרו להאריך עד כאן לשוני ולאחי החיים והשלום כנפש נא״ה. תולעת יעקב [בן סמחון] סי״ט

572

ב״ה

לקראת מלך רב החכם השלם הדיין המצויין כהה״ר יהודה אלבאז נ״י כי״ר.

אח״ן פ״ה בעהת״ר וכפלינן שלמא לבניה דמר ולתלמידיו הגעני כתב יד הקדש וששתי בה כעל כל הון ועל כן אחת דברתי הנה ברך לקחתי וברך ול״ר אשיבנה וספר מגלה עמוקות הרי הוא ליד כת״ר בתורת מתנה וכבר יש לי ס׳ מגן אבות להרשב״ץ זלה״ה ובשתים איני חפץ שכבר קבלתי על עצמי שלא אמכור שום ספר מספרי הקדש אפי׳ יהיה כפול ומכופל וישלח לי ספר לקוטי אמרים עם הנכבד וחשוב בעל אכסנייא של תורה הר׳ דוד הכהן או עם זולתו יען שאני על פרק הנסיעה ונחפז ללכת לדרכי וכת״ר יזכרני לטובה לחן לחסד ולרחמים ושלם כת״ר יגדל ואת מלכים לכסא ירום וינשא כנפשך וכנפש החותם בששט״ו בסדר הטיב אטיב עמך ושמתי את זרעך כחול הים אשר לא יספר מרוב ושלם רב נא״ה דורש וטובתך *. אנא דחתימי לתתא ממרי למישאל שלמא דידיה ובשלמא

* מן הצד חותמת פחם:
משה בר שמואל

דבנוהי יחיו דגן ויפרחו כגפן הע״י והדבר אשר נדברנו שנינו יזכור אותו כת״ר ויקיים הבטחתו ולא אשקוט ולא אנוח עד שאבי[א] הדבר לידי גמר והחכם נ״י החותם דורש בשלם אביך נ״י ובשלם דודיך אברהם נ״י ובשלם בניהם הע״י ודרוש שלומו להחכם כמוה״ר שלמה אביטבול נ״י ובשלם בנו החכם עמור בנו נ״י ותודיעני משלם בנו חיים י״א כיצד הוא מהחולה ה׳ ישלח לו רפואה שלימא בקרוב לרמ״ח אבריו ושס״ה גידיו כי״ר יען שנפשו קשורה בנפשו ומצילנן האידנא בתלת מילי דמשנ״ו רבנן בדיבורייהו בבני סמיכי וחיי אריכי ומזוני רויחי כי״ר. **שמואל אברהם בן זמרא**

573

ב״ה

אור עינינו, ומשוש תפארתינו, אדרת צמרת, הרב כמוהר״ר יהודה אלבאז י״א.

קדמה לפני יעבור שלם בביתו ובחומותיו ימים יאריך שנתות כתוב בה״ן [1] עד עת מלוך מלך אכי״ר, האות כי טוב בקצר אמיץ כד קאי אחד כרעא אארעא הן אמת עד בשחק נאמן סלה ותוכן לבות הוא יבין כי אין לי פה להשיב ולא מצח להרים ראש ובושת פני כסתני להרים פני לנגד כת״ר אבל ידעתי כי ענותו תרבני סליח״ה הוא דעביד ידו בס״לחת ובפרט כי כבר הייתי אנוס במעשי מפני כמה סיבות גלויות לפני מעלתו תרב גדולתו, אכי״ר, והן עתה כבר שלחתי ליד מעכ״ת יום ששי בשבת שעברה שמונים אוקיות מכ״ט טבי ותקולי שקבלתי אותם מפאת ידי״ן רב אחאי הרשב״א נר״ו יה״ר שיגיעו האל למחוז חפצו לחטו״ל שלם בגופו שלם בתורתו, נגילה ונשמחה בישועתו כי״ר, והשליח שהוליכם הוא שלוש שממח״ק והן עתה יקבל רום כת״ר מיד ידי״ן ורוחי הח׳ השלם כהה״ר רפאל מאמאן י״א סך עשרים אוקיות אחרים ויודיעני רום כת״ר אם קבל הסך —פס— מאת שלוש, גם יגיע ליד מעכ״ת שלשה ושבעים אוקיות ותשובתו הרמתה מהר ימהרנה ואומר חלותי היא למען אהבת מור אבי זלה״ה שאל נא יעזוב אותנו בתפילה ערב ובקר וצהרים ונשאת תפילה על בני ועל פועל ידי זה דבר שבחובה, גם יבקש רחמים על ידידיה נר״ו כי עדיין אינו בקו הבריאות ה׳ יתמלא עליו ברחמים כי״ר והוא נושק יד הקדש ודורש שלם כת״ר ודובר שלם לכל זרעו והכתב בנח״ר בשוק של טבחים ואין להאריך כ״א בשלום מעכ״ת וטובתו, יאריך ימים על ממלכתו, הוא ובניו אתו. **ע״ה ידידיה יס״ט**

עם היות שכתבתי בתחילה שיקבל מיד רבי רפאל מאמאן סך עשרים אוקיות לעת עתה חזרתי וצריך אתה לגבות ממנו סך —כם—זם— שבצירוף הכל הו״ל סך —קם— ויכניס זה הסך ידי״ן ר׳ רפאל לחשבוני והילך כתב ידי תתן אותו לקרותו כדי שיגדל **פרע ורו״ש.**

574

ב״ה

ידיד נפש אח הרחמן, נטע נעמן, החכם השלם הדו״מ כהה״ר יהודה אלבאז נר״ו יאיר כי״ר.

1 שנתות היו [חריקות לסמן את המדה] בהן עד כאן לפר וכו׳ מנחות פז: וכאן לאריכות ימים שיהיו בהן גם שנים.

אחדש״ו וש״ר בניך ישצ״ו בכלל ובפרט לידי״ן את שאהבה נפשי כההר״ש נר״ו ולעילא מן כל ברכתא ידידינו אביך נר״ו וב״ב ואני תפלה שיגדל שלומכם לעד על גפי מרומי ההצלחות כאוות נפשכם לטובה באתי באותיות שתים שאין ארבע לידע שלומכם וטובתכם ואגב יגיע ויראה לפני כתר עם מכ״ד להבנים ישצ״ו שמנה כלים מלמעלה [?] החרס עם ב׳ סלים מפירות הארץ ואין להאריך כ״א בשלם מלא אחיך.

הקטן מקטני אר״ץ סי״ט

ואחת שאלתי שישלח לי וואחד לעמרא ציציות לטלית.

575

ב״ה

שנים כרובים זהב החכמים השלמים הדיינים המצויינים כמה״ר יהודה אלבאז נ״י וכמה״ר עמור אביטבול נר״ו אתה ה׳ תשמרם כי״ר.

אחדש״ו אות לטובה מודע לבינה שהי׳ יעקב אוג׳ואילוס נלב״ע וחלי״ש, ומפי מגידי אמת שמענו שיש לו איזה חובות נגד בני ברית שבמח״ק לפי שמכר להם איזה סחורות ועדיין לא נפרע, ולכן אליכם המצוה הזאת לעמוד לימין מכ״ד הי׳ אברהם אזאגורי נ״י לגבות כל החובות שיש ליעקב הנז׳ נגד כל ב״ב והכל ינתן ביד אברהם הנז׳ ע״פ עדים ויבוא דבר כת״ר כמה ניתן בידו דבר גדול או קטן כל ענין על אופנו ושכמ״ה ואין להאריך כ״א בש״ש טו״ב ואתם שלם וכל אשר לכם שלם ור״ש.

יהונתן סירירו סי״ט רפאל אהרן מונסונייגו סי״ט יעקב סירירו סי״ט

575 ב׳

ב״ה

לקראת מלך רב החכם השלם והכולל עצום ורב כהה״ר יהודה ן׳ אלבאז נר״ו.

לשלם אין קץ מאת אדון השלם יטה אליו כנהר וכנחל שוטף כי״ר ונוה צדיק יבורך מפי עליון ולידי״ן יניק וחכים החכם השלם כהה״ר שמואל נר״ו ואתו עמו אחיו ואחיותיו ובני ביתו יסגי שלמא דילהון וכפלינן שלמא לאיש חיל רב פעלים כה״ר משה נר״ו ולב״ב גם לרבות האלוף הגביר רודף צדקה וחסד כה״ר אברהם... בניו וב״ב וחתנו כהה״ר יעקב נר״ו הע״י, מן המודיעי״ת שהאיר אל עבר פנינו... השלם כהה״ר שמואל ן׳ אלבאז נר״ו בר החכם השלם והכולל כהה״ר יהודה זלה״ה נין ונכד להרב... עיר וקדיש המפורסם כמוהר״ר הרשב״א זצוקלה״ה, וכשבא למ״ק מצא קול צווחא בעיר מן כובד... שהטיל עליהם יר״ה ואין איש מבני קהלנו שם על לב להשגיח עליו לכבודו ולכבוד אבותיו זלה״ה דאריה רביע עלייהו לפרוע פרעות ממון ההטלה, והנה הוא הולך קדמת אשו״ר למ״ק אולי ביני ביני תקל מעליהם חמת המציק והיתה הרוחה, אי לזאת אח״י מל״ך חגור מתניך נגד החכם נר״ו לכבודו ולכבוד אבותיו זלה״ה שתעמוד לימינו בכל עוז ותעצומות כמנהג כת״ר הטוב והישר במנה הראויה להתכבד ובני קהלנו מכם יראו ויקחו מוסר מקל וחומר ואל תעכבו אותו כי הוא נחפז ללכת למחוז חפצו מפני דוחק הנוגשים הנושים בו ב״ב ושב״ב ויפה שעה א׳ קודם והמטותא מיניה דמר יאירו דבריו בדברי רצויים ופיוסים עם החכם נר״ו כי הוא אי״ש בוש״ת ומסוה הבושה על פניו כי לא ניסה ללכת באלה כי לולי

דוחק הנושים לא היה נידון ביוצא חוץ למחיצתו ואיני ח״ו כמזהיר דאין מזהירין לנזהר אלא כמזכיר ודרוש משמי בשלם הגביר כהר״א דודיך נר״ו ובס״ט והצלחה בנישואי בתו ישמח החתן בכלתו ותשמח הכלה בחתנה בבני סמיכי ומזוני רויחי וחיי אריכי כי״ר, וחלשא דעתאי טובא על הר״א דודך שהבטיחני לשלוח אחרי לראות בשמחת נישואי בתו באותו היום שהיינו מסובין על שולחנו ואם הוא נעלמו ממנו הדברים כת״ר ודאי לא נעלמו ממנו והיה לו להזכירו כי אלולי זה הייתי נמלט מכמה זלזולים שעברו עלינו כידוע ושלם כת״ר יגדל כנפשך וכנפש החותם בששט״ו בס׳ והיה הטוב ההוא וכו׳ והטבנו לך. ע״ה שמואל אברהם בן זמרא

576

העיד מרדכי ן׳ שושאן אן הומא גאלסין הווא ושלמה אזייני וכלט עליהם סי׳ דחמאן ן׳ בועזא וקאל לשלמה אנא זיבת לכבאר לליהוד די מאתו קאלו כיף, קאלהום כונת ענד איית מסעוד ועלי וזאת וואחד לגויה עטאתני כבארהום קאלתלי האדאך יצחק ליהודי די חדו ן׳ לחסן זא לענד סידו הנז׳ הווא וואחד ליהודי קראסלי וגדר פיהום וקתלהום. וברר בעדותו מרדכי הנז׳ אן כא יערף יצחק בן יעקב הרוש הווא ליהודי דסי חדו ן׳ לחסן הנז׳ עכס״ע.

אבני שי״ש א׳ סי׳ ד׳.

תרגום

העיד מרדכי בן שושאן איך שהיה הוא ושלמה אזייני יושבים והופיע אצלם הגוי סי דחמאן בן בועזא ואמר לשלמה, שאני הבאתי הידיעה על היהודים שמתו, [ושלמה] שאל אותו איך היה, והוא [הגוי] השיב שהוא היה בכפר איית מסעוד ועלי ובאה גויה אחת והודיעה לי עליהם ואמרה לי אותו יצחק היהודי בן החסות של הגוי חדו בן לחסן [יצחק הנזכר] בא אצל אדונו הנזכר הוא ויהודי אחר קארסלי [מייצר המכשירים לסריקת הצמר] ואדונו הנזכר בגד בהם והרגם, וברר בעדותו מרדכי הנזכר שהוא יודע שיצחק בן יעקב הרוש הוא היהודי של סי חדו בן לחסן הנזכר עד כאן סיים עדותו.

577

העיד היקר שלמה ן׳ יעקב ה״ן שרביט אן יום ו׳ של שבוע הבא ? היה ר״ח אב כאן הווא ושלמה ן׳ יתאח נאזלין ענד איית סגרוסין פרוטת אסריף וכלטו עליהום הי׳ יצחק ן׳ יעקב הרוש וה״ר דוד ן׳ מנחם ה״ן אפרייאט וחאזוהום יגלסו ישבתו וזא יצחק הנז׳ וקאלהום הא דוואר דאיית מסעוד ועלי קריב נשבתו ענדהום ונדהו בהאיים ראפדין אגרוס ולקרסאל וסי עטר וסי חימס וזביב ולבהאים וואחד סהב וואחד כדיר והומא כא יראוו פיהום חתא גאזו לדוואר דאיית מסעוד ועלי לאיין כא ידהר מן מודעהום ופליל ש״ק נקסרו איית מסעוד ועלי קאלולהום גרוואן כא יחבבו ידרבו עליהום וקאמו איית סגרוסין ורחלו קאלולהום ליהוד חנא מא נרחלוסי פשבת קאלולהום איית סגרוסין הא הומאך ליהוד די דאזו עלינא לבארח ראחלין מעא איית מסעוד ועלי ועלאס נתום מא תרחלוסי וגאמו עליהום

חתא לילת לחד ורחלו למודע די כאנו יכוויו איית מסעיד ועלי כאנו יעמרוה הומא חתא תלאקאוו פדוואר דאיית מסעוד ועלי ולא ג'ברוסי ליהוד תמא קאלולהום פאיין ליהוד די שבתו ענדכום קאלולהום מא שבתו ענדנא יהוד. עכס"ע.

אבני שי"ש ח"א סי' ד'.

תרגום

העיד היקר שלמה בן יעקב המכונה בן שרביט שביום ששי של שבוע הבא היה ראש חדש אב, היה הוא ושלמה בן יתאח שוכנים בכפר איית סגרוסן [במקום הנקרא] פרוטת אסריף, והופיעו אצלם היקר יצחק בן יעקב הרוש והיקר דוד בן מנחם המכונה אפרייאט, ובקשו מהם שיעשו שבת אצלם, אך יצחק הנזכר ענה להם, הנה הדיר של איית מסעוד ועלי קרוב, אנחנו הולכים לעשות שבת שם, משכו בהמותיהם שנשאו עורות, קראסל, תבלינין, חומוס, וצמוקים. והלכו והבהמות אחד צהוב ואחד ירוק, והמה רואים אותם עד שעברו לדיר איית מסעוד ועלי, היות והמקום הזה נראה ממקומם, ובליל שבת קודש, הגיעה ידיעה לאיית סגרוסין שיורדים עליהם גרוואן להלחם בהם, אנשי איית סגרוסן החלו לנסוע והיהודים [העדים הנזכרים] אמרו להם אנחנו לא נוכל לנסוע בשבת ואמרו להם איית סגרוסן הנה היהודים שעברו כאן אתמול נוסעים עם אנשי איית מסעוד ועלי, ולמה אתם מתעקשים לא לנסוע, אך הם התחמקו עד מוצאי שבת שנסעו וכל מקום שמפנים איית מסעוד ועלי, היו מגיעים אליו [העדים הללו] עד שנפגשו בכפר איית מסעוד ועלי ולא מצאו שם שום יהודי וכששאלום איפה היהודים שעשו שבת אצלכם, ענו להם שום יהודים לא היו כאן אצלנו.

578

העיד מסעוד ן' עטייא אן הווא ראח לדוואר דאיית מסעוד ועלי יכאתר. ובאת פלכימא די סי' עמר ובן לחסין וגלסו יהדרו מעא סי דיפאן ראחולהום והווא כאן ראקד ומנאיין סמע להדרא פייק רוחו ואזניו קשובות והווא עמל ברוחו ראקד קאמו אדיפאן קאלולהום מאזאל כא תדכלו ליהוד די כא ירמיוו לבאטל ותנעטא לכטייא עליהום, קאם סי חמו ן' לחסין קאללהום אם נעמלו כתאבתלנא דיך לפדיחא לעאם די גאז סולטאן סי מוחמד וחווסנא גאזו עלינא דוך ליהוד וחנא מוכודין וסחבאלנא ענדהום סי פאיידא וקתלנאהום סאעא זברנא סי קראסיל וסי אגרוס ועמלנא דחכא ועטינא לכטייא עליהום, קאלו אסכון הומא ליהוד קאלו אמזוט ולקראסלי די מעאה והומא מן יהוד צפרו, וכא יערף העד הנז' בידיעה נאמנה באיין יצחק בן יעקב הרוש הווא די כא יסמיווה אמזוט ובאיין כאן מסרוך מעא דוד בן מנחם אפרייאט ומסאוו מן גיגו כיף אתכלו איית יוסי מסרוכין ראפדין לקראסל ואגרוס בזטאט כליפאווי וחתא יהודי צפראווי מא גאז לזיהתום, מא גאז לזיהתהום גיר האדוך עכס"ע.

אבני שי"ש א' סי' ד'.

תרגום

העיד מסעוד בן עטייא שהוא העריב שמש אצל איית מסעוד ועלי יכאתר, ולן באוהל של

סי עמר ובן לחסן, וישבו לשוחח בעל האהל עם האורחים גויים שלנו שם, והוא [העד] היה ישן וכששמע שהם משוחחים העיר את עצמו ונתן אזניו להקשיב על השיחה, ועשה עצמו כאלו הוא ישן, והוא שומע שהאורחים אומרים לבעל האהל, עודכם מכניסים יהודים, שהם מתלוננים ללא כל הצדקה ומטילים האשמות על אנשים חפים מפשע שמשלמים קנסות בגללם, אז ענה להם סי חמו בן לחסן ואמר להם, מה לעשות נפל עלינו הגורל ועשינו אותו המעשה המתועב באותה שנה שעבר המלך סי׳ מוחמד וגזל אותנו, וכשעברו עלינו אותם היהודים, ואנחנו שרויים בדכאון, נדמה היה לנו שיש תחת ידם איזה סכום חשוב לכן הרגנום, אך לא מצאנו רק איזה קראסל ואיזה עורות והיינו למצחק [על הריגתם ללא תועלת], ונקנסנו עליהם, ושאלו [בני השיחה] מי הם היהודים ענה להם אמזוט ואומן הקראסל שעמו. והם מיהודי עיר צפרו, ויודע העד הנזכר בידיעה נאמנה שיצחק בן יעקב הרוש שהיו מכנים אותו אמזוט, הוא היה שותף עם דוד בן מנחם אפרייאט ונסעו מן כפר גיגו כאשר נוצחו איית יוסי והם שותפים נושאים לקראסל ועורות עם שומר דרך כליפאווי ושום יהודי אחר מצפרו לא עבר אצלם רק היהודים הנזכרים.

579

העיד מכלוף ן׳ מימון ה״ן יתאח באיין הווא פגיגו וזאה שלאל כהן קאלו האד סגרוסני כא יפתס עליך ואנא סקסיתו אידא ענדו סי כבאר די האד ליהוד די מא דהרוסי וקאלי מא ענדי כבאר חתא נמסי למכלוף וזא למכלוף הנז׳ וסקסקאה מכלוף אידא ענדו סי כבאר קבדו מן ידו ודכלו חדר לפנים מחדר פדאר עזוז וקאלו האדוך ליהודי דידאזו עלינא פרוטת אסריף ראפדין אגרוס ולקרסאל וחמירהום וואחד סהב וואחד כדר וימאייר דייאלהום וואחד מא ענדו שער בשני צעדיו וואחד בייץ׳ וסגיר כיף זא לייאמו כלטת עליהום מייתין פאגזיר ודמאם האדא קדאם האדא ווידא תעטיוני לבסארא נווירלכום למודע מנאיין תרפדוהום ותפאצלו מעאה בסך —יס— ונעתלהום למודע קאלו תזברו וואחד דאר באלייא וסקוהא פנץ חתא תזברוהום קראב. עכס״ע.

אבני שי״ש א׳ סי׳ ד׳.

תרגום

העיד מכלוף בן מימון המכונה בן יתאח שהוא היה בכפר גיגו ובא אצלו שלאל כהן ואמר לו זה הגוי סגרוסני מחפש אחריך ואני שאלתיו אם יש לו איזה ידיעה של היהודים הללו שנעלמו, וענני שאין לו שום ידיעה, [אין לי מה להגיד] עד שאהיה אצל מכלוף, וכאשר שאל אותו מכלוף הנז׳ אם יש לו איזה ידיעה משך אותו בידיו והכניסו לפני ולפנים בחצר עזוז ואמר לו אותם היהודים שעברו עלינו פרוטת אסריף נושאים עורות וקראסל וחמוריהם אחד צהוב והאחד ירוק, וסימנם [של היהודים] אחד אין לו שער בצעדיו והשני לבן וצעיר שעוד כחו במתניו, הגעתי אליהם והם מתים פאגזיר והדם שלהם זה סמוך לזה ואם תתנו לי שכר טורחי אראה לכם המקום מאיפה לשאת אותם. ונתפשרו עמו בסך —ים— וסימן להם את המקום ואמר להם שם תמצאו בית חרב עברו בתוכו ותמצאם קרובים.

החכם השלם והכולל הדו"מ כמוהר"ר שאול סירירו יש"ץ מבקש אני מכת"ר שישביני על טענותי אלו בכתב, והוא אחר שזכיתי בדין בתוס' שהוסיפו בעלית צ'אר אצראף הרואה פני צפון כמ"ש בידי באורך, עוד חזרה האשה וטענה כשנתגרשה מבעלה נטלה העליה בכתובתה ואכלתה היא וב"ך יותר משני חזקה ועלתה לה חזקה וזכתה בתוס' ההיא וכתב כת"ר פס"ד ע"ז ביד האשה הנז': ע"ז אני משיב אחת לאחת: טענה א' שמעולם לא החזיקה האשה בעליה הנז' ואכלתה שני חזקה היא וב"ך: שהעליה הנז' משכנה בעלה בהסכמתה ביד הזולת עד תשלום שתי שנים שנת תקל"ג ונשארה העליה ממושכנת ביד הזולת עד שנמסרה לי מידם ככתוב בידי ועדין היא בידי עד היום ומעולם לא החזיקה האשה בעליה הנז' ולא אכלה פירותיה כלל שאף שבעלה מכר לה העלייה הנז' בעד פדיון המש' שתפדה אותה מיד הממש' ובעד —הם— שתתן לשכירות מ"מ היא לא פדתה המשכונה ונשארה ביד הזולת עד היום ומה שהיו אוכלים פירותיה הזולת הוא מכח הבעל הממשכן אותה להם לא מכח האשה וא"כ לא אכלתה היא וב"ך כלל... ואדרבא לפי דברי כת"ר שאומר שעלתה לה חזקה אעפ"י שאינה באה בטענה שאנן טענינן לה... א"כ אני הוא הזוכה בתוס' ההוא מחמת שהחזקתי בעליה הנז' ואכלתי פירותיה שבע שנים ואף שירדתי לה מחמת המש' והיורד בתורת מש' אין לו חזקה כמ"ש מרן בחומ"ש סימן ק"ן ה"מ שהחזיק בה בתוך זמן המש' אבל אחר שכלו ימי המש' החזיק בה עלתה לו חזקה כמ"ש מרן שם ס"ג וי"א שאם אכלה ג"ש אחר שכלו ימי המש' יש לו חזקה וקי"ל שהלכה כיש בתרא... טענה ב' מה שאמר לי כת"ר דהו"ל לעשות מחאה וכיון שלא מיחו הבעלים ולא מיחה הממשכן מיד הבעלים זכתה האשה הנז' בחזקה... ע"ז אני משיב שהבעלים לא מיחו מחמת שסמכו על הממשכן האוכל פירותיה לעשות מחאה כדקי"ל דאין מחזיקין בנכסי א"א מחמת שסומכת על בעלה שהוא אוכל פירות שהוא יעשה מחאה... והממשכן או' מחמת שאין הגוף שלי לא עשיתי מחאה... ועוד שבעלי העליה הנז' לא נשאר להם שום יורש ואף את"ל שימצא להם שום יורש עצר עדיין לא נודע והו"ל כמחזיק בנכסי נטושים שכתב מרן שם בסי' קמ"ג ס"ד שלא עלתה לו חזקה משום שאינם יודעים מי מחזיק בשלהם... טענה ג' הא דקי"ל טענינן ליורש וללוקח אעפ"י שלא טען הוא... ה"מ היכא דשתק הוא ולא טען טענה הסותרת טענה שנטעון לו אנן... ובנד"ז כבר טענה האשה לפני ב"ד דזכתה בתוס' ההוא מן ההפקר שיודעת מאד שמעולם לא קנה בעלה התוס' מיד הבעלים... וא"ך איך נטעון לה אנן טענה כוזבת שקנה בעלה התוס' ההוא מן הבעלים... ועוד מאחר שהבעלים הראשונים של העליה משכנו אותה ביד הר"י בן שטרית ונמסרה לי מידו בכתי' ומסירה כראוי ומשכנו אותה ביותר משיווייה מה זכות נשאר בידם למוכרו לאחר... טענה ד' אומר אני דלא הויא חזקה בתוס' ההוא מחמת שנתוסף בטעות כמ"ש מרן שם סי' קמ"ב ס"ב וז"ל נפל הכותל שבין ראובן לשמעון ובנה ראובן הכותל והכניסו לגבול שמעון שטעה שלא היה מכיר מקום הראשון אעפ"י שסייעו שמעון בבנין לא הוי חזקה להחזיק במה שלקח מגבול שמעון ע"כ ובנד"ז שנתוסף המקום ההוא בטעות ומפני כך לא קבל עליו המוכר שמכר העליה לבעלה של האשה הנז' אחריות מקום ההוא מחמת שידע שנתוסף בטעות... וא"כ לא הויא לה בו האשה שום חזקה כלל... ואם יש מלין השיבני והוריני מהיכן דנתני ולכת"ר החיים והשלם אכי"ר.

נאם ע"ה שלמה

581

התקע"ו

העי' ע"ע בקש"מ בדל"ב ושח"ך כ"א למש"י מרים בת הר' יחייא אסולין ובכח הקוש"ח הודית הו"ג ונתנה דא"ק להר' מרדכי אחיה ואגבן מנתה אותו מורשה גמור בחריקה לעמוד ולשדכה עם הר' יצחק אלבאז ומעתה שמה ידו כידה וכו' וכל אשר הוא עושה עמו הן בענין קבלת התנאים שביניהם הן לענין סכום הכתובה הן בענין שיקבל עליו שאם ירצה הרי"ץ להחזיר גרושתו אחר שישאנה הכל רצוי ומקובל עליה בספ"י בדלא למימר ליה לתקוני שדרתיך ולא לעוותי וכן אמרה לו זיל שדיך יתי וקבל עליך כל תנאים שישרו בעיניך באיזה אופן שיהיו והרי קבלתך כקבלתי וכל מה שתעשי עמו רצוי ומקובל עלי והודית שטר וכו' ובאחריות וכו' שקו"ש וכו' ונ"ה בקוש"ח מיד האשה הנז' באו"ה על כל מאי דכתי' ומפו"ל והי"ז בחמשה ועשרים יום לחדש אב שנת תקע"ו בחדש לפ"ק ושו"ב וקיים. יהרשע ישראל יעקב עוליל סליט"א יעקב ז' חיים סי"ט

אחר שהרשית האשה הנז' לאחיה הנז' עמד אחיה הנז' ונתקשר עם הרי"ץ הנז' ושדך לו את אחותו הנז' על זה האופן והוא שהעי' ע"ע בקש"מ בדל"ב ושח"ך כ"א למש"י הרי"ץ הנז' ובכח הקוש"ח הודה הו"ג שלא שידך ולא ישדך כי אם למרים הנז' ואחר עבור חג הסוכות הרל"ל יכנס עמה לחופה ואם חזר בו ולא רצה לכונסה שמעכשיו חייב עצמו לפרוע למרדכי הנז' לזכות אחותו הנז' סך מאתים וחמשים אוקיות כ"ט בתורת קנס שלא כדין גם קבל עליו הרי"ץ הנז' בכח הקוש"ח הנז' שאחר שיכניס האשה הנז' לחופה בעליה שהיה דר בה עם אשתו הא' וירצה אח"ך להחזיר את אשתו הא' שיניח מרים הנז' דרה בעליה הנז' ולא יטול כלום מהמצעות וכרים וכסתות שהכניס למרים הנז' ולא מכלי תשמישה ואשתו הא' אם החזירה יעשה לה מדור אחר וכלי תשמיש אחר גם הודה בכח הקוש"ח וסלק עצמו מפירות העליה שתכניס לו מרים הנז' ונתנם לה לקבצם לעצמה ואם גרשה תקחם נוספים על סכי כתובתה ועל בלאותיה הקיימים שכן קבל עליו בפירוש ונתנם לה וייחדם לעצמה ליטול אותם נוספים אם גרשה והכסות יכסנה משל עצמו והכתובה ירביע אותה כנהוג אלא שאם ירצה לגרשה לא תטול כי אם בלאותיה הקיימים וסך אלף אוקיות כ"ט ובגדי חול ושכירות המדור הנז' שהכניסה לו כמו שהתנו. ובאמ"ץ נקוש"ח כ"א למש"י מרדכי הנז' ובכח הקוש"ח הוהו"ג וקבל עליו אחריות אחותו הנז' שלא תשתדך כי אם להרי"ץ הנז' ואחר עבור חג הסוכות הנז' יכריחנה ליכנס עם הרי"ץ הנז' לחופה ואם לא נתרצית ליכנס עמו לחופה מאיזה סיבה שתהיה שמעכשו נתחייב מרדכי הנז' לפרוע להרי"ץ הנז' סך מאתים וחמשים אקיות בתורת קנס שלא כדין גם קע"ע שירצה לאחותו הנז' שלא תטול בכתובתה אם ירצה הרי"ץ הנז' לגרשה כי אם בלאותיה הקיימים ובגדי חול ושכירות העליה שתכניס לו, וסך אלף אוקיות כ"ט נוספים על הפרטים הנז' וכן אם נפטרה בחיי בעלה הנז' לא יטלו יורשיה שמבית אביה כי אם בלאותיה הקיימים ושכירות העליה ואלף אוקיות אבל אם יהיה לה זרע ממנו יירש עם אחיו כפי התקנה וכן אם בר מינן נלב"ע הבעל בחייה לא תטול היא כי אם הפרטים הנז' ואם יהיה לה זרע ממנו יירש עם אחיו כפי התקנה גם קבל עליו לרצות לאחותו שלא תהיה ניזונית אלא מתחת יד אמו ושתהיה מטפלת בהבנים שיש לו מאשתו הא' ותהיה להם לאומנת עד שיזכו לחופתם כל זמן שהיא עמו ושתהיה נשמעת לקול אמו ולעצתה ושלא תרבה בהילוך פעם בחוץ פעם ברחובות יותר מדאי אלא הילוך הכרחי דוקא וגם לא תרבה בשחוק ובדיבור עם שום יהודי שיש

בו איזה חשד או עם גוי בינה לבינם וכן לא תתן שום דבר מנכסי בעלה לא לקרוב ולא לרחוק כי אם ברשות בעלה או ברשות אמו ואם עברה על איזה פרט מהפרטים הנז׳ ויעידו עליה עד אחד כשר ואשה אחת כשרה שהלכה הילוך שאינו הכרחי או שחקה עם איזה גוי בינו לבינה או עם שום יהודי שיש בו חשד או לא שמעה בקול אמו או נתנה ממון בעלה שלא ברשותו כנ״ל שלא תטול כי אם בלאותיה הקיימים וסך —תקם— אם ירצה לגרשה וכן קבל עליו לרצות לאחותו הנז׳ שאם ירצה הרי״צ להחזיר גרושתו אחר שישאנה הרשות בידו ולא תעכב עליו מכח תנאי שלא ישא אשה אחרת עליה ונ״ה בקוש״ח מיד מרדכי והרי״ץ הנז׳ על כל מאי דכתיב ומפורש לעיל באופן המועיל והיה זה בחמשה ועשרים יום לחדש אב שנת תקעו בחדש לפ״ק תי׳ ושכירות המדור שהכניסה לו ב״ש וכן תי׳ יטולו יורשיה שמבית אביה ב״ש וכן תי׳ או לא שמעה בקול אמו או נתנה ממון בעלה שלא ברשות כנ״ל ב״ש וד״ק ושו״ב וקיים.

יהושע ישראל יעקב עולייל סליט״א יעקב ן׳ חיים סי״ט

582

התרמ״ב

להיות שה״ר שלמה בה״ר מנחם ה״ן עולייל היה שותף עם הר׳ אליהו בה״ר אברהם ה״ן אלבאז ועם הר׳ משה אחיו ובתוך זמן שותפותם עמד האלסריף מו׳ עבד אסלאם ן׳ מו׳ אזווין ורצה לבנות חצר הבורית בהאלערס״א הידועה לו סמוכה לחצירו פדרב דספליין אשר פה צפרו יע״א, ומחמת שאין לאל ידו להוציא ההוצאות הצריכים לכן עמדו השותפים הנז׳ והוציאו סך מרובה מכיסם וממונם בבנין ושכלול החצר אדעתא לעשות מלאכתם שם מלאכת הבורית וינכו הסך שהלוו לו על יד על יד משכירות החצר הנז׳ באופן שזכו בחזקת ישוב של החצר הנז׳ ואחרי סמוך נהרג הר׳ שלמה הנז׳ הי״ן ע״י פלשתים, וכשירדו לחשבון עזבונו נמצא קב רשו ואף ההוצאות שהוציאו על החצר הנז׳ הכל הוא משל אליא״ו ומשה הנז׳, והן היום הוציא עוד הר׳ משה אחיו הנז׳ איזה שטרות נגד שלמה אחיו הנז׳ דהיינו שטר אחד שהיה נושא הר׳ אברהם בהר׳ יעקב הלוי בשלמה הנז׳ מסך שלשה ושלשים צ׳ורוס ופרעם משה אחיו הנז׳ אחר מותו לפי שהיה ע״ק בעדו ושטר אחר שהיה נושא בשלמה הנז׳ כהה״ר מסעוד עובדיה מסך —ककם—עם— ופרעו משה הנז׳ ובא לידו בכתיבה ומסירה, ושטר אחר שהיה נושא הר׳ מסעוד הן׳ שניוור בשלמה הנז׳ מסך מאה מתקאלים כ״ט ופרעו משה הנז׳ ובא לידו בכתיבה ומסירה ,ושטר אחר נגד שלמה הנז׳ שהיה נושא בו הר׳ מאיר שמעון מסך מאתים מתקאלים ופרעו משה הנז׳ ועוד פרע ריוח שעלה בשטר שנושא בו הר׳ מאיר שמעון הנז׳ סך —תרם—פם— שאע״פ שכבר מת שלמה הנז׳ השטר היה כתוב נגד הר׳ שלמה הנז׳ וה״ר משה בה״ר יוסף עולייל ע״ק, והוציא משה ן׳ יוסף עולייל שטר נגד שלמה הנז׳ ומשה הנז׳ נכנס ע״ק עמו בתורת חסד ופרע חצי הריוח והוא הסך הנז׳, בציי״ה הוי סך שש מאות מתקאלים וחמשה ותשעים מתקאלים כ״ט ובא לפנינו הר׳ משה ן׳ מנחם עולייל הנז׳ ונדרשנו ממנו לעשות שומה לשליש חזקת חצר הבורית הנז׳ ולהורידו לתוכה בעד חובות אחיו הנז׳, ובכן אנן בי דינא דחתימי לתתא שמנו לשליש החזקה הנז׳ על צד המרבה סך שש מאות וששים מתקאלים כ״ט, יען כי היא ארעא דלא עבדא פירי שמהיום למשך תשע שנים אין בה שום הנאה של כלום כי יצא שכרה בהוצאותיה כנז׳ ואפי׳ אחרי כן הנאתה על קרן הצבי כי אף אם ידור בה בן ברית

אינם יכולים לתבוע החזקה כל ימי חיי האלסרי״ף הנז׳ שהוא מאילי הארץ באומרו מי זה בא לרדותינו בתוך ביתינו, ואף אם ירצו יתומי שלמה הנז׳ או אלמנתו למכור חלקם בחזקה הנז׳ לא ימצאו קונים כי מי הוא זה שיתן סך מרובה ולא יהנה כלום, ועוד העמסנו על משה הנז׳ להוסיף ליורשי שלמה אחיו הנז׳ סך חמשים מתקאלים כ״ט, ועוד העמסנו עליו שכל שטר שיוציאו הזולת נגד שלמה אחיו הנז׳ חייב משה הנז׳ לפורעו מכיסו לבעליו או יעשה עמהם מה שהדין נותן, וראינו ראיה שכלית שהסכים הנז׳ הם יותר ויותר מדמי חזקת שליש החצר הנז׳. ובכן הורדנו להר׳ משה הנז׳ לשליש חזקת החצר הנז׳ לזכות בה בעד החובות הנז׳ ומעתה יזכה ויחזיק משה הנז׳ בחלק שלמה אחיו בחזקה הנז׳ לעשות בו כל חו״ר כאדם המחזיק בדבר הקנוי לו מד״ת שתתעלה, ובכח ב״ד יפה החלטנו שליש החזקה הנז׳ ביד משה הנז׳ לדורותיו, ולראיה ביד משה הנז׳ ח״פ בחדש אב יה״ל ש״ש חמשת אלפים ושש מאות וארבעים ושתים ליצירה והכל שריר ובריר ואמת וקיים.

רחמים יוסף אג׳ייני רפאל משה אלבאז רפאל אביטבול

583

התר״ץ

עמדו לפני לדין בעלי חובות הנושים בה״ר אליהו בה״ר אברהם ה״ן אלבאז תובעים להר׳ אליהו בה״ר שלמה ה״ן אסולין ידי׳ ן׳ עמור אודות האלעק״ד של עשרים אלף צ׳ורוס שנושא הר׳ אליהו אלבאז הנז׳ בגוים איית סגר וסן ונתנו להר׳ אליהו אסולין הנז׳ להוליכו לטאנג׳אר מכלל האלעקו״ד שנושים כמה ב״ב בגוים כדי ליפרע מבעליהם ע״י האלבאסאדור וכן עשה, ומחמת שארכו הימים ולא נודע מה נעשה בדין האלעק״ד הנז׳, טענו עליו הבעלי חובות הנז׳ שיזמין להם האלעק״ד הנז׳ לעשות עמו גא״א והזוכה בו יקחנו לעצמו ויפרע דמיו לכל הבע״ח הנז׳ כפי שטרותיהם, ואליהו אסולין הנז׳ אמר שאינו יכול להחזיר האלעק״ד בלא פרעון ויאבד עצמו לדעת בסך מרובה שנושא בה״ר אליהו אלבאז הנז׳, כי יש לו תקוה שיפרע בו ע״י אלבאסאדור ויגבה ממנו כל חובו הוא ושאר הבע״ח, ואם יחזירנו כמות שהוא מטי ליה היזקא שאין עזבון הר׳ אליהו אלבאז הנז׳ מגיע לפרעון חצי חובותיו, והם השיבוהו מי יאמר שעדיין לא גבה האלעק״ד הנז׳, גם מי יאמר שהוא ביד אלבאסאדור, כי איפשר שכבר גבה אותו כלו או מקצתו ע״י אלבאסאדור, או איננו בנמצא, וטען אליהו אסולין הנז׳ שיתנו לו זמן עד שיביא ראיה שהאלעק״ד הנז׳ מונח בתוך אלפיסינא מכלל אלעקו״ד שלו ושל שאר בני ברית המונחים שם ועדיין לא גבה ממנו כלום, והם השיבוהו שכבר נתנו לו זמן המדברים בעד יתומי אליהו אלבאז הנז׳ לפני חו״ר פאס יע״א שלשה חדשים שיביא ראיה בחותם אלבאסא שהאלעק״ד אצלו, או יביא האלעק״ד כמות שהוא, ולא קיים לא זה ולא זאת. ואחר ההתבוננות בטענותיהם פסקתי להם שאליהו צדק בטענתו שאמר שאינו יכול להחזיר האלעק״ד בלא פרעון כיון דמטי ליה היזקא כנ״ל, אלא שמ״מ הדין נותן שיתחייב בקוש״ח שלעת אשר יצא דבר מלך שלטון ע״י האלבאסאדור על שאר אלעקו״ד של ב״ב המונחים בהאלפיסינא לגבות כלם או מקצתם, או יכתב לאבדם, שחייב להזמין להם סכי הגבייה, או האלעק״ד כמות שהוא ואם לא עשה לא זה ולא זה, מעו״מ יחייב עצמו לסלק זכותו מעזבון הר׳ אליהו אלבאז הנז׳ ויגבו אותו שאר הבע״ח, והוא יעשה עם יורשי הר׳ אליהו אלבאז מה שהדין נותן, והר׳ אליהו אסולין הנז׳ סירב ולא רצה לא להתחייב כנ״ל ולא להזמין להם האלעק״ד, ובכן נדרשתי מהבע״ח

לכתוב ולתת בידם את אשר נעשה, ולראיה בידם ח"פ בחדש ניסן המעוטר ש"ש ה ת ר "ן ליצי', ושו"ב וקיים. רפאל משה אלבאז ס"ט

584

התס"ד

טופס והעתקת שטר שבלה מצדדיו ומעתיקים אותו במאמר
ב"ד וזה נוסחו אות באות מלה במלה וז"ל:

העידתנו ע"ע בקש"מ בדל"ב אלא [הגברת] מסעודא אלמנת מרדכי אסיני נ"ע בתו של החכם השלם הדיין המצויין כמוהר"ר דוד אראג'יל זלה"ה שנתנה כל חלק וכל זכות שיש לה בקרקע הידוע לה בזה אלמלאח לבחור נכדה מרדכי במתנה גמורה וזהו הקרקע חצי שלש העליות שבהאלפוקי של בית הכנסת הי"ג הסמוכה מאחוריה לחצר יסאן ן' עלאל ומצד אחד לבית הכנסת הגדולה הי"ג וכל חלק וכל זכות שיש לה בחצר דאר ן' אציני בבית הסמוך מאחוריו לנהר ובעליה שעל גבו ובהאלרווא שבפתח החצר ובבית הקטן של לוחי הארז הרואה פתח הבית הנז' וחמישית בחצר הנקראת דאר האשפה שסמוכה מצד אחד לחצר מרדכי ן' חותא ומאחוריה לאלערסא שמשתמשין בה הקהל כל צורכם הכל כאשר לכל כל הקרקע הנז' נתנה אותו במתנה גמורה לבחור הנז' הוא וכל הנאותיו ותשמישיו ומוצאיו ומובאיו מעלה ומטה עזה"ד שגוף הקרקע זכה בו הבחור הנז' מעכשיו ולא נשאר לה שום כוח ושום רשות לא למכור ולא למשכן ולא ליתן במתנה לשום אדם בעולם הקרקע הנז' ופירות הקרקע הנז' לא יזכה בהם הבחור הנז' עד לאחר מותה ורשות גמורה נתנה לנו האשה הנז' לכתוב ולחתום וליתן שטר מתנה זו בכל מיני יפוי וחיזוק שבעולם וליתנו ביד הבחור הנז' לשיזכה מעכשיו ובהנאות הפירות עד לאחר מיתה הוא ובאי כחו עסכ"ה וכך אמרו לנו האשה הנז' מתנה זו כתבוה בברא וחתמוה בשוקא כי היכי דלא תהוי כמתנה טמירתא אלא הרי היא גלויה ומפורסמת וכתבו וחתמו ותנו שטר מתנה זו מתנת בריא דלא למיהדר מינה לעלמין לבחור נכדי הנז' שיזכה בכל הקרקע הנז' מעכשיו ובפירותיו לאחר מותה הוא וב"ב עסכ"ה ומעתה זכה הבחור הנז' בקרקע הנז' עזה"ד הנז' ולא נשאר שום כח לאשה הנז' לא למכור ולא למשכן ולא ליתן במתנה לזולת שמעכשיו זכה הבחור הנז' ונתרוקן כח האשה הנז' מן הקרקע הנז' ואם מכרה או משכנה או נתנה לזולת הכל בטל מעכשיו ולא נשאר לה בקרקע הנז' לבד הפירות והודית על הכל האשה הנז' והרשתנו לכתוב שטר מתנה זו מוחזק בכל מיני חיזוק וכל מיני קיום כל סופרי ב"ד שבעולם ולא יפסל מחמת ט"ס או מחמת חסרון לשון או מחמת לשון דמשתמע לתרי אנפי או מחמת חסיר או יתיר אלא הכל יהיה נדרש לזכות הבחור הנז' שיזכה בקרקע הנז' מעכשיו על האופן הנז' הוא וב"כ עסכ"ה ונגמר כל זה בקש"מ בדל"ב ארבעה עשר יום לחדש סיון המ' שנת ו נ ח ת שולחנך מלא דשן לפ"ק והכל שריר ובריר וצהיר ונהיר וקיים.

וחתומים החכם השלם כמהר"ר מאיר דאבילא נ"ע
ויקר מרדכי בר שלמה ן' הרוש

והכרנו חתימתם היכר גמור וקרענו לשטר הראשון ולראיה כתבנו פה.

ועוד נמצא כתוב למטה מזה וז"ל:

כל הקרקע הכתוב לעיל חזר לזכות הר' יום טוב ן' ע' מסעוד ן' הרוש ככתוב בידו בארוכה מלבד החומש שבחצר האשפה וקיים.

וחתום על זה החכם השלם כמהה"ר ישועה ן' חמו

ולראיה שהכרנו חתימתו עם החתימות הנז"ל כתבנו וחתמנו פה בשבעה ועשרים יום לאב יה"ל שנת חמשת אלפים וארבע מאות ושמנים ושבע ליצירה וקיים.

אלעזר א"א מרדכי כהן סל"ט אהרן א"א דניאל זכרי ס"ט

שתי עליות שע"ג בה"כ והחזקת העליה הקטנה אשר שם נמכרו לקרו' יהודה... עלייל כמ"ש בידו בארוכה והיום הזה עישור אחרון לניסן שנת .. ק"ד ליצירה נמכרו ליודא אג'ייני ולמשה עולייל ככתוב בידם בארוכה וקיים. אהרן א"א דניאל זכרי סיל"ט

הסכימו הר' יהודה ג'ייני והר' משה הנז' וחלקו ע"פ השומא והפילו גורלות ועלה בחלקו של הר' יהודה הנז' העליה הרואה פתחה לעליה הקטנה אשר יש בה האלבראח ומשה הנז' עלה בחלקו העליה הרואה לחצר הנק' ע"ש יסאן וחזקת העליה הקימה ולראיה ח"פ בשנת התקכ"ד ליצירה וקיים. ישועה בכה"ר יצחק זלה"ה

חזרת העליה שיש בה אלבראח לזכות הר' שלמה אלבאז ואחיו הר' ישועה אחיו וקים. שלמה

585

התקל"ז

בתלת כחדא הוינא ואסהיד קדמנא החכם כהה"ר שלמה בה"ר מימון ה"ן אביטבול בתע"ג ששם היה ושם נמצא... אהרן ן' הי' יוסף ה"ן גיגי עסוק עם הגוי סי לחאג' עבד לוואחד לחסאר כדי לקנות ממנו חצר הבורית... לגוי הנז' ונק' על שמו שרואה פתחה כלפי הנהר שבשוק ומצד א' סמוכה לחצר הבורית הנק' ע"ש הר' מסעוד הכהן וצדה השני כלפי המבוי שבו עוברים לחצר הבורית הידועה לכהה"ר יעקב ן' חמו ז"ל וחצר הבורית הנק' ע"ש ן' פאפו וברר בעדותו שהוא והר' יהודה צרפתי שהיו אמצעיים שהשוו בין הקונה הנז' ובין המוכר הנז' ועל ידם נגמר המקח תחילה בסך אלף וארבעים אוקיות מכ"ט ובתוך כך עמד הגוי המוכר הנז' וברר לאהרן הקונה הנז' שעדין לא גבה כלום מבעלי חזקת החצר הנז' שלא נתגלו לו כדי לגבות מהם מה שראוי לו לקחת מהם בהוצאות שהוציא בבנין ותיקון החצר הנז' שהיתה תל עפר והגוי הנז' בנה אותה מחדש ושדבר זה יוצא מכלל המכר הנז' וכאשר יגלו ויראו בעלי החזקות הנז' יגבה מה שיגבה מהם הגוי הנז' לעצמו ובשביל כך הוצרכו להשתדל עמהם ולהשוות ביניהם גם ע"ע זה ועלה בידם ע"י שיוסיף הר' אהרן הקונה הנז' סך מאה אוקיות מכ"ט ובעדם גמר ומכר לו כל הזכות שיש לגוי הנז' עם בעלי החזקה שיעמוד הר' אהרן הנז' בחריקיה לגבות מבעלי החזקה הנז' שיראו ויגלו אח"ך מה שמוטל עליהם לתת בהוצאות בנין ותיקון הנז' וברר עוד בעדותו ששם נמצא ושם היה בשעה שהודה הגוי הנז' המכר הנז' של חצר הבורית הנז' לפני הערכאות עזה"ד שמכר לו הגוי הנז' להר' אהרן הנז' גוף קרקע החצר הנז' בסך אלף וארבעים אוקיות מכ"ט וג"כ הודה בפני הערכאות... האליקאמא שיש בחצר הבורית הנז' כלה בסך שלש מאות וששים אוקיות מכ"ט ונכתב הכל בערכאות על אהרן הנז' וניתן ביד הר' אהרן הנז' עכס"ע וקבלנוה כדחזי וחתי' הכא תמ"ת והיה זה במאמר בדי"א בא' בשבת ז"ך לכסלו ש"ש חמשת אלפים וחמש מאות ושלשים ושבע ליצירה והכל שריר וקיים.

יצחק א"א ישועה נ"ע אביטבול ס"ט אברהם א"א יעקב אציני סי"ט

עוד בג׳ הוינא ואסהיד קדמנא הר׳ יהודה ן׳ מסעוד ה״ן צרפתי הנז״ל בתע״ג שהוא וכהה״ר שלמה הנז׳ הם שהשוו בין הקונה הנז׳ ובין המוכר הנז׳ וע״י נגמר המקח על הדרך הנ״ל בענין מכר חצר הבורית הנז׳ ככל מה שהעד החכם כהה״ר שלמה הנז׳ זולת מה שהעיד שנמצא בשעה שהודה בפני הערכאות הגוי המוכר הנז׳ שהוא לא נמצא שם עכס״ע וקבלנוה כדחזי וחתי׳ הכא תמ״ת בח׳ לטבת של השנה הנז׳ ושריר וקיים.

יצחק א״א ישועה נ״ע אביטבול ס״ט **אברהם א״א יעקב אציני סי״ט**

עוד בג׳ הוינא ואסהיד קדמנא החכם כהה״ר נסים ן׳ יוסף ה״ן הרוש בתע״ג ששם נמצא ושם היה עם החכם כהה״ר שלמה הנ״ל בשעה שהודה הגוי הנז׳ בפני הערכאות המכר הנז׳ להר׳ אהרן הנז׳ על הדרך הנז׳ על מכר גוף קרקע החצר הנז׳ ועל הזכות שראוי לו לגבות מבעלי החזקות שיגלו ויראו אח״ך ועל מכר האליקאמא בסך הנז׳ שבצירוף הכל הוי אלף וחמש מאות אוקיות מכ״ט ונכתב בערכאות וניתן ביד הר׳ אהרן הנז׳ והיה זה בז״ך לכסלו של השנה הנז׳ והכל שריר ובריר וקיים.

יצחק א״א ישועה נ״ע אביטבול ס״ט **אברהם א״א יעקב אציני סי״ט**

נדרשנו אח״מ במאמר בדי״א לשום כל בנייני ותיקוני החצר הנז״ב שבנה ותיקן הגוי... יתברר מה שמוטל על בעלי החזקות ליתן ואחר ההשקפה בעין יפה כפי העת והזמן עלתה ... תשע מאות וחמשים אוקיות מכ״ט אחר שעלתה הסכמתינו כד הוינא בתלת והיינו בין פנוי... החול הצריך לבנין והסיד והאבנים ושכר הפועלים וכל מה שצריך לבנין כותלי החצר ארבעתן וכותלי... בתים שיש בה וקורותיהן ומעזבותיהן ודלתותיהן ומשקופיהן ומנעוליהן וקורות תורבץ החצר והמעזיבה ושער החצר ובנין האלבורג׳ והאלקטאטר והאלנקיר בין הכל שמנו והערכנו הסך הנז׳ ולראיה עה״כ חת״פ תמ״ת בכ״ח לכסלו הנז׳ של השנה הנז״ב והכל שריר ובריר וקיים מ׳ והאלקטאטר נתקנה שכן האמת ודין קיומה וקיים שנית.

יעקב א״א כה״ר יוסף אדהאן ס״ט **שלמה א״א מימון נ״ע אביטבול סיל״ט**

בהיות שלפי הנשמע שהמקום שהיה תל עפר שבנה בו הגוי הנ״ל חצר הבורית הנ״ל לא היה כן מקדמא דנא חצר הבורית אלא היו שם איזה חנויות שהיו דרים בהם היהודים והיה שם בית אחד לאורגים גויים שעושים בו מלאכת האריגה הנק׳ אדראז ולא היה לדירת ישראל ולא יזכה הזוכה בחזקת ישוב החצר הנז׳ זה במקום האלדראז הנז׳ דוקא אכן מקום החנויות שכבר יש לישראל חזקה בהן אף ששינה הגוי כנז׳ עדיין בחזקת מרייהו קיימא ומעשים בכל יום שהגוי שקונה איזה קרקע סותר ובונה בו... לבעל החזקה שום... ובכן אחר שעמדתי על העדויות הנ״ל וכל זה ראיתי אחרי רואי דסייעתא דשמייא היה לגבי בעלי החזקות שחזר דינם עם היהודי כמותם ובכן אני ח״מ מסכים וממשכין ביד הר׳ אהרן הנז׳ חזקות החנויות שהיו שם שלא נתגלו בעליהן בעד מה שמוטל עליהם ליתן עפ״י השומא הנ״ל משכונה גמורה מהיום ועד מלאת לו חמש שנים תמימות תהיינה בנכוי רביע אוקייא בכל שנה וכל זמן שלא יפדו הבעלים תמשך בנכוי הנז׳ ובתוך הזמן לא יפדו ואחר עבור הזמן יפדו אם ירצו כמשכונתא דסורא ומהיום ומעכשיו רשאי בה״מ לדור ולהשכיר ולהשתמש ולמשכן ולמכור ולהחליף משכונה זו עם מי שירצה ועל הבעלים

לסלק כל עורר מעל משכונה זו או מקצתה ס"ג בהשתדלותם בהונם ואונם מיד כשידרשו בשטר משכונה זו באופן שתשאר בידו מוחזקת ומקויימת עד שיפדו ושטר משכונה זו מוחזק ככל חוזק המשכונות הנעשות בקרב ישראל על הבעלים הנז' ועי"א ועכ"ן מקרקעי ואגמ"ט שקו"ש כתחז"ל דלא כאס' ודלא כטו"ד והי"ז ב' בטבת משנת ה' אלפים וה' מאות ושלשים ושבע ליצירה. **ישא"כ בכה"ר יצחק אביטבול**

586

התר"ג
ב"ה

הבתולה עיישא בת הר' אהרן בכהה"ר שלמה ז"ל ה"ן אלבאז היתה משודכת להבחור אברהם בכה"ר יחיא ה"ן צבע ובעת שנתרצו לעשות החופה לא נתרצה הר' אהרן הנז' להכניס בתו הנז' לחופה עם הבחור הנז' עד שקבל ע"ע כהר"ח אביו התנאים שיבוא ז"ל והוא שהעי' ע"ע בקש"מ בדל"ב ושח"ך כ"א למש"י כה"ר יחייא צבע הנז' ובכח הקוש"ח הודה הו"ג והקנה וזיכה ונתן במתנה גמו' לבנו אברהם הנז' האלפניוז שיוצא לו זכיה גמורה ולא במתנה ע"מ להחזיר אלא מתנה חתוכה וחלוטה שו"ק מתנת עלמין מתנת פרהסייא מתנה דלא למיהדר בה לעלם ודלא להשגאה מינה לדרי דרין גם בכח הקוש"ח הנז' סלק עצמו כהרי"ח הנז' ממעשה ידי אברהם הנז' וממה שסגל כבר וממה שיסגל מכאן ולהבא כל זמן שהוא אצלו וזיכה אותם לו לעצמו לעשות בהם כל חו"ר וכהרי"ח סלק עצמו מהן ורשותו וזכותו וכחו ושעבודו וזיכה והקנה ורקן הכל לאברהם בנו הנז' לחלוטין ולצמיתות ומחשש שמא מסר כהרי"ח הנז' מודעה על הזיכוי והסילוק הנז' לכן הוזקקנו לעשות לו ביטולי המודעה ותחילה אמרנו לו דע שאם נשבעת שלא לבטל המו' וגם נשבעת שלא להתיר שבועתך צריך אתה להתחרט על שבועותך ולהתיר לך שתי התרות וכן עשה ותחילה התרנו לו שבועת שלא להתיר ואח"כ שבועה שלא לבטל ואח"ך נקוש"ח כ"א למשי' ובטל כל מו' ומודעי דנפקי מגו מו' ע"ס כל המודעות ופסל עדיהן ועדי עדיהן ע"ס כל העדויות ואמר שכל הדברים הגורמים ביטול לזיכוי וסילוק הנז' הם בטלים ועיקר מה שיתקיים הוא הזיכוי והסילוק הנז' גם הודה שלא מסר מודעה ונ"ה בקוש"ח באנפי נפשה על כל מאי דכתיב ומפורש לעיל אחת לאחת ולראיה ע"ה ח"פ והיה זה בשנים עשר יום לחדש אדר השני ש"ש חמשת אלפים ושש מאות ושלש ליצי' והכל שריר ובריר וקים.
יהושע ישועה אזולאי ס"ט **יוסף דוד ז' חמו סליט"א**

587

התקפ"ג
ב"ה

טופס והעתקת שטר עדות חזקת ישוב שנפל עליו שמן זית ונתקלקל ולבל תאבד זכות בעליו הוצרכנו להעתיקו במאמר א' מבדי"א ולהיות כי קצת מן האותיות נטשטשו ואין רשומן ניכר לכן הנחנו מקומן לבן וז"ן אב"א תב"ת בלי תו"מ:

בתלת כחדא הוינא ואסהידו קדמנא הי׳ מסעוד ן׳ מרדכי ה״ן אצראף והר׳ אהרן בה״ר ימין אלערבי בתע״ג שהיום יום אחד בשבת שנים עשר יום לאדר התקפ״ג מדי עברם לפאת האלכייאטין לשמאל היורד להאלדראז הסמוך לבסתנא שפניו רואה פני דרום שם נמצא ושם היה הנבון וחשוב ומעולה כהה״ר יצחק בכהה״ר רפאל ז״ל ה״ן אביטבול במקום ההוא ומדי עברם קרא אליהם ואמר ראו מה שאני עושה ותכף ומיד התחיל הר׳ יצחק הנז׳ והיה סותר וחופר מקום שצריך סתירה וחפירה ואמר להם הוו סהדי שכל מה שאני סותר וחופר בהאלדראז אדעתא להחזיק בו חזקת ישוב ולזכות בחזקתו כדרך המחזקים וברורו בעדותם עכס״ע וקב׳ כדחזי וחתי׳ הכא תמ״ת ולראיה ביד הר׳ יצחק הנז׳ שכך העידו העדים הנז׳ והיה זה בזמן הנ״ל שנה הנ״ל והכל שריר ובריר וקיים.

וחתו׳ החכמים הש׳ כהה״ר שלמה ן׳ חותא וכהה״ר רפאל ן׳ יתאה

ונתקיימו לנו חתי׳ כדחזי וקרענו התורף והעמדנו זה בחריקיה ולראיה ביד בעליו ח״פ וקיים. יהושע ישועה אזולאי ס״ט יונה צרולייא סי״ט

588

התקע״ט

ב״ה

כשעלה ברצון החכם השלם כהה״ר עמור בר החכם השלם הדו״מ כהה״ר שלמה אביטבול לקחת לו אשה הבתולה רחמא בת הר׳ עמרם ה״ן להזאן, קע״ע לכתוב לה בעיקר הכתובה סך שלשים מתקאלים מכ״ט ולרבע הסך הנז׳ בכתובה כמנהג המגורשים נ״ן עם היות שלא הכניסה לו כלום כידוע ע״פ התנאים האלו, והוא שהעי׳ ע״ע בקש״מ בדל״ב ובשח״ך כ״א למש״י הבתולה הנז׳ קודם כניסתה לחופה והוה״ג וח״ע להטפל בבנים שיש לו להחכם הנז׳ מאשה אחרת לכבס להם בגדיהם ולעשות להם כל צרכם ולרחם עליהם כאמם ולהיותם אצל אביהם מפתו יאכלו ומכוסו ישתו עד יום כניסתם לחופה בעודה נשואה עמו, גם קע״ע הבתולה הנז׳ בכח הקוש״ח הנז׳ שאם עלה ברצון החכם הנז׳ לפוטרה בגט כשר שלא תטול בעד סכי כתובתה זולת סך שלש מאות אוקיות מכ״ט דוקא ותול״מ, גם קע״ע הבתולה הנז׳ בכהקוש״ח הנז׳ שאם ח״ו נלב״ע בחיי החכם הנז׳ בלי זש״ק ממנו וממנה, יטלו יורשיה בעד ירושתה סך חמשים אוקיות מכ״ט דוקא... ולהפך ב״מ אם נלב״ע החכם הנז׳ לאורך ימים ושנות חיים, בין יהיה לה זש״ק ממנו וממנה בה שעתא בין לא יהיה לה זש״ק בה שעתא, לא תטול האשה הנז׳ בעד מחצית העזבון העולה לה כפי התקנה... סך שלש מאות אוקיות מכ״ט דוקא ותול״מ שכן קע״ע הבתולה הנז׳ בכהקוש״ח הנז׳ מעתה ומעכשיו... המפורשים ונדרשים אחת לאחת למצוא חשבון ועל מנת כן נתרצה החכם הנז׳ להכנס עמה לחופה... לעשות לה עיקר בכתובה משלו הסך —שם— הנז׳ יען דלית לה מגרמה כלום ולא הכניסה לו כלום כידוע והודית עה״ך שט״ז מו׳ בכחו׳ סובדי״א בתפי׳ ומא׳ וכו׳ ואח״ג וכו׳ כתי׳ חז״ל דלא כאס׳ וט״ד ונ״ה בקוש״ח כ״א למש״י על כל מאי דכתי׳ ומפ״ל בחמישי בש׳ ששה ועשרים יום לכסלו מש׳ תפלטני לפ״ק ושו״ב וקיים. יוסף אשריקי סי״ט מסעוד ואעקנין סי״ט

589

התר"ב

ב"ה

הע"י ע"ע בקש"מ בדל"ב ושח"ך כ"א למש"י הי' שלמה ן' ה"ן אדהאן ובכח הקוש"ח הוהו"ג שבעד סך ששה ושבעים אוקיות ומחצית אוקייא כ"ט שקבל מאת הי' סמחון בכ"ר עיוש ה"ן הרוש ומאת הי' יצחק ן' ה"ן אביטבול ידי' לחדאד שותפו גמר ומכר להם השליש בשני שלישים בחזקת חצר הבורית שהם בונים לעת עתה בכפר למנזל אשר בבן יאזגא בהאלערסא הידועה להגוי סי בוטאהר ן' סעיד שהיא כנגד חצר הבורית הידועה להר' משה הן' שקרון מכירה גמורה שו"ק כדת וכהלכה במוצאיה ומובאיה וחדריה עם כל הנאותיה ותשמישיה הכל כאשר לכל מכר המוכר הנז' ללוקחים ולא שייר לעצמו ולא לב"ך שום שיור של זכות כלל ואפי' נעיצת יתו"מ שכבר סלק עצמו ורשותו וזכותו וכחו ושעבודו ועצם ורשות וזכות וכח ושעבוד כל ב"ך מעל המקח הנז' וזיכה והקנה ורקן הכל לחלוטין ולצמיתות ביד הקונים הנז' לדורותיהם ומעתה יזכו ויחזיקו הקונים הנז' במקחם הנז' ז"ג וחז"ג לבנות ולסתור למשכן ולמכור להשכיר ולדור ולתת ולהחליף ואין דובר אליהם דבר ועל המוכר הנז' לסלק ולהפיץ ולהדיח כל עורר וטוען ותובע ומשטין ומקטרג ומלגלג מעל המקח הנז' כולו או מקצתו סג"ל בהשתדלותו לאחריותו בהונו וממונו עד שישאר המקח הנז' מנוקה ומשופה מכל קטרוג וערעור ושטנה שבעולם ביד הלוקח הנז' וב"ך וכן אמר המוכר הנז' ללוקחים הנז' זלו חזקו וקנו ואנא בס"ד איקו אבתרייכו ואדכי ואשפי ואמריק זביני אלין אינון ועמליהון ושבחיהון דממילא ודהוצאה וצביאו הקונים הנז' וקבלו עליהון והחזיקו במקחם כאדם המחזיק בדבר הקנוי לו מד"ת שתת' והודה שטר מכר מוח' וכו' ובאחריות גמו' עליו ועי"א ועכ"ן מקו"ט שקו"ש כתחז"ל דלא כאס' ודלא כטו"ד ונה"כ בקוש"ח ככל שטרי מכירה העשויים באו"ה ולראיה ע"ה ח"פ והי"ז בתשעה עשר יום לחדש אייר הוא חדש זו ש"ש חמשת אלפים ושש מאות ושתים ליצי' והכל שו"ב וקיים. **עמרם אלבאז** ס"ט **יוסף דוד ן' חמו סליט"א**

590

התרל"ב

ב"ה

הע' ע"ע בקש"מ בדל"ב ושח"ך כ"א למש"י הר' ימין בה"ר אליהו שאול ה"ן יתאח והי' יצחק בהי' אברהם ה"ן עטייא ובכח הקוש"ח הוהו"ג שבעד סך ששים אוקיות כ"ט שנטו"ק מיד הר' משה בהי' יששכר ה"ן אדהאן גמרו ומכרו לו חזקת האלרווא שבהמבוי של גוים הנק' אלבסתנא והמבוי הנז' סמוך מצד אחד להאלג'אווייא די עיסאווא ומצד אחד להאלפנדק די סי עבו ן' סעיד ופתח האלרווא הנז' מכוון כנגד פתח החצר הנק' ע"ש האלסריף מו' למחרז מכי' גמו' שו"ק כדו"כ וכו' הכל כאשר לכל מכרו המוכרים הנז' לקונה הנז' מתהומא דארעא ועד גבהי שמים לרום בלי שיור שום זכות למוכרים הנז' ולא לב"ך שכבר סל"ע וכו' ועצם וכו' כל ב"ך מעל המכר הנז' וזיכו והקנו הכל לחלוטין ולצמיתות ביד הקונה הנז' לדורות עולם ומעו"מ יזכה ויחזיק הקונה הנז' במקחו הנז' ז"ג וחז"ג לבנות ולסתור וכו' ולעשות כל חו"ר ואין דובר אליו דבר ועל המוכרים הנז' לסלק להפיץ ולהדיח כל עורר ותובע ומשטין ומקטרג ומלגלג מעל המכר הנז' ומעל מקצתו

סג"ל עד שישאר מנוקה ומשופה מכל קטרוג ושטנה שבעו' ביד הקונה הנז' לדרי דרין וכך אמרו המוכרים הנז' לקונה הנז' זיל חזק וקני ואנן בס"ד ניקו אבתרך ונדכי וכו' זביני אלין ועמליהון ושבחיהון דממילא ודהוצאה וצבי הקונה הנז' וקב"ע והחזיק במקחו הנז' כאדם המחזיק בדבר הקנוי לו מד"ת שתת' והו' שטר מכר מו' וכו' ובאח"ג עליהם ועיר"א ועכ"ן מקו"ט שקו"ש כתחז"ל דלא כאס' וטו"ד וג"ה בקוש"ח באו"ה ולראיה ע"ה ח"פ והיה זה בתשעה ימים לחדש תשרי ש' חמשת אלפים ושש מאות ושלשים ושתים ליצירה ושו"ב וקיים.

הודה לפנינו אח"מ הר' משה אדהאן הקונה הנז"ל בתו' הודאה גמו' שקנין החזקה הנ"ל מעיקרו הוא לזכות הר' משה בה"ר שלם ה"ן שטרית ידי' אלפי' והר' יעקב בה"ר יוסף ה"ן יעיס והם הקונים באמת ומשה אדהאן הנז' לא היה כ"א שלוחם דוקא והטעם שנכתב המכר לזכותו לסיבה ידועה ולהם קנה והם שנתנו דמי המקח הנ"ל ובכן הודה בפנינו בכתבו וחתמו ותנו בידם שאין לו שום זכות במקח הנ"ל ולהם לבדם נתנה הארץ ולראיה וזכות בידם ח"פ בחדש אלול ש' הנז"ל ושו"ב ויציב וקיים.

ב"ה

זה ימים מקרוב עמדו איזה ב"ב והחזיקו במקום א' במבואות האלסרפא ובאו לפנינו האלסרפא קובלים ומתרעמים כי איך יתכן שיחזיקו היהודים בחצרותיהם ואז בא לפנינו האלסריף סי' מוח' ן' האסם באף ובחימה לאמר מי זה בא לרדותינו בתוך ביתינו, ובכן נדרשנו ממנו לכתוב בידו מעשה ב"ד לראיה שאין רשות לשום ב"ב להחזיק במקום הידוע להאלסרפא במבואותיהם וכן היה וכתבנו וחתמנו בידו, והן היום נדרשנו ג"כ מהר' משה בן שטרית ומהר' יעקב ן' יעיס הנ"ב לכתוב ג"כ בידם מעשה ב"ד כי חששו שמא קדם והחזיק איזה ב"ב לבד חזקת המוכרים הנ"ל ובכן גזרנו אומר בכח ב"ד יפה שאין רשות לשום ב"ב להחזיק במקום ההוא מאז ועד עתה ועוד כל ימי הארץ ואף אם כבר החזיק איזה ב"ב אין במעשיו כלום והכל הבל כי כך חובתינו לפרוק איבה ולרחם על שה פזורה ישראל ובכן אנו מפקירין ומפקיעים חזקת כל איש ישראל הנעשית במקום ההוא קודם לזה ולא ידון עליה הדין כלל, ולראיה ביד משה ן' שטרית ויעקב ן' יעיס הנז' ח"פ בחדש אלול ש' הנז"ב ושו"ב וקיים.

591

ב"ה

התק"ן

העדתנו על ע"ע בקש"מ בדל"ב ונשח"ך כ"א למש"י הכבודה רחמא אשת שלמה ן' עזראן ובכח הקוש"ח הודת שבעד סך מאתים אוקיות שקבלה מאת הר' חיים בכהה"ר מרדכי ז"ל ה"ן עטאר גמרה ומשכנה בידו העליה האמצעית שבהאלפוקי הימני לנכנס לחצפר הנק' ע"ש ן' עמור משכונה גמורה מהיום ועד מלאת לו שנה תמימה בנכוי רביע אוקייא לכל השנה ובתוך הזמן לא תפדה ואחר עבור הזמן תפדה אם תרצה וכ"ז שלא פדתה תמשך המשכונה הנז' בנכוי הנז' כמשכנתא דסורא שהדין בה במשלם שנייא אלין תפוק ארעא דא בלא כסף למרה ועל הממשכנת הנז' רמי לסלק להפיץ ולהדיח כל עורר ותובע וטוען ושוטן מעל משכונה הנז' ומעל מקצתה ובפירוש קבלה אנפשה אחריות הר' יעקב אלבאז שהוא שותף עם בעלה בהעליה הנז' לסלקו מעל משכונה זו מחמת שנקוש"ח

כל א' למ"ש ושעבדה ביד בה"מ החזקה הרביעית שבהאלפוקי שבחצר הנק' ע"ש ישראל וידו נטויה לגבות שכירות החזקה הנז' ולפרוע מהם שכי' מחצית העליה הנז' ליעקב הנז' ועם היות שקרא ערער על חזקת העליה שמשכנה רחמא הנז"ל יש לבעל המעות הנז' אילן גדול ליתלות בו והם יחידי הקהל שהם מכרו לבעלה הנז' ולשותפו קרקע וחזקה ועליהם מוטל לסלק כל עורר מהגוף ומהחזקה בפירוש באופן שתשאר החזקה הנז' מוחזקת ומקוייבת ביד בה"מ הנז' עד שתפדה והודית שטר מוחזק ומקויים בחסו"בדיא בתפיסה וכו' ובאחריות וכו' שקו"ש וצריך לאודועי שידענו נאמנה אנחנו החתומים שדמי המשכונה הנז' הוציאה אותם לצורך המס הגדול שעלה לבעלה בהטלה שהטיל עלינו יר"ה והכל דלא כאס' ודלא כטו"ד ונגמר הכל בקושח"ך למ"ש למען תוסיף תת כחה והיה זה בר"ח אלול משנת חמשת אלפים וחמש מאות וחמשים ליצירה ושריר ובריר וקיים.

ישועה א"א יהודה נ"ע אזולאי ס"ט **משה א"א מסעוד בן שלוש** סי"ט

עם היות שאין בעלה של האשה מצוי כאן הסכמתי אני ח"מ ע"י אשתו הנז' למשכן הקרקע הנז' לפרוע מס המלך וסייעתא דשמייא היא לבעל הנז' שמצאה מי שימשכן ממנה שרוב בני העיר ובפרט הנשים שאין בעליהן מצויים תופסים המעות ברבית עד שהגיעו לתת שני אוקיות לכל עשרה אוקיות בחדש לכן הסכמתי ע"י האשה לבלתי יערער בעלה כשיבוא באיזה זמן שכל ערעוריו מהבל ימעטו ולראיה חתמתי בזמן הנז' וקיים.

שאול ישועה בכהה"ר יצחק זלה"ה **אביטבול** סיל"ט

באחד בשבת שני ימים לחדש מרחשון נזדמן לפנינו הר' שלמה ן' עזראן הנ"ב והעי' ע"ע בקש"מ בדל"ב ובכח הקנין הודה והסכים עם אשתו הנז' בהמשכונה הנ"ב בכל חוזק ותוקף הנ"ב וכל מה שעשתה אשתו הנז' עשוי כאלו עשאו הוא עצמו ולראיה ח"פ וקיים.

שאול ישועה

העי' ע"ע בקש"מ בדל"ב ושח"ך כ"א למש"י הר' חיים הנב' ובכח הקוש"ח הודה הו"ג ונתן ארבע אמות קרקע להמ' ונבון כהר' משה בה"ר מרדכי ה"ל אלבאז ואגבן הקנה ומסר לו האי שטרא לשיזכה בו ובמה שכתוב בתוכו וכן אמר המקנה הנזכר לקונה הנז' קני לך האי שטרא איהו גופיה וכל זכותא ושעבודא דאית לי ביה ודכתיב בגוויה ומעתה רשאי הקונה הנז' לעשות במשכונה הנז' חו"ר ואין דובר אליו דבר והודה שטר מו' ומקו' בחסו"בדיא וכו' ובאחריות גמו' עליו ועי"א ועכ"ן מקו"ט שקו"ש וכו' ונ"ה בקוש"ח ולראיה ח"פ והיה זה בתשעה ימים לחדש סיון המוכתר שנת חמשת אלפים וה' מאות וחמשים ושתים ליצירה והכל שריר ובריר וקיים.

ישראל יעקב עולייל סי"ט **יוסף** בכה"ר יהושע בן זכרי סליט"א

592

ב"ה

זאת תהיה לעדה שחזקת החצר בכללותה הנק' צ'אר ימין לערבי אשר פה צפרו יע"א מלבד העליה הגדולה השנית לימין העולה להאלפוקי שבחצר הנז' ועלית קיר קטנה הסמוכה לשאר הבתים והעליות שבחצר הנז' זכה בחזקתם הר' אהרן בה"ר ימין הנז'

ה"ן לערבי ממורישיו וכשנלב"ע אהרן הנז' זכו בחזקות הנז' יורשיו ה"ה הר' אליהו חיים והר' יוסף אחיו שמאשתו הראשונה והר' רפאל והבתולה יאקות אחותו והר' אחיהם שהוא כעת במדינת הים אשר שלשתם מאשתו השנית, חומש בחזקות הנז' לכל אחד, והן היום בא הר' רפאל הנז' בהרשאת אחותו יאקות הנז' למכור חלקה בחזקות הנז' והוכרזו ע"י סרסור בה"ב עד שפסקו המוסיפין בסך אלף ושש מאות מתקאלים לכללות החזקות הנז', ובכן עמד הר' יוסף בה"ר אהרן הנז' אחי רפאל הנז' ורצה לקנות חלק רפאל הנז' וחלק יאקות אחותו מיד רפאל הנז' והעמסנו על יוסף הקונה הנז' להוסיף סך מה בשביל חלק היתומה, ובכן תיווכנו ביניהם שימכור לו רפאל הנז' חלקו וחלק אחותו הנז' בחזקות הנז' עם כל חו"ז שיש להם בגוף הקרקע עם כל חו"ז שיש לו ולאחותו בחזקות חצירות הגוים אשר סביבותיהם בסך אלף מתקאלים וכן עשו ועמד רפאל הנז' ומכר ליוסף אחיו כנ"ל אין דבר נגרע, אלא שראינו שעכ"פ צריך ליכתב שטר המכר במתא פאס יע"א, כדי שיקנו תחילה מיד אשת רפאל הנז' בביטול טנ"ר ע"ל ובסילוק שעבוד כתובתה לגבי חלק רפאל הנז', ולגבי חלק הבתולה הנז' אם היא פחותה מבת עשרים שאין ממכרה ממכר בקרקע שירשה מאבותיה צריכים לעשות לה תיקון המועיל למוכר פחות מבן עשרים ולראיה שנגמר המקח ביניהם ולא נשאר כי אם לגבי התיקונים הנז' שצריכים ליעשות במתא פאס יע"א ח"פ וקיים. **רפאל משה אלבאז** ס"ט

593

התרל"ב

ב"ה

הע' ע"ע בקש"מ בדל"ב ושח"ד כ"א למש"י הי' משה בהי' אהרן ה"ן סיסו והי' אברהם בהי' יוסף הכהן והי' שלמה בהי' מרדכי ה"ן עובדיה ידי' ן' חאקו ובכח הקוש"ח הוהו"ג ונשתתפו שלשתם יחד מהיום ועד ערב חנוכה הרל"ל ואם יתרצו וכו' והטיל הר' משה הנז' לכ"ה סך תשע מאות מתקאלים ועשרים מתקאלים כ"ט ואברהם הנז' הטיל סך שלש מאות מתקאלים כ"ט ושלמה הנז' הטיל סך מאתים מתקאלים כ"ט וכמש"ל מה"שמ במעות הנז' ובזו' וחי' וח"ח בכמ"ע משו"ם ומלא' ומצ"ב לאחר שתרום קרנם בכבוד ולאחר שיטול משה הנז' סך שתים עשר מתקאלים ושני אוקיות ומחצית אוקייא בכ"ח כימ"ה ויטול שלמה הנז' ששה ועשרים אוקיות בכ"ח כימ"ה את העודף יתחלק ביניהם עזה"ד דהיינו משה ושלמה הנז' יטולו חלק ורביע לכל א' ואברהם הנז' חלק א' וכשם שהם בריוח וכו' ובפ' איתמר שאם אירע להם ב"מ איזה הפסד במו"מ אפי' ע"י האונס שחייב כ"א מהם לשלם חלקו העולה לו בהפסד מביתו כמ"ש בריוח והו' שטר מו' וכו' ובנאמ"ג ומפו' כשע"ך שהאי' השו' הנז' בכללותם זל"ז וזל"ז כ"א על סכי הקרן שהטיל כנז' בלי לחיי' שו"ש ק"ו וג"ש וחס"ל ובאח"ג עועיו"א ועכ"ן מקו"ט שקו"ש כתחז"ל דלא כאס' וטו"ד אצ"ל שסכי הקרן שהטיל שלמה הנז' נטלם שלמה הנז' מיד גוי אחד ס' עבו בן טאהר בתו' שותפות ותנאי מפו' התנה שלמה הנז' על שותפיו הנז' והוא שאם נתרצה הגוי הנז' להחזיר לו שלמה הנז' סכי הקרן הנז' לתשלום שלשה חדשים מהיום אזי רשאי ליטול הקרן הנז' וליטול ג"כ מהאמצע סך חמשה עשר מתקאלים מלבד חלקו בריוח ומלבד הסך שנוטל בכ"ח כנז' ואם לא נתרצה הגוי הנז' להחזיר לו שלמה הנז' הקרן הנז' אזי ישאר הקרן הנז' בידם עד עת שיפרידו ערובת השות' הנז' ואז יטול שלמה הנז' מהאמצע

סך עשרים מתקאלים מלבד חלקו בריוח ומלבד הסך שנוטל בכ״ח כנז׳ עוד אצ״ל שיטול אברהם הנז׳ מהאמצע סך שנים עשר מתקאלים בעת אשר יפרידו ערובת השות׳ בין הפרידו השו׳ קודם הזמן הנז׳ בין לאחר הזמן הנז׳ עוד אצ״ל שאין רשות ביד שלמה הנז׳ ליטול כלל... העולה לו כ״א דוקא עד עת אשר יפרידו ערובת השו׳ שמעו״מ שעבד ריוח העולה לו לקרנא עוד אצ״ל שאם חלה ב״מ שום א׳ מהם שיטול גם הוא בריוח העולה לשות׳ בימי חוליו וג״ה בקוש״ח מידם אצ״ל שבתלת כחדא הוינא ואסהדו קדמנא הר׳ משה ן׳ ישועה ה״ן אביטבול והי׳ משה ן׳ אברהם ה״ן סיסו בתוע״ג שהם יודעים בבירור שהקרן שמטיל שלמה הנז׳ לשותפיו הנז׳ הוא מסכי הקרן שנתן הגוי ס׳ עבו בן טאהר לשלמה הנז׳ בתו׳ שותפות כנז׳ עכס״ע וקבל׳ כדחזי וחת׳ הכא תמ״ג ולראיה ע״ה ח״פ והיה זה בעשרה ימים לחדש סיון ש״ש חמשת אלפים ושש מאות ושלשים ושתים ליצי׳ וקיים תי׳ ואברהם עבר עליה הקולמוס כי ט״ס היא ונכתב על גבה ושלמה שכן הוא האמת וד״ק וק״ש. ישועה אג׳ייני ס״ט יקותיאל אלבאז ס״ט

להיות שהי׳ שלמה והי׳ אברהם הנז״ל הפרידו ערובת שו׳ מהי׳ משה הנז״ל ונשארו שלמה ואברהם הנז״ל שות׳ ובכן העי׳ ע״ע בקש״מ בדל״ב ושח״ך כ״א למש״י הי׳ שלמה ואברהם הנז״ל ובכח הקוש״ח הוהו״ג ונשארו שות׳ שניהם יחד אלא שהוסיף אברהם הנז׳ על סכי הקרן שהטיל כנז״ל סך חמשה ועשרים מתקאלים שבצ״ה הוי קרן שהטיל אברהם הנז׳ סך שלש מאות וחמשה ועשרים מתקאלים, ונטל אברהם הנז׳ סך שנים עשר מתקאלים שנוטל בהמשך זמן השו׳ הנז׳ כנז״ל, והואילו לבאר השות׳ הנז׳ ופטרו זל״ז וזל״ז משבועת השות׳ ק״ו וג״ש וחס״ל וג״ה בקוש״ח מידם באו״ה ככל חוזק הנז״ל אין חסר דבר ולראיה ע״ה ח״פ והיה זה בששה עשר יום לחדש אב יה״ל ש׳ הנז״ל וקיים. ישועה אג׳ייני ס״ט יקותיאל אלבאז ס״ט

594

התקכ״ג

ב״ה

נדרשתי להעלות על ספר חקה את אשר כבר היה והוא שבאדר תקפ״ו לפ״ק כאשר חזק הרעב בארץ תבעה ג׳הרא אל׳ הי׳ שלמה שמת׳ שלאל בה״ר עזוז הכהן הי״ן את הר׳ אברהם בה״ר עזוז הנז׳ ליתן לה הרביע העולה לב׳ בניה שיש לה מהר״ש הנז׳ הם והבתולה פריחא אחותם בחצר הבורית הידועה להר׳ דוד הכהן ז״ל מורישם ובשתי עליות העמוסות על חצר הבורית הנז׳ הידועות ג״כ להרד״ך הנז׳ ובהבית הסמוך לה ובהארווא כדי להחיות את נפשם ולכן שאל הרא׳ את פה המורים היאך יהיה משפט ממכר הקרקע הנז׳ מחמת שהיתומים הנז׳ אפי׳ הגדול שבהם שהוא מכלוף הנז׳ עדיין לא בא לכלל עשרים שנה והלואי יהיה כעת י״ז שנה ע״ץ המרבה ועזוז הוא הקטן יהיה לו כעת מ״מ י״ג שנה אמטו להכי נתקבצו הבדי״א וחקרו ודרשו בש״ע וסמ״ע וימצא כתוב בחומ״ש סי׳ ק״ט ס״ג דמוכרין לצורך המזונות וכיוצא אכן צריך הכרזה ועיין מש׳ הסמ״ע להדייא ולכן העמיד הרא״ך הנז׳ ג׳ שמאים ושמו את החצר הבורית הנז׳ והבית הסמוך לה והארווא אשר הוא חוצה להחצר הנז׳ בסך שלשת אלפים ומאתים אוקיות מכ״ט והעליה הגדולה העמוסה על הבית היימני לנכנס לחצר הבורית הנז׳ בסך אלפים ושש מאות אוקיות מכ״ט

והעליה הקטנה הסמוכה לעליית הר׳ אברהם אסולין בסך שש מאות אוקיות מכ״ט ס״ה —הוו—תם— הוציא מהם המחצית של הרא״ך שעולה בו סך —בוו—תשם— והרביע שמכרה אלמנת הר״ש הנז׳ להרא״ך הנז׳ נשאר הרביע של היתומים הנז׳ שעולה בו סך —אוו—שם—נם— יתחלק לחמשה חלקים יטול מכלוף הנז׳ בו ג״ח שהוא הבכור ועזוז יטול ב״ח שהוא זרע זכר והבתולה פריחא תטול ח״א כפי התקנה והכל נכתב וניתן ביד הרא״ך מיד בדי״א אלא שלא נשאר בזכרוני מי לקח דמי הב״ח העולים לעזוז הנז׳ גם לא נשאר בזכרוני ג״כ אם היה עזוז מצוי באותו זמן פה צפרו יע״א או לא ולראיה וזכות ולהפקת רצון עזוז הנז׳ ח״פ בסיון המוכתר בכ״ת שתת׳ שנת כי הוא הנותן לך וכו׳ ושו״ב וקיים. **אליהו משה** סי״ט **מאיר צבע** סי״ט

595

התק״ז

ב״ה

בפנינו אנחנו עדים ג״ד החכם השלם כמוה״ר אהרן ן׳ ד׳נר ן׳ זכרי וא״ל הלא תדעו הלא תשמעו כי החזקות אשר יש לי אין לאל ידי היום לאמר לדרים בהם לתת לי חק ומשפט אשר גבלו ראשונים זלה״ה כי ירא אנכי לאמר מחמת הנכרים בעלי הקרקע וכשמוע הגויים שהדרים נותנים שכירות החזקה אדרבא הם מעללים עלילות על בעל החזקה לתת מידו אשר לא כדת והתובע חוזר נתבע ע״כ אני מגלה דעתי שאעפ״י שאשתוק עדן ועדנין לא יורע כחי ולא יופקע שעבודי וחיובי מעליהם עד שאמצא שעת הכושר ואשיבה ידי עליהם למשפט ולא אוותיר מאומה מכל אשר יחייב הדין דין תורה שתת׳ וגם כן אני מגלה דעתי על החזקות אשר הם כעת הזאת נהרסות ונחרבות ואעפ״י שאסלק עצמי מהם ויהיה הדבר בש״ח בת״כ ובכל מיני איסר ותקף ובאיסור הנאה ובביטול מודעי ומודעי דמודעי וכו׳ עס״ה ובפיסול עדיהן וכו׳ הכל בטל כי אני מבטלו עכשיו ביטול גמור ולראייה ביד החכם הנז׳ כתבנו וחתמנו דלא כאס׳ ודלא כטו״ד ככל חיזוקי סוב״ד כתיקון חז״ל היום ארבעה ימים לאלול המרוצה שנת חמשת אלפים וחמש מאות ושבע ליצירה ומילת וגו׳ נפלה עליה טיפת דיו והכל קיים.

יצחק א״א ישועה נ״ע אביטבול ס״ט מסעוד בן יום טוב הרוש נ״ע

596

התקנ״ז

ב״ה

כשעמד בדין יוסף בן מכלוף בן חיון עם כליפא אבחסירא שטען עליו כליפא לפני אני החתום א׳ על איזה בשר שהביא מחוץ לעיר ונתנו ליוסף הנז׳ למוכרו לו על יד על יד וכשמכרו אמר לו שלא הוציא בהבשר זולת —זם—דת— וכעת רוצה להשביעו שלא הוציא זולת הסך הנז׳ ובעוד שהתשובה בפי שהשבתי לכליפא הנז׳ כיון שאין חייב לו אלא שבועת הנאמנות ועברו כמה ימים משמכר הבשר דאזדא לה שבועת הנאמנות ופער פיו לבלי חק יוסף הנז׳ ואמר לו מאה אוקיות היית צריך להפסיד בשביל הבשר ההוא שהוא גנוב וכסיתי עליך וזה הדבר אמרו בפנינו ובפני גוי א׳ מקרובי השר וענהו כליפא

לפנינו שמעו מה מדבר לפני זה העומד וכל הזיקא שתמטיין מדבור זה עליו ליהדר ולראיה ח"פ והיה זה ט"ו באדר הראשון התקנ"ו וקיים.

שאול ישועה ס"ט **יעקב אלבאז**

597

ב"ה

התר"ך

יקבל חרם אברהם בן עילי ידי' לוטאטי אין אזמן פאס פרד מעא ליהוד די תחווצו הב' מסעוד בן סיסו מתעלמו לפלוס די באס סראוו לכבאש די דבחו על לקאיד דלמחלא אין מא אדנוסי יעטי סאיין זא למסעוד הנז' פחקו דלפרידא הנז' ולראיה ביד מסעוד הנז' שהרשות בידו להשביע לאברהם בכל עת שירצה ח"פ בתשעה עשר יום לאייר **התר"ך** ליצי' וקיים. **יקותיאל אלבאז ס"ט**

תרגום

יקבל חרם אברהם בן עילי ידיע לוטאטי שבאותו זמן שנתן חלקו עם היהודים שנשללו הב' מסעוד בן סיסו משרתו בכסף קניית כבשים ששחטו על קצין המחנה לא הרשהו לתת חלק השייך למסעוד הנזכר בחלקו בכסף הזה ולראיה ביד מסעוד הנזכר שהרשות בידו להשביע לאברהם בכל עת שירצה.

598

עמדו למשפט לפנינו אח"מ וידי"ן כמה"ר רפאל מאמאן ישצ"ו הר' סמחון ן' דוד ה"ן... וכהה"ר חיים שלמה ה"ן זכרי תובעים והי' מסעוד ן' יפלאח נתבע אודות גטא [כסוי] אחת דצמר דלגויים שנתנו אותה בידו למכור אותה באהלי פלשתים והריוח שירויחו יחלקו בין... וטען מסעוד הנז' שהם היו מתפחדים מן השר שהיה קודם לשר שיש לנו היום הנז"לק שקנו דבר שהוא גנוב, ומסעוד הנז' היה אהוב של השר הנז' ולכן באו לפניו להתחנן לו שיקח אותה הוא וימחולו בה והוא יצילם מן השר ונומינו להם שישבע היסת ויפטר אחר שיקבלו הם חרם ולכן הלכו וקבלו חרם וא"כ חייב מסעוד הנז' לישבע שכדבריו כן הוא ולראיה שכן פסקנו להם ח"פ וקיים. **מתתיה אבן זכרי ס"ט**

598 ב'

התר"ז

זאת תהיה לעדה שלפנינו אח"מ נתפשר הנגיד פ' עם הר' יצחק בה"ר נסים ה"ן אצאייג ידי' ן' שמעון אודות ובשביל שלא הגיד לו שגרושת הי' ימין ן' לילתי בתו של הי' משה ן' ברוך ה"ן אזולאי עשתה עם אשתו מחלוקת ומפני המחלוקת דין גרמא שהפילה אשתו והיה רוצה לתפוס אותו בבית האסורים ובשביל כך נתפשר עמו בסך מה ובפירוש איתמר שבשביל שלא בא להגיד לו שהפילה אשתו זאת הסיבה והוא הטעם שקבל ממנו הסך מה ולראיה ביד יצחק שכן היה לפנינו ח"פ והיה זה ביום ט"ו יום לחדש שבט ש"ש תר"ז לפ"ק.

599

[ידיד ה׳ וידידינו נשיא אלהים אתה בתוכינו]

בחרי רצתה נפשי [בחירי רצת נפשי] חמר עתיק החכם הותיק כהה״ר פ׳ יאיר אכי״ר.

אחדש״ו מאתי אני חות״מ האות כי טוב תעלם אין הי׳ יוסף אתורג׳מאן כאה די שלום אתורג׳מאן דעאתו מראתו עלא סבת סי חוואיז די הומא זלטיטא דסכרנאט ופסתול וקפטאן די סקרנאט ותלאתא דלפרוד דתותלא דדהב אין עבאהומלא בלא פטינהא ורהנהום וטענת עליה הייא אילא יום חמישי בשבת די מנור פורים עבאהום ומאזאלין הנא פצפרו והווא קאהלא באיין יום חמישי בשבת פ׳ תצוה תשעה ימים לחדש אדר ציפדהום מעא הר׳ רפאל אגייני ירהנהום ענדך פסך —תם—נם— וטלע ריוח פסך הנז׳ סך —שם— וואקיפין על לעדות דייאלך תקולנא כאן זאבהומלך רפאל אג׳ייני אנהאר די מסא לתמא לאענדכום לפאס נהאר לכמיס תשע אייאם פסהר אוו לא ונחבו מן לחאל ומנך תקולנא אנית האדסי די קאל תסאלו כאן אמת אוו כא יכדב ולבית די יוסף הנז׳ כאן מרהון ענדך פהאד לפלוס אוו לא נחבו מן לחאל ומנך תוואזבנא על כל פרט ופרט ושכמ״ה ואתם שלום.

תרגום

אחרי דרישת שלומו וטובתו מאתי אני חותם מטה, האות כי טוב, לך שהיקר יוסף אתורג׳מאן אחיו של שלום אתורג׳מאן, נתבע לדין על ידי אשתו אודות איזה בגדים שהם זלטיטא דסקרנאט, [צבע מהצבעים] ופסתול [מטפחת גדולה לכסוי השער] וקפטאן דסקרנאט, ושלשה זוגות עגילים מזהב, שהוא לקחם בלי ידיעתה ומשכנם. והיא תובעת אותו שביום חמישי בשבת שאחרי פורים לקחם ועדיין מונחים כאן בעיר צפרו, והוא אמר לה שביום חמישי פרשת תצוה ט׳ ימים לאדר שלח כל הנ״ל עם היקר רפאל אג׳ייני למשכנם אצלך בעד סך —תם—נם— ועלה ריוח בסך הנז׳ סך —שם—. ועומדים לבירור על העדות שלך, תגיד לנו אם הביאם לידך רפאל אג׳ייני יום שנסע שם אצלכם בעיר פאס יום חמישי ט׳ ימים בחדש. אם לא, נבקש ממך תגיד לנו גם כן על הסך שהוא חייב לך אם אמת או שקר, ואם הבית של יוסף האם ממושכן אצלך בעד החוב הנזכר או לאו, נבקש ממך להשיב על כל פרט ופרט ושכרך כפול מן השמים.

600

ב״ה

התרי״א

הנבון וחשוב הר׳ שלום בה״ר יצחק ה״ן אלבאז נתן לו אביו הנז׳ בעת נשואיו העליה הגדולה שמקצתה עמוס על האלסטוואן ומקצתה עמוס על הבית הראשון לימין הנכנס לחצר שהיתה נקראת מקודם ע״ש הר׳ ישראל ה״ן חמו וכעת נקראת ע״ש הר׳ אברהם ה״ן אלבאז זקינו של הר׳ שלום הנז׳ והיה בידו שטר מתנה כתוב וחתום כראוי והיה השטר מתנה הנז׳ מונח בתיבה אחת עם שאר שטרותיו והתיבה מונחת במקום המשתמר בהאלפונדק הנק׳ פנדק אלעטארין ולעת עתה נפלה דליקה בהאלפונדק הנז׳ ונשרף ממון גדול לב״ב ולשאב״ב ונשרפו גם השטרות של הר׳ שלום הנז׳ עם התיבה שהיו השטרות מונחים בה וכל זה היה בידיעת הר׳ יצחק הנז׳ וכל זה הודה לפנינו הרי״ץ הנז׳ ולכן הוצרך

לחדש שטר מתנה לבנו הר׳ שלום הנז׳ ובכן העי׳ ע״ע בקש״מ בדל״ב ושח״ך כ״א למש״י הר׳ יצחק בכה״ר אברהם ה״ן אלבאז הנז׳ ובכח הקוש״ח הודה הו״ג ברצון נפשו והשלמת דעתו בלי זכר שום אונס וכפיה כלל ונתן לבנו הר׳ שלום הנז׳ העליה הנז׳ גוף וחזקה כמו שהיא ממושכנת והר׳ שלום הנז׳ יפדה מיד מי שממושכנת בידו מתנה גמו׳ שו״ק כדת וכהלכה במוצאיה ומובאיה וחדריה ופשפשיה עם כל שמוש וזכות בגג ובית שער אכסדרה ומרפסת וזכות ושמוש בתעלת המים העוברת בחצר הנז׳ בלי שיור שום זכות כלל לנותן הנז׳ ולא לב״ך הכל כאשר לכל נתן הנותן הנז׳ למקבל הנז׳ מתנה גמורה שרירא וקיימא מתנה מעכשיו מתנת בריא מתנת פרהסייא מתנת עלמין בדעת שלימה בעין יפה וגוף בריא מתנה דלא למיהדר בה לעלם ודלא להנשאה מינה לדרי דרין ודלעלמין לא תתחבל בשום טענה ואמירה וכך אמר לנו הנותן הנז׳ מתנה זו כתבוה בשוקא וחתמוה בברא כי היכי דלא תהוי כמתנתא טמירתא וכמתנת ש״מ דהדרא אלא מתנה גלויה ומפורסמת מוחזקת ומקויימת בכל מיני קיומין וחיזוקין שבעולם ומחשש שמא קדם וגילה דעתו הרי״ץ הנז׳ על המתנה הנז׳ גם נשבע שלא לבטל המודעה שמסר לכן כד הוינא בתלת התרנו לו שבועת שלא לבטל ואח״כ נקוש״ח כ״א למש״י הרי״ץ הנז׳ וביטל כל מודעי ומודעי דנפקי מגו מודעי עד סוף כל המודעות שמסר על מתנה זו ופסל עדיהן ועדי עדיהן עד סוף כל העדויות ואסר הנאתן כדבר הנדור והודה בכח הש״ח שלא מסר מו׳ על מתנה זו ואמר שכל הדברים הגורמים שכשיתקיימו יהיה ביטול למתנה זו הם בטלים ומתנה זו תהיה קיימת בל תמוט עולם ועד ולא יורע כח שטר מתנה זו לא מחמת חסר ויתיר ולא מחמת שיבוש לשון דמשתמע לתרי אנפי אלא הכל יהיה נדרש לתועלת מקבל המתנה הנז׳ ונ״ה בקוש״ח כ״א למש״י באו״ה ולראיה ע״ה ח״פ והיה זה בארבעה ימים לחדש אייר הוא חדש זו ש״ש חמשת אלפים ושש מאות ואחת עשרה ליצירה והכל שריר ובריר וקיים.

עמרם אלבאז ס״ט **ישועה** א״א **משה אג׳ייני** סיל״ט

601

פיוט

סי׳ יהודה [אלבאז] חזק

אביע רנני	היום אזמרה	אנכי לה׳	אנכי אשירה
נס ופלא	לאומה עמוסה	אל חי רם ונשא	הודו אספרה
יום אשר בו נגעל	אדם בליעל	בחרון אף הזיד	בני הגבירה
יהיר שמו יזי״ד	פועל רע במזיד	השקה כוס סף רעל	וזעם ועברה
השלים תאותו	בשרי מלכותו	הרג בחמתו	כל אנשי שררה
וכל הישיבות	פזר ברחובות	וזכרים ונקבות	אחת לא נעדרה
דעתו ולבו שם	לבוז את רכושם	הכה אותו היש״ם	חץ בלבו ירה
הביא בגויתו	כל בני אשפתו	ואבדה תקותו	לא ניתן לקבורה
חכמי וזקני	זמרו ברנני	כל אויבי ה׳	כן יאבדו מהרה
זד יהר הוא אויבי	אותו בשאול תביא	ואל שאול יורד	תמיד בו בערה
קבץ שלג ברד	עליו ויחרד	ואשו לא תכבה	לתחתית הבורה
חנון לך אצפה	לישעך צופה	אל מוחזק ורופא	היתה לי לסתרה
זה היום אשר בו	החשיך יה כוכבו	נגיל נשמחה בו	כשמחת התורה
קומו עם אמוני	ואכלו משמנים	ושתו מטוב יינים	יום זה יום בשורה

602

פיוט

סי׳ אני עמור [אביטבול] יצ״ו, נו׳ אני היום

חי גואלי מקים מרים דגלי יוצרי מבטן ל־ עבד לו
ארץ יראה כל רוח נכאה עת המלך נראה עם חילו
נפלה אימה כל רשע ויהיר עם הנץ החמה נוגה לו
יצאו מהר עת קם בהשכמה להוציא עם בהיר מגבולו
עידן ריתחא זה על עם מנוחה עתה הבה נתח־ כמה לו
עוצו עצה אמרה אום מאוסה יצאו באוכלוסא למולו
ענה אותם המלך בראותם מהר רגמו אותם סקלו
מיד חזרו לאחור נזורו קראו למו סורו הבדלו
ועת שמעו חליל בהיריעו פחדו נרתעו נבהלו
רבה בושתם גדלה כלמתם עברים לעומתם יגילו
יחיד עליון אל שוכן בציון הוא מחסה לאביון בצר לו
צרת עמו הביט ממרומו ואיש על מקומו ישב לו
ובקול רנה שירו עם מי מנה לאל בזמירות נ־ ריע לו

603

פיוט

ע״ס א״ב, סי׳ אני עמור [אביטבול], נו׳ ידיד נפשי אהובי

סבוני בני עולה יפרשו חבלי אידם
לולי אל נעלה שהיה לנו
בקום עלינו אדם

אדם רע ולא מלך ברשעו מתהלך
שונא עם דל הלך משחית הוא לחבל
שופך דם האדם

בימי המלך שלם דן בצדק דלים
כל שודד נגזלים מוציא בולעו
אשר לקח מן האדם

גבר בעוז ממשלתו כל בני מלכותו
סרים אל משמעתו הנחה למדינות
שלם בין אדם

דכא גאון פלשתים שם קשתותם חתים
חרבותם לאתים ישאו הרים שלם
הרחק מאדם

היום הזה ראינו נפלאת בעינינו
עם קרוב אלינו מבוז משפחות
אינם קרויים אדם

ועדו נתייעצו גדר מלך פרצו
עוברי דרך חמסו אין יוצא אין בא
ויתחבא האדם

זעם עברה גדולה המלך נתמלא
כי עשו נבלה כלו סג יחדיו
רבה רעת האדם

חשו רצים דחופים אספו נאספים
שלשת אלפים למחות שם המשפחה
כל נפש אדם

טעו חשבו מזימה הבה נתחכמה
לכו נקדמה באור בקר עת תרדמה
על האדם

יום ראש השנה היה באו בכנופייא
בזרוע נטויה חשבו להשמיד
בעת זה כל האדם

קמו נתעודדו חיל המלך עמדו
כאשר קרבו ירדו ערכו קרב
שלט האדם באדם

ליער ברחו רצו פלשתים נפוצו
פגו עורף נסו לא קמה בם עוד רוח
בני האדם

משלו עבדים בהם מחצו ראשיהם
תפשו חיים מהם שללו את רכושם
כל עמל האדם

נפשות מת תשעה עשר כל שראשו הוסר
שבעה במאסר הוריקו ולא נשאר
בהם פני אדם

ספר המלך שלח האסורים שלח
יעברו בשלח יושלכו לחית השדה
ולאדם

עוד באו יום כפורים כאחד חבירים
עם דובר שקרים איש צר ואויב בזוי עם
חרפת אדם

פרצו ערכו מלחמה בעוז ויד רמה
לעשות נקמה אמרו חיי צער מה
יתרון לאדם

צבאו נלחמו גוים מהצהרים
עד בין הערבים חלליהם בם יוקשים
בני האדם

קשרו באו במעונות נתיבות צפונות
פרדסים וגנות דרך נסתר
אשר לא ידע האדם

רצו אל המחנה נגוע ומעונה
שפוני טמוני נבהלו לא ידעו מה
יעשה אדם

שרים באו העירה הנשארים הרה
נסו חיש מהרה שאו אהלים אין
יושב מאין אדם

תפשו חימה על העיר חרון אפם הבעיר
ים שאונם סוער הקיפו כחומה עם רב
כצאן אדם

אמר אויב אין חפץ עם קדוש עם ישראל
להשמיד ולהפיץ בשום דבר אפס
קרויים אדם

נאספו עם מריעים הביאו עם נעים
חצר משוגעים אמרו מה טיב עם זה
מה יותר לאדם

יחד כולם נוציאים לאויבים ושונאים
ועינינו רואים אז יסלח לנו
יגרש את האדם

עפעפינו נשאנו (לאלהי יוצרינו) לאל חי יוצרינו
ראה נא עוניינו נפלה נא בידך
לא ביד אדם

מלכי הפר עצתם בטל מחשבותים
את כופר נפשותם נתנו ורחק ה׳
את האדם

ונודעה יד ה׳ עם קהל אמוני
לעין שונאי מוני פעל לחוסים בו
נגד בני אדם

ראה צור דלותינו ואת לחצנו
קבץ פזורינו מבין הגוים עליון
יוצר האדם

604

פיוט

סי׳ עמור [אביטבול] חזק, נו׳ אשירה ואזמרה

אודך כי עניתני מצר צורר פדיתני
אהודך כי דלתני חנתני, ענתני
ולא שמחת אויבי לי
עמים שמחו לרעתי לולי ה׳ עזרתי
אל תשמחי כי נפלתי אויבתי, הן קמתי
בחשך ה׳ אור לי
מאד הייתי מצטער נהפך עלי לבי נוער
יקוד אש בקרבי בוער יסוער, ומסעיר
ויהי ה׳ משען לי
ולצור קוינו חכינו אל ה׳ יאיר לנו
קבל את תפילתינו ענינו, אבינו
ואל יעלצו אויבי לי
ראה הביט כי אין מכיר נשכחתי מלב אין מזכיר
אויבי את פני יבכר משתכר, מתנכר
קשות כל יום ידבר לי
חמד רשע בליעל למכון שבתי ארצי יעל
גזר אומר חלוץ נעל ואל על, ממעל
קראתי צורי גואלי
זכות אבותי עמדה לי חיש מהר צור שמע קולי
ראה עוניי ועמלי סובלי, מחלי
ויורני ויאמר לי
איכה אוכל וראיתי אשר ימצא את עדתי
הלא אחת היא יונתי תמתי, רעייתי
ובכל צרתה צר לי
קומם אקומם דבירכם מהרה אקבץ אתכם
אחישה עת גאולתכם פדותכם, שבותכם
פצחי רנה וצהלי

605

פיוט

סי׳ שמואל [אלבאז], לסג׳ל אנא יא סאחי

אחי שירו שיר וזמרה לאל רם כבודו
המוציאינו לאורה בואו צדקתו הגידו

הודו לה׳ כי טוב כל״ח

שרים רדפוני חנם עלי בקשו עלילות
אמרו דברו בגאונם שארית יוסף לכלות
לו כן ידמה נוטה שמים לבדו

מרמות הן חשבו בנפשם להיות כלם מזומנים
עת עבור מלכם בראשם יקראו בקול שאונים
יחי אדונינו המלך ירום הודו

וכן ידברו כולם להשבית נחלתינו
ולא נשב תוך גבולם כי אם נצא מארצינו
אל מחוץ לעיר כי הם בה׳ בגדו

אל הנותן לאין אונים עצמה הפיר מחשבותם
רגמו אותם באבנים עבדי המלך בקראתם
נפל בם אימה ופחד מנוגה נגדו

לביתם שבו בכלימה ורוב חרפה וגם בושה
היתה בם את המהומה כרקב בהם מבישה
ברוך אלהים עושה נפלאות לבדו

חי זך קיים שוכן סנה זכור את בניך ופדם
וכל חרבתיהם תבנה ונשובה נרוה דודים
בבית אלהינו כסה שמים הודו

606

פיוט

סי׳ שמואל [אלבאז], ע״ס א״ב, נו׳ וועלין ייא תוות

קרוב לכל דלים נודה לך באימה מי כמוכה באלים ה׳ איש מלחמה
אשר גמלנו כל טובו והחיינו ממות הצילנו מכל עם המלחמה
בבוא איש צורר כל היהודים דוב שכול בקש להשמיד הכל יום קרב ומלחמה
גאים אסף עמו רצה למלוך עלימו ובשקריו התעמו ללמדם מלחמה
דרכים ישרות להם פרצו גדרות רכוש אנשי עיירות הן לקחו במלחמה

דרך קשתו כאויב לנגדם בחרב חנית שריה ומסע
יושבים שם עזבו את כל מאודם וברחו מפני עקת רשע
בלילה פן יהיה צודם במופתים ובמלחמה
הקריב כל המונו להקבץ עלינו
ולצאת לנגדינו חיש לקראת המלחמה
ועוברי ארחות תוך נתיבות נכוחות
חמסו אותם משפחות כל חלוץ למלחמה

זעם וגם חימה מלך נמלא בעצמה כי על דל מכל אומה השמיעו כל מלחמה
חתם אגרותיו שלח אל חיילותיו קבץ מאת צבאותיו כל תופשי המלחמה
טפלו באו רצים תופשי חרב חמושים מספר מאות שלשים כל אנשי המלחמה

יחד נתיעצו בני עולה פלשתים באו בהשכמה
למחנה פתע בתחבולה בקר אחד בתשרי במרמה
עבדים קמו בלי חמלה ויערכו אתם מלחמה

כרתו חתכו ראשם ופלשתים עלה באשם שבעה חיים תפשו שם הבאים למלחמה
להם במאסר ובור נתנם השר למלך ספר מסר כל דברי המלחמה
מלך עם פרשים כתבא דינא רשי"ם הרגום אל תהיו חסים מהר בעת המלחמה
נועצו פלשתים אמרו כולנו מתים לכן האספו אתם גבור ואיש מלחמה
סביב כאכזרים בעצם יום כפורים ירדו מראש ההרים ותכבד המלחמה
עת זמן נעילה נתפרדה החבילה מחנה שב בגילה מצבא המלחמה

פשטו בעת צאת הכוכבים מדרך גנות באו אליהם
הפלשתים והיו נצבים לעבדים פתחי אהליהם
ברחו רע"בים גם צמא"ים העם בראותם מלחמה

צרים אותם רדפו קללום גם חרפו הרגו מהם שספו מלומדי מלחמה
קרב חזרו ערכו מול העיר קשתם דרכו אבני חצים השליכו וכל כלי מלחמה
רשע בליעל במי רגלים נגעל בא עמם ויצר על עיר לערוך מלחמה
שמענו את שמעו וקול העם ברעו איבריו נרתעו מתרועת מלחמה
תוך בורות נמלטנו במצודות נחבנו שרים היו עמנו נחבים מן המלחמה

שערי מות נפלו עלינו חיל אחזנו חבל כיולדה
וגם מלדבר נפעמנו חלחלה במתנינו ורעדה
כי אין איש גבור בנו לעמוד במלחמה

מהר נתוועדו עלינו גורל ידו דרך שערים ירדו בקשרי המלחמה
ולשרוף בקשו פתחי העיר יפרצו חומות וחיל יהרסו בעוז עושי מלחמה
ולצורי תלויות עינינו וצופיות לתת בלבם להיות לשלום המלחמה
אזי נתפשרו ממון להם בחרו שבו אחור נזורו כל עוזרי המלחמה
לולי אלהינו אזי חיים בלעונו בעת באו אלינו פלשתים למלחמה

יושב שמי שמים הביטה ואל תתן להם חנינה
ומנוס ושאירית עם פליטה רק יהיו משל ושנינה
האגגי הורד מטה והתגר בו מלחמה

צר ומצוק ימצא זרעו יהיה למשיסה וחרפה ורוב בושה בנוסם במלחמה
ופדה בנים דלו ביד אויבים נגעלו השמיד שונאיהם ולא ילמדו עוד מלחמה
ובנה בית נהרס והשב חזון נפרץ אז שמך אל נערץ יגדל יקדש בעלמא

סג״ל יסדתי אותו אני הצעיר יחייא אדהאן לכבוד אדונינו המלך מו׳ לחאסאן יר״ה,
נו׳ כח מעשה אל אין אחר זולתו.

מולאי לחאסאן סידנא מוצ׳ייא, סולטאן לעאלאווי סריף:
עזזו מולאנא מעזזא כתירא וקווייא, מקבול קלאמו ולדיד חלו ודריף:
לקבאייל כלהום נסרוה זאבו להדייא, אוסלת חכומתו וכופו לסג ריף:
ומא לבראבר ולערב מעא לודאייא, מן היבתו כאייפין חתא סריף ולעריף:
כאמל לעקל ולפהאמא מעא לקראייא, סידנא לקוראן עארפו תעריף:
פאוזהו לחסומא מאסי ראסו ממנייא גאייז פי למדינה פחאל דיף

קסרא

כאנת דונייא מסווסא לא מאסי לא זאי פטריק ודי פאת פנאס ומסא
מתאעו תפרק תפריק תשמע כול נהאר חוסא ולקלב מעלק תעליק
חתא דאקת בינא לעיסא לא כדרא לא זרע לא דקיק. מולאי.

לבראבר מסנחין בלמכחלא ולכמייא, ראכבין עלא כיולהום מוזודין ללכטיף:
חווצו ליהוד ועבאוו חתא סאסייא, פטרו בעווינהום גיר קאם פיהום להיף:
עבאוו מן נסא לפסתול מעא סבנייא, ולחזומאת חתא כספוהום כסיף:
מא כלאווסי לא קמזא וואלא סדרייא, עבאוו חתא סראוול קולו יא לאטיף:
ודי כאן לאבס עליה סי זלאבייא, עראווה מנגהא וכלאווה לתזפזיף:
ענדנא מא ראת עיני ושמעו אודנייא, עאם כאמל פי למחאיין סתווא וסיף:
מן חית שמענא שמיע סידנא מאזי להנאייא, נסרח קלבנא די כאן מן קבל מוכיף:
וצאפד סידנא עייאלו פלעאראבייא, לאבשין בלוכאדור לגול וסית רדיף:
וזא סידנא למדינא בקוות למכאזנייא, ולעסכר קדאם אוזהו מספף תספיף:
וסנאדק דהב ולפצ׳א כאדאת מן מייא, מא ענהום לא חסאב לא עבאר וואלא תוסיף:
וזמאל ולבגאל ראפדין למלף לבראייא, קפאטן וגפאייר בספיפא ותסזיף:
ולמוסיק׳א ולגיטא וטבל ולמאייא, ולכיל כא תלעב ותבדיח ותגפיף:

קסרא

קאמו זוז סייאטן כל וואחד זא מן חארא פבאלהום ירזעו סלאטן
יחכמו פנאס יא חצרא כול וואחד מנהום מא פטן חתא אוצל זבאלת נצארא
מולאי.

קנטר פרזליה ופראסו סנסלא מתנייא, זאדלהום סידנא פלמדינה בתטוויף:
הומא יטווופו וראסהום חאדרא מחנייא, כבאר וסגאר יסווופוהום תסוויף:
מן אוראהום הל פאס קאמו בטגאייא, קאלו יכאלפו עלא סידנא בתחריף
חין סמע סידנא אילא כאלפו בנייא, גצ׳ב סידנא עליהום בסכט עציף:
אוזד לבארוד פיסאע זמע טבאזייא, עמרו למדאפע ולמהראז בלכור ולכפיף:
ודרב טאלעא הדמהא פוואחד סבחייא, חד יוואטי למדינא וויטלק סיף:
וצאפדו לסידנא ליסאסרא למחדרייא, בלוואחהום ווידיהום מכתפין תכפיף:
אוקפו קדאמו והומא עיניהום באכייא, ולעסכר ידחיווהום וויזלפוהום זליף:

קסרא

ונדר סידנא דמועהום וברח לעפו ולהנא ופסך כתאף ידיהום
ומא כלאסי למדינא וואמר דגייא כסאהום בכסווא רפיעא וזינא

טלק לכבאר קבד סגאר רדהום עסכרייא, וטבעהום פלחומהום כיף די יטבע לוסיף:
וכא יתחרבו פלחרב סבאח ועסייא, ולבו ירא בנו עסכרי וויחב יזיף:
וגלס סידנא פסלטנתו הממא וענאייא, מה כאיין מן יקד יהז ידו לניף:
טלבו בחאייאת סידנא יא זמיע מוואלייא, לומא כופו יאכל לקווי צ׳עיף:
נטלקו טורקאן ורזעת דונייא מהנייא, ובתר למאזי:

608

קצת מולאי לחאסאן יר״ה

נבדא ביסם למולא לכרים אזייד רבי כאלק לא ינסאני
ונמזד בסוכראן טול עמרי ליל ונהאר.
האייא נאס לעקאל נעיד לכום כבאר לכיר להנא וולאמאני
חית תנסר סידנא פלחוז וזא לבסאר.
ותרעדת לקבאייל ועטאוו טאעא נפזעו מן כתורת לכופאני
מא נפעת להום קווא וואלא חילא האייא חדאר.
וקדם חתא לריף סידנא וסבארכו מנו ועטאלהום לאמאני
וזאבו קייאדהום הדייאת בלא תחכאר.
לבראבר חתא לערב זאבו לבגאל ולכיל הדייא לסולטאני
מן היבתו לעזיזא די עטאה לעזיז לזובאר.
אמולאי לחאסאן עטאך אלאה אזין וסר ולעז לוחדאני
חאכם בלחק וסריף סעדאתו מן סחם וזאר.

קסרא

אמולאנא נסרו ועזו וכון פי עוואנו פין מא סאר.
קד נזום ומא כרזו וסרקת שמש וכב למטאר.
ביזאהו יעלי סרזו וויגלבו עלא עדייאן לכפאר. אמולאי
מאדא גאז עלינא עאם כאמל וחנא פלכוף גום מא רחם עייאני
שאעא פרחא שעה גייאר שעה האיים סבאר.
אמא דרבו דיוואן לגויימין מא קדאוו סאלחא ואלאה כא יחדיני
לא ינום ולא ישן שומר ישראל אמר.
וזא סידנא לגרב ודכל למדינה לא סוואס ולקלב האני
וסרפא ולקייאד עלא ימינו עביד וחראר.
ומדאפע כא תגהל פרחא בסיידנא די זא סבאב חדראן וגיבאני
וכרזו דמייא ולקומאן כבאר וסגאר.
ולכיל מעא לגדאדאת ראפדין מוואל עצ׳ימא די עטאה לגאני סבחאני
מזארגייא ועלום תאבעין סידנא לקלב דאר.

קסרא

ועטא סידנא לזיסו לכסווא, לכדר ולכאבורי ולינזאר.
אזביבי וסכרנאט זהווא, לקרפי ודידי וקלב חזאר.
סופא לעין זאדת זהווא, יתפאזא אלי פי זופו לגייאר.
לעסכר וטנבור ולמוסיקא רומייא תסרח מן הווא נכדאני
ראפדין מאייא אוחדא תלוח להוואל מעא לגייאר.
ונעיד עלא הל פאס עלא גריבא סארת וחדר יבליס סיטאני
פתנהום וטלעו נהאר שבת קומאן כתאר.
ותחזמו בסכאכן בלא חסאב תראס בלא פרסאני
ותערדולהום הל סחרא והל תאפילאלת לחראר.
רדוהום בלקהרא סי עתר וסי הרב סי טאייח סכפאני
סאיין עמלו נדמו יא למולא נתין לגפאר.
ואכלסו מן סידנא בלא נקסאן בלופא ולמיזאני
מן פעל לכיר יזברו וויל באבאה מן דאר לעאר.

קסרא

וואבעדהא סדו לביבאן, חבו יכאלפו עלא סידנא יא חוצרא.
וכאן סידנא עליהום גדבאן, ועטאלהום בלמהראז ולכורא.
טלק לעסכר וחאף זרבאן, לטאלעא הדמהא פי מרא.
וגפרלהום סולטאן וקאל סידנא לעסכר יחדר מן הל פאס כיף ירדאני
מן כול חומא ירפדו סבאן דרוויס ותזאר.
וטלעת למחאדר כול וואחד קאבד לוחא ווידיה לוראני...

609

א"ך טוב לישראל סיון ש' התרס"ד נהרג באורח פלא השר הצורר [עומאר ליוסי יש"ו] אריה משחית אשר אכל את יעקב בכל פה וכל העולם שמחו לאידו, והודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו, וגם אני הרימותי קולו ואקרא, בשיר וזמרה, בא סי' שלום אזולאי לסג"ל סללא הומומך וכו'.

שירו אמוני, הודו לה'
זרח בסיני יהיה והיה
גדול העצה ורב העליליה
לביא עלי צר עלל ובצר
ומן המצר קראתי יה
גדול העצה...
והפליא חסדו א' עם צאן ידו
פתאום בא אידו רד בור תחתיה
גדול העצה...

ממרום שלח חץ מר ויפלח
כליותיו צלח לקצה גויה
גדול העצה...
אז ישיר ישר־ אל את השירה
לשם הנורא עושה פליליה
גדול העצה...
ולא צור חילי תשים עוד מושלי
רועה אוילי כ״ס ועזניה
גדול העצה...
ירים עוד ראשי ה׳ ניסי
עזי ומנוסי חנית ושריה
גדול העצה...

תם

610

פיוט

בלשון ערבי ובו יסופר על איש רע ובליעל אשר היה שטן בזמנינו על מלכות פאס, ואשר הרעיש את הארץ במלחמותיו וגבורותיו, וגם היה מכשף גדול והיה צודה המשפחות בפיו ולשונו, לשון אפעה, ועברו עלינו צרות רבות בימיו היל״ד [ה׳ יאמר לצרותינו די] עד אשר הומלך מולאי חפיץ׳ יר״ה, ויתנהו ה׳ בידו, וישימהו בשובך של ברזל, ויהי ללעג וקלס, ואחר כך השליך אותו לאריות עד גרמוהי הדיקו, כן יאבדו כל אויבי ה׳ השיר לנועם ״כי אזכרה מקדם חסד אל נאמן״.

[מרבי ראובן אג׳ייני ז״ל הועתק מספרו שפתי רננות דף 219]

נבדא נעיד ליכום אלאיים
מא סאר האד למררא
חין כרז וואחד לקאיים
זילאלי בוחמארא

זרהוני כאן מכזני
דכלתו נפכא וטנאנא
בגא יתכבר עלא סידנא
וזמע עליה לקתא

קאל שריף והווא עאממני
סחאר בן סחארא
כדב עליהום בן לחראמי
וחמאת פיה לבערא

תסיטן בגא יתסלטן
חב יטיר כיף סראר
זא ראכב עלא חמארא
ונזל ענד גייאתא

דכלוה נצרוה הל תאזא
בלעלום ולגייאטא
יחסבאלו עלתלו דרזא
כרז על דנייא סלאטא

רמא למונא עלא יהודנא
חתא קאלולו תערינא
בגא קבת נצר פלמדינא
דוורהא בגייאתא

חין זאבולו לחייאנא
למדאפע ולכורא
יחסאבלו פחאל סידנא
דוור נאעורא

מא ערפסי פאיין ימסי
עייא ידור מא סאב טבאזייא
בקאוולו פחאל רזייא
מנזלין כיף למותא

דנא יטייח נאס בכדובו
עייאוו יסתרו פעיובו
רסא אוטאנו ומכאנו
פקצבת סלוואן תמא בנא

בטמע סלב לקבאייל
כדם עליהום חייאל
תסול ובראנס ולחיאיינא
דאר ודווירא גבתא

דגייא כברת עינו בן למחרוק
בדל יסמו כיף למסרוק
עייא יסאסי וויגאסי
כאן יכרז מרא מרא

קאל ידרך למלאכא
מא נוואס תזיה להליכא
מא קבדתו חתא חארא
יתקאבל מעא סראת

כרזת לחרכא די סידנא
קסרוה מא סאב מעינא
דגייא תעאלמו ותחזמו
הרב זראוו לכיל תבעוה

כלטו עליה פלגארא
הרב לבני מסתארא
דרבוה בסריסמא זלעוה
זהקלהום כיף לחותא

תחזמת למחללא תבעתו
כלטו לכזאנתו
וסעאייא קווייא
חתא מא כללאוו לאתר

עטאוו עליה עוואם
דארו ביהא לקוואם
זאבו רוס ומסאזן
בדם כיף לגלתא

דארו בלחרכא דייאלו
קבדו כבארו ועממאלו
סאגו זמאל וקוות למאל
בקאוו יסנסלו וויכבבלו

עמלו פיה תהאווסא
עבאוולו חתא נסא
די קבדוה כא יחפרולו
ויקתלו פלמותא

תאגת עליה לכיל מקפודא
מסא זאווגלהום פשרפא
ערקב עליהום וגוואהום
סאעא בלחילא כדעוה

הזמו מא עטאוו ראחא
מא קדאתלוס לקבאחא
יחסבאלו הומא ימנעוה
קבדוה פחאל תאתא

כרזת אננאס ללפראזא
לבגאל ולכיל מסרזא
לקפז סוובוה פיה דארוה
יתעזב פיה מן גאייז

יסופו ארוגי
יהוויו כיף סרגי
רכבוה עלא זמל האייז
כיף זראתלו האד סמתא

אמאר סולטאן יעלקו ארוש
לסוואק מחלקין כיף לערוס
ולכיסאן בין סוסאן
פרחו בקוות לפרחא

ויעמלו אנזאהא
ונאס עלא מאהא
שרבו יא נאס בסראחא
זהאוו מא תעטיוו סכתא

למולאי חפיץ' סולטנא
זיד פי אייאמו יא מולאנא
עאוונו עלא עדייאנו
פלהוואת הז עלאמו

נסרו אללאה ועזזו
כבברו ועללי סרזו
יא מולאי קווי חרמו
לעז לילו וואתא

זרהוני וכו'

611

פיוט

בלשון ערבי ובו יסופר אשר עבר על נפשנו, צרות תכופות, שתי שנים רצופות, כאשר מרדו עם גוים על מלכות מולאי עבד אלעזיז וימליכו עליהם בחזקה את אחיו מולאי חפיץ' יר"ה.

לנועם "סחאל האדא וואנא נרזא טול זמאני".

[מרבי ראובן אג'ייני ז"ל, הועתק מספרו שפתי רננות דף 213]

אנא נעיד לכום מא סאר יא כוואני
פי האד אזאמאני
מיילו אודניכום תסנתו עטיוו סכתא.

אוול סבאבנא באס חאל בינא האד לקדא
מן נהאר דאר לבידא
תחזמו סאווייא ועמלו לקתא.

כלטו עלא נסארא כא יעשרו פי דיוואנא
קאל מן דארכום הינא
דרבוהום קתלו מנהום למותא.

פלחין נהזת לבלאד בלבארוד
בינאתהום ולביבאן גלקוהום
מא מנע גיר די רכב פלַפאפור גבתא.

תרכבת למדאפע פלפרגאטאת כיף לברוז
ותחזמו
כיף סרוז סייטו עלא לבלאד דרבולהא
תסתיתא

חין סאקו לכבאר הל מראכש בהאד לקאדייא
די עמלו סאוייא
נסרו מולאי חפיץ' לעז ליה וואתא.

חין פטנו הל פאס בהאד לגריבא
בגאוו יקיימו סיבא
חבו יסרטו למללאח כיף לחותא.

סאפד סידנא פררק לעססא ולוורדיא
פי כל סוק סווייא
כאף לא יקיימו הל פאס סי גותא

חין אוסל לכבאר לבלאדנא בלאד ספרו
דגיא יהודנא תנערו
קאלו דאבא גרקנא פלגלתא

אומא לבראבר דגיא נחללו עיניהום
וסנטרו אודניהום
כול וואחיד רזעתלו סחתו מתל תלאתא

דרבו דיוואן ועמלו זמוע בינא
באס יזיוו יאכלונא
פסידי לחסן נזמעו כיף לעתא.

כרז שריף לעמראני יהדין זוואיהנא
יאך יעמלנא סי הנא
אייאך תזינא עלא ידו סי יגאתא.

קאל לאיית יוסי כפו ידיכום על למדינא.
לא תעמלו פרתונא
לאמא נעמל פיכום סי מותא.

נודו מן הנא מסיוו נדרו עאמלכום.
וגלסו ענד ראסכום
סירו לכיאמכום ופרקו לקתא.

גאזת מודדא מן סהור קולנא תהנינא
ותקסרו עינינא
יאחסבלנא דנייא סאכתא.

סאעא עאד זאתנא סיבא ותהווילא.
חין תכלת לקאפלא
מן דאך נהאר וחנא פלגותא.

בדא לכטיף דלזוואז ודול מן בררא
ותכלו לחמארא
תקאסמו סלעא דייאלהום פלמסאתא.

תחזמו דבאגא עלסאקא יאכולהא
פרעוהא והדמוהא
נזמעו נפאיחייא ומואלין סבאתא.

הוודו מן תמא סי כא יתזארא עלא סי
חתא לדאר זילאסי
כלוהא חתא בקאת סלעתהא מסתתא.

תהוולו פלמלאח דגייא סאפדו דביחא.
יאך יסיבו ראחא
דבחו עלא סאדאת דבאייח סתא.

סוקנא לכבאר תקווא להם עלינא
ולפרחא רזעת גבינא
קולנא להנא לילנא מא וואתא.

קד מא נקולו ראחנא תהנינא
ראהום עמלו להנא
מא נפטנו חתא תקום לגותא.

דגייא תעמרת עלינא למדינא
כל נהאר תמחינא
כא יתבדלו כיאלאתנא כיף תאתא.

בחרא כיף יקולו האוומאך תראדדו
ולחוואנת ינסדו
ויבדא לקרטאס יטיח כיף סתא.

מן לא ראנא חין נזמעו עלינא נסאייווייא
גיר דוך לגראטעייא
מוואלין לעפיון ומוואלין סלתא.

תחזמו הל צפרו מלבלאד טרדוהום
כיף לכלאב כרזוהום
בדאוו יקיימו פזיתון באייתא.

חלו סאקא סאבו תמא גיר סי טאבאק
דלחסיס, בדרוהום כיף לבסיס
רזעו מקפיין זאתהום האדי סמתא.

אמא פרקת מן טראדאת וואמא קדמת
מן סאדאת
חדי נרא לעיטא בדאת
וואנא מסכוף נלהת בלהתא.

אללאה יחזבכום יא אהל צפרו זיראנא
תחזמו מעאנא
כרזו מעא ליהוד ידפנו למותא.

עאד סאפד סידנא וזמע לחרכא דייאלו
ורסא מקאלו
כרזת מעאה קוות תרארס וסראתא.

חין זאוו לאענדהום על מללאח איית יוסי
רדוהום בלא סי
קאלולהום חתא ירזע לחמהום כפתא.

לפרחא דכלת קלבנא חין ללי כברנא
בלי קרב סידנא עאד בדינא
נחיאוו כיף למותא.

יקיילו וויבאתו עסאסין פברוזהום
יתנאהמו בינאתהום
לא ידרבו נקבא ויחללו סי הותא

דכל סידנא לבלאד פאס בקוות לגיוואני
ורסא למכאני
פקדאמו להנא ולכיר כיף סתא.

נקטעו עלינא טרקאן לא זאי וואלא מאסי
מא בקא יכטר גאסי
לא מן יזיב כבאר יאן תכון סי יגאתא.

מולאי חפיץ' נסרו אללאה ועזזו
כברו ועללא סרזו
וייאמו תדווי כיף ליאקותא.

איית יוסי עאווד חמרו עיניהום פינא
ובדאוו יחווסונא
די לאקאווה כא ינפדוה כיף תותא.

יא מולאנא פלכדור כדדר איאמו
חפדו וקווי חרמו
חרמת יונה די בלעתו לחותא.

תגלסו יצאדו וכטפו בנאדם עאייס
רזעו כיף להוואייס
כאדא דליהוד דאזת עליהום סמתא.

קיימו יא נאסי שבע אייאם פנזאהא
ונאס עלא מאהא
נזהו ליל ונהאר מא תעטיוו סכתא.

612

פיוט

בלשון ערבי, ובו יסופר אשר עבר על נפשנו, צרות רבות סבבונו, עד אשר קצנו בחיינו, כאשר מרדו עם גוים על מלכות מולאי חפיץ׳ בשנת התרע״א לפ״ק, ובימים ההם אין מלך, וכל איש בשרירות לבו הולך, והפלשתים עורכים מלחמה, וחושבים לעשות נקמה, מחוץ תשכל חרב ומחדרים אימה, פרים רבים סבבונו, כעטרה כתרונו, הריעו לנו ויענונו, וימס לבנו בקרבנו, כי בצרה גדולה אנחנו, ונצעק אל ה׳ אלהי אבותינו, וישמע ה׳ את קולנו, וירא את עונינו, ואת עמלנו ואת לחצנו, וישלח את מחנה מלכות פראנסה להושיע את המלך יר״ה וממילא רווחא, ולולא רחמיו יתברך, כל ערי המערב היו בסכנה גדולה, ואין לנו פה ולשון לספר מעט מזעיר, מחסדי ה׳ ונפלאותיו, אשר הפליא לעשות עמנו בימים ההם, ברוך מרחם על הבריות ומפליא לעשות, וחברתי השיר הזה לנועם ״סחאל האדא וואנא גרזא״ סימן ראובן אזייני ובתים נוספים. [מספרו שפתי רננות עמ׳ 202]

אזיוו תסמעו יא כותי האד לקצא
מא חר האד לעיסא
טול זמאן מן באלכום מא תתנאסא.

נזלו תמא באגזדו בכלאם בני מטיר
בקוות אדאמי כתיר
קטעו טריק פאס מא יגוז פיהא חתא טיר.

סבאב הוואלנא בדא מן סראדרא דאזגאר
קתלו לעמאל פלגראר
כרזתלהום למחללא דלכומנדאר.

דנאוו יזיוו יהדדו עלינא מרא מרא
חתא רינא לעין חמרא
קולנא האדו עינהום גיר פסי גארא.

תעאטאוו בני מטיר ולקבאיל סלהאם עליהא
באס ימסיוו יאכולהא
נזמעו כיל ותראס וחסרו עליהא.

דרבו דיוואן ועקדו לכלמא עלינא
ורסאוו יאכלונא
כסרו שוק ונאס זאייא זריאנא.

זמעו רייהום מסאוו נזלו פראס למא
בני מטיר כאפפא עאממא
קטעו עלא פאס למא ונעמא.

מסאוו רסאוו סיך רביע מימון וחדו
יסיבו עלאס יסנדו
בקבאחתהום כא יקדדו ויהדדו.

מולאי חפיץ׳ אותק ברוזו ומחלתו
טלב לאה יגיתו
ועדיאנא יתבדרו ויתסתתו.

לבראבר דוורת למללאח עטאוו עוואם
דארו בינא לקוואם
רכאוו בינא הל צפרו שרפא ועוואם.

חין סאקו לכבאר איית יוסי קטעו סכאל
וגוווגו על לעמאל
קאלו דאבא עאד למוראד כמאל.

דרבהום לאה בלעמא חתא סדנאלהום לבאב
ונזמענא מעא לחבאב
נחאזו מעאנא סי איית דבאב.

חרכו עלא סראדרא ולמשאתי חרקוהום
מן בלאדהום טרדוהום
ונזלו הומא תמא בכיאמהום.

תצמצמו ידיהום מא קדרו יכרזו עמארא
אומא עוולו עלא סי כסארא
וקוות זחאם ודחאס פלקנטרא.

נזמעו איית ואיית חסיין ואיית מורגי
כל טיר בלגאה ילגי
וואנא למסכין לכלאמהום מסלגי.

דנא כא ידק על לבאב לחוסאין זאזא
קאל נעטיכום רזא
ונדכלו נקדיוו חאזא

זרא רד עליהום עמרם בן יעיס אלשיך
האדא גיר כלאם לכיך
סירו סייבו דיך רזא לבוסיך.

וואנא למסכין נתזארא בין זנאקי
ודמועי כיף סוואקי
קולת דאבא אללאה הווא לבאקי.

תפאסלנא מעאהום עטאוונא רפאדא
האדא כא ייחנת האדא
קאלונא עמאר למללאח מא יתחאדא.

מא תסמע בודן גיר אוואה אוויהא
ולבלאד מסווהא
סי חד מא רדלהום בלוולהא.

רדו לילנא בלבאל ארא לעלף ארא למונא
מאכנסי רפוד נזלנא
אלפאיין ריאל די חרתבנא ועטינא.

מוחמד וסעיד יסבאח עלינא למזגליף
יתהדדא כיף שריף
לאבס כסווא מלוכייא כיף לעריף

אראוו סוקאר אראוו לכבז אראוו לעלף
קטענאלו גפארא דלמלף
ולכרס דלפיל יגלס גיר פינא יחלף

אומא שיך רביע זאקוף למהזדאר
קאלך נסריוולו לקידאר
באס ירכב מעא לכיל ויתחדדר.

וחנא פלמללאח כא נקיילו נתגלבו
בלחילאת כא נלעבו
מא ערפנא חתא לאיין נהרבו.

בין ידין לאה גאזו עלינא האד לכמאייס
עית נרקב ונסאייס
מא ערפתס ראסי מיית אוו עאיס.

נקלבלי דמאגי מא ערפת מא נקררי סקווילא
כל נהאר תהווילא
ומא זברת לראסי חילא.

חין תקום רועא יתפרקולי דרארי
וואנא מנוראהום זארי
גיר תהדדן כא נעביהום לדארי.

נהוודו בזרייא מן סלא די מאייר
חתא רזעת קול ומעאייר
כאדא וואנא פי האד סי סאייר.

ידא נקום נצללי כא נגלט פי לעמידה
חתא רזעת אוקידא
אידא נגוז פשוק יספאוו פייא לעדא.

מא דכלת לפרחא קלבי לא פשבת ולא פעיד
ודחאק עלייא בעיד
וסימאך גיר נרא מוחמד וסעיד

אידא נקום נאכל סי מא יזהאלי
גיר פלכלעא יכמם באלי
גיר סויס יכפאפלי עקלי

בחרא כיף נעמל חלקמא פלקמקום
ולוכרא כא תעייט קום
עיית מא נגרגף מאחייא בלכרכום.

מן מא רא נהאר לי הרבת לדאר בן סלימאן
יאק תמא נסיב סי אמאן
חתא נכלעו זיראן וכיאלי ספר כיף קסור
רמאן

סחאל מן מררא הרבת לדאר בן עדי
נראר פלפוקי וחדי
מנאס תכון יא נאס סחתי וזהדי

מן כתרת לכוף בטנת לביבאן דייאלי
חתא בלוח לבאלי
כופת לא יזיווני סרראק פליאלי

עיית מא נעאפר ומא נפרק פטראדאת
ונקדם פסאדאת
גאזו עלייא מחאיין וסדדאת.

עמדא יא ראסי עלא מא ראוו עינינא
ושמעו אודנינא
כא נכדמו זיאזן מא רינא מא סמענא.

דורנא בלמללאח ולמטאלע בנינא
לבוויתאת חררנא
ביבאן לוואד זדאד עאודנא.

אמא קרינא מן תהלים ואמא צומנא וצללינא
חתא ספע אללאה פינא
גיר פדיון נפשות תלאתא עמלנא.

עאד כתב סידנא ללכראסא דנצארא
עלמהום בהאד לעיבארא
סאפדולו מחללא קווייא וקאהרא

דכלו לבלאד פאס כי יתיהו עליהום
וסוך מן טריק כמלוהום
פי דאר דביבג דגו כזאינהום.

איית יוסי מאזאל פעמייתהום כא יזידו
באס ימסיוו יזאהדו
נזלו מעא לבהאליל יאך ירדו לעדו.

בייתו עלינא עזנאלהום לכבז פצלאוואת
רפדוה נסא פלהאוואת
ולעזאיין בדמועהום תרוואת.

זאתהום לקלבא ומסאוו דיך לילא
יסוגו למחללא
עמלהום מוסיוה זינירא לחילא.

טלעו דמועגא ללאה ורפדהום
ולכבזאת די כבינאלהום
עבאווהום דראווס ינעתקו ביהום.

דוור לכזאיין בלמדאפע וטבזייא
והומא זאוו עלא עמייא
יחסבלהום האדיך הייא.

תזרע עליהום בנפאט ולכור וזרזבאנא
אהא ולכיל זאיא הרבאנא
כא ידרדרו כיף תות בלחפנא.

אהא וקלבו בראס סי כא יתזארא עלא סי
ומא ערף חד פאין מאסי
כל וואחד מסבי פעדאבו יקאסי.

תפרזנא מן טיקאן חין דכלו למזארח
ולקלב זאהי פארח
וקלב לעדו מנכד קארח

דנא ירייב לבהאליל קאל פיסאע יפניהום
וסכט נזל עליהום
עייאוו ידבחו חתא ווחדא מא קבלהום.

דכל למא עלא הל צפון הבט עליהום בוחריס
טאח עליהום בוטליס
כאפו לא יקיים פיהום אריס.

פלחין הרבת דגייא ללכאף די כאי דאבי
תכבית בין לכוואבי
סלמת חתא פולאדי וסחאבי

דכלו יזאווגו פליהוד ימסיוו מעאהום
כרזולהום בעלומהום
ייאך ישפע זינירא פיהום.

עבאוולו דביחא ידממו וויספעו
יתכתפו וידררעו
איאך מן האד לעיטא ימנעו.

הדאה רבי לחנין עליהום וגפרלהום
לסולטאן סדרהום
קאלהום מעא סידנא הווא כלאמהום.

רפדו ריי מעא לקבאר סבחו מסאוו לסידנא
יסכיוו בהאד לגבינא
אייאך יעתקנא בלמחללא להינא.

בקאוו יזריוו יהודנא ויסכיוו בלתראסא
יאך יטלעו לבאסא
רזעו מקפיין חתא סי מא רסא.

רזע סלח לאס כאן יחלפו ויתחלפו
פרפוד עלינא הרפו
דנאוו יזיוו פלכמיס פשוואק יתזרפו

עאד קבל למכזן סאפד מחללא מסקטא
נצארא ועראב לוואסטא
יזיוו יפאריוו כלאס האד לעיטא

כרזנא מלמללאח בלפרחא לאקינאהום
בדחאק קבלנאהום
הזנא ידינא סלאם עטינאהום

פיסאע תהדנת ותרסאת בלאדנא
וגאתנא אללאה בלהנא
תחלף עלינא תחית המתים רינא.

דכלו בלמוזיקא וטנבור עלינא
ונהזת למדינה
גאייזין בסרביס יעזבו ללגאנא.

סכרו יא כותי ללאה לעאלי
למעצצ׳ם למזללי
שומר ישראל נהאראת ולייאלי

מולאי חפיץ׳ נסרו אללאה ועזזו
כברו ועללי סרזו
ועלאמו פלהאוואת הזזו.

יא מולאנא עאוונו עלא עדייאנו
הז עליהום סאנו
כיף דביב טאיחין קדאמו יכונו.

אוזדו יא כותי אייאמאת נזאהא
פלעראסי נקימוהא
ותכון נוואר באסטא עלא מאהא.

מא בקא גיר אללאה אוראהא לנזאהא.

613

בקשה

להודות ולהלל ולפאר ולשבח לפני ממ״ה הקב״ה אשר גבר עלי חסדו בשנת **התקפ״ט** ליצי׳ אשר סבוני גם סבבוני צרות תכופות, אלו באות ואלו חולפות, גם נלקחה מחמד עיני אשת נעורים אשה יראת ה׳, והאחרון הכביד לית ליה שעורא אשר ביום א׳ של פסח נתנני ה׳ בידי לא אוכל קום הפלשתי הערל אשר עולה במספר שמו בח״ק כמנין **המן הרשע** בח״ק ושמו מורה עליו וענה בכבל רגלי ומכות חדרי בטן ועשה כרצונו והגדיל מ״ה יום ואין דובר אליו, מה שאין הפה יכולה לספר ואזן יכולה לשמוע אלו דברים שאין להם שיעור, ואחרי כן פתח אויב את פיהו לאמר הב הב לכסף מוצא, מה פר״ץ עלי פר״ץ והנוגשים אצים זה רודה וזה מרדה וזה עושה בעברת זדון ויסיבו עלי רביו ויקחו

את כל רכושי הבתים והחצירות וגם כל בית נכאתי אשר טפחתי ורביתי אויבי כלם, ובכל זאת לא שב אפו ועוד ידו נטויה ויעצו עלי עצות לקחת נפשי זממו ולולי ה׳ שהיה לי כמעט שכנה דומה נפשי והפר עצתם וקלקל מחשבותם ועשה עמי אות לטובה ומפליא לעשות אין די באר.

ובא סימן אני חיים אהרן חזק, ואותיות חזק כפולות וברוך אמן. והיא לנועם כאור בקר, ונו׳ לכבוד תורה, ונו׳ יחיד רם בשלום פדה, ומשתנה לכמה נגונים [ראה חלק א׳ עמ׳ 22 הערה 3]

אמונה אומן ידעתי — כי עונותי הטו אלה
ופשעי מנעו טובי — ועל כן המר שדי לי

נגעה בי את יד ה׳ — כי עוני ענה בי
יום נלקחה מחמד עיני — עזרי מתחתי משכבי
היא אשה יראת ה׳ — ולכן גדל כאבי
מדמעות כלו עיני — כי היו כמר מדלי

יום נבהלו רעיוני — וקירות לבי הומה לי
יד למו פי אני שמתי — וכל עצמותי רחפו
ומלדבר נפעמתי — וגם שתי ידי רפו
כי עוני ואשמתי — כמים על ראשי ספו
א״ם זכרתי ונבהלתי — ומטו לי שתין תכלי
את רוב צערי וצרתי — וגם בעיני יפלא.

חציו ירה אל בלבי — ובקרבי לבלעיני
נתנני ביד אויבי — שונאי ושוטני ומוני
וספר כתב נא ריבי — וירדוף אחר עני
הי״ש מכאוב כמכאובי — אשר עשה ועולל לי
ויהי לאבל עוגבי — גם לקול בוכים חלילי

ידו שלח ופרש צר — ואויב על כל חמדתי
אסף וקבץ ואצר — אשר טפחתי ורביתי
עשה בעיניו הישר — וגם את כל בית נכאתי
של״ל ובזז וקצר — את יגיעי ועמלי
פרט ועוללות בצר — כרצונו החל ויכלא

יחד יודעי גם קרובי — מרחוק המה עמדו
וכל ריעי ואוהבי — נסו ברחו ונדדו
ונאספו באו אויבי — ונקבצו ונועדו
מהרס״י ומחריבי — ונתנו רשעים פח לי
ריבה ה׳ יריבי — ראה עוניי ועמלי.

מכת אויב הוא הכני כבוצר עלי סלסלות
בנחושתיים אסרני בימים וגם בלילות
הכני ופצעני ברצועות וגם במקלות
במרורו״ת השבעני ועינה בכבל רגלי
וכוס תרעלה השקני ולא מרגיש ולא חלי.

אתה ה׳ ראית את כל צערי וצרתי
וקול שועתי שמעת ממצר בעת קראתי
לך ולמוסרי פתחת ואת אשר הרעותי
אחר״י גוך השלכת והנה לשלום מר לי
מר ואתה חשקת את נפשי משחת בלי.

הנה בשלוי אמרתי כי בדמי ימי אלכה
יתר שנותי פוקדתי גם נפלה עלי חשיכה
כאורג חיי קפדתי כעוגה בלי הפוכה
עיני למרום נשאתי לאמר ה׳ עשקה לי
ערבני לטוב תקותי גם תהיה אתה עוזר לי.

רבות אתה לי עשית אלהים חי גדול דעה
נפשי ממות חלצת וגם את עיני מדמעה
ארוממך כי דלית־ ני אל ומחרב רעה
פצי״ת ולא שמחת את כל שונאי ואויבי לי
ואודך כי ענית־ ני ותהי לי לישועה לי.

אכרע ואקוד אפים ניב שפתי אקריב דורון
ערב בקר וצהרים שירה יאמרו בית אהר״ן
לאל וברצות החיים אתהלך בגילה ורון
אדפו״ק עלי דלתיים שערי צדק פתחו לי
אבוא אודה במצלתיים בם ובכנור ובצלצלי

חי חי יודך כמוני היום אגיד פלאיך
בפי ושפתי ולשוני אל כי לא שאול תודך
לא ישברו אדוני יורדי בור אל אמתיך
יערב לך שיר הגיוני כמו שיר מושי ומחלי
ורצני וחלצני הקשיבה ושמע את קולי

חון עלי ה׳ נסי כרוב גודל רחמיך
ושובה חלצה נפשי והאירה את פניך
על עבדך וגדור פרצי חיש ומכל ברכותיך

ברכנ״י צור קדושי ישמע מהיכלו קולי
כי מנת חלקי וכוסי אתה תומך גורלי.

זכור נא אלי משגבי צרתי עוניי ומרודי
וסלח עוני וחובי וכפר פשעי ומרדי
ואון עוד אל תשליט בי כל ימי חיי בעודי
צרפה כליותי ולבי ה׳ צורי גואלי
רוח נכון חדש בקרבי ששון ישעך השב לי.

זכות האבות שלשה זוכרה אלהי לטובה
לי ולארץ הקדושה תעליני בעודי ב־
חיים ואבן הראשה ואת מזבחך אסובבה
וא״ז כוס ישועות אשא ובשם אל חי שמחת גילי
נקרא וקדיש נעריצה לפני אל הטה אזנו לי.

קום אל נקום את נקמתי צורי אל תעלים אזניך
לרוחתי לשועתי הקשיבה וחגור חרבך
ורדוף אויבי לך כסיתי כי כמה ימי עבדך
מת״י משפט באויבתי תעשה בהם עד כלה
לעיני לך הוחלתי אתה תענה צור חילי.

קרן רשעים גדע הצמיתים יכלו יתמו
שורשם עקר וקעקע ביצתם המטיר עלימו
אש וגופרית ותופיע אל תאחר שלמו
אל יהי״ה להם למושיע חציך בהם תכלה
נפשותם תהיה קובע חיש כלה בחימה כלה.

מחה את שמם וזכרם גם יהיו כענן בקר
בני חמ״ס יאבד זכרם מהם תשבית משתין בקיר
רכושם זרם יחורם טוב בהם חרב תדקר
ומנע אל מרשעים אורם פרחם כאבק יעלה
כי יראו כי מת גבורם אז שחוק פינו ימלא

אני תפלתי לך עניני אל בעת רצון
מלכי כרוב חסדך יגון אנחה ינוסון
נגילה בישועתך נשיגה שמחה וששון
שמריני כאמרתך תסיר ממני כל חולי
לעולם את פקודך לא אשכח יומי ולילי

תם

614

פיוט

כוננתיהו לכבוד השר באסאדור סי׳ פי׳רו אשר שולח מאת ממשלת פראנסא רייפובליך לשחר פני המלך לטובת אחב״י, גם צווה מאת החברה הקדושה חברת כל ישראל חבירים לדרוש ולתור בענין עם בני ישראל הפזורים בארצות המערב לתור להם מנוחה, ובא עמו הגביר המרומם ה״ה חיים בן שמול אשר על ידו שלחו מתם איש יודע ספר ולשון פראנסא לחנך את הנערים במתא פאס יע״א ללמדם כתב ולשון וחכמת המספר ה״ה כה״ר שלמה עוליל והמשגיח עליהם במתא פאס יע״א הוא ידידינו אור יקרות החה״ש כהה״ר יעקב בן זמרא יש״ץ ויהי שירו לנו׳ יגלה כבוד מלכותך.
ומתוכו סי׳ אני רפאל משה.

אעורר זמרת רנני — מיטב לקחי והגיוני
מה נכבד יום ראו עיני — שר וגדול אוהב צדק

אדון יקר איש תפארה — מילדי פאריז הבירה
ציר ממשלה הנאורה — הצרפתים רודפי צדק

שם נגה אור חברת שרים — של כל ישראל חבירים
לשלום אחיהם שוחרים — הם פתחו שערי צדק

נר הלם מעת הופיע — נפשות אביונים הושיע
ולקצוי ארץ הגיע — רוב חסדם וענוה צדק

ישומו על עקב בשתם — אויבים ומבקשי רעתם
אל עליון יתמיד שלותם — ינחם במעגלי צדק

רבים שתו מיין שפעם — הם הרימו בחור מעם
לאחד קראתי נועם — הולך תמים פועל צדק

פאר הזמן הדר הוא — חפץ חיים וחסד הוא
כל גוים יאשרוהו — יחזו פניו בצדק

אל ישפיע לו רוב אונים — יש זהב ורוב פנינים
נחלת ה׳ בנים — לפניו יהלך צדק

ללמד לבני יהודה — כתב ולשון וחידה
שלחו מתם כלי חמדה — איש אמונות דובר צדק

לחנך את הנערים — דרכי צדק ומישרים

אתה יי תשמרם יציצו ילבשו צדק

הדודאים נתנו ריח על יד איש יקר מצליח
כסא שלמה יפיח אמונה ויגיד צדק

נא אל עליון צור עולמים ביתו תבנה כמו רמים
יראה זרע אורך ימים יהיה אזור מתניו צדק

ולאדון פ׳ירו הטפסר רב טוב וכבוד אל יחסר
מדרכי האמת לא סר ידין עמך בצדק

משגיח עומד בפרץ הוא אופן אחד בארץ
יהי ביתו כבית פרץ יראה נוראות בצדק

שמו הטוב יאיר נרו שאל יעק״ב בעזרו
זמר״ה ושבחיו יספרו על דברתי מלכי צדק

אחת שאלתי מאל רם כשמש תזרח אורם
ולעד לא יכבה נרם נא שמעה יי צדק

תשואות חן על פניהם יבלו בטוב ימיהם
גמולות השב להם גמול כצדקתך צדק.

615

פיוט

באייר התרמ״ה בא לעי״ת פאס יע״א ציר ממשלת צרפת הרוממה, לקבל פני המלך יר״ה ובא אתו סי׳ חיים ן׳ סמול הי״ו, והועד הראשי של חברת כל ישראל חברים אשר בעי״ת פאריז יע״א צוה עליהם לבקר בית הספר אשר עשו החברה בפאס יע״א לנערי בני ישראל ללמדם ספר ולשון צרפת וחכמת המספר ע״י המלמד סי׳ שלמה עולייל הי״ו, בפקודת משמרת הרב השר והטפסר כמוהר״ר יעקב בן זמרא נר״ו, ובכן היתה עלי יד הרב הנז׳ לשורר שיר חדש כולל כל הענין הנז׳, ופקודתו שמרה רוחי להפיק רצונו, ובבוא ציר הנז׳ שוררו עליו נערי בנ״י השיר הזה, לנועם יגלה כבוד מלכותך, בא סימן שלום אזולאי ועוד בתים נוספים.

שמש חברת כל ישראל זרחה על גלות אריאל
פרקו עול גלות דל שואל ומשא מלך ושרים

לבשו צדק וילבשם קריאי מועד אנשי שם

קשר אגודת הבושם
חברת ישראל חברים

ליהודים היתה אורה
כצאת השמש בגבורה
מעת נגה אור החברה
ושלום רב כנהרים

וכבודם עלינו זרח
יציץ כגבור לרוץ אורח
עץ הדרם צץ ופרח
צדק ומשפט ומישרים

מנופת ודבש דדיהם
השפיעו טוב לאחיהם
חלב הניקו גוריהם
כתב לשון ומספרים

מרומם על יהי דגלם
ককוכבי שחק בהלם
ברך נא יי חילם
יהיו לעד ולדור דורים

אשרי עין טוב ראתה
כוכב מזהיר ציר צרפתה
שר וגדול לו יאתה
ירד ימשול באדירים

זוהר פני מלך חיים
חן עונג מלא חפנים
ששון וגיל פי שנים
זיו בעפעפי שחרים

וגבה ירום ונשא
עץ חיים אבן הראשה
יי לו פנים ישא
יפקדו בבנים זכרים

לשלמה אלהים שלח
עזרך אל טוב וסלח
וחפץ בידו יצלח
וברך את הנערים

אל עליון יגדיל כבודו
וירבה הונו ומאודו
ובבנים חיש יפקדו
ישגא יפרח כתמרים

ירונו ליעקב רון
וזמרה לאב ולפטרון
ראש וועד ילדי ישורון
שמו נודע בשערים

גאון יעקב בחירי
ציץ זהב נזרי ופארי
ראש על ארץ שורר מורה
חבש שלשה כתרים

נפשי כארץ עיפה
לשם יעקב נכספה
טללי אור פניו שאפה
נוזלי רביבים ושעירים

יאריך ימים ושנים
דשנים ורעננים
הוא ונטעי נעמנים
מגודלים בנעורים

616

ב"ה

רב מפואר ומצויין בכלי מלחמתה של תורה מזויין רב חסיד ומופלא מחפצי התורה מלא כקש"ת כמוהר"ר שמעון חיים עובדיה ישצ"ו.

חמדת רוחינו!

נמלא לבי גיל ושמחה על כל גדותיו עד אפס מקום. ביום זה בשמעי זאת כי רום כבודו נתכבד מהממשלה הרוממה בתואר כבוד דיליגי. אברך רוב ברכות להוד הממשלה ולמנהיגיה אשר קלעו אל מטרת האמת וחדרו אל תוכו, לשום את כבודו לראש ולמנהיג עדה מפוארה ביראת אלהים מתוארה קהל צפרו יע"א הידד! חבלם נפל בנעימים וזבדם אלהים זבד טוב יראו עיניהם וישמחו בתורתו וביראת חטאו שקדמה לחכמתו וישמעו ממנו דין ומשפט צדק אמת לאמתו עתה אין לי אלא לברך רום כבודו בברכה משולשת יוסף ה' חכמה על חכמתו ויהיו צאצאי מעיו כמותו ויאריך ימים על ממלכתו אכי"ר.

אהרן אסודרי

מה נכבד היום אשר קבלנו בשורה טובה המדשנת עצם כי כבודו נבחר לשבת על כסא הרבנות בעירנו צפרו יע"א רבת שמחה לה נפשינו. א) מצד כבודו לשבת במנוחה על התורה ועל העבודה. ב) מצד עיר מולדת אשר זכתה לכתר גדול יותר מערכה אשר בו יכולה להתחרות ולהרים דגלה בין אחיותיה הגדולות ממנה. והננו בזה מברכים את כבודו בברכת "סימן טוב והצלחה" וגם אשור נלוה עמם חן וכבוד ועושר בגשם ורוח ויאריך ימים על ממלכתו עד בוא הגואל ה"ן משיח לישראל כנא"ה החו"פ ברגשי כבוד כערכו הרם, הצעיר במתא.

שמא"י — שלום מרדכי אזולאי

617

להיות שכליפא ן' דוד ן' סיסו זה שתי שנים שהלך לבין הגוים ולא חזר ונשמע שנהרג ומאותו זמן אבד זכרו ושמועתו ונשארה אשתו עגונה שלא בא שום עד או גוי משיח לפי תומו שמת או מה נעשה בו כדי להתיר מאסר עיגון אשתו ויהי היום ואנחנו במותב תלתא כחדא הינא ועמד לפנינו שמואל בן הי' יהודה ן' שושאן והעיד בפנינו בעדות ברורה שהוא היה יושב בתמזאזי"ת ובא לשם גוי אחד שהיה מקודם מהכפר הנז' והסיע דירתו משם למקום אחר ושאלוהו הגוים אם הביא עמר בני ביתו וחזר לדור עמהם כמקודם או לאו והשיב להם איך יחזור לדור שם שבשעה שמת כליפא העליל עליו הרשות ובזזו, שאמר עליו הרשות שהוא הרג לכליפא הנז' והוא לא הרגו אלא שהלך לולאד בורחמא, ושם הרגוהו ואמר שאמרה לו גויה אחת ביום שהלך לולאד בורחמא הלך אצל פ' ופ' ועמדו והרגוהו בהלמות עמילים שלו שהיה עושה בו מלאכתו וקברוהו ומכלל דברי הגוי אמר עוד שכל זה ידוע להאלמראבטין בעלי הארץ. ולא עמדו עליו עם הרשות ואיך יחזור לדור שם ע"כ סתם עדותו שמואל הנז' וקבלנו' כראוי במעמד שנים מב"ד יש"ץ ביום ט"ז באייר שנת ת צ"ו לפ"ק וחתמנו תמ"ת וברר בעדותו שמואל הנז' שכל הענין הנז' הוא על כליפא ן' סיסו הנז' בודאי והשו"ך.

חיים ן' מסעוד ן' עמור **יהודה בר מסעוד ן' הרוש**

618

DÉCLARATION INDIVIDUELLE

(A remplir *par* ou *pour* chaque membre de la famille)

NOM : .....
(en caractères d'imprimerie)
Prénoms : .....
Surnom : .....
Né le .....
à .....

Religion : .....
Nationalité (1) : .....
Entré en France le .....
N° de la carte d'identité { Étranger : ..... / Français : .....

Filiation du Déclarant

Père
Nom : .....
Prénoms : .....
Lieu et date de naissance : .....
Nationalité (1) : .....
Religion : .....

Grand'père paternel
Nom : .....
Prénoms : .....
Lieu de naissance : .....
Nationalité : .....
Religion : .....

Grand'mère parternelle
Nom : .....
Prénoms : .....
Lieu de naissance : .....
Nationalité : .....
Religion : .....

Filiation du Déclarant

Mère
Nom : .....
Prénoms : .....
Lieu et date de naissance : .....
Nationalité (1) : .....
Religion : .....

Grand'père maternel
Nom : .....
Prénoms : .....
Lieu de naissance : .....
Nationalité : .....
Religion : .....

Grand'mère maternelle
Nom : .....
Prénoms : .....
Lieu de naissance : .....
Nationalité : .....
Religion : .....

SITUATION DE FAMILLE DU DÉCLARANT

(Rayer les mentions inutiles)

Célibataire — Marié — Veuf — Divorcé — Séparé de corps ou de biens

En cas de mariage :

Conjoint
Nom : .....
Prénoms : .....
Lieu et date de naissance } .....
Nationalité (1) : .....

Religion : .....
Nombre de grands-parents israélites : .....
Adresse } .....
Profession : .....

Régime matrimonial : .....

ENFANTS

Nom	Prénoms	Date et lieu de naissance	Légitime, naturel ou adoptif	Nationalité (1)	Juif ou non juif	Célibat. ou marié	Adresse

(1) Préciser : par filiation, par naturalisation ou réintégration par l'effet de la loi ou par mariage.

טופס הצהרת הרכוש במרוקו בימי ממשלת וישי

Domicile du déclarant : .....

Autres résidences : .....

PROFESSION DU DÉCLARANT

Sans profession ? (1)

Travailleur
- Nature du métier : .....
- Nom et adresse de l'employeur : .....
- Durée du contrat : .....
- Salaire : .....
- Pour les étrangers ; date et durée de l'avis favorable de la M. O. E. : .....

Artisan
- Nature de la profession : .....
- N° de la carte : .....
- Adresse du local où s'exerce la profession : .....
- N° du Registre des Métiers : .....

Commerçant
- Nature du commerce : .....
- Adresse du commerce : .....
- N° du Registre du Commerce : .....
- Ouvert ou fermé ? .....
- Le commerce a-t-il été déclaré ? .....
- A quelle date et où ? .....

Associé gérant ou commanditaire
- Nom et adresse de la société : .....
- Rôle du déclarant dans la société : .....
- Montant du capital social : .....
- Part du déclarant : .....
- Nombre d'associés : .....
- Forme de la société : .....

Services militaires du déclarant
- Durée du service : .....
- Arme : .....
- Services de guerre : .....
- Citations : .....
- Décorations : .....

Diplômes universitaires
- .....
- .....

Distinctions honorifiques
- .....
- .....

Renseignements divers que le déclarant estimerait devoir fournir
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....

---

(1) Dans ce cas préciser quels sont les moyens d'existence.

DÉCLARATION DE BIENS

Doivent être déclarés :

Les actions détenues personnellement et celles remises en gages ;

Les participations dans les sociétés ;

Les commandites dans les entreprises économiques et prêts effectués à des entreprises économiques ;

Les propriétés immobilières et droits sur des propriétés immobilières.

619

תרח"ץ
בס"ד

חברת חסד ואמת
בעי"ת צפרו יע"א

מן זאנב די סחאל מן מררא כא יסכיוו נאס ללקומיטי דלבלאד עלא קיבאל לחאלא די בית החיים די ענדנא הינא פי צפרו, די כא יכברו פוק לקברות קוצים וברקנים. וג"כ סחאל מן קבורה די תעראוו ולעצמות דלמתים גלויים לחוץ וכדי בזיון וקצף. ביהא תזמאעו לקומיטי דלבלאד די נהומא פריזידאן סי' עמרם אג'ייני, וסי' יעקב טובאלי, וסי' שלמה חיים חותא וסי' יוסף רחמים שקרון, והמזכיר סי' יעקב עמרם זכרי, ועמלו זמע קביר וחדרו פיה לחכמים ולהקהל דלבלאד, פי תאריך 4 תמוז תרח"ץ (3.7.1938) ומנאיין רגבו עלא האד סגל סאבו באיין יחדאזלו מסרוף ק'ביר די מא ענדהום מנאיין יכררזוה, עליהא תוואפקו באס יעמלו וואחד לחברה די ידכלו פיהא נאס דלבלאד ק'אמלין כעני כעשיר מן פראנק חתא לנץ פראנק ללוואחד פסהר, ומן דאכול די האד לחברה תתוואל בע"ה בית החיים. וכן היה דהיינו קבלו כללהום ועמלו האד לחברה וסמאוותא בשם "חסד ואמת" תכב"ץ, וג"כ רסאוו נאס די יכונו קומיטי די האד לחברה:

הרה"ג מוהר"ר ישמ"ח עובדיה הי"ו — פריזידאן
סי' שלמה חיים חותא — ויס פריזידאן
כמה"ר יקותיאל מיכאל אלבאז — ק'יסי
סי' אברהם הרוש — כתאתבי
סי' מימון הלוי
סי' אלעזר שקרון
סי' משה יעקב הרוש
אני ע"ה דוד עובדיה

אחר כך הדרו מעא הרה"ג הנז' באס ירסילהום ברא די יקראווהא על נאס פסלאוואת נהאר שבת למאזי באס יכונו נאס כללהום מעלומין בהאד סגל, וכן היה ותקרראת נהאר שבת וואחד לברא יקרה וז"ן:

קהל קדוש ברוכים אתם לה', ענדנא כאטר באס נוגדוכום, עלא קיבאל דיך לחאלא לקביחא די ענדנא פבית החיים דייאלנא, דון בית החיים דלבלדאן ק'אמלין, די פכול בלאד ראדינלו בלבאל באס יכון נקי ונכבד בשביל כבוד המתים, וחנא בעוה"ר ביה"ח דייאלנא פחאל לאשפה, פיה טנוף ורביע ולגנדור ק'אבר פוק לקבוראת לק'דאם, ופיה לקבוראת די טאייחין טראפהום ודי גרקו פלארצ', ופיהום רבוי די רסכו וכא ידכל למבול דלמא עלא למותא, וכדי בזיון וקצף, ופיהום די רזעו טריק, ולמותא כא יזידו צער עלא למשפטים די פאס נהומא, וכ"ש צדיקים די קבורים תמא די יתסאהלו לכבוד ובמקום לכבוד כא יוסלהום לקלון ח"ו אפר תחת פאר, וויחדאז בנאדם יכמם באיין סוף אדם למות, וכול וואחד ראה מוזוד לאוי"ו באס יכון פהאד לבזיון, ומן הדין צריכים לנהוג כבוד פבית החיים פחאל מא מדכור פשולחן ערוך יורה דעה סק'אלאת דלכבוד די יתחאזו יכונו פיה ווידא כא יכון סי נוול לנפטרים בעדן הווא אינו מרגיש נפש דייאלו כא תכון בצער גדול, פחאל די קאל לפסוק — אך בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאבל — וקאלו ג"כ לפוסקים באיין בעדן חראם די ירפד למיית מן קברו ווידפנו פי מוצ'ע אכור, אידא ענדו פדאך

למוצ׳ע צער דלמא די כא ידכל עליה, אוו טראב דייאלו מלוחלח מצוה די ירפדו ווידפנו פי מוצ׳ע אכור. וג״כ ידוע באיין למותא דימא כא יטלבו עלינא רחמים ומא קאבד פינא גיר בקשת רחמים דייאלהום, פחאל די קאלו רבותינו ע״ה אלמלא בעותא דמתייא על חייא לא מתקיימין חייא, ווידא חנא מא נכונוסי נוהגים בהם כבוד כיף יקדר יכוין יטלבו עלינא רחמים. וסחאל האדי ונאס כא יהדרו האד סגל די בית החיים באס ידוורוה בסור עאד יקדר יכון סי תקון ללקברות וכא ירדהום גיר להוצאה מרובה די באס יתלחק. וליום ראהום נזמאעו סי נאס מעא לקומיטי דלבלאד וכממו באס יעמלו חברה די תסממא חברת חסד ואמת וויכונו פיהא נאס דלבלאד קאמלין יעטיוו סהרייא קלילא מן פראנק חתא לנץ פראנק פסהאר, ווידא ידרכו ידככלו גיר תלת אלאף פראנק פסהר יבדאוו יכדמו לאט לאט, ועל טול יתלחק כולסי. ראכום כא תסופו בית החיים דלבלדאן כיף נהומא מפוארים ופיהום לאימה ולכבוד דלמותא, חתא די מסא יזור פיהום יכון ירא וחרד, וויערף מעאמן כא יהדר. אשר על כן נחבוכום תעמלו פיבאלכום באס פהאד סגל אולי יחנן ה׳ יטלע פידינא חתא נזוולו האד לחרפה. ובשכר זאת תאריכו ימים דשנים ורעננים ומחה ה׳ דמעה מעל כל פנים, ויבולע המות לנצח אכי״ר.

מן בעד די תקרראת האד לברא פסלאוואת ופרחו נאס ק׳אמלין, תעמאלת נדבה כ״א כפי רצונו, זמן נז׳ כתבנא ברא לידידנו אהובינו סי׳ יוסף שקרון בן משה נ״ע מן סבבא די נהווא מעי״ת צפרו, וכתבנאהא משם הרה״ג וכו׳ מוהר״ר אבא אלבאז הי״ו וז״ן.

ידיד ה׳ ואוהבו, נכבדות מדובר בו, איש שהכל בו, חזרן במצות רצ״ו ביתו פתוח לרוחה, אוהב התורה ולומדיה ירא ה׳ וסר מרע, החכם הותיק כהה״ר יוסף שקרון נר״ו יאיר לעד לא יכבה כיר״א.

עי״ת צ׳אר לביצ׳א יע״א

אדון יקר ונכבד

אחדש״ו כראוי מאתי החו״מ, ושלם לך מאת פקידי החברה הקדושה חברת חסד ואמת תכב״ץ, כא נעלם כבודך די האד לווקת נתעוררו קה״ק צפרו יע״א מתרדמתם וראוו באיין בית החיים די צפרו הייא מבהדלא מן בתי החיים דלבלדאן וזמעו וואחד לחברה קבירא דהיינו כמעט דכלו פהאד לחברה נאס דלבלאד מזמועין תלי״ת אשריכם ישראל וקודם כל דבר נתנדבו נדבה הגונה מן אלף פראנק חתא לכמסין פראנק ללוואחד בשמחה רבה ואח״כ רסאוו באס יעטיוו פראנק לוואחד בכ״ח העשיר לא ירבה והדל לא ימעט. וכטארנא 6 דלפקידים אנשים של צורה די יגאבלו האד סגל דהיינו יוקפו על לבניין דססור די בית החיים, ולקברות די הומא קדאם וטאייחין יבניוהום, ווינקיוו רביע מן פוק לקברות וכו׳ וכו׳. לעיקר הווא מטרת החברה באס תכון בית החיים דייאלנא פחאל דלבלדאן וע״י כן ידהרו חתא לקברות דצדיקים די קבורים פיהא זיע״א. ומן זאנב די כא נערפו כבודך רץ למצוה קלה כבחמורה, וג״כ נתין וואחד מן קה״ק צפרו יע״א, פחאל די ראך עארף באיין אבותיך נ״ע הומא מן צפרו וקבורים בבית החיים דייאלנא ביהא כא נעלמך בכלאם פקידי החברה הנק׳ חסד ואמת בדי כאיין באס חתא נתין תדכל מעאנא פהאד לחברה לעזיזא ותעטי פיהא כברכת ה׳ אלקיך אשר נתן לך ובעהשי״ת מנאיין תזי לשלם לצפרו ודאי יעזבך לחאל בלבנין די ת״ת דייאלנא די אם הבנים תכב״ץ ונחב לוזאב די כבודך פלחין באס נקיידוך פזמאם דלחברה מעא נאס די פחאלך וא״ש וכעת אין להאריך כ״א בש׳ שירבה.

ע״ה אבא אלבאז ס״ט

אחר תלת אייאם קבלנא מננו לוזאב מעא תיק די 500 דלפראנק פחאל מא מדככל פזמאם דלאקי״ס:

יום ג׳ אב הרחמן.

טלעו לפקידים הנז׳ מעא למקדמין דלחברה די רשב״י זיע״א, ורסאוו באיין מן ליום לקדדאם מא ידפנו גיר פלמוואצ׳ע די צ׳אייעין בין לקבוראת באס מא תצ׳יעסי לארץ׳ פחאל די כאנת צ׳אייעא קבל האד לווקת.

יום 19 אב״ה תרח״ץ לפ״ק ועד ענד ידי״ן משה יעקב הרוש חדרו פיה וויס פריזידאן סי שלמה חיים חותא וכיסי כמה״ר יקותיאל אלבאז, ואני ע״ה דוד עובדיה ומשה יעקב הנז׳ והשאר כאנו מסאפרין לחטו״ל.

רססינא פהאד לועד באס נקטעו נשים על טלוע דלמערה די כול נהאר מן גיר ז׳ ימי אבילות ולפקידה דסהר ודלעאם, וכל נהאר לתנאיין, ודי כאלפת וטלעת בררא מן האד זמנים למדכורין נמסיוו נתכללסו מן ראזלהא.

נעמלו לעסאס די יסק״ן קבוע פלמערה ינקקי רביע וויכדם לכדמא די נקולולו ש״ל די האד תרסייאת די רססינא כללהום יצאו לפועל דהיינו רססינא וואחד לגוי ובדא יכדם מן 21 אב״ה וג״כ רססא תמא סק׳נאן דייאלו בקביעות, ותאמאן דלקרא דייאלו 15 צורו בכ״ח.

עלא קיבאל טלוע דנשים למערה, יום שב״ק 23 אב תקרראת וואחד לברא פסלאוואת וז״ן:

קה״ק ברוכים תהיו תערפו באיין עיינא מא נבררחו עליכום באס תנהמו נסאכום יכפטו סוואי מן טלוע דלמערה סיף וסתווא וסי מא קדא, והאד זמעא נזמאעו למעמדים די חברת חסד״ו מעא סיך לחברה ולקומיטי ולמקדמין די חברת רשב״י ע״ה ווופקו באיין מן היום הזה והלאה זמיע להודייא די תטלע למערה בררא מן שבעת ימי אבילות ל״א ופקידת החדש והשנה ור״ח ונהאר לתנאיין, ראהום למעמדים הנז׳ ימסיוו האדאך נהאר יתכללסו מן ראזלהא עשיר אוו עני ואפי׳ תכון אלמנה יתכללסו מנהא ביהא נחבוכום יא כותנא באס תהדרו מעא נסאכום יחיידו מן טלוע דלמערה בררא מן האד זמנים די קולנא, וראה נפע דייאלכום האדא וסחאל דלמכשולים יחיידו מן האד לחאזא ושומע לנו ישכון בטח ושאנן אכי״ר.

בדו״ח נרשמו הרבה ישיבות של הועד שבהם דובר על קניית חלקת אדמה הסמוכה לבית החיים מצד הכביש המוביל לעיר פאס, ולאורך צד החלקה הזאת תבנה חומה לבית החיים אלא שנתבטלה פעילות החברה מסיבת המלחמה העולמית עד יום ג׳ אב ש״ש התש״ד שנתקבל מכתב מיו״ר ועד הקומיטי מר רחמים טובאלי אשר בו מבקש מועד חברת חסד ואמת למסור בידו כל הכספים והמסמכים של החברה וז״ן:

SEFROU (MAROC)

COMITE DE COMMUNAUTE ISRAELITE

Sefrou, le 22 Juin 1944

לקראת מעלת האדון הנכבד, פריזידאן די חברת חסד ואמת תכב״ץ

צפרו יע״א.

סי׳ פריזידאן!

סאבאב האד לברא הווא באס נרגבוך באס תחתאז תזמע למעמידים דלחברה דייאלכום ותחסרו לחסאבאת וזמיע סגאלאת די האד לחברה, ותזיבוהום לאענדנא, לאיין האדי סחאל

מא בקיתוסי תכדמו לא פדאכול דלחברה, וואלא פסגאלאת די עלאס תעמאלת, מן סבת די לווקת וואער.

ביהא דאבא כא נרגבוכום באס תחתאזו תזיבולנא זמיע זמאיים ולפלוס די האד לחברה יתנזזלו פלבירו דייאלנא, חתא די בע"ה יזייאן לווקת ונרזעו נכממו פהאד סגל די האד לחברה די הווא וואחד מן נפועאת לקבאר דלבלאד.

כא נרגבוכום באס די כיף תקבדו האד לברא תכדמו האד לכדמא ותדפעוהאלנא קבל מן תאלי סהר די זוואה 1944, ראחנא כבר הדרנא מעאכום בזזאף דלמרראת פהאד סגל, ומן חית מא קבדנא ווזאב חתאזנא באס נכתבולכום האד לברא.

ביהא כא נרגבוכום באס תכממלו לכדמא דייאלכום די ראחנא כא נכתרו כירכום בזאף עליהא.

ודרישת שלום לכלכם. החתימה: **רחמים טובאלי**

החותמת: (—)

וביום ג' אב הנ"ל

פג'מע חדרו סי' שלמה חיים חותא ויס פריזידאן סי' אברהם הרוש כתאתבי רבי יקותיאל מיכאל כיסיי, סי' מימון הלוי, ואני ע"ה דוד עובדיה, מר אבי מריד ה' ישלח לו רפואה שלימה אכי"ר, וסי' אלעזר שקרון מסאפר, ולהבדיל בן החיים המנוח משה יעקב הרוש נלב"ע.

פזמע קרינא לברא דלקומיטי ורסיסנא באס יתרסאוו לחסאבאת ונדפעוהום פייד לקומיטי: וכן היה.

תרגום

דו"חים של חברת חסד ואמת בעי"ת צפרו נתייסדה בחדש תמוז תרח"ץ

(הוע' מספר הד"וחים של החברה)

מאחר והרבה פעמים האנשים מתלוננים בפני ועד הקהלה על מצבה הירוד של בית החיים פה בעיר צפרו שגדלים על גבי הקברות קוצים ועשבי בר. וכמו כן כמה קברות שנהרסו ועצמות המתים גלוים לחוץ וכדי בזיון וקצף. לכן בתאריך 4 תמוז תרח"ץ (3.1.38), התקיימה ישיבה מוועד הקהלה, שהם נשיא הועד מר עמרם אג'ייני, ומר יעקב טובאלי, ומר שלמה חיים חותא, ומר יוסף רחמים שקרון, והמזכיר מר יעקב עמרם זכרי. בישיבה זו נוכחו הרבה מיחידי הקהל ובהם גם רבנים ות"ח. ואחרי דיון ארוך על הנדון, ראו כי בצוע התכנית יעלה להוצאה גדולה, שאין לה מקור בתקציב הכללי של הקהלה לכן הסכימו שתוקם חברה, שיהיו חברים בה כל אנשי העיר כעני כעשיר. מס חביר חדשי יהיה פראנק אחד עד חצי פראנק. ומהכנסה זו תבוצע העבודה בבית החיים, ההחלטה היתה פה אחד וכל הנאספים הסכימו לייסד חברה בשם "חסד ואמת" תכונן בצדק. ומיד ואמת למסור בידו כל הכספים והמסמכים של החברה וז"ן:

הרב הגדול מורינו הרב רבי ישועה שמעון חיים עובדיה — נשיא.

מר שלמה חיים חותא — סגן הנשיא

כבוד מורינו הרב רבי יקותיאל מיכאל אלבאז — גזבר

מר אברהם הרוש — מזכיר

מר מימון הלוי — חבר הועד

מר אלעזר שקרון — חבר הועד
מר משה יעקב הרוש — חבר הועד
אני עבד ה׳ דוד עובדיה — חבר הועד

אחר כך דברו עם הרב הגדול הנזכר [הנשיא] שינסח מכתב חוזר לכל בתי כנסיות וביום שבת ישמע הקהל מענין זה, הרב נאות לבקשתם והכין נוסח מכתב שהקריאו אותו ביום השבת בבתי כנסיות וזה נוסחו:

קהל קדוש ברוכים אתם לה׳, יש לנו הכבוד להעיר תשומת לבכם על המצב העגום של בית החיים שכל הקהלות הסמוכות כלם. שבכל עיר שמים לבם שהבית חיים יהיה נקי ונכבד בשביל כבוד המתים. ואנחנו בעוה״ר מצב בית החיים שלנו הוא כאשפה, מטונף ועשבי בר וקוצים עולים על גבי הקברות הישנים, ויש גם קברות שנהרסו ושקעו באדמה. ויש גם קברות שנפתחו ומי הגשמים [בחורף] יורדים בפנים הקבר וכדי בזיון וקצף, ויש גם קברות שנדרכו ועובר עליהם שביל, ועוברי דרכים דורכים עליהם, והמתים מוסיפים צער על צער הדין שנדונים בבית דין של שמים. על מעשיהם.

וכל שכן צדיקים שקבורים שם, שמגיע להם כבוד, ובמקום הכבוד מגיע להם קלון חס ושלום, אפר תחת פאר, וכל אדם נחוץ לו לחשוב [את מאמר חז״ל] ״סוף אדם למות״ וסוף כל אחד לאורך ימים ושנים יהיה מעותד לבזיון כזה. ומן הדין צריכים לנהוג כבוד בבית החיים כמבואר בשולחן ערוך יורה דעה על כמה דוגמאות כבוד שיונהגו בבתי החיים. ואם יהיה נוול לנפטרים, הגם שאינו מרגיש, נפשו מרגשת והיא בצער גדול, כמו שאמר הכתוב אך בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאבל, וכתבו הפוסקים, שאף על פי שלפי ההלכה אסור להוציא מת מקברו על דעת לקוברו במקום אחר. בכל זאת אם במקום שהוא קבור יש צער למת מהמים שנכנסים לקברו, או שעפר הקבר שתחתיו הוא מלוחלח, מצוה להוציאו משם ולקוברו במקום אחר. וגם כן ידוע שהמתים הם המבקשים עלינו רחמים, תמיד, ואנחנו לא חיים אלא בזכותם. כמו שאמרו רבותינו, שלולי בקשת רחמי המתים על החיים, לא יכולים החיים להתקיים, ואם אנחנו לא ננהוג בהם כבוד, איך יכול להיות שהם יבקשו עלינו רחמים, וזה כמה שנים ואנשי הקהלה מדברים ודואגים על מצב בית החיים. וחושבים שיקיפו עליו חומה, ואז יכולים לבצע בו כל העבודות הנחוצים לתיקון הקברות, אך ההוצאה המרובה עומדת נגד כל התכנון הזה, וכעת התקיימה ישיבה מועד הקהלה עם יחידי הקהל והחליטו לייסד חברה בשם חסד ואמת וחברי החברה יהיו כל אנשי העיר שישלמו מס חבר חדשי פראנק אחד עד חצי פראנק. ואם תגיע ההכנסה לשלשת אלפים פראנק לחדש יתחילו לבצע התכנית לאט לאט, ולפי המשך הזמן נגיע לבצע כל התכנית, כידוע לכם כל בתי החיים של הקהלות הם נקיים ומפוארים ומשפעים אימה וכבוד על הנכנס להשתטח בקברות שקבורים שם, וכל משתטח ירא וחרד ויודע עם מי הוא מדבר אשר על כן אנחנו מבקשים מכם. שתתנו תשומת לבכם על זה אולי יחנן ה׳ צבאות ויעלה בידינו להסיר חרפה זו מעלינו ובשכר זאת תאריכו ימים דשנים ורעננים, ומחה ה׳ דמעה מעל כל פנים. ויבולע המות לנצח אמן כן יהיה רצון.

אחרי שהמכתב הזה הוקרא על הקהל בבתי כנסיות והאנשים שמחו לקראת ההצעה, כלם תרמו נדבה למפעל הזה כל אחד כפי רצונו.

בזמן הנזכר שלחנו מכתב לידידינו אהובינו מר יוסף שקרון בן משה נוחו עדן מאחר והוא מעיר צפרו, והמכתב נחתם ע״י הרב הגדול מורינו רבי אבא אלבאז ה׳ יחייהו וישמרהו [רב העיר] וזה נוסח המכתב:

ידיד ה׳ ואוהבו, נכבדות מדובר בו. איש שהכל בו. חזרן במצות רודף צדקה וחסד ביתו פתוח לרוחה. אוהב התורה ולומדיה ירא ה׳ וסר מרע. החכם הותיק כבוד רבי יוסף שקרון נטריה רחמנא ופרקיה ונרו יאיר לעד לא יכבה כן יהיה רצון אמן.

עי״ת תהלה צ׳אר לביצ׳א יכוננה עליון אמן

אדון יקר ונכבד

אחרי דרישת שלומו וטובתו כראוי מאתי החותם מטה, ושלם לך מאת פקידי החברה הקדושה חברת חסד ואמת תכונן בצדק. עלי להודיע לכבודך שכעת נתעוררו מתרדמתם קהל קדוש צפרו יכוננה עליון אמן. וראו שבית החיים בצפרו, הוא במצב ירוד מן בתי החיים של כל הקהלות, והקימו חברה גדולה שכמעט כל בני העיר הם מחבריה תהלות לאל יתברך אשריכם ישראל, וקודם כל החברים תרמו נדבה הגונה בשמחה רבה מן אלף פראנק עד חמשים פראנק, וקבעו שכל אחד מהחברים ישלם פראנק אחד מס חבר חדשי העשיר לא ירבה והדל לא ימעט. ונבחרו 6 פקידים אנשים של צורה שיטפלו בחברה [ובביצוע התכנית] בנין חומה סביב בית החיים. ותיקון הקברות ההרוסים ונקיון עשבי־בר מבין הקברות, ומטרת החברה, שבית החיים של העיר תהיה כשאר בתי החיים של המדינה. ועל ידי כן יתבלטו קברות הצדיקים [שהיו נעלמים] הקבורים בה זכותם יגן עלינו אמן.

ומאחר שאנו יודעים שכבודך רץ למצוה קלה כבחמורה, וגם הנך אחד מן קהל צפרו יכוננה עליון אמן. כאשר אתה יודע שהוריך נוחי עדן הם מצפרו וקבורים בבית החיים שלנו. על כן רציתי להודיעך כל זה משם פקידי החברה הקדושה הנקראת ״חסד ואמת״ שגם אתה תכנס כחבר בחברה היקרה הזאת ותתרום לה כברכת ה׳ אלקיך אשר נתן לך ובעזרת ה׳ יתברך כשתבוא לשלום לעיר צפרו בודאי ינעם לך בבנין תלמוד תורה שלנו של חברת אם הבנים [כותב המכתב הזכיר לו במיוחד תלמוד תורה אם הבנים, כי המנוח יוסף שקרון ז״ל היה אחד מעמודי התוך של תלמוד תורה אם הבנים בעיר כאזאבלנקא]. והייתי רוצה תשובה מידית ונוכל לרשום אותך בפנקס החברה כחבר עם אנשים מכובדים כמוך ואתה שלום וכעת אין להאריך כי אם בשלומך שירבה.

אחרי שלשה ימים קבלנו תשובה על המכתב עם שיק בסכום של חמש מאות פראנק. כמבואר בפנקס החשבונות על ידי הגזבר.

יום ג׳ אב הרחמן הלכו פקידי חברת חסד ואמת עם פקידי חברת הרשב״י וסיירו בבית החיים וקבעו שמהיום הזה והלאה, המקברים לא יקברו אלא במקומות הפנויים בין הקברות שעוד לא קברו בהם.

יום 19 אב תרח״ץ.

התקיימה ישיבת הועד בבית מר משה יעקב הרוש ונוכחו סגן הנשיא מר שלמה חיים חותא והגזבר הרב יקותיאל אלבאז ואני עבד ה׳ דוד עובדיה ומר משה יעקב הנזכר. ושאר חברי הועד נסעו מחוץ לעיר לחיים טובים ולשלום בישיבה הזאת הוחלט לעצור בעד הנשים שהולכות לבית החיים בכל יום, ולא יורשו רק בשבעת ימי אבילות ויום פקידת החדש והשנה ובכל יום שני בשבוע. ונשים שתלכנה לבית החיים חוץ מימים הנזכרים, בעליהן ישלמו קנס.

וכמו כן הוחלט על שומר קבוע בבית החיים שיגור שם ויתחיל לעבוד בנקיון ושאר עבודות שימסרו לו פקידי החברה.

ושבח לאל שכל ההחלטות הללו יצאו לפועל, וגוי אחד שכיר קבע את דירתו שם והתחיל בבצוע התכנית ושכירותו חמש עשרה צ׳ורו בכל חדש.

ובענין הנשים המופיעות כל יום בבית החיים, יצא מכתב חוזר לכל בתי כנסיות בנוסח זה:

קהל קדוש ברוכים תהיו עליכם לדעת שהרבה פעמים הוכחנו אתכם שעליכם למחות בנשים שיתרחקו לאט לאט מביקור בבית החיים יום יום קיץ וחורף, וכל התוכחות היו ללא הועיל. ובשבוע זה התאספו פקידי חברת חסד ואמת עם נשיא חברת הרשב״י והמעמדים וחברי ועד הקומיטי והחליטו שמהיום הזה והלאה כל אשה שתעלה לבית החיים באיזה יום חוץ משבעת ימי אבילות ופקידת החדש והשנה, ויום ראש חדש, וכל יום שני. חברי הועד ילכו באותו יום לקבל קנס מבעלה בין אם יהיה עשיר או עני. ואף אם תהיה אלמנה תשלם קנס. לכן אחינו עליכם לדבר באזני נשכם ותרחקו אותם מבית החיים בכל יום חוץ מהימים הנזכרים. וזה תועלת שלכם. וכמה מכשולים יפחתו עקב החלטה זו ושומע לנו ישכון לבטח.

ועד הקהלה הישראלית

צפרו מרוקו

צפרו 22 זוואה 1944

לקראת מעלת האדון הנכבד יו״ר חברת חסד ואמת תכונן בצדק,
צפרו יכוננה עליון אמן.

יו״ר,

סיבת המכתב הוא לבקשך שתצטרך לקבוע ישיבה ממעמידי החברה שלכם, לסכום החשבונות ולהקפאתם עם כל ענייני החברה. ולמסור לנו את הכל. מאחר וזה כמה שהקפאתם את פעילות החברה בהכנסות וגם בביצוע העבודות שבגללן התייסדה חברתכם, וזה מפאת המצב הקשה [מהמלחמה העולמית].

לכן הנכם מתבקשים להביא למשרדינו כל המסמכים והכספים של חברתכם, עד שבעזרת השם יוטב המצב ונחזור לחשוב על עסקי חברה זו שהיא אחת מתועליותיה הגדולים של הקהלה.

מבקשים מכם שמיד אחרי קבלת מכתב זה תתחילו בעבודה ותמסרו לנו קודם סוף חדש זוואה 1944, וכבר דברנו עמכם על זה כמה פעמים [בעל פה]. ומאחר שלא קבלנו שום תשובה הוצרכנו לכתוב לכם.

והנכם מתבקשים להשלים בזה את עבודתכם שהננו מודים לכם עליה.

ודרישת שלום לכלכם.

רחמים טובאלי

ביום ג׳ אב הנזכר.

בישיבה נוכחו מר שלמה חיים חותא סגן היו״ר, ומר אברהם הרוש מזכיר, רבי יקותיאל מיכאל גזבר, מר מימון הלוי, ואני עבד השם דוד עובדיה. מר אבי חולה ה׳ ישלח לו רפואה

שלימה אמן כן יהי רצון. מר אלעזר שקרון נסע מחוץ לעיר, ולהבדיל בין החיים המנוח משה יעקב הרוש נפטר לבית עולמו.

בישיבה הוקרא מכתב מועד הקהלה. והחלטנו לסדר ולסכם החשבונות למוסרם ביד ועד הקהלה, וכן היה.

620

ו׳ אייר תרצ״ה מוואפקא 4 מי 1935

תזמאע לקומיטי, היום הנז׳ קאל לפריזידאן סי׳ עמרם אג׳ייני, סאבאב האד זמע הווא עלא סבת 25 סאנטים די כא נקבדו חנא לקומיטי פלקילו דלחם וחברת אם הבנים כא תקבד 50 סאנטי׳ פלקילו, האד סאעא אם הבנים פדאת לבני דייאלהא, וחנא לקומיטי דייאלנא מדייקא בזאף, לאזם חנא נרזעו נקבדו 50 סאנטי׳ פלקילו, ואם הבנים תרזע תקבד 25 סאנטי׳ פזמע נז׳ סיפדנא עלא פקידי חברת אם הבנים ורסינא מעאהום באס מן ר״ח אייר תרצ״ה מוואפקא 4 מי 1935 ירזעו יקבדו גיר 25 סאנטי׳ פלקילו, ולקומיטי תרזע תקבד 50 סאנטי׳ פלקילו.

עמרם אג׳ייני **יוסף רחמים שקרון** **יעקב אביטבול די טבאלי**

שלמה חיים חותא **יעקב זכרי הי״ו**

(—)

החותמת: ועד נבחר ונמוסי מק״ק

צפרו יע״א

מועתק מספר התקנות של הועד.

תרגום

ו׳ אייר תרצ״ה מתאים 4 מי 1935.

באסיפת הועד ביום הנזכר, הגיד הנשיא מר עמרם אג׳ייני שסיבת האסיפה היא אודות הסך עשרים וחמשה סנט׳ שאנו הועד לוקחים בעד כל קילו בשר, וחברת אם הבנים לוקחת חמשים סנט׳ בכל קילו. כעת שאם הבנים גמרה הבנין (תלמוד תורה), וכיס הועד מצומצם מאד. מוכרחים אנחנו לחזור ולקחת חמשים סנט׳ בכל קילו, ואם הבנים תחזור לקחת 25 סנט׳.

בישיבה זו שלחנו אחרי נציגים מחברת אם הבנים והחלטנו עמהם שמיום ר״ח אייר תרצ״ה מתאים 4 מי 1935. לא יקחו כי אם עשרים וחמש סנט׳ לכל קילו והועד יקחו חמשים.

621

ידיד בדורו, מיוחד שבעדרו, אור גולל, הרב הכולל, כמוהר״ר אבנר ישראל הצרפתי ישצ״ו.

אחד״ש כראוי כדחזי לידעי בינה, ונשיקת ידי קדשו על העליונה, ונוה צדיקים יבורך ואהל ישרים יפריח, ורוב שלום עד בלי ירח, וחלותי היא נגד פני עליון למען יאריך ימים על ממלכתו, וצאצאיו למיניהו, נטיעותיו יהיו כמוהו.

אותותי אלה אל מול פני כבודו, בעבור אברהם עבדו, יוסף אדוני שנית ידו, למען יקים את דברו הטוב, לפשר ביניהם בטוב, ומלט הוא בחכמתו אותם להשקיט ולהשבית דברי ריבותם, וכבר הכל גלוי לפני כסא כבודו, והם עצמם יעידו, שהחיוב ההוא בטעות גמור וטועה הוא בדמיונו, וגם לפניהם איגלאי בהתיה, ואם תשאלם בתורת עדות לא יוכלו עוד הצפינו, כי הפנקס אשר הוא יסוד בנין החיוב הוא יסוד נופל ברוב בניינו ומניינו, כי רבו חסרונותיו ונתגלה קלונו, ואין כאן למלאת חסרונו, אך בהשגחת אל מהות הדבר בכללותו, ה"ן נחסר החיוב מחמתו, שאין לך אדם לוקח שוה מנה במאתים, והמנה עצמו פורח באויר רקיע השמים, ולקבצו מארצות היה צריך לאלישע בעל כנפים, או לנפתלי קל ברגלים, ולכתת רגליו עליו לא יספיק לא חדש ולא חדשים, ואלו היו הם עצמם נטפלים בגביית הממון לא יספיק להם שנה או שנתים, ולא מצאו ידיהם ורגליהם לרדוף אחריהם, וע"י זולתם רבו תוצאו"תם, יציאות שתים שהן ארבע ומתן דמים מרובות לא יבצר מהם, וא"א להם להעמיד הדבר על בוריו, והלואי יעמוד על חציו, אך מן השמים רחמו עליהם, והקרה ה' לפניהם, מי שיטרח בעדם, אשר עשה בלי עצה והמלכה עם שום אדם, ואם היה נמלך אין לך אדם משיאו עצה כזאת שאינה הוגנת לו, זולתי רבי יהושע הוא היה מסכים בזה ה' ימחול לו, כי הנער לא ידע מאומה בענין זה בין ימינו לשמאלו, ועם שכוונתו היתה לטובה ומפני כבודם, לא זכר שר המסכי"ם לנזק הצרור בכנפיו לשכנגדם, וטורח האב והבן וביטול תורה קשה מכל מה שקדם, ומיום הכנסי לתגר זה הייתי נבהל לא דעת ולא תבונה, ואם ישבתי ללמוד גם בלי דעת ובלי כוונה, ואצלי היה מן הנמנע ליטפל בשום דבר אם ימדו שמים ממעל, ומי שהדין עמו יהי אלהיו עמו ויעל, לולי שיצא הדבר מפי קדוש ונאום הגבר הוקם על, ואיך שיהיה הואיל ונתגלגל להם זכות על ידו בדין הוא שיטול שכרו, ושלא להוציאו חלק אחר כל יגיעו וצערו, ולא יהא אלא עבד עברי לכ"ע יש לו דין הענקה כשנתברך הבית בעבורו, ועליה דמר קא סמיכנא, לפשר ביניהם פשרה הגונה, לקיים מה שהבטיחו במעון קדשו, ועלימו תטוף מלתו, ברוח מבינתו, ובודאי ככל היוצא מפיו יעשו, שלא יאמר אברהם ועבדום וענו אותם קיים בהם, אחרי כן יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם, ואף שהצדיקים ממונם חביב עליהם, במקום חשש איסור בוז יבוזו לו ולא יחושו לכספיהם, והנה עיניהם רואות שהיתו' נשארו ערום ועריה כי נקש נושה לכל אשר להם משוה פרוטה ומעלה והרי עכשיו אין כאן חסרון כ"כ ואם ויתרו להם החסרון תחשב להם לצדקה. בכ"י א"ז רבי אליהו הרוש ז"ל

622

החכם השלם כמוהר"ר משה בן חמו דשכת' שירבה השם ממעל ושלם הנחמדים מזהב ומפז מימון וישועה יפדם השם ויצלם מכל שופ"ר * למען שמו אכי"ר.

שמעתי יום ט"ב יהל' שבר מינן היה כת"ר חושש במה ולא ידעתי באיזה דבר ומאד נבהלתי ואחז בשרי פלצות ואתמול בבוא אהובינו מימון בן אדהאן לגמול חסד ולנחם אהובינו כה"ר יעקב בן דנאן נר"ו שמת לו בן בן שנה וחיי למר ולבנוהי שבק שאלתי אותו אם שמע איזה דבר ואמר כי לא בא שום אדם אבל בע"ה כזב ושקר דבר המדבר והיום

* שטן ופגע רע.

באו ממחנכם קדוש בני ברית ושאלתים היאך הוא הרב והיאך הם בניו ואמרו לי כי אתם בטוב כן יהיה וכן יתמיד ושמחתי וששתי כעל כל הון ברוך ה׳ תמיד נשמע עליכם טוב אכי״ר. נאום מתאוה לראות פניך בטוב **מנחם סיירו**

623

למי שהיה חולה ונתרפא כמוהר״ר משה בן חמו בחלותו ויחי מחוליו.

אחר הדרישה והחקירה בשלמא דמר כדקא חזי וכבר ת״ל הוגד לנו שהתחיל כת״ר לעמוד על משענת בידו הודינו לאלהים וחלינו פניו בכל לב ובכל נפש ישקיף אליו בעינא פקיחא עין החמלה להמציא בשלימות למרן רפאות תעלה, ויתנהג עמו במדת החסד ובמדת הרחמים, בזכות זקן בימים.

עתה באנו במגלת ספר לקול להקת זעקת צעקה הזקנה פ׳ אשר קבלה ונתרעמה נגד פ׳ שיש בידו נכסי נכדתה היתומה פ׳ והגיע תור הנערה להנשא ולה אין כל לפרנס עצמה זולת מה שביד פ׳ הנז׳ ולאו אורח ארעא שתחזר על הפתחים לדפוק דלתי נדיבים יפרנסוה פרנסת נישואין ותעזוב לאחרים חילה לכן לכת״ר המצוה הזאת תוכחת מגולה להוכיחו, ובדין הצדק והמשפט להכריחו את הכל יתן לאלתר כי עת לחנינה כי בא מועד נישואי היתומה הנז׳ ואל יוסיף התל בדחייא בעלמא דלית הלכתא כוותיה ולית דין צריך בשש, ובכן תבוא תחנתנו לפני המלך אשר על כל גבוה ממשלתו יפתח אל האדון באהבתו ובחמלתו להמציא מזור למזורו ומרפא לשברו ומכתו ולבלות ימיו בטוב ושנותיו בנעימים לכלכל את שיבתו למען יאריך ימים על ממלכתו כיש את נפשו המליאה לה דעת ויראת ה׳ ונפש אחיו חותמי ברכות דורשי שלומו וטובתו ושלותו. נאם **יעקב אבן צור**

אם שהמכתב הנ״ל לא נודע זמנו בכל זאת קרוב לומר שזה היה בסוף ימיו, היות והרב יעבץ ז״ל היה צעיר לימים בימי זקנתו של מהר״מ בן חמו ולא נתמנה לדיין כ״א בשנת ה ת ס ״ ד (הרב יעבץ נולד בשנת ה ת ל ״ ג והרב מהרמב״ם נתבש״מ בשנת ה ת ס ״ ז) והתידד והתקשר עמו אז בקשר נפלא ולעת הצורך בזמן שפנו להרב יעבץ ז״ל לבקש ממנו עזרה, פנה הוא אל ידידו הנאמן שגם אז לא תש כוחו ולא נס ליחה, כי שנת (התנ״ט) ל ה ח י ו ת פונה אליו במכתבו (הובא בס׳ לשון למודים) לעמוד לימין פ׳ מעיר סאלי שגבו ממנו הגוים סכום גדול בעלילה והעני פשט את ידו לדפוק על פתחי נדיבים וז״ן.

624

התנ״ט

איש חיל רב פעלים, תם יושב אוהלים, שפתותיו נוטפות מור ואהלים, במלחמתה של תורה חמורים וקלים, מפליא עצה מגדיל תושיה מגביר חיילים, בתורה שבכתב ושבע״פ פרטים וכללים, ולו שם בפשטנים ודרשנים, ומורי הוראות ומקובלים ה״ה ר״ה מ ה ר ״ מ ן ׳ ח מ ו נר״ו, ה׳ ישמרהו ויחייהו וכל אשר תאוה נפשו ישלם, בזכות איש למי החותמת והפתילים.

אחרי התחנן לשוכן זבולים, יקדמך ברכות טוב וממך עיני רחמיו בל יעלים, באנו באותיות שתים על דברת האיש הלזה אשר נאחז בסבך העניות כאיש נלכד בכבלים, והדלות נקשר בו קשר של קיימא כשלהבת קשורה בגחלת עד אשר העלה בלבו תמרות עשן כקיטור הכבשן, וארכבותיה דא לדא נקשן, כהה"ר פ' מעיר סאלי מבחר הנבונים והמשכלים, ואילו לדיו יהיו ימים ונהרות ואגמים ונחלים, ושבעה רקיעים ושבעה ארצות ימתחו והיו לגיירים וקליפים וגוילים, ולקולמוסים יוזמרו כל יער צומח עצים אילני סרק ועצי מאכלים אין די לכתוב קצת צרותיו וקורותיו ומרורותיו המבהלים אשר הזמן ברוב תלאות התל בו ברוב תלאות וגלגולים, לספרם לא יספיקו ארבע מאה מגילי ולא משתבש מאן דתני גמלים, אשר על לא חמס בכפו מצאו עילה האומות מה' להיות עליו מעלילים ומתגוללים ומתנפלים, והפסיד סך ידוע ונתן בפלילים, ומאין מצא תרופתו הוצרך לקחת מהגויים בהקפות וזמנם כבר השלים, בזוכרו זאת עיניו כמעיינות נוזלים ורבו נוטפים על הזוחלים, לכן בקש זאת מידינו לעוזרו בטורים אלו שיעמוד כתר לימינו כמנהגך הטוב אשר ברוח שפתיך תאמץ חתים ונחשלים, ותהיה לו לפה ולמליץ למהר לשולחו מלא ברכת ה' כאשר לעשות חסד תמיד אתם רגילים ואל תאחרו אותו לבל יהיה לשמצה ביד הערלים, ובשכר זאת נעתירה לעושה אורים גדולים, תאריך ימים על ממלכתיך וכל נטיעותיך הנטיעות והשתילים יהיו כמותך כל פרייך קדש הלולים, נאם החותמים בסדר ברוך תהיה מכל העמים, שנת להחיות רוח שפלים.

נאם יעקב אבן צור

ובשנת התס"ג שלש שנים לפני פטירתו פונה אליו עוד רבינו מוהריב"ץ ומבקשו לבוא לעזרת ה' בגבורים הם החברים המצויינים בחברת ההסגר וז"ן מכתבו, בספר לשון לימודים.

625

התס"ג

קבוץ לשליח חברת ההסגר אשר הכינותי לשלוח למקניס וצפרו

ידיד נפש אב הרחמן, עץ החיים בגן התורה נטוע נטע נעמן, בחכמה בתבונה ובדעת לבבו נאמן, שלם בכל שפ"ר מעלות המדות חמודות נכבדות וחסד ואמת מן, תחלתו מ"ר ואהלות וצופו' מתוק לנפש ומרפא לעצם וימטר עליהם מן, החכם השלם דיין ומצויין כמוה"ר חביב טולידאנו נר"ו והחכם השלם זקן זה קנה חכמה כמה"ר משה אבן חמו נר"ו צור ישראל יפצהו יחלצהו כי חפץ בו בכל עת וזמן.

אחר נשיקת ידי מעלת חילת תהלת כבוד הוד והדרת פנת יקרת תפארת תורתו הקדושה אבן הראשה, אותיותינו אלה אפילות הנה עמומות כיונה לא יסבו בלכתן ותעל שועתם בכל צרתם מול אור פניך כי רציתם אודות החבירים היושבים בבית ה' בחברת ההסגר לאכול משולחן גבוה ומסתפקים בהכרחי, בס"ער בית הס"חי, ולהם נתנה הארס' למורשה בהסתפקה חלוש רזה וכחושה ותכסה בושה כי מפני הרעה ודוחק השעה לפעמים אינה בכי יותן ולקצת החכמים פסקה זו המת"ן יען וביען נתמעט המשא ומתן, ושוד בהמות יחיתן, נעתמו תמו נכתמו שערי מזונות ממעינות אריות ומהררי גמרים אכזרים כדבורים סבבונו יגורו עלינו עזים ובוזזים פוחזים, אכלו ישראל בכל פה וישטמוהו בעלי מסים כמים לים מכסים, אנשי חמסים ועופות הדורסים ורומסים חולדות וברדלסים, גרנות השפע שוסים, עד נתמעטו בעלי כיסים, וחמוסי"ם עלו בני ישראל מאר"ס מצרים צרים צוררים, חיות יערים,

נחשים השרפים שנהבים וקופים, רודפים טורפים למאות ולאלפים, אשר על כן היהודים הפרצי״ם היושבים בחנויות הקדש המיוחדות להספקת החבירים אין ידם משגת לפרוע השכירות המוטל עליהם ונשארו החברים כשדות בורו״ת נשברים, ועכשיו פסח בא ולבם נשבר כיסם ריקן מכסף ובתיהם מבר ויהי לבכי ליל שמורים, על מצות ומרורים, שאף שיגבו ההספקה ההיא מושלם לא תספיק אף למאני דפחרא, עתיקי ובוקי סריקי על שרשי רגלם יתחקה והאחרון הכביד שהמלכות משובשת בגייסות וחצי יוקר השער שות שתו הצע״ר ומכאן דמנחי בכד״א דמו, בושו ונכלמו, ובלבם אש תוקד, ולא מצאו מענה ללכת אל ראשי הקהל י״ץ לעשות אתם ברכה כאשתקד, כי המכתתים רגליהם ממקום למקום נוטלים הכל בחוזקה ובראותם כי בא מועד ואין תומך ואין סועד דלו עיניהם למרום קדשו בשלוח שליחם המשכיל ונבון פ׳, לכן אין נא אלא לשון בקשה מעל מעכ״ת יעמידו לימינו לעורר ולעודד לב נדיבי עמים לעזרת ה׳ בגבורים ועיקרן של דברים למהר לשלוח וכי הזמן נחוץ ולחוץ וקהל עדתינו עליך יסמוכו ועל ידך תהיה הצלחתינו, כי על יום טוב באנו, נאם צעירי צאן קדשים נגשים אל ה׳ לבקש מלפניו יתמיד יצמיד יעמיד כח תפארתיך, אורך ימים עולם ועד מכון לשבתך, ונאמן ביתך וממלכתיך חותמים בס׳ ביום החדש הראשון בא׳ לחדש תקים את משכן אהל מ ו ע ד שנת להניח ברכה א״ ל ב י ת״ ך.

נאם יעבי״ץ

626

קינה

לשמועת החכם דיין ומצויין מר קשישא כמה״ר משה בן חמו זלה״ה אב ב״ד דכפר צפרו יע״א נלב״ע בכ״א לאלול התס״ז לתמרור אנשי בינה קהל אמוני. סי׳ יעקב אבן צור.

אצרח בקול מר וקשה

אנה הלך דודי אדוני משה.

אנה הלך דודי יודע דעת — מרוח בינתו חכמה נובעת.
דעתו השערה קולעת — ולא יחטא כל הדבר הקשה.
אנה הלך דודי עמוד הימני — מרבה המשרה עדינו העצני
יושב שבת תחכמוני — מלמודו כל היום לא יחשה.
אנה הלך דודי קופת הרוכלים — מבחר המין איש חיל רב פעלים
לכל כושל יטיף מלים — כרביבים וכשעירים עלי דשא.
אנה הלך דודי ברוך יי׳ — מחמד לבי ונזרי ואור עיני
רואיו יאמרו אך זה סיני — עוקר הרים וגם חריף ומקשה.
אנה הלך דודי אשכול הכופר — בדת אלהיו נותן אמרי שפר
קל כצבי וכמו עופר — לעשות רצון האל המתנשא
אנה הלך דודי בכתר תורה — מוכתר ומעוטר ונפשו קשורה
חשקה דבקה בגמרא — כד דמך לאפיה נפיק רב אשי
אנה הלך דודי נר האמצעי — שמחת גילי אלופי ומיודעי
אדר היקר אורי וישעי — אבירים בכחו מושך ומושה

אנה הלך דודי צבי פאר כל
על כן אזעק הב אין אשכול
אנה הלך דודי וכגל אגוזים
מקדים למצות כזריזים
אנה הלך דודי ראש מדברים
אמרי דת מפז יקרים
אנה הלך דודי לעולם הבא
ישתעשע עם אל בחיבה

נבון לחש כמו דרדע וכלכול
ענבים לאכול ושתות אשישי
היו אצלו דברי תורה חרוזים
וכותיקין משפט וצדקה עושה
צפנת פענח ומגיד משרים
כחותם על לבו אותם לא ינשה
לכבוד לתהלה ומנוחה רבה
ולנו יחשב כקרבן אשה
ישתעשע.

627

להחכם כהה"ר מסעוד ארבוחי לסאפרו

אחר עלות שירה וזמרה, לאל איום ונורא, יהי עליכם סתרה צנה וסוחרה, מה נכבד היום יום בשורה, כתבוה בשוקא חתמוה בברא, איך נולד לאהוב בן זכר מנורה טהורה, ששתי כעל כל הון ובפה מלא עניתי בשירה הדורה, בריך רחמנא ליכי ברא דכרא, עתירתי ושועתי בקול תפלה קול תחנה לגבוה אמירה, ישמרהו יצלהו יחלצהו יפציהו יגיעהו למילה ולתורה, כזכאי קשוט דעסקי באורייתא, תדירא, דזרוק חוטרא אאוירא קאי אעיקרא, וכן למר כל ברכה והצלחה ערוכה בכל ושמורה, בכן אמרתי נגד אחי ידידי הכר נא מה עמדי היותי קשור בשלשלאות פלאות אשר אין לנטות לרגל המלאכה אשר לפני כי זה חדש ימים אשר אש החולי בי בערה, וחלחלה אחזתני עד שנתפקקו כל חוליות שבשדרה, עד היום אשר הניח ה' לה (פי' שהיתה אשתו שוכבת על ע"ד וחנגה ה') והסיר ממנה כל חולי וצרה, תהלות לשמו הגדול והנורא, הלא זאת התנצלות גמורה, כי אין בי שום אשמה רבתי וזעירא, ואם באולי נשארה, עלי אשמת מה עמך הסליחה העצומה, כה דברי המתחנן אל צור יש' ממקומו הוא יפן ברחמיו למלא משאלות לב אוהבי זה, ובנים הגונים עם הבן הידיד סביב לשולחנו יחזה כיש את נפשו הטהורה, ונפש אוהבך אהבה רבה, דלא בטלה וגרסינן בה אהבת עולם.

חיים טולידאנו נר"ו

(מס' לשון לימודים)

628

לכה"ר דוד בן חמו נר"ו.

זה לי ימים רבים של צער עיני תלויות לכת"ר אודות מעות יתומים שנתתי לכת"ר במשכונה ושכירות כנהוג ונלאתי ממתין מיחל מקוה מצפה מחכה משתאה מחריש מתמקמק מצטמק מתבוקק משתוקק ראות פניך הנעימים כאשר יעדת על פה וגם במכתב לאמר כי אתה בא אל הארץ הזאת והנה לא באת עד כה, והיתומים וקרוביהם אצים לוחשים נוחצים נוגשים יוקשים דוחקים נואקים צועקים חובלים קובלים מתרעמים משתוממים דואגים עורגים נוהמים נואמים הבא דמי"ם ואני יוצא בתוך מצרים נשים לקראת אמותם יאמרו איה דגן ונלאתי כלכל ולא אוכל לקול תתם המון שיחם ומר רוחם בהטיחם דברים הדברים אלה הדברים בלבבות נשברים ואמרים מרים לאמר למה נמות לעיניך גם אנחנו גם הילדים

שדודים נדודים כי אפס כסף הסר המצנפת והרים העטרה וידבק בידם מהומה מן החרם ועצמותיהם יגרם בכן הנפתי עוד עטי וקסתי בך בטחתי תצליני מריבי עמים, ובל תפלטני לעושקי ותשיש כגבור לרוץ אורח לבוא להושיעני ואם לעת כזאת לא יוכל כת"ר לבוא דע כי אני וכהה"ר יצחק רותי גר"ו נתפסים כגנב, לכן זאת העצה היעוצה ימהר יחישה מעשהו וסעד בחסד כיס"ו כיס א' יהיה לכולנו שלח מאתך מקוטר מר וקציעות מלא מעות לפרוע פרעות להשקיט המית הנשים אשר נגדנו פועות וגועות וצור מעוז ישועות יהיה לאדוני מגן וצנה למלא את ידו בשפע רב טוב עת לחננה.

אחרי כותבי הגיע כתב כת"ר ותשורתו הרמתה נפלאתה מהדובדבניות מתוקות לפיות, מקובלות ורצויות בשמחה ובטוב לבב ועלצון יעלו על רצון משבחי' ובית תפארתי ואלהים ה' צור ישועתי יכונן כסאך עולם עד. **נאם יעקב אבן צור נר"ו**

בחתיכת נייר קטנה בנחיצה:

איני יודע אם כל נותנם מעות יתומים במשכונה ושכירות דוחקים את הלוה ככת"ר או לאו וכו'. **דוד בן חמו**

ראה ראיתי מ"ש כת"ר בספרו הקצר דמספקא ליה וקהי בה קיוהא אי עבידנא בהאי מילתא ככ"ע או דעת יחידית היא ולית הלכתא כוותי להכי אמינא לעיין מר בההוא כתבא דשדרו להם למרנא הרב שיחיה אחיך נר"ו (הוא הרב מו"ה משה בן חמו ז"ל) בי דינא דידן נינטרינהו רחמנא אהנהו זוזי דההיא בתולתא דאיתנהו בידה דפלנייא ומהתם ודאי איפשיטא בעיין ומילתא דפסיקא היא דלא הוייא דעת יחידית והכי יאות וליכא לספוקי כלל, וכת"ר יעד והבטיח לשלוח מחר אגרת בארוכה ערוכה בכל ושמורה והנה לא באה ונהייתה לכן עתה באתי כמזכיר כי יבוא דברך הטוב וארוכתך מהרה תצמח להביע אומר מה יהיה משפט הצע"ר הזה ומעשהו כי היתומים וקרוביהם אלצוני דחקוני כתרוני מנוחה הדריכוני בהביעם בהשמיעם קול רעם בתבעם אונם והונם וממונם יהגו בגרונם בקול שאונם סואן ברעש ורוגז יגמא אר"ס כארסא של עכנא כל א' מקצהו צועק במגינה אנא חיש נא הושענא והרויחנא תנה נא את נש"י זה הקרן ואת ילדי הנולדים לך באר"ס כנען אלו הפירות לחפיר פירות ולעטלפים כי על עסקי לגימה הרש"ים יצאו דחופים ובכל יום ויום עומדים צפופים בביתי ובחומותי הוגים ומצפצפים ואם חשבתי דרכי ורגלי מוליכות אותי לבית כנסיות ולבתי מדרשות שם יבואו בעקיפין ואותי יום יום ידרוסו"ן וקחת מעותיהם יחפצון ולבי לבי אם אבן הוא נמוח ואם ברזל הוא מתפוצץ מתעצר ואין קול ואין עונה ואין כסף מתנוצץ' לכן יכבשו רחמיך את כסי"ך לשלם במיטבא, והסר מעלי רק את המות הזה משום איבה, ואל אלקים אתחנן יחנך ירחמך ישביעך טובה אשר לא ימד ולא יספר.
נאם יעקב אבן צור נר"ו

629

התס"ג

קבוץ לחברת ההסגר לצפרו

אשכול הכופר הניתן אמרי שפר, בפלפולא הכה קרית ספר, ועל כל קוץ וקוץ תלי תלים דורש שוקל וסופר, ולרוץ לדבר מצוה דומה לצבי או לעופר, החכם השלם כהה"ר שמואל בן חותא נר"ו ישמרהו ירצהו יפצהו יחלצהו צור יעץ ומי יפר, וישבעהו ישפיעהו רב טוב אשר לא ימד ולא יספר.

אחד״ש כת״ר אותיותינו אלה צנומות עקומות מנהמות כיונה קולן תשאנה והנה תסובינה תבואינה בהיכל מלך שכמותך אודות החברים סגורים שוחרים בשערים המצויינים בהלכה בחברת ההסגר במערבא מתנו הכי ואתכא דרחמנא קא סמכי בהספקא בוקא ומבוקא כחושה חלושה ותכסה בושה כי מפני הרעה, ודוחק השעה, ירדה מטה מטה סירכא נקטא ואימעיטא אינה באסיפה וישנה בשחיתא, לעת מרפא והנה בעתה, ולקצת החברים זה ימים רבים של שער פסקא ואינה בכי יותן כי נתמעט המשא ומתן, ונתמוטטו בעלי כיסים בקשר של קיימא וקשר של מוכסין מחמת דאישתמיטו בחימה למהומה רמי הקומה והאדמה תשאה שממה ק״ו לדקטלי לקני באגמא, והיושבים בחנויות הקדש המיוחדות להספקה הנז׳ אין ידם משגת לפרוע פרעות השכירות וכו׳ ונשארו החברים בלא כלום ועכשיו איך שוא היו כי הגיע חג הפש״ח דרכיהם שורר ויפשח ואף שיגבו ההספקה ההיא לא סגייא אף למאני דפחרא לעתות בצרה ובכן הנה הולך לקראתך שלוחם פ׳ אנא שא נא קולך ערב ושיחך נאה לעורר נדיבי עמים למלאת את ידו ולמהר לשולחו הולך נכוחו וצור ישראל יסלסלך ירוממך אורך ימים ישביעך ויכונן כסאך עולם ועד כתאותך נאם דורשי שלומך וטובתך חותמים בסדר פתח אהל מועד יקריב אותו לפני ה׳ ש׳ להניח ברכה אל ביתך.

נאם יעבי״ץ

630

התר״ל

אחר האיום והגזום שאימנו והגזמנו אח״מ על הכ׳ שמחה גרושת הי׳ ישועה ה״ן עובדיה וידי׳ ן׳ חאק״ו נשבעה לפנינו ס״ת בנק״ח ע״ד המקום ב״ה וע״ד בדי״א שכשהמיר בעלה הנז׳ לא העלימה ולא הטמינה מנכסי בעלה הנז׳ לא כסף ולא שוה כסף לא קרקע ולא טלטל ולא כמד״ן ואף בזמן שגרשה בעלה הנז׳ במתא פאס יע״א לא נתן לה מסכי כתובתה כלום זולת הבגדים הנזל״ק ה״ה זלטיטא א׳ מסך שנים ועשרים מתקאלים כ״ט, ופסתול אחד מסך שלשים אוקיות כ״ט, וחזאם צפראווי מסך עשרים אוקיות כ״ט, וסבנייא דסווירא מסך חמשה ועשרים אוקיות כ״ט, ובוסדידוס ארבעה באליין מסך ארבעים אוקיות כ״ט, וטרף בנסגרא מסך עשרה אוקיות כ״ט, וחנבל באלי מסך עשרה אוקיות כ״ט ומכדא אחת מסך שתי אוקיות כ״ט, ותלתימא דרהוט מסך חמשה אוקיות כ״ט, ולחומר השבועה הוסיפה משלה סך עשרה מתקאלים כ״ט באופן ששטר כתובתה עדיין בחו״ג שריר וקיים ולא נפרעה ולא מחלה ממנו כלום ע״כ נשבעה לפנינו ולראיה ביד האשה הנז׳ שכן נשבעה לפנינו ח״פ והיה זה חמשה ימים לחדש טבת ש״ש חמשת אלפים ושש מאות ליצי׳ וקיים.

רפאל משה צרולייא סל״ט **יהודה הרוש** סלי״ט

הן לצדק שכאשר המיר דתו ישועה בהי׳ יעקב ה״ן עובדיה ידי׳ ן׳ חאק״ו ונשארו שתי נשיו שאחת מהם היא הכ׳ שמחה הנז׳ שכולה וגלמודה, ואחר היגיעה רבה עמד וגירשם לפני חו״ר פאס יע״א ולא היה ספק בידם לתבוע סכי כתובותיהם כי די להם שלקחו ספר כריתות והלכו להם, ולפי שישועה הנז׳ כאשר חזר לצ׳ורו והרחיק נדוד למקום שאין מכירין אותו לא נמצא מנכסיו קו״ט ממה ליפרע שתי נשיו סכי כתובתם, זולת השמינית בגו״ח הבית הא׳ לשמאל הנכנס לחצר הנק׳ צ׳אר עיוש יתאח והוא ממושכן ביד אשתו השניה של ישועה הנז׳ (לכן דינא הוא שתשבע שמחה הנז׳ על שטר כתובתה ותזכה היא בקרקע הנז׳ כיון שהיא קודמת לכל הבע״ח ובכן עמדה שמחה הנז׳ ונשבעה כמפורש לעיל

ובכן באה לפנינו אנן בי דינא דחתימי לתתא ושטר שבועתה בידה לכתוב מעשה ב"ד לראיה שזכתה בקרקע הנז' ואין לזרים אתה ולכן כו"ח בידה כי היא הזוכה בשמינית הבית הנז' לעצמה מפאת חוב כתובתה) ומעו"מ רשאית שמחה הנז' לעשות בקרקע הנז' כל חו"ר לדור ולהשכיר ולמשכן ולמכור כאדם העושה בדבר הקנוי לו מד"ת שתת' ולא איתי דימחא בידה כי מן הדין הברור זכתה בו ולראיה וזכות בידה ח"פ בחדש טבת דהאי שתא אשר נטע לפ"ק והכל שריר ובריר ואמת ויציב וקיים.

ע"ה רחמים יוסף אג'ייני ס"ט רפאל משה אלבאז ס"ט יקותיאל אלבאז ס"ט

אבא מארי ספר לי שישועה הנז' היה יפה תואר ויפה מראה להפליא. והערבים לא יכלו לסבול שישועה הנז' ישאר יהודי בין היהודים ולכן רדפו אותו להתאסלם או יהרגוהו, ולא היתה בידו ברירה אלא למלאת רצונם למראה עין, ואחרי שגרש את נשיו ברח לעיר וויהראן (אורן) שבאלג'יר ושם נשא אשה, הוליד בנים ובנות, והקים שם משפחה גדולה.

631

בס"ד

יום ב' ס' צדק צדק תרדוף למען תחיה, שנת תקס"ד

אשירה נא שירת דודי כאריה ביערים מיתד ושתי תנועות ויתד ושתי תנועות ויתד ותנועה:

י'הי אל חי בעזרך ותשמח — וגם תצמח ותפרח כתמרים
ע'די תזהיר וגם תאיר ותנהיר — כירח וכל כוכבי מאורים
ק'נויים יהיו לך ברכות — ויטה לך שלומים כנהרים
ב'ימיך ירחם צור עדתו — ויוצא האסירים לדרורים.

רעיוניו זכים ודיעותיו טהורים, כולם אהובים כולם ברורים, בחכמה ובתבונה ובדעת דובר צדק ומגיד מישרים, יקר מחכמה וכבוד בדת נאמנה אמריה מפז יקרים, מאי"ר לארץ ולדרים, החכם כהה"ר מאיר דיאבילה נר"ו ישמרהו יוצרהו, וכבוד והדר יעטרהו אדיר אדירים.

אחד"ש מעכ"ת בספר אלה הדברים. באתי להודיע ולהוודע איך אתמול לעת ערב האירו אל עבר פני אותותיך המתקדשים והמטהרים. ישמחו לב כל רואה בם ויחזקוהו במזמרי"ם, ושם נאמר איך מעכ"ת אזר כגבר חלציו בענין הספר [מסורת הברית] היקר משוהם יקר וספירים, לא שקט ולא נח עד אם כלה הדבר ויבא אותו הביתה בחדרי חדרים, לעשות רצון עבדו ועצת אהובו ישלים, רץ כצבי וקל מנשרים, ובכן ששתי כעל כל הון כמוציא שלל רב אדרכמונים ודינרים, חשתי ולא התמהמהתי וצרתי הכסף אוקיות [מעות קדומים] ששה ועשרים טבי ותקולי חשובים ונבחרים, יגיעו ליד האדון מור ולבונה מקוטרים, לתתם [ליד ל־] המוכר לאלתר פן [ירצה ל־ ימהר ללכת לו אל ארצו דרך האתרים, וביען שבמדינה זו כשיודעים שיש ביד איזה ת"ח שום ספר מחודש באים להשאילו גדולים וקטנים עד יהיה לשנים עשר קרעים וקונטרסיו מתפוררים, לכן (בהגיע תור מעכ"ת לבוא לכאן) יביאנו אלי מעכ"ת בחשאי כמגילת סתרים, ובשכר זאת כל ימיך תהא מלא ברכת ה' מעולפת ספרים, ולקול תחנתך ותפלתך תמיד יפתחו השערים, כיש את נפשך הרמה ונפש צעיר הצעירים, המיומן ומזומן לפני האדון לשרתו ולברך בשמו ככל עבדים עברים, אשר במלאכתם מתכשרים. יעקב בכמוהר"ר ראובן אבן צור זצוקלה"ה

632

פיוט

סימן שמואל [אלבאז], שיר מיוחד לשידוכין

שולמית בואי יותן
מוהר מתן
לך בגינת הביתן
וטירת כסף.

אבני קריה נעימה
יונה תמה
לך בצל החכמה
בצל הכסף.

מטה יפה רעיתי
הכינותי
בזהב רפדתי
ורתוקות כסף.

לא אפנה עוד לך עורף
קיץ וחורף
חיש אשלח מצרף
ומטהר כסף.

ושמתיהו ממעל
בהט ושש לא נגעל
אחוז חבלי בוץ על
גלילי כסף.

חטיבה אחת אעשך
ולא יבוא עוד שמשך
יום זה אקדשך
קדושי כסף.

633

פיוט

שיר ליום החתונה אחרי הקדושין ושבע ברכות

סמוך נפילת כלה כלולה
מהוללה.

מיום היותה לא ידעה איש
עודה בתולה
צופה מחכה להלקח עוד לבית בעלה

תתייחד עם בעלה
יתן כל טובו לה
כי הוא משוש לבה

ישראל בחירי
עבד ליוצרי

ושלח את גואלי

עוד ישמע בירושלים קול חתן וקול
כלה
עוד ישובו בנים לגבולם

ברון ובצהלה בתופים ומחולות
ומיני מרכבות
יביאו האומות מנחה ליוצרי

ושלח את גואלי

הם מכינים מזון ומחיה
מעץ חיים הם שואלים
לה ולבניה בתוך שחקים
מן טוחנים
מברכה מבורכת
מאור הברכה
מקדם נסוכה
ישראל בחירי
עבד ליוצרי

ושלח את גואלי

פיוט

שיר שהיו אומרים בעלית החתן לס״ת ביום השבת שאחרי החופה

שוכן שמי עליון נורא עלילה — ברך תברך חתן וכלה
מעוז יהיה להם שוכן מעונים — הפיל להם חבלם בנעמים
תשית עלי ראשם חן וחסד ורחמים — כמו ואברהם זקן בא בימים

ואברהם סיב עאל ביומין וה׳ ברך את אברהם בכולא

ישע חיש שלח ופדה — את עמך אדון עולם
על צרים באף תרדה — תן להם כמפעלם
אהלל ולך אודה — תוך עמי במקהלם
האירה מאור נגהם — עמך חיש ישועתו

ויאמר אברהם אל זקן ביתו
ואמר אברהם לעבדיה סבא דביתיה די שליט בכל די ליה שוי כען ידך תחות ירכי:

עמך אדון האדונים — שמחו בחתן וכלה
לשמך אבות ובנים — יודו ברנה וצהלה
החיש שלח ציר אמונים — אל עם לקחתו סגולה
קומה לך ציר אמונים — אל קניתו פעמים

ואשביעך בה׳ אלהי השמים
ואקים עליך במימרא דיי׳ אלהא דשמיא ואלהא דארעא דלא תסב אתתא לברי מבנת כנענאי די אנא יתיב ביניהון:

מושל בעוזו אדון עולם — נערץ בסוד
על עם אשר נכלם — הדר והוד
הקם מקדש ובנה אולם — חיש יעמוד מבשר עדת נחלת
בא גואלך,

כי אם אל ארצי ואל מולדתי תלך
אלהין לארעי ולילדותי תיזיל ותסב אתתא לברי ליצחק:

יה שמע ניבי ועידן איש חמודות — חיש אלי הביא
אלהי אבי חיש ישועתי — כהקיר מים מגבא
יבחן אבי נעלה ציון — תוך נוה חביון [עליון]
והדר עליון [חביון] ויבוא התשבי

ויאמר אליו העבד אולי לא תאבה

ואמר ליה עבדא מאים לא תיבי אתתא למהך בתרי לארעא הדא האתבא אתיב ית ברך לארעא די נפקתא מתמן:

חנון שור כי גדל מוני — ועלי ככפיר נהם
זיוך יה שוכן במעוני — עצום מישפה ושוהם
קומם נפילת ארמוני — האר לעמך נגהם
אומרה על ראש חתני

ויאמר אליו אברהם השמר לך פן תשיב בני

ואמר ליה אברהם אסתמר לך דילמא תתיב ית ברי לתמן

(יחידה) יפה (נאוה) משולה — לתמר פצחי רנני
הלא כקרבן ועולה — נחשבו גם המה לפני
ואם את היום בגולה — עתה תשובי למכוני
דעי לך כלה כלולה — (קרב קץ) חדש (כקדם) ששוני
הדר סות חתן עם כלה — ישמחו גם המה ביי׳
חיה תחיה ותאריך ימים — עם כלתך (אשתך) בנעימים (בת נעימים)
קדוש יתן לכם בנים הגונים — ותחיו לעולם בזכות משה בן עמרם
רועה המוני תראו טב ומתן טב — תראו טב ומתן טב ה׳
שם ה׳ הודו וחסדי ה׳ — עם ה׳ זכרו תהלות ה׳
לאלהים שירו בשירים חדשים — המקודש בתוך עדת הקדושים
על לבבכם שימו דבריו חרוצים — כי ה׳ האלהים ה׳
עם ה׳ בטחו באלהים ה׳

ה׳ אלהא דשמיא דדברני מבית אבא ומארע ילדותי ודי מליל לי למימר לברך אתן ית ארעא הדא הוא ישלח מלאכיה קדמך ותיסב אתתא לברי מתמן:

חתני שובה למקומך — לטובה תהיה חופתך
ברוך אתה בבואך — וברוך אתה בצאתך
קרית בתורת האל — לפני כל עדת ישראל
ואשר לבך שואל — תזכה לראות עם כלתך
ברוך אתה בבואך — וברוך אתה בצאתך

אל חי משפיל ומרים, — דגלך על ראשך ירים
יתן לך בנים זכרים — יסובבו על שלחניך.
ויצאו מחלציך — ברוך אתה בבואך.

פעמים רבות באו לפני כה"ר אברהם אביט' תובע לכהה"ר מאיר צבע על אודות בתו חנה שהיא נשואה לו והוא אומר שהיא מורדת עליו מתשמיש והייתי מתווך שלם ביניהם, ובזמן הזה תבעו שניהם ממני לפסוק להם את הדין ואמ"ל צריך שיהיו מתייחדים בפני עדים לראות מצד מי המניעה אם מצד האיש שאומרים שהוא מצערה או מן האשה שהיא צועקת ומונעתו מתשמיש, ויען עשו שהזמינו עדים אחורי הדלת . . . . . אשר שם הבעל הנז' ואשתו ושמעו העדים שהאשה אומרת... אתה משמש וראו העדים ידיו פשוטים אין שום דבר בידיו ואמרה להם... וראה רמא שאיין כאן פיידו פטארמא והעדים לא ראו שהשליך מידו שום דבר ותכף אמר כהה"מ הנז' חל לבית כא תקתללי בנתי ופתח הדלת ככתוב בק"ע שבידם ותכף באו אלי ועמדו לפני לדין ואמ"ל כיון שלא נתברר הדבר יעשו ביניהם פשרה כמ"ש בא"ה סי' ע"ז ס"ד ובכן עמדנו ועשינו פשרה ביניהם שיתן כהר"א הנז' לאשתו סך —תקם—נם—, עם בלאותיה הקיימים ופטור ומותר מן הנשאר בכתובתה ונקוש"ח ע"ז מיד שניהם כמ"ש בידם בארוכה, והיה זה בערב שבת, וביום א' בבקר חזר כהר"מ הנז' וניעור והלך הוא ואשתו להאלזאווייא והיה קובל וצועק ומתרעם ואומר לפני האלצורפ"א והגויים הנמצאים שם הראיתם גם שמעתם העול שנעשה בבתי... עד שרעשה כל הארץ מקולותיהם, והיה חלול השם גדול בדבר שהיו אומרים הגויים הראיתם מעשה היהודים העושים ביניהם, והלכתי אליו אני ע"ה והנגיד וב' ת"ח אחרים אל האלזאווייא ואמרתי לו לא טוב הדבר אשר אתה עושה שיש חלול ה' בדבר ואמ"ל לא אצא מכאן עד שיבואו האלעדול ותשבע בתי בס"ת בנק"ח שאמת היא אומרת ואמ"ל ומה תועיל שבועתה אחרי שנתפשרתם בקוש"ח ולא קבל ממני ואח"ך באו האלצורפ"א בעלי האלזאווייא וקבצו כל נשיאי העדה והת"ח והיה קבוץ גדול בב"ה הגדולה ואמרו לנו תעשו לו רצונו כל מה שיאמר לכם ותעשו לו מה שהדין נותן ואמרתי להם אם יעשה עמהם ד"ת שתת' יכתוב דוקא בסופרי ישראל ואם יעשה הדין של הערכאות יכתבו לו האלעדו"ל מה שירצה ומתחלה הודו לדברי ואח"ך אמרו אעפ"(כ) תעשו לו רצונו מה ששואל מכם ותכף הביא האלעדו"ל והביא אשתו ובתו לישבע בס"ת ויכתבו שבועתם בסופרי ישראל ובהערכאות והתריתי בו בפני כל העדה ואמ"ל שאם יצא להם שום היזק מזה הדבר עלי דידך ליהדר לשלם במיטבא וקבל ההתראה והשביע אשתו ובתו (כ)כתוב בידו וכתב שבועתם בסופרי ישראל על צד ההכרח מפני כבוד האלצורפ"א שהיו יושבים באותו מעמד, ואח"כ שלח אחרינו השר עז"א ואמ"ל תעשו להם מה שהדין נותן ובאמ"ץ נקבצו כל העדה והת"ח בב"ה הגדולה ועמדו לפני לדין וטען כמוהרשי"א שכבר נתפשרנו בקוש"ח ועכשיו יקיים שבועתו ואמר שכבר יש לו מודעא על הפשרה והשיבו החכם הנז' וכי עשינו לך שום אונס על הפשרה והשיב כהר"מ עכשיו אקיים את הפשרה ויתנו גט ואח"ך אני תובעם באותה מודעא ופסקתי ביניהם שהפשרה הנז' היא כפי הדין נעשית כמ"ש מרן שם אם עדיין טוענים פשרה כפי כח הדיין יע"ש. שייך בה מודעא, ועוד שלא היה שם אונס בפשרה שהפשרה דינה כמכר וצריך שיהיה הכרת אונס ובנ"ד לא היה שום אונס. ועוד שאם תצא שום מודעא אחרי הגט יהא הגט נפסל שלא נתרצה לתת גט כ"א אדעתא שיהיה פטור מהנשאר מכתובתה וא"כ לא שייך שום מודעא הכא והפשרה קיימת כראי מוצק ואפי' יבואו כל הרוחות אין מזיזין אותה ממקומה.

בכתב יד רבי שלמה אביטבול ז"ל

636

כאשר נלב"ע הכ' חנה בת כהה"ר יצחק ה"ן יתאח ז"ל אשת הנגיד ה"ר משה אדהאן נפל עזבונה לפני בעלה הנז' ולפני בן ובת שהניחה ממנו וממנה ה"ה הב' יוסף ובת אחת קטנה ואח"כ נלב"ע הבת וזכה אביה בירושתה באופן שזכה משה הנז' בג' חלקים בכל הנכסים הנמצאים לו ולה במצב פטירת אשתו הנז' ויוסף הנז' זכה בחלק רביעי בכל העזבון כפי התקנה לאחר פריעת כל החובות, ואח"כ עמדו בדי"א ופישרו בין האב ובנו שיתן לו בעד חלקו המגיעו בירושת אמו סך —הוו— ולפי שהאב אמיד בנכסי נשאר הסך הנז' אצלו לתתו בהכשר לזולת כנהוג בנכסי יתומים, אלא שעדיין שבועת אלמון רמייא עליה שזהו הסך שעלה לחלקו, והן היום הגיע יוסף הנז' לפרק הנוש"א ועמד אביו הנז' ועשה לו פאניו"ז מסך —דוו— מלבד הוצאות צרכי החופה, ובכן בא לפנינו לדקדק חשבונו עם בנו הנז' ונמצא שנשאר אצלו מהסך הנז' סך —אוו— ומה שעלה ריוח במעות הנז' הן הנה דמי מזונותיו מיום שהגיע למצות תפלין עד היום כי מקודם לכן נתחייב אביו לזונו חנם אין כסף כמו שראינו כוח"כ ביד יוסף הנז', והעמסנו על אביו הנז' להוסיף לו סך —אוו— בצי"ה סך —בוו— ויתחייב בה לזמן וכן עשה ובהם ובעדם מחל לו בשבועת אלמון, ובכן העי' ע"ע בקש"מ בדל"ב ושח"ך כ"א למש"י ה"ר יוסף הנז' ובכח הקוש"ח הוהו"ג שבעד מה שנתן לו אביו פאניו"ז וצרכי החופה כאמור ובעד מה שזנו ופרנסו עד היום ובעד מה שהוסיף לו כנז' בהם ובעדם גמר וסילק עצמו מחלקו המגיעו בירושת אמו קו"ט וכמד"ן וזיכה והקנה לאביו הנז' כל דבר כדינו הראוי לו דהיינו שהקנה לו הקרקע ואגבן המטלט' ומ"ב ושאר נכסים ולגבי השטרות אמר לו קני לך כל השטרות הנמצאים לך במצב פטירת אמי איהו גופייהו. בכתב יד הרב יקותיאל אלבאז ז"ל

בנייר שכתוב שטר בשנת התרל"א

637

לקובה"ו וכו' הנה אנכי מפריש דורו זה לשם התנא הקדוש רמב"ה בשליחות אברהם ישראל ן' מסעודא כדי שהקב"ה בזכות ר"מ ב"ה ימציא לו מבוקשו למצוא את אבידתו בלי שום טורח ועמל ובלי שום צער ונזק ויחזירהו למקומו שש ושמח שקט ובוטח, אלהא דרבי מאיר עננו, ג"פ, אקרא לאלהים עליון לאל גומר עלי, חנני ה' כי אליך אקרא כל היום, עזרנו אלהי ישענו וגו' עשה למען שמך וכו' יהיו לרצון וכו'.

בכ"י א"ז הרב אליהו הרוש ז"ל

638

אוצר חכמה ודעת, חיבה יתירה לו נודעת, אור עיני החכם השלם והכולל הדיין המצויין כמוה"ר רפאל מונסוניגו נר"ו יאיר כי"ר.

אחנפ"ה בעהת"ר ור"ש לזר"ק בני סמיכי ה' עליהם יחיו ודביתהו דמר תמ"ן אומר לאחי שעדיין אני משתדל על עסק בן דודי ואכתי לא עלתה בידי וצריך התעוררות מחדש אולי יבוא הדבר לידי גמר ה' יגמור לטובה עוד זאת אבקש מאת רב אחאי נר"ו ששמעתי

באומרים לי שהי׳ שלמה ן׳ יעקב למשעאלי וידי׳ ן׳ צניוור נלב״ע וחיי למר ולכל ישראל שבק ואני נושה בו ארבעה שטרות הא׳ מסך —שם—נם— עיס׳ ולא פרע ממנה כלום זולת סך —פם— מהריוח וזמנו תשרי תקנ״ט, והב׳ מסך —קם—מם—חם—ת— חו״ג וזמנו כסלו תקנ״ט, ונפרע ממנו סך —סם—הם—, והג׳ מסך —סם— חו״ג וזמנו אב תקס״ג ולא נפרע ממנו כלום, והד׳ מסך —קם—כם—הם— חו״ג וזמנו חשון תקע״ח ולא נפרע ממנו כלום, וחזי דעליה דמר נר״ו קא סמיכנא בהא מילתא לדרוש ולתור אם יש מה לגבות בהני שטרי כי שמעתי שהיה לו קרקע ומכרו אם שטרותי מוקדמים או לא ותשובת אחי מהרה תצמח להודיעני דרך זו אלך נאם נאמן אהבתך המשתוקק לראות פניך.

צעיר אנכי יהודה ס״ט

רב אחאי גאון נ״י

אחנפ״ה בעהת״ר יפה דברת ובזמנו דברת שיש ללוה הנז׳ חלקים מועטים בחצר הנז׳ ורצו ב״ח לטורפו, ולעת עתה אעכב על ידם עד שנראה שטרותיהם אם הם קדומים ונשיב אותך דבר ולכת׳ החיים והשלם לפי שמכ״ד לא רצה להמתין כלל. **ראי״ם** נר״ו

639

בס״ד

אדוני מורינו נר ישראל החכם השלם ה״ר סעדי״ה אבן דנאן נר״ו אחד״ש כת״ר ונשיקת ידיה דמ״ר ממרחק באהבה שורותים אלה לכ״ת במה שתדע אדוני שנתבלבלו ונשתבשו הדעות ברוב המנהגות והקונטריסי׳ חדשי׳ גם ישני׳ זה אומ׳ בכ״ה וזה או׳ בכ״ה על אודות בדיקת הריאה אם נמצאת בועה וסירכה ואחר שהסירו הסירכה היטב נלאו לנפוח אולי תעלה הבועה ואין קול וכו׳ מה עשו בדינה בכתיבת יד נ״נ מארצכם כך מצאתי כתוב אם לא תעלה היא טריפה מיד ולאלתר ואם יסתפק אזי נקרע הקרום בלבד בסכין חד ויהיה קורע כל שהוא ואם יבצבץ כשירה שהוברר הדבר למפרע שעלתה ואנחנו לא עמדנו על עלייתה ולא ידענו ואם לא יבצבץ טריפה ואם יצתה הליחה מיד טריפה זו מ״ש במנהגים קדמוניות מיהו ראה ראיתי בכאן הטבחים הקדומי׳ וכן שמעתי שם באתריה דמ״ר שאם לא עלתה שאמרנו שהיא טריפה מיד אנחנו מקילי׳ עוד וקורעי׳ ולא נאסור מיד ובעת שיסתפק אם לא בצבץ שאמרנו טריפה אנחנו מקילי׳ עוד ויורדים ומנקי׳ הליחה היטב ואם לא יבצבץ כשירה נאמר בין הקרומות היתה הבועה וכ״ן אם לא יצתה הליחה שאמרנו טריפה עוד מקילי׳ לירד לעומק הבועה ולהסירה ואם לא יבצבץ כשירה ומהתימא הפלא ופלא על מנהג זה שמעתי שאומרי׳ שבעת שיסתפק או גם אם לא יסתפק ובאנו לקרוע וקרענו ולא בצבץ נחזור עוד ונקרע עוד שנית לא יבצבץ נחזור עוד ונקרע וכ״ן ליקרע וליזיל עד די יבצבץ ולא נסלק ידינו עד שנגיע לליחה ואף אם היתה הבועה עמוקה ועליה כעובי שתי אצבעות שרטון״ וניחא אם נעשה כן בבועה ודאית שהוברר לנו שיש שם ליחה ואנו רואי׳ אותה ומה נעשה עוד אם היה כמו בשר מת ולפעמים בשר לבן וקשה ככבד ולעולם אין נכנס בה הרוח ואם בודאי נקרעהו פעמים שלש ודאי יבצבץ מהקרומות וקנוקנות הריאה וזו קולה גדולה הרבה ואין להם על מה שיסמוכו ולפעמים שהייתי שומע בכאן לעשות הקולה הגדולה הזאת לקרוע ולחזור הייתי צווח ככרוכייא לבטל המנהג הזה לפי שלא ילמדו לעשות כן בבועה הן כבשר מת או שנתקשה ככבד לכ״ן אדוני בחיי כ״ת ותמחול לי שישתדל כ״ת ותעמידני על האמת מכתב ידי כ״ת ותודיעני מה נעשה

ובאמת ודאי כל אשר יאמר כ"ת עלי לקבל בסבר פני' יפות ואף אם לא יגזרהו השכל מחויב עלינו שלא לנטות ימין ושמאל ובחיי כ"ת תכתוב לי הכל ותודיעני על כל אחת ואחת ובין לא תהיה הבועה בליחה ובין אם תהיה כטינרא או כבשר מת או ככבד".

וכן יודיעני מ"ר לפי שנשאל נשאלתי על דין א' בג' יהודי' שלקחו קצת זהב מבעליו ולאחר זמן בא המלך ולקח ... בעל הזהב ושללו ואגב כי העליל על היהודי' שקנו הזהב והפסידו אלף אוקיות לקחה משלשתם כאחד ויהי היום טענו זה לזה שאין לכל א' להפסיד אלא כדי מקחו לפי שלא לקחו המקח חלק כחלק אלא זה קנה הרבה מזה ולכ"ן כל א' טוען ואו' שלא יפסיד רק לפי חשבון המעות ולפי חשבון המקח והן אמת שיש להשיב בדין הנז' אכ"ן מוטב הוא ליתלות באילן גדול כי עמך מקור חיים באורך נראה אור.

יודע לכ"ת ששאלתי להזקן הכשר הה"ר יוסף בן שטרית נר"ו מה היה מנהגם בכאן בספרו ואמר שמעולם מימים קדמוני' ובימי החכם הר' דוד אראג'יל ז"ל ובימי הה"ר משה ן' באגון ז"ל כלם היו עושים כמנהג כתוב שלא לקרוע רק מעט ורק פעם אחת הן אמת הה"ר משה ז"ל בסוף ימיו אמרו לי שהיה עושה כן לקרוע ולחזור לכ"ן כ"ת יעמידנו על האמת ויכתוב לי באצבעותיו דמ"ר ולכ"ת תהיה צדקה.

גם אודיע לכ"ת שזה העני המוביל כתבינו זה הוא ת"ח ועניו ומאושר בכל עניניו ודחפו הזמן ולכדו ברשתו אשר טמן והרבה הרפתקי דעדו עליו חי אהבת כ"ת זה שנה לא ראיתי איש תם וישר מהבאים אלינו כמו זה העני ולכ"ן בחיי כ"ת למען השם תפן אליו מעט בעין החמלה והחנינה והוא נחפז ללכת שהניח אשתו ובניו ובנותיו בצער גדול ומשל הדיוט או' כייאר אצדקה (למ"ר) למבאדרא ולכ"ן למען רחמיך וחסדיך תפקדהו ברחמים ודי לו בדיבור טוב מפי כ"ת ולפי שהפציר בי הרבה הרבה עד אשר כתבתי לכ"ת עליו וחי נפשי שנפלו פני לפי שאינו מן הראוי עלי לצוות לכ"ת ולהטריחך בשום ענין אכ"ן על ענותנותיה דמ"ר קא סמיכנא ואין להאריך כי אם בשלו' כ"ת.

נאם הנושק ידיה דמ"ר בדחילו ורחימו הצעיר משה אבן חמו

ע"ג המכתב:

בס"ד אדונינו מורינו החכם השלם נר ישראל ה"ר סעדייא אבן דנאן נר"ו.

הלב"י חמ"ה קרוב"ץ

640

נדרשתי לחוות דעתי דעת הדיוט בענין הדין שיש בין ה"ר שלום ה"ן אלקובי ובין יורשי כההר"י אחיו, והנראה לעניות דעתי שהמודעה שהוציאו יורשי כההר"י אחיו הנז' היא חזקה כראי מוצק הן מצד שאחד המיוחד שבב"ד חתום עלה וחזי מאן גברא רבה קא מפהיד עלה ששרת בכהונה גדולה כל ימיו וחס ושלום שיצא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן ואם נאמר שהמודעה בטילה ותיבת והכרנו באונסו שכתב ח"ו בטילה אין כן מהדרינא ליה לב"ד טועים מוסר המו' כתבו אתה, אבל הענין כך הוא שהמוסר המודעה סדר הדברים שעשה לו אחיו הרשע שעמד עליו להורגו לולי ה' שהצילו כמשו"ח ביד יורשי כההר"י הנז' ומצאת כי תדרשנו והביא עדים הנז' לפני הבדי"ץ שעמד עליו להורגו ועל זה כתבו העדים והכרנו באונסו שהם מכירין אותו ויכול לעשות הענין ההוא וידוע ומפורסם לכל

שהוא גברא אלמא וכל הנוגע בו יטמא ועדיין בתוקפו וגבורתו ככחו אז ככחו עתה וכן כתב הרב הגדול מהריב"ל שאונס הפסד ממון הוי אונס ואפי' הפחידו בדבר שאפשר לעשותו הוי אונס אפי' עדיין לא עבד והביא ראייה מההיא עובדא דפרדשא משם הר"ן בחדושיו בשם רבינו חננאל וז"ל ילפינן תרתי מילי חדא דלאו תליוה דוקא אלא הוא הדין ממון ועוד דאף על גב דלא עבד כיון דאמר עבידנא ומצי למעבד היינו אונסיה והרמב"ם הסכים לזאת הסברה והגם הרמב"ן הסכים לסברת ר"ח דהפחדא והגזמה היכא דמצי עביד הויא אונסא וכן נמי כתב הגאון ז"ל בספר המקח ע"כ וכתב הרב הגדול מוהריב"ל וכיון דכן הוא כי רבו הפוסקים בזאת הסברה מילתא דפשטא דעבדינן כוותייהו לאוקומי ממונא ואפשר אפילו לאפוקי ממונא הרי בעיניך תראה אפי' הפחידו ועדיין לא עבד מידי מקרי אונס וכ"ש היכא שהפחידו ועבד כ"ד שקם עליו להורגו כ"ע יודו שזה אונס גמור וכן כתב הרב מהריק"ש שנשאל על מודעא שכתוב בה והכרנו באונסו ושאלו לעדים ואמרו שהכירו אונסו על פיו שהגיד להם פרטו לא שראו הם כלום ונשאל הרב אם העדים יכולים לחזור לומר שעפ"י מוסר המודעא כתבו והכרנו באונסו מטעם כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד או יכולים לפרש דבריהם והעלה הרב אם העדים הם עמי הארץ ודאי עבידי לטעות אבל הם ת"ח ויודעי דת ודין ודאי לא כתבו והכרנו באונסו אלא עד שהכירו ובמודעא זאת הרי יש ת"ח ואחד מבדי"ץ שיודע דת ודין ולא כתבו והכרנו עד שהכירו.

בכ"י א"ז הרב אליהו הרוש ז"ל

641

ב"ה

זה לשון האגרת ששלח רמ"א

תגיע ותופיע אל יד יעק"ב איש תם מתרגמינן גבר שלם, יושב אהלים מר ואהלים, ואהר"ן בכהניו ושמוא"ל בקוראי שמו דורשי תלי תלים, שלמכון ישגא כי"ר.

קדמנו בנש"ף אתותינו אלה יגשו אז ידברו אודות מאי דקמן בפרשה הזאת בהרא"ם בד"ה הוכחת בררת וז"ל לא מלשון הוכחה וא"ת למ"ד בפ"ד מיתות כל האמור בפרשת מכשף ז' נח מוזהר עליה היאך ניחש כבר הקשו התוס' בפ' גיד הנשה על זה ותירצו דההוא תנא סבר דלא נתנה לו הצמדים עד שהגידה לו בת מי היא ואע"ג דכתי' ויקח האיש נזם זהב וכו' והדר כתיב בת מי את אין מוקדם ומאוחר בתורה עכ"ל הרא"ם בדבור זה, ולקמן בד"ה לאחר וכו' שאלה וכו' כתב הרב וז"ל וליכא למימר שסיפורו ללבן הוא העיקר והכא אין מוקדם ומאוחר בתורה דהא דאמרינן אין מוקדם ומאוחר היינו בשני עניינים אבל בחד עניינא מאי דמוקדם מוקדם ומאי דמאוחר מאוחר דאלת"ה כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט דילמא פרט וכלל הוא והוא כדאיתא פר"ק דפסחים ד' ו' ע"ב ע"כ לשון הרב הצריך לענינינו ועכשיו אחר העיון מלישנא קמא מ"ש טעם ההיפוך בתורה הוא מפני דאין מוקדם ומאוחר בתורה ומלישנא בתרא מ"ש דלא אמרינן אין מוקדם ומאוחר בתורה דווקא בשני עניינים אבל בענין אחד מאי דמוקדם מוקדם ומאי דמאוחר מאוחר והביא ראיה מן הגמ' והכא הוא ענין אחד בהכרח וא"כ קשה דבריו אדבריו זהו מה שנראה לקוצ"ד החלושה והקלושה אם הבניתנו אמת כה דברי צעירי צאן קדשים קטני אר"ש ל"א חכמו ישכילו חסירי בינה ומדע איש צעי"ר הצעי"ר כצעירת"ו וחתום ידי"ן יקותיאל ואחרי כן יצא אחיו רמ"א.

ותירץ ע"ז ידי"ן חמר עתיק, החכם הותיק, כהה"ר שמואל אג'ייני יש"ץ וז"ל דהאי כללא דלא אמרינן אין מוק' ומאוחר בתורה דווקא בשני ענינים כדמשמע מד"ה לאחר שנתן וכו'... מוסכמת אליבא דכ"ע וא"כ אתי שפיר מ"ש בד"ה לשון הוכחת וכו'... חד אמרי' וכו' שזה אליבא דחד תנא: וכן תי' רבינו עמור ס"ט.

642

התקצ"א

ב"ה

בתלת כחדא הוינא ואסהיד קדמנא הישיש הכשר הר' מכלוף בכה"ר אליהו ה"ן עטייא בתע"ג וברורה בזה"ל אין הווא קאל למרדכי אלבאז שנקרא ע"ש אביו ה"ר מרדכי אס האד אתלפא פאס נתין מתלוף מא כא תרצי פחנות ולא פומצ'ע וואזבו מרדכי הנז' וקאלו כא נטל פשרע מעא עמי מא חבסי יעטיני חקי פלירושה די בוי משה וואזבו ה"ר מכלוף הנז' וקאלו עמך ח"ו מאסי יתגאווזלך עלא חקך מן חקו יסמח וויעטילך ווידא תחב נדר כיף תפאצלו האד אזרא בעד מן אידא דאעלך סי די טאח מן לפם זא פלחזר קאם מרדכי הנז' וקאלו בכך וכך ולא עטאני חקי מקוום די כיף כא נקול חתא נסלם ונחרקהום ומא ירבחו לא הומא ולא ייאנא עכס"ע וקבלנוה כדחזי ולראיה ע"ה ח"פ תמ"ג והיה זה אחד עשר יום לתמוז ש"ש חמשת אלפים וחמש מאות ותשעים ואחת ליצירה והשו"ב וקיים.

יהושע אבן זכרי סי"ט **יצחק** א"א **יעקב** נ"ע **בן הרוס** סי"ט

643

תקס"ז

ב"ה

בתלת כחדא הוינא ואסהידו קדמנא כהה"ר יעקב בירדוגו נר"ו וה"ר דוד אדהאן נר"ו בתע"ג וברורה שבאב של אשתקד ביום שלמחרתו שם לדרך פעמיו החכם כמהר"ר שאול ישועה אביטבול למחוז חפצו היה הח' הנז' נושא ונותן בדין שיש לו עם אברהם לעלוף לפני החכם כמוהר"ר פתחיה בירדוגו נר"ו ואחר כמה כרכורי דבורים נתרצו לפני החכם הנז' עזה"ד שגמר דינם יהיה ע"פ הרוב מב"ד של ג' מדינות אלה מכנאס ופאס וצפרו דוקא שמה שיפסקו עליהם הרוב מב"ד הנז' כן יקום ודינם מקובל ומרוצה על שניהם בלי לנטות ממנו ימין ושמאל, ובאמ"ץ נקש"מ בדל"ב כה"ר אברהם בנו של הח' כמהרשי"א הנז' ונכנס ע"ק בעד אביו הנז' שכל מה שיתחייב בדין אביו הנז' ע"פ הרוב מחכמי המדינות הנז' עליו לפרוע לאברהם לעלוף הנ"ל עספ"א באין אומר ואין דברים עכ"ס עדותם העדים הנז' ולראיה ח"פ תמ"ת בתמוז תקס"ז לפ"ק והשו"ב וקיים.

משה ן' **שלוש** סילט"א **עזריה אסבאג** ס"ט

644

התקנ"ט

ב"ה

העי' ע"ע בקש"מ בדל"ב ושח"ך כ"א למש"י החכם השלם הדו"מ אברהם ן'... ה"ן אציני ובכח הקוש"ח הודה הו"ג שנטל וקבל מאת מסעוד ן' עמור ן'... מנכסי מימון

ה"ן חמו שנתעלם מן העין ונתמנה הוא לפקח על נכסיו סך עשרים אוקיות כ"ט בעי' ושו' שתמשך ביניהם מהיום לחדש ימים ואם יתרצו וכל משלמ"ה במעות הנז' ובזו' וחי' וח"ח בכל מין עסק וסחו' ומלאכה ומצ"ב יטול המת' הנ' אוקייא כ"ט בשט"ו לכימ"ה ויטול עוד שלשה חלקים בריוח ובה"מ חלק אחד ולענין ההפסד שאם יתברר הדבר שנהרג הרי יתומיו קרובים לשכר וכו' וכ"ז שלא נתברר כשם שהם בריוח וכו' והודה שטר מוחזק ומקו' עליו והבחי' ביד המת' הנז' שאם יתן לנותן הנז' לזכות בה"מ מחצית אוקייא כ"ט בכל חדש כימ"ה פטור מריוח השו' הנז' ואם ירצה יתן חשבון השו' עספ"א והודה שטר מוחזק ומקו' עליו בכח סובדי"א בתפיסה ומאסר ובנאמנות גמו' ומפו' כשע"ך שהאמין המת' הנז' לנותן הנז' ולב"ך עליו ועב"ך בכ"ע שט"ז ובקרן ובריוח בלי לחייבו שו"ש ק"ו וג"ש וחר"ס לעולם ואחריות גמו' עליו ועי"א ועכ"ן קו"ט שקו"ש כתחז"ל דלא כאס' ודלא כטו"ד ונג"ה בקוש"ח ולראיה ע"ה ח"פ והיה זה ארבעה עשר באייר הוא זו שנת ה' אלפים וה' מאות וחמשים ותשע ליצי' וקיים.

יהודה א"א משה אלבאז סל"ט **אברהם זנאתי**

645

התקל"ד

עברו דברי ריבות בין ה"י חיים ן' ה"י יצחק ה"ן אביטבול ובין אשתו רבקה בת ה"י יוסף ה"ן חיון, ונכנסו מתווכי השלום ביניהם עזה"ד והעי' ע"ע בקש"מ בדל"ב ונשח"ך הבעל הנז' ובכח הקוש"ח הודה הו"ג שמהיום הזה והלאה יתנהג עם אשתו הנז' כהלכת גוברין יהודאין שמתנהגים עם נשותיהם בכבוד ובדרך ארץ ושלא יכה אותה על חנם כל עיקר ושיספיק לה מזונותיה ומזונות הבת שיש לה ממנו וכסותם לא יגרע ושלא יכניס עצמו לאיזה מחלוקת שתהיה בין שום אחד מקרוביו לבין אחרים ואם יעבור ח"ו על שום פרט מהפרטים הנז' חייב עצמו בכח הקוש"ח לפרוע לה כל סכי כתובתה ויפטרנה בגט כשר לאלתר ונתחייב בכח הקוש"ח להעמיד ערב שיפדה לה המשכונה שיש לה בחצר הנק' ע"ש צ'אר מנאנו היא העליה העמוסה על הבית השני לימין הנכנס לחצר הנז' לערב חג הסוכות הר"ל יען שנעשית מנכסי נדונייתה ואין לו בה שום זכות כלל זולת הפירות אלא שברשות האשה הנז' עמד ושעבדה ביד אחרים וכעת נתחייב להעמיד לה ערב כנז' ובאמ"ץ נקש"מ בדל"ב ונשח"ך האשה הנז' להתנהג עם בעלה הנז' בכושר כמשפט הבנות בנות ישראל הכשרות הנותנים יקר לבעליהן שלא תקללנו ולא תמרה את פיהו בדבר של מוסר ושל דרך ארץ שדרך בנות אנשי העיר לעשות לבעליהן ושלא תלך לבית אביה אלא מידי שבת בשבתו ואם ח"ו תעבור חק ומשפט איזה פרט מהפרטים הנז' שתפסיד כל סכי כתובתה ויפטרנה בגט כשר לאלתר והודו שט"ז מוחזק ומקויים בכחו"ק חז"ל בתפי' ובמא' ולראיה ע"ה חת"פ בשבעה לאב רחמן משנת **ו ה ת ע נ ג** לפ"ק.

אברהם א"א **יעקב אציני** סי"ט **מכעוד** א"א **עמור יתאח** ס"ט

עוד היום קבל ע"ע בקש"מ בדל"ב שלא לומר לה דברי חשד ובפרט להזכיר ענין יצחק ן' זרח שבא לפתוח עליה הדלתות וצעקה ונתפס כגנב והאשה הנז' נקיה ולכן אם יזכור לה איזה חשש...

נעשו מזה שני טופסים וזה ניתן ביד האשה הנז'.

...כתי מרים מב"ת מן ענדי אנא כאך נס"ע... הר' יעקב אתורג'מאן יצ"ו ר' יכמל בראחתו וס"ע ידי"ן... הי"ת יצאפדלו רפואה שלימה בכלל כל ישראל וס"ע כאי וס"ע צ'ארנא ג'מיע וס"ע ידי"ן מכלוף ן' עאלייא ומ' ולדאבא יא כתי קדמת עליך גיר תד די רדענא אידא מא תציפד למכלוף ומראתו וסלחהום מעא רפאל אברהם וואנא בעדן זא רפאל אברהם לענדי מא עטאני כבאר חתא מסא עאד עאוודלי דוד עזייזי עלא די עמל לנסיבו ועל טראד די מראתו וואנא אכתי לוכאן קדרת גזי לצפרו נמסי ונרזע ונרא יאך נסלחהום שעה לא אליכם די תכרהו קוללו יתלא פחאלי פאת פייא וכרזת לברא לא ביע לא סרא והאני תאנסנא יאך יוקף מעאנא למסלם סאחבנא יאך נקבדסי חתא מן דין ונזי פחאלי ומא לביע וסרא כאן לאה ולדאבא יא כתי קול למכלוף האדסי די עמלו ליסיר דייאלי ראה עיב כתיר ובלחאק פוזהי יסאמח ומאזאל יעמל עקלו ויכון פחל נאס אוו כיר ובאלאך יאכד עליה האד סי עיב בזאף וקול למראתי חתא הייא תרכי ראסהא סוואי פוזה אולאדהא ותהלא תרדו לערוסא לצ'ארנא ראה מכלוף תאייחסם ופיה לכיר ועלמני בדי תמא בזוז דחרוף ואתם שלום.

ע"ה יוסף אלקובי ס"ט

וראה האד לחרוף די כתבת כתבתהום בדמוע עינייא על סמתא די האד לעאם די עמר מא גאז עלייא פאיין מא נכרז לכלא נכלי דנייא מהדנא תרזעלי בלקלבא ותא נכוף לא אליכם מן סי כטייא בר מינן ולדאבא מא רית מן ירפדלי דמועי גיר נתין וכאי יעקב להלא יסווקני פיה עלא אמאנת אל"ה ותראני חתא תגדב עלייא בלחאק האני תאנסרד דנובי די קווי הי"ת יעמלי האד סי מן כפרת עון יה"ר וס"ע ימא מב"ת וש"ש.

תרגום

אחותי מרים מנשים באהל תבורך ממני אחיך דורש בשלומך... רבי יעקב אתורג'מאן ישמרהו צור ויחייהו שהשם ישלים החלמתו, ודרוש בשלום ידיד נפשי השם יתברך ישלח לו רפואה שלימה בכלל כל ישראל ודרוש בשלום אחי ודרוש בשלום כל המשפחה, דרישת שלום לידידי נפשי מכלוף בן עאלייא ואשתו. וכעת אחותי! אני קורא ומבקש למען החלב שינקנו משד אחד שתשלחי למכלוף ואשתו ותשלים בינם לבין רפאל אברהם, ומצדי הגם שבא רפאל אברהם אלי לא מסר לי שום דבר על המריבה, עד שבא וספר לי יקירי דוד. על מה שעשה ורב עם חמיו ועל מריבת אשתו. ואם הייתי יכול לנסוע לצפרו הייתי נוסע והוזר ולראות איך לשפוט שלום ביניהם. אך נמנע ממני כי לא אליכם מי שתשנאי אותו תקללו בסבל שאני סובל בסוף ימי, חשבתי לצאת לשוקים ולא עלה בידי למכור או לקנות. והנני מחכה אולי יעמוד לצדי הגוי חבירנו שאוכל לקחת החובות שיש לי על הגויים, ואחזור להמשיך במסחר כבר ירד מן הפרק, ולא נשאר קיים רק השם יתברך. ולכן אבקש מאחותי להגיד למכלוף שמה שעשו לבני זה עלבון גדול, ובגללי ימחול, ובמשך הזמן יתפתח בשכלו ויהיה כמו בן אדם או יותר טוב ויזהר שלא יקח ללבו עליו. ותגיד לאשתי תכנע קצת ותרכין ראשה למען טובת בניה ותחזירו את הכלה לביתינו, כי מכלוף ביישן ואיש טוב ורב חסד, והודיעני מהמצב בשני שורות ואתם שלום.

מכתב זה ואותיותיו כתבתיו בדמעות עיני על מה שסבלתי בשנה זו שאף פעם לא

עבר עלי מה שעובר, שבזמן שאני יוצא לכפרים ומניח הכל בסדר אחרי כן הגלגל שחוזר נהפך ונותן לי עורף, ואני מתיירא מן איזה הפסד בר מינן, ולא מצאתי אצלי מי שיקנח דמעותי רק את ואחי יעקב, שה׳ לא ימנע ממני הנאה ונחת רוח שאני שואב ממנו, באמונת שמים אם תראיני תקונן עלי, אני מקבל עונש על עונותי הרבים, והשם יכפר עוני. יהי רצון, ודרוש בשלום אמא מנשים באהל תבורך. ושלום שנית.

647

...שמו כהה״ר ישועה ן׳ חמו...

לא קמה עוד רוח באיש למגדול ועד קטן

האנשים איש אל רעהו והארץ היתה תהו ובהו וקרא זה אל זה ואמר בלב חמרמר אהה ליום יום חשך ואפלה ותהי צעקה גדולה במצרי״ם ספקו כפים גם אנכי עוררתי בכי מלאו מתני חלחלה ואסלדה בחילה מר לי מר ושער בשרי סמר פלגי מים תרד עיני שמעתי ותרגז בטני אל הלקח ארון האלהים לשמי השמים הגבוהים הלא הוא איש חיל רב פעלים איש תם יושב אהלים טוב לשמים ולבריות תורתו תורת אמת וחרב פיפיות פי צדיק יהגה. ושמעו הולך בכל המדינות החכם השלם העניו המאושר בכל עניניו כי אין כמוהו בארץ מתחת אין עוד כהה״ר מסעוד זצ״ל אין לנו תמורתו במעשיו ותורתו וכל ישראל וזקניו ושטרים ושפטיו הכל כאשר לכל קרוביו ואוהביו אף לזאת יחרד לבי אף רוחי בקרבי כי זה האיש בר אחתיה דמר צרור המור אשר על כן צר לי עליך הנה אנכי בא אליך לדבר אליך דברים טובים דברים נחומים כי אף שחסרנו את האדם הגדול הזה על זה נאה לבכות על זה נאה לספוד זאת נשיב אל לבנו כי אחינו בשרנו מחמד לבנו עלה עלה מארצינו אל יי׳ אלהינו בעדן גן אלהים שוכן גבוהים לאור באור החיים ונפשו צרורה בצרור החיים ותהי זאת נחמתנו אנו ליה וליה עינינו אנכי אנכי הוא ינחמכם יוסף יי׳ עליכם ככם אלף פעמים ויברך אתכם ולא תוסיפו לדאבה כי אם את הדבר הזה יעשה יי׳ וכה יוסיף להריק לכם ברכה עד בלי די בשמחה רבה ולנו עדת ישראל כולנו בני איש נחנו ינחמנו כאיש אשר אמו תנחמנו בביאת משיחנו שיגלה במהרה בימינו כה דברי הצעיר מר ונאנח ילולי יליל גנוחי גנח ודמוע תדמע עינו יערוף כמטר. **אברהם ן׳ עטר**

648

אל מול פני המנורה, זכה וברה, עטרת צבי וצפירת תפארה, האי מאן דיאיר אור״ו מראש זהרי חמה, אור זרוח אורה ושמחה, וילבש צדקה כשריין לבוש מכלול והוא עוטה מעיל שש ורקמה, מקבל ת״ח בשמחה, הלא זה הוד מוצה״ל מקום נהריי״ם ה״ה החכם השלם הדיין המצויין כהה״ר חיים אליהו אביטבול נר״ו יאיר וזרח כזוהר הרקיע והני ברכ״י דרבנן יחולו על ראש צדיק רבי בנא״ה ורבי חיי״א ורב הונ״א כל מין דין סמוכו לנא כי״ר.

בקסת״י אפתח אם שלמים וכן רבים נהרי נחלי כנחלים נטיו אל עבר פניו ילכו בשוק״א ע״ג שוק״א בשבע כפולות ונשיקין דרחימו עד שתהיה שלהבת עולה באתדבקות רוחא

ברוחא כי״ר ושלמא דכן רב לאיזי וחביבי ה״ה החה״ש והכולל הדו״מ רחימא דנפשאי כמוהר״ר רפאל משה אלבאז נר״ו וגם מר אחי ישצ״ו מרבה בשלומו בתוספת טובה, אנא דאמרי מעמיס ליה תליסר אלפי שלמי ומאן דתני תליסר אלפי גמלי טעני שלמא לא משתבש כן יתן לידידו כיר״א.

עט״י המדבר״ה מכאן מודעא מקבלת כי״ק, מה מאד שמחתי האותיות צהלונ״י הם הרהבוני, והשביע בצ״ח־צחו״ת קרינו בשמחה ושנינו בזמרה איידי דחביבא, ושם ראיתי הלח״ש על אודות הספר שלמי צבור של הח׳ השד״ר כהר״י פינטו נר״ו, והנה אמת דתכף לנטילה כתבא דמעכ״ת איזרתי כגבר חלצי ותכף ומיד דברתי עם בן סלוחא נר״ו על רזא דינא, ואז הוא ענ״ה דכשהירצה אלו הדברים לפני הר״י פינטו נ״י, השיב אותו דבר דטעם למה השיב אחור ימינו לבלתי תת הספר לכת״ר הוא בשביל שלא נתתם שכר שליחות המעות שהביא בן סלוחא נ״י מהתם להכא אל הר״י פינטו הנז׳, עוד אמר לי ז׳ סלוחא הנז׳ דבאמת הוא מוחל בשכר שליחות הנז׳ ואדרבא טובה כפולה יש לו במה שיקח כת״ר הספר הנז׳ מאת הר״י פינטו נר״ו ובכן השיב אותי דבר ז׳ סלוחא הנז׳ שהעיקר הוא לקיים כת״ר מצות שלו״ח באיגרת אחת לשם הרי״פ הנז׳ ע״ע הספר הנז׳ כדי להתרצות לתתו אליך תכף, עוד אמר לי ז׳ סלוחא שכעת הוא מרצה אותו הר״י הנז׳ כדי לילך עמו קדמת אשו״ר אל ארץ הקדושה ובכן הוא משיבו שחפצו ורצונו הוא לקיים מצות שלוח למעכ״ת בספר הנז׳ ואז ימלא רצונו ללכת עמו באין אומר ודברים כלל, אלו דבריו אשר דבר אלי האיש הנז׳, והנה נא אחי וידידי מוסיף לדבר על רזא דנא אולי יאבה לתתו תכף בע״ה.

אלא מעתה אתחילה ואדברה במה שאמר ידי״ן למר אחי נר״ו לשלוח לו הסופר כדי להעתיק הכתבים של מר אביך זלה״ה גם של רב עמרם חסידא ישצ״ו ובכן הנה נא אחי שיתפתי הדיבור עם ת״ח בחור מעם, ואיהו גופיה צור״מ, והוא סופר מהיר נאה ויאה זה שמו ר׳ שמעיה בטאג׳ ישצ״ו ובע״ה בקרוב ימים יגיע לכם אל מחנכם קדוש, ואיני צריך לצוות כדי למלאת רצונו בטוב עד שיצא מאתכם שש ושמח במילוי אחר מילוי כי אתם בחכמתכם תראו וכן תעשו ואין מזהירין לנזהר, ובכן אחי וידידי שלח תשלח לו בתשובתך הרמת״ה ואז ימהר יחישה מעשיהו.

עוד זאת את אחי אנכי מבקש שתשתדל לשלוח לי הפס״ד שכתבתם על פסקי חכמי פאס יע״א בענין מרדוך זריהין נר״ו, להיות ששמעתי שהחכם כהרי״ד נר״ו לקחו מיד כה״ר יחייא אביטבול נר״ו ובכן אחי וידידי זה חסדיך אשר תעשה עמדי לקיים מצות שלו״ח בהאי פסקא דדינא, רצוני לומר להעתיק מהממורייא העתק אחר ולבוא על החתום כמה דהוה מעיקרא, עוד זאת תוסיף לדבר עם הרב ה״ה כמוהר״ר עמרם נר״ו לקיים מצות שלו״ח בהפס״ד שכתב איהו ע״ד כהרי״ד נר״ו, ואף גם זאת להחזירני בתשובה שלימה ע״ד האיגרת ששלחתי לו ובבקשה מידידי לבוא לפניו בשפל קול התחנ״ה שבכל פעם אם אשאל ממנו איזה דבר העיקר הוא למהר יחישה מעשיהו ולא לעשות עכ״ב כולי האי ושהייא פוסלת בזה, כי בשביל זה אני דן בעצמי דשמא גרם החטא ולא ניחא קמיה דמר להכביד עליו העול בשאילות וספיקות ביתר שאת הגם כי שמוע שמעתי כי ניחא קמיה טפי בהכי כי זהו רצונו, ובכן אחלי יכונו לבוא לפניו בתחינה ובבקשה למלאת רצוני אשר אשאלה מאתו, בע״ה, ועם היות שיש כמה ספיקות כעת שיש בהם צורך לראות דעתו דעת עליון מה אידון בהם ועכ״ז אמרתי אשמרה דרכי כעת עד אשר אראה תשובתך הרמת״ה במה שתדבר עמי בזה.

ובהא סליקנא הכתוב קבעה חובה להעי״ר קנ״ו הידיד והיה מידי חדש בחדשו, נתעלסה באהבים הימנותא להוי דאהבתך בלבי בוערת כד רחמתין עזיזא והיו לבשר אחד, נאם הכותב בנח״ר הנח״ץ השיאני בחד כרעא אארעא ויש לי כמה פרטים לכתוב לידידי והודי ולא עצרתי כח מאפס הפנאי קצר המצע מלהשתעשע עם כת״ר בדברים אחדי״ם כ״ד נאה״ב משתוקק לראות פני הדרתך, צמי(א) למי תשובתך, בן צוער.

ע״ה יהודה בירדוגו סי״ט

ומר אחי ישצ״ו מרבה בשלומך כראוי, ובכן אמר שתעמוד בזריזות ואזירות עד שתקח הפס״ד של אחי נר״ו מאת החכם כמה״ר רפאל משה אלבאז ישצ״ו כי כעת צריך ביותר אליו ובכן תתן אותו אל הרב עמרם ישצ״ו כדי לבוא על החיתום ואין להשהותו ביותר מזה כולי האי.

שמע נא אחי כי מר אחי ישצ״ו קנה לשם כבודך זוזא דיל קבאק׳ב טובה עד מאד והיה רוצה לשולחה עם מכ״ד, אלא שאמר דשמא היא גדולה עליך לפי מה שנראית לע(י)נינו שהיא רחבה יותר מדאי ואין להאריך כ״א בשלומך.

כ״ד הצב״י יהובי״ר

649

ע״ג המכתב:

ב״ה הח׳ הש׳ אדוני מורי חמי י״ץ

העירה פאס יע״א הלבי״א

חמ״ה ופגי״ן אמג״ר דרגמ״ה

רושבו״ש

בה״ו

אבי אבי רכבי ופרשי ועטרת ראשי, איש חיל רב פעלים, מחזיק ידי לומדים וגומל חסד עם עניים ואביונים, רודף צדקה וחסד, ועם קולו מתחסד זית רענן יפה פר״י טוה״ר, חוכמתו תאיר פניו בהיר כזוהר, אדוני מורי חמי צור ישראל פודה ומציל, יפצהו יחלציהו כי חפץ בו וכל דורשי רעתו לפניו יפיל.

אחר התפילה והתחינה לפני צור שוכן מעונה יתמיד יצמיד בבית אדוני השקט ובטחה ויחזירהו אל ביתו שלו שקט ושאנן וריוח והצלה מרובה ורוב ברכות ישביעהו וישפיעהו רב טוב לא ימד ולא יספר בזכות יעץ ומי יפיר, ויסובבהו בבנים זכרים מורי הוראות בישראל בזכות אבינו ישראל, ואחר נשיקת מול הלת יקרת ידי אדוני ממרחק אשא קולי בפה מלא לשוכן שחק יקומם ירומם דגל אדוני ויהיה רק מעלה מעלה בזכות ישיני מערה.

סיבת אותיות אלה אודות כתובה האם ז״ל תגיע ליד האדון עם מוביל כתבא דגא ויש בה ראיות אפי׳ אם תהיה המודעא קיימת כתוב בכתובה לא הכניסה לו כי אם אלפים אוקיות דוקא ואפי׳ אם ימצא לה זכות בקרקע ומטלטלי וכל מאי דמתקרי נכסי הכל ישאר לזכותה ולא הכניסה זולת האלפים כאשר עיני אדוני תחזינה והאלף אוקיות לא הכניסה אותה לו לא נכסי מלוג ולא נכסי צ״ב כאשר יראו עיני אדוני והמבוקש מאדון לעשות יותר מכוחו ואין צריך להזהיר אותך כי אם לעורר לאדון ולא תתן לו לבעל שום כתיבה אם עשתה איזה פשרה או דין והמבוקש מכת״ר שיעשה מודעא אם היתה איזה פשרה ואם נשאר איזה זכות בכאן פה צפרו יע״א ישלח האדון... לו ובחיי האדון שתגיד לנו שהגעת

לשלום בלי צער ובלי צר ומצוק ואנשי בית האדון יעמיסו אליו אלף שלומות ואין להאריך כי אם בשלום האדון שירבה ושיגדל כחומה וכמגדל וצור ישועות יהיה לאדוני מגן וצנה למלא את ידו בשפע רב עת לחיננה ויצלהו מכל צרה וצוקה ומסכנת דרכים. נאם ע"ה ועבדך זעיר וצעיר קטן ונבזה יתוש נתוש מרמס לדרוש מר ונאנה.

הצעיר ע"ה אהרן ן' זכרי סיט"א

ואחר כותבי אל האדון יודע לאדון כי ה"ר יוסף הכהן בא ואמר לתת לו שמן זית שאמרתי לו מפני שהרמ"א אמר לו בסך —כם—ום— ובשוק אמרו לו בסך —כם—זם— ואמר שבעלי השוק אמרו צריכים לכן אם יאמר האדון לתת לו שמן זית ישלח לנו ונתן לו השמן זית ואם ירצה האדון ליטול ממנה איזה כדים לצורכו ישלח לנו בארוכה באופן שלא תשאר עלינו אשמה מאת האדון ואדוני זקיני נר"ו אמר לי שאמר הוא לכהה"ר שאול ישועה לכתוב האגרת ואמר שלא לכתוב בראשונה ואחר געד בו אדוני זקיני ואח"כ אמר לו לכתוב אם כתב לי האגרת שיכתוב תגיע ליד האדון וכהה"ר יוסף ן' סאמון העמיס לאדון אלף גמלי טענינן שלמא רבה וברכה יחולו על ראש אדוני ואמר שכשיבוא אדוני לשלום בעה"ו יבא לו —דת— אבטיחים והאלפאנסו והאגרת שכתב כהה"ר שאול ישועה... ליד האדון אכן בחיי האדון שלא ידע אותה שום אדם בעולם כי אם האדון מפני כההרשי"א שאמר לו אכתוב מעיקרא מפני כבודו של דוד אמרה אמר לו אדוני זקיני לא תראה ולא תמצא האיגרת ולא יהיה נודע לשום איניש בעולם לכן בחיי האדון שלא ישמע ולא יהיה נודע הדבר ואדוני זקיני צוני לכתוב לאדון כן שלא יהיה נודע והכתיבה כנחושא והקולמוס רצוצה וש"ש זעיר וקטן אפר כירה. ע"ה אהרן

650

יום 3 16 לחדש כסלו ש' 619 לפ"ק

ס'פרו בגויים את כבודו

ידיד נפשי ואו"ע רחוק מעיני וקרוב ברעיוני, החה"ש יניק וחכים כה"ר אהרן זכרי נר"ו ושלום להחכם השלם הדו"מ כמה"ר מתתיה זכרי נר"ו ושלום לנות ביתו מב"ת ושלום להכבודה הצנועה נות ביתך מב"ת ושלום להחכם ונבון כה"ר שאול הרוש נר"ו ושלום לבנו יחידו יש"ץ ושלום לב' נשיו יצ"ו ושלום להחכם השלם כהה"ר יוסף מרדכי אלבאז נר"ו ושלום לנות ביתו מב"ת יה"ר תלד בריוח, ושלום לידי"ן כ"ר ישועה מאמאן נר"ו וקולו בסימן טוב משמי ושלום לנות ביתו מב"ת, ושלום להבחור ונחמד פנחס עולייל נר"ו ושלום לידי"ן יצחק עטייא נר"ו ושלום לידי"ן פנחס אלבאז נר"ו ושלום לידי"ן ואו"ע החכם ונבון כה"ר אליהו אלבאז נר"ו ושלום לידי"ן אליהו אלבאז בר אברהם נר"ו ושלום לידיד נפשי מאיר צבע נר"ו ושלום לידי"ן ואו"ע כה"ר שלום צבע נר"ו יאיר ושלום להחכם ונבון זר"ק כהה"ר אבנר אג'ייני נר"ו יאיר ושלום לאחרון חביב החכם השלם הנותן ושפל ברך כמה"ר יהושע זכרי נר"ו יאיר ושלום לנות ביתו מב"ת ושלום לידי"ן ואו"ע יתיב בתווני דלבאי כהה"ר חיים זכרי נר"ו יאיר כאור החמה שבעתיים ושלום לבנו יחידו ושלום לנות ביתו מב"ת.

אתה ה׳ תשמרם וכצנה רצון תעטרם, אמן כי יהיה רצון

שתי שורות אלו יגיעו על אודות השירים אלו ארוממך אלהי הב׳ פליאה דעת ממני בכתיבה תמה ונקייה יפה שעה אחת קודם על כל פנים וש״ר אנכי תולעת ולא איש עבדא דאלהא עילאה רוח נכאה.

משה חלואה נר״ו בכהה״ר חיים רפאל זצ״ל יש״ץ

נחו״ה תשלח עם אדם הראש״ון מענה לשון.

651

ב״ה

ידי״ן בעל הכנפיים והנוצה, אבן הראשה, ברוך שחלק מכבודו ולכבודך נשא.

נאום הקטן החותם בשולי האגרת יגיע תשואות נשואות חן חן ואלף אלפים ורוב רבי רבבות של שלום והשקט ושאננות והבטחה והאותיות האלו באו בתחינה לפני מעכ״ת שיבאר לי אדוני ומו׳ דבריו שמרוב עומקם לא יכולתי להשיגם שתבאר לי באיזה שעה ובאיזה רגע אני מקבל פני המלך הגדול מאן מלכי רבנן שדברי אדוני מר סתומים וחתומים כאגרת הסתומה והחתומה ואלף אלפים של בקשות ותחינות באו לפניך על אדות (של מרי ורבי) שלא יקפיד לומר איך יתכן בעולם ויצוייר בדעת שום בריה קטנה או גדולה שיתוש קטן אפרוח קטן שלא נפתחו עיניו שילשח (שישלח) אלי שאלתו כמו ז׳ גילו ולית ליה הפרש מגדול לקטן הכל אחד שזה ודאי עליו ארע״ה (אמרע״ה) שדור שיבא משיח אלד״ים בו שיהיו הכל חציפין אפי שזה בלא ספק אחד מהם אמנם ידוע לפני מעכ״ת שההכריח הכריחני והבאני עד החציפות הזאת שלא יכולתי לקבל פניך פני מלאך ה׳ צבאות והחומר שלי לא יכול לסבול הארת והצהבת קרן עור פניך הנעימים ועלה בידינו מזה שתכלית הענין והחצפת פני לדבר הזה הוא לבאר לי מורי ורבי דבריו הסתומים לומר לי האדון באיזה שעה אני בא לשמש כבודך אם קודם הסעודה המוגבלת ואם אח״ך והרצון שלי אמר לי שהצד השני שעשית הוא אשר יאות לך למי־עבד שאם תופס הצד הראשון שודאי יודע בדעתי שהטירחה בכדי והלבנת פני האדו״ם האדו״ם בכדי אשר על כן כשפניתי לדברי הרצון רצון ה׳ צבאות ידעתי שאמת אתי על כן הסכמתי לדברי הרצון ואין פוצה פה ומצפצף ואפי׳ יודע בעצמי צד אחד לריעותא לעצמי שאני שוהא בלילה והזמן לא הורה לכך אבל בשביל שלא יאבד אותי יצרי ויוליכני במחשכים לדרך ציה וצלמות ויפילני נפילה שאין לה קץ איני משגיח בעצמי שיודע לאדוני שזאת הא העצה ותחבולה והרשת אשר רצה יצרי הרע מנעוריו שיצוד אותי בה שיען ואמר לי גם אתה בן אדם ורצית לקיים דברי התורה הקדושה אשר נתנה בסיני בקולות וברקים ובקול שופר חזק מאד אשר כתוב בה ונשמרתם מאד לנפשותיכם שלא תלך, ועוד בלאו האי טענה יש לי עליך טענה אחרת מוכרחת וטבעית שהזמן אינו מוכשר לכך ואיך עתה רצית לאבד עצמיך לדעת ודע ושמע שאין עלי שום תלונה אם למחר יהיה ח״ו שום דבר ב״מ והאלד״ים אינו מביא מכשילה שתבא לידי בניו היקרים מזהב ומפז מסולאים והאלד״ים אינה לידי והשבתי ואמרתי לו אין עולה מיד כלום שטענות כולם אשר אתה טענת עלי טענות שקר והבל וריק אתה טוען לי ולא רציתה אם להתול בי שיודע לך ששומר מצוה לא ידע דבר רע ושולחי מצוה אינם ניזוקין וכ״ש ואעכ״ו העוסק בתורה הקדושה שמצוה אינה מגינה ומצילא כי אם מגינה ואפילו אם תמצא לומר יש בה בשתים אינה מגינה ומצילה כי אם בשעה שעוסק

במצוה אבל דברי תורה מגינה ומצילה ובין בעידנא דעסק ובין בעדנא דלא עסק בה ועוד אם ת"ל ח"ו שלא יהיה בה כך איני פונה לעצתך ונוטה לתחבלותך שאני הולך וקורא כל מה שעלי לעשות וכאשר אבדתי אבדתי שהאחרים אינם נתפסים כי אם בעד דברים בטלים ואני נתפס על דברי תורה אשר יקרה מפנינים מכהן גדול שנכנס לפני ולפני אבל לקיים דברי חז"ל שאמרו אין סומכים על הנס ואם עושה לו נס מנכין לו מזכיותיו ואנו בעונות אפילו אתה אומר אני מבטל דברי תורה ואם רצית לנכות לך מזכיותי ינכה זה לא שייך בי שאפילו מבחר האבות אמר ואני קטונתי מכל החסדים והאמת מה נענה אנחנו אזובי הקיר הקודר אשר בשולי המחבת אשר ע"כ אמרתי לנפשי אי ישפר מלכי עלך שתרצה ללון עם אדוני זקיני בבית מלונם מלילה ללילה ויען ויאמר הטוב בעיניך עשה ואני אחריך וזהו דעתי ואם אדוני לא רצה ותרצה לקרות ב' סעפים או ג' קודם הסעודה הטוב בעיניך עשה מה יכול יענה ויאמר וירים ידו לא נעשה הדבר הזה שזהו ודאי עובר על דברי המלך וכל העובר על המלך חייב מיתה מאן מלכי וכו' ואל יפנה מורי ורבי לדברי אדוני אבי שאמר לך שתקרא עמי ביום שזה דבר שלא יתכן שיודע בעצמי ומפורסם שלא תתמיד זמנו לדבר הלואי ואולי אם יהיה ה' עמנו נספיק לקרות תמיד ארבע אמות הלכה כתקנה ובמפרשים שלה אלא כמו שאמרתי אני לאדוני אדון הארץ והצד משני הצדדים האומרים למעלה אשר יבא טוב הוא אשר נעשה ואני איני כי אם כעבד לפני רבו כל אשר יאמר לו יעשה אבל ההפרש שיש לי אני בין ראשונה לאחרונה שבראשונה אין אנו קוראים כראוי אבל בקריאה אחרונה אנו מאריכין כהגון וכראוי ולפום צערא אגרא ואל יקפיד מר לומר שזה כמה פעמים היתוש הסרוח הזה יטריחני להשיב בקן הקולמוס שאם אני יודע בהדרת יקרת פניך שאתה ענותן כמו בית הלל איני מחציף פני לכולי האי וידוע לפני מעכ"ת המעשה של בית הלל עוסק בתספורת הראש וכו' והנני הכרחתי על עצמי ללון עם הדר אדוני זקיני שידוע לך שההכרח הכרחני לכך והדרך הטובה והישרה אשר תיטב בעיני אדוני עליה אנחנו מסכימים שלא מחשבותי מחשבותיכם ובמקום לקצר אין ראוי להאריך פרעוש קטן.

יהושע ז"ל זכרי

וידוע לפני מעכ"ת שהקולמוס והדיו דומה למים ומצטרף להם המהירות של הכתיבה ואל יקפיד עלי מו' שהכתב משובש וכולו טעות שהכל במהירות גדול ובנחש(צ)ות.

652

בס"ד

יום ו' בש' למרחשון

שטין רהוטי רהוט לידידינו אהובינו חמודינו ואו"ע הח' הש' החסיד העניו והכולל הדו"מ כמוה"ר יהודא לבאז נר"ו יאיר כאו החמה שבעתים אכי"ר מאתי אני החו"ל מתפקד בשלום כת"ר ור"ש לעקרת הבית אם הבנים מב"ת ור"ש לידי"ן וקי"ל רחוק מעיני וקרוב הח' הש' החסיד העניו כהה"ר עמרם הי"ו אכי"ר ור"ש לנות ביתו מב"ת ע"י בעלה ור"ש לידי"ן יליד שעשועים יוסף בנו י"ץ אכי"ר ור"ש להתלמיד הנעים יקותיאל בנו נר"ו ור"ש לידי"ן הח' הש' כה"ר סאויל נר"ו ור"ש לניות ביתו מב"ת השם יצליה מפתקה של חוה ור"ש לידי"ן אחרון אחרון חביב הח' הש' החסיד העניו והכולל הדו"מ כמוה"ר עמור נר"ו ור"ש לבניו הנעימים ור"ש לאנשי ביתו בכלל אשו"ש ואל"ש.

אחד"ש כת"ר סיבת אותותי אלה לכת"ר עלא לענין דציצית דיאלי די רית כת"ר חבהא ובשביל די כונת אנא תמא בלא דעת ולבי בל עמי עשיתי שלא כשורה די מא עמלתשי רצון די כת"ר בכל ענין לא לענין דציצית ולא לענין נדבה אשע"ך כי עמך הסליחה וידא חבך (ת) כת"ר ציצית צפדלי עלא רב"י רייאל דסטאטין וטלילסא וציצית דכת"ר ושי לאכור מחילה פוזה כת"ר ולא תקולסי באיין גאלייא בעיסך ילא רכיסא ובלאו הכי מאסי תזיד תלתאוק עלא די קולת נתי אשע"ך ציפד האד שי די קולת לכת"ר מעא שי ואחד נהאר לתנאין או נהאר לתלתא דווקא ונציפדלך ציצית ג"כ לענין נדבה נעלם כת"ר באיין נהאר די זית מן ענדכום ואנא בוכה ומבכה די צפדתוני בפחי נפש ולבבי מלא יגון ובפרט מנאיין נזלת עלייא סתא נצטערתי בכפלים אשע"ך יעשה כת"ר לכבוד הקב"ה ולכבוד התורה והליץ עלי טובה כטר מן די נכון אנא תמא דזכין לאדם שלא בפניו ואין להאריך כ"א בשלום כת"ר. מאתי אני ע"ה **יעקב אלפאסי** י"ץ

ויוקף כת"ר חתא תציפדלי נדבה מעא לוולי די יזי ויבא שכמ"ה עלא אנא מצאפר לאין אנא תפאצלת מעאהום הינא וציבת כולסי מוזוד וש"ר.

תרגום

אחרי דרישת שלום כבוד תורתו סיבת מכתבי לכבוד תורתו על ענין הטלית שלי שראית וכבוד תורתו רצה אותה, ובשביל שהייתי אני שם כמעט בלא דעת ולבי בל עמי עשיתי שלא כשורה, שלא עשיתי רצונו ולא מסרתי אותה לכבודו, ולא עשיתי רצונו בין בענין הטלית בין בענין הנדבה, אשר על כן תסלח לי. ואם ירצה כבודך הטלית, שלח לי רייאל ? ? והטלית של כבוד תורתך, ומה שנשאר מחילה למען כבודך, ואל תחשוב שהיא ביוקר. בחייך שהיא בזול, ובלאו הכי אתה הולך להוסיף רק תלתאווק (מטבע קטן) על מה שבקשת אשר על כן תשלח מה שאמרתי עם מי שיבוא יום שני או יום ג' דווקא ואשלח לך הטלית גם כן, ועל ענין הנדבה אודיע לך שבאותו יום שחזרתי מאצלכם ואני בוכה ומבכה ששלחתם אותי בפחי נפש, מלא יגון ואנחה ובפרט אחרי שירד עלי גשם שנצטערתי בכפלים, אשר על כן יעשה כבוד תורתו לכבוד הקדוש ברוך הוא ולכבוד התורה ותמליץ עלי המלצה טובה יותר ממה שאהיה שמה שזכין לאדם שלא בפניו ואין להאריך כי אם בשלום כבודו ויעמוד כבודו לשלוח לי הנדבה עם הבא ראשון ויבוא שכרו כפול מן השמים כי אני נוסע, כי כאן התפשרתי עמהם, ומצאתי הכל מוכן ושלום רב.

653

ב"ה

איש אשר המלך חפץ ביקרו, י'רום ה'וד ו'ינשא ד'גל ה'דורו, האח נפשי החכם השלם הותיק כהה"ר יהודה ה"ן אלבאז נר"ו.

רב השלם ידרשהו אלוה ממעל ברבות הטובה ושלם כנהרים.

רב שש"ת הגעני כפו"ל ששון ושמחה אוזן שמעה פקודת משמרת כ"ת יושב בשבת החיים והשלם בריא עדיף ולעומת מחברתו בני חוב"ב זרע ישרים.

רב תנא הוא ופלי"ג יקרא לעבדא בישא ואהרן מה הוא ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדוני, וכתוב בנמוסי משרי"ם שאין עבד מולך ולא לובש בדי שרים.

רב גד״ל מכיף כייף למור זוטרא כי גאו המים מי שח״ו ורב יעבוד צעיר ועד אהר״ן ע״ל יהודה שעלה יתעלה ראש המדברים.

רב רחומאי שבשפלנו זכר לנו ורחמנ״א אדכר לן אמר רב הכי אמר חביבי ולית ליה דיו אף הוא היה מתכוין לגמור את הש״ם כי ישרים.

רב חסדא חסדאה איהו וחשדאי״ן מליה האידנא לא עבד עובדא כבית שמא״י מי חסדנא קמיה דמור בהכי אם כה יאמר נסי ובנה אצלו ציו״ן ירוע כבירים.

רב דמ״י בין ב׳ אהבים כמונו... אמונת עדי״ך פקוד״ת משמרת ובידך אפקיד רוחי נפשי לאדוני משומרים.

רב קטינ״א אמר לדידי לא קשייא אי בעית... כי יתן איש אל רעהו כתיב יצאו עבדים דלאו אורחא לעבדא לאטרוחי למאריה איכו השתא יאמרו העני עומד בפנים וב״ה בחוץ חלוף הדברים.

רב זעיר״א אמר אי בעית סברה הכי קאמר לך שלח לך לדעתך אני איני מצוה לך אם תרצה שלח ה״ן מסתברא דא״ך מעיקרא מאי סברת נכרים הדברים.

רב תחלי״פא אמר קווי ה׳ יחלפו כח צדיק חונן ונותן ול״ו נתן להשבון רב הונ״א לגבות משפר ארג נכסי משועב׳ ובני חורים.

רב אהב״ה אהבתי כי ישמע אדוני ישמע מהכלו קולי אנא האידנא מצלי לחיי מלכא ובנוהי יחיו דגן ויפרחו כתמרים.

רב טו״ב — ובס״ט ההיא אתתא דמור שמואל דאתת לקמיה דרב יהודה ענבי הגפן בגפן קרי עליה הטיבה ה׳ לטובים ולישרים.

רב שמ״י, קמי שמייא גלי כי אין כל מאומה בידי וה״ן כוחי אלא בפי מלא צנ״א דקר״י קרי בחיל אם ירצה האדון דברי אלה יעלו לרצון ונשלמה פרים.

רב יחיאל הנני אוחיל לישעך ואחולי הוא דאחיל מור על שהיתה משמרתי שוהה לבוא ול״ו בא הכתוב בעכוב״א אדוני יודע כי הילדים רכים אך סוררים.

רב לך איכו השתא אנן דסגיין בשלמותא אלה הדברים חדוה ובדיחותא ודין גרמא למיעל אמרה׳ דברא׳ לפום מי שגדול אביר אבירים.

הלא כה דברי העבד המשמש בחלוק לבן שאין לו אמר״א, ואנא זעירא.

רפאל אהרן

654

ב״ה

לבי ובשרי, אורי ונרי, בני ואור עיני החכם השלם והכולל כהה״ר עמרם אלבאז ישמרהו ויחייהו צור מגיני, כיר״א.

אחדש״ו ובית אביך בכלל הנם נוטים אליך כנהר שלום ותלי״ת כלם בטוב ואנכי אדרוש בשלום בשמים ראש רב אחאי גאון ישצ״ו וזרעו לברכה אחי וריעי כל אחד כפי כבודו וכפי מעלתו יש״ב כי״ר ושלם לכל דורש בשלומנו ויאמר יהודה בשבועה אמירה דא שנפשי קצה אף מלחם חמדה וגם שינה מעיני נדדה מקושי הפרידה וקולי אל ה׳ אקרא יחשב הכל כלי כפרה ויחזיר ליושנה עטרה ואם באתי לספר אין די לכתוב ועתה בני בני השי״ת ישמורך הודיעני אם הרצון ללכת לעיר מקנאס או לשוב אל ביתך עד אשר תשקוט ותנוח מיגיעת הדרך מעט ימים ודבר זה לא יברח גם הודיעני מטיב שלומך אשר אני דורש והכתב נחוץ ואין להאריך כי אם בש״ש ט״ו.

ע״ה הצעיר יהודה ס״ט

655

האדו לחוואייז די עבינא
אוול קמזא ותסמיר ומכנוג סגאר
קסווא מנקוסא די אהרן
קפטאן בלעמארא די מראתי פסתול די מראתי
סרטמייא קסדא דלקפטאן
סוואלף דג'והר ב'
קפטאן חמר קפטאן עלזא
קוסאקא מתקלא טלית
מלחפא ויזאר
זוז כותפא
סבאני ב' רומיין ווחדא עלזא
סרוואל טפאייר דסקלי
זלטיטא די סקרנאט די אהרן
זלטיטא די סקרנאט ברכנא
די דונא בנתי
קפטאן סקרנאט חמר וקפטאן עלזא
זלטיטא ווכרא די סקרנאט
קוסאקא מתקאלא פיהא כמיסא דנקרא
קוסאקא דלחריר פסתול מתקל
סבנייא רומייא נאצייא טפאייר
סבאני דלגטא זוזתאיין רחייא רנזייא
מלחפא
קמג'את ב' כבאר וכתף סגיר
כלאכל דנקראטאסא דנקרא דיילנא
כליכל דנקראגלאדא די מקנין ודי מסעודא
כוואתם דנקראעשרא עקאד תלתאס

די לאה זלטיטא די סקרנאט
סבאני ומלחפא
נאצייא וטפאייר
קוסאקא מתקלא ודנמרי
קפטאן סקרנאט חמר קפטאן עלזא

פסתול מתקל
קפאטין ב' דלכתאן רחייא דסקלי כדרא
קסווא מנקוסא
קמאייג' דסקלי תמנייא
טובאזא כבירא ודלמסיח
אנטירא מכאדד ד'
כאמייא
כלאכל
זרבייא ון' סגרא די דונא
תלאתא דבנא סגרא דייאלנא
חנבל דייאלנא

קטיפא די לאה ון' סגרא וחנבל
חסד ד'
טבאצל דלקזדר זוז כבאר ווחדא סגירא
מעאלק דלקזדיר שבעא ועשרין
סטילא דצפר
בראד דלקזדיר
מהארז תלאתא
חנוכה
כסכאס דנחש
סנייא
טיסאן ב'
תאניס
ברמא
קנדיל

עטית לכאי אליהו
תוואתל דדהב זוז ווחדא די דונא
פיהא ד' דלפרוד ווחדא סתא די לאה
פיהא ששה דלפרוד כוואתם ג' זוז די אהרן
ווחדא די שלום מרג'אן די אהרן דמאלג'-
סאמתין
די אהרן דמאלג' די מקנין

656

האי צורבא מרבנן דנפיש עליה קלא, קלא דטב בכל מלה, לא גמרינן עליה הליל״א, באורייתא מסגי בחילא, מרגניתא דלית ליה טימי ושיקולא, הלא הוא ה״ה הדו״מ והכולל כהה״ר עמור אביטבול נר״ו שלום יגיע לך מאהבה ומאתי אחו״מ דורש שלומך ומבקש אהבתך אהבה שאינה תלויה בדבר, ור״ש לה״ה הדו״מ והכולל כהה״ר יהודה אלבאז, ור״ש לה״ה הד״ו והכולל כהה״ר עמרם בנו יצ״ו ור״ש לת״ו אליהו בנך הי״ו ור״ש לכל אנשי בתיכם בכלל אשו״ש ואל״ש. אכי״ר.

אחדש״ו, סיבת שורותים אלו לעורר את האהבה כי בערה בקרבי כאש תבער יער, ובכן מה נעמו דברי דודים ערבים ותשובתם כי גדלה מאד. ומה טוב כי נחמתני על כי יהיבנא שביש״א לארישא״י דילמא אהדרתינהו לאפיך מינאי ובטלה ההבטחה. ובתשובתך הרמתה ידעתי כי שליחא הוא דעוית, ומה שאמרת לא נתתי לך רשות על המתן לחכמי פאס יע״א. אין זו תשובה אלולי נתת הייתי אני אומר למה נתת ח״ו ומו״מ נתתי לך רשות גמורה ליתן שכר חכמי פאס ע״כ שליחות כאשר ייטב בעיניך וכת״ר יודיעני ואני אשלח לו. אם ירצה כת״ר לקנות איזה דבר במחז״ק יודעיני ואני אקיים מצות שילוח על יד ציר נאמן, גם הש״ע של חומ״ש באה״ט הגדול כל מה שצויתיך לא השיבותני כלום עליו, ואני הוצרכתי לו, לכן אחי חפש עליו בכל מאמצי כוחך ואל נא תמנע משלוח אותם השו״ת לחכמי פאס ומה שתתן עלי ליהדר. ומה שהשיבותים על התשובות לא דקדקתם כראוי בדברי. כי מה שאמרתם בתשובה ראשונה לא די שמיקרי פושע אלא מזיק. א״כ חשבתם נדון דידן שותפים ואנן לאו בשותפים עסקינן כאשר מבואר בשאלה. כ״א היו שותפים לא צריכא למימר דחייב, אבל נ״ד זה מוכר לזה בעירו וזה מוכר לזה בעירו והפסד כל א׳ לעצמו ואם כוונתכם שדמיתם אותם לשותפים זה אינו שהרי השותפים בעצמם אם לא התחילו לישא וליתן ביחד אלא כ״א לעצמו לא מיקרי שמירה בבעלים אלא שומר שכר כמבואר בחומ״ש בסי׳ קעו ס״ח מכ״ש נדון דידן דלאו שותפים כלל אלא הוי כשומר לי היום ואשמור לך למחר דהוי ש״ש זל״ז כדכתבתי וראייתם מההיא דרועה דבר פשוט וברור, גם מה שהבאתם בתשובתכם דברי המגיד משנה משם ראיה ברורה לנ״ד. ומה שהקשיתם א״ך בנ״ד כיון שלא התנה אם לא יקח ברבית ישלם מה שהסחורה ראויה לימכר בשעת היוקר אינו חייב והשבתם על הקושיא מה שהשבותים, לא קשיא מידי ואדרבא מדברי המ״מ מובן בפשיטות דחייב לשלם. וזה דברי המ״מ בא״ד וכן אינו משלם אלא מה שהפסיד שפיחת בדמים מחמת שלא עשה מה שקיבל ע״ע לעשות וכו׳ ע״כ הרי מבואר דאם ק״ע לחפור או לזמור ופשע ולא עשה חייב לשלם כפי מה שהיתה שוה שדה זו אם היתה חפורה או זמורה דהיי׳ מה שקבל על עצמו לעשות וה״נ בנ״ד קע״ע ליקח רבית ולפרוע לחמר והסחורה תשאר עוד בוא עתה והוא לא כן עשה ופיחת בדמיה משלים מה שפיחת מחמת שלא עשה מה שקיבל על עצמו לעשות ופשוט זה בלי פקפוק ואין להאריך במה שחלקתם בזה ודו״ק. גם בתשובה השנית שהשיבותם על החילוק שחלקתי בין נדון הסמ״ע לנ״ד גם בזה לא דקדקתם בדברי שהרי כתוב בתשובה דעתו על הסחורה שמא תגנב או תאבד ואם נגנבה או נאבדה לא די שמפסיד שכרו אלא שמשלם כל מה שנגנב או נאבד דכל עיקר שכרו הוא על שמירתה כדפרש״י בההיא גמרא דמציעא שהביא כת״ר יעו״ש וא״ך כיון שעיקר שכרו על השמירה הרי שמר ונוטל שכרו אבל במוליך אגרת, אלו נאבדה לא היה מפסיד

כלום ועיקר שכרו הוא עד שיגיעה ליד מי שנשלחה ודו"ק. גם בתשובה השלישית שהשיבותם שהאמת הוא שאין איסור כזה אם היה קרוב לשכר ורחוק מההפסד אמת הוא אבל אנן הכי קאמרינן וחסורי מחסרא והכי קתני לפי שקצרתי בדברי והוא דידוע דמי שתפס חובו בז'... הוא כי ההיא מימרא דרב יהודה אמר רב נחמן בגיטין דף ל"ז ע"ב ע"ע נאמן אדם לומר פרוזבול היה לי ואבד ויהבי טעמא דלא שביק היתירא ואכיל איסורא ע"ש הרי לך דאיסור... ובנ"ד דעשה עצמו קרוב לשכר ורחוק מההפסד קריבתו ורחיקתו גרמא לו לאכול איסור דמאומרו שהוא פקדון הרי אלו נגנב או נאבד פטור וחובו נשמט כיון שהוא פקדון וחזר לתבוע חובו בשביל הפקדון רצה להקריב עצמו לשכר ואסור לתפוס בו כיון שהוא פקדון ודו"ק.

בבקשה אחי ממך אל נא תמנע משלוח אלו השו"ת לחכמי פאס יע"א גם הש"ע של חומ"ש באה"ט הגדול ויותר נכון יהיו בו הפוסקים שנתוספו במוצאך אותו קנה אותו ואל תהיה חושש בשיויו איך שיהיה ויודיעני כת"ר ואני אשלח שויו גם זאת השאלה שלח אותה לחכמי פאס ותשובתכם ותשובתם מהרה תצמיח בקרוב ושכר כת"ר כפול ומכופל מאת השם. אכי"ר.

אירע מעשה בשוחט אחד שהפילו לפניו שור לשחוט אותו ותפס העור ומשכו למעלה כמו שנוהגים האידנא כל השוחטים לעשות ומדי גומרו העור היתה הסכין חלקה ונטל ידו והלך לביתו והביא סכין אחרת וגמר השחיטה וכששחט העור לא יצאה שום טיפת דם ורבו האוסרים בזה בלי טעם והשוחט צווח כי כרוכייא הרי ברור לי שלא חתכתי שום דבר חוץ מהעור שהיה תפוס בידי ולית מאן דמשגח ביה לכן אמרתי לסדר הפוסקים שראו עיני כי לא ראיתי מי שפקפק בכהאי גוונא... ועוד רוב האוסרים אסרו מדברי פר"ח ועתה אכתוב דברי פר"ח שהוא התיר התר גמור והם טעו בדבר שתינוק בן יומו יודע אותו כאשר עיני הקורא תחזינה מישרים.

ת ש ו ב ה: כתב מור"ם בי"ד סי' כ"ג ס"ו וז"ל ומטעם זה אם תלש הנוצות מן העוף ויצא דם או חתך העור בבהמה ויצא דם ממנה יש להטריף אבל אם לא יצא דם ולא חתך כל העור יש להכשיר ע"י שישחוט וכו' והנה דברי הג"ה זו כל רואיהם יכירום כי הם מתקשים מרישא לסיפא דמרישא משמע דאינו אסור אלא א"כ חתך כל העור ויצא דם הא אם חתך כל העור ולא יצא או יצא ולא חתך כל העור מותר, ומסיפא משמע דאינו מותר אא"כ לא חתך כל העור ולא יצא דם הא חתך כ"ה אע"פ שלא יצא דם או יצא דם אע"פ שלא חתך כ"ה אסור והנה כבר נבוכו בזה האחרונים וכל אחד יישב מה שיישב, והנה הבאה"ט בסי' הנז' ס"ק י"ג הביא ישוב בשם דרכי משה וז"ל לא יצא, כלומר הא אם יצא דם אף שלא חתך כל העור או שחתך כל העור אפי' לא יצא דם טריפה ומ"ש ברישא או חתך העור ויצא דם היינו מקצת העור עכ"ל הרי מבואר דד"מ פירש דברי מורם דאם חתך העור אפילו לא יצא דם טריפה והנה נתבוננתי בדבר וראיתי שדברי מור"ם הם דברי מהרי"ק בשורש ל"ד כאשר כתוב במראה מקום של הג"ה הנז' והנה מהרי"ק התיר בשחט כל העור ולא יצא דם ואיך משמע מדברי מור"ם שמימנו שתה דאסור, אבל הנראה דדבר פשוט הוא דהנה מהרי"ק תחילת דבריו במעשה שהיה על אודות שוחט א' ששחט מקצת העור והתיר הוא ע"י שישחוט למטה או למעלה ויבדוק נגד החתך ומורם תפס בשיטתו כמעשה שהיה ומה שמצריך שחיטה למטה או למעלה היינו דוקא כשלא ידע השוחט אם נגע בוושט או לא כאשר הביא סייעתא מהר"ר מקורוויל וז"ל כשהתחיל לשחוט ולא ידע השוחט אם נגע בסימן או לאו וכו' יעו"ש אמור מעתה לא מצרכינן

בדיקה אלא היכא דלא ידע אם לא נגע אם לאו אבל היכא דידע לא צריך למיבדק וסיים מהרי"ק בסוף דבריו בשם הסמ"ק דהיכא דלא יצא דם אפילו חתך כל העור כשר ומדלא חילק בזה ברישא משמע בין אמר בריא לו בין לא אמר כשלא יצא דם כשר דאם איתא דלאו הכי שמעינן מדבריו ליפלוג וליתני בד"א כשאמר בריא וכו' והנה ג"כ הבאה"ט כשהביא דברי ט"ז וד"מ ורש"ל וש"ך סיים בדבריו ואמר מיהו כל זה כשלא אמר השוחט בריא לי אבל אם אמר וכו' כשר כשחתך כל העור כשלא יצא דם וכו' ועל כרחין לומר דגם ד"מ דמפרש דברי מור"ם ואמר דבחתך כ"ה אסו' אפי' לא יצא דם דווקא באינו אומר בריא אבל באומר מודה דכשר דאי לא תימא הכי מור"ם כמאן הרי דבריו ממהרי"ק והרי"ק התיר וראיתי בטעמים כ"י דט"ס בהג"ה זו וצ"ל בסיפא אבל אם חתך כל העור ולא יצא דם או יצא ולא חתך כל העור יש להכשיר ולפי' זה נראה דהג"ה זו ס"ל כמהרי"ק ודו"ק ט"ז עד כאן לשון הטעמים הנז' והשתא ניחא דמור"ם ומהרי"ק שוים ומור"ם הביא עיקר דינא, גם לא תיקשי דברי מורם מרישא לסיפא, הרי לך דמהרי"ק ומורם התירו בחתך כל העור ולא יצא דם, גם מרן בביתו הנאמן הביא דברי מהרי"ק וכתב דאם שחט כל העור ולא יצא כשר באומר בריא לי דוקא הרי לך ג"כ שמרן התיר. ופר"ח בסי' כ"ג ס"ק ה' הביא דברי מהרי"ק וב"י וכתב ואני אומר לא כדברי זה ולא כדברי זה אלא שאם נתכוון מתחי' שלא ליגע בוושט כגון שתפס העור או העור והקנה בידו משמע דאפי' חתך כל העור וגם יצא דם כשר וכו' הרי מבואר מדברי פר"ח דכשתפס כל העור אפי' חתך כ"ה ויצא דם דליכא למיחוש בכהאי גוונא לנגיעת הוושט דהרי לא שחט רק מה שבידו וסברא נכונה היא זו דהאי דחיישינן לנגיעת הוושט חיישינן כשלא תפס העור שמא היו הסימנין שטוחין ובהליכתו לסכין על כל הצואר וגמר העור שמא נגע בוושט אף שעינינו הרואות מעשים בכ"י שלא מצינו הסי' שטוחים בבהמה מ"מ חיישינן אבל כשתופס העור ומושכו למעלה כאשר עושים למאי ניחוש הרי לא שחט רק מה שבידו ובגומרו לעור אזי מתחיל בקנה לכן היתר פר"ח בכהאי גוונא אפי' ביצא דם מכ"ש בנ"ד דאף הדם לא יצא וליכא מאן דאסר בכהאי גוונא ולמאי ניקום אנן להפסיד ממון יש' בדבר פשוט דמותר לנו מפי כל הפוסקים ע"כ נראה דבר פשוט הוא דכשר ותשובתכם עם תשובת חכמי פאס יע"א מהרה תצמיח ואתם שלום.

כ"ד הצעיר מבקש אהבתכם **יעקב אביחצירא** סיל"ט

שלום שלום לאיש נעמי, הוא איש שלומי הנז' בבקשה ממך אחי כל האיגרות ששלחתי אליך לקנות בהם הספרים מה שתמצא בפעם זאת מאותם הספרים קנה ושכמ"ה גם השיבני על השו"ת שהגיעוך עם תשובת חכמי פאס והשם יודע כי אהבתך בוערת בלבי כמו אש ואני משתוקק לראות פניך והשם הוא יהיה בעזרך ועזרנו אכי"ר.

יעקב אביחצירא

657

לעשות דיו מראה כסף או זהב, כוד תמגאיין זאוואק וכלט מעאה זיר בלא טפי ועמלהום פלכל לחאדק ועמלהום פכאס דזאז עלא נאר דלבוגא חתא יכון מצטמק אז יהיה מראה כסף ואידא תכלט מעאה אזעפראן יהיה מראה זהב.

בכתב ידי מר אבי ז"ל

בע״ה

ידי״ן, הודי ומשושי, עטרת ראשי, חמדת לבי אף רוחי בקרבי, חכם עדיף מנביא, כל אמרתו אמרת אלוה צרופה, מנופה בשלש עשרה נפה, עקב ענוה משיב לכל שואל בשפה רפה, עץ עושה פרי מגדים, ער בחכמה ועונה בתלמדים, לא ינום ולא ישן, קנקן חדש מלא ישן, נטע נעמן, צנצנת המן, כמשה נאמן, ירקרק חרוץ, מורג חרוץ, חדש בעל פיפיות, תופסי זהב במשכיות, כסף נבחר לשון נקיה, בכל תושיה, הנה ידו הויה, נכנס אל פרדס החכמה ואל גינת הביתן הכי כהלל ענותן, משיב דברים ונכוחים כהויתן, לפני שמו ינון שמו, ויהי ה׳ אלד״יו עמו תורת אלהיו בלבו לא תמעד אשוריו, ויהי ה׳ אלהיו עמו ועזר מצריו אילת אהבים, גדול בתורה ובמעשים טובים, מזהיר כזוהר הרקיע וככבים, דבריו מנופת צוף עריבים, יין חמר, אשר הוא בדורייה משומר, וריחו ממנו לא נמר צדיק כתמר, מגלה עמוקות, ובפנים שוחקות, מדלג על ההרים, ועל הגבעות הגבוהות, ובאשר חללים יעתיק צור ממקומו ומשם חפר את הזהב ואת הכסף ואת הנחשת, את הברזל ואת הבדיל ואת העופרת, וכל אבן יקרה ומרגלית, (ל״א באת״י) ובאתי לחסות תחת כנפיך לרוות את צמאונינו ולשבע את רעבונינו, לא רעב ללחם ולא צמא למים, כי אם ללמוד בתורת אלהינו הצור יושיענו, וביום קוראינו, יעננו, ויאיר במחשכים עינינו, בעת שועינו, וירפא חולי שבלבבנו, ברגע צעקתינו, כל כלי יוצר עליך לא יצלח וכל לשון תקום אתך למשפט תצליח, חץ למודך כליות ולב וכבד הלומד הנאלח, ויאכל תפל במלח תמלח, והנטבע בים הפתיות מלוח תמלח, ונתק ראש הספקות בתער תגלח, מבני אדם יפיפית והוצק חן בשפתותיך שמע בקול עבדיך השואב מימיך, ומחול לכותב אגרת הזה כי אתה טוב וסלח, ורב חסד לכל קוראיך יערוף כמטר לקחי ותזל כטל חרמון, והנשענים על מקל לוז וערמון, תפצל בהן פצלות, ולבן ואדמון, והבאים בסירות דוגה, תשאנה תשובתך ותשליכה ההרמון, והשותים את מימיך בצמאון אל ישתו בשממון, והצור העלים ממנו, על זה הרפא לנו, כי נפשינו מרה לנו, אין הבישן למד ולא הקפדן מלמד, ואיוב הצדיק אמר אם אמאס משפט עבדי ואמתי ברבים עמדי והעיד העיד בנו משה לא תשא פני דל ולא תהדר פני גדול, כי בעונות לבינו דומה למחט סדקית בכלי מתכות קשה לשמוע ומהר לאבד ככלי זכוכית הדרת יקרת פני אדם גדול שבענקים החכם השלם והכולל ענותן כהלל כמהר״ר עמור אביטבול נר״ו אלהי אברהם יהי בעזרו וישמרהו וינצרהו וירוממהו וינצרהו ויתמדהו ויצמדהו מכל נגע ונזק ועפוש האויר ינצלהו וימלטהו אכי״ר.

אחדש״ו אנפ״ה ושלם לעקרת הבית מב״ת הכבודה והצנועה במעשיה אדותני ורבתי זקנתי ושלם לאבי אבי רכב ופרשיו מאור הגולה אדוני ורבי אדוני זקני ה׳ ישמרם וימלטם מכל פגעי העולם ויבלה ימים בטוב ושנותיהם בנעימים, אר״ש קמא, היא אמרת בשלמא, שלום שלום לא פסיק טעמא, נהרי נחלי דבש דבש וחמאה אחד באחד יגשו ואין בניהם אפילו כמלא נימא יהושע מליבא לפומא לא גלי יגיע לידך הכתב והמכתב הזה ובמקום שאמרו להאריך אינו רשאי לקצר וידוע לפני מעכ״ת שבקשתי ותחנתי ממך הוא שתתן לי נפשי בשאלתי ונשמתי בבקשתי שתקבע לקרות עמי מלילה ללילה הדינים של יורה דעה או באיזה שירצה כבודך לקרות ואין אני כי אם כמו עבד לפני רבו הדרדמ אשר הוא מורה לו להלוך הוא הולך אין פוצה ומצפצף הי״א הידיעה לא נפלאת היא ולא רחוקה ממעכ״ת שאני נשארתי כצאן שאין להם רועה ונשארים תועים ונבוכים בהרים ובגבעות, ואם אתה

שאתה מבשרנו ואחינו לא תשגיח בנו ותורינו הדרך הטובה אשר נלך בה מי יורינו ומי ישגיח בנו והנה באתי בבקשה ובתחנה ובבעו ובמטו ממעכ"ת שתפן אלינו ברחמים ותרחמינו ותחננו ותורינו הדרך הישרה אשר בה יאות להלוך ולא נסור ימין ושמאל ותעשה לי שאלתי שתקבע לקרות מלילה ללילה ולא נלך מדחי אל דחי ויתקף בנו יצרנו ויולכנו במחשכים ומאבד ימינו בהבלי העולם ומלכלך אותנו בכל עון וחטאת אשר על כן אמרתי אל נפשי שנשוב יוצרנו אולי יחוננו וירפאנו ויפן אלנו ברחמיו וחסדיו אשר הוא מלא רחמים שבועונות המלאכה מרובה והיום קצר והפועלים עצלים ואין אני בן חורין ליפטר ממני ואם אין אני לעצמי מי לי והשם ישמרך מכל נגע ונזק שלא תשיב את פני ריקם מלפניך ואפילו אני יודע בעצמי שאני יתוש נתוש ועפר לדוש פרעוש קטן הכמות וזעיר האיכות ואיך מלאני לבי ליכנס לקדש פנימה אשר לקיים מה שאמר התנא האלהי ולא הבישן למד הסרתי ממני מסוה הבושה ונכנסתי לפנים הפרגוד שתורה היא וללמוד אני צריך ורציתי לקיים דברי התנא ע"ה שאל תאמר לכשאפנה אשנה שמא לא תפנה. גאום הקטן זעיר שם וקומה קטן שבקטנים שפל בשפלים תולעת ולא איש רמה ותולעה.

יהושע ן' זכרי

659

המאירים לארץ ולדרים החכמים השלמים הדיינים המצויינים כמוהר"ר שאול אבן דאנאן יזיי"א וכמוה"ר רפאל עובד א"ן צור וכמוה"ר אליהו הצרפתי ישצ"ו וכמה"ר מתתיה סירירו י"ץ.

אחדש"ו כת"ר האותיות יגידו שביום ג' שעבר בא מעשה... ובידו גט למוסרו ביד שמחה בת יוסף ן' חיון אשת כה"ר שלם ן' מאמאן... והשליחות בידו וכבואו צעקה הנערה שמחה הנז' צעקה גדולה... לא אתגרש ואם ירצה לגרשינו בע"כ יזמין לי פרעון כתובתי כולה עספ"א ולא יזקוף ע"ע וראינו שטענתה נכונה כדכתב מרן הב"י א"ה סי' קי"ט בשם הרי"ף והרשב"ץ ע"ש, עוד ראינו בגט הנז'... כראוים דמ' ושתים שבשי' ב' אינה דבוקה וכתב מור"ם בהגה סי' קכ"ה סעיף ט"ז דאם מה שראוי ליגע ואינו... פסול אפילו בדיעבד ועוד מלת ג' שהיא במלת... אין עליה צורת גימ"ל כלל, ועוד הבית דגבה בתוך הגימ"ל... נכתב בשטר השליחות סימן הגט ודילמא וכו' נאם החו"פ בס' ושנת עכרתם אותי להבאישני ביושב הארץ, הכזונה יעשה את אחותינו ליצי' ושלם למעכ"ת מאדון השלם ומעבדכם.

מאיר גבאי סיל"ט **יהושע א"א אהרן אבן זכרי** ס"ט

660

עטרת ראשי... הדיין המצויין הרב המובהק כמוהר"ר.

אחרי נשיקת עפר ארץ הדום רגלי משי"ח האותיות שאלוני אודות בשר שנמכר במקולין ולעת ערב נמצא מחט בכרש ונאסר הבשר וקצת מלחו הבשר ההוא עם בשר אחר ואין בו ס' אם יש לסמוך על סברת ראבי"ה שהביא מרן ק"ה דאין החלב מפעפע וכו' ונימא שזה בחלב שהוא מדאורייתא ובדרבנן כנ"ד בהדחה די אחר שהוא שעת הדחק וכבוד

שבת, או נימא כס׳ שהביא מרן בשולחנו הטהור סי׳ ע׳ דאם אחת שמינה וכו׳ ואחר שלא נודע התחתון דיינין כדכתב בק״ה ט׳ ואם אין ידוע כולם אסורות ואסור הבשר ההוא ואין להאריך בראיות אלו ואלו כי הכל פשוט לפני אדוני ותשובת אדוני מהרה תצמח ע״י אדה״ר נאם עבד ה׳ ועבד משי״ח.

אני הצעיר יהושע א״א אהרן אבן זכרי סיל״ט

ת ש ו ב ה: מה שקבלנו מרבותינו נ״נ בענין זה הוא שקבלה בידם מאבותיהם שאין אנו נוהגין בזה כמ״ש מר״ן זלה״ה אלא כמ״ש מורם בהגה שנוהגין לשער בכל מליחה בששים כמו בבשול אם איכא ששים בין הכל ביחד הכל שרי ואם ליכא ששים הכל אסור ואע״פ שכתב מורם דבעינן ששים נגד כל החתיכה היינו לסברתו דאית ליה דאמרינן בכל האיסורין חתיכה נעשית נבלה אבל לפי מאי דקיימא לן דלא אמרינן חתיכה נעשית נבלה אלא בבשר בחלב לא בעינן ס׳ אלא כנגד האיסור הדבוק בה ואז אי איכא ס׳ בין הכל הכל שרי פי׳ אותה חתיכה עצמה שהאיסור דבוק בה ואי ליכא ס׳ הכל אסור אפילו בשעת הדחק, וכל זה לגבי איסור הדבוק אבל בנ״ד שאיסורה מחמת עצמה צריך ס׳ נגד כל החתיכה.

נאם מתתיה יס״ט

661

כ״ט למב״י התרפ״ד סאלי יע״א

אור ישראל וקדושו, נזר אלהיו על ראשו, הרה״ג מעו״מ, חיבת עין ימין, הלא זה הוד והדר, דיינא דלע״ד כקש״ת שמ״ח עובדיה יאיר אורו, וירום הודו והדרו אכי״ר.

עי״ת ספרו יע״א

אחר אלפי עולות ושלמים, למשמ״ח אלהים ואנשים.

שטין רהוטי, הנה באו, על אודות אור יקרות הרבה בו נכבדות, הרב הכולל, אור גולל, חן ערכו מי ימלל, הלא זה הוד מוצהל, כמוה״ר אברהם ריוח נר״ו ההולך קדמת אשור, לא נעלם ממעכ״ת מה מאד צר לנו שהוצרך לידון ביוצא חוץ לאהולו, אוהל התורה והעבודה, הן מצד זמן הבוגד, שזה זמן רב הוה מרוח לה תרע״א ללמוד וללמד, בחורי חמד בשכר הקבוע לו מנה יפה והדורה מכיס הקהל כיאות לחכמי התורה, ובצירוף מעשה ידיו רב לו בפרנסת השחיטה כידוע, וזה וזה גורם שהיה יושב על כנו בהדרא דכנתא. וזה זמן השחיטה חסורי מחסרא לשליש ולרביע כאשר יגיד לך תעלומות דבר.

ונוסף עוד דין גמרא דעצירא״ה להתבטל ג״ך מלמוד התלמידים, יען הואיל והכנסת השחיטה חסורי מחסרא, לא מצאו אנשי חיל אלה פקודי העדה במה לגדל פרע חוק הקבוע להחכם הנז׳, על כן הוצרך להתבטל מלמודו ולא נשאר בידו כי אם פרנסת השחיטה ואין הקומץ משבי״ח את הארי, ובכל מדי עלה עלה השער ובעל הבית דוחק ונוסף עוד שהבנות בנותיו כמעט הגיעו לפרק בתולה נשאת, על כן הגם שהוא איש בושת, ומעולם לא נסה ללכת באלה כי אדרבא ביתו פתוח לרוחה, על כן יעצוהו רעיוניו לצאת חוץ לאהלו ללכת לארבע או חמש עיירות גדולות הראויים למלאת ידיו רב לו במנה הראויה לפי כבודו.

מאהובך באמת רפאל אנקאוא

662

בא לנו הטיליגראם מירושלים כי הרה״ג ראשון לציון כמוהר״ר חיים משה אלישר נתבש״מ ז״ל ואנחנו למחר רוצים לעשות הספד יען נהגו הא׳ זיע״א לעשות הספד על ראשון לציון וא״ש.

ראה תעודה 303.

וזה מה שמצאתי בגליון אחר ויתכן שסדור ההספד שמוזכר בגליון זה היה בשנת התרס״ו כשהגיעה השמועה על פטירתו של הרב יש״א ברכה ז״ל.

א — **אל** שמועה כי באה

ב — **אצעק** מרוב מכאובי: צלצלי שמע ד׳ מ״א

ג — **אשא** קינה במרה: עת לכל חפץ ד׳ ע״א

ד — **לבבי** מלא יגון: שם ד׳ ע״ג

ה — **הה** כי צור בעזבי: שם ד׳ ע״ז

ו — **הרגת** ולא חמלת: קנ״ט

ז — **קול** יללה: ד׳ קס״א

בורא עד אנא:

ותערפו די האד הרב זיע״א כוננא נסמעו לחוכמה דייאלו די הווא רב כביר בזאף וליום רינא לגדולה דלחוכמה דייאלו מן מסאחפו די ווסלנא די רבני אשכנז כאנו יסקסיווה עלא סי ענין ולוזאב די כאן יזאוובהום ידהס פיה בן אדם די מא כאן יכללי לא תלמוד בבלי ולא תלמוד ירושלמי, ובלעונות דיאלנא דיענא פיה עליהא נחדאזו נעמלו תשובה ונחדאזו נעטיוו סוואי דצדקה פחאל די קולנא (לאיין האגדא קאל לפסוק הצדיק אבד ואין שם על לב לכוונה דלפסוק הייא אין איש שם על לב יערף די לפטירה די צדיק הייא מחמת די דור מא ווסי מליח וממילא נחדזו תשובה לאיין לפטירה דצדיק הייא באס נפיקו מעא רוסנא וכמל לפסוק ואנשי חסד נאספים לכוונה הייא אנאס כא יעגזו עלא צדקה וצדקה תציל ממות).

תרגום

עליכם לדעת שהרב זכותו יגן עלינו אמן היינו שומעים על חכמתו שהוא רב גדול מאד וכעת ידענו מגדולת חכמתו מספריו שהגיעונו, שרבני אשכנז שואלים ממנו על איזו הלכה. ותשובותיו שמשיב להם מבהלים כל אדם שלא מניח תלמוד בבלי וירושלמי. ובעונותינו אבד מאתנו. על כן עלינו לחזור בתשובה ולתת צדקה כמו שאמרנו (וכך פירוש הפסוק הצדיק אבד ואין איש שם על לב והכוונה היא אין שם על לבו לדעת שפטירת הצדיק היא מחמת שהדור לא ראוי ועל כן צריכים לשוב בתשובה, שפטירת הצדיק היא לעורר אותנו על זה, וסיים הפסוק ואנשי חסד נאספים ואין מבין והכוונה היא שהנאספים מתחמקים מלתת צדקה. ואינם מבינים שהצדקה תציל ממות.

663

סגולה נוראה לקיום הבנים

יעשה טס משולש כזה Å ויכתוב מפן אחד אלו השמות בכתב אשורית וזה תוארם ולג אגד עוו שך לי: ומפן הב׳ יכתוב לתם ובא מיא ילי סיט ויתלה על הילד עד שיגדל והוא בדו״מ באמת ובתמים. בכתב יד מר אבי ז״ל

א	ב
ולג [1]	והאפה
אגד	הבמוג
עוו שך יל	ולה
ילי [2] לתמ	ההה האא
ובא מיא	כהתיה.. סיט

א — 1 יוצא מפסוק ואעשך לגוי גדול
אותיות ראשונות ושניות ושלשיות משם ע״ב

2 יוצא מפסוק לא תהיה משלה ועקרה..
ב — יוצא מפסוק והאנשים אשר פתח הבית
שאר השמות משם ע״ב

664

התרל״ב

העי׳ ע״ע בקש״מ בדל״ב כמוה״ר מסעוד נר״ו בה״ר יוסף ה״ן עובדיה ובכח הקנין הוהו״ג שנטו״ק מיד כמוה״ר רפאל משה ישצ״ו בכמוה״ר שמואל זלה״ה ה״ן אלבאז ממעות הקדש שהיו לכהה״ר יעקב ה״ן אדהאן ז״ל לצורכי צבור סך מאה מתקאלים כ״ט לתתם לזולת בהכשר כנהוג בנכסי היתו׳ והזו׳ וכ״מ שלמ״ה במעות הנז׳ וזו׳ וכו׳ יטול המקבל הנז׳ אוקייא כ״ט בשט״ו לכימ״ה ויטול עוד רביע הריוח וההקדש הנז׳ ג״ח וכשם שהם בריוח וכו׳ והו׳ המקבל הנז׳ שטר מו׳ וכו׳, ובנאמ״ג ומפו׳ כשע״ך שהאמי׳ ר׳ מסעוד הנז׳ לכמוהרר״פ משה הנז׳ ולב״ך עליו ועב״ך בענין הקרן הנז׳ בלי לחייב׳ שו״ש ק״ו וג״ש וחס״ל וכן האמין כמוהרר״פ משה הנז׳ לר׳ מסעוד הנז׳ ולב״ך עליו ועב״ך כשע״ך בענין הריוח העולה בהם ובפירותיהם מעו״מ על כל אשר יאמר כי הוא זה מה שעלה בלי לחיי׳ שו״ש ק״ו וג״ש וחס״ל ונ״ה בקנין באו״ה ולראיה ע״ה ח״פ והיה זה ערב ר״ח אלול המרוצה ש׳ חמשת אלפים ושש מאות ושלשים ושתים ליצי׳ ושו״ב ויציב וקיים.

חיים אליהו סי״ט יעקב שרביט ס״ט

665

הי׳ אברהם ה״ן הרוש ידי׳ לפילאלי שלח להי׳ יהודה (ה״ן אג׳ייני) מעות לקנות לו בהם איזה סחורות ומכללם יקנה לו אלבארו׳ד ורצא׳ץ ולשולחם לידו לאהלי פלשתים וכן עשה

יהודה הנז׳ וקנה הכל כאשר צוה וביום הו״ר של שנתינו זאת (התרי״ח) עמד יאודה הנז׳ ונשא כל הסחורות על הבהמות כדי לשולחם לאברהם הנז׳ והלכו המוסרים והמלשנים והלשינו את יהודה הנז׳ ויהודים אחרים שקנו ג״כ אלבארו׳ד ורצא׳ץ לפני השר הם אמרו שהסחורה הנז׳ קנו אותה לשולחה לאויבי המלך המורדים בו, ותכף באו משרתי השר והוליכו הבהמות והמשאות והיהודים הנז׳ לבית השר, ואסרם השר בכבלי ברזל כדי לשולחם למתא פאס יע״א והיו בסכנה לולי ה׳ שהיה להם ונטל השר כל הסחורה ונכנסה לגנזי המלך ועוד הפסד יהודה הנז׳ סך שבעים מתקאלים מכיסו.

הועתק מספר הלכה למשה חו״מ סי׳ י״ח.

666

התרנ״ו

יחידי קהלינו י״ץ נתפשרו עם ידידינו הח׳ הש׳ והכו׳ כמוה״ר שאול מזרחי י״ץ שליח עה״ק צפת תוב״ב בעבור הנדבה הנהוגה לפנים בישראל בסך מאה וחמשה ועשרים צ׳ורוס כ״ט והמחוהו אצל הר׳ שמעון בהי׳ משה ה״ן אפרייאט לפורעם לו מפאת מה שנושים בו הם מעזר הבשר שמכרו לו ובכן העי׳ ע״ע בקש״מ בדל״ב ושח״ך כ״א למש״י הר׳ שמעון הנז׳ ובכח הקוש״ח הוהו״ג וחיי״ע לפרוע להח׳ הנז׳ סך הדורוס הנז׳ בעין ממט׳ הנקרא בפ״ה בומדפו״ע זדיד מבח״ה הן הוקרו וכו׳ לתשלום חדש אחד וחצי מהיום בלי איו״ע וכו׳ ובלי שא״ז וכו׳ והו׳ שט״ח מו״ח וכו׳ ובנא״ג ומפו׳ כשע״ך שהאמי׳ המתח׳ הנז׳ להחכ׳ הנז׳ ולב״ך עוב״ך בכ״ע שטזו״ף בלי לחיי׳ שושק״ו וג״ש ואחס״ל ובאח״ג עוי״א ועכ״ן מקומ״ט שקו״ש כתחז״ל דלא כאס׳ ודלא כטו״ד ונ״ה בקוש״ח ולראיה ע״ה ח״פ והיה זה בשלשה ימים לח׳ תמוז יה״ל ש׳ ש ש ו ן לפ״ק ושו״ב וקיים.

משה צבע ס״ט

667

פאס יע״א אור 22 אדה״ר 668

ידידינו אהובינו הרב הכולל הדו״מ כמוהר״ר שמעון חיים עובדיה הי״ו כי״ר.

צפרו יע״א

אחדשו״ט מאה״ר, ורו״ש לכל ק״ק יש״ץ.

מן גיר קבול עז״ב ב״ב כא נכתבלך האדי באס כא נעלמך די ראהום יוסלוך דאכל האדי זוז בראוואת די זאווני מן צפרו יע״א ווחדא מן ידידינו הרב כמוהרש״א היו׳ אווחדא מן ידי״ן כמה״ר משה צבע הי״ו וכא יקולולי פיהום עלא קיבאל למחלוקת די דאזת בינאתהום זמעא לוכרא, ביהא נחבך תקרא האד לבראוואת ותחקק להדראת דייאלהום, ותוקף מליח חתא תעמלולהום סי שלום אמתי, ותעלמני באיין פדית האד שלום, לאיין האד לווקת דליום מא תסלאחסי למחלוקת, סו״ד ראני מא נקבל מננך חתא עדור גיר חתא תעלמני באיין פדית האד שלום, ונחבך תס״ע ידידינו הרב כמוהרש״א הי״ו ותס״ע ידי״ן כמה״ר משה צבע הי״ו מן ענדי ותקולהום די ראהום ווסלוני בראוואתהום.

כא נעלמך באיין זמעא לוכרא כלהא והאדאך סריף לקנדוסי כא יזיני עלא קיבאל דעווא

דלחאנות, וראני כי נדפעו מן נהאר לנהאר ווידא הווא זא אוקף עלייא ראני נעלמך בדי יכון עלא קיבאל האד אזרא, לרו"ם כת"ר החיים והשלום.

ע"ה וידאל הצרפתי הי"ו כי"ר סט"א

ותעבי ר' משה הי"ו לענד הרב כמוהרש"א הי"ו חתא יתסלח מעאה וש"ש.

תרגום

אם כי לא קבלתי יקרת מכתבך וכל עכבא לטבא, הנני לכתוב לך מכתב זה להודיעך שרצוף בזה יגיעו לידך שני מכתבים שהגיעוני מעיר צפרו אחת מהרב שלום אזולאי השם יחייהו וישמרהו. והשני מהרב משה צבע השם יחייהו וישמרהו שכותבים בהם על ענין המחלוקת שעברה ביניהם השבוע שעבר, לכן ברצוני שתעבור על המכתבים ותחקור על תוכנם, ותעמוד איתן עד שתשלים ביניהם שלום אמיתי. ותודיעני שהמחלוקת חוסלה. היות וכעת לפי המצב אין מקום למחלוקות ומריבות. סוף דבר לא אקבל ממך שום נימוק להמנעותך. עד שאקבל שהענין סודר. ואבקשך לדרוש משמי בשלום הרב שלום אזולאי ובשלום הרב משה צבע ותודיע להם שמכתביהם הגיעו לידי.

והנני להודיע לך עוד שבמשך כל השבוע שעבר ואותו סריף (כהן הדת) לקנדוסי היה בא אלי בענין התביעה של החנות. ואני דוחה אותו מיום ליום. ואם יתעקש אשתדל להודיעך מה שיהיה בעסק זה.

668

יהרמ"י או"א אביר יעקב קדוש ישראל שבסגולת המזמור הזה תתמלא רחמים על כל ישראל ובתוכם ובכללם תזכור ותפקוד לחסד ולרחמים לישראל אחינו יושבי ערי אלימאנייא השרויים בצרה ותשמרם מיד אויביהם וכל הקמים עליהם ותצילם משבי ומבזה ומכל צער ומכל פחד ותכניע ותשפיל את כל אויביהם תפול עליהם אימתה ופחד וכו' (תעא"ו) וכשם שנתת פחד ומורא בלב יושבי ערי הכנעני בימי יעקב אבינו ע"ה כדכתיב ויהי חתת אלקים על הערים אשר סביבותיהם ולא רדפו אחרי בני יעקב (יכוין לשם הקדוש אספין היוצא ממנו) כן תכניס פחד ומורא בלב הקמים עליהם לרעה ותפר עצתם וקלקל מחשבותם ולא תעשנה ידיהם תושיה כדכתי' עוצו עצה ותופר דברו דבר ולא יקום כי עמנו אל, אנא ממ"ה הקב"ה אל רחום וחנון עשה למען תורתך הק' ולמען תנוקות של בית רבן שלא חטאו ולמען זכות שבעה כורתי ברית אבותינו הק' תצילם מצרה זו ומכל צרה שלא תבוא עליהם כי הנה אויבך ה' כי הנה אויביך יאבדו יתפרדו כל פועלי און, ה' צבאות עמנו משגב לנו אלקי יעקב סלה ה' צבאות וכו' ה' הושיעה נא וכו' יהיו לרצון אמרי פי וכו'.

669

כאשר נתמניתי כרב העיר במקומו של עט"ר זלה"ה בחיים חייתו לא נתנני לבי ללבוש הגלימא והמצנפת כשאר הרבנים והדיינים מפני כבודו זלה"ה, ועל ענין זה קבל היו"ר ועד הקהלה מכתב מראב"ד עיר פאס יע"א זלה"ה

1946 21 אב״ר תש״ו.

משרד הרבנות
בעוב״ר פאס ואגפיה

ידידינו הגמו״ן ראש קהלת צפרו
האדון רחמים אביטבול הי״ו

צפרו

לשלום אין קץ!

נעלמך די פעמים שלש הדרת מעא ידידינו הרב כמוה״ר דוד עובדיה באס יחדאז ילבס זוכא או טרבוס פחאל דיינים או מא סמעליס או חית ענדי עזיז מא כונתס נחך עליה בזאף, דאבא ענדי לקלאם מכזאני באס יחדאז יכון מתנהג בטכסיס ת״ח, ביהא כא נכתבלך לילך תסיפד עליה או תקרא עליה האד אסי ווידא זאד עכס ימכן ידרו לחאל ב״מ חית לאזם נרד לכבאר לרבאט וס״ע מן ענדי.

וא״ש ע״ה חיים ד׳ סירירו הי״ו
(—) החותמת:
הצעיר ע״ה חיים דוד סירירו הי״ו
ראב״ד עי״ת פאס יע״א ואגפיה

תרגום

לשלום אין קץ!

הנני להודיעך שהרבה פעמים דברתי והזהרתי את ידידינו הרב דוד עובדיה שהוא צריך ללבוש עליו גלימא ומצנפת דרבנן כשאר הדיינים ועד היום לא שמע אלי, ויען שהוא חביב עלי לא היית מכריח עליו הרבה, וכעת הגיעו הדברים מהשררה שהוא צריך להתנהג במלבושו כשאר הת״ח, לכן אני פונה אליך לשלוח אחריו ותמסור לו מכתב זה לעבור עליו, ואם יתעקש עוד, יכול להיות שיגיע לו נזק בר מינן, כי אני צריך להחזיר תשובה לשררה בעיר הבירה רבאט ותדרוש בשלומו משמי ואתה שלום.

670

התרכ״ג

נתתי לבי להתבונן במסכת עדויו״ת שביד התובעים, ואנכי חזון הרביתי שהמורם מהם שהי׳ מסעוד ה״ן חמו ידיע אדבדובי רגל על לשונו לפני הממונה מאת המלך יר״ה על האלעשאר, וגם לפני השר, ודבר סרה על שני אנשים עברים תמימי דרך על לא חמס בכפם, והראה להם שהם מוליכים מכלל הסחורה לאהלי פלשתים אויבי המלך אלבארו״ד ורצא״ץ, ועי״כ נתפסו במאסר ע״י השר הצורר, והיו בסכנה גדולה לולא ה׳ שהיה להם, והפסידו כל הסחורה ההיא שהיא סך מתקאלים מ״מ... אבל כאן שהלך עם משרתי השר והראה להם הבהמות והסחורה שלהם והמתיק דבריו בלשון מסירות במה שאמר עוד, האדיך לבגלא אזרקא דטאלב מוח׳ וחדו שהוא מאויבי המלך, עליהא מאסי ירפדו אתליס די פיהא לבארוד דבר פשוט הוא שאין לך מסירות גדולה מזו... נמצא שאף אם לא היה חייב ע״פ הדין יש לחייבו משום מיגדר מילתא כיון שבזמנינו זה בעוה״ר רבו עבדים המתפרצים על אדוניהם ובפרט אדם זה שהוחזק בכך עד שנעשה לו דבר זה כהיתר מלבד

יסורי הגוף שאין יכולת בידינו ליסרו עד שיבוא בעל הכרם ויכלה את קוציו, ובנד"ז אין אנו צריכים שמן הדין הברור הוא חייב לשלם ממיטב כל מה שהפסידו האנשים וכמ"ש לעיל מלבד עונשו אשר יעלה ויבוא יגיע אליו כפול ומכופל מן השמים על צער המאסר שגרם להם עינו בכבל רגלם ברזל באה נפשם וצערא דגופא לא ניתן לימחל והאלהים יבקש את נרדף, ועל דבר אמת ח"פ צפרו יע"א בסדר כי ציד בפיו ובשנת תאבד דברי כזב לפ"ק וצויי"מ כי"ר.

הלכה למשה חו"מ סי' מ"ג. הצעיר רפאל משה אלבאז ס"ט

671

התקפ"ט

ב"ה

לפנינו צוה הרב הגדול כמוהר"ר שאול ישועה אביטבול, כשהיה מוטל על ערש דוי, והיה מיושב בדעתו משיב על הן הן ועל לאו לאו, כמשפט הבריאים. ואמר שאחר פטירתו יתנו יורשיו להחכם השלם והכולל כהה"ר יהודה אלבאז י"א חתנו כל חלק וזכות שיש לו בחצר הנק' ע"ש ן' פאפו מקודם והיום נקראת ע"ש אביו הנבון וחשוב הר' משה אלבאז י"א הזכות שיש לו שם וכל הנאותיהם ותשמישי' וכו' ולראיה שכן צוה לפנינו מחמת מיתה ח"פ וידענו נאמנה שלא ניתק מאותו חולי לחולי אחר אלא מאותו חולי נלב"ע והיה זה באלול המרוצה משנת ה' אלפים וה' מאות וששים ותשע ליצי' וקיים.

ישראל יעקב עולייל סי"ט

מפני שלא נמצא כעת עד שני על הצוואה הנ"ל הוצרכנו אח"מ להודות בחתימותינו לאשר ולקיים הצוואה בכל פרטיה ומסכימים ומודים הו"ג עלינו ועל זרעינו וב"ד ונתננו הזכות שיש בחצר הנז' למורישינו הנ"ל מתנה גמו' בכל פרטי המתנה הנעשים באופן המועיל וכ"ש שמצוה לקיים דברי המת ועלינו מוטל לקיים כל דבריו אפי' בלא העדאת עדים ולראיה ביד החכם הנז' ח"פ וקיים.

יוסף אביטבול סי"ט אברהם א"א שישא זלה"ה אביטבול ס"ט

672

ב"ה

המאור הגדול המאיר לארץ ולדרים, עטרת ראשי הודי והדרי אדוני מו"ר החכם השלם הדיין המצויין הרב המובהק הכולל כמוהר"ר מתתיה סירירו נר"ו.

אחרי נשיקת עפר ארץ הדום רגלי משי"ח ואחד"ש אחי וריעי ידי"ן החכם השלם כהה"ר מנחם נר"ו ואחיהו"ד החכם השלם כהה"ר שאול נ"י ואו"ע יהושע נ"י וכהה"ר דוד נ"י ולכל הקרב הקרב לאדוני הע"י. האותיות לאדוני בנחיצה לשאול מאת אדוני ימהר יחישה להורות לעבדו איזה דרך ישכון אור. יודע לאדוני כי בית א' היה ממושכן ביד הר' מרדכי ן' רבוח מיד מכלוף הכהן ככתוב בידו ולעתות כאל הוציאו שטר יורשי שלמה הכהן אח מכלוף הנז' שבו קנה אביהם מחצית הבית ההוא וחציו האחר אחיהם השלישי משה הכהן ובמות משה הנז' ירשוהו מכלוף ושלמה הנז' ורצו יורשי שלמה הנז' להוציא הבית מיד מרדכי הנז' כי אמרו גזול הוא את מכלוף הנז' והא שטרייהו קא מסהיד, והנה מרדכי הנז'

יש לו קצת עדים שהעידו שהבית הנז׳ היה תל עפר ובנאו מכלוף הנז׳ ורבו ועצמו דברי ריבותם והלכו למחנה לאדוני לידון שם, ועתה בהיותי מחפש בשטרות א״א זלה״ה מצאתי שטר כתוב בכתב ידו וחתום הוא ות״ח אחר זה עניינו שאלמנת שלמה הנז׳ הודית שעדיין מכלוף הנז׳ נושא סך הבנין וז״ל השטר העדתנו וכו׳ ובכח הקנין נתחייבה ומשכנה חלקה בעליה הרואה פני צפון שבחצר הנז׳ ביד מרדכי ן׳ רבוח כאשר משכן מכלוף העליה הנז׳ ובניכוי הנז׳ ופירוש הענין כי העליה הנז׳ היתה חריבה והיא משות׳ בין מכלוף ובין שלמה הנז׳ יובן מחצה לשלמה הנז׳ והמחצית הנז׳ למכלוף ולבית אחיו ועמד מכלוף הנז׳ ובנאה מכיסו והודית עלו הנז׳ שעדיין לא נתנו חלק העולה להם בבנין ומשכן מכלוף הנז׳ העליה הנז׳ ביד מרדכי הנז׳ אשר ע״כ הסכימה עלו הנז׳ במש׳ הנז׳ ובכח הקנין וכו׳ באופן כשישומו השמאים הבנין הנז׳ הבחירה ביד עלו הנז׳ ובניה יתומי שלמה הנז׳ אם תרצה לפדות חלקם מ״ט וכ״ז של פדתה הרי החלק ממושכן ביד מרדכי הנז׳ עכ״ל הצריך. לכן הנני שואל מאדוני אם רשאי אני לתת השטר למרדכי או לאו מההיא דמרן ס״ה א׳ או אם יש לחלק דשאני דעיקר המשכונה הוא שמופקד גם לענין הודאתה כי שם בתשו׳ הרא״ש קט״ו ז׳ מוכח דמהני לחלקה דוקא את הכל יבאר אדוני לעבדו ע״ג זו יען דחקוני לתתו אנשים של צורה שעבדך מתבייש מהם ולתשובת אדוני עבדו מיחל נאם ע״ה ב״ה ועבד אדונו.

אני הצעיר יהושע א״א אהרן אבן זכרי ס״ט

ב״ה

ריכא ובר ריכא יניק וחכים החכם השלם ודיין כהה״ר יהושע נר״ו.

אחד״ש על מה ששאלת אם יכול אתה לתת השטר למרדכי אם לאו, ודאי יכול אתה לתת לו השטר שמכיון שנמצא מונח ביד אביך זלה״ה שהוא הסופר שכתב השטר לא אמרינן שמא אח״ך השלישוהו בידו אלא אמרינן משעה שכתבו נשאר מונח בידו ומרדכי הנז׳ לא רמי אנפשיה לקחת השטר מיד אביך זלה״ה, ולענין הודאת האלמנה ודא דמהנייא אפי׳ לגבי יתומיה כיון דאיכא עדים בדבר שמכלוף הנז׳ הוא ששכלל כל העליה מכיסו וממממונו. וההודאה שהודית ג״כ האלמנה היתה לפני מר׳ אביך זלה״ה שהוא מאריה דאתרא ודאי שחקר ודרש לגבי חלק יתומים ומצא שדברי האלמנה אמת וצדק אפי׳ לגבי יתומיה שעדיין לא פרעו חלקם העולה להם בבנין העליה הנז׳, ועוד כיון שאין היורשים טוענים פרענו אלא אומרים גזול הוא בידו הו״ל כאומרים לא שכלל העליה מכיסו והא איכא עדים דמכחישי ליהו וכההיא דקי״ל כל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי דמי.

נאם מתתיה סיריו יס״ט

התש״ך

673

אחרי הרעש שהיה בעיר אגאדיר לתפ״ץ, אור ג׳ אדר תש״ך בשעה שתים עשרה בלילה שנחרבה העיר כליל, נפלו הבתים, והתושבים נקברו בחייהם, ואומרים קרוב לחמשת אלפים נפש נספו מלבד הנפגעים, ומאחינו בנ״י מתו קרוב לאלף ומאתים נפש, והנשארים הם בערום ובחוסר כל, היתה שם ישיבה שהיו בה שמונים תלמידים, ונצולו רק ששה עשר והאחרים נקברו חיים תחת המפולת ז״ל ותנצב״ה.

בפרשת תרומה הוזמנו הקהל ע״פ הממשלה לבית הכנסת צלא דלפוקי להודיע להם החובה שמוטלת עליהם. אכלוס המשפחות שנשארו ללא קורת גג, עזרה כספית, מזון וכסות.

תחילה אמרתי לפני הקהל, שהאסיפה הזאת לא הוכנה לתאר על איזה חג או חגיגה, הקהל הוזעק לתנות הגזירה הקשה שפקדה עיר שלימה ופגעה בכל תושביה והקהלה הישראלית לקתה באחוז יותר גבוה, ואח״ך הזכרתי פסוקי דוד המלך ע״ה בספר תלים מזמור ס׳ הרעשת ארץ פצמתה רפה שבריה כי מטה. הראית עמך קשה השקתנו יין תרעלה. נתת ליראיך נס להתנוסס מפני קשט סלה. עיי׳ המלבי״ם שם. ואמרתי הראית עמך קשה שאנחנו לקינו יותר שהקהלה שם היתה מונה קרוב לאלפים ומתו יותר מהחצי. וזה היה לנו כיין תרעלה. והבאתי פסוק ותגעש ותרעש הארץ א״ר שמואל בר נחמני למה הזוועות באות על הפסק בין מלכות למלכות הה״ד ותרעש הארץ ותחול כי קמה על בבל. אליהו ז״ל שאל את רבי נהוראי על מה הזוועות באות לעולם אמר לו על חלול מעשרות (עש״ר — רע״ש) שאין מפרישין אותן כתקנן אמר לו חייך כך היא סברא דמלתא אלא זהו עיקרו של דבר בשעה שהקב״ה מביט בעולמו ורואה בתי טרטיאות ובתי קרקסאות ואומות העכו״ם יושבים בהשקט ובבטחה ובית המקדש חרב מחרה אפו בעולמו להחריבו הה״ד שאוג ישאג על נוה לפיכך ותרעש הארץ. רבי אחא אומר על משכב זכור אמר הקב״ה אתה הזדעזעת אבריך על דבר שאינו ראוי לך, אף אני אזדעזע בשבילך העליונים והתחתונים, ורבנן אמרי על המחלוקת שנא׳ ונסתם גיא הרי כי יגיע גיא הרים אל אצל.

שוב הזכרנו מה שאמר הגאון חתם סופר ז״ל על הרעש שאירע בעי״ת טבריה ת״ו וז״ל אלו שפך חמתו על עצים ועל אבנים בתי כנסיות מקדשות מעט ובתי מדרשות שמגדלים בהם תורה והם הושוו לחורבות בתי מקדש דיינו: ואלו מתו כמה מאות ברעב ובצמא ובהם כמה מאות תנוקות של בית רבן הכל שאין בהם חטא: ואלו היה כך והנשארים היו לפליטה דיינו; אך הנשארים כמתים בחייהם מחמת עוני ודוחק ערומים בלי מלבוש ואין כסות בקרה. רעבים ללחם וצמאים למים יתומים קטנים בלי אבות, עגונות מבלי בעלים, אנשים מבלי עזר ותושיה דיינו; אם לא היו שבורים בעלי מומין שבר יד ושבר רגל על אחת כמה וכמה צרה כפולה ומכופלת, אין זה כי אם חוליינו המה נשאו ומכאוב חטאתינו סבלו.

והוספתי להזכיר לפני הקהל (שהיו עומדים בדומיה ועין במר בוכה) מ״ש עוד הגאון ח״ס זלה״ה על מ״ש חז״ל בעקבותא דמשיחא הגפן תתן פריה והיין פוקד ואין תוכחת. בית ועד יהיה לזנות והגליל יחרב. גפן אלו ישראל, אומה זו לגפן נמשלה: תתן פריה בני ציון היקרים המסולאים בפז וראויים להיות בחורי חמד בש״ס ופוס׳, ומ״מ יין התורה ביוקר ולא תמצאנה א׳ בעיר ושנים במשפחה. ואין תוכחה לוכח עמהם כי כולם כילדי נכרים יספיקו בעו״ה; ובית הועד יהיה לבית זנות בית הזונות כלו מצה ומריבה כל זונה מקנאת בירך חברתה, בית ועד החכמים כל בניך למודי ה׳ ורב שלום בניך, ובעקבות המשיח בעו״ה בית הועד יהיה כבית זונות מלא קטטות ומריבות ונגעים ע״כ הגליל יחרב יעו״ש.

סוף דבר אנחנו לא יודעים בשלמי הרעה הזאת ועלינו לשוב בתשובה, וה׳ הטוב יכפר עונותינו וירפא שבר עמו ויבטל מעלינו גזירות קשות אמן.

והנפטרים ז״ל חיי לרבנן וחיי לכל ישראל שבקו.

674

מזמורים שקורין מדש"ב במנחה פה העירה צפרו יע"א

מועתקים מספר חדשי השנה כ"י לרבי שמואל אלבאז ז"ל

בראשית — ה' חקרתני, סי' קל"ט
לך לך — נאם ה', סי' ק"י
חיי שרה — רחש לבי, סי' מ"ה
ויצא — חלצני ה', סי' ק"מ
וישב — קוה קויתי, סי' מ'
ויגש — גדול ה' ומהולל, סי' מ"ח
שמות — קולי אל אלהים סי' ע"ז
בא — הודו לה' קראו, סי' ק"ה
יתרו — אך אל אלהים, סי' ס"ב
תרומה — זכור ה' לדוד, סי' קל"ב
תשא — מי ימלל, סי' ק"ו
פקודי — יושב בסתר, סי' צ"א
צו —
תזריע — אשרי כל ירא ה', סי' קכ"ח
אחרי — אשרי תמימי דרך, סי' קי"ט
אמור — טוב עשית, שם
בחקתי — צדיק אתה ה', שם
נשוא — חסד ומשפט, סי' ק"א
שלח לך — אך טוב לישראל, סי' ע"ז
חקת — לכו נרננה, סי' צ"ה
פנחס — מכתם לדוד, סי' י"ו
מסעי — שמעו זאת, סי' מ"ט
ואתחנן — בשוב ה' סי' קכ"ו
ראה — שירו לה' שיר חדש, סי' צ"ו
תצא — אשרי נשוי פשע, סי' ל"ב
האזינו — כאיל תערוג, סי' מ"ב
נצבים — הרנינו לאלהים סי' פ"א
נח — הבו לה' סי' כ"ט
וירא — בה' חסיתי סי' י"א
תולדות — רועה ישראל, סי' פ'
וישלח — יענך ה', סי' ד'
מקץ — שיר חנוכת, סי' ל'
ויחי — אשרי משכיל, סי' מ"א
וארא — רצית ה' ארצך, סי' פ"ה
בשלח — הריעו לה', סי' ס"ז
משפטים — לשלמה אלהים, סי' ע"ב
תצוה — ה' מי יגור, סי' ט"ו
ויקהל — תפלה למשה, סי' צ'
מצורע —
ויקרא — דבר ויקרא ארץ, סי' נו"ן
שמיני — מכתם לדוד סי' י"ו
קדושים — הוריני, שם
בהר — מה אהבתי, שם
במדבר — יקום אלהים, סי' ס"ח
בהעלותך — אלהים יחוננו, סי' ס"ז
קרח — האזינה אלהים סי' נ"ה
בלק — כי פי רשע סי' ק"ט
דברים — על נהרות בבל, סי' קל"ז
מטות — דבר ויקרא ארץ, סי' נו"ן
עקב — ה' מלך ירגזו, סי' צ"ט
שופטים — תפלה לדוד שמעה, סי' י"ז
תבא — בבוא אליו נתן, סי' נ"א
וילך — לך דומיה, סי' צ"ה
הברכה — הושיעה ה', סי' י"ב

675

ידידי הרה"ג רבי אברהם עמאר שליט"א מסר לי שני מכתבים
מזקנו ז"ל ותודתי נתונה לו בזה

זה נוסח ג' איגרות אשר נכתבו לג' מקומות באלול תרל"ו, וז"ן הטיטולו של כל אחת. אחינו בני בריתנו, אנשי גאולתינו, מלכים ויועצי ארץ, גבורים לעמוד בפרץ, היושבים

ברמ"ה בעוב"י לונדון יע"א הנק' בשם אגודת אחים ककבים מזהירים, אתה ה' תשמרם, וכצנה רצון תעטרם כיר"א רוב שלום עד בלי ירח להם ולכל אשר באהליהם חצריהם וטירותם וחדרי משכיותם ולכל הגלוה אליהם וסר אל משמעתם, והדר מצלינא צ"לא דמהימנותא למען יחיו עוד רבות בשנים יבלו בטוב ימיהם ושנותם תרב גדולתם כיר"א.

התרל"ז

שר וגדול ליהודים, ממנו יתד ממנו פינה והוא עומד על הפקודים, חופף מרחף על כל בני גלותא העלובים והשדודים, ומיד עושקיהם יצילם גם מזדים, הא' אדונינו עט"ר, וצבי עדיינו, השר דון משה מונטיפיורי ישמרהו ויחייהו צור מושיב יחידים, ואתו עמו כל ישרי לב בני חברתו השרידים אשר ה' קורא ואל דברו חרידים, יעלו על גפי מרומי ההצלחות יש זהב ורב פנינים ובגדים חמודים, יאריכו ימים על ממלכתם הם ובניהם וכל אשר להם עד בוא משיח לישראל מקבץ נדודים.

אחינו וכו' היושבים ברמה בעוב"י פאריש יע"א הנק' בשם חברת כל ישראל חבירים ककבים וכו' ועל צבא מנרתא דדהבא גדול אדונינו ראש הוועד הראשי כמה"ר סי' דון אדולף כרימיו ישמרם ויחיים צור כל יצורים, רוב שלום וכו'.

מה נדבר ומה נצטדק מהקורות אתנו עם הישמעאלים אשר אנו מתגוררים בתוכם בזמנינו הרע הזה, כי לא דיים עול הגלות המר שנקבע במקומות אלו בכיה לדורות משנים קדמוניות כידוע לכל, והוא בזיונות וחרפות וגידופין והליכת יחף וטפלות שמאל ורקיקה על אפיים ופרסום הגלות הנק' בלשונם הז לענא וכיוצא מזה אין לדבר קיצבה,

עוד זאת יתירה בזמנינו הרע הזה המושלים בעיר נערים מנוערים מדעת, ומוסיפים על חסרונם שתיית יין ושכר ושאר דברים המוציאים את האדם מדעתו עד שכמעט נשארים גוף בלי צורה נמשל כבהמות נדמו.

ועוד זה אין לו שיעור שנתנו עיניהם בנפשותינו וממונינו ועל ריב כל דהו יהיה מה שיהיה בין יש' לגוי או אפי' בין יהודי לחבירו תואנה הם מבקשים ומגדילים המדורה בעידי שקר ומהם ובהם כדי להביא איש הישראלי זקן או נער עשיר או עני לידי ייסורין קשים ומרים לחובטו על הקרקע ולתופשו בידיו וברגליו בשני משרתים אלה מפה ואלה מפה, וארבעה אנשים מכים על בטנו מכת אויב אכזרי עד שדמו שותת לארץ, ואש המכות תוקד בקרבו לא יום אחד ולא יומים, ועל הרוב יבוא לידי סכנה מאותם המכות, אם לא יוזק לאלתר יוזק לאחר זמן, עד שכמעט תהיה מיתתו מחמתן, ועוד ידם נטויה לבד מכל זה להוליכו לבית הסוהר ולגזור עליו גזירות קשות ורעות שלא יצא משם עד שיתן דמים ככל אשר יחפוץ השר, באופן שגופו אבד וממונו לא פלט, ואם היה הקנס הזה לשר אחד ככל שאר המדינות החרשנו, כי אין השר שוה בנזק המוכה אלא שרים אחרים תחתיו ולכל אחד מהם חייב המוכה לתת קנס כשיעור השר הגדול או פחות מעט, ורעה עוד מזאת שצריך המוכה לתת פרנסה למשרתים אשר הכוהו ולאשר הביאוהו לבית הסוהר ולאשר הוציאוהו, וגם על הישיבה בבית הסוהר ג"כ יתן קנס שכר ידוע, וכן למשימי הברזל על הצואר ולמשימי הכבל ברגלים רח"ל מדינים קשים ומבעלי דינים קשים כאלו.

האזינו רוזנים המאורע הלזה אשר קרה בימים ההלו, שני יהודים משרתים אצל אחד מיקירי עירנו רבו זה עם זה מתוך שחוק, וכמתלהלה הלך א' מהם להזמינו לפני השר, ותכף רץ אחריו ראובן להחזירו, ומזלם גרם שראה אותם השר מרחוק, קרא אותם ושאלם על מה היו באים, השיבו ראובן אדוני, זה האיש משרת פ' הזמין את אחר ואני באתי אחריו

ופייסתיו וכבר חזר ברוחו, השר חרה אפו על ראובן וחבטו על הקרקע והכהו על ידי משרתיו עה״ד הנ״ל יותר ממאתים מכות ל״א, ובכל זאת לא שב אפו ושלח משרתיו והוציא את היהודי המשרת מבית אדונו ובחימה שפוכה הכוהו בעוצם אכזריות שבע מאות מכות, וחלק מכותיו לשלשה פעמים, ובכל פעם היה שופך מים על גופו להכאיב את בשרו עד שכמעט לא נותרה נשמה בו, ומשם הוליכוהו לבית הסוהר, ושם ענו בכבל רגלו ברזל באה נפשו, ועם שהיו מתחננים אליו שיוציאהו אולי ימצא מזור למכותיו, כי הוא נוטה למות, אטם אזנו מזעקתם ולא נענה להם עד שקיבל מהם קנס גדול, ועדיין המשרת ההוא מוטל על ערש דוי ל״א, ובענין זה וכיוצא בזה גדל הצער, כאש תבער יער, עד שכמעט רוב בני העיר קצו בחייהם ורוצים לצאת ממחיצתם למלט נפשם מתוך ההפיכה, ובפרט בשומעם שרוב המלכיות אין בהם עונשים כאלו, עכ״פ כל איש אשר עיני בשר לו לא יחוס על ממונו ותהי לו נפשו לשלל.

אי לזאת בבעו במטו מנייכו מלכי ואפרכי אחינו ושרינו רחמנים בני רחמנים הביטו וראו את חרפתינו, חוסו ורחמו עלינו כמנהגכם הטוב ע״כ אחינו בנ״י הקרובים והרחוקים אשר שמענו את שמעם, ועמדו נא להציל נפשות עשוקים מיד עושקם, ולבטל מעליהם עברה וצרה וזעם, והמבוקש ממעלתכם הוא לכתוב לאדונינו המלך יר״ה ותנשא מלכותו בהורמנותא דמלכא כתב מועיל לצוות עלינו לכל השרים לבלתי יחזיקו במנהגם הרע שמענישים אותנו במכות ויסורין קשים, ודי לנו בעול הגלות ודלות והשפלות אשר אנו סובלים מהם.

ואצ״ל כי ידוע שאדונינו המלך יר״ה לרוב רחמנותו תמיד כותב ומצוה עלינו לשרים ולמנהיגים לעשות טובה עמנו, וגם בזמנינו שמענו ממגידי אמת שיצא דבר מלכות אל כל שרי המדינות לבלתי יוסיפו להעניש שום בר ישראל במכות ועונשים כאלו, וידענו שהכל היה בהשתדלות מעלתכם, ישלם ה׳ פעלכם, עכ״ז בעיירות כאלו שהם רחוקים מהקונסולים יר״ה אין השרים חוששים לשום כתב שיבוא לטובתינו מאת אדונינו יר״ה ומעלימים עין כאלו לא היה, ועיקר סמיכתם בזה כי יודעים שאין בנו יכולת לקבול לפני אדונינו המלך יר״ה ולהגיד לפניו גודל צערינו, ואינו בנמצא בינינו שום יהודי שיהיה לו שום שררה מהמלכות שיכול לבוא לפניו להיות לפה ולמליץ בעדינו רק הכל נתון ביד גדולי הישמעאלים, אשע״ך אחת שאלנו ממע׳ הרמה להשתדל בכל עז ולהקל מעלינו עול הגלות הרע הזה לבלתי העניש אותנו לכל הפחות עונשי הגוף, גם לזאת תפקחו עיניכם לצוות לאדונינו המלך יר״ה להוציא כתב מידו לכל שריו ומנהיגיו לעשות טובה עמנו ולבלתי נעניש אותנו בעונשי הגוף כמנהגם, ובכלל אנחנו מבקשים ממעלתכם שתכתבו לו באופן שלא יוכר שהדברים יצאו מאתנו כי כבר מעלתכם מכירים אומה זו ובפרט בהיותינו בתוכם לא יבצר מהם כל אשר יזמו לעשות.

בחסדיכם בטחנו, וברוב חמלתכם נשעננו, להחיש גאולתינו ופדיון נפשינו, כי בצרה גדולה אנחנו, והשעה צריכה לכך ולרו״מ החיים והשלם מאה״ט, ומאת אחיכם נאמני אהבתכם, דורשי שלומכם וטובתכם, חותמי ברכות פה מכנאסא יע״א באלול המרוצה ש״ל תור להם מנוחה לפ״ק ברב עז ושלם. שלום עמאר ס״ט

גם אנחנו יחידי וראשי הקהל קדוש מכנאסא יע״א מבקשים ממע׳ ע״כ מ״ש ושאלו מרו״מ מעלת הבדי״ץ שבעירינו זאת מרו׳ וע״ס ולרו״מ החיים והשלם כנא״ה החו״פ בזמן הנ״ל ברב עז ושלם.

התרמ"א

אנשי שם ותהלה משרתי עליון אשר על ידם פועל ישועות בקרב הארץ, גבורים לעמוד בפרץ, אחינו בני ישראל אשר בוועד הראשי שבמלכות הרוממה אמיריקא ירום הודה, ובראשם איש תם וישר, יר"א וסר מרע, חכם בכל מיני חכמות, ושלם בכל מיני שלימות כמה"ר מאיר יצחקי... ישצ"ו יחיו חיי ענג ונועם מתמיד, כיר"א.

קול שיח ועתירה שפכנו לפני ההשגחה האלהיית להשפיע להם מן השלימות מה שיוכל מין האנושי שאת מן הטובה להצלחתו אמן. ורוב שלום עד בלי ירח למעלתכם הרמה ולכל הנלוה אליכם.

י"דוע ה'דבר ו'מפורסם ה'יטב, שמיני אהבות יתחלקו לחלקים רבים ויש בהם מזוייפת ואמתית, והנבחרת כפי הטבע וכפי השכל האנושי האמתי היא אהבת הטוב במה שהוא טוב שבכללה יש אהבת האדם לאדם בעבור ראותו שיש בו מהמדות החמודות, והמעלות הרמות והנשגבות, וזו נקראת אהבת האמת וחייבים בה גם מצד הטבע, כי אם יבחון האדם בנפשו ובטבעו ימצא בעצמו נטייה וחפץ לעשות מעשים ישרים בעיני בני אדם להטיב ולהשפיע לזולתו, לחמול על דלים ואביונים, להושיע הנלחצים, להתיר אסורים, לחבוש נמחצים, לרפאת חולים, להציל לקוחים למות, לחלוק מחכמתו לאחרים, להדריך אנשים בארחות יושר ולהורותם הדרך הטוב ולהטיב בכל מידי דמיטב מכחו ומהונו ועושרו וכל אשר ביכולתו, וכבר העיד הנסיון על זה שאפי' בני מלכים מכניסים עצמם בסכנת מות באו באש ובמים להציל אדם שנפל לנהר או שנפלה דליקה בביתו וכיוצא, ואם הוא מכיר שנפשו משתוקקת לזה, כ"ש שיאהב לזולתו אשר רואה בו ממדות הללו, ולהיות שגם אהבה זו שעלתה ברום המעלות יש לה הפסק בהעדר איש חמודות ואינה נמשכת אפי' לזרעו אחריו כמוהו בעצם זולת אם היה זרעו כמוהו בעצם, לכן מאד מאד ישתדל האיש הישר ההולך בדרך האמת והיושר להתפלל בעד האיש חמודות תמיד כל היום יברכהו למען יאריך ימים הרבה וברוב הימים תשתרע הנהגתו הישרה ומדותיו הטובות בלב רוב ההמון וילמדו גם הם לעשות כמוהו וההרגל נעשה טבע חמישי ויתרבה הדעת בכל העולם ויהיו כולם שלמים במדות ובדעות.

ומזה ג"כ יחוייב למקבלי הטוב מהמטיב לפרסם טובתו ולהראות לכל העמים טובותיו ויושר הנהגותיו ומדותיו ולאשרו בהם לפני מלכים ויועצי ארץ למען ישתדל גם הוא להוסיף זריזות על זריזותו וזהירות על זהירותו וגם המקבל טובה יצא ידי חובה עם האיש אשר גמלו טובה ולא להיות בכלל כפויי טובה שעליהם נאמר משלם רעה תחת טובה וכו' רח"ל, אשר מזה ג"כ בראות ההמון מעלת האיש הטוב ושבחיו אשר ישובח בפי הכל יקוו להיות כמוהו ונמצא לפ"ז הריוח האיש הטוב שמלבד שזכה להשפיע מטובו לאחרים עוד זאת שהשפיע לנפשותם הרוחניים שילמדו גם הם ממעשיו הטובים.

זאת מצאנו ראינו במלכות הרוממה והאדירה מלכות אמיריקא ירום הודה ותנשא מלכותה שלרוב הנהגותיה הישרות אשר שמענו שמעם, גם הענפים היוצאים מהם שלמים במדות ובדיעות, שענף א' מהם אשר הוא כעת אימבאכאדור בעי"ת טאנכיר יע"א ז"ש הטוב סיר' מיסטיר פיליס מאטיוש קונסול כינירל דלוס איסטארוס אנידוס די אמיריקיא ירום הודה, נודע בשערים שמו שהוא שלם במדות ובדיעות ורחמן גדול על כל הבריות

ובפרט על כל אחינו שבגולה שבכל צרתם ל״ו צר ומשתדל בכל כחו להציל להם מרעתם, רובי שבחיו אין די באר ולמפורסמות א״צ ראיה, הנה כי כן במטותא מנייכו מלכי תוסיפו לחזק אהבתו במה שתוסיפו לו מעלה על מעלתו, ותכתבו כתבי יושר להחזיק לו טובה להודיעו שמכירים אנחנו באהבתו בנו, ומגידים ומודיעים את כל מעשיו הטובים והישרים לפני מעלתכם ושאנחנו מבקשים מכם להטיב לו כאשר יאות לנו ולכם, כי כן דרך הטוב ולגמול טוב למי שגמלו טוב, וכבר מכירים מעלתכם שההצלחה אשר התחילה להתנוצץ ולהאיר לנו היא מרוב רחמנותכם והשגחתכם עלינו שבראות הקונסולים והאימבאכאדורים השגחתכם הטובה עלינו תיקר נפשינו בעיניהם כי יאמרו אחות לנו בבית המלך ועי״כ מליצים יושר עלינו לפני מלכינו ושרינו ומזהרים אותם עלינו שבזה עולה הצלחתינו מיום ליום וממדריגה למדריגה, ואלמלא מורא מעלתכם, לא היתה ח״ו שום תקומה לכל בני הגולה ובפרט יושבי העיר הזאת אשר אנשי הגויים אשר אנחנו מתגוררים בתוכם כולם מאייבים אותנו אין להם חפץ בהצלחתינו, ולא נעלם מכבודכם שהתואר המיוחס לנו מימות אבותינו הוא רחמנים בני רחמנים, כי על כן בטחנו על רובי חסדיכם, לתמוך את ידינו בעניינים הללו, כי הם יסוד גדול לעיקר הצלחתינו, ויודעים אנחנו ידיעה נאמנה שאם יתמכו מעלתכם את יד האיש הזה הישר הזה בכתבי יושר, יוסיף אהבה על אהבתו ויהיה לנו לחומה ולמחסה ביום זעם (בענייני הגוף החומרי) כאשר היא הנהגתו על כל בני הגולה מיום בואו לטנכיר ישלם ה׳ פעולו.

ועמכם הסליחה אם העתרנו מלין ולא שמרנו ח״ו חק המוסר וד״א כאשר יאות למי שמדבר לפני גדולי הערך כמעלתכם, כי מרוב שיחנו וכעסינו דברנו עד הנה, ועל חמלתכם בטחנו כי תרבו לסלוח, ולרו״מ החיים והשלם מאתנו ומנא״ה החו״פ מכנאסא יע״א בכסלו ש׳ כה ת א מ ר לבית יעקב לפ״ק ברב עוז ושלם.

שלום עמאר

677

ב״ה

ז׳ סיון תש״ח

קהל קדוש ברוכים תהיו.

כא נחבו באס נעלמוכום עלא קיבאל נדבה די כוננא עמלנא פחדש טבת החולף, נטלבו להשי״ת, יוקקפלכום זכות דייאלהא להצילכם מכל צרה וצוקה. האד נדבה, כאנת דככלת מייאתאיין וכמסא וכמסין אלף פראנק. וכללהא תפרקת דקיק עלא לעניים בררא מן לפרס, אזמעא לפאייתא תקאדאת. ולוקת כא יזיד יועאר. ביהא כממנא באס נרזעו נזמעו סי נדבה אוכרא באס נזידו נעתקו כותנא לעזאז, וראכום עארפין האד למצב פאס חנא ליום, מלבד יוקר השערים די מא עמרו מא כאן, נוסף גם הוא לקולות די כא נסמעו יום יום מכל עבר ופנה, באופן די כא נכאפו בלאמא ב״מ מדת הדין תכון מתוחה עלינו ואין לנו על מי להשען כי אם על אבינו שבשמים ועלא האד לוקת ממש קאל רשב״י ע״ה באדרא זוטא מסתפינא על מה דלא יערע בדינוי דצדק ולא יוקד עלמא בשלהובוי יחב יקול אפי׳ רשב״י ע״ה פאייאמו, כאף על לעולם לאמא יתחרק בשלהבת די מדת הדין די כא תסממא צדק, וכ״ש פאייאמנא אנן מה נענה בתריה. ה׳ יאמר לצרותינו די. וחתא תפלות

ולבקשות די כאנו פיידינא בכל עת צרה וצוקה, מא סיבנא כח פהאד לווקת באס נעמלוהום פחאל מא דארי. באופן די נסדדו עלינא בעוה"ר זמיע ביבאן רחמא, וכולסי הווא מפאת דור די הווא קביח בזאף. בפרט סגל דצניעות ולפריצות די הווא סיבה די האד סק'ל דצרות. פחאל מא קאלו רבותינו ע"ה די מן האד סי אנדרולומסיה באה לעולם והורגת טובים ורעים. ועיינא מא נעמלו פיכום התראה באס תנהמו ולאדכום ובנאתכום מן האד לפריצות די כא יעמלו ואין איש שם על לב, וואס כא תחבו גיר צרות יתזאדו עלא האד סי השי"ת מא יזידסי כתר, וחתא דמאגאת באס נתובו ונרזעו להשי"ת מא בקאווסי מיושבים. וחנא עם בני ישראל כא נתסממאוו תולעת יעקב פחאל דודא דלחריר די כא תעמל בפמהא למלבוש דייאלהא. חתא עם בני ישראל אין כחם אלא בפיהם פחאל מא קאלו רבותינו, בזמן שהקול קל יעקב אין הידים ידי עשו, וליום בעוה"ר חתא סי מא סלאח הקולות יחדלון, למשענת די באקא פדינא די נקדרו עליהא הייא מצות הצדקה פחאל שעה די דאבא די ראהום כותנא ליהוד בצרה גדולה. ווידא רכינא עליהום ראכום ב"מ תבדאוו תסמעו עלא חללי רעב, לא יבוא ולא יהיה, ביהא נחבוכום תעאודו תתחזמו עלא סי נדבה הגונה, נעתקו ביהא דראווס פהאד עת צרה, והייא די תכון מגינה ומצילה, ותעררד למדת הדין פחאל די קאל לפסוק וצדקה תציל ממות, והייא מסוגלת באס תבטטל גזירות קשות ורעות אפי' פלוקת לקבאח פחאל האדו. פחאל מא סיבנא, זמן די קריעת ים סוף כאן מעאהום מיכה די דווז מעאה לפסל די ע"ז וקטרגו עליה מלאכי השרת וקאלהום הקב"ה הניחו לו פתו מצויה לעוברים. וחתא חנא כא נחבו באס נסריוו דקיק ונפרקוה לעניים מדי שבת בשבתו, ומא נכליווסי כותנא יזידו צער דרעבון עלא צער דלפחד וכל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים דכתיב ונתן לך רחמים ורחמך. וסיבנא ג"כ משה רבינו ע"ה טלב מן השי"ת וקאללו הדיעני נא את דרכך, וואזבו השי"ת וקאללו דרך דייאלי הייא וחנותי את אשר אחון ורחמתי את אשר ארחם. זאייד ווסאתנא תורה והלכת בדרכיו מה הוא רחום אף אתה רחום. ביהא יא כותנא ראחנא כא נברחולכום מן קלובנא דאכליין באס תחחזמו פהאד למצוה חזקו ויאמץ לבבכם כל המיחלים לה'. ודי חן קלבו יזיב צדקה בעצמו כפי מה שנדבו לבו ללבירו דלק'ומיטי. באס תזידו פיהא תיקון המצוה די תזיבוהא בידיכום. ובשכר זאת נטלבו להשי"ת יחזרנו בתשובה שלימה לפניו. ויבטל מעלינו כל מיני גזירות קשות ורעות. ויגזור עלינו גזירות טובות ומלך ביופיו תחזינה עינינו. על ארצנו ועל נחלת אבותינו, וזכות האד למצוה תהיה בעדכם מגן וסתרה צנה וסוחרה שלם ושלוה בארמנותיכם ונגע לא יקרב אליכם אכי"ר.

ג"כ כא נעלמוכום עלא קלאם למכזן באיין די חב יסאפר מן לבלאד כתר מן 48 שעה. יחדאז יזי יעלם פלבירו דלקומיטי. ודי גאב כתר מן האד לווקת, מוואליה ריספונסאבל ביה חתא יחדדרוה וא"ש.

תרגום

קהל קדוש ברוכים תהיו.

ברצונינו להודיע לכם על הנדבה שכבר עשינו בחדש טבת החולף, נתפלל אל השם שיעמד לכם זכות הצדקה, ולהצילכם מכל צרה וצוקה, הנדבה הזאת הכניסה מאתים וחמשה וחמשים אלף פראנק. וחולקה כולה קמח על העניים חוץ מהפרס השבועי, השבוע שעבר עבר, והמצב מוסיף להיות קשה, על כן חשבנו לאסוף עוד נדבה אחרת, ועל

ידה נוכל לעזור לאחינו היקרים, וכבר אתם יודעים מקושי המצב כי מלבד יוקר השערים שאף פעם לא הגענו לזה, נוסף על זה הקולות שנשמעים יום יום מפה ומשם, ואנחנו מפחדים שמא ב"מ מדת הדין מתוחה עלינו, ואין לנו על מי להשען כי אם על אבינו שבשמים. ועל תקופה זו אמר רבי שמעון בר יוחאי ע"ה באדרא זוטא מסתפינא על מה דלא יערע בדינוי דצדק ולא יוקד עלמא בשלהובוי רצה לומר אפילו רבי שמעון ע"ה בימיו פחד על העולם שמא ישרף בשלהבת של מדת הדין שנקראת בשם צדק, וכ"ש בימינו אנן מה נעני בתריה ה' יאמר לצרותינו די. וגם התפילות והבקשות שהיו בידינו לומר ולהגיד אותם בעת צרה, בזמן הזה אין לנו כח להגידם כמו שנהגנו, באופן שנסגרו עלינו כל שערי רחמים, והכל הוא מפאת הדור שהוא רע מאד, ובפרט ענין ירידת הצניעות, ולעומת זאת גדלה הפריצות וזה סיבה לכל הצרות למיניהם כמו שאמרו חכמינו ז"ל ע"ה מעון זה אנדרלמוסיה באה והורגת טובים ורעים, התרינו בכם הרבה פעמים שתזהירו בניכם ובנותיכם על הפריצות שהולכת ומתגברת ואין איש שם על לב, האם רוצים אתם שיתרבו הצרות ח"ו על זה השם יתברך יאמר די לצרותינו. וגם השכל שבראש שעל ידו נוכל לחזור בתשובה לא שקט, ואנחנו עם בני ישראל נקראים תולעת יעקב כתולעת המשי שטווה את מלבושה בפיה, גם אנחנו עם בני ישראל אין כחנו אלא בפה, כמו שאמרו חכמים בזמן שהקול קל יעקב אין הידים ידי עשו, והיום בעונות הרבים שום דבר לא הועיל הקולות יחדלון, והמשענת שנשארה בידינו ושיכולים עליה היא מצות הצדקה בעת הזאת שאחינו נמצאים בצרה גדולה. שאם נעלים עין מהם תתחילו לשמוע על חללי רעב לא יבוא ולא יהיה. על כן נבקש מכם תתאזרו עוד על איזה נדבה הגונה. נעזור על ידה לעניים בתקופה זו של עת צרה והיא תגן ותציל. ותעצור בעד מדת הדין המתוחה עלינו כמו שאמר הכתוב וצדקה תציל ממות. והצדקה מסוגלת לבטל כל מיני גזירות קשות ורעות אף בזמן הקשה ביותר כזמנינו כמו שמצינו בזמן קריעת ים סוף שהיה עמהם מיכה שהעביר עמו פסל של ע"ז ובמרום קטרגו עליו מלאכי השרת ואמר להם הקב"ה הניחו לו פתו מצויה לעוברים. כמו כן אנחנו עומדים לקנות קמח לחלק על העניים מדי שבת בשבתו. ולא נעלים מהם עין שיוסיפו צער הרעבון על צער הפחד. וכל המרחם על הבריות מרחמים עליו מן השמים דכתיב ונתן לך רחמים ורחמך. ומצינו ג"כ משה רבינו עליו השלום שבקש מהשם יתברך הודיעני נא את דרכך, והשם השיב ואמר לו שהדרך שלי היא וחנותי את אשר אחון ורחמתי את אשר ארחם, ועוד מצינו שהתורה מצווה עלינו והלכת בדרכיו, מה הוא רחום אף אתה רחום.

על כן אחינו היקרים הנה אנחנו קוראים לכם מתוך לבנו הפנימי שתאזרו חיל ותבואו לקראתינו במצוה זו חזקו ויאמץ לבבכם כל המיחלים לה', ומי שנדבו לבו אותו, יביא את נדבת לבו בעצמו למשרד הועד, ובזה תוסיפו עוד בהידור מצות הצדקה. ובשכר זאת נבקש כלנו מהשם יתברך שיחזרנו בתשובה שלימה לפניו ויבטל מעלינו כל מיני גזירות קשות ורעות ויגזור עלינו גזירות טובות ומלך ביופיו תחזינה עינינו, על ארצינו ונחלת אבותינו. וזכות מצוה זו תהיה בעדכם מגן וסתרה צנה וסוחרה שלם ושלוה בארמנותכם, ונגע לא יקרב אליכם אמן כן יהי רצון.

כמו כן עלינו להודיע לכם משם הממשל שכל מי שרוצה לנסוע ולשהות מחוץ לעיר יותר מ־48 שעות עליו להודיע במשרד הועד, ומי שעזב יותר מזמן זה הוריו ומשפחתו אחראים עליו להציגו בפני הממשל לכשידרש.

כנויי המשפחות בק״ק צפרו

אביטבול, אביכזיר, אג׳ייני, אג׳נאתי, אדהאן, אדהבי, אדרעי, אוחנא, אזאווי, אזולאי, אזאגורי, אחינא, איפלאח, אלכסלאסי, אלקובי, אלקאיים, אלמושנינו, אמוח, אמלאל, אמשילי, אנצ׳אם, אנקאווא, אסודרי, אסולין, אסחראווי, אסבאג, אפרייאט, אצאייג, אצראף, אציני, אשריקי, אתורג׳מאן, אתטאווני.

באנון, באנוז, באסעוד, בן גיגי, בן גזלאן, בן דאווד ויוסף, בנהדאנא, בן זכרי, בן זנו, בן זאהא, בן חיון, בן חמו, בן חאכו, בן חותא, בן יעיס, בן כלפון, בן לילתי, בן משעאן, בן מאמאן, בן מלכא, בן נאיים, בן נמוח, בן סעיד, בן סמחון, בן סוסאן, בן סמחונא, בן סעדייא, בן עמור, בן עילי, בן עזראן, בן עזרא, בן עדון, בן צניוור, בן רבוח, ברוכאל, בן שמול, בן שענון, בן שלוחא, בן שושן, בן שלוש.

(משפחת בן יעיש, ידועה בשלוניקי וקושטא בתקופה שאחרי הגירוש).

גבאי.

דיאבילה. (שם משפחה מספרד, על שם עיר במדינת קשטיליא Avila).

הרוש, הכהן, הלוי, הנו.

זנגו.

האזין, ז׳ חכנאן.

טאפיירו.

יתאח, ילוז, יונה.

לחייאני, לזרע, לבטאט, למשעאלי, לערבי, לובאטון, לחזאן.

מוייאל, מונסונייגו, מרעילי, מחפוצ׳א.

נחמני, נחמוס.

סיסו, סקלי.

עולייל, עטייא, עובדיה, עלאל, עבו.

פרץ.

צירולייא, צבע, צרפתי.

שקרון, שטרית, שניאור.

דידיע ודמתקרי

אביטבול ומתקרי די אתמאיושת, אביטבול ומתקרי בן ימון, אביטבול ומתקרי לחדאד, אביטבול אמלאל, אביטבול ומתקרי בן נאני, באכלוף ידיע וידאל, בן גזלאן ומתקרי בן חניני, אדבדובי, אלבאז ומתקרי אדהבי, אזולאי ידיע ברוך, הלוי דמתקרי חיבוס, טאסור, בן טאנא מאליחא, חיון ומתקרי באסעוד, יתאח ומתקרי אלגול, יתאח ומתקרי בועז, יהודה ומתקרי הדו, לילתי ומתקרי אספר, לחייאני ומתקרי תאליאקות, למשורי, כלפון דידיע פוני, למראקסי, לגריסי, מרעילי, בן למסרח וידיע זיראח, אמשילי וידי׳ בן עזוז מוייאל ומתקרי פוניס, סביבי, אסראיירי, סראק, אסולין דמתקרי אזזון, אסבאג דיע אסאבוני, מלכה ידיע בהינא, יעקב דמתקרי עכו בן נחמוס, דמתקרי מלילי, בן מאמוז עילי וידיע לוטאטי, עובדיה ידיע חאקו, בן סטאר, אתלמסאני, שניאור דמתקרי בוזמימא, שטרית ומתקרי לפילאלי, דמתקרי שלאל, שלמה דמתקרי אשאמו ארבוחי, ידיע בן דאדא.

679

אמר סעדיה בכא״ר מימון זלה״ה אבן דנאן יש״ץ.

הנה בחמלת ה׳ עלי נתן בלבי דעה ובינה והשכל, להבין ולהשכיל בדברי חכמים, דורשי רשומות, להשגיח על סתומות וחתומות, להתיר קושיות גדולות ועצומות, ויוציאני וינחני מחוץ לעיר המצפצפים ההוללים, המשוכשכים והמבולבלים, ויהי עם פי ולשוני שלא לדבר כדברים שאין להם טעם, ולהרים קול ברעש וברעם, ולהראות פנים של זעם, אולם בנחת אשמיע את דבר ויושר לבי אמרי, לאוהבי וחבירי, ואני בראותי בספר ישעיה ע״ה בפ׳ הנה ישכיל עבדי, שמתי דברי המפרשים אותה לנגדי, ואעיין בהם ואראה סברותיהם, ולא נתישבו לי דבריהם ואמרותיהם וכ״ש בהיותם מתחלפים בנושא, כי מהם שדורש אותה הפרשה על כנסת ישראל בכללה, ומהם מי שדורשה על מלך המשיח ושרשו בפ״ח למרבה המשרה וכו׳ בקש הקב״ה לעשות חזקיה משיח וסנחריב גוג ומגוג וכו׳ והתועים פירשו אותה על משיחם ומצאו בפתרונם טענות על קורותיו ומיתתו, ועל אמונתם הכוזבת בו, והרבה מחכמי ישראל סתרו טענותיהם בראיות ברורות, ורבי יוסף בן כספי מלאו לבו לומר כי הדורשים זאת הפרשה על מלך המשיח שיב״ב גרמו לתועים לפתור אותה על יש״ו, וה׳ יכפר בעדו כי לא דבר נכונה, כי רז״ל חכמי התלמוד מכח הנבואה דברו דבריהם, וקבלה יש בידם בעיקר הפירושים, ודבריהם הם האמת והעיקר אשר צריך כל מפרש להשען עליו, ולא יתכן שימנעו מלומר האמת כדי שלא יטעו השוטים, כי הנה אלקינו ית׳ וית׳ לא אבד מעולמו כלום בעבור השוטים שעבדו נבראיו, ומה שהורוני מן השמים אומר כי זאת הפרשה על חזקיה המלך יהודה וישראל נאמרה, ובה רמזים למלך המשיח דבר דבור על אופניו, ודוגמתה בפ׳ בלעם שהוא מדבר על המלך דוד, ורומז למלך המשיח, וכן נבואת יחזקאל ע״ה בבנין בית המקדש, אין ספק כי על בנין בית שני ובית שלישי הוא אומר. כי הנה רז״ל מביאים ראיה ממנה על בנין בית שני ב״מ מדות והנה קבוץ כל השבטים וחלוק א״י לי״ב חלקים ושמות השערים על שמות השבטים, והקרבת המילואים שאמר לא היה ולא נבראו עד עתה, ואין ספק כי על בית שני הוא מתנבא, ועל הבית השלישי הוא מכוון ורומז דבר דבור על אופנו, כי יחולי הדור ההוא ותקותו היתה לבית שני, וכוונת הנביא ותכלית בשורתו היתה לבית השלישי, וחלילה חלילה שיהיה יעוד הנביא בטובה בהפלגה ולשון הבאי, אומנם במשלים ובהצעות האיום והתוכחות דברו הנביאים לשון הפלגה, ומוצק ענין זאת הפרשה הוא גדולת המלך חזקיה ע״ה, והצלחתו וצדקתו וזכותו שעמדה לו בהצלתו הוא ועמו מיד סנחריב, והצרות שעברו עליו מסנחריב ומחוליו ג״כ.

והנה הנביא ישעיה ע״ה כתב נבואתו על סנחריב, איך תהיה מפלתו ומפלת חילו, ומפרשת הוי אשור עד פרשת סנחריב, הוא מתנבא . . .

680

השפ״ב

אשכבתא דרבנן

בכתב ידו של הרב שאול סירירו ז״ל, אחד מבעלי התקנות שחי במדינת פאס בשנת השכ״ו כארבע ושבעים שנה אחרי גירוש קאשטילייא ופורטוגאל.

וז״ל: ובעונותינו הרבים בשתי שנים נסתלקו מבינינו כמה חכמים מחוכמים הלא הם:
החכם השלם הר׳ ישעיה בקיש ז״ל
והחכם השלם הר׳ בידאל צרפתי ז״ל
והחכם השלם הר׳ משה בן אטויל ז״ל ?
והחכם השלם הר׳ יהודה עוזיאל ז״ל [הב׳] היה חי בשנת שמ״ב
והחכם השלם הר׳ יהודה בן עטר ז״ל
והחכם השלם הר׳ שם טוב אמיגו ז״ל
והחכם השלם הר׳ אברהם [הכהן ?] [ביטון] ז״ל
והחכם השלם הר׳ שמואל דנינס ? [חאג׳יז] ז״ל
והחכם הר׳ לוי בן כמון ? [רמוך] ז״ל
ואחריהם אב ב״ד החכם השלם ה״ה שמואל אבן דאנן ז״ל
וכלם ממדינת פאס ושם נפטרו מלבד החכם הר׳ שמואל אבן חביב ז״ל שנפטר בעבר הים והוא הי׳ מחכמי פאס [1].

וגם החכם השלם הר׳ יחייא בירדוגו מחכמי פאס שנפטר בתיטאוון; הרי שנים עשר חכמים מחוכמים למנין שבטי יש׳ נפטרו ונסתלקו בעונותינו, סעו המה למנוחות עזבו אותנו לאנחות.

ואחר זה האריך הרב מהר״ש סירירו ז״ל להספידם — ומשום הכי פתחתי עליהם לו׳ אחי ת״ח הללו אחי ורעי וכו׳. ובדף הסמוך כתב וז״ל: דרשתי בשנת מגדל עו״ז (היא שנת השפ״ג) שם ה׳, לתשלום השנה של פקידת הנבון החכם הה״ר יוסף בן חמו נב״ת זה הפסוק וכו׳. והלאה בדף ח׳ כתב מהרש״ס ז״ל: ״הפסוקים הללו פירשתי אותם בפטירת החכם המאור הגדול החכם השלם ההר׳ שמואל בן דאנן אב ב״ד שנת ביש״ע (היא שנת שפ״ב) אלהים בט״ו לאדר... וכו׳.

וכמובן שהשתי שנים שבהם נפטרו החכמים השלמים ז״ל הנז׳ הם השנים ש״פ ושפ״א, או שפ״א ושפ״ב.

681

להיות שבעצם היום הזה הוטל עלינו מאת אדונינו יר״ה מס גדול לפרוע סך ארבעת אלפים מתקא׳ של האלגזייא של... ויחידי קהלינו העריכו כל המון ישראל, לערך הגדול, עשרה רייא׳ל. וגבו מהם מה שגבו ונשאר חסר להם סך גדול... להטיל אותו על יחידי ת״ח שבמחנינו זה שיפרעו כל הסך החסר. ות״ח ישצ״ו דינא קא בעו אם הם חייבים לפרוע או לא ולזה אנו אומרים שהדין ברור ופשוט שהם פטורים ומותרים מכל מסים וארנוניות כמבואר ביו״ד סי׳ רמ״ג ס״ב וז״ל: ולכן פטורים מכל מיני מסים, בין מסים הקצובים, בין מה שהוא קצוב על כל איש לבדו בין הקבועים בין שאינן קבועים וחייבים בני העיר לפרוע בשבילם אפי׳ הקבועים על כל איש ואיש וכתב בעל ההגה ז״ל ואפי׳ אמר המלך שת״ח עצמם יתנו חייבים הצבור לתת בעדם עכ״ל. הרי מבואר שפטורים אפי׳ מכסף גולגלתא. וכן המנהג פשוט מימי קדם לפטור ת״ח ממסים וארנוניות גם מכסף גולגלתא,

1 הנייר שממנו העתקתי כל זה לא נראה הדיו מרוב היושן ונסתפקתי באיזה משפחות, ולצאת מידי ספק הבאתי במרובע שם המשפחה שאיפשר להעלות על הדעת.

זולת קצת ת"ח שיש להם משא ומתן וחוזרים לתלמודם צריכים לפרוע לפי ראות עיני בדי"א יש"ץ. אבל ת"ח שתורתם אומנותם ואין להם שום משא ומתן לית דין ולית דיין שהם פטורים ומותרים מכל וכל ולכן כל הפסד ודרדר דממונא שיגיע לת"ח יצ"ו מפאת השררה בגרמתם עלייהו ליהדר לשלם במטבא ולראיה ע"ד אמת ח"פ בדבר פשוט. וכבר כתוב וחתום מימי קדם מרבני ואיתני עולם בכמה חרמות ונדויים אשר כל שומעם תצלנה אוזנו ויתהפכו הקללות לברכות לכל שומעי דברי חכמים ועליהם תבוא ברכת טוב ושלום.

רפאל בירדוגו ברוך טולידאנו שמואל בן וואעיש פתחיה בירדוגו

אנחנו בדי"ץ ויחידי הקהל אשר במחנינו זה קדוש מסכימים בהסכמה גמורה, והוא שאם הקהל יעבירו את הדין על ת"ח ויתאלמו עליהם בכח השררה לפרוע פרעות במסים וארנוניות ובכסף גולגלתא הנ"ל. מעתה אנו מקבלים על עצמינו שלא להתפלל עמהם בבתי כנסיות כ"א בבכה"ן א' לבדם ולא לשחוט להם, ולא לבדוק, ולא אפילו עופות, ולא למול בשרם, ולא ללמד תשב"ר שלהם, ולא ליכנס עמהם לשום סעודה שלהם בין סעודת מצוה בין סעודות הרשות, ואפי' ש"ץ לא יכנסו לשמחה שבבה"כ שלהם, ולא לכתוב להם שום כתובה, ולא שום שטר ולא לדון ביניהם בדי"ץ בדיני ממונות שום אחד מבדי"א. באופן שאין רשות לקהל לגבות מהם מסים וגולגלתא, ולא להכריחם ללוות או להטיל עליהם שום קרקע לקנותו או למשכינו, ואם יתאלמו עליהם בשום דבר מהדברים הנז', הרי ההסכמה הזאת קיימת, ואין לה שום ביטול עד שיבטלו כל הב"ד והת"ח הח"פ, ועד אחר שישובו הקהל ויקבלו עליהם את הדין. ולראיה ח"פ בזמן הנ"ל.

רפאל שמואל ברוך טולידאנו פתחיה מרדכי בירדוגו דוד אלבאז אהרן בן סמחון
שלמה טולידאנו שמואל בן מלכה יוסף הכהן חביב טולידאנו

682

קהל קדוש ברוכים תהיו, עלינו להודיע לכבודכם שהופיע אצלנו בב"ד אנשים אשר נגעה יראת אלקים בקרבם, ונתקנאו קנאת ה' צבאות על מעשה לא טוב שמתרחש בעיר בזמן האחרון שמי שהוא בתוך השנה לפטירת הורים או קרובים נעשה ש"ץ קבוע, והוא חושב שהוא עושה מעשה טוב ועושה נחת רוח להוריו, ואדרבא הוא מקלקל להם וגורם להם צער. יען שמעלת הש"ץ הוא בזה שמעורר על הצבור את הרחמים. ואם הוא אינו הגון אדרבא מעורר את הדין רח"ל, והוריו בודאי יגיע להם צער. ואנחנו רוצים בזה לגלות לכם מקצת מן דיני ותנאי ש"ץ ומהם כל אחד ידע מעוט ערכו וישב במקומו.

מרן הקדוש פסק בשולחן ערוך אורח חיים סי' נ"ג סעיף ד' וז"ל: שליח צבור צריך שיהיה הגון, ואיזהו הגון שיהיה ריקן מעבירות, ושלא יצא עליו שם רע אפי' בילדותו, ושיהיה עניו ומרוצה לעם. ויש לו נעימה וקולו ערב, ובסעיף ה' כתב אם אין מוצאין מי שיהיה בו כל המדות הללו יבחרו הטוב שבצבור בחכמה ובמעשים טובים. ובסעיף ו' כתב ואין ממנין אלא מי שנתמלא זקנו מפני כבוד הצבור, עכ"ל הטהור, ולא עוד אלא שהללו עומדים להתפלל מעצמם גם אם נמצא בצבור מי שהוא ראוי. והדין נותן שמי שאינו ש"ץ קבוע לא רשאי לעמוד רק אם מתבקש מהקהל כמו שכתב מרן שם מי שאינו שליח צבור קבוע צריך לסרב מעט קודם שירד לפני התיבה. וסיים מרן וכתב ובפעם השלישית יעמוד

לכן מבקשים מכבודכם שלא יעמוד להתפלל בצבור רק מי שנקרא בשם ת״ח. ומי שרוצה לעשות נח״ר להוריו יגיד את הקדישים של שלש תפילות. וכמו כן הילדים הקטנים לא יגידו רק קדיש יתום אחרי עלינו לשבח ושומע לנו ישכון בטח ושאנן מפחד רעה.

683

כאשר עברו המים הזדונים, השטפון שעבר על עיר שלימה ושקיטה עיר צפרו וקהלת היהודים בתוכה בליל א׳ של חג הסוכות תשי״א, ומתו כמה נפשות מישראל. לשנה הבאה ביום שמחת תורה היתה אסיפה גדולה מכל אנשי הקהלה בבית הכנסת תלמוד תורה אם הבנים סדרתי הודאה על הנסים ועל הנפלאות שארעו לקהלה, כי לולי ה׳ שהיה לנו אזי המים שטפונו.

פתיחה: נאום בקצרה (בערבית):

רבותי קודם כל חייבים אנחנו לזכור חסדי השם יתברך שעשה עמנו בשנה החולפת שהיינו כולנו בסכנה עצומה לולי ה׳ שהיה לנו ממש נצלנו ממיתה לחיים לא תקום פעמים צרה, וגם כן חייבים להודות ולהלל להשי״ת שמשנה עתים ומחליף את הזמנים אשר בעונות הרבים, בחג הסוכות שנה שעברה נהפכה שמחתנו לאבל מהנפשות והממון שאבדנו וכמה חלולי יום טוב היו אז לתפ״ץ והשנה לפני החג היו גשמי זעם קודם י״ט וגם בערב יו״ט, ועם כניסת החג גבר עלינו חסדו נתפזרו העננים וכל אחד קיים מצות ישיבת הסוכה כדין יום ולילה מהולל שם ה׳ שהוא רחמן מלא רחמים וברוגז רחם יזכור כי ממדת רחמיו מנהיג עולמו בחסד וברחמים, בפרט אחרי שמידת הדין שולטת תכף לזה מתעוררת מדת הרחמים כמו שאומר המשל ״מא מנור דיקא גיר לפרז״ (״מתוך צרה רוחה״), וכמו שמצינו בתורה הק׳ פ׳ נח אחרי מאורע המבול אומר הפסוק ויחל נח איש האדמה ויטע כרם וישת מן היין וישכר ויתגל בתוך אהלו ואמרו חז״ל ע״ה בו ביום נטע בו ביום עשה פרי בו ביום שתה מן היין וישכר. וסיבת הנס היתה שאחרי כן מדת הרחמים התעוררה שלא כפי הטבע, ונח במקום שיתחיל באיזה עסק טוב שתהיה בו הצלחה מרובה, הקדים הוא בענין היין והשכרות שהיתה בו הצלחה גדולה שביום אחד נטע כרם ושתה מיינו יותר מדי עד שנתגלה קלונו לפני בניו משל למה״ד...

על כן אנחנו שבשנה החולפת היינו מונהגים על ידי מדת הדין, לכן גברו רחמי השם ועבר חג זה בשמחות וגיל מיגון לשמחה, ונסו יגון ואנחה, נקוה מה׳ שיעזרנו ע״ד כבוד שמו ומכל צרה וצוקה יצילנו, ועל מי מנוחות ינהלינו, ויביא משיח צדקנו, מלך ביופיו תחזינה עינינו אכי״ר.

וחייבים להודות לכל הקהל, על מה שעזרו בגופם ובממונם בישוב העיר אחרי ההפיכה, וטיפול בעניים שעזבו ביתם והם רעבים גם צמאים, ונשארו בטיפול הק״ק זמן ארוך עד שהשם חנן אותם ומצאו מנוח אשר הוטב להם, ישלם ה׳ ׳גמולם, ותהי משכורתם שלימה מעם ה׳ אלקי ישראל עד ביאת הגואל בעגלא ובזמן קריב אכי״ר.

ואותן הנפשות שהלכו לעולמם ואבדנו אותם ה׳ יחונן עפרם, ויהיו כקרבן אשה לרצון ולריח נחוח ויקובלו ברחמים וברצון על מזבח כפרה ונפשם תהיה בצרור החיים צרורה אכי״ר.

— יזכור ה׳ אלקים את הנשמות הקדושות שנטבעו ונחנקו במים ושנפלה עליהם מפולת באסון האיום והמחריד שטף הנהר ששטף ועבר בשנה החולפת בעל הרחמים ימציא להם מנוחה נכונה ויסתירם בסתר כנפיו לעולמים ויצרור בצרור החיים נשמתם אל מעלת קדושים וטהורים כזוהר הרקיע מזהירים, יחונן עפרם ונפשם תהיה צרורה בצרור החיים.

— נשמת כל וכו׳.
— מן המצר וכו׳.
— ארוממך ה׳ כי דלתני.
— שיר המעלות לדוד לולי ה׳.

שירי קדש:

— ה׳ שוכן גבוהים
— והפליא עצה
— פצחו ורננו.

684

לחמד לילאה ווחדאה,

מעלום אנגא, האדא יאוום מוקדדס יאוום תאריכי ללמגריב, יאוום סורור ולפרחא, הווא עיד לערס אתאלאתין לסידנא ועזזנא זאלאלאת למאליך למועדדם למחבוב סידי מוחמד לכאמיס אעאזאהו לאה וואנאצאראה.

האד נהאר סאבקינה יאוומאיין, כבאר כאדאליכא פי תאריך למגריבי יאוום רוזוע סידנא למחבוב אכראמאהו לאה. יאוום לחורייא וליסתיקלאל. חנא ג׳מעייאת לאיסראליין האדא יאוום עדנא, אלאיום אלאדי אנתאסארו פיהי לחק ולעאדאלא, וכא נפרחו פיה מן קלבנא לעאמיק. מא נקדרוסי נוספסו כאמא ינבאגי, אסורור דייאלנא פי, האד לאייאם למקדדסין ולמחבובין, ליאנאהו לפרחא הסס ומא יקדר יפהם וואסעהא גיר אללדי הווא מוגריבי די כא יפרח וכא ידוק טעם האד אסורור. האד לפרחא הייא צאוות־לאטיף תהתאזזו מינהו אוותר קלבנא פסאעא אלאדי יוצל אילא למאגאריבא זאמיען.

ג׳אנאב לקאייד למומתאג׳.

סאעאדאת לבאסא.

סאדאתי.

פי האד לאייאם אתאריכיין אלאדי ינכתבו בחרוף דהב פתאריך למגריבי, פי האד שאעא סאעידא, מלזום עלינא נתבתו וואזיב דיני ונבארכו מאליכנא למחבוב ולמכרום סידנא נאצארהו לאה. ולאמיר לעזיז צאחיב אסומו וואלי לעהד. פי חדראתי האד סאדאת לעזאז סורפא ולעולאמא.

רבבי סבחאנאהו יטוול עמרהום, וויעזזהום וויכרמהום ווידווי לכאווכב דייאלהום וויעללי סרזהום, פי אייאמהום ובנאדר לוזארא וסחאב לחוכומא, יעזזהום לאה, יטלע וויתקדדם סעב למגריבי עלא דרזת רבח ולגינא לכייאסא לחורייא ולקווא להנא וסאלאם.

685

נאום שנאמתי ביום הולדת המלך סידי מוחמד בן יוסף החמישי
(כ"ט חשון תשכ"ב (18.11.60) בערב שבת סמוך לכניסת השבת)

סאעאדאת לקאיד למומתז
סאעאדאת לבאסא
סייאדי סאדאתי

מעלום אננא האד נהאר הווא מוקדדס פי תאריך למוגריבי יום סרר ולפרחא, עיד לערש לסידנא ועזזנא זאלאלאת למאליך למועדדם למחבוב סידי מוחמד לכאמיס עזזאהו לאה ונאצאראה. רוזזעו לכרסי סלטנא ויום לחורייא וליסתיקלאל.

פי האד נהאר למוקדש נהאר זומועא ופי האד סאעא סאעידא לומוקאבאלא חתא לנהאר למוקדש נהאר שבת מלזום עלינא נתבתו וואזיב דיני ונבארכו מאליכנא למחבוב ולמכרום סידנא נאצאראהו לאה ולאמיר לעזיז צאחיב אסומו וואלי לעהד פי חדראתי האד סאדאת לעזאז סורפא ועולאמא.

יהי שם ה' מבורך מעתה ועד עולם.

הנותן תשועה למלכים וממשלה לנסיכים ומלכותו מלכות כל עולמים, הפוצה את דוד עבדו מחרב רעה הנותן בים דרך ובמים עזים נתיבה, הוא יברך וישמור וירומם ויגדל וינשא למעלה למעלה לאדונינו המלך סידי מוחמד בן יוסף ממ"ה ברחמיו ישמרהו, ויחיהו, ממ"ה ברחמיו מכל צרה ונזק יצילהו, וירים ויגביה כוכב מערכתו ויאריך ימים על ממלכתו, ממ"ה ברחמיו יתן בלבו ובלב כל יועציו ושריו ומנהגיו רחמנות גמורה לעשות טובה עמנו ועם כל תושבי מדינת מארוק בימיו ישכון השקט ובטח בעולם והאמת והצדק יאהבו.

רבבי סבחנאהו יטוול עמרהום ועזזהום ויכרמהום וידווי נזמתהום ויעללי סרזהום פי אייאמהום ובנאדאר לוזארא וסחאב לחוכומא יעזזהום לאה יטלע וויתקדדם סעב למגריבי עלא דרזת רבח ולגינא לכייאסא לחורייא ולקווא להנא וסאלאם.

686

ביום ו' אדר ב' ש"ש התח"ש בקר אצלנו רב חשוב ממערב אירופה
וזה מה שנאמתי במסיבת קבלת פנים שהיתה בתלמוד תורה אם הבנים:

עמדתי במסיבה יקרה זו להעיר אוזן ולהבליט שמחתנו בפגישת רב גדול וחשוב, אשר באוזן קשבת שמענו קצת מעבודותיו והתמסרותו באהבה רבה ובחיבת הקדש לעמו ולקהלותיו הישראליות. אונו עצמתו ויכולתו מיטב חייו ורגעיו וכל עתותיו מקריבם כקרבן תמיד, ומקדישם לתועלת אומתו.

האומה הקדושה והנערצה המתגאית ומתעלית בנחלתה הנהדרה, אשר ירשה במעמדה הקדוש על הר חמד אלקים, על ידי משה רבינו רבן של כל ישראל, רכוש הרוחני והמסורת

הקדושה שנשתלשלה עם השתלשלותה, העמידוה איתנה ומוצקה כלפי מרורת פתנים. וקובעת כוס התרעלה, אשר שתתה ומצצה כל ימי מצבה הגלותי קרוב לאלפים שנה.

הודות לאותן הקולות הנאדרות והנהדרות בקודש, הנחצבות מלהבות אשו הגדולה, והד השופרות המצהלים ונאצלות מכחו הנורא. הודות לאותן המראות האיומות והמחרידות המזעזעות והמרעדות הנמשכות מחביון עזו, הודות לאותו האור והאויר הבהיר והמזהיר הזך והטהור הנשפע והנשגב מאוצר רוח קדשו, הודות לאותו המחזה הנערץ והנורא הנמלץ במליצת הנבואה ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו, השמיעה, החזיון, הנשימה והמזון הרוחני נתמזגו ונזרמו עם זרם הדם בערקי האומה הישראלית, הם הקשוה כחומת ברזל וכעמוד נחושת מול האויב הזעום הפוער את לועו הגדול לבלוע שאירית יעקב. קולות איומות לא החרידוה, מראות זעומות לא זעזעוה רוחות מורעלות לא הרעלוה, מחזות ההרג והשמד האכזרי לא יכלו לנתק מוסרותיה. אבני חצץ לא גרסו שניה. מנת כוסם אשר השקוה לא הקהו ניביה, לחמם טמא אשר הלעטוה לא החדיק דמיה. המחסן והמחתל גוייתה. אותן הקולות והברקים הענן הערפל והאש הגדולה, המתלהטת על ראש ההר סמל וחזיון היו לעתידה.

הספר והמקל ירדו כרוכים מן השמים, על ידי הספר הנשגב אשר רכשה לה עוררה עליה שנאת חמס שנאה מיושנת איבה משטימה בלטישת עינים, ובמבט פוזל עוינים ושונאים העמים לעם הספר. מערפלים ומחשכים אורו ודפי הסטורייתו מוכתמים ביז נצחם. קדוחים ושרופים מאש שריפתם, הספר הנצחי הפיח רוח חיים בקרב האומה עודדה ואמצה. הוא הורה לה הדרך והנהלה לאט לאט בכל הדרך מסוכנת והמליאה חתחתים, שמר על קיומה ונתנה לבלי חת.

עם ישראל חי וקיים!

אך אהה! אם לא זכו לגדעו ולנתקו ממחצבתו וממקורו הטהור, בכל זאת אכלוהו הממוהו נתחוהו לנתחים ויבלעו כל נתח טוב וכל חלקה טובה הכאיבו באבנים הה! על המקרה אשר קרה בשערוריה הנאצית. אשר השתערו בחמת אפם על גויית העם האומלל חסר אונים הרגו שרפו קטפו גדעו ענו והפלו חללים חללי חרב וחללי רעב, השמידו גבורינו אדרינו, וזרקו חיצם בלבבות הקדש אנשי האמונה והמסורה אנשי הצדק והיושר בעלי התלמוד בעלי מדרש בעלי אגדה צדיקים וחסידים רופאים ובעלי השכלה, והר סיני תוכה של אירופה עשן כלו בגינה האדיר והנשגב של האומה הישראלית ערערו והפילו יסודותיו לארץ. מתוך השואה האיומה והמפכה הנוראה מחרבן בית המקדש הזה נפלטו ונמלטו שרידים כשריד בית מקדשנו יחידי סגולה המסוגלים לתחיית האומה.

הד נשמע להם מרוכסי ההרים, אתם השרידים אשר ה׳ קורא, השעה מצפה לכם, האחריות מוטלת עליכם התיצבו בהבלי מלכים ורוזנים, הפיחו רוח תקוה בלב האומה המנותקת מנחלתה הלהיבו לב העם למסורתו הקדושה לתורתו לדתו לספרו הנצחי. חובתכם להיות חומה מוצקה נגד הטמיעה וההתבוללות, אתם העומדים על מפתן בניינה העולמי של האומה מצפה ללדת דור חדש מלא עולמים דור המוכשר לדרוך ולצעוד בשביל הזהב האומה מצפה ללדת דור חדש מלא עולמים דור המוכשר לדרוך ולצעוד בשביל הזהב דרך הגאולה.

בת קול כזו מצלצלת גם באזני הרב האורח איש המעלה אשיותו ודעותיו הגבוהות ניכרים ובולטים מעבודותיו ומפעולותיו הכבירים נסיעתך אלינו עשתה רושם כביר בחדרי

לבנו בקורך החי והבריא החיה והבריא שלדנו, אנו מקוים שאותן הפרחים פרחי אדם השתולים על ברכי האמונה אשר פזרנו בביקור כבודו ישאירו רושם חרות בזכרוננו לנצח.

בשם הפרחים תלמידי בית הספר ובשם חבירי ועד הקהלה ובשם הנאספים אני מאחל לכבדו ברכות נלבבות וחפץ ה׳ בידו יצלח ובימיו ובימינו תושע יהודה וישראל ישכון לבטח.

687

תפלת יזכור

(בהספד שעשינו על מותו של המלך המרוחם סידי מוחמד בן יוסף ר״א)

אלקינו ואלקי אבותינו, רצה נא בכושר, משאת כפינו מנחת ערב, וריח נחוח אמרי פינו, יעלה לפניך צור עולמים, כאשר יביאו בני ישראל את המנחה.

מנוחה נכונה, וחמלה וחנינה מלפני שוכן מעונה, המרחם על בריותיו יחוס, ויחמול, ויחונן, על נפש המרוחם המלך סידי מוחמד החמישי.

אתה ה׳ תרחם עליו, ותחמול עליו, ותסתירהו, ותשים כבוד מנוחתו, במחיצת הנשמות הטהורות מחסידי אומות העולם, ויסתופף בשערי רחמיך, וינוח על משכבו, וכן יהי רצון ונאמר אמן.

688

ג׳אנאב אלקאייד אלמומתאג׳
סאעאדאת אלבאסא
ראייס ג׳מעייא ליסריאלייא סאדאתי

ענדי תאשרוף כביר, באס נכתתר כירכום, יא סיאדי, עלא לוקר וסוואב באס אכראמתונא וזיתו ביפדליכום באס תחדרו מעאנא פי האד אנהאר די פיה ענדנא, חפלאת, אתדשין דלמדרשה די תרסמת פוואחד למודע מבההו פחאל האדא. בחדראן סאדאתכום ווריתולנא אימארא כבירא, איננאכום פרחאנין בלכדמא ובלאפעאל פאש ראחנא כא נתמסאוו האדי מודדא מן שינין פלקראיא ותתעלים.

ביסם אעדא אזזמעייא וביסמי לכאסס, ראני כא נכתתר כירך יא ג׳אנאב אראייס סאעאדאת לבאשא וכיר לחאדרין כאמלין.

מעלום יא סיאדי באיין לקראיא הייא וואחד למונאפיעא כבירא לבנאדם ומא יקדר יתסממא מלאינסאנייא מן גיר בלקראייא, די פיהא יכדדם עקלו ולשאנו די באס פרקנא רבכי סבחאנאהו מללכלאייך לחיין. לקראייא ותתעלים הייא וואחד לחאזא רסמייא ומלזומא עלא כל מן הווא אינסאן, לא מן זיהת לחודוד די מפרודין עליה מן רבבי סבחאנאהו די כלקו באס יתמססא פדין וטאעא דייאלו, ועליהא ינבאגילו יקרא באס יערף כיף יעבד כאלקו וביגאיירי דאליכא מא יקדר יערף מן עקלו פאמא טריק יתמססא. וואינכאן תכמימאת דייאלו מרדיין לפעאייל מא יכונוס מרדיין ומקבולין. וואלאכין בלקראייא ובלפעאייל מזייאנין ינג׳ח האד דניא ולאכירא.

ומן בעד האד סי יאג׳יבו עאליה, יכון קארי באס יקדר ידרך לפאוואיד לדוולא דיאלו.

אשעב מא יקדר יתקדדם ווינג׳ח מן גיר בסאקאפא ולעילם. וכל וואחד מננא די יעאוון פלמאדאריש די כא יתגבבלו בלקראיא לאזמו יערף אננא הווא כא יעאוון פלבוניאן דלגנס סחיח דיאלנא למגריב, די ראה טאלע וויטלע ביעאווני ללאה וואחאווליה. עלא דאראזאת רבח ולהאנא פי חאייאת סידנא למאליך למועדדם סידי מוחמד לכאמיס נאצאראהו ללאה.

יוג׳אד פי תאריך לעאלאם נוועאני מינא זזאעימין. גבור הכוח וגבור הרוח. פיהא כא יעאווד עלא זזאעימין סחאח די דאזו פדדניא, וטוועו בחרבהום סחאל דלבלדאן, וכאיינין מקיבאלתהום עולאמא כבאר די עמלו חרב כביר מעא טבע דייאלהום וחכמו פיה ועזלו רוסהום מן סהוואת דניא וסבבלו חאייאתהום גיר על לקראיא ולעילם. ובתתחקיק וואינכאן לג׳יסם דייאלהום פנא, לעקל ולכייאסא דייאלהום מאזאלין חיין דאימן. כללאוולנא סחאל מן כותוב דלכיאסא ודלאדאב, ודימא כא נדכרוהום בלוקר אחסן מן דוך זועאמא די ביינו לפאידא גיר בדראעהום.

כאדאליכא, לקראייא מא כא יכרז מננהא אילא למחבבא וסאלאם בין די כא יעזזוהא. כא יקדר יכון זוז דננאס מתבאעדין פדדניא ועלא יד למסאאלאת די פאס כא יתכאתבו כא יזרעו סחאב וחבאב בעדיאתהום משאאלא די מא כא ידרכוהאס תג׳אר לכבאר דדוניא.

האדי מודדא מן 720 עאם דאז ענדנא קרן יוסממא ענדנא עאצר דאהאב. די בדא מן 711 אילא 1.234. פיהא פאתאחו לערב בילאדי לאנדאלוס ועמלו כיר כביר מעא ליהוד אללאדינא כאנו תחתא אישראפיהום. פייאם לכאליף ״עבד ררחמאן, אמיר למואמינין״ פעאם למדכור 711, זאעים לכביר טאריק למוחמאדי טווע לארד דלאנדאלוס. פייאם האד לכאליף כאנת לכייאסא ולקראייא דלעילם מוזודא פי בעדי מודון לאיסלאם. באינאמא דוואל אוכרא כאנו גארקין פדלאם וזהאלא.

מתלו מתל לוזארא דייאלו מא פרקוס בין ג׳נס לג׳נס, בין דין לדין, לחק ולהאנא נזל בין סוככאן דלמדינה. ליהוד די פי מדינת אנדאלוס, תבחחרו פתתעלים ותעללמו מללערב סחאל מן פאידא, אתתאקאפא לערבייא כאנתלהום בוסתאן מנאינן זנאוו סחאל דנוואר מכיירין. ליהוד ולערב כאנלהום חאקו תאשררופי עאממי. ליהוד תקאלבו פי אלוואטאיף אדדאוואלייא מוהיממא פי לחוכומא. פקורטובא, מאלאגא גראנאדא, וואטולידא לעאצימא.

פייאם אלכאליף עבד ררחמאן תאלת, רב חסדאי אבן שפרוט בלכייאסא למאדאנייא דייאלו נכתאר ראיץ לוזארא. ר׳ שמואל בן יוסף אבן נגרילא פי עומוריהי עשרין עאם, כאן כאתיב וראיץ ענד אבולאקיץ אוזיר דסלטאן חבוס פמאלאגא, ומנאיין תואופייא לוואזיר תחדדר קדדאם סלטאן חבוס ומנור טלע ראיץ דסלטאן ועטא פידדו סגאלאת דלמדינה ולעסכאר״יא.

מן האדאך תאריך ולקראיא ולעילם זאיידין טאלעין ענד למסלמין וענד ליהוד פאנדאלוס. פהאד תאריך דאזו סחאל דלעולאמא. כבאר פדין דייאלנא פתלמוד פטטב ופתתנזים. ופללוגא דלעברית ולערבייא. סחאל דלכותוב כתבוהום בללוגא לעאראבייא ונדמו שיעאר בלמיזאן לעאראבי, ודימא האד לעולאמא כאנו מוקקרין ענד לחוכומא ודרכו דאראזאת כבאר.

פעאם 1140 כלאקת וואחד נזמא זדידא פג׳וו לקראייא ולעילם פמדינת לאנדאלוס, הווא רב לכביר משה בן מימון די למוסלימין כנגאווה ״אבו עמראן מוסא בן מימון. יעני מתתלוה בקראייתו לכבירא ובעקלו לפאהם לסידנא מוסא בן עמרם. מן סגרו כאן עארף מליח תורת, כאן טביב מתנזזם מוהנדיז־כביר, ופילוסוף. (בזזאף פהאד לקראייאת תעללמהום ענד לעולאמא למוסלימין), סאחבו לכביר כאן לוזיר ״בו בכר אבן זהר״ מסיביליה.

וולד 23 עאם כתב סחאל מן כותוב. ודאך לווקת זא מעא וואלדיה למדינת פאס. וסכנו תממא סחאל מן עאם. מנור מסא למיסר וכאן טביב דסלטאן דלקאהירא לתאריך ליום יסמו מערוף פדדניא כאמלא, כללא סחאל מן כותוב פתורת פלאדאב, פטטב, פלחסאב, פלהנדסה, פתנזים ופלפילוסופיה, בללוגא דלעברית ודלערבייא די כא נתמסאוו לדדאוו דייאלהום חתתא ליום.

(כאיינין כותוב כבאר די כא יעאוודו עלא לחאייאת דייאלו ולכייאסא די כאנת ענדו).

כל מן הווא אינסאן, פידדו לקדר באש יכון כיף האד אנגאש אידא יחב. וואלאכין לאזמו יתבבע לקראייא מן סגרו, ודי מא קראס פסגר וואער באס יקרא פלכבר.

פהאד תכמימא דלקראייא תמססינא האדי 18 לעאם פהאד למדרשה, ואביעאווני ללאה חתתא ליום קראוו כתר מללעאדאד די 200 תלמיד פתורת, פתלמוד, פלוגא דלעברי דלעאראבי ולפראנציץ. תאלאמיד דייאלנא דווזו לאימתיחאנאת ובזזאף מננהום רבחו וליום כדדאמין מודרריישין פסחאל דלמוואדע פלמגריב, פאם הבנים, פהאד למדרשה, פסקווילא דייאלנא, כאיינין נית, פפאש, פמקנאש פדאר לבידא, פיאוג'דא, וכאיינין די תקדדמו מליח פלקראייא וליום כדדאמין קודא מעא למכזן, ובזזאף די מסאוו יכדמו פלכאריז פאורובא.

די כיף תגבבלנא בלולאד תגבבלנא נית בלבנאת, ענדנא קיסם פהאד למדרשה מחייד לבנאת, כא יתעללמו נץ נהאר לקראייא ונץ נהאר לסנעא דטריז ולכיאטא בזזאף מננהום די כדדאמין מודרריישייאת פמוואדע אוכרין כאדאליך פאש, מקנאס, ודאר לבידא. כאיינין די מעיישין לעאילאת דייאלהום בסאנאיע די תעלמו. חתתא ליום תקדדמנא פהאד למדרשה בתקדום מכפוט. לא, מן זיהת לעאדאד דתאלאמיד וואלא מן זיהת למאחאל. קרינא פמוואדע סגאר, פלמללאת ופדרב למיטר. תאלאמיד מא כאנוס דאכיליין, פנהאר קראוו ותגדדאוו ענדנא, ופלליל ראחו לוואלדיהום. מעא תזריב דלכדמא ותזדיד דלווקת תחקקנא באס לוולד לאזמו ינפרק בלמזמוע מן וואלדיה. יעני לוולד די פוק מן 13 14 לעאם; ועאד יכון דמאגו מסאלי לקראייא, לאזמו תכון ענדו למעיסא כאמלא, בלמאכול, בנעאס, בלקראייא, פמודע וואחד. נית ענדנא הנא בזזאף דתאלמיד מן בלדאן וכרין, פאס, מקנאס, דאר לבידא מישור, מידלת, דבדו. ולאזמנא באס נווזדולהום מודע פאיין יעיסו בלמזמוע כוננא חללנא מודע להאד למענא פדרב למיטר וואלאכין מא מוסעסי פחאל האדא. נחמדו לאה פי האד שעה די זינא למודע מכייר בלכדור ולהאווא, תלאמדא ינזזמו יקראוו מליח, ינעסו מליח, יתסאראוו וויתפזזו פוקות ראחא.

ענדנא לאן תלאתא דרבאייע כא יקראוו לעברית ולעראבית ולפראנציץ מעלום לסאדאת־כום באיין מודע פחאל האדא לאזמו מסארף קבאר, כא נרגבוכום באס תפכרונא פוקאת לפראח באס נקדרו נתקדמו פהאד לעאמאל ונפככו מן זהאלא עאדאד קביר מן וואלאד למוסאכין.

מן עומקי קלבנא כא נכתתרו כיר נאס לבלאד דייאלנא די בלמאוואהיב לקבאר דייאלהום ודי נאס בלדאן אוכרין קדרנא נתמסאוו חתא ליום.

עינינא מהזזין למולאנא באס יעאוננא וויעאונכום עלא טאעתו ועבאדתו, וויחינא נסופו לגללא די האד זרריעא זיל זדיד וסגיר מאמן בדין דייאלו ובשעבו לוואטאני למוגריב פייאמכום ופייאם סידנא ועזזנא למאליך למחבוב למועצצם סידנא מוחמד לכאמיס דאמא אללאהו נאווראהו וואטאלא עזזאהו.

689

דו"ח שנמסר לידי ממר יוסף אצאייג ביום כ"ג שבט תשכ"א (8.2.61) שנלקח למשטרה בעיר פאס אחרי שטבעה אונית ארבעים־ושמונה העולים שהפליגו ממרוקו לספרד.

נהאר לארבע פסאעא תסעוד ונץ פלבלאד פאס, כונת גאייז ופידי 4 דלבראוואת די מושב זקינים ראני וואחד לאסורטי קבדני ועבאני לכומיסאר־ייא 2 ראנדיסמאן פפאס קאלולי דיאלאס האד לבראוואת קולתלהום די מושב זקינים, מן סאעא בדאוו עלייא בדרב בלבונייא וטרס ורכל חתא סהטוני ובקאוו עלייא בלבחת ודרב חתא לסאעא תנאס ונץ והבטוני לסילול מנאיין הבטוני לסילול זא וואחד לפוליס זוללי סמטא ותקאסר ולבירי ולמאגאנא ולחוואיז די ענדי כאמלין ודכלני לפוליס לסילול ובקא יעטיני ברכל ולבונייא וטרס לחסבא די נץ סאעא וכא יקולי אילא נבכי יעאוודלי דרב אכור חתא טיחת פלארד וכללאווני פסילול חתא לסתתא דלעסייא ורזעו טלעוני וקאלולי תקולנא פאיין כא תנזמאעו עלא למסייא דלארץ בקאוו יקרר־וני קולתלהום וואלו מנוראהא עבאוני לפיזי יסמו טרוואזים בריגאד כרימיניל והבטוני לוואחד לכאף וראוולי לחוואיז דלמות באס נקול סי האזא דלגדוב עלא סי וואחד קולתלהום מא פבאלי חתא האזא, טלעוני ונזמאעו עלייא 12 ביהום וואחד סדלי פמי בוואחד סאן דסוף וואחד זאדמלי פוק חלקי בסבאט חתא כרזולי עינייא וואחד פוק כרסי 3 קאבדינלי רזלייא עמלולי רזלייא פוואחד סלייא ולוכרין כא ידרבוני בלערק חתא ראוונ־י בלי מא בקאתם פייא רוח וקאלולי נוקף מא קדרתס נוקף ברזלייא מנפוכין בדרב בדאוו כא יסייבוני וואחד לוואחד ומנוראהא זא לענדי וקאלי תקול אוו נזבד לפרדי קולתלו מא ענדי חתא האזא מא נקול ועמללי לפרדי מנור ודני וקאללי אס תקול אוו נדרב קולתלו גיר דרב ובקא עלייא בלבונייא פזוף ופלחם דיאלי כאמל ופדדא עטאני בונייא לפם טייחלי 2 דסנגאת ובקית 3 דסאעאת תמא ומנוראהא רכבוני פוואחד טאכסי ורדוני לכומיסאר־ייא פאס כונת ובקאוו פייא פלבחת חתא תכון 12 דליל וקאלי ראחנא מאסיין נטלקוך קולתלהום עטיווני דוך לחוויזאת קאלי מאזאל תבאת הנא בקית כא נבכי וכא נרגב וקאלו וואלו, באית תמא וגדא קייאל נהאר קאמל כא יזי לפוליס יכרר־ז סי מסלם כא יעטיני בלבונייא ורכל וטרס ועאד ימסי ובקית תמא תכון 3 דלעסייא וזאוו טלעוני לבירו אכור וכא ירזעו יבחתוני וואחד בוואחד באס נקולהום אס כא נקראוו וואס כא נטלבו עלא סלטאן וואס קרינא עלא לפאפור די גרק וקולתלו יא סידי כא נטלבו עלא סלטאן דייאלנא דלמארוק ועלא לחכומא באס יכון סאלאם ולהנא וואס כא יקולנא רבי דייאלנא פצלא וכא נרגבהום באס יכיללוונ־י גיר נגלס וואנא כא נרפע וכא נמות ומא זברתס למות ומנוראהא עמלולי עינייא פלבולא דדאוו וקאלולי באס נקולהום פאיין גווזת זמעא כלהא חתא לסאעא באס קבדוני ומנוראהא מא בקיתס נסוף בעינייא וטיחת כא נרפע ומא בקית נסמע בודנייא ומא כללאוו פייא וואלו באס נכדם עלא 7 דנפוס פדאר ועאד טלקוני פנהאר לכמיס פליל פסאעא תמנייא ונץ דליל.

זה מה שספר יוסף אצייגי שלקחו אותו לחקירה במשטרה בעיר פאס אחרי שנטבעה האוניה בין מארוקו לספרד עם 48 עולים.

תרגום

יום רביעי בשעה 9 וחצי כשהייתי עובר ברחוב בשכונת היהודים ובידי 4 הזמנות של חברת מושב זקנים בצפרו, לחלקם למוזמנים, פגש בי שוטר ולקחני למשטרה מחלקה ב׳ ארונדיסמא בעיר פאס, שאלוני מה ענין המכתבים הללו, עניתי הזמנות מחברת מושב זקנים לחלקם. מיד התחילו להכות באגרוף וסטירות על לחיי וגם בעיטות ברגלים לא היו חסרים, עד שהתעייפתי, ואחרי זה התחילו בחקירות עם בעיטות וסטירות עד שעה 12. הכניסוני לצינוק ושוב פעם הכאות באכזריות נוראה. משך שעה וחצי. והזהירוני שלא לבכות ואם לא כן יוסיפו במכות. מרוב ההכאות נפלתי על הרצפה, הלכו להם עד שעה 6 בערב שהעלוני ובקשוני להגיד להם כתובות איפה נאספים על ההעפלה לארץ ישראל. ואחרי תשובתי השלילית לקחוני ל״פיזי״ טרוואזים בריגאד כרמיניל, הורידוני לאיזה מרתף, והראוני מה מוכן לי אם אני לא אגיד מה שהוא גם אם זה שקר על מי שהוא. כשעניתי שאני לא יודע כלום. העלוני 12 שוטרים התאספו עלי והטילוני על הרצפה. אחד סגר את פי בסודר. ואחד נתן את רגלו על צוארי עם נעליו, עד שעיני עמדו לצאת. אחד ישב על כסא ושלשה הרימו את רגלי והכניסום בתוך כסא והאחרים התחילו להכות בשוט עשוי מעור. וצוו עלי לעמוד, וכשלא יכולתי למלאת מבוקשם יען שרגלי היו נפוחות התחילו לדחפני מאחד לשני. ואח״ך בא אחד וצוה עלי להגיד. ואם לאו הוציא אקדח ושם אותו נגד ראשי וצוה עלי להגיד ואם לאו ישים אצבעו על ההדק. לא היה בידי אלא לענות ״תוכל להוציא את הכדור ושוב התחילו להכות באגרוף על החזה. וכאשר חרה לו שאני שותק הכה באגרוף על פה והפיל שתי שניים, אחרי שלש שעות הסעוני במכונית אל בנין המשטרה והתחילו שוב בחקירה עד 12 בלילה, ובשרוני שם שעומדים לשחרר אותי. אך נמלכו בדעתם והנחוני עד למחרת בערב יושב בין האסירים וכל פעם שיורד שוטר לקחת איזה אסיר לא חסך מהכאות ובעיטות. ובשעה שלש חזרו על החקירה כגון מה אנחנו עושים בבית הכנסת ? אם אנחנו מברכים המלך ? מה אמרנו על האניה שטבעה ? מה הרב אומר בנאומו בבית הכנסת ? ועוד ועוד. ואני באחת שלא אומרים שום דבר נגד הממשלה ומברכים המלך ופמלייתו על השלום והשלוה. התחננתי להם שיתנו לי לשבת כי לא יכולתי לעמוד, ולא הטו אזנם, לבסוף צוו עלי להגיד מה עשיתי במשך השבוע עד שנפלתי בידם, אחרי ששמו מנורת חשמל נגד עיני קבלתי סחרחורת, חשך מאור עיני ונחרשתי באוזני, התעלפתי ונפלתי לרצפה, ולא שחררו אותי רק עד יום חמישי בשעה 8.30 בלילה.

690

נספח לתעודה מספר 315

לידידי הרה״ג דוד עובדיה שליט״א.

על מה שנתבקשתי מכת״ר בקשר לחומר שיש לי על חברת אליהו הנביא ז״ל.

הנני להשיב בקצרה :

לפני שנכנסתי אני, היה אז נשיא החברה המנוח מכלוף (כללאל) הלוי וסגנו היה המנוח מאיר צבע וכו׳ ורבי שמעון זאב כלפון ז״ל גזבר, ומר פנחס שקרון סופר החברה,

ולהבדיל בין החיים אני הייתי עוזר לסופר. ואחרי פטירתו של הסופר מלא מקומו המנוח אלעזר שקרון. ובאותו זמן שנכנס לבית הסוהר בעיר בולמאן כידוע לך מלאתי מקומו אז וכשנשתחרר חזר לתפקידו עד יום פטירתו בתאונת מכונית משא של המנוח אברהם לוי. ואז נכנסתי אני ומלאתי את שני התפקידים, גזבר וסופר, כיד ה׳ הטובה עלי, עד שהחלטתי לעלות לארץ בשנת תשכ״ב (1962), והייתי צריך למסור דו״ח מפעולותיה של החברה עם חשבונותיה למר רחמים טובאלי יו״ר ועד הקהלה בנוכחות מר רחמים שטרית מזכיר הועד מר רפאל זכרי ומר מימון הלוי, ואחרי סיכום החשבונות יצא שהחברה חייבת לי סכום של מאתים אלף פראנק. כי באותה שנה היו הוצאות גדולות, שהחברה חלקה לפני חג הפסח מצות, חרוסת, ובשר לעניים. ונגד זה לא היתה שום מגבית והכנסה אחרת, ואמרתי אז ליו״ר ועד הקהלה בנוכחות הנ״ל אם בע״ה אזכה לעלות ולהתיישב בארץ אוותר על החוב הנ״ל, והנה עזרני ה׳ הצלחתי ושכרי היה כפול מן השמים תלי״ת.

חבירי ועד הפועל של החברה:

המנוח מכלוף הלוי, מאיר צבע, אברהם עולייל, רפאל זכרי (שיך) אלעזר שקרון, מימון הלוי, יסו לוי, שמעון אתטאווני, ואחרי פטירתו של הנשיא מלא מקום כיו״ר החברה בנו מר מימון הלוי ושמשו אז עמו מר רפאל זכרי, שמעון אתטאוני, אני ע״ה מאיר מאיוסת, משה אהרן אפרייאט, מכלוף בן יעיש, ועמרם פוני, וכו׳.

זה מה שנשאר בזכרוני.

בכבוד רב, מאיר מאיוסת

691

Rabat le. 9 Oct. 1950

למעלת הרה״ג כמוהר״ר דוד עובדיה יחשל״א

דומ״ץ ע״ת ספרו יע״א.

רב גדול!

לא נעלם מרו״מ המאורע האיום והגזרה הקשה שנהייתה באחינו יהודי צפרו אשר כל ישראל ערבים בעדה כמשפט. בכן חובתנו, לבד העזרה הכספית בגובה האפשרי, גם נשתתף בצערם בתפלה ובבקשה לאלקים ובהשכבה על המתים.

בכן קבענו יום א׳ הר״ל ד׳ לח׳ חשון בשעה אחת עשרה תפלה והשכבה בכל ערי מארוק למנוחתם.

רצוף לזה סדר התפלה ונוסח ההשכבה.

בכל כבוד,

שאול אבן דנאן

סדר התפלה ונוסח ההשכבה

מתחילים בקריאת מזמורי תהלים אלו: מזמור צ׳ צ״א צ״ב צ״ג ומזמור ס״ט, אח״ך עומד הרב על הבימה וקורא...

...רבון העולמים ואדוני האדונים, אב הרחמים והסליחות, מודים אנחנו לפניך ה׳ או״א שחטאינו ועונותינו ופשעינו המה היו בעוכרנו לכל המאורע האיום והגזרה הקשה שנגזרה על אחינו יהודי צפרו בליל התקדש חג היום הרא׳ לחשבון עונות. המים הזדונים, זעמך וקצפך, באו עד נפש. בחימה שפוכה באו פנימה תוככי השקטים מעמל עבודתם ומיחלים לשעשוע נפשם כי בא מועד, עת יתעלסו באהבים איש ואשתו אבות ובנים, ופתע פתאום בא אידם. מי המרים שפטום בג׳ מיתות ב״ד סקילה הרג וחנק, אנשים ונשים וטף. ה׳ אלקים אתה ידעת ואתה צדיק על כל הבא עלינו כי אמת עשית ואנחנו הרשענו.

ויה״ר מלפניך ה׳ או״א המרחם על המתים והחיים, ברחמיך הרבים ובחסדיך הגדולים תרחם על המתים האלה ותהי מיתתם כפרתם על אשר חטאו עוו בעולם השפל והמתעה הזה, ויתוקן ע״י צער מיתתם הקשה כל מה שפגמו בנפשם, רוחם ונשמתם בעולם העליון הנצחי, יתענגו על רוב שלומיך ומנחל עדניך תשקם, כי עמך מקור חיים הנצחיים עדי עד, ויהי לרצון לפני כסא כבודך, כקרבן כליל לכפר בעד החיים, לעצור בעד המגפה והחרב והרעב וחולאים רעים, ואמור די לצרה ולמלאך המשחית הרף ידך, ובטל מעל יהודי צפרו ומעל עמך ישראל כל גזרות קשות ורעות וגזור על יהודי צפרו ועל עמך ישראל גזרות טובות, וחון וחמול עליהם כי אתה אל רחום וחנון ככתוב בתורתך ע״י משה עבדך ״ויאמר אני אעביר כל טובי על פניך... וחנותי את אשר אחון ורחמתי את אשר ארחם״. וע״י עבדיך הנביאים כתוב לאמר: ״מי אל כמוך״ וכו׳...״.

ואומרים קדיש יהא שלמא.

רשימת ראשי תיבות וקיצורים

א

א״א: אדוני אבי
אב״א: אות באות
אדו״מ: אדוני ומורי
א״ז: אדוני זקיני
אחה״צ: אחרי הצהרים
אחדש״ו: אחרי דרישת שלומו וטובתו
אחדשו״ך: אחרי דרישת שלום וטובת כבודו
אח״מ: אני חותם מטה
אח״ן: אחרי נשיקת
אחנפ״ה: אחרי נשיקת פניו הקדושים
א״י: ארץ ישראל
א״כ: אם כן
אכ״י: אכתב יד
אכי״ר: אמן כן יהיה רצון
א״ל: אמר לנו
א״מ: אדוני מורי
אמ״ל: אמר לי־לנו
אנ״ה: את נפשו הרמתה
אנס״ו: אמן נצח סלה ועד
אעפ״י: אף על פי
אעפ״ך: אף על פי כן
אפי׳: אפילו
אש״ל: אכילה שתיה לינה
אשע״ך: אשר על כן
את״ל: אם תמצי לומר

ב

בא״ה: באמת הבנין
בא״ה: באופן המועיל
באו׳ באומרים
באו״ה: באופן המועיל
ב״ב: בני ביתו, בני ברית
בב״ד: בבית דין
בבה״כ: בבית הכנסת
בבי״א: במהרה בימינו אמן
בג׳: בשלושה
בדל״ב: במנא דכשר למקנייא ביה
ב״ה: בעזרת השם, ברוך הוא, בעל הנס
בה״ב: שני חמישי שני
בה״ו: בעזרת השם ובישועתו
בהו״ג: בהודאה גמורה
בובז״ק: בעגלא ובזמן קריב
בזה״ל: בזו הלשון
בזוה״ק: בזוהר הקדוש
ב״ח: בית חדש
בחו״ח: בעד חלקו וחלק חברו
בחסובדי״א: בחוזק סופרי בית דין ישמרם אל
ב״י: בית יוסף
בי״ד: ביורה דעה
ביו״ט: ביום טוב
בכ״ח: בכל חודש
בכמ״ע: בכל מין עסק
בכ״ע: בכל ענין
בכהקוש״ר: בכח הקנין ושבועה חמורה
בלא״א: בן לאדוני אבי
בלא״ה: בלאו הכי
בלא״ץ: בן לאותו צדיק
ב״מ: בר מינן
במ״ק: במחנכם קדוש
בנ״ד: בנדון דידן
בנד״ד: בנדון דידן
בנד״ז: בנדון זה
בנח״ר: בנחיצה רבה
בנק״ח: בנקיטת חפיי
בנש״פ: בנשיקת פניו
בנש״ק: בנן של קדושים
בס׳: בסדר
בסי׳: בסימן
בס״ד: בסייעתא דשמייא
בסיט״ו: בסימן טוב והצלחה
בספ״י: בסבר פנים יפות
בס״ת: בספר תורה
בע״ה: בעזרת השם
בעה״ו: בעזרת השם ובישועתו
בעהת״ר: ?
בעוה״ר: בעונות הרבים
בעו״ק: בעגלא ובזמן קריב
בע״ח: בעל חוב

בעי׳: בעיסקא
בעיה״ק: בעיר הקודש
בעיוה״כ: בערב יום הכפורים
בע״מ: בעל מנת
בצי״ה: בצירוף הכל
בק״ו: בקל וחומר
בקוש״ח: בקנין ושבועה חמורה
בקש״מ: בקנין שלם מעכשיו
בש׳: בשבת
ב״ש: ביני שיטי
בשח״ט: בשטר חוב
בשט״ו: בשכר טורחו ועמלו
בש״ש: בשם שלום
בששט״ו: בשים שלום טובה וברכה
בת״ך: בתקיעת כף
בתע״ג: בתורת עדות גמורה
בתפי׳: בתפיסה

ג

גא״א: גוד או איגוד
ג״כ: גם כן
גמו׳: גמורה
ג״ש: שלוש שנים

ד

דא״כ: דאם כן
דא״ק: ארבע אמות קרקע
דב״ט: דבק טוב (ספר)
דבס׳: דבסימן
דומ״ץ: דיין ומורי צדק
דור״ש: דורש שלומו
ד״ח: ארבע חלקים
דיד״ן: דידיע כן
דכד: ?
דל״ו: דל ורזה
דלע״ד: דנחית לעומקא דדינא
דמו׳: דמודעא
דמתק׳: דמתקרי
ד״ק: דפוס קדמון
דקב״ה: דקודשא בריך הוא
דקי״ל: דקימא לן
ד״ת: דין תורה

ה

הב׳: הבחור
הב״ה: הקדוש ברוך הוא
הג״ד: הגילוי דעת
הדו״מ: הדיין ומצויין
הדוב״ש: הדורש בשלומו ובטומתו
ה׳: השם
ה׳: השלם
הדר״ג: הדרת גדולתו
הו״ג: הודאה גמורה
הוהו״ג: הודה הודאה גמורה
הו״ל: הוה ליה
הו״ר: הושענה רבה
הח׳: החכם
החה״ש: החכם השלם
החהש״ו: החכם הכולל והשלם
החו׳: החותם
החו״ל: החותם למטה
החו״פ: החותם־מים פה
הי״ן: השם ינקום
היל״ד: השם יאמר לצרותיו די
הי״ת: השם יתברך
הכ״ד: הלא כה דברי
הכת״י: הכתב יד
המלוב״ן: המלומד בנסיון
המב״ן: הרב מימון בירדוגו נרו
המגורשי׳: המגורשים
המו׳: המודעה
המו״ן: המשכיל ונבון
המטלש״ו: המטלשלין
המרו׳: המרוצה
המש׳: המשכונה
המת׳: המתעסק
ה״ן: הכא נמי
הנ״ב: הנזכרים בפנים
הנז׳: הנזכר
הנז״ל: הנזכר לעיל
הנ״ל: הנזכר לעיל
הס״ר: הסליחה רבה
הע״י: השם עליהם יחיו
העו״ה: העולם הבא
הקב״ע: הקבלת עדות
הפס״ד: הפסק דין
הצב״י: הצעיר בישראל
הקוש״ח: הקנין ושבועה חמורה
הרא״ש: הרב רבינו אשר
הרל״ל: הבא ראשון לקראתו לשלום
הר״ל: הבא ראשון לקראתו
הרמ״ז: הרב משה זכות
הרשב״א: הרב רבינו שלומה בן אדרת
הרשבי״: הרב רבי שמעון בר יוחאי
הש׳: השלם
השד״ר: השליחא דרחמנא
השי״ת: השם יתברך

התק׳: התקוה

ו

וא׳: ואחד
ואגמ״ט: ואגבן מטלטל
ואה״ן: ואין הכי נמי
ואו״ע: ואור עיני
ואח״ג: ואחריות גמורה
ואח״ך: ואחר כך
וא״ך: ואם כן
וא״כ: ואם כן
ואל״ש: וכל אשר לך שלום
ואמ״ל: ואמר לי
ואע״ג: ואף על גב
ואעכ״ו: ועל אחת כמה וכמה
ואע״פ: ואף על פי
ואעפ״כ: ואף על פי כן
ואפי׳: ואפילו
וא״ץ: ואין צריך
וא״ש: ואתם שלום
ואש״ש: ואתה שלום, וכל אשר לך שלום
ובאח׳: ואחריות
ובאח״ג: ואבחריות גמורה
ובאמ״ץ: ובאותו מצב
וב״ב: ובני ביתו
וב״ד: ובית דין
ובה״מ: ובעל המעות
ובהשי״ת: ובהזכרת ה׳ יתברך
ובזו׳: ובזולתם
וב״ך: ובאי כוחי־ה
ובלא״ה: ובלאו הכי
ובנאמ׳: ובנאמנות
ובנאמ״ג: ובנאמנות גמורה
ובנ״ד: ובנדון דידן
ובנד״ז: ובנדון זה
ובס״ט: ובסימן טוב
ובע״פ: ובעל פה
ובשח״ך: ובשבועה חמורה כראוי
וג״ש: וגלגול שבועה
וד״ק: ודין קיומה־קיומיהון
ודש״ו: ודרישת שלומו וטובתו
והבחי׳: והבחירה
והו׳: והודה
והיתו׳: והיתומים
והכו׳: והכולל
והמו׳: והמודעה
והשו״ב: והכל שריר ובריר
והק״ק: והקהל הקדוש
וז״ן: וזה הנוסח־נוסחם
וז״ל: וזה לשונו
וזו׳: וזולתם
וח״ח: וחילופי חילופיהן
וחז״ג: וחזקה גמורה
וחי׳: וחילופיהן
וחר״ס: ואפילו חרס סתם
וחי״ן: ?
וחרס״ל: ואפילו חרס סתם לעולם
וחיי״ב: וחייב עצמו
וטו״ד: וטופסי דשטרי
וידי׳: וידיע
וימ״ן: ויראנו מתורתו נפלאות
וכו׳: וכוליה
וכמש״ל: וכל מה שירויח להם
וכנא״ה: וכנפש נאמן אהבתו
וכ״ש: וכל שכן
וכתו״ר: וכבוד תורתם
וכתחז״ל: וכתקנת חכמים זכרונם לברכה
ולב״ך: ולבאי כוחו
ולי״א: וליש אומרים
ולמח״ק: ולמחנכם קדוש
ולע״ע: ולעת עתה
ומא׳: ומאסר
ומאו״ע: ומאור עיני
ומו׳: ומודעה
ומו״ץ: ומורי צדק
ומטב״ש: ומטוב שלומו
ומלא׳: ומלאכה
ומעו״מ: ומעתה ומעכשיו
ומפו׳: ומפורשת
ומפו״ל: ומפורש לעיל
ומפ״ל: ומפורש לעיל
ומצ״ב: ואפילו מציאה בדרך
ומצ״ב: ומצואה בדרך
ומקו׳: ומקויים
ונד״ז: ונדון זה
ונ״ה: ונגמר הכל
ונה״ך: ונגמר הכל
ונפ״ש: ?
ונקוש״ח: ונקטו קנין ושבועה חמורה
ועה״ך: ועל הכל
ועזה״ד: ועל זה הדרך
ועי״א: ועל יורשיו אחריו
ועכ״ן: ועל כל נכסיו
וע״ע: ועל ענין.
ופגי״ן: ופורץ גדר ישכנו נחש
וציי״מ: וצור ישראל יצילנו משגיאות

וצ״ל: וצריך לאמר
וקי״ל: וקדוש יאמר לו
וקע״ע: וקבל על עצמו
ורו״ש: ורוב שלום
ורז״ל: ורבותינו זכרם לברכה
ור״ש: ורב שלום
ורשט״ו: ורב שלום טובה וברכה
ושב״ב: ושאינו בן ברית
ושו״ב: ושריר ובריר
ושו״ב: והכל שריר ובריר
ושות׳: ושותפות
וש״ח: ושנות חיים
ושכמ״ה: ושכרם־ושכרו כפול מן השמים
ושלי״ת: ושבח לא־ל יתברך
ותול״מ: ותו לא מידי
ותלי״ת: ותהלות לא־ל יתברך

ז

ז׳: שבע
ז״ג: זכיה גמורה
זיע״א: זכותו יגן עלינו אמן
ז״ל: זכרונו לברכה — זה לשונו
זל״א: זכור לאברהם (ספר)
זל״ז: זה לזה
זצוקלל״ה: זכר צדיק וקדוש לברכה לחיי העולם הבא
זצוק״ל: זכר צדיק וקדוש לברכה
זצ״ל: זכר צדיק לברכה
זצלה״ה: זכר צדיק לחיי העולם הבא
זצללה״ה: זכר צדיק לברכה לחיי העולם הבא
זר״ק: זרע קודש
זש״ק: זרע של קיימא

ח

ח״א: חלק ראשון
ח״ב: חלק שני
ח״ו: חס ושלום
חו״מ: חותם מטה
חומ״ש: חושן משפט
חו״ר: חכמי ורבני
חות״מ: חותם מטה
חז״ל: חכמינו זכרונם לברכה
ח״י: חמדת ימים
ח״מ: חושן משפט
חסובדי״א: חוזק סופרי בית דין ישמרם אל
ח״פ: חתמנו פה
ח״ק: חתיכה קדושה

ט

טו׳: טובים
טר״ב: טובה וברכה
טג״ר: טענת נחת רוח
ט״ס: טעות סופר

י

י״א: ישמרהו א־ל
יד״ה: יד הקודש
ידי״ן: ידיד נפשי
יה״ל: יהפכהו ה׳ לטובה
יוא״ש: יוסף אשורקי — סופר בית דין
יו״ד: יורה דעה
יזיי״א: יראה זרע, יאריך ימים
יכב״ץ: יכונן בצדק
יס״ט: יהיה סופו טוב
יע״א: יכוננה עליון אמן
יע״ש: יעויין שם
יעש״ב: יעויין שם באורך
י״ץ: ישמרהו צור
יצ״ו: ישמרהו צור ויחייהו
יר״ה: ירום הודו
ירוש׳: ירושלים
יש״י: ישראל יעקב
ישצ״ו: ישמרהו צור ויחייהו
יתו״מ: יתד ומסמר

כ

כ״א: כל אחד
כאס׳: כאסמכתא
כ״ד: כה דברי — כל דברי
כדו״כ: כדת וכהלכה
כה״ר: כבוד הרב רבי
כהה״ר: כבוד הרב הגדול רבי
כו״ח: כתוב וחתום
כ״ז: כל זה
כ״ט: כסף טוב
כט״ד: כטופסי דשטרי
כ״י: כתב יד
כיה״ק: כתב ידו הקדוש
כימ״ה: כל ימי משך המשכונה: השותפות
כי״ר: כן יהי רצון
כיר״א: כן יהיה רצון אמן
כל״ח: כי לעולם חסדו
כמוה״ר: כבוד מורינו הרב רבי
כמוהר״ר: כבוד מורינו ורבינו הרב רבי
כמ״ש: כמו שכתוב
כמשו״ח: כמו שכתוב וחתום

כנז׳: כנזכר
כנז״ל: כנזכר לעיל
כנ״ל: כנזכר לעיל
כ״ש: כל שכן
כשע״ד: כשני עדים כשרים
כתב׳: כתבא — (מכתב)
כתחז״ל: כתקנת חכמים זכרונם לברכה
כתי׳: כתיקון
כת״ר: כבוד תורתו

ל

ל״א: לא אליכם
לא״י: לארץ ישראל
לא״ץ: לאותו צדיק
לב״ב: לבני ביתו
לבדי״א: לבית דין ישמרם א־ל
לב״ד: לבית דין
לבה״מ: לבעל המעות
לב״ע: לבית עולמו־ה
להד״מ: לא היו דברים מעולם
להכ׳: להכבודה
לו׳: לומר
לחט״ו: לחיים טובים ולשלום
לחייב׳: לחייבם
לידי״ן: לידיד נפשי
ליל״ו: לעד יאיר לעולם ועד
ליצי׳: ליצירה
לכהר״ש: לכבוד הרב הגדול רבי שאול
לכמוהרש״ס: לכבוד מורינו והבינו הרב רבי שאול סירירו
למח״ז: למחנינו זה
למח״ק: למחנכם קדוש
למחז״ק: למחנינו זה קדוש
למח״פ: למחוז חפצי
למנ״ר: למר ניהו רבה
למש״י: למה שיועיל
לע״ד: לעניות דעתי
לעה״ק: לעיר הקודש
לעוב״י: לעיר ואם בישראל
לפ״ג: לפרט גדול
לפ״ק: לפרט קטן
לקוצ״ד: לקוצר דעתי
לרו״מ: לרום מעלתו
ל״ש: למען שמך
לש״ש: לשם שמים
לת״ו: לתלמיד ונעים
לתפ״ץ: לא תקום פעמיים צרה

מ

מאהב״ר: מאהבה רבה
מב״ה: מבית הכנסת
מבע״ד: מבעלי דינין
מב״ת: מנשים באוהל תבורך
מד״ת: מדין תורה
מהר״מ: מורינו הרב רבי משה
מהש״מ: מן השמים
מו׳: מודעה
מו״א: מר אבי
מוח׳: מוחזק
מ״ז: מורי זקיני
מזר״ק: מזרע קדש
מחז״ק: מחנינו זה קדוש
מיי׳: מהשם
מכ׳: מעשרים
מ״כ: מצאתי כתוב: מעלת כת״ר:
מכ״ד: מוביל כתבא דנא
מכת״ר: מכבוד תורתו
מ״מ: מכל מקום, מעלה מטה
ממ״ש: ממה שכתוב
מעיקו״ת: מעיר קדשינו ותפארתינו
מעכ״ת: מעלת כבוד תורתו
מעכת״ר: מעלת כבוד תורתו
מפ׳: מפלוני
מקו״ט: מקרקעי ואגבן טלטלי
מק״ש: מקרא שכתוב
מ״ש: מה שכתוב
משיחי״ן: מורי שיחיה נרן
משו״מ: משא ומתן

נ

נ״א: נוסחא אחרינא
נא״ה: נאם החותם
נאה״ב: נאמן אהבתו בן
נו׳: נועם
נלב״ע: נפטר־ה לבית עולמו־ה
נמ״ך: נמצא כתוב
נ״ן: נוחי נפש
נ״ע: נוחו־ה עדן
נפ״ה: נשיקת פניו הקדושים
נר״ו: נטריה רחמנא ופרקיה
נתבש״מ: נתבקש בישיבה של מעלה

ס

ס״ב: סעיף ב׳.
ס״ג: סלוק גמור
סג״ל: סלוק גמור לעולם

ס״ה: סך הכל
ס״ט: סופיה טב
סוב״ד: סופרי בית דין
סי׳: סימן
ס״י: סעיף יוד
סי״א: סעיף יא.
סי״ט: סופיה יהיה טב
סיל״ט: סופיה יהיה לטב
סל״ט: סופיה לטב
סל״ע: סלק עצמו
ס״ת: ספר תורה

ע

ע״ג: על גבי
ע״ד: על דעתו
עד״ה: על דרך הכתוב
ע״ה: עבד ה׳ — על הכל
עה״כ: על הכל
עויי״א, עועיו״א: עליו ועל יורשיו אחריו
ע״ז: על זה
עז״א: עזזו אללאה (יקר בעיני ה׳)
עזה״ד: על זה הדרך
עט״ר: עטרת ראשי
עטר״ה: עטרת ראש הרב
ע״י: על ידי
עיקו״ת: עיר קדשינו ותפארתינו
ע״כ: עד כאן
עכ״ז: עם כל זה
עכ״ל: עד כאן לשונו
עכ״ן: על כל נכסיו
עכס״ע: עד כאן סוף (סיום) עדותו
עכ״פ: על כל פנים
ע״ל: עשיתי לבעל
ע״מ: על מנת
ע״ס: עד סוף
ע״ס: על סדר
עס״ה: עד סוף המודעות
עסכ״ה: עד סוף כל הדורות
עספ״א: עד סוף פרוטה אחרונה
ע״ע: על עצמו, על ענין
ע״פ: על פה
עפ״י: על פי
עצו״ר: עצום ורב
ער״ק: ערבנים קבלנים
ע״ש: עיין שם, על שם

פ

פ״ח: פרי חדש
פנ״ה: פניו הקדושים
פס״ד: פסקי דינים, פסק דין
פס״ז: פסיקתא זוטרתא
פש״ן: פרוטה של נחושת

צ

צו״מ: צורבא מרבנן

ק

קב״ה: קודשא בריך הוא
ק״ו: קל וחומר, קלה וחמורה
ק״ע: קבלת עדות
ק״ק: קהל קדוש
קרוב״ץ: קול רינה וישועה באהלי צדיקים
קש״מ: קנין שלם מעכשיו

ר

ר׳: רבי
רו״מ: רום מעלתו
ר״ח: ראש חודש
רחא: רחל אמנו
רח״ל: רחמנא ליצילן
ר״מ: רבי מאיר
ר״ק: רבית קצוצה
ר״ת: ראשי תיבות

ש

ש׳: שנת
ש״א: שעה אחת
שא״כ: שאם כן
שא״ל: שאמר לנו
שאע״פ: שאף על פי
שב״ק: שבת קודש
שד״ר: שליחא דרחמנא
שהד״ן: שהדין נותן
שהמש׳: שהמשכונה
שו״ב: שריר ובריר
שוה״ד: שורת הדין
שופ״ר: שטן ופגע רע
שו״ק: שרירא וקיימא
שו״ש: שום שבועה
ש״ח: שפתי חכמים, שומר חנם
שח״ו: שחס ושלום
שחו״ר: שחכמי ורבני
ש״ט: שם טוב
שט״ז: שטר זה
שט״ח: שטר חוב
ש״י: של יוסף

שיתנ׳: שיתנו
שכהר״י: שכבוד הרב רבי יהודה
שכי׳: שכירות
שכ״ת: שכבוד תורתו
ש״ל: שבח לא־ל
ש״מ: של מעלה
שמכ״ד: שמוביל כתבא דנז
שממח״ק: שממחננו קדוש
שמער״מ: שמעתה ומעכשיו
שנלע״ד: שנראה לעניות דעתי
שנקרש״ח: שנקט קנין ושבועה חמורה
ש״ע: שולחן ערוך
שע״ג: שעל גבי
ש״ץ: שליח צבור
שקו״ש: שקנה ושיקנה
ש״ר: שם רע
ש״ש: של שנת
שתת׳: שתתעלה

ת

תב״ת: תיבה בתיבה
ת״ו: תבנה ותכונן
תוב״ב: תבנה ותכונן במהרה בימינו
תו״מ: תוספת ומגרעת
ת״ח: תלמידי חכמים
תי׳: תיקון, תיבת
תכ״ה: תחת כפת המרום
ת״ל: תהלות לאל
תלי״ת: תלות לאל יתברך
ת״מ: תבורך מנשים
תמ״ן: תבורך מנשים
תמ״ת תרי מגו תלת
תע״ל: תעמוד לכם
ת״ת: תלמוד תורה

מפתח שמות המשפחות
(המספר מציין את העמוד)

אביחצירא יעקב (המלוב"ן, רב דיין פוסק מחבר ומקובל) 263
אבחסירא כליפא 194
אביטבול אברהם, ידיע אלחדאד 53, 54
אביטבול אברהם 53, (94 כהה"ר), 244, 272
אביטבול אברהם 99
אביטבול אליהו 61
אביטבול חיים אליהו (רב ודיין) 1, 47, 48, 87, 142, 252, 268
אביטבול חיים ידיע בן תמאיוסת 53, 54
אביטבול חיים 250
אביטבול יהודה 95
אביטבול יוסף 143, 272
אביטבול יוסף (ת"ח) 38, 57
אביטבול יחייא (ת"ח) 90, 253
אביטבול יעקב, ידי' טבאלי 51, 225, 232
אביטבול יעקב, די טובאלי 121, 228
אביטבול יעקב 61
אביטבול יצחק (רב) 14, 15, 24, 31, 34, 35, 41, 53, 63, 94, 100, 110, 185, 186, 188, 191, 194
אביטבול יצחק (ידי' אלחדאד) 53, 54, 189, 250
אביטבול ישועה 193
אביטבול ישועה (הישיש ונכבד שנגלה עליו אליהו הנביא זכור לטוב בליל חופתו) 95
אביטבול ישועה 31, 52, 194
אביטבול בנימין 121, 122
אביטבול מימון (מוסמך לשוחט ובלעדו לא ירים איש את ידו) 14, 45, 52, 63, 185, 186
אבוטבול מסעוד 143
אביטבול מסעוד, ידיע בן תמאיוסת 53, 54
אביטבול משה 193
אביטבול עמור (רב אב"ד פוסק ומחבר) 4, 15, 16, 32, 41, 46, 47, 56, 61, 62, 67, 74, 76, 78, 79, 80, 81, 82, 85, 94, 128, 133, 141, 149, 154, 163, 173, 175, 176, 188, 198, 201, 249, 257, 261, 264
אביטבול רפאל (רב ומו"ץ) 24, 25, 31, 41, 142, 188
אביטבול רפאל (רב ודיין) 183
אביטבול רחמים 98, 227, 228, 231, 271, 295
אביטבול שאול ישועה (רב דיין פוסק ומחבר) 2, 3, 12, 17, 24, 25, 27, 31, 32, 62, 63, 65, 67, 74, 77, 94, 104, 105, 106, 107, 110, 111, 112, 113, 114, 116, 118, 119, 120, 129, 141, 185, 186, 187, 191, 195, 249, 255, 272
אביטבול שלמה (רב ודיין שתדלן וגומל חסדים) 2, 3, 4, 12, 45, 51, 63, 65, 67, 77, 131, 132, 175, 180, 185, 186, 188, 244
אדרעי אהרן (החכם השלם) 116
אדרעי יוסף (צנוע ומעלי) 116
אדהאן חיים 99
אדהאן יחייא (חכם ופייטן) 9, 129, 204
אדהאן ישועה 16
אדהאן מכלוף 9, 129
אדהאן מימון 233
אדהאן מרדכי (חכם וסופר סת"ם) 91
אדהאן משה 131, 189, 190
אדהאן משה, נגיד 22, 30, 245
אדהאן משה (הדיין ומצויין) 107
אדהאן שלם 16
אדהבי אברהם 121, 122
אדראג' משה 31, 32
אג'ואילוס יעקב 176
אגודת אחים 276
אזאגורי אברהם 176
אגייני יצחק 131
אדהאן יששכר 189
אדהאן יוסף (רב) 22, 30, 186
דון אדולף כרמיו (שר המשפטים בצרפת ויו"ר כי"ח) 276
אדהאן יעקב (חכם ונגיד) 39, 40, 46, 57, 186, 268
אדהאן שלמה (איש תם וישר) 107, 189

אדהאן מסעוד (ישיש ונשוא פנים) 107
אדהאן דוד 249
דנאן חיים (חכם) 79
אג׳ייני אבנר (רב) 255
אג׳ייני יהודה 185, 268
אג׳ייני יוסף 38
אג׳ייני ישועה (הח׳ השלם) 12, 54, 90, 151, 193, 197
אג׳ייני משה 54, 197
אג׳ייני שמעון (חכם) 51
אג׳ייני רפאל 196
אג׳ייני עמרם 50, 51, 98, 121, 225, 228, 232
אג׳ייני ראובן (חכם ומשורר) 207, 209, 212
אג׳ייני רחמים יוסף (רב דיין פוסק ומחבר) 56, 93, 142, 183, 240
אג׳ייני שלמה 131, 177
אג׳ייני שלמה (חכם) 9, 91, 142
אג׳ייני שמואל (רב ומחבר) 7, 90, 249
אטובי שמואל 14
אטוויל משה (מרבני פאס הקדמונים ומבעלי התקנות) 284
אטרזמן יעקב 20, 21
אזולאי אבא 99
אזולאי אברהם 139
אזולאי אהרן 50, 133, 148, 170
אזולאי אליהו (רב) 61, 133, 140
אזולאי דוד 39, 131
אזולאי חיים יוסף דוד (חכם) 124, 142
אזולאי יהושע ישועה (החכם השלם) 46, 142, 187, 188
אזולאי יוסף וידיע אסחראווי 31, 32
אזולאי ישועה (חכם) 22, 39, 139, 140, 191
אזולאי משה וידיע אסחראווי 31, 32, 133
אזולאי משה בן ברוך 148, 195
אזולאי שלם מרדכי (רב ודיין) 96, 222
אזולאי שלם (רב דיין פוסק ומשורר) 2, 7, 142, 206, 220, 269, 270
אזולאי שמעון 131
אלבאז אבא (רב ודיין) 2, 50, 51, 121, 142, 226, 227, 230
אלבאז אברהם 35, 38, 148, 182, 183, 196 197
אלבאז אהרן 38, 55, 59, 61, 129, 187
אלבאז אליהו (רב) 7, 142, 182, 183, 255
אלבאז אליהו בן אברהם (חכם) 255
אלבאז דוד (מחכמי מקנאס)
אלבאז יהודה יהודא (רב דיין ופוסק ומחבר) 4, 5, 6, 7, 9, 12, 13, 14, 19, 21, 24, 25, 26, 27, 33, 34, 35, 56, 62, 72, 73, 76, 82, 89, 94, 121, 122, 130, 131, 133, 134, 138, 141, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 197, 246, 250, 257, 258, 261, 272
אלבאז יהודה 110
אלבאז חיים עמרם (רב) 50, 51
אלבאז חסדאי 154
אלבאז ישועה (רב ונגיד) 12, 38, 59, 61, 83, 154
אלבאז יוסף מרדכי (חכם) 90, 255
אלבאז יעקב 99
אלבאז יעקב 195
אלבאז יעקב דמתקרי אדהבי 110
אלבאז יקותיאל (רב ודיין) 1, 20, 47, 56, 70, 90, 100, 101, 142, 153, 193, 240, 245 248
אלבאז יצחק 38, 83, 148, 181, 196, 197
אלבאז יקותיאל מיכאל (רב) 225, 227, 228, 229, 230, 232
אלבאז מרדכי 9, 35, 39, 44, 55, 129, 133, 134, 144, 191, 249
אלבאז משה 3, 22, 23, 35, 39, 44, 77, 129, 131, 182, 191, 250
אלבאז נחמיה 7
אלבאז עמרם (רב גדול אב״ד מחבר ומשורר) 9, 56, 62, 76, 78, 80, 81, 82, 85, 89, 93, 133, 134, 141, 149, 150, 151, 159, 161, 163, 167, 169, 189, 197, 253, 259, 261
אלבאז פנחס 255
אלבאז רפאל משה (רב דיין פוסק מחבר ומשורר) 1, 9, 10, 46, 47, 54, 56, 69, 70, 74, 87, 90, 93, 139, 140, 142, 143, 183, 184, 192, 219, 240, 248, 253, 254, 268, 272
אלבאז רפאל 83
אלבאז שאול (חכם) 9, 77
אלבאז שלמה 31, 61, 185, 187
אלבאז שלום 196
אלבאז שמואל (רב משורר ופייטן) 9, 12, 13, 14, 49, 56, 82, 89, 139, 141, 161, 176, 201, 202, 241, 268, 275
בן אלגזי מוחמד 53, 54
אלישר חיים משה (גדול הדור ראש״ל ראב״ד ופוסק) 267

אלישר יעקב שאול (גדול הדור ראש"ל וראב"ד ומחבר) 267
אלכסלאסי מימון 41, 42
אלכסלאסי יוסף 153
אלכשלאשי יוסף 61
אלכסלאסי ראובן 153
אלכשלאשי ראובן 61
אלעלוף שלמה 69, 125
אלמשעאל יעקב ידיע צניוור 246
אלמשעאלי שלמה ידי' צניוור 246
אלשיך משה 59
אלערבי אליהו חיים 192
אלערבי אהרן 28, 188, 191
אלערבי אהרן 28
אלערבי יוסף 192
אלערבי ימין 188, 191
אלערבי רפאל 192
אלערבי שלם 66
אלמסכאני שלמה 124
אלפאסי יעקב 258
אלפאסי שלמה 128, 129
בן אלצאיג מרדכי 136
אלפילאלי יוסף 34, 35
אלקובי אברהם 65, 93
אלקובי יוסף (ת"ח) 7, 9, 65, 93, 142, 247, 251
אלקובי משה 151
אלקובי שאול 150, 151
אלקובי רפאל אברהם 93
אלקובי שלום 93, 247
אמיגו שם טוב (מרבני פאס הקדמונים ומבעלי התקנות) 284
אנקווא רפאל (ראב"ד וראש הרבנים במרוקו פוסק ומחבר) 124, 135, 266
אנקווא מיכאל יששכר (רב ופוסק) 124, 135
אסבאג יצחק ידיע אסאבוני 15
אסבאג עזריה 249
אסבאג שלמה ידיע אסאבוני 15
אסוסי מוח' 101
אסודרי אברהם 131
אסודרי אליהו 50
אסודרי אהרן 222
אסודרי יוסף 34, 35
אסולין אברהם 101, 194
אסולין אליהו ידי' בן עמור 183
אסולין יחייא 101, 154, 181
אסולין יעקב 118
אסולין יצחק 118
אסולין מרדכי 34, 154, 181
אסולין מרדכי רפאל 32, 33, 34
אסולין עמור 10, 11, 35
אסולין משה 10, 11, 130
סולין שלמה 34
אסולין שלמה ידי' ן' עמור 183
אסיך אברהם 15
בן אסיני מסעוד 136
אסיני מרדכי 184
אפלאלו יעקב 7
אפלאלו מרדכי (נגיד) 48, 132
אפריאט אבא 50
אפרייאט דוד 177, 178
אפרייאט אהרן (החכם השלם) 2, 3, 46, 51, 62, 74
פרייאט אליהו 36, 37, 62
אפרייאט יהושע אהרן (רב) 127, 142
אפרייאט אלישע (חכם) 2, 74, 96
אפרייאט רחמים אלישע (רב) 127
אפרייאט משה 269
אפרייאט מנחם 177, 178
אפרייאט יעקב 76
אפרייאט יצחק שמעון (חכם) 2
אפרייאט משה אהרן 295
אפרייאט שמעון 269
אצאייג אברהם 136
אצאייג אליהו ומתקרי בן שמעון 28
אצאייג מימון ידיע בן שמעון 153
אצאייג יוסף 293
אצאייג יצחק ומתקרי בן שמעון 28
אצאייג יצחק ידי' בן שמעון 195
אצאייג מכלוף 136
אצאייג נסים ידיע בן שמעון 153, 195
אצאייג שמעון 143, 144
אצאבוני דוד 127
אצבאן יצחק (החכם השלם, 109
אצבאן מרדכי (רב דיין ומצויין) 109
אציני אברהם (רב ודיין מן העולים לארץ ישראל) 45, 132, 185, 186, 249, 250
אציני יעקב (חכם) 45, 132, 143, 185, 186, 250
אציני שלמה 143
אצראף מכלוף 143
אצראף מסעוד 188
אצראף מרדכי 144, 188
אראג'יל דוד (רב גדול דיין וראש רבני צפרו) 136, 141, 184, 247
אראג'יל מסעודא 184

ארבוח אברהם 70
ארבוח יעקב 70
ארבוח יצחק (החכם השלם המקובל אשר יצק מים על ידי אליהו ז"ל) 70
ארבוח מרדכי (החכם השלם) 70
ארבוח משה 70
ארוואץ אברהם 143
ארוואץ חיים 78
אשורקי יוסף (יוא"ש) (מחכמי פאס וסופר ב"ד) 4, 95, 188
אתורג'מאן אברהם ידיע בן אלחנכוס
אתורג'מאן יוסף 196
אתורג'מאן יעקב 251
אתורג'מאן משה ידיע בן אלחנכוס
אתורג'מאן שלום 196
אתטאווני שמעון 295

באנון יחייא (חכם) 20, 29, 102
באנון מימון (חכם) 20, 102
באנון מסעוד 29
באנון משה (רב ומו"ץ) 247
בוטאהר בן סעיד 189
בוטבול דוד (החכם השלם) 9, 64
בוטבול מוריס (מנהל ענין הרבנות בממשלה) 98
בו יעקב סי דריס 100
בוסווסייא עלי 53, 54
בוסידאן יוסף 112
בועלי מולאי 10, 11
בזטיט וולד בולחפא 150
בטאן אליהו (החכם השלם) 46, 81
ביטון אברהם (מרבני פאס ומבעלי התקנות) 284
בירדוגו אברהם (מרבני מקנאס) 79
בירדוגו יהודה (הב' רב ומו"צ מרבני מקנאס) 86, 90, 254
בירדוגו יוסף (רב ומו"צ במקנאס) 86, 90
בירדוגו יחייא (מרבני פאס הגדולים ונלב"ע בטיטוואן) 284
בירדוגו יעקב (רב ופוסק) 142, 172, 249
בירדוגו יקותיאל (רב ומו"צ ומחבר במקנאס) 45
בירדוגו מימון (רב מו"צ ומחבר מרבני מקנאס) 79
בירדוגו פתחיה מרדכי (רב דיין ופוסק) 63, 285
בירדוגו רפאל (רב גדול ועצום מרבני מקנאס פוסק ומחבר) 45, 63, 84
בקיש ישעיה (רמו"צ ומחבר מבעלי התקנות) 284
בן דריס מוחמד 22, 23
בן חיים יעקב 181

גבאי יוסף (הח' השלם החסיד) 42
גבאי יוסף (רב שר וטפסר) 107, 142
גבאי מאיר (רב ודיין) 42, 265
גבאי רבקה 42
בן גבירול שלמה 74
בן גיגי אהרן 22, 23, 185
בן גיגי יוסף 185

דיאבילה ישועה (רב) 141
די אבילה יוסף (רב) 107, 144
די אבילה מאיר (רב ומו"ץ) 107, 144, 184, 240
די אבילה שמואל (החכם השלם העניו) 141
דוראן שמעון (הרשב"ץ ז"ל) 143
אבן דאנאן אלישע 4
אבן דאנן יעקב (רב) 15, 233
דאנאן יצחק (רב ומו"צ ומחבר) 142
אבן דנאן סעדיה (רב ומו"צ) 246
אבן דנאן סעדיה הרופא (הא' מגרנאטא לא הניח מקרא משנה תלמוד ותנחומא, ראה מלכי רבנן בערכו) 141, 143, 679 (חלק מהביאור על פרק כ"ג בישעיה)
אבן דנאן שמואל שאול (חכם ודומ"ץ) 43, 110
אבן דנאן שאול (במו"ה סעדיה רב ומו"ץ בפאס) 140, 265
אבן דנאן שאול (רב דיין ומחבר, ראש הרבנים במרוקו) 15, 98, 140, 141, 295
בן דנאן שמואל 112
אבן דנאן מימון (מחכמי ורבני פאס ממגורשי קאשטילייא ונהרג על קידוש השם "אל־מקדש אלמנעם") 141, 283
אבן דנאן שמואל (ראב"ד המאור הגדול החכם השלם) 284
דאנאן שמואל 27
דנינס שמואל (מרבני פאס הקדמונים) 284

הנביא אליהו ז"ל 94, 138
הכהן אברהם 10, 11, 192, 193
הכהן אהרן (סקלי, יש אומרים דכינוי סקלי עולה בחשבון כמנין צדוק שהכהנים הללו מזרע צדוק, ראה מלכי רבנן בערך יהודה הכהן) 88, 124

הכהן כהן אהרן 27, 31, 32, 44
הכהן אליהו (חכם) 32
הכהן אליהו משה (חכם) 65
הכהן אלעזר 73, 185
הכהן דוד (אוהב התורה ולומדיה) 77, 131, 174, 193
הכהן חיים (רב חסיד וקדוש) 142
הכהן יהודה אלכלאץ (חכם) 95
הכהן יהודה (הרב הקדוש חסיד שבכהונה) 141
הכהן יוסף (מחכמי מקנאס) 285
הכהן יוסף 10, 11, 192, 255
הכהן יעקב 44, 45
הכהן יצחק 73
הכהן יקותיאל (חכם) 12
הכהן אלכלאץ יקותיאל משה (חכם) 95
הכהן אלכלאץ ישעיה, נגיד 95
הכהן מאיר 30
הכהן מכלוף 173, 272
הכהן, מסעוד 185
הכהן מרדכי 185
הכהן סעאד 65
הכהן אלכלאץ סולטאנה 95
הכהן עזוז 193
הכהן שלאל (שלמה) 179, 193, 272
הכהן אלכלאץ שלמה 95
הכהן שלמה, דידיע בן נחמיה אלכלאץ 95
הכהן משה 32, 139, (156 החכם השלם)
הלוי אברהם 295
הלוי אברהם 182
הלוי יוסף 295
הלוי יעקב 182
הלוי מימון 225, 228, 229, 232, 295
הלוי מכלוף 294
הלוי משה (רב) 45
הצרפתי אבנר ישראל (מרבני פאס רב ומו"צ ומחבר) 44, 46, 47, 81, 141, 232
הצרפתי אליהו (רב גדול דיין מו"ץ ומחבר) 3, 111, 120, 126, 141
הצרפתי וידאל (הב' הנק' סיניור בעל אמרי יושר על מד"ר, רב וגדול גוזר ים החכמה לגזרים) 284
הצרפתי וידאל (הג' מבעלי התקנות רב ומ"רץ בפאס) 29, 85, 140
הצרפתי וידאל (הד' מו"ץ ומחבר) 77, 79, 81, 141
הצרפתי וידאל (הה' דיין ומו"ץ) 270
הצרפתי יהודה 185, 186
הצרפתי יעקב (חכם) 81, 111
הצרפתי מסעוד 186
הצרפתי רפאל (חכם ונגיד) 3, 137
הצרפתי שמואל (בר רבי אברהם מו"ץ ומחבר) 29, 140
הרוש אברהם 22, 98, 225, 228, 229, 232, 245
הרוש אברהם, ידי' לפילאלי 268
הרוש אליהו (רב דיין פוסק ומחבר) 15, 20, 21, 46, 68, 69, 125, 233, 245, 248
הרוש דוד 22, 23, 42, 45, 94
הרוש חיים 55, 152
הרוש יהודה 131, 222, 239
הרוש יום טוב (רב) 29, 194
הרוש יוסף 20, 186
הרוש יעקב (אמזוט) 50, 177, 178, 179, 249
הרוש יצחק 20, 177, 178, 179, 249
הרוש כליפא 53, 54, 55
הרוש מימון 99
הרוש מכלוף 22, 23, 31, 42, 45, 131
הרוש מסעוד 10, 11, 22, 29, 31, 184, 194, 222
הרוש מרדכי 53, 54, 184
הרוש משה יעקב 225, 227, 228, 229, 230, 237
הרוש נסים (חכם) 20, 21, 53, 54, 186
הרוש סמחון 131, 189
הרוש עיוש 189
הרוש רפאל 10, 11
הרוש שאול (חכם) 255
בן הרוש שלמה (רב) 11, 184
הררי יוסף שלום (חכם) 72

בן וואליד שמואל (רב) 13
ואעקנין מסעוד (חכם) 188

בן זמרא אברהם (החכם השלם החסיד העניו) 51, 79, 84
בן זמרא דוד חיים (רב גדול מרבני פאס) 56
בן זמרא חיים דוד (רב) 80
בן זימרא יעקב (רב) 219, 220
בן זמרא יצחק (חכם) 80
בן זמרה משה (השני רב ומו"ץ ומחבר) 140
בן זמרא רחמים חיים דוד (תלמודי רב ומו"ץ) 85, 141
בן זמרא שמואל בר אברהם (רב ומו"צ ומחבר) 79, 84, 141, 174, 175, 177

בן זכרי אהרן (רב ואב"ד) 2, 8, 9, 20, 28, 29, 185, 194, 255, 265, 266, 273
זכרי דינאר 93, 194
זכרי דניאל דמתקרי דינר 69, 194
בן זכרי דניאל 20, 69, 185
זכרי חיים שלמה (חכם) 195
בן זכרי יהושע (רב ופוסק) 2, 8, 9, 44, 45, 142, 191, 249, 265, 266, 272
זכרי יהושע הב' (ת"ח וחסיד) 257, 265
זכרי יהושע עמרם (ת"ח) 98, 255
בן זכרי יוסף (רב) 2, 8, 16, 45, 91, 191
זכרי יעקב 51, 121 (225 יעקב עמרם) 228, 232
זכרי מתתיה (רב ודיין) 1, 2, 19, 20, 36, 37, 39, 40, 41, 43, 45, 58, 69, 80, 128, 142, 150, 195, 255
זכרי רפאל (נגיד) 69, 147, 148, 295
זכרי שמואל 41, 42
זנאתי אברהם 250
זרח יצחק 250
זריהן מרדוך 253

חאג'יז שמואל (מרבה ישיבה מרבה חכמה, מבעלי התקנות, בספר מלכי רבנן כתב שנתבש"מ סביב לשנת ש"ל ולא ידעתי מאיזה מקור לקח את זה) 284
אבן חביב שמואל (מחכמי פאס הגדולים ונפטר מעבר לים) 284
חותא דוד 150
חותא יצחק (רב) 107
חותא מרדכי 184
חותא שלמה חיים 51, 121, 225, 227, 228, 229, 230, 232
חותא שלמה (רב וגדול) 10, 37, 41, 134, 150, 188
חותא שמואל (רב דיין ופוסק) 102, 107, 139, 150, 238
חיון יוסף 194, 250, 265
חיון מכלוף 194
חלואה חיים רפאל (רב) 256
חלואה משה (חכם) 256
חמו אברהם 23, 54
חמו דוד (רב) 237, 238
בן חמו חיים יעקב ישראל 105
בן חמו יוסף (מחכמי פאס) 284
חמו יוסף דוד (חכם) 187 189
בן חמו יוסף, ידיע אדבדובי
חמו יוסף 99
בן חמו יצחק 143
חמו יעקב 23, 105, 106, 185
חמו ישראל 196
בן חמו כליפא, ידיע אדבדובי 98
בן חמו מימון (נתעלם מן העין) 106, 172, 249
אבן בן חמו ישועה (רב ומו"צ) 102, 107, 144, 150, 184
חמו מימון, ידיע אדבדובי 54
חמו מכלוף, ידי' אדבדובי 15
חמו מסעוד, ידיע אדבדובי 15, 271
בן חמו משה (גדול הדור דיין פוסק דרשן ומחבר) 135, 136, 140, 144, 233, 234, 235, 236, 238, 247
חמו משה, ידיע אדבדובי 54
בן חמו משה (מושי) 106, 172
חמו שלמה 38, 59
בן חמו שמואל (אכסנייא של תורה) 30, 38, 105
חראר חיים 84
חראר חיים 84

בן טאטא יעקב 121
בן טאהר תהאמי 101
טאלב מוחמד וחדו 271
טאפירו משה 99
טאריק למוחמאדי (לוחם ומנצח במחוז אנדא־לוס בספרד) 291
טולדאנו אליעזר (מחכמי מקנאס) 26
טולידאנו ברוך (רב ומו"צ במקנאס) 45, 63, 83, 84, 285
טולידאנו דניאל (החכם השלם) 26, 70
טולידאנו חביב (הב' הדו"מ מרבני מקנאס הגדולים) 235
טולידאנו חביב (הג' דיין ומו"צ ומחבר הרבה ספרים מחכמי מקנאס) 285
טולידאנו חיים (החמישי רב ומו"צ) 86, 90, 237
טולידאנו חיים 83
טולידאנו יעקב (רב מפורסם מחכמי מקנאס) 83, 102
טולידאנו משה (מו"צ ומחבר) 83
טולידאנו שלם (רב) 123
טולידאנו שלמה (מו"צ במקנאס דיין ומחבר) 285
טרזמאן אליהו 99

יוסף אליהו יצחק 21

ילוז אליהו 99
יללוז עמרם 99
יעיש יוסף 124, 190
יעיש יעקב 124, 190
בן יעיש מכלוף 295
בן יעיש מרדכי 98
יפלאח מסעוד 195
יש"ו הנוצרי 143
ישראל יוסף 27
יתאח אליהו שאול 189
יתאח יוחנן (נגיד) 147, 148
יתאח ימין 168, 189
יתאח יצחק (ת"ח) 28, 245
יתאח מכלוף 180
יתאח מוסא 29
יתאח מימון 151, 180
יתאח מסעוד (החכם השלם) 39, 250, 252
יתאח מרדכי (החכם השלם) 161
יתאח עיוש 239
בן יתאח עמור 29, 39, 250
יתאח רפאל (החכם השלם) 188
יתאח שלמה 151, 177, 178

כל ישראל חברים (כי"ח) 219, 220, 276
276
כלפון אליהו 153
בן כלפון יחייא 98
כלפון שמעון זאב 294
בן כמון לוי (מבעלי התקנות) 284
כסוס סידי מוסא 136

לובאטון משה (חכם) 112
לוי אברהם 99
לוי פנחס 99
לוי יללו 99
לחאג' עבד לוואחד לחסאר 185
לחזאן עמרם 188
לחזאן רחמא 188
בן לחסן שלמה (כהה"ר) 26
בן לילתי אברהם 133, 134
בן לילתי יוסף 47
לילתי ימין 195
לכרייף דוד (נגיד) 112
לעלוף אברהם 249
לפאטמי מוח' 101
לפילאלי שלמה 27
לקבי אברהם 99
לקבי יוסף (כהה"ר) 83

מאיר יעקב (ראש"ל וראש רבני ארץ ישראל)
95
מאיר יצחקי (יו"ר הועד הראשי באמריקא)
278
מאיוסת מאיר 295
מאימראן יעקב 83
מאימראן משה (הרב הקדוש ומרביץ תורה)
83
מאימראן שלמה (רב) 25, 26
מאמאן אברהם 20, 22, 23
מאמאן חיים אהרן (נגיד ות"ח) 49, 60, 61,
216
מאמאן דוד (ידיע בן עבדון) 22, 23
מאמאן חיים (רב) 79, 83
בן מאמאן יהושע חיים אהרן (חכם ונגיד) 59
מאמאן דוד (רב) 60, 142
מאמאן יוסף (החכם השלם) 93, 142
מאמאן ישועה 255
מאמאן משה (דמתקרי באסי) 12
מאמאן עיוש 12
מאמאן רפאל (הא', רב דיין נגיד ועסקן) 1,
19, 20, 39, 40, 46, 49, 51, 59, 61, 142,
175, 195
מאמאן רפאל עמרם (רב ומו"צ) 50, 142
מאמאן שלם (חכם) 8, 265
מאמאן שלמה 131
מאמאן שמעון 98
מוחמד בן האסם 90
מוח' בן למחרז 189
סיר מונטיפיורי משה (השר הצדיק דורש טוב
לעמו) 141, 276
מזרחי שאול (שד"ר כולל עיה"ק צפת"ו)
269
מלכה גבריאל 99
בן מלכה סאלם 112
בן מלכה שמואל (מחכמי מקנאס מקור הבינה
והמדע)
מלכה שמעון 99
מונסוניגו ידידיה (דיין פוסק ומחבר) 82,
85, 87, 130, 141, 152, 154, 156, 175
מונסונייגו אפרים (הדו"מ) 73
מונסוניגו רפאל אהרן (פסקן דרשן מליץ
משורר ומחבר) 79, 95, 122, 129, 130,
141, 154, 155, 157, 158, 159, 160, 161,
162, 163, 164, 166, 167, 168, 169, 170,
171, 172, 174, 176, 245, 246, 259
מונסונייגו אליהו 173
מלאלא זהרא 32

מולוד סי׳ עלי 39
מרימא ליהו 36
משאש דוד (אד״ם) (רב) 93, 123
משפחות, רשימת שמות המשפחות בצפרו 282

אבן גגרילא שמואל בן יוסף (מזכיר וקצין אצל אבולאקיץ סגן המלך חבוס במחוז מאלאגא, ולבסוף היה שר הבטחון) 291
נחמוס ברהים 31, 32
נחמוס סלימאן 31, 32
נחמוס פריחא 31, 32

בן סאמון יוסף (רב) 113, 255
סטרית שלמה 52
סיסו אברהם 41, 42, 153
סיסו אברהם 193
סיסו אהרן (ומתקרי בן אלמקנאשי) 7, 8, 192
סיסו אהרן 153
סיסו יהודה 41, 42
סיסו חיים 143
סיסו יוסף 153
סיסו כליפא 222
סיסו מכלוף 7, 8, 29
סיסו מסעוד 195
סיסו משה 153, 192, 193
סירירו אבא 18
סירירו חיים דוד (ראב״ד) 63, 84, 271
סירירו יהונתן (רב ומו״צ ומלומד בנסים בעל המחבר השיר הידוע לפורים) 18, 174, 176
סירירו יהושע (רב ומו״צ) 63, 84
סירירו יעקב (רב ודיין חסיד ומקובל) 56, 79, 85, 141, 176
סירירו מנחם (יסו״ע אור ישראל וקדושו נהורא דשמשא מבעלי התקנות) 140
סירירו מנחם (רב גדול פוסק ומחבר) 140, 234
סירירו מנחם (הג׳ במו״ה מתתיה דיין ומו״ץ) 272
סירירו מתתיה (רב גדול ופוסק) 44, 265, 266, 272, 273
סירירו ראובן (מו״צ בפאס) 152
סירירו שאול (דור הב׳ למגורשים מבעלי התקנות פוסק ודרשן יחיד בדורו) 3, 4, 44, 45, 70, 136, 137, 140, 180, 283, 284
בן סמול מאיר 98
סמחון אברהם 61
סמחון בנימין 112
בן סמחון אהרן (מחכמי מקנאס, חסידא קדישא זקן ויושב בישיבה) 285
סמחון רפאל יעקב (רב ומו״צ מקובל ומחבר) 152, 174
סמחון שלמה 61
סניוור מוסי 123
בן סעדון יעקב 112
בן סעדון מסעוד 112
בן סעייא ישראל 39
בן סעדון יוסף 71
סעדון שמעון 99
סריקי משה 99

עבד רחמאן אלכאליף אמיר למואמינין 291
עבו מסעוד 99, 112
עבו בן טאהר 193
עבו בן סעיד 189
עובדיה אלעזר 99
עובדיה דוד (רב ודיין) 98, 225, 227, 228, 229, 230, 232, 271, 294
עובדיה יהושע 99
עובדיה יוסף 124, 268
עובדיה יעקב 239
עובדיה ישועה 239
עובדיה מסעוד (רב ומחבר) 91, 92, 123, 124, 142, 182, 268
עובדיה מרדכי ידי׳ ן׳ חאקו 192
עובדיה שלמה 192, 193
עובדיה שמעון חיים (ישמ״ח) (רב דיין פוסק בלשון ומחבר) 2, 50, 51, 96, 98, 124, 135, 142, 222, 225, 229, 266, 269
עוזיאל יהודה (הב׳ מבעלי התקנות) 284
עוזיאל יהודה הג׳ (המאור הגדול בוצינא דנהורא בקי בכל מקצועות התורה) 140
עולייל אברהם 61, 101
עולייל דוד 28
עולייל יהושע ישראל יעקב (רב דיין ופוסק) 6, 8, 24, 31, 45, 56, 65, 66, 91, 100, 131, 141, 154, 181, 191, 272
עולייל יהודה 13, 120
עולייל יוסף 54, 182
עולייל מאיר 99
עולייל מנחם 182
עולייל מסעודא 133, 134
עולייל מרדכי 8
עולייל משה 54, 106, 182, 185
עולייל יקותיאל 99

עולייל ישועה 61, 101, 133, 134
עולייל שלמה 182
עולייל שמחה 106
עולייל פנחס 255
עולייל שלמה (מורה כי"ח) 219, 220
עומאר ליוסי שר"י 206
בן עזוז אברהם 137
עזראן אליהו 100
עזראן וידאל (רב) 100, 131
עזראן שלמה 100, 131
עזראן מרדכי 100
עזראן משה יעקב 91
עזראן משה 100
עזראן שלמה ידיע וידאל 91, 190, 191
אבן עטר יהודה (מחכמי פאס הקדמונים, לא נזכר בספר מלכי רבנן) 284
אבן עטר יהודה ("רבי לקביר", רב גדול פוסק דומ"ץ ומחבר) 29, 140
אבן עטר יהודה (הב' מו"ץ) 45, 63, 84
עטאר חיים 190, 191
עטאר מרדכי (רב) 190
בן עטר עובד (רב) 12
בן עטר רפאל דוד (רב חסיד וקדוש) 45
עטייא אברהם (רב) 104, 143, 189
עטייא אליהו 249
בן עטייא יוסף 112
עטייא יצחק 189, 255
עטייא מכלוף 10, 11, 131, 249
עטייא יחייא 10, 11, 104
עטייא יעקב 78
עטייא מסעוד 178
עטייא משה (חכם) 87, 104
עילי מסעוד 58
עילי אברהם ידיע לוטאטי 195
עטייא שלום 36
עלאל דוד 74
עלאל יהודה 74
בן עלאל יסאן 184
עלי מולאי 99, 100
עמאר אברהם (ת"ח) 275
עמאר שלם (רב ודיין מחכמי מקנאס) 142, 277
בן עמור יעקב 20, 21
עמור חיים 222
עמור מסעוד 222, 249
בן עמרם ישועה 101
בן עמרם ברוך 101

פינטו ברוך (שד"ר) 59
פינסו ר"א (שד"ר) 58
פוני עמרם 295
פוני שלמה 50
פורת יוסף, ישיבה 96
מיסטיר מאטיוס פיליס (אימבאכאדור) (קונ־סול כיניראל דלוס איסטארוס אנידוס די אמיריקא) 278
פירו (שליח צרפת למארוקו) 219, 220

צאריווא יוסף 99
צאייג אברהם 99
צאייג עמרם 99
צבע אברהם 187
צבע אליהו 53, 55
צבע יהודה 22
צבע יוסף (חכם) 136
צבע יחייא (חכם וגזבר) 12, 36, 187
צבע יצחק 8
צבע ישועה 8
צבע מאיר (רב ודיין) 12, 36, 65, 76, 91, 244
צבע מאיר (רב) 115, 194
צבע מאיר 255
צבע מאיר 294
צבע משה (חכם) 269, 270
צבע שלום (חכם) 255
צבע שלמה 22
אבן צור יעקב (ספרא רבא דישראל גדול הדור פוסק מחבר ומשורר) 79, 85, 140, 155, 234, 235, 236, 238, 240
אבן צור ראובן (רב חסיד, ומקובל) 160
אבן צור רפאל (עובד רב ופוסק) 140
אבן צור רפאל (דיין מו"צ ומחבר) 160
אבן צור רפאל (האחרון רב דיין מליץ ומחבר) 142
אבן צור שלמה אליהו (שאב"ץ רב וגדול מחובשי בית המדרש) 44, 80, 82, 88, 141
צירוייא יעקב 61
צירוייא משה 61
צרולייא יהודה 9
צירולייא יעקב 101
צרולייא עיוש 9
צירולייא רפאל משה (סופר) 7, 239
צרולייא שם טוב 77, 101
צרפתי יהודה 8, 22, 23
צרפתי מסעוד 8, 22, 23

קאלמארו ריי (שד"ר) 58
סי בן קאדם 53, 55
בן קרמוס 76

רבוח אברהם 20
רבוח סלימאן (חכם) 20
רבוח (ת"ח) ארבוחי מסעוד 107, 237
רבוח מרדכי 272, 273
רובין ישועה 50, 98
רובין אבא 99
ריוח אברהם (רב ומחבר) 266
רמוך לוי (מבעלי התקנות) 284

שושאן יהודה 222
בן שושאן מרדכי 177
שושאן שמואל 222
שטרית אברהם ידיע אלפילאלי 101
שטרית אליהו ידיע אלפילאלי 101
שטרית חיים אליהו אברהם (דיין פוסק ומ־חבר) 142
שטרית יוסף (משוחטי מתא בימי ר"ד ארא־ג'יל) 136, 242
שטרית יצחק 31, 32
שטרית משה 134, 135, 190
שטרית משה 79
שטרית שלום 190
שטרית שלמה ידיע אלפילאלי (חכם) 29, 31, 32, 79
בן שלוש אהרן
בן שלוש אליהו 19
בן שלוש מסעוד 23
שלוש מסעוד 191
בן שלוש מרים 23
שלוש משה (סופר) 191
בן שמול חיים 219, 220
בן שמעון יצחק 112
בן שמעון נסים 121, 122
שניאור מתתיה 99
שניוור מסעוד 182
שקרון אלעזר 225, 229, 232, 295
שקרון יוסף 226, 230
שקרון יוסף רחמים 51, 191, 225, 228
שקרון משה 226
שקרון משה 163, 189
שקרון משה 99
שקרון פנחס 294
שרביט אברהם 138
שרביט יעקב 177, 178, 268
שרביט מקנין 138
שטרית רחמים 295
שרביט שלמה 177, 178
אבן שפרוט חסדאי (רב גדול ומדינאי בספרד) 291

תבני (שם מלך ממלכי ישראל)
תמו (אשת רבי עמור אביטבול) 4

שמות המדינות, הערים והכפרים

אגאדיר 273
אוז'דא (מארוקו)
איית חללי (שבט ברברי) 128, 129
איית מסעוד ועלי (שבט ברברי) 177, 178
איית סגרוסן (סגר וסן) שבט ברברי 177, 178
אלג'יר 240
אמיריקא 278
אנדאלוס (בספרד) 291
אנזיל (כפר) 128, 129
ארבאט 58

בהאליל אלבהאליל 39, 41, 42
בולמאן (כפר ברברי) 295
בן יאזגא 10, 11
בני סלים (כפר)

גיגו (כפר) 178, 179
גירמנייא (אלימאניא) 270
גרוואן (שבט ברברי) 177, 178

ויהראן (אורן) 240
וישי 224
ולאד בורחמא (כפר ברברי) 222

זבל לקביר (ההר הגדול) 139

טאנג'א, טאנג'אר, טאנכיר 156, 183, 278
טבריה 274
טיטוואן

ירושלים 50, 58, 59, 95, 96

ליוורנו 119
לונדון 276
לקסאבי (כפר) 15

מארוקו 50, 58, 96
מקנאסא, מקנאס, מכנאס, מכנאסא, מקניס 10, 37, 59, 82, 86, 90, 156, 235, 249, 277, 292
מראקיש 156

סאלי 234, 235, 266
סרבאנא (שבט ברברי) 28

פאס 4, 15, 25, 33, 36, 37, 42, 49, 51, 55, 58, 59, 63, 77, 79, 81, 84, 85, 94, 95, 96, 107, 111, 118, 136, 141, 143, 152, (555 פאס אלבאלי), 192, 207, 219, 220, 227, 239, 249, 254, 261, 269, 270, 271, 283, 292, 293, 294
פורטוגאל 283
פאריז, פאריש 219, 220, 276

צ'אר לביצ'א 230, 292
צפרו, סאפרו, ספרו 1, 2, 4, 8, 10, 11, 14, 15, 40, 41, 42, 45, 50, 51, 55 (ציפרו 57, 58), 59, 63, 70, 72, 74, 77, 79, 81, 88, 89, 90, 91, 94, (ספרו 95, 98), 98, 99, 100, 105, 106, 107, 113, 114, 116, 118, 119, 120, 121, 124, 132, 136 (ספרו) 138, 140, 144, 145, 147, 149, 152, 160, 178, 179, 182, 194, 222, 225, 226, 228, 230, 231, 232, 235, 236, 249, 251, 254, 255, 266, 269, 270, 271, 275, 286, 296
צרפת 148, 220

קאשטילייא 95, 283

רבאט 98

תאמאנארת (כפר) 70
תולאל (כפר)
תמזאזית (כפר) 53, 54, 55, 222
תאפילאלת 104

שמות המלכים

מולאי אלחסאן (מלך) 141, 204, 205
מולאי חפיץ' (מלך) 209, 212
סידי מוחמד החמישי (מלך אוהב ישראל) 287, 288, 290, 291, 292
מולאי עבד לעזיז (מלך) 209

רשימת התעודות לפי הסדר הכרונולוגי
(המספר מציין את התעודה)

החל בשנת הרכ"ח (1468)
וכלה בשנת התש"ך (1960)

הרכ"ח (1468)
519 מרבי סעדיה בן דאנן רמזים בתורה על אותו האיש (יש"ו)
679 פירוש על פסוק ישעיה פ' הנה ישכיל עבדי

השפ"ב (1622)
680 אשכבתא דרבנן תאריכים לפטירת שנים עשר רבנים מחכמי פאס

התנ"ט (1699)
624 מכתב המלצה על מצות הצדקה

התס"ג (1703)
625 קבוץ לשליח חברת ההסגר
629 קבוץ לחברת ההסגר

התס"ד (1704)
520 בענין ירושה
584 העתק שטר שבלה

התס"ז (1707)
626 קינה על פטירת רבי משה בן חמו ז"ל

התפ"ד (1724)
515 אגדה על גלוי אליהו ז"ל

התפ"ח (1728)
380 בירור חשבון שותפים בבנין

התפ"ט (1729)
524 על המס

הת"ץ (1730)
473 על חמס המס

התצ"ח (1738)
392 בענין מסים

התק"ז (1747)
596 פס"ד

התקכ"ב (1762)
475 קבוץ לעני

התקכ"ג (1763)
594 שטר הכרזה ושומא לצורך המזונות

התקכ"ד (1765)
374 פס"ד בין איש לאשתו
482 מכתב בדרך שיר לחולה שהבריא

התקכ"ו (1766)
393 קול חשד על א"א

התקכ"ז (1767)
406 דברי ריבות בין בעל ואשתו ויד גויים באמצע

התקל"ב (1772)
383 קב"ע על גוי אנס

התקל"ד (1774)
645 שטר פשרה בין איש לאשתו

התקל"ז (1777)
585 שטר קנית חצר הבורית

התקל"ט (1779)
481 קבלה לשו"ב

התקמ"ד (1784)
416 מכתב תלונה
484 מכתב המלצה לעזור לעולה לארץ
485 כנ"ל

התקמ"ו (1786)
371 חיוב סופר סת"מ

התקמ"ז (1787)
394 חזקת בית

התקמ"ח (1788)
409 תביעת הקהל על בנין חנות ברשות הרבים

התק"ן (1790)
364 קב"ע בענין החזקות
403 שט"ח לזכות הקהל
591 שטר משכונה

התקנ"ב (1792)
491 מכתב על משומד שחזר ליהדות

התקנ"ו (1796)
506 שטר עיסקא

התקנ"ט (1799)

644 שטר עיסקא
התק"ס (1800)
1 תפיסה בבית הסוהר
476 המלצה על עולה לארץ
478 המלצה לתמוך בעולה לארץ
479 כנ"ל
492 כנ"ל
התקס"א (1801)
384 שטר שידוכין
התקס"ג (1803)
490 קבלה לשו"ב
התקס"ד (1804)
426 הוצאת שם רע
631 קנית ספרים
התקס"ו (1806)
464 נוסח כתובה ובה נזכר גלוי אליהו ז"ל בליל החופה
התקס"ז (1807)
400 שטר שידוכין
423 המלצה לבוא לעזרת ת"ח
487 המלצה לתמוך בת"ח
488 כנ"ל
489 כנ"ל
503 על גבול זמן ההנקה
643 שטר בירורין
התקס"ח (1808)
505 בענין האלג'זא
התקס"ט (1809)
486 המלצה לתמוך באברך רוק לנישואיו
671 צוואה
התק"ע (1810)
452 תמיכה לעולה לא"י
התקע"ב (1812)
424 חלוקת ירושה
459 פרוזבול
התקע"ו (1816)
581 שטר שידוכין ותנאים
התקע"ט (1819)
588 שטר תנאים
התק"ף (1820)
399 צוואה
425 פס"ד בענין רבית בהלואה על תעשיית הבורית
התקפ"ב (1822)
439 פנקס עזבון ושבועת אלמנה
התקפ"ג (1823)
587 שטר עדות חזקת ישוב
התקפ"ד (1824)
509 עדות על מריבה בין איש לאשתו
התקפ"ה (1825)
405 שטר שותפות ותנאיו
התקפ"ו (1826)
403 המלצה לתמוך בת"ח
התקפ"ח (1828)
390 בענין שותפים שנשללו
390 פשרה בתשלום למוסר מי לקח את השלל
התקצ"א (1831)
508 תנאי השידוכין
642 עדות
התקצ"ב (1832)
402 דו"ד בין שותפים בתעשיית הבורית
523 קטטה בין שכנים על תשמישי החצר
התקצ"ד (1834)
463 בקשת מחילה על מכתב שנשלח בלי נימוס
התקצ"ח (1838)
437 המלצה על מצות צדקה
התקצ"ט (1839)
התר"ב (1842)
435 מכתב המלצה לעזרת ת"ח
589 שטר מכר קרקע
התר"ג (1843)
586 שטר תנאים
התר"ד (1844)
457 מכתב ניחומים
התר"ה (1845)
422 פס"ד תביעת הנגיד מהקהל על ההפ־סדים שהפסיד בגללן
526 עדות על חזקה
התר"ו (1846)
448 מכתב תמיכה לת"ח
התר"ז (1847)
453 מכתב נחום
454 מכתב נחום
525 עדות על רציחה
598 ב' פשרה על הפלה
התר"ט (1849)
442 המלצה על ת"ח לתומכו
התר"י (1850)
570 חוב לקהל
התרי"א (1851)
600 שטר שנשרף
התרי"ג (1853)
527 תפיסה על ידי השררה
התרט"ו (1855)

368 קב״ע על גניבה
462 מחאה על גוזל קרקע
התרט״ז (1856)
366 קב״ע על זמן פטירה
התרי״ז (1857)
362 קב״ע לזמן פטירת רבנים
528 על משחק קלפים
התרי״ט (1859)
417 עדות על חזקת ישוב
421 שד״ר
650 מכתב דרישת שלום
התר״ך (1860)
597 שטר שבועה
התרכ״א (1861)
407 אגרת מוסר להשבית שלום
התרכ״ג (1863)
355 צדקה
670 מלשינות
התרכ״ה (1865)
458 מכתב מהארץ על פטירתה של בת ת״ח וקבורתה בהר הזיתים
התרכ״ז (1867)
499 קנית ספרים
התרכ״ח (1868)
418 דו״ד בין שותפים על האלסאקא דיטאבא
התר״ל (1870)
630 שטר פשרה לבעל שהמיר
התרל״ב (1872)
590 שטר מכר
593 שטר שותפות
664 שטר עיסקא
התרל״ו (1876)
461 מכתב מלא מליצות על הזמנת מזוזות
675 שני מכתבים להשר מונטפיורי ולשר כרמיוה
התרל״ט (1879)
497 שובר
התר״ם (1880)
496 בענין קנית ספרים
התרמ״א (1881)
676 מכתב אל הועד היהודי האמריקאי
התרמ״ב (1882)
582 שטר שומא והורדה
התרמ״ט (1889)
460 שטר פרוזבול
התר״ן (1890)
583 שטרי ערכאות ופרעונם ע״י אמבאסא־דור שגריר
התרנ״ו (1896)
566 פשרה ופרעון לשד״ר
התרס״ו (1906)
662 הספד על הראש״ל יש״א ברכה זצ״ל
התרס״ח (1908)
667 שלום בין רבנים יריבים
התר״ף (1920)
467 שטר חיוב מזונות
התרפ״ג (1923)
465 על עולים לארץ ישראל ויורדים, והמ־לצה לטיפול בעולים הנשארים
התרפ״ד (1924)
661 המלצה על רב
התרפ״ו (1926)
510 בפירעון הכתובה
התרפ״ז (1927)
414 מכתב מהקהל על חלוקת קופת יחזקאל בין עדת המערביים לבין עדת הספר־דים בירושלים
התרפ״ח (1928)
498 המלצה על תמיכה בעני
התרצ״ג (1933)
415 מכתב מהקהל על חלוקת שררת הש־חיטה בבית המטבחיים
התרצ״ה (1935)
620 דו״ח מועד הקהלה על חלוקת עזר הבשר
התרצ״ו (1936)
493 תקנה בענין הגבלה לשחיטת הכפרות
התרח״ץ (1938)
619 חברת חסד ואמת
התש״ו (1946)
669 מכתב
התש״ח (1948)
466 תקנה להגבלות ההוצאות בשמחות
522 נאום על הנגיד שיצא לפינסיה
677 חוזר לבתי כנסת על הצדקה
התשי״ב (1952)
683 הודאה על נס השטפון שעבר על עיר צפרו
התש״ך (1960)
468 חברת לינת הצדק
673 על הרעש באגאדיר
התשכ״א (1961)
689 דו״ח מתעלולי המשטרה ביהודי יום טביעת האניה בין מרוקו לספרד

תעודות ללא תאריך

356 המלצה על צדקה
357 יחס בין רבנים
358 על פשרה
359 תלונה
360 על קנית ספרים
361 מכתב ניחום
363 מכתב בין ידידים
365 על קנית ספרים
367 מכתב בין בן לאביו
369 מכתב בין אהובים
372 מסחר
373 מכתב
375 תביעה
376 מליצה לדרוש על נפטר
377 תביעה לדין בין אשה לבעלה על הכאה והיא מורדת עליו
378 מכתב ניחום
379 מכתב התנצלות
381 מכתב מאב לבן
382 מכתב בין קרובי משפחה
385 מכתב ברכה ואיחולי רפוא״ש לחולה
386 מכתב בירור התביעות
387 מכתב על הזמנת קרובים
388 מכתב הזמנה להתארח
389 על דין ודברים
391 אומן לעשיית עמודי ס״ת
391 שוכר במשכונה
395 מסחר בספלים וצמוקים
396 על הנ״ל
397 כנ״ל
398 כנ״ל
401 התייעצות למציאת בת זוג
404 מכתב מגגיד שמתנגד לחזור למשרתו
408 מכתב על סחורה בבדיל בין רבנים
410 מכתב המלצה על צדקה לת״ח
411 כנ״ל
412 תלונה על משפט בהיזק שכנים
413 מכתב בין אב לבנו ובו מתנה את צרתו
419 על דין בועה בשאר אברי הבהמה
420 תוכחת מוסר
427 מכתב על חתימת פס״ד
428 נוסח תפילה שייסד מ״ז הרה״ג אליהו הרוש ז״ל
429 מכתב נחום
430 המלצה על עזרה לת״ח
431 שומת מזונות
432 המלצה על צדקה
433 כנ״ל
434 כנ״ל
436 כנ״ל
438 כנ״ל
440 מכתב להוצאת אשה מעירה לעיר אחרת
441 צורבא מרבנן מבקש עזרה לפרנסתו
444 תמיכה לת״ח
445 בקשה לחתום על פס״ד
446 כנ״ל
447 כנ״ל
449 משלוח פס״ד
450 תמיכה לת״ח
451 כנ״ל
455 מכתב ניחום
456 המלצה לתמיכה בת״ח
469 מכתב מלכות
470 פס״ד על נכסי הנעלם
471 דו״ד על חזקת קרקע
472 תקנה על חזקה שלא נודעו בעליה
474 המלצה על עני בן טובים
477 המלצה על אשה עולה לארץ
480 מכתב תרעומת בין רבנים ידידים
483 מכתב ידידות בין רב לרבנים
494 קמיע ורפואה לחולה
495 מכתב על צרות הזמן
500 מכתב בו מתנה מצבו החומרי
501 מכתב מאב לבנו
502 מכתב לחיפוש על מראות הצובאות
504 מכתב על כריכת ספרים ועוד
507 מכתב בירור
512 מכתב אל רבי דוד אראג׳יל
513 כנ״ל
514 מכתב בע״ח שלא רצה לשלם חובו
516 אגדה על ההר הידוע בצפרו
517 אגדה על מעשה נסים
518 רשימת הרבנים שנפטו ותאריך פטי־רתם ז״ל
521 חוזר לבתי כנסת על חברת הרשב״י
529 שד״ר
530 המלצה לתמיכה בעני
531 גניבה
532 מכתב על מסחר
533 לתמיכה בעולה לא״י
534 מכתב בין ידידים

535 על פירוש מרן או"ח סי' רמ"ט
536 קנית ספרים
537 כנ"ל
538 מכתב עסק בחפצים ופתיחת בית המטבע
539 תלונות
540 המלצה לטיפול באורח הבא להשתטח על קברות הצדיקים
541 מכתב על השבת אבידה
542 מכתב בקשת רחמים
543 פדיון המשכונה
544 מכתב תודה על קבלת דורון מרב לרב
545 מכתב הצרות בפאס, ועדוד לרב שנעלב
546 מכתב מסחרי
547 המלצה ובקשת עזרה
548 מכתב ידידות
549 לקניית ספר דבק טוב
550 מכתב במליצה
551 מכתב על מסחר
552 מכתב
553 "
554 מכתב מיוחס לקניית ספר
555 מכתב
556 מכתב
557 מכתב בקשת רחמים על חולה
558 ניחום
559 מכתב ידידות
560 על כריכת ספרים
561 מכתב
562 שאלה בהלכה
563 מכתב
564 מכתב
565 מכתב
566 מכתב
567 מכתב
568 מכתב הוצאה לפועל בד"ת
569 מכתב תביעה בד"ת
570 מכתב בהלכה
571 פירוש דבור תוס'
572 מכתב
573 מכתב
574 מכתב ידידות
575 מכתב
575ב המלצה על צדקה
576 עדות עגונה
577 עדות עגונה
578 עדות עגונה
579 עדות עגונה
580 על חזקה
592 מכר חזקה
598 פס"ד
599 תביעה בין בעל לאשתו
601 פיוט
602 פיוט
603 פיוט
604 פיוט
605 פיוט
606 פיוט
607 קאציד'א
608 קאציד'א
609 פיוט
610 פיוט בלשון ערבי
611 כנ"ל
612 קאציד'א
613 בקשה
614 פיוט
615 פיוט
616 מכתב ברכה
617 עגונה
618 הצהרת רכוש ע"י ממשלת וישי
621 מכתב
622 מכתב בין ידידים
623 למי שהיה חולה ונתרפא
627 מכתב ברכה להולדת הבן
628 מכתב תלונה
632 שיר ליום החתונה
633 כנ"ל
634 פיוט לעלית החתן לס"ת ביום השבת
635 שטר מורדת
636 שטר פשרה
637 נוסח תפלה למי שנאבדה ממנו אבידה
638 מכתב מסחרי
639 שאלה בדיני טרפיות
640 שטר מודעה
641 פירוש בדברי הרא"ם עה"ת
646 מכתב
647 ניחום
648 מכתב
649 מכתב על מודעה
651 קביעת עתים לתורה
652 מכתב התנצלות
653 מכתב במליצה
654 מכתב
655 חלוקת ירושה

656 שאלה ותשובה בהלכה
657 עשיית הדיו כמראה כסף או זהב
658 מכתב
659 פרעון הכתובה
660 שאלה בהלכות מליחה
662 הספד על הראש״ל
663 סגולה לקיום הבנים
665 מלשינות
668 תפילה על גזירות גרמניה
672 שאלה בהלכה
674 מזמורים שאומרים בשבת במנה ;
678 כנויי המשפחות בצפרו
681 פיטור ת״ח ממסים
682 מדיני הש״ץ
684 ברכה למלך סידי מוחמד החמישי
685 נאום ליום הולדת המלך הנז׳
686 נאום על ביקור רב מאירופה
687 תפלת יזכור לפטירת המלך הנז׳
688 נאום בערבית לפני אנשי הממשל על החינוך בצפרו
690 שמות חבירי ועד חברת אליהו הנביא
691 מכתב סדר תפלה ונוסח השכבה מה־רב שאול אבן דנאן ז״ל על המאורע של השטפון בצפרו

מפתח העניינים

ע"פ מספר התעודות

א

אגדות
— גלוי אליהו הנביא ז"ל 432, 464, 515, 516
— ההר [ז'בל לקביר] 517, 540
— ויכוח על אותו האיש [יש"ו] 519
אישות
— גירושין; גטין; מיאון 659
— טהרת המשפחה: ע"ע
— אונס 426
— ארוסין ותנאיהם 384, 400, 581, 586, 588
— חשד באשת איש 393
— הנקה 503
— מורדת 377
— עיגון 576, 577, 578, 579, 617
— אשה שניה 406
— הכאה לאשה 377, 406, 645
— מניעה מתשמיש 377, 508, 570, 635
— שידוכין ושדכנות 401, 466, 508
ארץ ישראל
— עולים ויורדים 452, 458, 465, 476, 477, 478, 479, 484, 485, 492
— [על הקשר עם ארץ ישראל יופיע אי"ה כרך מיוחד]
— ראה שד"רים
— קופות 414

ב

בית כנסת [שררה וש"צ] 682

ג

גזבר העניים
— שטרי חוב 370
— עזר הבשר 620

ד

דיינים [סופרי ב"ד] 358
דינים
— אישות: ע"ע
— כובש עדות: ע"ע משפט
— רבית 425
— חסות 406, 597, 598
— ראה צוואות
— מסחר: ראה מסחר
— דיני ממונות 409, 413, 425, 562
— דיני איסור והיתר 660
— גניבות ועדות שקר 480, 531, 596
— מריבות 374, 377, 509, 523
— תאונות עבודה ופועלים 598ב
— אבילות: ראה מנהגים
— ראה משפט, תקנות, ירושה
דת [שבת, תפלה, צניעות, רקודי תערובת, תקנות וקנסות]
— חוזרים לבתי כנסת 521, 677

ה

השבת אבידה 541, 637
המרת הדת — חזרה אל הדת 491, 630
הקדש [קרקעות, ספרים וכספים]
— קרנות לת"ת, לצבור, ולארץ ישראל: ראה צדקה

ו

ועד הקהלה 370, 483

ח

חברות
— גמילות חסד 479, 521
— לינת הצדק 468
— חסד ואמת 619
— חברת אליהו 690
חזקה [קרקע] 364, 417, 471, 472, 512, 526, 587

חינוך 688
— ראה תלמוד תורה
חתונה
— כתובה, כתיבתה ופרעונה 363, 464, 410
— מכתבי ברכה 365
— תקנות להגבלה בהוצאות החתונה וטק־סים אחרים 466

ט

טהרת המשפחה — מקוה טהרה 406

י

יחסי חברה
— הבאת שלום 357, 359, 404, 407, 408, 440, 545, 559, 667
— משלוח מתנות 385, 544, 548
— וראה חברות
ירושה 424, 463, 470, 520, 636, 642, 655

כ

כלכלה
— ראה מסחר מלאכות
— תעשיות, בנקאות, חקלאות, קצבים, רו־כלים, חרטות 372, 391, 402, 425, 657

מ

מוסר [מסוֹר, מלשין] 368, 565, 670
מחלות 369, 385, 386, 503, 542
— רופא, רפואות וקמיעים 494
— וראה תרופות
מכתבים
— ניחום אבלים והספדים 361, 373, 378, 429, 453, 454, 455, 457, 558, 647, 662, 687
— תפילות 668
— המלצות 423, 456
— תלונות 480, 539
— ברכה למלך 684, 685
— שונות 367, 373, 379, 381, 382, 385, 387, 389, 413, 416, 461, 483, 500, 501, 507, 534, 535, 547, 550, 563, 564, 565, 566, 571, 574, 575, 618, 621, 622, 627, 638, 646, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 658, 669, 686
מלאכות
— חרטות 372
— כריכת ספרים: ראה תשמישי קדושה
מנהגים — ראה בספרי "נהגו העם" שיופיע בקרוב, אי"ה, על בר מצוה
— חתונה: ראה חתונה
— מזמורים במנחה של שבת 674
— אבילות: ראה מכתבים 466
— קבורה פקידות השבוע, החודש והשנה 458, 467, 492
— הספדים 376, ראה מכתבים
— אשכבתא דרבנן 518, 680
מסחר 358, 382, 408, 527, 546
— בצמר 397, 398
— שותפים 402, 405, 582, 593
— בכלי בית 395, 396
— בספרים: ראה תשמישי קדושה
— סאק'א טאב'א ולכי'ף 418 [שם מיוחד לבימ"ס לטבק ולסיגריות]
— חזקה על מקום מסחר [אלגלס"א]
— חנויות 412
— בחפצים, בכסף ובבגדים 369, 532, 538
מסים [סוגי מסים, הערכה, פנקסי מסים, פטור ממס, תקנות] 392, [הנחיות מהמלך 469], 473, 511, 524, 681
— אלגזי"א 389, 505
— אלגביל"א 473
משחק קלפים 528
משפט — ראה דינים, ערכאות
— פס"ד ומעשה ב"ד 375, 383, 418, 419, 422, 427, 445, 449, 569, 583, 656
— ערעור 416
— שומת מזונות 431
— בתי דין 643
— תלונות 386, 389, 412, 514, 580, 599, 623, 628
— מודעה וגלוי דעת 409, 462, 595, 640
— פנקס עזבון 439
— אפוטרופוס 470, 644
— מלשינים 565, 670
— שבועת אלמנה 439
— הכרזה לצורך מזונות 594
משקאות 374
— אלחסיס"א (סמים) 374

נ

נגידים 422, 522

ס

סופרים [סת"ם] 371

ע

ענשים
— בית סוהר 375
עלילות 527 [675, מכתבים להשר משה מונ־
טפיורי ולהשר כרמיות] 676
— הצהרת רכוש 618
— עלילות המשטרה 689
ערכאות 368

פ

פרעות ואסונות הטבע
— לסטים וגייסות 368, 495
— ביזה ושלל 390
— רעש 673
— שטפון 683, 691
— רצח 525
— בריחה מן העיר 470, 545, 568
— ראה עלילות

צ

צדקה [קרנות, נדבות שלש רגלים, מכתבי המלצה, לעובר ושב, לפרנסה ולנישואין, גביה, חלוקת הצדקה, הענשת המתחמקים]
355, 356, 410, 411, 423, 430, 432, 433,
434, 435, 436, 437, 438, 441, 442, 343,
444, 446, 447, 448, 450, 451, 452, 456,
474, 475, 486, 487, 488, 489, 498, 500,
530, 533, 536, 575ב, 624, 625, 629, 661,
664, 677
צוואות 399, 671

ק

קבלת עדות
— פטירה 362, 366, 576, 577, 578, 579
— חזקות 364
— קרקע 383, 394
קהלה — כנויי משפחה 678

ר

רבנות 357, 358
— סמיכות הרבנים: ראה דינים, אישות, מסחר
— הרבנים והקהל 207
רכילות 357, 379

ש

שד"רים 421, 465, 529, 561, 648, 666
שחיטה 415
— קבלה [סמיכה] 481, 490
— כפרות 493
— טרפיות, שאלה בהלכה 639
שירים ופיוטים 601, 602, 603, 604, 605,
606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613,
614, 615, (קינה 626), 632, 633, 634
שטרות 370, 375, 379, 380, 390, 391, 392,
402, 418, 467, 506, 600
— משכונה 543, 554, 555, 591, 672
— מתנה 584
— מכר קרקע 585, 589, 590
— מכר חזקת קרקע 592
— פרוזבול 459, 460

ת

תוכחה 357, 379, 420
תלמוד תורה
— כולל
— ישיבה [פורת יוסף בירושלים 465]
— תשב"ר
— גביית כספים
— קביעת עתים לתורה 441, 442, 488
— פירושים בגמ' ותוס' 641, 679
תקנות
— קרקעות 472
— הגבלה בהוצאות לשמחות: ראה חתונה
— אישות: ראה אישות
— דת: ראה דת
— משקאות חריפים: ראה משקאות
— פס"ד ומעשה ב"ד: ראה משפט
— מסחר: ראה מסחר
— גניבות ועדות שקר: ראה דינים
— מוסר (מלשין): ראה מוסר
— ירושה: ראה ירושה
— שחיטה וכפרות: ראה שחיטה
תרופות
— נוסח תפלה לחולה 428
— בקשת רחמים 161, 555, 557, 573
— מכתבי ברכה לחולה שנתרפא מחוליו 482
— סגולות 663
תשמישי קדושה
— ספרי קודש, כתיבה וכריכה, ומסחר
360, 365, 367, 461, 463, 480, 495,
496, 497, 499, 502, 504, 532, 536,
537, 549, 552, 556, 559, 560, 572
— תפלין 538, 631

THE COMMUNITY OF SEFROU

(VOLUME II)

DOCUMENTED HISTORY OF THE JEWS OF THE COMMUNITY OF SEFROU, IN MOROCCO

SOURCES & DOCUMENTS

on

their economic, social, political & religious situation, the events & the historical facts, marking their life, their statutes & their customs, their memoirs, their letters, their correspondance & their public religious activities in the code of laws & in their Torah Commentary

Collected, classified with quotations and detailed mention of references and published by

Rabbi DAVID OVADIA,

the last spiritual leader of generations of Rabbis of this Community & at present member of the Council of the Chief Rabbinate in Jerusalem

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2025

Jerusalem תשל"ה (1975)

Printed in Israel
"Daf-Chen" Press, Jerusalem

LA COMMUNAUTE DE SEFROU

(VOLUME II)

HISTOIRE DOCUMENTEE DES JUIFS DE LA COMMUNAUTE DE SEFROU, VILLE DU MAROC

SOURCES & DOCUMENTS

Leur situation économique, sociale, politique et religieuse, les événements et les faits historiques, marquant leur vie, leurs statuts et leurs coutumes, leurs mémoires, leurs lettres et leur correspondance, leurs activités politiques et religieuses dans le droit et dans les commentaires de la Torah

Réunis, classés et annotés, avec mentions détaillées des références, et publiés par

Rabbi DAVID OVADIA,

le dernier des générations de Chefs spirituels de cette communauté, actuellement membre du Conseil du Grand Rabbinat de Jerusalem

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2025

Jerusalem תשל"ה (1975)